Új Magyarország Vidékfejlesztési Program

Budapest
2007. szeptember

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

Tartalom

1. A VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM CÍME 9

2. TAGÁLLAM ÉS KÖZIGAZGATÁSI RÉGIÓ 10

2.1. A program által érintett földrajzi térség 10

2.2. A konvergencia célkitűzés alá sorolt régiók 10

3. HELYZETELEMZÉS AZ ERŐSSÉGEK ÉS GYENGESÉGEK SZEMPONTJÁBÓL, AZ ELÉRÉSÜKHÖZ VÁLASZTOTT STRATÉGIA ÉS AZ ELŐZETES ÉRTÉKELÉS 12

3.1. Helyzetelemzés az erősségek és gyengeségek szempontjából 12
3.1.1. A földrajzi terület általános társadalmi-gazdasági háttere és jellemzői 12
3.1.2. A mezőgazdasági, az erdőgazdálkodási és az élelmiszer ágazatok teljesítménye 18
3.1.3. Környezetgazdálkodás és földhasználat 37
3.1.4. Vidéki gazdaság és életminőség 52
3.1.5. LEADER 69

3.2. Az erősségek és gyengeségek kezelésére kiválasztott stratégia 73
3.2.1. Nemzeti prioritások és fő intézkedések 76
3.2.2. A tengelyek közötti indikatív forrásmegosztás 83

3.3. Előzetes értékelés és a Stratégiai Környezeti Vizsgálat 86
3.3.1. Az előzetes értékelés 86
3.3.2. A Stratégiai Környezeti Vizsgálat 88

3.4. A korábbi programozási időszak hatása és egyéb információk 90
3.4.1. A PHARE-program 90
3.4.2. A SAPARD program 94
3.4.3 Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP) 96
3.4.4. Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT) 103

4. A KIVÁLASZTOTT PRIORITÁSOK INDOKOLÁSA A KÖZÖSSÉGI STRATÉGIAI IRÁNYMUTATÁSOK ÉS A NEMZETI STRATÉGIAI TERV SZEMPONTJÁBÓL, VALAMINT AZ ELŐZETES ÉRTÉKELÉS SZERINTI VÁRT HATÁS 111

4.1. A kiválasztott prioritások indoklása a Közösségi Stratégiai Iránymutatások és a Nemzeti Stratégiai Terv szempontjából 111
4.1.1. Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás és élelmiszer-feldolgozás 114
4.1.2. Környezeti adottságok 118
4.1.3. Vidéki gazdaság 121

5. INFORMÁCIÓ A TENGELYEKRŐL, A TENGELYEKHEZ TARTOZÓ INTÉZKEDÉSEKRŐL, VALAMINT EZEK LEÍRÁSA 123

5.1. Általános követelmények 123

5.2. Az összes vagy több intézkedésre vonatkozó követelmények 130
5.2.1. Az előző időszakból áthozott, folyamatos műveletek 130
5.2.2. Kompatibilitás az állami támogatásokra vonatkozó eljárásokkal és kritériumokkal 131
5.2.3. A kölcsönös megfeleltetéssel kapcsolatos előírások megerősítése 133

5.2.4. A beruházási intézkedések támogatási céljai ... 133
5.2.5. Biztosítani kell, hogy a vidékfejlesztési támogatásból támogatott műveletek ne kapjanak támogatást a közös agrárpolitika (KAP) egyéb releváns eszközeiből ... 134
5.2.6. A számítások következetességének és elfogadhatóságának bizonyítékai ... 135
5.2.7. Pénzügyi tervezési akciók ... 136

5.3. A tengelyekre és az egyes intézkedésekre vonatkozóan szükséges információk ... 137
5.3.1. I. tengely: A mezőgazdasági és erdészeti ágazat versenyképességének javítása ... 137
5.3.1.1. A humán tőke fejlesztését és a tudás támogatását célzó intézkedések ... 142
5.3.1.1.1. Szakképzési és tájékoztatási tevékenységek ... 142
5.3.1.1.2. Fiatal gazdák induló támogatása ... 149
5.3.1.1.3. A mezőgazdasági termelők gazdaságátadási támogatása (korai nyugdíjba vonulás) ... 153
5.3.1.1.4. Szaktanácsadói szolgáltatások igénybevétele ... 157
5.3.1.2. A fizikai erőforrások szerkezetváltását és fejlesztését célzó intézkedések és az innováció elősegítése ... 162
5.3.1.2.1. A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése ... 162
5.3.1.2.2. Az erdők gazdasági értékének javítása ... 180
5.3.1.2.3. A mezőgazdasági termékek értéknövelése ... 184
5.3.1.2.4. A mezőgazdaság és az erdészet fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez kapcsolódó infrastruktúra ... 197
5.3.1.4. Átmeneti intézkedések ... 204
5.3.1.4.1. A szerkezetátalakítás alatt álló, félig önellátó gazdaságok támogatása ... 204
5.3.1.4.2. Termelői csoportok létrehozásának támogatása ... 208
5.3.2. II. tengely: A környezet és a vidék fejlesztése ... 212
5.3.2.1. A mezőgazdasági területek fenntartható használatára irányuló intézkedések ... 212
5.3.2.1.1. Kifizetés kedvezőtlen adottságú területen gazdálkodók részére (kivéve hegyvidéki területek) ... 213
5.3.2.1.2. Natura 2000 kifizetések mezőgazdasági területeken ... 220
5.3.2.1.3.A. Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések ... 228
5.3.2.1.3. B Őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának tenyésztésben történő megőrzése ... 256
5.3.2.1.3.C. Genetikai erőforrások megőrzése ... 264
5.3.2.1.4. Nem termelő beruházásoknak nyújtott támogatás ... 275
5.3.2.2. Az erdősített területek fenntartható használatára irányuló intézkedések ... 285
5.3.2.2.1. A mezőgazdasági földterület első erdősítése ... 285
5.3.2.2.2. Agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági földterületeken ... 297
5.3.2.2.3. Nem mezőgazdasági földterület első erdősítése ... 304
5.3.2.2.4. Erdő-környezetvédelmi kifizetések ... 313
5.3.2.2.5. Az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző intézkedések bevezetése ... 339
5.3.2.2.6. Erdőterületeket érintő, nem termelő jellegű beruházások ... 346
5.3.3. III. tengely: A vidéki élet minősége és a vidéki gazdaság diverzifikálása ... 357
5.3.3.1. A vidéki gazdaság diverzifikálására irányuló intézkedések ... 357
5.3.3.1.1. Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás ... 357
5.3.3.1.2. Mikrovállalkozások létrehozásának és fejlesztésének támogatása ... 364
5.3.3.1.3. A turisztikai tevékenységek ösztönzése ... 371
5.3.3.2. A vidéki területek életminőségének javítására irányuló intézkedések ... 379
5.3.3.2.1. A vidéki gazdaság és a lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások ... 379
5.3.3.2.2. Falumegújítás és -fejlesztés ... 387
5.3.3.2.3. A vidéki örökség megőrzése és fenntartható fejlesztése ... 391
5.3.3.2.3.A A kulturális örökség megőrzése ... 391
5.3.3.2.3.B. Natura 2000 fenntartási/fejlesztési tervek készítése ... 397
5.3.3.3. Képzés és tájékoztatás ... 401
5.3.3.4. Készségek elsajátítása, ösztönzés és végrehajtás ... 406
5.3.4. A LEADER-megközelítés megvalósítása ... 415
5.3.4.1. A helyi fejlesztési stratégiák megvalósítása ... 415
5.3.4.2. Térségek közötti és nemzetközi együttműködések ... 423
5.3.4.3. A helyi akciócsoport működtetése, készségek elsajátítása, a térség élénkítése ... 427

6. FINANSZÍROZÁSI TERV ... 430

6.1. Az EMVA-ból való éves hozzájárulás (euróban) 430

6.2. Pénzügyi terv tengelyenként (euróban teljes időszakra) 431

7. INDIKATÍV BONTÁS VIDÉKFEJLESZTÉSI INTÉZKEDÉSENKÉNT (EURÓBAN A TELJES IDŐSZAKRA) 433

8. TENGELYENKÉNTI KIEGÉSZÍTŐ NEMZETI FINANSZÍROZÁS 436

9. A VERSENYSZABÁLYOK SZERINTI ÉRTÉKELÉSHEZ SZÜKSÉGES ELEMEK ÉS AZ EK-SZERZŐDÉS 87., 88. ÉS 89. CIKKE SZERINT ENGEDÉLYEZETT, A PROGRAMOK VÉGREHAJTÁSÁHOZ ALKALMAZANDÓ TÁMOGATÁSI RENDSZEREK FELSOROLÁSA 437

10. INFORMÁCIÓK A MÁS KÖZÖS AGRÁRPOLITIKAI ESZKÖZÖK, A KOHÉZIÓS POLITIKA, VALAMINT AZ EURÓPAI HALÁSZATI ALAP ÁLTAL FINANSZÍROZOTT INTÉZKEDÉSEKKEL VALÓ KOMPLEMENTARITÁSRÓL 439

10.1. Kapcsolat és komplementaritás a közösségi politikákkal és prioritásokkal 439

10.2. Lehatárolási kritériumok azon intézkedésekre vonatkozóan, melyek más közösségi támogatási eszközből, különösen a strukturális alapokból és a Halászati Alapból támogatásban részesülhetnek 453

10. 3. Lehatárolási kritériumok az EHA szerinti „Csoportok" által megvalósított helyi fejlesztési stratégiákkal összefüggésben a IV. tengely hatálya alá tartozó helyi fejlesztési stratégiákhoz, és a Strukturális Alapok Együttműködési Célkitűzésével összefüggésben történő együttműködéshez . 454

10.4. Információk a más közösségi pénzügyi eszközökkel meglévő kapcsolatról 454

11. A HATÁSKÖRREL RENDELKEZŐ HATÓSÁGOK ÉS SZERVEK KIJELÖLÉSE 455

11.1. Az Igazoló Szerv 455

11.2. Az Irányító Hatóság 455

11.3. A Kifizető Ügynökség 461

12. A MONITORING- ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZEREK ISMERTETÉSE, VALAMINT A MONITORING BIZOTTSÁG TERVEZETT ÖSSZETÉTELE ... 467

12.1. A monitoring és értékelési rendszer ismertetése 468
12.1.1. Monitoring 468
12.1.2. Értékelés 474
12.1.3. Monitoring- és értékelő jelentések rendszere 475

12.2. Az ÚMVP Monitoring Bizottság tervezett összetétele 476

13. A PROGRAM NYILVÁNOSSÁGÁT BIZTOSÍTÓ RENDELKEZÉSEK 480

13.1. Információ nyújtása a potenciális kedvezményezetteknek, szakmai szervezeteknek, gazdasági és szociális partnereknek, az egyenlő bánásmód előmozdításában közreműködő testületeknek és az érintett, nem kormányzati szervezeteknek a program által kínált lehetőségekről és a támogatásokhoz való hozzájutás szabályairól..... 481

13.2 A kedvezményezettek tájékoztatása a Közösségi hozzájárulásról..... 482

13.3 A közvélemény tájékoztatása a Közösség a programokban betöltött szerepéről és a programok eredményéről 483

13.4 A kommunikáció főbb szakaszai 485

13.5. Az információs és tájékoztató tevékenység műszaki jellemzői 487

13.6. A kommunikáció végrehajtásáért felelős közigazgatási szervek és testületek..... 487

13.7. A tájékoztató és nyilvánossági intézkedések hatásának értékeléséhez alkalmazandó kritériumok, az átláthatóság, a vidékfejlesztési programok ismertsége és a Közösség szerepe szempontjából.... 488

14. A GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS PARTNEREK KIJELÖLÉSE ÉS A PARTNEREKKEL FOLYTATOTT KONZULTÁCIÓK EREDMÉNYE 491

14.1. A társadalmi egyeztetésben résztvevő szervezetek 491
14.1.1. Alapelvek..... 491
14.1.2. A társadalmi egyeztetés folyamata 492

A konzultáció eredményei..... 505
Javaslatok a tengelyek szerint 506

15. EGYENLŐSÉG FÉRFIAK ÉS NŐK KÖZÖTT, A MEGKÜLÖNBÖZTETÉS TILALMA..... 509

15.1. A férfiak és nők közötti egyenlőség elősegítése, valamint a program megvalósításának horizontális szempontjai a különböző fázisokban 509

15.2. A megkülönböztetés megakadályozása a program végrehajtásának különböző szakaszaiban 511

16. TECHNIKAI SEGÍTSÉGNYÚJTÁSI MŰVELETEK 512

16.1. A Technikai Segítségnyújtásból finanszírozott programtámogatás előkészítési, vezetési, monitoring, értékelési, tájékoztatási és ellenőrzési tevékenységeinek ismertetése..... 512

16.2. A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) létrehozása..... 516

AKI	Agrárgazdasági Kutatóintézet
AKR	Agrár-környezetgazdálkodási Rendszer
MVH	Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal
FÖVÉT	Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Érdekegyeztető Tanács
AVF	Agrár-vidékfejlesztési Főosztály
AVOP	Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program
BAT	Elérhető Legjobb Technológia (Best Available Technology)
KAP	Közös Agrárpolitika
KMEK	Közös Monitoring és Értékelési Keret
KA	Kohéziós Alap
EMVA	Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap
EEA	Európai Környezetvédelmi Ügynökség
EMGA	Európai Mezőgazdasági Garancia Alap
EMOGA	Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap
EK	Európai Közösség
KEOP	Környezet és Energia Operatív Program
EiC	Env-in-Cent Környezetvédelmi Tanácsadó Iroda
EMVA	Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap
ÉTT	Érzékeny Természeti Terület
ESZA	Európai Szociális Alap
EUME	európai méretegység
EU	Európai Unió
AK	aranykorona
GDP	bruttó hazai termék
MTA	Magyar Tudományos Akadémia
KSH	Központi Statisztikai Hivatal
MTvSZ	Magyar Természetvédők Szövetsége
MNVH	Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat
MTÉT	Magas Természeti Értékű Területek
Ft	magyar forint
IIER	Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer
IKT	Infokommunikációs technológia
VKSZI	Vidékfejlesztési Képzési és Szaktanácsadási Intézet
HACS	helyi akciócsoport
LEADER	LEADER-program: a vidéki gazdaság fejlődése érdekében tett intézkedések összekapcsolása
KAT	kedvezőtlen adottságú területek
MePAR	Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer
HVK	Helyi Vidékfejlesztési Közösség

HVI	Helyi Vidékfejlesztési Iroda
ÁE	állategység
IH	irányító hatóság
FVM	Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
KvVM	Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium
MB	Monitoring Bizottság
NAKP	Nemzeti Agrár-környezeti Program
NFT	Nemzeti Fejlesztési Terv I
NFÜ	Nemzeti Fejlesztési Ügynökség,
OFK	Országos Fejlesztéspolitikai Koncepció
OKT	Országos Környezetvédelmi Tanács
NKP II	Második Nemzeti Környezetvédelmi Program
OEA	Országos Erdészeti Adatbázis
NGO	nem kormányzati szervezetek
ÚMFT	Új Magyarország Fejlesztési Terv
UMVP	Új Magyarország Vidékfejlesztési Program
ÚMVST	Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv
OKTVF	Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főigazgatóság
OTK	Országos Területfejlesztési Koncepció
NVT	Nemzeti Vidékfejlesztési Terv
MTvSz	Magyar Természetvédők Szövetsége,
OHT	Országos Hulladékgazdálkodási Terv
TSZ	termelői szerveződések
TÉSZ	Termelői Értékesítő Szervezet
BÉSZ	Beszerzési és Értékesítési Szövetkezet
PWC	Pricewaterhouse Coopers Könyvvizsgáló és Gazdasági Tanácsadó Kft.
K+F	kutatás és fejlesztés
ROP	Regionális Operatív Program
AVHGA	Agrár-vállalkozási Hitelgarancia Alapítvány
VKSZI	Vidékfejlesztési, Képzési és Szaktanácsadási Intézet
SAPARD	Előcsatlakozási Program a Mezőgazdaság és Vidékfejlesztés Számára
SKV	Stratégiai Környezeti Vizsgálat
SA	strukturális alapok
KKV	kis és középvállalkozások
SPS	egységes támogatási rendszer
SRC	rövid vágásfordulójú sarjerdő
TS	technikai segítségnyújtás
MTÉT	Magas Természeti Értékű Területek
EMIR	Egységes Monitoring Információs Rendszer

VÁTI	VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Közhasznú Társaság
VTT	Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése
VKI	Víz Keretirányelv

A magyar operatív programok rövidítései:

KDOP	Közép-dunántúli Operatív Program
KMOP	Közép-magyarországi Operatív Program
EKOP	Elektronikus Közigazgatás Operatív Program
GOP	Gazdaságfejlesztés Operatív Program
KEOP	Környezet és Energia Operatív Program
VOP	Végrehajtás Operatív Program
ÉMOP	Észak-magyarországi Operatív Program
ÉAOP	Észak-alföldi Operatív Program
DAOP	Dél-alföldi Operatív Program
TIOP	Társadalmi Infrastruktúra Operatív Program
TÁMOP	Társadalmi Megújulás Operatív Program
ÁOP	Államreform Operatív Program
DDOP	Dél-dunántúli Operatív Program
KÖZOP	Közlekedés Operatív Program
NYDOP	Nyugat-dunántúli Operatív Program

1. A Vidékfejlesztési Program címe

A vidékfejlesztési program címe: „Új Magyarország” Vidékfejlesztési Program, 2007-2013

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program a 2007-2013-as időszakra vonatkozó Nemzeti Vidékfejlesztési Program, mely az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló 1698/2005/EK tanácsi rendelet 15. cikkének (1) bekezdése alapján készült, és amelyet Magyarország a Kormány jóváhagyását követően hivatalosan benyújt az Európai Bizottság részére.

2. Tagállam és közigazgatási régió

2.1. A program által érintett földrajzi térség

Az „Új Magyarország Vidékfejlesztési Program 2007-2013”-at (a továbbiakban a „Program”) a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium az 1698/2005 tanácsi rendelet 15. cikkének (2) bekezdésével összhangban, Magyarországra vonatkozó, átfogó programként készítette el úgy, hogy az ország teljes területére vonatkozik, azaz a NUTS 2 szintjén mind a 7 közigazgatási régiót lefedi.

2.2. A konvergencia célkitűzés alá sorolt régiók

A 2006/595/EK bizottsági határozat értelmében a konvergencia célkitűzés keretében a 2007-2013-as időszakban finanszírozásra jogosult régiók az alábbiak:

Közép-Dunántúl (HU21, 2. sz. régió)

Nyugat-Dunántúl (HU22, 3. sz. régió)

Dél-Dunántúl (HU23, 4. sz. régió)

Észak-Magyarország (HU31, 5. sz. régió)

Észak-Alföld (HU32, 6. sz. régió)

Dél-Alföld (HU33, 7. sz. régió)

A Közép-Magyarországi Régió (HU11, 1. sz. régió), ahol a GDP index meghaladja az EU-25-ök átlagos GDP indexének 75%-át, a regionális versenyképességi és foglalkoztatási célkitűzés hatálya alá esik, és a 2006/597/EK bizottsági határozatnak megfelelően átmeneti és egyedi alapon jogosult támogatásra („bevezető” időszak).

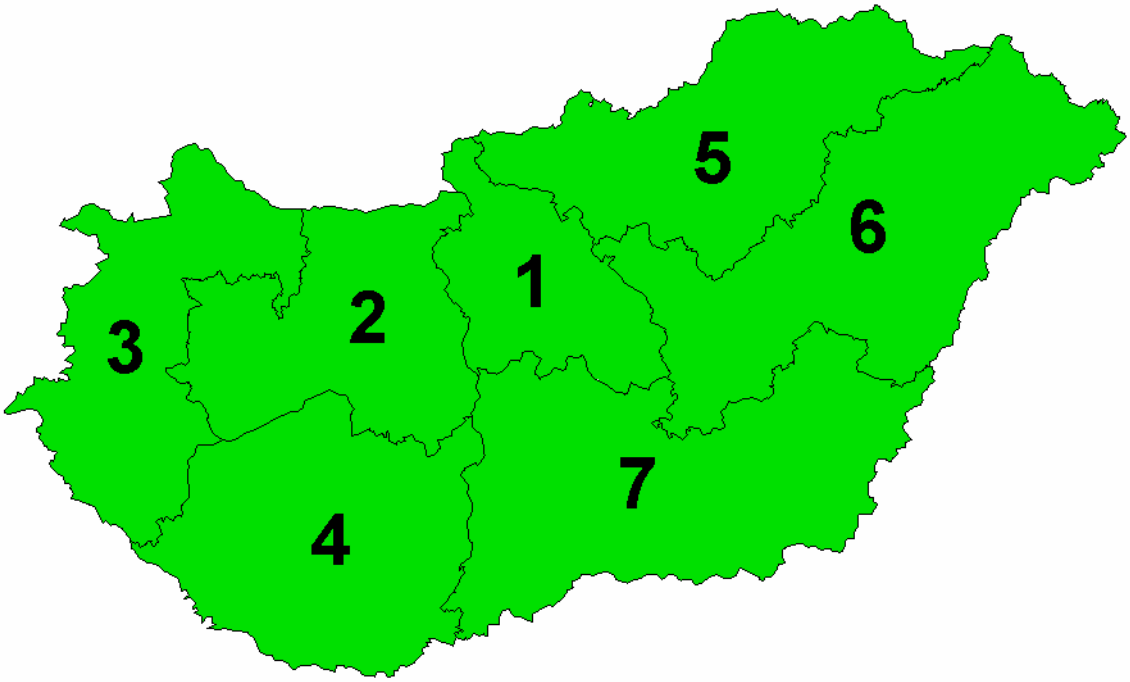
5
6
1
2
3
7
4

3. Helyzetelemzés az erősségek és gyengeségek szempontjából, az elérésükhöz választott stratégia és az előzetes értékelés

3.1. Helyzetelemzés az erősségek és gyengeségek szempontjából

3.1.1. A földrajzi terület általános társadalmi-gazdasági háttere és jellemzői

Fizikai jellemzők és a vidéki térségek lehatárolása

Magyarország területe 93 030 km^2, népessége – tartós csökkenést mutatva – 2006. január 1-én 10 077 ezer fő volt. A népesség létszáma 2000 és 2006 között 146 ezer fővel lett kevesebb. 2006-ban az átlagos népsűrűség 108,5 fő/km^2 volt.

Magyarország éghajlata mérsékelt, és földrajzi fekvésének valamint elhanyagolható szintbeli különbségeinek köszönhetően mentes minden éghajlati szélsőségtől. Az ország területének több mint felét alföldek alkotják. A csapadékmennyiség a vízigény mérsékelt kielégítését teszi lehetővé. Az éves csapadékmennyiség 600-700 mm, mely túlnyomó részt a nyári hónapokban hullik le. A napsütéses órák száma viszonylag magas, 1900 és 2300 közé tehető. Az ország topográfiai – kitettségi – jellemzői nagyon kedveznek a gyümölcs- és zöldségtermesztésnek, és pozitív hatással vannak a termény ízére, zamatára és különleges minőségére. Ezek a sajátosságok kedvező körülményeket biztosítanak a mezőgazdaság számára.

A korábbi programokban is alkalmazott lehatárolási kritériumok szerint (kedvezőtlen demográfiai helyzet és életkorstruktúra, gazdasági és infrastrukturális elmaradottság) 2004-2006 között Magyarország területének 88%-a vidéki térségnek minősült. A vidéki térségek az ország településeinek 96%-át foglalják magukban, és a teljes népesség 47%-ának szolgálnak otthonul. A lehatárolást a korábbi vidékfejlesztési programok megvalósítása során nyert tapasztalatok alapján továbbfejlesztették. 2007-2013 között a 120 fő/km2 népsűrűséget meg nem haladó, vagy 10.000 főnél kevesebb lakosú települések tekintendők vidéki térségnek, kivéve a budapesti agglomerátum településeit, de beleértve azokat a nem vidékinek számító településeknek a külterületeit, amelyekben a teljes népesség több mint 2%-a él a külterületeken. Ez az ország településeinek 95%-át, területének 87%-át és a népesség 45%-át fedi le. A vidéki térségek azt a sajátos térségtípust képviselik, ahol alacsonyabb a népsűrűség, ahol a megélhetést jellemzően a föld biztosítja, valamint általános a nem városi jellegű (falusi, kisvárosi, egyes régiókban pedig a tanyákra jellemző) településszerkezet. A vidéki térségek magukban foglalják azon jelentős lélekszámú, ezért e besorolásba nem tartozó települések külterületeit is, ahol a külterületek lakossága meghaladja az illető település lélekszámának 2%-át. Összesen 33 ilyen település van, a külvárosokban 71 ezer lakossal. A vidéki térségek lehatárolása a specifikus célcsoportokhoz, illetve a III. tengely minden egyes

intézkedésének jellegzetességeihez igazodva intézkedésenként változik. A helyzetelemzés kiinduló adatai, valamint a megcélzott eredmények és hatások megfelelnek a vidéki térség IV. tengelyben meghatározott tágabb értelmezésének. A Vidékfejlesztési Alap és a Strukturális Alapok egyaránt közbenjárnak ezeken a területeken.

Demográfiai helyzet

Demográfiai szempontból a vidéki térségek népességnövekedése régiónként eltérő mértékben ugyan, de alacsony; a népesség kedvezőtlen korösszetétele az elöregedést jelzi. A fiatalabb nemzedékek csökkenő számbeli mérete és aránya, valamint a várható élettartam egyébként örvendetes növekedése a szociális rendszerek finanszírozásában kiegyensúlyozatlanságot eredményezett. A nemek közti kiegyensúlyozatlanság szintén állandósulni látszik: a 40-45 év alatti korcsoportban a férfiak, az ennél idősebb korcsoportokban azonban már a nők vannak többségben.

Az utóbbi évtizedben egyre intenzívebb a vidéki térségekből történő elvándorlás. A megélhetési lehetőségek hiányában a legtöbben feltehetően a munkavállalás és a jobb megélhetés reményében távoznak. Ebből a szempontból pozitív változás csak a közép-magyarországi, valamint a közép- és nyugat-dunántúli régiókban történt; az észak-magyarországi és az észak-alföldi régióban azonban kedvezőtlenebb a vándorlási egyenleg. A jelenlegi tendenciák változatlansága esetén Magyarországon valamennyi régióban a népesség korösszetételének kedvezőtlen alakulására, az aktív korú népesség létszámának folyamatos csökkenésére, és ezzel egyidejűleg az inaktív népesség arányának növekedésére kell számítani.

Gazdasági hajtóerők, termelékenység és növekedés

A gazdasági teljesítményt jelzi, hogy az egyes ágazatok között a GDP (bruttó hazai termék) tekintetében jelentős különbség figyelhető meg. Az ipar és a szolgáltatási szektor növekedése meghaladja a nemzetgazdaság átlagos növekedési ütemét, a mezőgazdaság hozzájárulása a GDP-hez azonban mind mértékében, mind irányában elmarad attól. Ennek eredményeként a GDP növekedése ágazati szinten tükrözi a mezőgazdaság fokozatos kiszorulásával jellemezhető gazdasági átszerveződést. Ezenkívül a fejlődés földrajzilag nem volt egyenletes, és elsősorban a dinamikus régiókra és régióközpontokra összpontosult.

Ez a főként mezőgazdaságon alapuló vidéki térségek hátrányához vezetett. A vidéki térségek gazdasági szerkezetében jellegzetes különbség az országos átlaghoz viszonyítva, hogy a mezőgazdaságnak - beleértve az erdészetet, illetve a vad- és halgazdaságokat - jelentősen nagyobb az aránya. Bár a mezőgazdaságban működik a legkevesebb vállalkozás, a vidéki lakosság megélhetésében mégis döntő szerepe van, sőt sok településen a megélhetés szinte egyetlen lehetőségének tekinthető. A vidéki térségekben a mezőgazdasági tevékenységek gazdasági és társadalmi súlya jóval jelentősebb, mint a bruttó hazai termékkel mérhető gazdasági teljesítményük. A vállalkozások sűrűsége itt elmarad az országos átlagtól. A vidéki – de különösen a

hátrányos helyzetű – térségekben magas a megélhetési vállalkozások aránya is, ami a szűk foglalkoztatási lehetőségekre utal. Nyilvánvaló a vidéki térségek hátránya akkor is, ha figyelembe vesszük a vonakodó vállalkozásindítási kedvet valamint azt, hogy ezeknek gyenge a tőkevonzásuk. A szolgáltatások a teljes gazdaságban az országos átlaghoz képest mintegy 10 százalékkal kisebb arányt képviselnek a vidéki térségekben. Más szóval, a szolgáltatói ágazat fejlődése nem tartott lépést a mezőgazdaság szerepének csökkenésével, ami jelentős foglalkoztatási és jövedelemszerzési problémát okoz a vidéki lakosságnak. A gazdasági szerkezet átalakulása lassan ugyan, de halad a vidéki térségeken. A hagyományos termelési ágazatok – az ipar és a mezőgazdaság – megtartották fontosságukat, bár ez fokozatosan csökken. A nem-mezőgazdasági tevékenységek terjedése a vidéki térségeken viszonylag lassú.

Munkaerő piaci tendenciák

A mezőgazdaság, mint fő foglalkoztatási forrás fokozatos kiszorulása minden régióban megfigyelhető. Minél kisebb egy falu népessége, annál szűkebbek a rendelkezésre álló helyi munkalehetőségek. Az 500-1000 lakosnál kisebb népességű falvakban a szociális vagy családi támogatásra szoruló inaktív lakosok aránya gyakran magasabb, mint a helyi lakosság 70%-a. Másrészről vannak olyan régiók, ahol a mezőgazdaság továbbra is jelentős a kedvező természeti adottságoknak, a termelési hagyományoknak és a viszonylagos gazdasági előnyöknek köszönhetően. Mezőgazdasági szempontból ezek a területek a Dél-Alföldet, a Dél-Dunántúlt és az Észak-Alföldet foglalják magukba, ahol a megyék a mérsékelt iparosodás szokatlanul eltérő mértékét mutatják. A gazdasági szempontból hátrányos helyzetű észak-magyarországi térségekben a kritikus foglalkoztatási feltételek és a munkahelyek hiánya miatt értékelődik fel a megélhetési gazdálkodás és a mezőgazdaság szociális szerepe. Összességében a falvak kapcsolódása a mezőgazdasághoz háromszor-négyszer erősebb, mint a városi térségeké. A népesség azon szegmense, mely megélhetésében a mezőgazdaságra támaszkodik, két csoportra osztható, melyek nagysága és összetétele jelentősen eltér.

Az egyik – a többséget magában foglaló - csoportot olyan egyének alkotják, akik változatos célú, különféle mezőgazdasági tevékenységeket végeznek, és csak lazábban kötődnek az ágazathoz. A jóval kisebb létszámú, kisebbséget jelentő csoportot az ágazat valódi munkavállalói alkotják, akik élethivatás-szerűen foglalkoznak a mezőgazdasággal.

A népesség azon szegmense, mely megélhetésében a mezőgazdaságra támaszkodik, két csoportra osztható, melyek nagysága és összetétele jelentősen eltér. Valódi mezőgazdasági termeléssel 2003-ban a (15 éven felüli) össznépesség 15,7%-a (1,34 millió fő) foglalkozott, arányuk 1991-ben még 32,8% (2,7 millió fő) volt. A gazdálkodási tevékenységet végző népesség 2000-2005 között jelentősen (1,98 millióról 1,34 millió főre), mintegy 32%-kal csökkent. 2005. évi adatokat figyelembe véve a mezőgazdasági foglalkoztatottak aránya az utóbbi évtizedben 9,0 %-ról 5,0 %-ra csökkent.

A vidéki gazdasági szerkezetváltás egyik fő akadálya az, hogy a gazdaság valódi igényei, illetve az oktatás és a (szak)képzés szerkezete között ellentmondás van. A

vidéki térségekben, döntően az elvándorlás miatt kevés a prosperáló gazdasági ágazatokhoz szükséges végzettséggel és szaktudással rendelkező munkaerő.

A vidéki térségekben az országos átlaghoz képest lényegesen kevesebb az egyetemi és főiskolai végzettséggel, vagy akár a középiskolai érettségivel rendelkező munkavállaló; a helyi lakosság nagy része szakmunkás végzettségű vagy pusztán általános iskolát végzett.

Földhasználat és a földtulajdon szerkezete

A mezőgazdasági termelés adottságai (földminőség, éghajlati és domborzati viszonyok) nemzetközi összehasonlításban is kedvezőek. A talaj termékenységétől függően az ország összterületének 89%-a, körülbelül 9,3 millió hektár alkalmas különféle mezőgazdasági és erdészeti művelésre. A megművelhető földterület életbevágóan fontos forrásnak számít az országban, és így a termelés egyik alapvető tényezője.

Az ország mezőgazdasági művelés alatt álló területe az összterület 62,5%-a (2006-ban), ebből 48,5% szántóföld, 10,9% gyep, 3,1%-a pedig gyümölcsös és szőlőültetvény. Az ország területének 21,4 %-a erdészeti hasznosítású, ebből 19,1% (2005) tényleges erdő. 2000-2005. között a földművelés módjában, és a föld különböző ágazatok közötti megosztásában nem történt lényeges változás. A mezőgazdasági és erdészeti hasznosítású területek megoszlása jelentősen különbözik az egyes régiók között. Az Észak- és Dél-Alföldön a legnagyobb arányú a mezőgazdasági területek aránya (22-23%), míg ez az arány Közép-Magyarországon mindössze 7%. Az elmúlt tizenöt év legszembetűnőbb változása a privatizáció és kárpótlás eredményeként az, hogy a magántulajdonú mezőgazdasági földek aránya 2005-re nagyobb lett (83%), míg az állami és szövetkezeti földtulajdon (és földhasználat) jelentősen csökkent. A földprivatizációt követően egy birtoktest átlagos mérete 2,3 hektár lett, amely – az ültetvények vagy intenzív kertészetek kivételével – nem nyújt biztonságos megélhetést egy családnak.

A magyarországi gazdasági-társadalmi változások után a mezőgazdaságban vannak nagy- és kisméretű gazdaságok; a középméretű gazdaságok száma és aránya azonban elmarad a kívánatostól. A földbirtokos gazdaságok között a gazdasági szervezetek (több részvényessel rendelkező vállalkozások) tipikusan nagy mennyiségű földet birtokolnak, bár átlagos méretük csökkent 2000-2005 között; az egyszemélyes gazdaságok pedig általában kisebb, elaprózott és földrajzilag független földdarabokból állnak. 2005-ben a gazdasági szervezetek átlagos területe 486 hektár volt, ami 2000-hez képest 35%-os csökkenést jelent. 1991 és 2005 között az egyéni gazdaságok által használt mezőgazdasági földek átlagos területe több mint hétszeresére nőtt Magyarországon (0,5 hektárról 3,4 hektárra). Az ország összes gazdaságát véve alapul a mezőgazdasági földek átlagos mérete 8,6 hektár. Könnyen belátható, hogy az egyes gazdaságok nagy többsége kiegészítő bevételi forrásként szolgál, a földhasználat további koncentrálása szükséges a gazdaságilag kifizetődő termeléshez. A földszerkezet jellegzetessége a bipoláris gazdasági szerkezet. Az egyéni gazdaságok nagy többsége (93.4%) 10 hektár alatti, ezek adják a megművelt földek negyedét. A 10 hektáros méret alatti gazdaságok csoportjában a gazdaságok többsége (70%) egy

hektár alatti. A gazdasági szervezetek méret szerinti megoszlása (a gazdaságok számát véve figyelembe) kiegyensúlyozottabb, a földhasználat aránya azonban szélsőséges. Ebben az ágazatban 2005-ben a 100 hektár feletti gazdaságok 45%-a használta az ebbe a kategóriába tartozó földek 96,6%-át.

A 100-300 hektár közötti és 300 hektár feletti nagy gazdaságok együttesen az összes terület 72,2%-át használják, miközben mindössze a gazdaságok egy százalékát teszik ki.

A földek megoszlása a gazdaságok mérete szerint, 2005

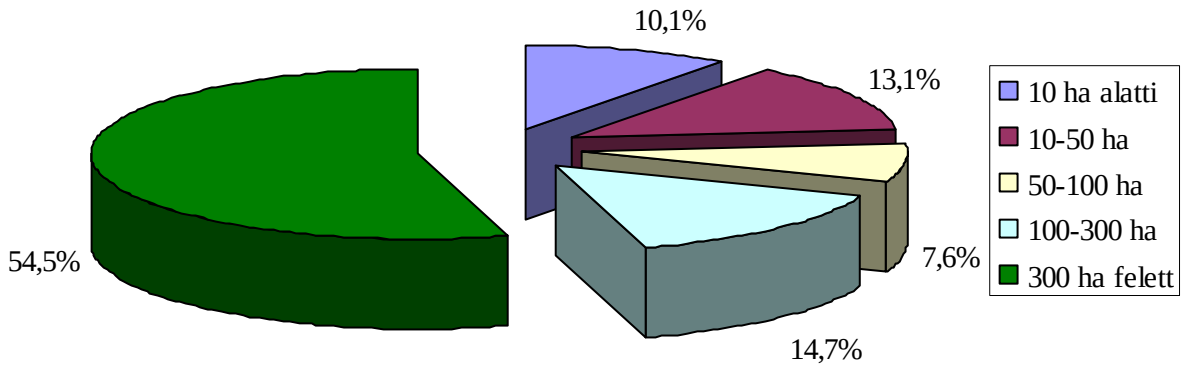

A mezőgazdasági szerkezet egyenlőtlen eloszlását a gazdasági szerkezet felmérésének gazdasági teljesítmény (EUME) szerinti felosztása is tükrözi. A gazdaságok többsége (88%) a 2 EUME alatti méretcsoportba tartozik, és a mezőgazdasági földterület 9,5%-át használja, a nagyméretű gazdaságok (40 EUME felett) azonban az összes gazdaság 0,6%-át jelentik, és a mezőgazdasági földek több mint felét (55,1%) használják.

Az agrárvállalkozások 82,4%-a (több mint 6000 cég) a 4 EUME küszöb felett található. A magánvállalkozások 6%-a (mintegy 43 000 magánbirtok) van a 4 EUME-s küszöbszint felett. Ez azt jelenti, hogy az összes gazdaság 6,6%-a van a 4 EUME-s szint felett, amely a teljes mezőgazdasági terület 84,6%-a.

A növénytermesztésre specializálódott agrárvállalkozások 83,8%-a a 4 EUME-s küszöb felett van, 41,2%-a pedig a 40 EUME-s küszöböt is meghaladja. Az állattenyésztésre specializálódott agrárvállalkozások 74%-a van a 4 EUME-s küszöb felett, míg a vegyes típusú tevékenységet végző agrárvállalkozások 89,6%-a haladja meg a 4 EUME-s küszöböt.

A növénytermesztésre specializálódott magánbirtokok 13,2%-a a 4 EUME-s szint felett van. Az állattenyésztésre specializálódott magánbirtokok 2,2%-a van a 4 EUME-s küszöb felett. A vegyes gazdálkodási tevékenységet folytató magánbirtokok 2,9%-a van a 4 EUME-s szint felett.

A birtokszerkezetről részletesebb adatok és információk az 1. mellékletben találhatók.

A mezőgazdaság kulcságazatainak bevételtermelő képessége jelentős (bipoláris, mint fent) különbséget mutat az egyes gazdálkodási módszerek esetében.

A gazdasági szervezetek többsége minden ágazatban a gazdaságos méret felső határához közelebbi tartományban van. A növénytermesztési profillal jellemezhető gazdaságok háromnegyede (74,8%) a középső (8-40 EUME) és nagy (40 EUME feletti) méretkategóriába tartozik. A tejtermelő és takarmány-fogyasztó fajok (sertés, baromfi) tenyésztésével foglalkozó gazdasági szervezetek nagy többsége (85-90%) szintén közepes vagy nagyméretű. Az egyéni gazdaságok elaprózottságát és nagyobbrészt mérsékelt eltartó képességét tükrözi a tény, hogy az ilyen gazdaságok 88,8%-ának 2 EUME alatti a gazdasági teljesítménye, és egytizedük a kis kategóriába sorolható. Világosan látható, hogy majdnem az összes, állattenyésztéssel foglalkozó egyéni gazdaság gazdasági teljesítménye 2 EUME alatt marad, tekintet nélkül az állatfajra. Az egyetlen kivétel a tejtermelés, mely esetben a szakosodott gazdaságok 57,1%-a 2-8 EUME között van.

A szélsőségek ellenére a gazdaságok szerkezetátalakítására 2000-2005 között a nagyobb gazdaságok fokozatos előretörése volt jellemző. Az elaprózott földtulajdonlási szerkezet következményeként – leginkább a magángazdaságokban – nehéz versenyképes gazdaság-méretet elérni, továbbá a korszerű agrártechnológia alkalmazásának és a termelési kapacitás maximális kihasználásának a lehetőségei szintén korlátozottak.

Az egyéni gazdaságok száma 2000-2005 között folyamatosan, 26,2 százalékponttal csökkent, és 2005-ben 706.891 volt a működő egyéni gazdaságok száma. Az egyéni gazdaságok termelési célja szintén megváltozott kissé ez alatt az öt év alatt. 2000-ben és 2003-ban a gazdaságok 60%-a kizárólag saját fogyasztásra termelt, míg ez a szám 2005-re 9 százalékponttal csökkent. Az elsősorban eladásra termelő gazdaságok aránya 8%-ról 16%-ra nőtt 2000-2005 között, míg a saját fogyasztáson felüli termékeket értékesítő gazdaságok száma 2005-re csekély mértékben nőtt, mindössze 1,5%-kal.

Magyarországon a mezőgazdaság szerepe a nemzetgazdaságban annak ellenére továbbra is jelentős, hogy a teljes gazdaságban való részesedése csökken. Ez főként a vidéki életforma részeként is jelenlévő mezőgazdasági földhasználat és termelés átlagosnál kedvezőbb adottságaira, a termelési hagyományokra, valamint az ágazat EU átlagot jelentősen meghaladó arányaira vezethető vissza (a mezőgazdasági hasznosítású terület aránya és minősége, a kedvező éghajlati viszonyok és a mezőgazdasági tevékenységekkel foglalkozók aránya miatt). Ezzel párhuzamosan a mezőgazdasági tevékenység – nem ritkán a megélhetés egyetlen forrásaként – a kritikus gazdasági helyzetű térségekben felértékelődik. Ez a jelenség számottevően felértékeli a mezőgazdasági tevékenységek eddig döntően termelésközpontú szerepét és jelentőségét, és erősíti multifunkcionális jellegét.

A 2003. évi Gazdaságszerkezeti összeírás szerint a mezőgazdasági tevékenységgel foglalkozó népesség közel 45%-a vesz részt különböző mértékben a piacon megjelenő

mezőgazdasági termékek előállításában. A legnagyobb csoport (750 ezer ember), az összes termelő 55,7%-a csak a saját szükségleteire termel. Az önellátás feletti felesleget értékesítő termelők aránya 31,2%; kifejezetten árutermeléssel a családi munkaerő 13,1%-a foglalkozik. A főként árupiacra termelők létszáma 177 ezer fő, akik mintegy 90 ezer gazdaságban tevékenykednek. A gazdasági egységként működő gazdaságok és a hozzájuk tartozó családi munkaerő aránya nem számottevő (0,1%). Pozitív irányú változás, hogy a főként árutermeléssel foglalkozó gazdaságok száma és munkaerőfelvevő-képessége növekedett, miközben az ágazatot felépítő összes többi gazdálkodási vállalkozástípusnál visszaesés figyelhető meg. Az önellátásra termelő mezőgazdasági termelők meglehetősen népes (750 ezer fős) csoportja lazán kötődik a mezőgazdasághoz; jelentős részük a vidéki életforma részeként, a hagyományok, a kiadásokat megspóroló önellátás miatt foglalkozik félig megélhetési gazdálkodóként mezőgazdasági termeléssel, illetve kiegészítő jövedelemszerzés céljából. A mezőgazdasági termelők jellemzőinek (gazdaság mérete, koreloszlás, agrárképzettség) elemzéseiből azt a következtetést lehet levonni, hogy a félig megélhetési gazdaságok száma – melyek a támogatások eredményeként árutermelővé fejleszthetők – 2400 gazdaságra tehető.

3.1.2. A mezőgazdasági, az erdőgazdálkodási és az élelmiszer ágazatok teljesítménye

Gazdasági súly és a főbb fejlődési tendenciák

A nemzetközi tendenciákkal egyezően Magyarországon a nemzetgazdaságon belül az agrárágazat jelentősége számszerűsíthető teljesítményét tekintve csökken. Az ágazat hozzájárulása a bruttó nemzeti termékhez (GDP) és szerepe az exportban és a foglalkoztatásban csökkent 2000-2005 között. Az ágazat hozzájárulása a bruttó nemzeti termékhez (GDP) 4,6%-ról 3,7%-ra esett, a foglalkoztatottság (az élelmiszeripar kivételével) 6,6%-ról 5,0%-ra esett, és az export, beleértve az élelmiszeripart is 8,4%-ról 7,2%-ra esett. A mérsékelt és időleges növekedés egyetlen jelét a mezőgazdasági jellegű beruházások aránya mutatta, mely 2,9%-ról 6,2%-ra nőtt 1995-2003 között, főképp a műszaki fejlődésnek és a gépészeti beruházásoknak köszönhetően, de 2005-re 4,4%-ra esett. A beruházások időleges növekedése azonban az ágazat elavult létesítményeiben nem vezetett jelentős javuláshoz a műszaki és gépesítési fejlettségi állapotok tekintetében.

A tartósan pozitív – bár csökkenő – export mérleg reményre ad okot. A magyar mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek fokozatosan növekvő mennyiségben vannak jelen az Európai Unió piacán. A mezőgazdasági nyersanyagok és az élelmiszerek majdnem fele a régi EU tagállamok piacán jelenik meg. Kedvezőtlen, hogy a mezőgazdasági nyersanyagok jelentik az export nagyobb részét (66,2%) csökkentve a hozzáadott érték növelésének lehetőségét.

Az, hogy a mezőgazdaság, mint a foglalkoztatás fő forrása tért vesztett szembetűnőbb lett (káros hatás a vidékfejlesztésre és a vidéki népesség megtartására). A mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma 2005-ben 194 ezer fő volt, ami az 1994-ben foglalkoztatott 327,6 ezer embernek csupán 59,2%-a.

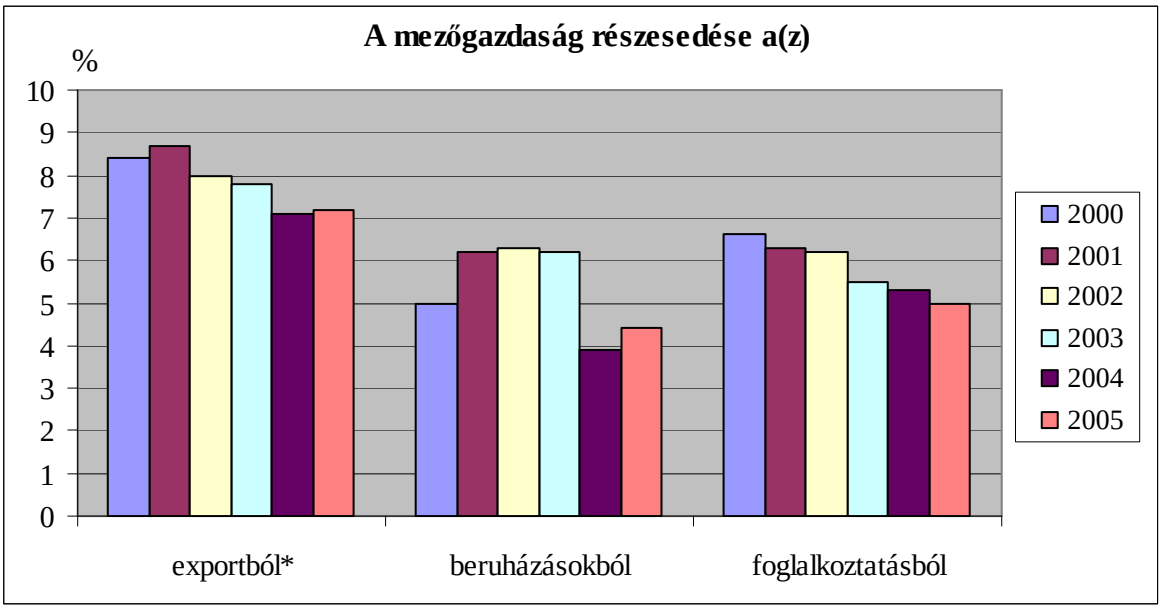

Megjegyzés: *az élelmiszeriparral együtt

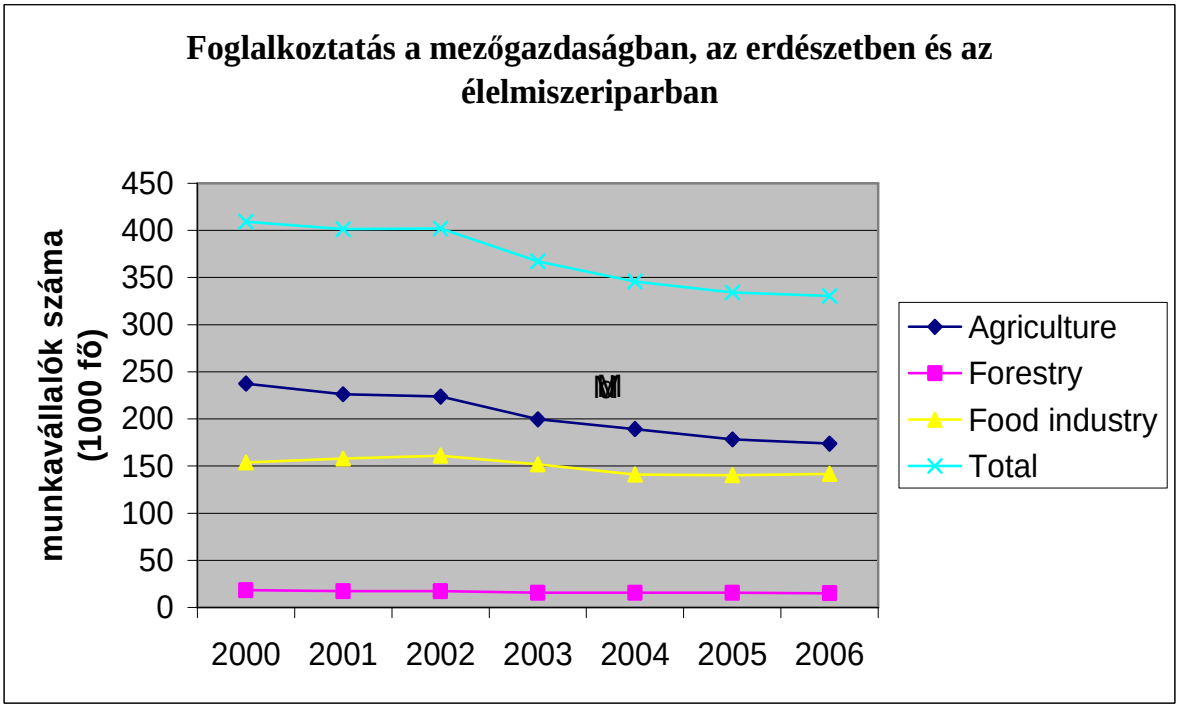

Termelési szerkezet

A mezőgazdasági bruttó kibocsátás két fő ágazati csoportjának részesedése a szántóföldi művelés (ezen belül a gabonatermelés nyomatékos jelenlétével) növekvő, egyre kedvezőtlenebb következményű fölényét mutatja. A szántóföldi művelés bruttó kibocsátáson belüli részesedése 2005-ben 55% volt, míg az állattenyésztés tartósan csökkenő részaránya alig haladta meg az össztermelés egyharmadát (36,6%). Magyarországon a szántóterületeken történő szántóföldi művelés aránytalan növekedése a mezőgazdasági földterületek adottságaiból, a szántóterületek nemzetközi összehasonlításban is magas (48,5%) arányából, az ingadozó, de az utóbbi években kiemelkedően magas átlaghozamokból, valamint az állattenyésztés mértékének káros hatású, jelentős csökkenéséből adódik.

A magyar mezőgazdasági termelés szerkezetátalakítása és a két fő ágazat kiegyensúlyozása elkerülhetetlen. A szerkezetátalakítás első fázisában lassú változás, az állattenyésztés szerepének mérsékelt növekedése várható, és a nem-mezőgazdasági tevékenységeket elsősorban a szolgáltatást nyújtó tevékenységek felé irányítják.

A magyar mezőgazdaság bruttó kibocsátása fő tevékenységek szerint

Megnevezés	Bruttó kibocsátás folyó áron (Mrd Ft)						Bruttó kibocsátás megoszlása (%)					
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Szántóföldi növénytermesztés	619,5	683,1	683,8	700,8	967,9	835,8	48,5	46,2	46,2	49,5	58,4	55,0
Állattenyésztés	544,7	660,9	660,2	587,3	541,7	556,9	42,6	44,7	44,6	41,5	32,7	36,6
Nem mezőgazdasági tevékenység	50,9	57,6	53,5	51,9	50,5	39,9	4,0	3,9	3,6	3,7	3,0	2,6
Mezőgazdasági szolgáltatások	63,3	78,1	82,8	76,7	96,4	87,8	5,0	5,3	5,6	5,4	5,8	5,8
Teljes kibocsátás	**1278,4**	**1479,7**	**1480,2**	**1416,8**	**1656,6**	**1520,3**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**

Forrás: Mezőgazdasági Statisztikai Évkönyv 2005, KSH 2006

A KAP bevezetésének hatásai

Az EU csatlakozás óta a KAP alap közvetlen támogatásai évről évre fokozatosan nőnek, és 2013-ra elérik a régi tagállamok szintjét. Magyarország lehetőséget kapott, hogy nemzeti forrásokból kiegészítse az EU támogatást (kipótlás – *top up)*, így a támogatások szintje 2010-re kiegyenlítődik.

A közvetlen EU-támogatás kifizetésére Magyarország egy területalapú rendszer bevezetése mellett döntött (SAPS: *Single Area Payment Scheme* - egységes, területalapú támogatás), és figyelembe véve a mezőgazdaság ágazati jellegzetességeit, Magyarország külön eljárást alakított ki a nemzeti kipótlásra (top up).

2004 és 2006 közt Magyarország 318 milliárd forintot fizetett ki közvetlen EU-támogatások formájában, ebből 252 milliárd forintot a SAPS keretében, 66 milliárdot

pedig piaci (intervenciós) támogatásként. A támogatás teljes összege (közvetlen EU-kifizetés, top up és egyéb nemzeti támogatások) 756 milliárd forint volt, a gazdaságok jövedelme (adózás előtti nyeresége) ugyanebben az időszakban körülbelül 370 milliárd forintot tett ki. A közvetlen EU-támogatások (SAPS és piaci) aránya tehát az összes támogatás 42%-át, illetve a gazdaságok jövedelmének 86%-át tette ki. Körülbelül 210 ezer gazdaság részesült KAP-támogatásban.

A KAP alkalmazásának kedvező és kedvezőtlen hatásai egyaránt észlelhetők, ám még túl kevés idő telt el ahhoz, hogy megbízható következtetéseket vonjunk le. A negatív hatások nagyrészt annak tudhatók be, hogy a magyar termelők még nem jöttek rá, hogy a verseny nemcsak külföldön, hanem a hazai piacon is növekszik, és hogy a külföldi versenytársak többsége a termelői szervezeteknek köszönhetően jobban szervezett. Az észlelhető hatások a következők.

- a viszonylag nagyobb méretű és szervezettebb gazdaságok több támogatást kaphatnának, mint korábban, a termelési teljesítményük növekedhet, és a jövedelmi helyzetük is javulhat,
- a nagyobb termelőgazdaságok komoly összegeket fordítanak a termelés modernizációjára; körülbelül 10%-uk részesült vidékfejlesztési (modernizációs) támogatásban,
- a támogatásban nem részesülő, főként részmunkaidős gazdaságok egyre komolyabb nehézségekkel kénytelenek szembenézni a piacon,
- a közvetlen támogatási intézkedések főként a növénytermesztő, illetve a vegyes tevékenységet folytató gazdaságok helyzetét javították, az állattenyésztéssel (elsősorban sertéssel és baromfival) foglalkozó gazdaságok helyzetét nem,
- a főbb ágazati egyenetlenségek miatt (az állattenyésztés takarmányigénye szignifikánsan alacsonyabb, mint az előállított takarmány) nagy mennyiségű felesleges gabonát állítottak elő, amelyet sikeres intervenciós felvásárlással kompenzáltak,
- megkezdődött a növénytermesztés szerkezetátalakítása (a nem élelmiszer célú és a nem takarmány célú termékek irányában) és a termesztés diverzifikálása (megújítható energia),
- a termelői szervezeteknek nyújtott támogatás nem hozott számottevő javulást a jelentős fizikai munkát igénylő ágazatokban, melyek különösen fontosak a vidéki foglalkoztatási helyzet szempontjából (elsősorban: zöldség- és gyümölcstermesztés, szőlőtermesztés, borászat),
- a gazdálkodókat foglalkoztatni kezdte a környezettudatos termesztés, így kevésbé terhelik a környezetet,
- a magyar termelőket váratlanul érte a piaci verseny jelentős erősödése,
- a hazai gazdálkodóknál szervezettebb, jobb infrastruktúrával rendelkező, és gyakran „melléktermékeket” értékesítő uniós versenytársak jelentős részt uralnak a hazai piacból; ennek eredményeképpen a fizetési mérleg a korábbi 1,5-1,6 milliárd euróról 1 milliárd euró alá csökkent, és Magyarország a sertéshús, a tejtermékek és gyümölcsök nettó importőre lett.

Növénytermesztés

A növénytermesztés szerkezete lényegében változatlan maradt az elmúlt tíz évben, miközben részesedése a kibocsátásban jelentősen megnőtt. Akárcsak az elmúlt évtizedekben, a gabonanövények aránya a szántóföld szerkezeten belül jelentős, majdnem 70%. A 2004. és 2005. évi megfelelő adatok a kalászos gabonák és kukorica esetében 2-3%-os vetésterület növekedést és kiugróan magas hozamot jeleznek (a búza termésátlaga 2003-2004 között megduplázódott, de 2005-ben is 1,7-szerese a 2003. évinek). Hasonló hozamnövekedés következett be a kukoricatermelésben is, a 2005. évi termésmennyiség a 2003. évinél 90,9%-kal volt magasabb. Ez a jelentős túltermelés értékesítési problémákat, majd komoly tárolási gondokat eredményezett.

2000-2005 között a szántóföldi gazdálkodás növekvő kibocsátásának mintegy fele (47,8%) a gabonatermesztésnek volt köszönhető. A gabonatermesztés két vezető növénye közül a kukorica bruttó kibocsátása nőtt a búza rovására (2005-ben 26,5%-os részesedéssel).

2005-ben a termesztett gabona több mint felét (54%) itthon hasznosították, és az export aránya a teljes felhasználáshoz viszonyítva átlagosan 15% körüli. (A gabona aránya az exportban 15,3%, a napraforgóé 37,0%.)

Vetésterület tekintetében a gabonafélék után a második legnagyobb csoport az ipari növények csoportja (cukorrépa, dohány, napraforgó repce), melyek 2005-ben a területek 18,7%-át foglalták el. Az ipari növények előretörése a napraforgó lassan terjeszkedő termesztésnek és a repce 1994-hez viszonyított jelentős területnövekedésének (2,5-szörös) köszönhető. 2005-ben az ipari növények bruttó kibocsátása (16,9%) majdnem azonos az ültetési területük arányával. Az elmúlt fél évtizedben az ipari növények aránya a bruttó kibocsátásban kétszeresére nőtt (9,8%-ról 16,9%-ra).

Napraforgó esetében a betakarított termésmennyiség 55%-át itthon használják fel, 37%-ot exportálnak. Burgonya, cukorrépa, bizonyos zöldségek és szőlőfajták esetében a hazai felhasználás a betakarított termésmennyiség több mint 90%-át teszi ki.

Az állatok – különösen azon fajok, melyek nagy mennyiségű takarmányt fogyasztanak – számának jelentős csökkenése miatt a szükséges takarmány kisebb területen termeszthető. 1994-ben az összes megművelt földterület 13,4%-án termesztettek takarmánynövényeket, míg 2004-2005-re 6%-ra esett vissza az arányuk. A két legfontosabb szántóföldi takarmánynövény a lucerna (3,5%) és a siló kukorica (2,3%). A takarmánytermesztésre használt területek csökkenése 2004-2005 között nem változtatott a teljes kibocsátásból való 4% körüli részesedésen.

A gabonanövények, az ipari növények és a takarmánynövények foglalják el a megművelhető földterületek jelentős részét (2005-ben 92,7%). A szántóföldi gazdálkodást egyszerűsített, szinte teljesen automatizált termelési szerkezet jellemzi, melynek során leginkább tömegárut termesztenek. Sem a tulajdoni viszonyok és

gazdálkodási módszerek jelentős szerkezetátalakítása, sem a kis gazdálkodási területen működő egyéni gazdaságok növekedése nem tudta megváltoztatni ezt a jelenséget. A termesztés, a termőhelyi adottságok és a gazdálkodási méretek összehangolásának hiánya kedvezőtlen hatású volt. A tömegáruk nagyüzemi és automatizált termesztését – kalászos gabona, kukorica, repce, napraforgó – a gazdasági szervezetek és az egyéni gazdálkodók is előnyben részesítik, tekintet nélkül a fennálló körülményekre. A tőkehiánynak, a még használható üzemi berendezéseknek, a szakmai tudás és a piacorientáltság hiányának köszönhetően egy előző termelési szerkezet maradt fenn. Mindazonáltal e tekintetben enyhe elmozdulás tapasztalható, az egyéni gazdaságok szerepe fokozatos növekedést mutat az úgynevezett „háztáji termény" termesztése terén.

A kertészeti termények és gyümölcsök aránya a bruttó kibocsátásban 2000 és 2005 között minden évben csökkent. A kertészeti termékek a bruttó kibocsátás egyhatodát, míg a gyümölcsök mindössze az egytizedét adják.

A növénytermesztés Magyarországon az Észak- és Dél-Alföldre összpontosul. Ez a két régió együttesen a különféle gabona- és olajos-magvú növények szántóföldi termesztésének több mint 40%-át adja, második helyen a Dél-Dunántúl áll.

Állattenyésztés

Az állatállomány mérete és teljesítménye az 1990-ben rögzített adatok 60-65%-ára csökkent. Az állatállomány csökkenése jelentős különbségeket mutat az egyes fajoknál.

A haszonállat-fajok közül a szarvasmarha állomány 1994 és 2005 között folyamatosan csökkent. Ez a csökkenés riasztó, figyelembe véve az állomány 1990-1994 közötti drasztikus csökkenését (42%). 1994 óta a szarvasmarha állomány további 22,2%-kal csökkent.

A sertésállomány 1994 és 2005 között jelentősen ingadozott, változó trendekkel, de a legutóbbi években egyértelmű csökkenés következett be. A 2005-ben jellemző nem egészen 4 milliós sertésállomány 1994-hez viszonyítva 11,5%-os csökkenést képvisel. A kocák száma azonban ugyanezen időszak alatt 33%-kal csökkent.

Ezzel ellentétben a juhállomány 1994 óta jelentősen (48,4%-kal) gyarapodott. Ily módon, a teljes állatállományt figyelembe véve növekedett a kérődzők aránya, és ez hozzájárult a gabonatermesztésre nem hasznosítható gyepterületek termesztési állapotának megőrzéséhez.

A baromfiállomány létszáma a kedvezőtlen piaci feltételek, valamint az alacsony és ingadozó jövedelmezőség ellenére is gyarapodott az 1990-es években. Ez a tendencia 2004-ben megfordult; 2005-re a baromfiállomány létszáma 1994-hez viszonyítva 5%-kal, a tojóállományé pedig közel 12,3%-kal esett vissza. Az állatsűrűség – a 100 ha mezőgazdasági földterületre jutó állatlétszám – a szarvasmarha és a sertés esetében 1994 és 2005 között csökkent. A mutató értéke kizárólag a juhtenyésztést érintően növekedett.

Az állattenyésztés aránya a mezőgazdaság bruttó kibocsátásban jelentős csökkenést mutat 2000 és 2005 között. Az ágazat méretének és teljesítményének mélypontja 2004-ben volt tapasztalható, amikor részaránya nem érte el a 33%-ot sem. A helyzet az utóbbi években valamelyest javult, az állattenyésztés aránya 36,6%-ot ért el, mely azonban még mindig nagyon alacsony érték. Az állatállomány adja az állattenyésztés teljes bruttó kibocsátásának 66,7%-át. Az állatállomány kibocsátása terén a sertés (45,7%) és a baromfi (38,9%) aránya a legnagyobb. Az állati termékek között a legfontosabb a tejtermelés, melynek csaknem 70% a részesedése.

A vágósertés, a vágómarha és a vágóbaromfi tenyésztés főként a két alföldi régióban koncentrálódik, habár a vágómarha-tenyésztésben jelentős szerepe van a nyugat-dunántúli régiónak is. A juhtenyésztés a Nagyalföld mellett Észak-Magyarországnak is jellemző ágazata. A tejhasznú szarvasmarhatartás szintén az alföldi és dunántúli régiókban jelentős, míg a tojástermelésben Közép-Dunántúl játszik kiemelkedő szerepet.

Regionális jellemzők a mezőgazdaság szerepében

A mezőgazdasági termelés térbeli fontosságát és differenciálódását számos tényező tükrözi (a bruttó hozzájárulás a hozzáadott értékhez, a földterület rendelkezésre állása, munkaerő-felszívás és foglalkoztatási arány): Ezek a számok leginkább az ágazat gazdasági jelentőségének csökkenését jelzik, de ugyanakkor világosan megjelölik azokat a régiókat, amelyekben a mezőgazdasági tevékenységek szerepe egyáltalán nem elhanyagolható, sőt, igen jelentős. Az ágazat bruttó hozzáadott értékének több mint 40%-át a két alföldi régió (2004-ben Dél-Alföld:22,2% és Észak-Alföld:19,2%) állítja elő, ezt követi Dél-Dunántúl 13,7%-os részesedéssel; az ágazati teljesítmény fennmaradó hányada pedig közel azonos arányban a maradék régiók között oszlik meg. A fent említett régiók 2-2,5-szeresen haladják meg a mezőgazdaság átlagos hozzájárulását a bruttó hozzáadott értékhez.

A beruházások aránya, valamint a bejegyzett agrárvállalkozások száma a Dél- és Észak-Alföldi Régiókban a legmagasabb.

Nagy különbségek vannak a teljes munkaidőben foglalkoztatott mezőgazdasági munkavállalók és a mezőgazdasági tevékenységekben aktív (15 év feletti) népesség arányában. Az említett három régióban a mezőgazdasági foglalkoztatás aránya 1,2-2-szer magasabb az országos átlagnál (2005-ben 5,0%), míg ez a szám más régiókban az átlag körüli (Közép-Magyarországon csupán 1,3%).

A mezőgazdasági termelésben résztvevő népesség aránya adott régióban nagyrészt a következő tényezőktől függ: a mezőgazdasági földterületek sajátosságai, a régió mezőgazdasági jellemzői, a termesztési hagyományok, a nemzetgazdaság más ágazatainak munkaerő-felszívása és részesedése a foglalkoztatásban. A mezőgazdasággal foglalkozó emberek száma szintén erősen függ a nemzetgazdaság más ágazataiból érkező munkanélküli és inaktív emberek számától, illetve a foglalkoztatási problémák súlyosságától.

Kétszeres különbség van a régiók között (kivéve a Közép-magyarországi régiót) a mezőgazdasággal foglalkozó népesség arányának tekintetében is. Az Észak- és Dél-Alföldön a legmagasabb a mezőgazdasággal foglalkozók aránya (körülbelül 25-25%);

ugyanez az adat 20% a Dél-Dunántúlon. A mezőgazdasághoz különböző intenzitással kötődő népesség aránya néhány százalékponttal alacsonyabb, és közelebb van az országos átlaghoz (15,9%).

Ezek a régiónként változó arányok felhívják a figyelmet a mezőgazdasági termelés és tevékenységek differenciált fejlesztésének fontosságára, amely - nagyszámú lehetőséget és esélyt feltételezve - a tájmegőrző, környezettudatos gazdálkodástól az áruk versenyképes termeléséig terjedhet.

A különböző településtípusok mezőgazdasági foglalkoztatásbeli eltérései szintén szembeötlőek. A népesség azon szegmense, mely megélhetésében a mezőgazdaságra támaszkodik, két – nagyságában és összetételében jelentősen eltérő - csoportra osztható.

Az ágazatnak a foglalkoztatásban és a megélhetésben betöltött szerepe alapvetően eltérő az ország különféle régióiban. A gyengébb mezőgazdasági termelési jellemzőkkel bíró, de az iparnak és a szolgáltatási iparágnak jobban megfelelő régiókban (Közép-Magyarország, valamint Közép- és Nyugat-Dunántúl) a mezőgazdaság szerepének további csökkenése várható, míg az Alföldön és a Dél-Dunántúli régióban, ahol a mezőgazdasági hagyományok megfelelő termőhelyi adottságokkal együtt vannak jelen, a mezőgazdasági ágazat fontos gazdasági tényező marad, különösen a kisebb településeken. A gazdasági szempontból hátrányos helyzetű észak-magyarországi régiókban a kritikus foglalkoztatási helyzet és a munkahelyek hiánya miatt válik fontossá a megélhetési gazdálkodás és a mezőgazdaság szociális szerepe.

A termelési struktúra egyensúlyhiányának mérséklése

A gabona túltermelés fokozatos megszüntetésének lehetőségei

A gabonafélék túltermelése által okozott piaci feszültségek enyhítése érdekében ötféleképpen lehet elősegíteni a szerkezetátalakítást**:**

A bioenergia **termelés** két oldalról jelenthet megoldást a túltermelésre. A termelés oldaláról a gyorsan növekvő fajok ültetése csökkenti a gabonatermesztéshez használt földterületet, míg a piac oldaláról a gabonafélék bioetanol gyártására való felhasználása csökkenti a megtermelt többletet.

Az **állattenyésztésben eszközölt beruházások** szintén csökkentik a gabonafélék termelési többletét, mivel azokat az állatok takarmányozására használják fel. Ez szignifikánsan növeli a hozzáadott érték megteremtését a termelési láncban.

Az **erdőgazdálkodás – pontosabban az erdősítés** – csökkenti a haszonnövény-termesztésre használt területek nagyságát, ezért potenciálisan csökkenti a gabonafélék összmennyiségét. Ily módon hozzájárul a termelési szerkezet megváltozásához.

A **kertészet** – a mezőgazdasági termelés kedvező feltételeire alapozva – alternatív megoldást jelenthet a mezőgazdasági tevékenységek diverzifikálására, illetve a termesztők jövedelemtermelő képességének a fokozására.

Az infrastruktúra fejlesztése, különösen a **logisztikai beruházások** jelentős mértékben előmozdíthatják a mezőgazdasági termékek és áruk piacra jutását.

Logisztikai problémák

A vidéki térségekben a mezőgazdasági termelés és feldolgozás versenyképességének növelését az agrár- és élelmiszeripari termékek értékesítését szolgáló **logisztikai rendszerek fejletlensége**, **a piacra jutást segítő** szolgáltatások hiánya akadályozza. A helyben előállított, egyedi mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek piacra jutását segítő szervezetek száma alacsony, hálózatuk fejlesztésre szorul. Hasonló a helyzet a piaci információkat és az adott régió termelői potenciálját integráló szolgáltatások terén is.

Az agrárágazat fennálló sajátosságaiból adódik, hogy a régiókban az anyagáramlásban érintett számos érdekelt fél (KKV-k, nagyvállalatok és magánvállalkozások) **térben szétszórtan** található, sok esetben szinte nem is állnak egymással kapcsolatban, és így **alacsony szervezettséggel** kénytelenek működni. Számos régióban hiányoznak olyan **logisztikai szolgáltató központok**, amelyek a beszerzés, a fuvarozás, a raktározás, a csomagolás, kiszerelés, elosztás és az értékesítés terén a régiók egészére kiterjedően fejtenének ki szervező, informatikai és egyéb tevékenységet, és ezáltal segítenék az agrárvállalkozások hatékonyabb működését.

Az agrárlogisztika fejlesztése magába foglalja a megtermelt árualapok, mezőgazdasági termékek tárolását, kezelését, elsődleges feldolgozását, valamint segíti a termékek piacképessé tételét, és javítja a piacra jutás feltételeit. Az agrárlogisztikai bázisok a termelés, a feldolgozás, a raktározás és a szállítmányozás összekapcsolásával pozitív hatást gyakorolnak a termelői szerveződések (BÉSZ, TÉSZ, termelői csoport) kialakulására és működésére, továbbá szerepet játszanak a vidéki foglalkoztatási helyzet javításában. Az agrár-tömegáru kezeléséhez kapcsolódó logisztikai megoldások a zöldség- és gyümölcsáru minőséget megőrző tárolását, a szezonalítás hatásának mérséklését, az biztonságos eladhatóság növelését, összességében tehát a versenyképesség erősítését szolgálják.

A magyar agrárágazat logisztikájának gyengesége:

- a szállítási infrastruktúra,
- Az akár speciális árucikkek esetén is gazdaságosan és hosszú távon működtethető raktár- és szállítókapacitás, valamint
- a megfelelő, speciális szállítóeszközök hiánya.

A szállítás szabványosítására - különösen a rövid szavatossági idejű termékeknél - fokozott figyelmet kell fordítani.

Erdőgazdálkodás

Az ország területének 21,41%-a (1,98 millió hektár) erdőgazdálkodási hasznosítású, ebből a tényleges erdősültség 19,1% (1,85 millió hektár). Az erdők

térségi megoszlása egyenlőtlen az országban, az alföldi régiók erdősültsége 11-12%, míg a hegy- és dombvidékeké (Nyugat-Dunántúl, Észak-Magyarország) 26-28% (2005). Az 1000 főre jutó átlagos erdőterület 2005-ben Magyarországon 183,3 ha volt.

Az erdős területek tulajdonviszonyai az utóbbi évtizedben átalakultak: 58% állami tulajdonú, míg az erdők 41%-a magántulajdonban van, 1%-t pedig közösségek birtokolnak (önkormányzatok, társulások, alapítványok, egyházak). A magántulajdonban lévő erdők területe összesen 787.000 hektár, melyből az egyéni és társult gazdálkodók 555.000 hektárt (70,5%) kezelnek. A magántulajdonban lévő erdőterületekből közel 232.000 hektáron (29,5%) nem folyik erdőgazdálkodás.

Az erdősített területek hektárokban mérhető száma folyamatosan gyarapodott. 1995 óta mintegy 100.000 hektár erdőtelepítés történt, melynek eredményeként Magyarországon 1%-kal növekedett az erdősített összterület aránya. Az erdőtelepítések legnagyobb részét (90%-át) magántulajdonú területeken végzik, így a magánerdők aránya folyamatosan növekszik. A magán-erdőtulajdonosok száma az erdőgazdálkodás alá vont területeken megközelíti a 250 ezer főt, ami a tulajdon elaprózottságára utal. A működő magántulajdonú erdőbirtokok átlagos mérete mintegy 2,2 ha. Az erdőgazdálkodási ágazatban a termelő és szolgáltató (végrehajtó) vállalatok és vállalkozások 2006-ban 15 ezer főt foglalkoztattak; e munkavállalók 2/3-a az állami szektor alkalmazottja volt, 1/3-uk pedig a magánszektorban dolgozott. Az erdőgazdálkodás munkaerő-felszívása 2000 és 2005 között 17%-kal csökkent (18.000 munkavállalóról 15.000-re). Az erdők hasznosításának modernizálása és diverzifikálása, valamint a vertikális integráció megvalósítása az ágazat munkaerő-felszívását eredményezheti. A magán-erdőgazdálkodás problémái (tőke- és eszközszegénység, fragmentált erdőszerkezet, szakmai hozzáértés és integráció hiánya) miatt a magánerdők környezeti állapota tartósan stagnál, illetve kisebb területeken – ahol a gazdálkodási viszonyok rendezetlenek (232 ezer hektár) – állapotromlás figyelhető meg. Kiemelt fontosságú a magánerdők szakmai hátterének kialakítása és fejlesztése, valamint az erdőgazdálkodási infrastruktúra megalapozása és modernizálása (feltáró utak, vízgazdálkodási létesítmények, informatikai eszközök és rendszerek).

A magánszektorban gazdálkodóknak a megfelelő erdőgazdálkodás kialakítására, illetve az erdőállományok gondozására irányuló tevékenységei nem megfelelőek, mivel elsősorban a végfelhasználást tartják szem előtt, és a tarvágást részesítik előnyben. Az országban 64 integrátor működik, akik összesen 31,2 ezer hektárt kezelnek, valamint szakmai útmutatást nyújtanak más, 130 ezer hektáron működő erdőgazdálkodónak.

A fenntartható erdőgazdálkodás és az erdők többfunkciós szerepének megtartása mellett fontos e területek gazdasági értékének növelése, a termelés fokozottabb diverzifikációja és a piaci lehetőségek javítása, mivel az erdősült területek jelentős szerepet játszanak a vidéki térségek gazdasági tevékenységében, valamint a vidéki népesség foglalkoztatásában. Az erdőgazdálkodást tekintve a vízgazdálkodás fontos szerepet játszik a fenntartható fejlődésben, tekintettel a víz- és szélerózió elleni védelemre, valamint az éghajlatváltozás okozta problémák enyhítésére. A környezeti ártalmaknak kitett térségek közelében található erdők igen hasznosak lehetnek a települések szennyezettségének csökkentésében.

Élelmiszer-feldolgozás

A magyar élelmiszeripar jelentősége a nemzetgazdaságon belül az ezredfordulót követően sem hanyatlott. A magyar mezőgazdaságra épülő élelmiszer-feldolgozó ipar termelése lehetővé teszi, hogy Magyarország a fő élelmiszerekből önellátó legyen, és a belföldi szükséglet fölött termeljen. Az önellátási szint a legtöbb termék esetében 110-130% körüli. A bruttó nemzeti terméken belüli részesedése hosszú ideje 3% körüli – bár 2005-ben enyhe csökkenés volt tapasztalható, a GDP-n belüli részesedés ekkor 2,6% volt –, exportrészesedése 2004-ben és 2005-ben pedig 4,7% volt. Az élelmiszeripar bruttó termelési értéke (1858,7 milliárd Ft) kismértékben csökkent, de a nemzetgazdasági összkibocsátás 4,7%-ával még mindig a második-harmadik helyet foglalja el a feldolgozóipar 14 ágazata között. Az uniós csatlakozás óta a magyar élelmiszeripari export jóval lassabban növekedett mint az import oldal. Magyarország élelmiszer-kivitelének több mint fele irányul az EU régi tagállamai (EU-15) felé, és több mint kétharmada az EU-25-ök országaiba. Magyarország első tíz exportpiaca közül kilenc EU tagállam. A magyar import 90%-a az EU-25-öktől származik. Az élelmiszeripar a beruházások stabilan csökkenő részét vonzotta nemzetgazdasági szinten; az a hányad jelenleg 2,7%, és nem változott sem 2004-ben, sem 2005-ben. 2005-ben, a beruházások kétharmada berendezésekre irányult (a műszaki modernizációt szolgálta), és 30,5%-át költötték épületek építésére és felújítására.

Az élelmiszer-feldolgozás bruttó termelési értékének megoszlása alapján 2005-ben a húsfeldolgozás volt (25,9%) a legfontosabb ágazat, melyet a tejtermékek előállítása (11,1%), valamint a gyümölcs- és zöldségfeldolgozás követett (7,6%). A bruttó termelési értékből a húsfeldolgozás részesedése folyamatosan csökken, a tejfeldolgozásban előállított termelési érték azonban viszonylag kiegyensúlyozott. Az élelmiszer-feldolgozásban a bruttó értékhez leginkább a húsfeldolgozás (16,3%), a tejtermékek gyártása (7,1%), valamint a gyümölcs- és zöldség-feldolgozás (6,0%) járul hozzá. A húsfeldolgozásnak a bruttó hozzáadott értékben megvalósuló részaránya csökkenőben van. Az energiaigényes ágazatok közül a malomipar és a takarmánygyártás a hozzáadott érték tekintetében a felére esett vissza, míg a cukorgyártás részaránya a kiinduló értékek harmadára (1994 óta). A koncentráció (CR5) alapján a növényiolaj-gyártás, a cukoripar, a sörgyártás és a dohánygyártás első öt vállalkozása szinte a teljes ágazatot lefedi. A koncentráció szintje ugyancsak magas (70–85%) a baromfiiparban, a húsfeldolgozó iparban, az édesség- és tésztagyártásban; a koncentráció a malomiparban, a tejiparban és a takarmányiparban pedig növekedési fázisban van. Ezzel szemben a zöldség- és gyümölcsfeldolgozásban, a sütőiparban és a borászatban a koncentráció meglehetősen alacsonynak mondható (30% alatti).

A célpiacok és a mezőgazdasági termelés szerkezetátalakítása következtében számottevő többletkapacitás alakult ki egyes élelmiszeripari vállalatoknál, különösen a húsiparban, a malomiparban, a takarmánygyártásban és a konzerviparban. A többletkapacitás mellett strukturális problémák, a kapacitások kedvezőtlen földrajzi megoszlása, üzemszerkezeti problémák (borászatok, tejfeldolgozás, takarmánygyártás), koncentráció, valamint a szakosodás hiánya vagy alacsony szintje (húsfeldolgozás, malomipar, zöldségfeldolgozás, alkoholgyártás, szeszes ital- és gyümölcsborgyártás) jellemzik az élelmiszer-feldolgozó ágazatot. Az élelmiszer-feldolgozó iparban továbbá általánosságban véve alacsony, illetve ágazatonként

változó a kapacitás-kihasználtság mértéke. Újabb felmérések szerint a malomiparban és a takarmánygyártásban a kapacitások mindössze 40–50%-át használják ki. A tejfeldolgozásban és a konzerviparban az eszközök kihasználtsága 20–30%-os, míg a bortermelésben (a 10 főnél több munkavállalót foglalkoztató üzemek adatai alapján) a rendelkezésre álló kapacitásokat alig 20%-ban hasznosítják.

Még mindig nem ment végbe – különösen az elsődleges feldolgozást végző ágazatokban – az európai és globális piacokon való versenyképességhez szükséges szerkezetátalakítás. Ennek részeként el kell érni a megfelelő mérethatékonyság eléréséhez szükséges koncentrációt, szakosodást és általános korszerűsítést. Az élelmiszer-feldolgozási ágazatban a kis- és középvállalkozások túlsúlya jellemző; ezek 89,6%-a kevesebb, mint 20 munkavállalóval működik. A nagy többség – különös tekintettel a kis- és középvállalkozásokra – a tőkehiány miatt piaci hátránnyal küzd, és nincs elegendő fedezet az EU előírásoknak megfelelő minőségbiztosítási, élelmiszer-biztonsági és környezetvédelmi fejlesztésekre sem. Nem megfelelő a vállalkozások nyereségtermelő képessége, az innováció szintje, és a marketing-tevékenység is javításra szorul. Az élelmiszer-feldolgozó iparon belül – főleg a kezdeti élelmiszer-feldolgozást végző kis- és középvállalkozásokban, valamint egyes nagy feldolgozóüzemekben – az alkalmazott technológia elavult, a termékszerkezet korszerűtlen, a termékminőség nem egyenletes. Különösen a kis- és középvállalkozásoknak jelentős a hátrányuk az innovációs és K+F eredmények alkalmazásában. A 250 főnél több alkalmazottat foglalkoztató és 100 millió forintot meghaladó éves árbevétellel rendelkező vállalatok részesedése gyakorlatilag változatlan maradt. Ezen belül változatlanul nagyon alacsony (0,6%) az európai szinten is versenyképes, 500 főnél több munkavállalót foglalkoztató nagyvállalatok aránya. A korszerű technológiával rendelkező, és főként külföldi tulajdonú nagyvállalatok kötődéseik, vállalati és kereskedelmi kapcsolataik révén szerves részét képezik az Európai Unió élelmiszer-ellátási hálózatának. Ezzel ellentétben a főképpen helyi ellátásra termelő kis- és középvállalatok helyzete nyugtalanító, mert a tőkehiány és az alacsony munkahatékonyság miatt korlátozottak az üzleti esélyeik.

A gazdasági adatok vizsgálata alapján elmondható, hogy a növényiolaj-ipar gazdasági helyzete az élelmiszeriparon belül kiemelkedő. A tejiparra, malomiparra és takarmánygyártásra jellemző közepes, de javuló trendek bizakodásra adnak okot. Az ilyen változások az erősödő koncentrációban, a növekvő exportrészesedésben, valamint a beruházási készség növekedésében testesülnek meg. A húsipar, valamint a zöldség-/gyümölcs-feldolgozás teljesítménye ingadozó, illetve gyengül (negatív nyereségesség, alacsony termelékenység és tőkésítettség, az exportorientáció visszaesése). Az említett ágazatokban a strukturális változásokat a kereslet változásai idézhetik elő. Az élelmiszer-fogyasztás tekintetében azonban csak szerény mértékű növekedésre lehet számítani a tej és tejtermékek, a tojás, a gabonafélék és a zöldségek esetében. Valamivel gyorsabb lehet a növekedés a hús- és gyümölcsfogyasztásban.

Gép- és eszközállomány, a gazdaságok technológiai fejlődése

Magyarországon a gazdaságok többsége tőkehiány miatt önerőből nem tudja a versenyképes piaci termelés műszaki technológiai hátterét megteremteni. Különösen sürgető a betakarítás utáni (post-harvest) fázis modernizációs igénye. A gépek és

berendezések átlagéletkora meghaladja a 10 évet, amelyet a környezetvédelem a termelés színvonala és az energiatakarékosság szempontjából új beruházásokkal feltétlenül csökkenteni kell. A magángazdaságok által használt traktorok és kombájnok átlagosan 4-6 évvel idősebbek az üzleti vállalkozásként működő szervezetek által működtetetteknél. Az egyéni gazdaságok és a gazdasági szervezetek egyaránt folyamatosan cserélik le kisteljesítményű traktoraikat nagyobb teljesítményűekre; az olyan mutatók, mint a motorteljesítmény és az egységnyi területre eső gépek száma ennek ellenére alacsonyabbak az európai átlagnál. Míg az EU-ban minden egyes ha területre 5,2 kW gépi erő jut, addig Magyarországon ez a mutató 2,1 kW/ha (2005). Hazánkban az egy traktor által művelt terület 48,7 ha, míg az EU-ban ugyanez 19,6 ha.

Az uniós csatlakozást megelőző nemzeti beruházási támogatások, majd az ezeket követő SAPARD és az AVOP intézkedések hatására a szántóföldi növénytermesztésben az eszközállomány, főképp az erőgépállomány több ezer gazdaságban megújult. 2000 és 2005 között a mezőgazdaságban használt traktorok száma 6%-kal nőtt, bár számos gazdaság fejlesztési igénye kielégítetlen maradt. Öt év alatt számottevően csökkent a tehergépkocsik száma (39%), miközben a kombájnok száma mindössze 2%-kal emelkedett, és az aratő–cséplőgépek száma nem változott. Különösen a környezetvédelem és az energiahatékonyság szempontjából jelentős gépek beszerzése terén maradt számottevő fejlesztési szükséglet. Emellett fontos gazdasági létesítmények (pl. műtrágya- és növényvédőszer-tárolók, terményszárítók, takarmánykeverők, trágyatárolók és infrastrukturális létesítmények) felújítására nem jutott elegendő forrás a támogatásokból. Magyarország kiváló gépértékesítési hálózattal rendelkezik, amely a műszaki-technikai megújulás egyik feltétele. Az életképessé tehető, fejlődési potenciállal rendelkező kisgazdaságok beruházási igénye az előreláthatóan jövőben is jelentős lesz.

Az erdőgazdálkodást meghatározó alapvető műszaki feltételek között szerepel a megfelelő infrastruktúra és a rendelkezésre álló erőgazdálkodási géppark. Az állami tulajdonú erdőterületeken az erdőgazdálkodási gépellátottság színvonala megfelelő, noha a géppark életkora magas. A magántulajdonú erdőbirtokok tőke-és gépellátottsága különösen alacsony, ezért a teljes gép- és eszközparkot, az alkalmazott technológiákat és az informatikai hátteret is korszerűsíteni és bővíteni kell.

Az erdőgazdálkodás fafeldolgozási eszközállományát, továbbá a technológiai lehetőségek feltárását korszerűsíteni és bővíteni kell. A faállományból kitermelt faanyag komplex feldolgozása az erdőtulajdonos gazdálkodó számára további értékesítési lehetőséget, azaz az erdőgazdálkodás biztonságának növelését jelenti.

Az élelmiszer-feldolgozó iparon belül – főleg a kezdeti élelmiszer-feldolgozást végző kis- és középvállalkozásokban, valamint egyes nagy feldolgozóüzemekben – az alkalmazott technológia elavult, a termékszerkezet korszerűtlen, a termékminőség nem egyenletes. A piaci követelményeknek megfelelő termékek gyártásához az ágazat korszerűsítése szükséges. Az elsődleges termelői szektor számára az egyik legnagyobb problémát a termékek értékesítése, ezáltal a piac bizonytalansága jelenti. A cél az, hogy a termelők részesüljenek az alapanyag-feldolgozás hasznából, és náluk maradjon az ebből származó jövedelem jelentős része.

1995 és 2004 között az élelmiszeripar országos szinten egyre kevesebb beruházást vonzott (részesedése 5%-ról 2,7%-ra csökkent), miközben 2005-ben sem növekedés, sem csökkenés nem mutatkozott. 2004-ben ismét növekedett a részesedése, részben az EU csatlakozás követelményeihez való igazodás eredményeként. A beruházások 70%-a a technológia korszerűsítését szolgálja, míg a rendelkezésre álló források több mint negyedét (27,4%) költötték a technológiát kiszolgáló épületek létesítésére és felújítására. Még mindig nem ment végbe – különösen az elsődleges feldolgozást végző ágazatokban – az európai és globális piacokon való versenyképességhez szükséges szerkezetátalakítás. Ennek részeként el kell érni a megfelelő mérethatékonyság eléréséhez szükséges koncentrációt, szakosodást és általános korszerűsítést.

Alapvető infrastruktúra és vízgazdálkodási létesítmények

A mezőgazdasági és erdőgazdálkodási infrastruktúra egyes elemei (utak, kiszolgáló létesítmények, vízgazdálkodási rendszerek, a post-harvest (elsődleges tárolás és manipuláció) fázisának eszközei, a tárolás létesítményei, erdőtulajdonosok eszközállománya) hiányosak, illetve korszerűtlenek. Számos mezőgazdasági térség megközelíthetősége nem megfelelő. A mezőgazdasági úthálózat és a hozzájuk kapcsolódó árkok, rézsűk, hidak, átereszek, a csapadékvíz elvezetését biztosító egyéb létesítmények nagy része hiányos, elhanyagolt és rossz állapotban van. Az agrárvállalkozások energia-, út és egyéb közműellátásának színvonala nem megfelelő.

A mezőgazdasági termelés stabilitását és kiszámíthatóságát biztosító vízgazdálkodási létesítmények (vízellátás, víztározás, vízvisszatartás) kiépítettsége nem megfelelő. Nincs összhang a vízbőség és a vízhiány kezelésében.

Az erdőgazdálkodási műveletek legfontosabb elemei a bekötő utak hálózata, a vízgazdálkodási létesítmények és az informatikai háttéreszközök. A hazai erdők feltártsága és úthálózata jelentős fejlesztésre szorul. A bekötő utak hálózata 3555 kilométer burkolt, időjárás-biztos útból, és 4000 kilométer földútból áll, melyek 90 %-a állami erdőterületen található. A fajlagos feltártsági mutató (egy hektárra jutó bekötő utak átlagos hossza) 3,5 folyóméter/hektár. Az állami tulajdonban lévő erdőterületeken ez az érték 7,2 folyóméter/hektár, a magánerdők esetében pedig 0,9 folyóméter/hektár. A fenntartható többcélú erdőgazdálkodáshoz 10-30 folyóméter/hektár bekötőút-hálózat szükséges az ideális feltételek megteremtéséhez.

Az erdők jelentős szerepet töltenek be a vízgazdálkodási viszonyok fenntartásában. Az erdészeti vízgazdálkodás legfontosabb feladata az erdők vízháztartásának megőrzése és javítása, valamint a vízerózió elleni védekezés. Jelenleg nem kap kellő figyelmet a vízviszonyoknak az erdőterületeken való tudatos kezelése és kontrollálása.

Bár hazánk felszíni vizekben gazdag, a vízjogilag engedélyezett öntözhető területek nagysága csekély. A magyarországi 3,9%-kal szemben az EU 15 tagállamában az öntözhető területek nagysága a mezőgazdaságilag hasznosított összes terület 11%-a. E tekintetben Magyarország a 24. helyen áll az EU-25-ök között. Az ország medence jellegéből következik, hogy rendszeresen hol hatalmas mennyiségű víz torlódik össze – árvizek és felszíni víztöbblet formájában –, hol pedig aszály veszélyezteti a mezőgazdasági termelés biztonságát. Az árvízzel és felszíni

víztöbblettel veszélyeztetett földterület nagysága az ország területének 52%-a. Ugyanakkor minden tíz évből háromban aszály veszélyezteti a növénytermesztést. A mintegy 37.000 kilométert kitevő közcélú vízi létesítmény, és a 312 darab közcélú szivattyútelep jelentős része rossz állapotban van, rekonstrukcióra szorul.

Vertikális integráció, a termelők társulásai és együttműködései

Az agrárgazdaság versenyképességének alapvető tényezője, hogy milyen mértékben képes megfelelni a gyorsan változó fogyasztói igényeknek és a széleskörű társadalmi elvárásoknak. A versenyben maradáshoz elengedhetetlen az új, és jobb minőségű termékek fejlesztése, a megoldások keresése és a legújabb műszaki tudományos eredmények alkalmazása. Az élelmiszer-feldolgozó kis- és középvállalkozások, az erdőgazdálkodók és a mezőgazdasági termelők tőkeszegénysége, valamint a kutatási eredmények alkalmazásának magas szellemi és anyagi forrásigénye szükségessé teszi az egyes szereplők közötti együttműködést. A vidéki régiókban az intézkedés hozzájárul az akár a helyi szükségleteket kielégítő, akár a távolabbi piacokon értékesíthető termékek termeléséhez.

A feldolgozói integrációs rendszerek működtetése a piaci helyzet javításának hatékony eszköze. A borászatban, a szőlőfeldolgozásban, a takarmánygyártásban és a méz feldolgozásában már kialakult néhány integráció, mely versenyképessé válhat. A kertészeti ágazati kibocsátás 12%-át képviselő Termelői Értékesítési Szervezetek mellett az ágazati termelés döntő többségét integráción kívüli termelők adják, akiknek gyenge a piaci alkupozíciójuk, akiknél változó az előállított termékminőség, és korszerűsítésre szorul az alkalmazott technológia. A feldolgozói integráció szerepének további növelését kívánja meg a zöldség- és gyümölcságazat is. Annak ellenére, hogy az elmúlt években a termelői társulások erősödése tapasztalható, a magyar élelmiszergazdaságnak máig az egyik legnagyobb gondja a gazdálkodók közötti alacsony szintű szervezettség (gyenge piaci helyzet), valamint a termelők, a feldolgozók és a kereskedők közötti harmonikus kapcsolatrendszer hiánya. A termelői csoportoknak a támogatást azért is indokolt odaítélni, mert a magyar gazdálkodók szerveződési rátája alacsony az EU hasonló adataihoz hasonlítva.

2006 végére körülbelül 200, államilag elismert termelői csoport alakult Magyarországon 12000-15000 közötti taglétszámmal.

Magyarországon továbbá mintegy 650 Beszerzési és Értékesítési Szövetkezet alakult. Az előzetes elismerésben részesülő szövetkezetek száma 71. Ezen kívül mintegy 650 Beszerzési és Értékesítési Szövetkezet jött létre Magyarországon (Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium).

A kertészeti ágazati kibocsátás mindössze 12%-át adják a BÉSZ-ek. Az ágazat termelésének többségét előállító termelők szerveződési szintje, és ezért az alkupozíciója meglehetősen alacsony. Az állati termékeknek csak a 18%-uk keletkezik termelői szervezet keretén belül. A termelői társulások erősítése érdekében fel kell ismerni a modern gazdaság hálózati jellegét. A termelői csoportokba szerveződött

gazdálkodók száma alacsony. Az érzékeny termékvonalakon (sertés, baromfi) különösen gyenge a képviseletük. Általános a piaci szemlélet hiánya.

Emberi erőforrás, életkor-szerkezet és szakképzés

A nemzetközi trendekhez hasonlóan Magyarországon is egyre kedvezőtlenebb az agrárágazatban foglalkoztatottak korösszetétele. 2005-ben a középkorú és az idősödő (40 éves és idősebb) korosztályokhoz tartozott a mezőgazdasági munkaerő 62,2%-a. A foglalkoztatottak közel egyharmada 50 éven felüli. A fiatalabb generációk egyértelműen kevésbé kötődnek a mezőgazdasághoz: míg egy évtizeddel ezelőtt (1996) a mezőgazdasági munkavállalók 21,8%-a volt 30 év alatti, ez az arány 15,2%-ra esett, és a nevezett korcsoport aránya immár alacsonyabb, mint a többi nemzetgazdasági ágazatban.

Az agrárfoglalkoztatottak mellett az egyéni gazdaságok vezetőinek és családi munkaerejének korstruktúrája szintén kedvezőtlen tendenciát mutat. 2005-ben a mezőgazdasági tevékenységet végző családi munkaerő 55,3%-a (a gazdaságok vezetői és családtagjaik együttesen) esetében az átlagéletkor meghaladta az 50 évet, ami a 2000. évi állapottal összehasonlítva 7,4 százalékpont emelkedést jelent.

2000 és 2003 között összességében 32,5%-kal csökkent az egyéni gazdaságok családi munkaereje; a csökkenés mértéke azonban a fiatalabb korcsoportokban jóval nagyobb arányú (mintegy 60%-os) volt az idősebb korosztályba tartozók mérsékeltebb, 20% körüli létszámcsökkenéséhez képest. Az egyéni gazdaságokban dolgozó családi munkaerő átlagéletkora 47 év, a nyugdíjasok aránya közel 41% (a gazdaságok irányítói és családtagjaik együttesen). A közvetlen támogatásoknak köszönhetően a 198.735 regisztrált önfoglalkoztató gazdálkodóból 54,1% 55 év alatti; 17,7% 55-62 év közötti; 28,1 % pedig 62 év feletti. A 35 év alatti önfoglalkoztató gazdálkodók száma kevesebb, mint 16.000 (MVH, 2005).

2005-ben az egyéni gazdaságokban az agrárgazdálkodók 76%-a volt férfi és 24%-a nő. A nem gazdálkodó státuszú családtagok 74%-a nő, 26%-a pedig férfi. A férfi gazdálkodók átlagéletkora 53 év, a női gazdálkodóké pedig 60 év. A férfi családtagok (családi munkaerő) átlagéletkora 32, míg a nőké 46 életév.

A mezőgazdaságban dolgozó nők átlagéletkora magasabb a férfiakénál, ezért az átalakítás érdekében tett lépéseknél különös figyelmet kell szentelni a nőknek, különösen a női gazdálkodóknak. Az idős gazdálkodók közül sokan a veszteséget termelő, elaprózott birtokstruktúra, valamint a fejlesztési források hiánya miatt nem képesek az Európai Unió követelményeinek megfelelő, versenyképes termelés folytatására. E vállalkozások többsége kényszervállalkozásnak tekinthető.

A nyugdíjkorhatárt még el nem ért, de tartós nehézségekkel küzdő gazdálkodók esetében a gazdálkodók korösszetételének javítása és egy kedvezőbb birtokstruktúra kialakítása a cél.

2003-ban az egyéni gazdaságok vezetőinek 4,8%-a (2005-ben 4,9%-a) rendelkezett alapfokú, 7,6%-a (2005-ben 7,4%-a) közép-, vagy felsőbb fokú mezőgazdasági végzettséggel (a „megélhetési gazdálkodók” és „kényszergazdálkodók” együttes aránya 88% volt). Az egyéni gazdálkodók közel egynegyede nő; körükben a

korszerkezet kevésbé kedvező, mint a férfiak esetében (az átlagéletkor hét évvel meghaladja a férfiakra jellemző 53 életévet), illetve rájuk a szakirányú képzettség alacsonyabb szintje jellemző. 2005-ben az agrárfoglalkoztatottaknak csupán 9,2%-a rendelkezett főiskolai vagy egyetemi végzettséggel; 57,4%-uk, illetve 33,4%-uk legmagasabb iskolai végzettsége a középiskola, illetve általános iskola volt.

Míg 2003-ban a férfiak 2,6%-a és a nők 0,7%-a rendelkezett felsőfokú mezőgazdasági végzettséggel, addig ez 2005-ben a férfiaknak 2,2%-ról, és a nőknek csupán 0,6%-ról volt elmondható. Az önfoglalkoztató gazdálkodók ismeretei hiányosak, főként az Európai Unióval kapcsolatos ismeretek (piac- és termelés-szabályozás, támogatási rendszer, a termékek minőségi előírásai, az állattartás szabályai, környezetvédelmi előírások) hiányoznak, és nagy hiányosságok mutatkoznak a gazdaságvezetéssel, marketinggel és piaci kérdésekkel összefüggő szakismeretek és képességek terén is. A helyzetet tovább nehezítik a tanácsadói rendszer, valamint a szabályos iskolai hálózaton kívüli felnőttoktatás hiányosságai, melyekkel foglalkozni kell.

Az innováció és a tudás-átvitel lehetőségei

A mezőgazdasági és élelmiszeripari technológia oktatásának különféle szintjeit biztosító intézményi háttér fejlett, mindazonáltal jelentős változások tapasztalhatóak egyes ágazatokban a munkaerő felkészültsége tekintetében, részben a tevékenységek jellegének köszönhetően is. A mezőgazdaságban és erdőgazdálkodásban dolgozók körében a legalacsonyabb oktatási szint a szakmunkásképzés. A szakmai végzettséggel rendelkezők aránya a középiskolai és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők esetében is alacsony. A kedvezőtlen helyzet oka a mezőgazdasági és erdőgazdálkodási munkavállalók egyre előnytelenebb korszerkezete, a foglalkoztatottság folyamatos csökkenése, valamint a fiatalabb korcsoportok mérsékelt jelenléte. Az élelmiszer-feldolgozó iparban a munkaerő jól képzett és tapasztalt, megfelelő termelési hagyományokkal rendelkezik; az utóbbi évtizedben a foglalkoztatottak száma mérsékelten csökkent, bár a korszerkezet kedvezőbb a fenti két ágazatban látott helyzetnél.

A gazdasági szerkezetátalakítás egyik akadályaként az élelmiszeripar mindhárom ágazatára jellemző, hogy a gazdaság igényei, az oktatás szerkezete és a szakképzés szerkezete között diszharmónia alakult ki. A vidéki térségekben általános jelenség, hogy csak nagyon kevés magasan képzett, modern tudással rendelkező szakember hajlandó letelepedni. A többségük más régiókba vándorol, és az ágazatok felvirágoztatásához szükséges képesítéssel csak nagyon kevés munkavállaló marad.

Az oktatás és továbbképzés bővülése, valamint azok tartalmának gazdagodása alapvető és elhanyagolhatatlan feltételek a mezőgazdaság és az erdőgazdálkodás modernizációja szempontjából. A gyakorlati tapasztalatok mellett a mezőgazdaságban és erdőgazdálkodásban dolgozók – elsősorban a gazdálkodást vezetők – tudásának továbbfejlesztése különösen fontos azon szakmai ismeretek tekintetében, melyeket

korábbi képzési időszakuk alatt nem tudtak megszerezni. Ebbe a körbe tartozik a természeti erőforrások fenntartható kezelése, a kölcsönös megfelelési követelmények a tájvédelem és -fejlesztés kontextusában, a környezetbarát termelési módszerekkel kapcsolatos ismeretek, üzleti és vezetői készségek, valamint az új, innovatív termelési technológiák bevezetése. Rendkívül fontos az önálló ismeretszerezés képességének kialakítása, fejlesztése is, továbbá az ismeretszerzés módjaival kapcsolatos tudatosság fokozása (szaktanácsadási szolgáltatás, elektronikus információ-források igénybevétele), jelentőségének oktatása.

Az élelmiszer-feldolgozó ágazatban a meglévő képzettségi szint fokozása, az új, korszerű ismeretek, az innováció iránti fogadókészség fejlesztése és szorgalmazása az elsődleges feladat.

Az élelmiszeripari innováció akadályai között Magyarországon jelenleg első helyen annak magas költségei említhetők, valamint az olyan projektmenedzsment szolgáltatások hiánya, melyek biztosítanák a kutatási eredmények gyakorlati bevezetését. Hiányoznak az ún. hídképző szervezetek, amelyek az innovációs folyamatokat közvetítenék és erősítenék fel a vertikum valamennyi szereplője felé, állandó kohéziós kapcsolatot tartva fent velük.

Az ismeretek korszerűsítése, a szaktanácsadói szolgáltatások igénybevételének támogatása és fejlesztése hozzájárul ahhoz, hogy a gazdálkodók és az erdőgazdálkodási vezetők versenyképesen, környezetbarát és fenntartható módon gazdálkodjanak. A tanácsadói szolgáltatásoknak kiemelt szerepük van a vidéki térségek fenntartható fejlesztésében. A mezőgazdasági termelők és erdőtulajdonosok számára különösen fontos az olyan információk és ismeretek megszerzése, amelyek a 1782/2003/EK rendeletben előírt üzemgazdálkodási követelményekkel, a helyes mezőgazdasági és környezeti állapot fenntartásával, illetve a munkahelyi biztonságra vonatkozó közösségi előírásokkal kapcsolatosak. Az információforrások sokfélesége és a kapcsolatrendszer bonyolultsága miatt sok gazda nem képes az információkhoz külső segítség nélkül hozzájutni.

Magyarországon a szaktanácsadói szolgáltatások rendszerének intézményi háttere jól kiépített. Az államilag támogatott, jogilag szabályozott agrár-szaktanácsadási rendszer jelenlegi formájában 1999 óta működik. A hazai szaktanácsadás rendszere három elemből áll.

A szaktanácsadási szolgáltatást a hivatalosan nyilvántartott, névjegyzéki szaktanácsadók nyújtják a gazdálkodók részére 24 szakterületen. A szaktanácsadók névjegyzékbe történő felvétele és névjegyzékben maradása jogszabályban meghatározott feltételekhez (pl. szakirányú végzettség, 5 év gyakorlat, teljesítményértékelés, évenkénti kötelező továbbképzés és vizsga, stb.) kötött. A jelenleg regisztrált 560 szaktanácsadó többsége önfoglalkoztató vállalkozóként dolgozik. A szaktanácsadás országos szintű irányításáért az FVM felelős. Az ehhez kapcsolódó szervezési, adminisztrációs, koordinációs feladatokat országos szinten az FVM Vidékfejlesztési Képzési és Szaktanácsadási Intézet végzi, a régiós szintű feladatokat ellátó 7 Regionális Szaktanácsadási Központtal együttműködve.

Ezen a rendszeren kívül a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv 2004-2006 programhoz kapcsolódóan körülbelül 400 fő végez közhasznú tanácsadó munkát.

A minisztérium megyei Földművelésügyi Hivatalainak köztisztviselői közül a falugazdászok (650 fő) a közigazgatási munkájukhoz kapcsolódóan általános, tájékoztatás jellegű tanácsot is nyújtanak a gazdálkodóknak.

2007 és 2013 között cél, hogy a tanácsadó szolgáltatást igénybevevő gazdálkodók száma 35000 fővel emelkedjen.

Minőségi megközelítés és a közösségi előírásoknak való megfelelés

A termékek versenyképessége tekintetében számos egyéb tényező mellett döntő elem a termékminőség. Általánosságban megállapíthatjuk, hogy a magyar mezőgazdasági termékek minősége megfelelő, a minőség nem marad el a nemzetközi versenytársakétól, sőt meg is haladja azokat. A termékek jó minősége nagymértékben visszavezethető a kiváló termesztési körülményekre és a termesztési tapasztalatokra.

A magyar állattenyésztés kiterjedt infrastruktúrája, szakmai múltja, jól szervezett intézményrendszere, színvonalas állategészségügyi szolgálata és megbízható takarmánybázisa révén jelentős termelési potenciállal rendelkezik. Ezen kívül, Magyarországon a termesztett növények és a haszonállatok tekintetében egyaránt korszerű genetikai utánpótlás áll rendelkezésre.

Ugyanakkor az állattartással foglalkozó magángazdaságok erősen nem felelnek meg az EU környezetvédelmi és minőségbiztosítási követelményeinek.

A csatlakozást követően számos új környezetvédelmi, állategészségügyi, munkavédelmi és növényegészségügyi rendelet betartása vált, illetve válik kötelezővé a gazdálkodók számára. Az elmúlt évek fejlesztési támogatásainak köszönhetően megindult az agrárgazdaság műszaki hátterének megújítása, az amortizálódott, vagy nem megfelelő összetételű, korszerűségű és az egyéb környezetvédelmi előírásokat nem teljesítő eszközállomány lecserélése. Az üzemelési költségek átmeneti kompenzálása szükséges annak érdekében, hogy a mezőgazdasági termelők mihamarabb a környezet-, a közegészségügy és a természet hasznára kezdjék meg tevékenységüket.

A termékek minősége sok esetben az elavult létesítmények miatt alacsony. Az élelmiszerbiztonság és a minőség iránti egyre nagyobb igény is szükségessé teszi azt, hogy a vidéki térségek is lépést tartsanak a magasabb fogyasztói követelményekkel.

Az egyéni gazdaságok növekvő szerepet vállalnak az elsősorban munkaerő-igényes, régió specifikus termékkülönlegességek előállításában, mely sikeresebb piaci jelenlétet eredményezhet. Az ilyen kezdeményezések volumene még nem jelentős, de az eddigi erőfeszítések sikeresek voltak. Mindez kedvezően befolyásolja az önfoglalkoztatást, a gazdaságokon belül a munkahelyek bővítését, továbbá ösztönzi a régió specifikus termékfeldolgozást, a régi hagyományok felélesztését.

3.1.3. Környezetgazdálkodás és földhasználat

Általános összefüggések

Magyarországon a földrajzi adottságok (felszíni vizek gazdagsága, talaj- és tereptípusok, klimatikus viszonyok) változatossága az élő környezet magas diverzitását eredményezte. Hazánkban a széles skálájú biodiverzitás csodásan egészíti ki a változatos tájat. A hazai mezőgazdaság környezetterhelése – különösen a rendszerváltást követően – területileg változó értékeket mutat, összességében alacsonynak mondható. Mindez nagymértékben hozzájárult az ország környezeti és természeti értékeink fennmaradásához, megtartásához.

Magyarország őshonos, illetve magas genetikai értéket képviselő állatállománya (pl.: magyar szürkemarha, mangalica), vadállománya (pl.: gímszarvas, mezei nyúl), valamint ritka mezőgazdasági növényfajtái magas genetikai diverzitásról tanúskodnak, mely részben annak köszönhető, hogy rendelkezünk a genetikai bázis védelmére irányuló kipróbált rendszerekkel.

Magyarországon jelentős az erdővel borított terület aránya és természeti állapotuk is kedvező. Az erdőgazdálkodás szerepe egyre fontosabb a vízgazdálkodásban, az erózió elleni védelemben és az éghajlatváltozás káros következményei elleni küzdelemben. A természetvédelmi területek mérete jelentős, és a Natura 2000 hálózat további területeinek kijelölése is megtörtént már.

Bizonyos környezeti problémák főképp a talaj-degradációból, illetve az elégtelen tápanyag-gazdálkodásból (tápelemarányok kedvezőtlen alakulása) erednek. 1994-2005 között az istállótrágyázott terület 21,5%-kal, a felhasznált szerves trágya mennyisége közel 25,5 %-kal csökkent.

A mezőgazdasági termelés környezetterhelése jórészt a termesztés koncentráltságának és intenzitásának csökkenése, valamint a környezet-károsító termelési tényezők (vegyszerek) mérséklődése miatt nem számottevő. Veszélyt inkább a termelés túlzott szétaprózottsága, alkalmanként pedig a szaktudás hiánya és a környezetvédelmi szempontokat figyelmen kívül hagyó agrotechnikai beavatkozások jelentenek. Néhol még megfigyelhető a környezeti erőforrások túlzott használata, a környezettudatos gazdálkodás hiánya, és az ebből származó környezeti problémák jelenléte is. 2005-ben az ország összes szántóterületéből a kipusztult ültetvények és az elhagyott területek nagysága 143 ezer ha (1,9%) volt. A parlagon hagyott és a felhagyandó területeken a kultúrállapot megőrzése környezetvédelmi és mezőgazdasági szempontból is szükséges, biztosítása a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot előírásait meghaladóan az agrár-környezetvédelmi- és gazdálkodási intervenciós intézkedések keretében történhet.

Magyarországon a legsúlyosabb agrár-környezeti problémát a szél- és vízerózió, a biodiverzitás csökkenése, valamint a talajtömörödés jelenti. Az agrár-

környezetgazdálkodás legfontosabb kihívásait, leküzdendő problémáit környezeti jelentőségük és az érintett területek mérete szerint összefoglalóan is rangsoroltuk az alábbi táblázatban.

Az agrár–környezetgazdálkodás hiányából eredő fő problémák

Probléma	Érintett terület nagysága	Környezeti jelentőség	Összesen
Szél és vízerózió	+++	+++	6+
Biodiverzitás csökkenése, művelés felhagyása miatt értékes természeti területeken	++	+++	5+
Talajtömörödés	+++	++	5+
Intenzív gazdálkodás miatt a természeti értékek pusztulása	+	+++	4+
Tájpusztulás a földterület felhagyása miatt	++	++	4+
Mezőgazdaság okozta vízszennyezés (nitrát és foszfát bemosódás)	+	++	3+

Veszélyességi szint: + mérsékelt, ++erős, +++igen erős

Forrás: Földművelésügyi Minisztérium: Nemzeti Vidékfejlesztési Terv az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap (EMOGA) Garanciarészleg Intézkedéseire – Magyarország, Budapest, 2004. július 19.

Az alábbi szakaszok az egyes környezeti elemek (talaj, víz, levegő és biodiverzitás) helyzetét vizsgálják részletesen a mezőgazdasági termeléssel összefüggésben.

Talajadottságok, talajállapot

Az EU csatlakozásig Magyarországon a földminőség mérésére szolgáló mutató alapján – amely már a jelenlegi ökonómiai és ökológiai állapotokat csak megközelítő mértékben tudja tükrözni – a külterületi szántóterület 37,7%-a, 1,76 millió ha esett a „kedvezőtlen adottságú terület” lehatárolása alá.

Magyarországon az alábbi, mezőgazdasághoz köthető degradációs folyamatok jelentősek:

- víz- és szélerózió;
- talajtömörödés;
- talajsavanyodás;
- felszíni víztöbblet veszélye;
- szikesedés,
- talajszerkezet leromlás; feltalaj kérgesedése, cserepesedése.

A legnagyobb károkat a szél-, és víz erózió, valamint a művelt talajrétegben megjelenő tömör záróréteg(ek) okozzák.

Erózió

Magyarországon a talaj-degradációért felelős egyik legjelentősebb erő a vízerózió, mely a mezőgazdasági területek több mint harmadát (33,5%), összesen 2,3 millió hektár hegy- és dombvidéki területet károsít. A szélerózióval veszélyeztetett területek kiterjedése is jelentős, mintegy 1,4 millió hektár. Mindent egybevetve, a különböző mértékű talajpusztulások hazánk területének több mint 40%-át sújtják. Becslések alapján e sérült felszínekről évente megközelítőleg 80-100 millió m^3 talaj, ezáltal 1,5 millió tonna szerves anyag pusztul le. A degradációs folyamatok elleni védelem és a talajtermékenység megőrzése kiemelt fontossággal bír.

Erózió Magyarországon

Az erózió és eróziós veszteség mértéke	Összesen, átlag	Erősen erodált területek	Közepesen erodált területek	Gyengén erodált területek
Vízerózió által sújtott terület (millió ha)	2.31	0.56	0.89	0.86
Éves átlagos talajveszteség (t/ha)	-	70	40	20
Évi összes talajveszteség (millió t)	100			
Évi összes szerves anyag veszteség (millió t)	1.5			
Szélerózió által sújtott terület (millió ha)	1.4			

Forrás: MTA-TAKI, 1999

A szél pusztító hatásának (szélerózió vagy defláció) főleg a homoktalajok, illetve a helytelenül művelt csernozjom talajok vannak kitéve. A helytelen földhasználat (vetésforgó elmaradása, szervestrágyázás hiánya, mezővédő erdősávok felszámolása, talajfelszín takaratlansága, nehéz erőgépek, illetve a kedvezőtlen időpontokban végzett talajművelés) következtében az ország területének közel 50%-át alkotó szántók, különösen a folyamatos növénytakarás nélkül művelt nagyüzemi táblák jelentős része széleróziós (deflációs) szempontból is veszélyeztetett. A talajok fizikai tulajdonságai és a földhasználat együttes hatásának eredőjeként a klasszikus széleróziós hatások leginkább a Kiskunság és a Nyírség térségére jellemzőek, de egyre inkább érzékelhetők - homokviharok formájában - a leromlott állapotú csernozjom területeken is. Az erdők jelentős szerepet töltenek be a talajképződésben és a talajok védelmében. Az ország közel egyötödét borító erdőterületeken az erózió minimális, illetve nem létezik. Ezáltal az erdősültség jelenlegi szintjén az erdők évi 32 millió tonna termőtalaj pusztulását akadályozzák meg. A laza talajú nagyalföldi térségekben lévő 465 ezer hektár erdő a defláció és az elsivatagosodás elleni védelemben játszik jelentős szerepet.

Az erózió elleni védekezést a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot rendelkezései azzal segítik elő, hogy egy meghatározott dőlésszögnél (12%) meredekebb lejtésű területeken meghatározott növényi kultúrák termesztését korlátozza. Az agrár-környezetgazdálkodási intézkedéseken keresztül a zonális erózióvédelmi célprogramok védelmet nyújtanak a víz- és a szélerózió ellen, továbbá állandó talajtakarásról gondoskodnak. A védekezés hatékonyságát segíti elő a fasorok és sövények támogatott telepítése, valamint a mezőgazdasági területek erdősítése is.

Talajerózió Magyarországon

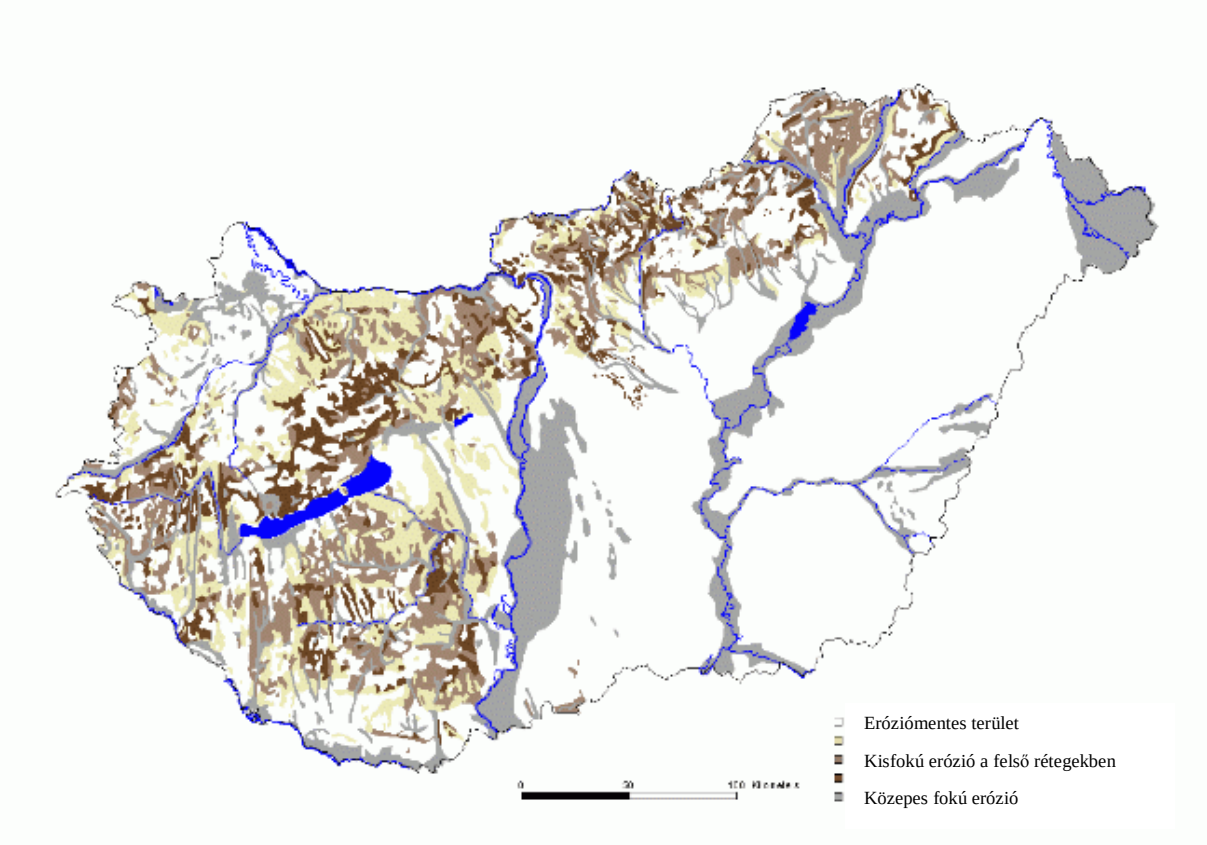

Talajtömörödés

Korábbi vizsgálatok szerint Magyarországon mintegy 1,4 millió hektár szántóföldön okozott interferenciát tömör vízzáró réteg jelenléte a talajban. Újkeletű hazai vizsgálatok igazolják, hogy a helyzet az utóbbi években tovább romlott. 2000 óta Magyarország szántóterületeinek mintegy felén mutatható már ki tömörödöttség.

Talajsavanyodás

Magyarország talajainak 13%-a erősen, 42%-a pedig közepesen, illetve gyengén savanyú kémhatású. Ez a káros jelenség a magyarországi talajok mintegy 50%-ánál mészhiányt eredményezett és csökkent a termékenység. A talajok savanyodása az elmúlt két évtized során fokozódott, de területi kiterjedése számottevően nem nőtt. A savanyosodáshoz járuló tényezők a szakszerűtlen műtrágyázás, a légköri savas ülepedés, a különböző savas kémhatású ipari melléktermékek és hulladékok lerakása, valamint az ésszerű talajjavítás (meszezés) elmaradása is szerepet játszik. A talajsavanyodás ellen környezetbarát tápanyag-gazdálkodás alkalmazásával, zöldtrágyázással, a talaj szervesanyag-tartalmának növelésével, valamint a savanyító műtrágyák mellőzésével lehet küzdeni.

Szikesedés

A szikesedés 946 ezer hektáron (az ország területének 10%-a, a mezőgazdasági hasznosítású terület 15%-a) korlátozza hazánk talajainak termékenységét és termőképességét. A mélyebb talajrétegekben további 245 ezer hektáron fordul elő szikesedés.

Vízkészletek és vízgazdálkodás

Magyarország 93 ezer km^2-nyi területével a Kárpát-medence legmélyebb részén fekszik. Területének kétharmad része 150 méter tengerszint alatti magasságú alföld, sík, vagy közel sík medencefenék; a fennmaradó egyharmad rész túlnyomó hányada pedig 150 métert meghaladó tengerszint feletti magasságú hegy- és dombvidék. Az árvízzel és belvizekkel veszélyeztetett terület az ország területének 52%-át teszi ki, mely a megművelt földterület kétharmada. Az aszály az árvíz és a belvíz által érintetthez hasonló nagyságú területeket érint; az általa okozott károk pedig az árvíz és a belvíz által okozott károk mértékével összevethető nagyságúak.

Magyarország gazdag felszíni vízkészletekben, melyek 96%-a az ország határain kívülről érkezik. A közüzemi ivóvízellátás több mint 90%-át felszín alatti vízkészletekre telepített vízművek biztosítják. Ennek következtében a felszíni vízfolyások szennyezettsége különböző környezetvédelmi problémákat okozhat az ökoszisztémában és az ivóvízbázisban. A vízbázisok mintegy kétharmada sérülékeny földtani környezetben helyezkedik el, ezért a felszínről származó szennyezőanyagok rövidebb-hosszabb idő alatt elérhetik a vízadó réteget, így azok potenciálisan veszélyeztetettek.

Árvíz

Az ország folyóinak vízhozama jelentős mértékben függ a lefolyás szempontjából felettünk elhelyezkedő, úgynevezett felvízi országok vízgazdálkodásától. Az országhatáron belül a folyók és a kisebb vízfolyások mentén fekvő árterület nagysága összesen 35 ezer km^2. Magyarországon 1994 és 2004 között 1997, 2003 és 2004 kivételével minden évben előfordult árvíz, a megfelelő fokú rendkívüli védekezéssel együtt. Két fő folyónk közül a Duna átlagosan 2-3, a Tisza pedig 1,5-2 évente lép ki medréből. Az árvízvédelmi fővédvonalak (4180 km) közel felének (43,6%) a kiépítettsége nem felel meg maradéktalanul a vonatkozó előírásoknak. Egykori árterületen található az ország szántóterületének egyharmada, a vasutak 32%-a, a közutak 15%-a és több mint 700 település, melyekben összesen 2,5 millió lakos él. Különösen a Tisza-völgyi árvizekkel egyidejűleg gyakran fordul elő belvíz is. Gazdasági megfontolásból sem célszerű az árvízveszély elhárítását kizárólag a töltések további magasítására alapozni, sokkal inkább javasolható a természeti adottságokhoz igazodó földhasználat kialakítása és támogatása (például a Vásárhelyi terv továbbfejlesztésében [VTT] érintett területek). Az árvízveszély felszámolása érdekében a VTT célja az árvízi tározórendszer kiépítése, a nagyvízi meder vízszállító képességének javítását szolgáló beavatkozások, a jelenlegi árvízvédelmi rendszer

kritikus szakaszain az előírásoknak megfelelő biztonság kiépítése, továbbá a Tisza-völgy komplex térségfejlesztése.

Belvizek

Magyarország területének körülbelül egynegyede olyan mély fekvésű sík terület, amelyről természetes úton nem folyik el a víz. A rendszeresen művelt 5 millió hektár szántóterületnek 10-15%-át gyakran évenként időszakosan káros felszíni víz – belvíz - borítja. Több év adatainak átlagát értékelve évente 130 ezer hektár földterületet borít átlagosan 2-4 hónapig belvíz. Kiugróan rossz év volt ebből a szempontból 2000, amikor az év elején 343 ezer hektár volt a belvízzel elöntött terület. A 43 700 km^2 kiterjedésű síkvidéki vízgyűjtőn 46 700 ezer km hosszú csatornahálózatot építettek ki az 1990-es évekre, melyből jelenleg 8500 km a KÖVIZIG vízgazdálkodási hatóság kezelésében lévő főcsatornák hossza, 3100 km a földművelési hivatalok, 20 300 km pedig a vízi társulatok kezelésében van. Az önkormányzatok kezelésében 2100 km található, melyet mintegy 12 700 km üzemi csatorna egészít ki. A felsoroltak együttesen alkotják az ország belvízlevezető rendszerét. Ezt a rendszert egészíti ki 235 db, összesen 259 millió m^3 térfogatú állandó és ideiglenes belvíztározó. Az ország belvíz által leginkább veszélyeztetett területei a Tisza-völgy, valamint a Duna-völgy mély fekvésű részei.

Aszályok

Az elmúlt években határozottan nőtt annak az esélye, hogy minden évszakban előfordul mérsékelt aszály , és emellett nagyobb lett a rendkívüli aszályok tavaszi és téli időszakban való előfordulásának valószínűsége. A rendkívüli aszályok előfordulásának valószínűsége – eltérő intenzitású foltokban – főként a nagyalföldi térségekben nagy, a Dunántúlon kisebb és ott csak mérsékeltebb aszályokra kell számítani. Szárazság minden második évben előfordulhat. A tenyészidőszak csapadékviszonyait figyelembe véve megállapítható, hogy a növényi kultúrák vízigényét az eső önmagában nem tudja kielégíteni.

Az aszályossági index országos átlaga (PAI) évenként meglehetősen erős ingadozást mutat. 1997 óta egyértelmű a növekedés, az akkori 3,6°C/100 mm értékről 2003-ra elérte a közepes mértékű aszály értékét (9,2°C/100 mm).

A felszíni és felszín alatti vizek minősége

Magyarországon a környezetvédelmi szempontból kritikus, nitrát-érzékeny területek nagysága 4337,5 ezer ha, ebből 2788,8 ezer ha mezőgazdasági hasznosítású. A nitrát-érzékeny területen a gazdálkodó szervezetek és egyéni gazdálkodók száma 450,700. A KSH által végzett Általános Mezőgazdasági Összeírás (2000) adatai szerint az állatot tartók száma nitrát-érzékeny területen 320,700. A jelentős mértékű, nem mezőgazdasági eredetű szennyeződés mellett az agrárium területén a problémát a nagy állatlétszámú, iparszerű állattartó telepek – sertés, baromfi, szarvasmarha – hígtrágya- és szennyvízkibocsátása jelenti.

A nitrát irányelv

A 27/2006. (II.7.) Korm. rendelet tartalmazza a magyarországi nitrát érzékeny területek településsoros jegyzékét (mintegy 1779 települést), valamint e rendelet említi a „Helyes Mezőgazdasági Gyakorlat”-ot, melynek betartásával a gazdálkodók meg tudnak felelni a nitrát irányelvként ismert, az EU 91/676/EK Tanácsi Irányelvében megfogalmazott követelményeknek. A „Helyes Mezőgazdasági Gyakorlat” szabályait a 27/2006. (II.7.) Korm. rendelet 14. § (2) bekezdése által módosított 49/2001. (IV.3) Korm. rendelet 1. melléklete rögzíti. A cselekvési programok része a „Helyes Mezőgazdasági Gyakorlat” betartása és végrehajtása. Ezek egy részéhez támogatásokat is biztosít a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv és az AVOP. A vizek érzékenysége és nitráttartalma alapján megtörtént a nitrátérzékeny területek lehatárolása, valamint elkészült a cselekvési program is a 2002-2012 időszakra. A felszín alatti vizek esetében a nitrátérzékeny területek kijelölése a felszín alatti vizek védelméről szóló 219/2004. (VII.21.) kormányrendeletben meghatározott érzékenységi kategóriák alapján történt. A felszíni vizek közül „különösen nitrát érzékeny”-nek tekintették a felmérés szempontjából azokat a területeket, amelyek „a települési szennyvíztisztítás szempontjából érzékeny felszíni vizek és vízgyűjtő területük kijelöléséről szóló” 240/2000. (XII.23.) kormányrendelet hatálya alá tartoznak. (nagy tavaink vízgyűjtő területei, ivóvízellátást szolgáló tározók vízgyűjtő területe). Az akcióprogram 4 éves szakaszokra határolódik azzal, hogy a 4 évenkénti felülvizsgálata a gazdálkodók folyamatos adatszolgáltatása és a helyszíni ellenőrzések során nyert tapasztalatok alapján módosítható. A talajvizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezése elsősorban az intenzív tartású, nagy létszámú állattartó telepekkel függ össze, ezek közül is főleg a hígtrágyás technológiával üzemelő telepekkel. (Az 1996-98. évi felmérés szerint Magyarországon évente mintegy 11 millió m^3 hígtrágya termelődött, melynek elhelyezéséhez körülbelül 80 000 ha mezőgazdasági terület szükséges. Éves szinten a nitrátérzékeny területeken mintegy 3,4 millió m^3 istállótrágya képződik). A legsürgetőbb feladat a káros nitrátkibocsátás csökkentése. A káros nitrátkibocsátás hazai viszonylatban részben az előbb említett állattartó telepek nem kielégítő trágyatárolási módszereiből, valamint a csatornázatlan települések, lakóövezetek, ingatlanok nem megfelelő kezeletlen szennyvízelhelyezéséből egyaránt ered. Az EU “nitrát irányelve” (91/676/EEK sz. irányelv) megalkotásának egyik célja az volt, hogy kifejezetten az intenzív állattenyésztési célprogramokat szabályozza. A vonatkozó intézkedéseket a magyar jogba a 27/2006. (II.07.) sz., a vizeknek a mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló kormányrendelet emelte be.

Vízvédelmi program

A kormány által 1997-ben indított, hosszú távú ivóvízbázis védelmi célprogram részeként kijelölik a sérülékeny készletek utánpótlási területeit, melyek lehetnek aktívak vagy hosszú távú stratégiai használatra kijelöltek. A célprogram keretén belül kijelölik a megfelelő 20 napos, 6 hónapos, 5 éves és 50 éves elérési idejű védőterületeket, feltárják a szennyező forrásokat és folyamatokat, és megtörténik a vízbázisok komplex állapot-felmérése. A program várhatóan 2009-ben zárul. Az összesen 700 sérülékeny ivóvízbázis védőterülete az ország egészének mintegy 8%-át

fedi le. A vízvédelmi program olyan intézkedéseket vezet be, amelyek a vízbázisok védőterületein belül - többek között - a környezetet kevésbé terhelő mezőgazdasági tevékenységre való átállást ösztönzik.

Ivóvízminőség-javító program

Magyarországon a közüzemi ivóvíz szolgáltatás területén fennálló vízminőségi problémák megoldására „Ivóvízminőség-javító program" került kidolgozásra, melynek alapját az emberi fogyasztásra szánt víz minőségéről szóló 98/83/EK irányelv és a jogharmonizáció keretében megalkotott, az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről szóló, a 47/2005. (III.11.) kormányrendelettel módosított 201/2001 (X.25) kormányrendelet képezi.

A 201/2001. (X. 25.) kormányrendelet 6. sz. mellékletével megállapított Ivóvízminőség-javító Program 908 települést és településrészt foglal magába, az érintett lakónépesség pedig meghaladja a 2,5 millió főt.

A levegő minősége

Magyarországon a mezőgazdasági tevékenység okozta levegőszennyezés megfelel az EU átlagnak. A megfelelő szintű környezetvédelmi intézkedésekkel (erdősítés, AKG, gyepesítés) a Kiotói Egyezményben rögzített, az éghajlatváltozás enyhítését szolgáló kötelezettségek teljesíthetők. A megújuló energiaforrások (biomassza) bővülése mellett a mezőgazdasági földterületek erdősítése döntő fontosságú a széndioxid-kibocsátás (CO_2), illetve a savasodást okozó gázok közül a nitrát-kibocsátás (NO_3) mérséklése szempontjából. A mezőgazdaság, a vadgazdálkodás és az erdőgazdálkodás által kibocsátott üvegházhatású gázok közül a széndioxid (CO_2) kibocsátott mennyisége 5502,2 ezer tonna, ami Magyarország teljes kibocsátásának 9,8%-a (2004-ben), míg ugyanez az adat a metán-kibocsátásra (CH_4) 331,1 ezer tonna (az összkibocsátás 52,5 százaléka). A savasodást okozó gázok tekintetében 2004-ben a mezőgazdaság 3.366,3 tonna kéndioxid (SO_2) (az összes kibocsátás 1,7%-a), 4.349,1 tonna nitrogénoxid (NO_x) (2,4%) és 96.251,5 tonna ammónia (NH_3) (98,62%) kibocsátásával járult hozzá az összkibocsátáshoz. A múltban már eddig is jelentős erőfeszítéseket tettünk a légszennyezés visszaszorítására, mely célra a mezőgazdaság közvetlen környezetvédelmi beruházásainak több mint negyedét fordítottuk. 2000 óta a mezőgazdasági ágazat széndioxid- és metán-kibocsátása sorrendben 11,3%-kal, illetve 1,0%-kal csökkent, míg a savasodást okozó gázok közül a kéndioxid-kibocsátás 37,6%-kal, a nitrogénoxidok kibocsátása 7,5%-kal csökkent, az ammónia esetében pedig 2,0%-ra tehető a kibocsátás mérséklődése. Az országos kezdeményezések elsősorban a feldolgozóipar, a közlekedés és az energiatermelés által okozott légszennyezés visszaszorítására összpontosítanak, ezért a mezőgazdaság csupán 3,6%-kal részesedik a levegő minőségének védelmére juttatott forrásokból. Ezért továbbra is célkitűzés a nem megfelelő szerves trágya és hígtrágya tárolásból és alkalmazásból származó ammónia-, dinitrogén-oxid- és metán-kibocsátások csökkentése, ami hatékonyan kezelhető az I. tengely hatálya alatt.

Az erdők jelentősen hozzájárulnak a levegő minőségének javításához, elsősorban a por kiszűrésével. A pontszerű vagy lineáris szennyező forrásokból eredő káros

emissziók közelében található erdők nagyon hasznosak a közelben található településeket elérő szennyezés minimalizálása szempontjából. Ezen okból kifolyólag kívánatos az erdőterületek, és különösen az utakat és ipari létesítményeket szegélyező erdősávok arányának növelése.

Éghajlatváltozás

Az éghajlatváltozásnak sokféle hatása van, az ellene való küzdelemben a mezőgazdaság területén is összetett válasz szükséges. A mezőgazdaság jövőjét döntő módon befolyásolja az, ahogyan reagálunk, és amilyen megoldásokat találunk a klímaváltozás közvetlen és közvetett hatásaira. Az ÚMVP fontos szerepet játszik ebben.

Az üvegházhatást okozó gázok légköri kibocsátásának csökkentése és az abszorpciójuk növelése mellett elengedhetetlen a megváltozott időjárási és éghajlati körülményekhez való alkalmazkodás is. E körbe tartozik az előrelátható változások prognózisa, az okozott károsodások megelőzése, felkészülés az enyhítésükre, valamint a helyreállítás módjainak kidolgozása. A klímaváltozáshoz való alkalmazkodásra való felkészülés hamarosan lehetőséget nyújt a kedvező folyamatok további javulására. Az energiahasználat átalakítása az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának csökkentése mellett jelentős megtakarításokkal is jár. A fosszilis üzemanyagok felváltása megújítható energiaforrásokkal új technológiai beruházásokra nyújt lehetőséget. A széndioxid-kibocsátás kereskedelmének bevezetése elősegíti a kibocsátás hatékony csökkentését. A szinergisztikus hatások révén a kibocsátás tovább csökkenthető, és a fejlesztés - a helyi erőforrások alapján - tovább folytatható.

Magyarország 2015-ig 15%-kal szándékozik csökkenteni az üvegházhatást okozó gázok kibocsátását, amelyből a mezőgazdaságnak arányosan, kb. 10-12%-kal kell kivennie a részét.

A kibocsátás csökkentése mellett a mezőgazdaság és az erdőgazdálkodás alapvető feladata a klímaváltozás figyelembevételével történő talajgazdálkodás (amelynek jelentős víztárolási és széndioxid-elnyelési kapacitása van) a „kettős célú” vízgazdálkodási rendszer létrehozatalán túl (belvízgazdálkodás). További cél az energia célú növénytermesztés arányának növelése és az erdősítés, beleértve az őshonos erdők telepítését mezőgazdasági területeken és az erdőgazdálkodási rendszerek elterjesztését az állandó erdőtakaró létrehozatala érdekében.

A vadvilág sajátosságai, biodiverzitás

Magyarország természeti értékeinek jelentős hányada az erdőterületekhez, továbbá az extenzív mezőgazdasági termeléshez és annak színteréhez, a mezőgazdasági élőhelyekhez kötött. A hazai biodiverzitás sokszínűségében fontos szerepet játszik a helyi környezeti adottságokhoz jól alkalmazkodó változatos tájhasználat, ezen belül

kiemelten az őshonos fafajokból álló, természetes módszerekkel kezelt erdők. A magyar vidékre jellemző agrár-biodiverzitás számos fajának hathatós védelme csak úgy valósítható meg, ha a természetvédelmi értékeket integráljuk a nagymérvű mezőgazdasági és erdőgazdálkodási célprogramokba.

Magyarország területének több mint 9%-a áll természetvédelmi oltalom alatt, amely a 2004-es adatok szerint 867 900 hektár. Az országos jelentőségű védett természeti területeink nagysága összesen 828,500 ha, ebből a 9 nemzeti park területe 484,100 ha, a 36 tájvédelmi körzeté 317,700 ha, míg a 144 természetvédelmi területé 27,700 ha. Az országos jelentőségű védett területek mintegy 40%-át hasznosítják mezőgazdálkodással; ezekre a területekre többnyire gyenge termőképességű talajok a jellemzők, és általában sokkal nehezebb rajtuk eredményesen gazdálkodni. A természetvédelmi szempontokra tekintettel lévő extenzív gazdálkodás lehet az egyik megoldás az ilyen területeken élő gazdálkodók számára.

Az ország különböző területein szórványosan még ma is megtalálhatók az extenzív gazdálkodási rendszerek bizonyos formái, átmenetei vagy maradványai, például az alföldi szikes gyepeken folytatott juhászat, az őrségi gyümölcstermesztés, gyepgazdálkodás, és a minimális területre kiterjedő kisparaszti szálaló erdőgazdálkodás, a dunántúli fás legelők szarvasmarhával történő legeltetése, a kiskunsági tanyarendszer, vagy az aggteleki karsztfelszín extenzív használata. A füves puszták és az extenzív szántók csak mozaikos, feldarabolódott formában maradtak fenn, főleg nagyobb folyóink szabályozás előtti árterein. A gyepek láncolata és szigetei nélkülözhetetlenek a veszélyeztetett fajok túléléséhez.

Az extenzív művelési módok között a nád és a halastó művelési ág kiemelkedően fontos. Hazai kiterjedésük európai szinten is jelentős. A magyar szőlő- és gyümölcsültetvények esetében elenyésző az extenzív rendszerek aránya, de az ilyen extenzív módszerekkel művelt néhány ilyen terület megőrzése már csak természetvédelmi szempontból is kívánatos. A felsorolt gazdálkodási rendszerek mellett a magyar táj európai szinten is kimagasló gazdag biodiverzitásának megőrzése indokolná minél több extenzív gazdálkodási elem beillesztését.

A magyar erdők 21%-a, 424.000 hektár természetvédelmi oltalom alatt áll (KvVM 2006.), és ez jelentősen meghaladja az uniós átlagot. Az országban az összes védett terület 47%-a erdő. A védett erdőterületeken belül 49 erdőrezervátum 9731 ha magterületén áll fenn speciális védettség, ahol semmiféle erdőgazdálkodási beavatkozás nem végezhető.

Az erdők rendeltetése és egészségi állapota

Elsődleges funkció szerint a magyarországi erdők mintegy 64,2%-a gazdasági rendeltetésű, 34,4%-a védelmi-, 1,4%-a pedig közjóléti és egyéb hasznosítású. Az erdőterületek mintegy 30%-át 1945 után telepítették, így az ország faállománnyal borított erdőterületének 68%-a 50 évesnél fiatalabb. Az elmúlt ötven évben az erdőtelepítés során - leginkább az élőhelyek különlegességeinek köszönhetően - a nem őshonos fafajok állományait helyezték előtérbe, de az utóbbi időkben már az őshonos fafajok részarányának jelentős növekedése figyelhető meg.

A fák egészségi állapota az utóbbi években romlott; csökkent az egészséges fák aránya és növekedett a károsodottaké, illetve az elpusztultaké. A lomblevelű és a tűlevelű fák összességének állapotát levélvesztés alapján vizsgálva megállapítható, hogy 2003-ban 35,6% tünetmentes, 41,9% gyengén-, 17,1% közepesen-, 2,8% pedig erősen károsodott, 2,6%-a pedig elpusztult. A levélelszíneződés aránya az elmúlt három évben nem mutatott kedvezőtlen változást, sőt 1990-hez viszonyítva pozitív változás figyelhető meg.

Az európai erdő-egészségügyi megfigyelő hálózat (ICP Forests) 2002. évi adatai alapján az összes fafajra vonatkoztatva a fák levélvesztés szempontjából 38%-ban tünetmentesnek minősültek, 41%-ban veszélyeztetettek, 21%-ban pedig számottevően károsodottak. A magyarországi erdők az európai országok között a közepesen károsodottak csoportjába tartoznak. A károsodást ökológiailag stabil elegyes erdők telepítésével, ápolásával és a meglevő – arra alkalmas termőhelyen álló – erdők természetközeli erdőtársulásokká való szerkezet-átalakításával kívánjuk csökkenteni.

Védendő természeti értékeink területe (Natura 2000)

Magyarország csatlakozása az Európai Unióhoz új,speciális feladatokkal jár a természetvédelem területén. Ezek közül talán a Natura 2000 hálózat kialakítása jelenti a legnagyobb kihívást A Natura 2000 hálózat területeinek jegyzékét „az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről (Natura 2000 területek)” szóló 275/2004. (X. 8.) kormányrendeletben mutatták be.

A kijelölt Natura 2000 területek mintegy 1,91 millió hektárt tesznek ki, mely az ország területének 21%-a. Az európai ökológiai hálózat magyarországi területein 467 különleges természet-megőrzési területet – összesen 1,41 millió ha - jelöltek ki, és 55 különleges védelmi területet határoztak meg 1,36 millió ha kiterjedésben. E két területtípus átfedése közel 41%. A Natura 2000 hálózat részben a védett természeti területek már meglévő hálózatára épül (a jelölt területek 37%-a), de eddig még nem védett területek is részét képezik. A NATURA 2000 terület alá tartozik 480.000 ha legelő, 520.000 ha szántó, és valamivel több, mint 770.000 ha erdőterület.

Természetvédelmi területek Magyarországon

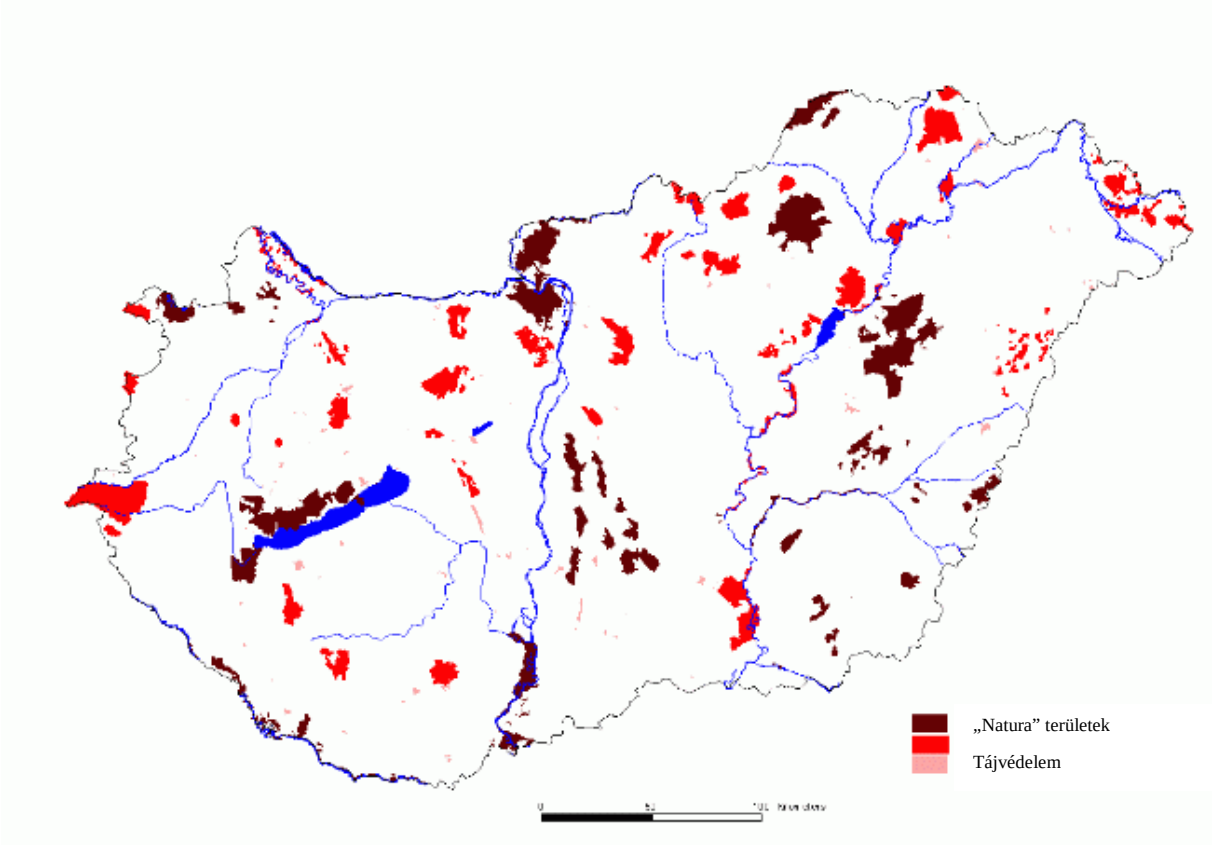

Agrár-környezetgazdálkodás és erdő-környezetvédelem

A vidék népességmegtartásán felül az előbbiekben részletezett mezőgazdasági eredetű környezeti terhelések csökkentését, valamint a biodiverzitás fenntartását, védelmét, illetve a tájképi elemek megőrzését tűzte ki célul egy másik hivatalos intézkedés, az Agrár-környezetgazdálkodási Program és az Erdő-környezetvédelmi Program is. Az intézkedés kidolgozásának szükségességét támasztotta alá az is, hogy jelenleg kiszorulófélben vannak bizonyos, csak Magyarországra jellemző hagyományos extenzív gazdálkodási módszerek, és ezért jellemző ehhez kapcsolódóan a természetközeli élőhelyek és ezek eredeti fajainak zsugorodása. Az ország területeinek legnagyobb részén szükség van a földhasználat átalakítására az országos prioritásoknak (alacsony termőképességű szántóterületek kivonása, új földhasználati irányok keresése) és a térségi prioritásoknak (árvízzel és belvízzel érintett területek használatának átalakítása, természetközeli gazdálkodási rendszerek visszaállítása) megfelelően.

Az erdő-környezetvédelmi programoknak eddig csak a hazai támogatási rendszerben volt előzményük, melyben jellemzően a nem őshonos fafajú, vagy a leromlott szerkezetű erdőállományoknak a termőhelynek megfelelő, őshonos fafajú, megfelelő szerkezetű erdővé történő átalakítását támogattuk. A támogatás azonban éves szinten alig több mint 10 ezer ha átalakítását tette lehetővé. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján a növekvő igény kielégítése érdekében a programokat egyre szélesebb körben, a területi sajátságokhoz igazodóan kell kidolgozni.

Vegyszermentesség és biogazdálkodás

Magyarországon az elmúlt években gyors ütemben növekedett a biogazdálkodás, habár a hazai kereslet a friss- és feldolgozott biotermékek iránt csak kisebb ütemben emelkedett. Ennek egyik oka a biotermékek magasabb fogyasztói ára, a másik a belső piac szervezettségének a hiánya. A magyar biogazdaságok túlnyomó része exportra termel, a minősített és védjeggyel ellátott biotermékek 95–97 százalékát Nyugat-Európába szállítják, elsősorban Németországba, Svájcba, Hollandiába és Ausztriába, de számottevő a Franciaországba és az Angliába irányuló export is. A biogazdaságok kisebb része mezőgazdasági jellegű főtevékenységük mellett egyéb kiegészítő tevékenységet, például élelmiszeripari, elsősorban élelmiszer-feldolgozó tevékenységet is folytat. Többségük bortermeléssel, gyümölcs- és zöldségfeldolgozással, tej és húsfeldolgozással foglalkozik, de a kiskereskedelmi tevékenység is erős ebben a gazdálkodási ágazatban. Ez lehetővé teszi a termelők számára, hogy biotermékeiket mind nagyobb arányban – szigorúan ellenőrzött módon – még a saját létesítményeikben feldolgozzák Országosan 31 biogazdaság foglalkozik falusi turizmussal és szálláskiadással is a „falusi turizmus”program keretén belül, természetes módon kihasználva a biotermékeik gasztronómiai vonzerejét. A biotermékek feldolgozásának –a „földtől az asztalig” termékpálya kiépítésének – támogatása szintén különösen fontos számunkra, mert a Magyarországon megtermelt termékek jelentős mértékben, még mindig 70 %-ot meghaladó mértékben nyersanyagként kerülnek értékesítésre a külföldi piacokon.

Jelentős növekedést mutat a biogazdálkodást folytató gazdálkodók száma, mely az 1997. évi 281-ről 2004-re közel hatszorosára, 1610-re emelkedett. Az ellenőrzött bioművelés alá vont terület – azaz az átállási és ökológiai területek együttesen -1996 és 2004 között több mint a tízszeresére, 11,400 hektárról 133 000 hektárra emelkedett, ami az ország mezőgazdasági összterületének 2,3%-át teszi ki. 2005-ben a biogazdálkodásra használt földek közül 76.000 hektár kapott NVT támogatást. 2004-ben az ökológiai terület 45%-a volt a bio állattartáshoz nélkülözhetetlen gyep, rét és legelő, míg 47,6%-a szántó. A szigorúan saját termesztésű takarmányfélékre alapozott állattartás egyre több takarmánytermő terület (kukorica, lucerna, szálastakarmány) termesztésbe vonását igényli. A bio állattartásra szakosodott ellenőrzött gazdaságokban tartott állatok száma az 1997. évi 1400-ról 2004-re 12.800-ra, kilencszeresére nőtt. A méhcsaládok száma 1997 és 2002 között 2200-ról 10.800-ra, azaz ötszörösére nőtt, illetve további 4500 méhcsalád volt biogazdálkodásra történő átállás alatt.

Megújuló energia, biomassza-termelés

2005 évi adatok szerint Magyarországon a megújuló energiaforrások az összes energiaigény mindössze 5,3%-át biztosítják. A környezetbiztonság növelése, fenntartható térségi rendszerek kialakítása egyre fokozottabb mértékben követeli meg a megújuló energiaforrások feltárását és alkalmazásának kiterjesztését. A környezetvédelem szempontjai az energiatakarékosság mellett a megújuló forrásokból származó energia arányának növelését követelik meg.

Magyarországon a bioüzemanyagok részesedése a teljes üzemanyag-felhasználáson belül jelenleg 0,4%, ami egytizede a megfelelő EU-s adatnak.

A biomassza-termelés szempontjából Magyarország jó adottságokkal rendelkezik. Ez egyrészt hazánk kiváló természeti adottságainak, másrészt a több évszázados agrártermelési hagyományoknak köszönhető. Magyarország éves biomassza energiapotenciálja közel 60 petajoule. A biomassza energetikai célú felhasználásának fokozásához elsősorban a biomassza energetikai célú felhasználása, energiatermelés céljából rövid vágásfordulójú sarjerdő és fűszerű növények ültetése, lassan öregedő erdők, valamint a mezőgazdasági és erdőgazdálkodási hulladék és melléktermékek energiaforrásként történő felhasználási arányának javítása szükséges.

Az ország csak minimális feldolgozó-kapacitással rendelkezik a megújuló energiatermelés szempontjából. Az összes megtermelt biomassza mindössze 8-10%-a kerül energetikai felhasználásra. A biomasszára aktívan alapozó, decentralizált energiastruktúra kialakítása nagyban hozzájárulhat az ország jelenleg igen magas, 70% feletti energia-importfüggőség csökkentéséhez.

Az energiatermelésen belül a megújuló energiaforrások hasznosítási arányának növelése különösen nagy jelentőségű a mezőgazdaság és az erdészeti termelés diverzifikációja, és ily módon az ezzel elérhető jövedelembiztonság javítása szempontjából. A szinergiák kihasználása érdekében fontos, hogy a mezőgazdasági termelők és a vidéki térségek gazdálkodói intenzív szerephez jussanak a közeljövőben várhatóan dinamikusan kiépülő biomassza-alapú megújuló energia-ágazatban (bioenergia-ágazatban), valamint az alapanyag-termelők a feldolgozás lépcsőjén előrelépve magasabb jövedelmet jelentő termékekkel jelenjenek meg a piacon, és így közvetlenül részesüljenek a haszonból.

A biomassza termelésével és hasznosításával csökkenthetők a parlagterületek, és a gazdálkodók számára alternatív bevételi lehetőségek biztosíthatók. A megújuló energiaforrások előállítását szolgáló termelés, és a biomassza energetikai célú felhasználása a klímaváltozás elleni küzdelem részét is képezheti egyben.

A megújuló energiára vonatkozó nemzeti fejlesztési tervek alapján a zöld energia részesedésének a teljes villamosáram-fogyasztáson belül 2010-ig el kell érnie a 3.6%-ot. A bioüzemanyagok tekintetében a cél az 5,75%-os részesedés elérése 2010-re. Ezek a Magyarországon folyamatban lévő fejlesztések összhangban vannak a biomassza energetikai hasznosításának uniós stratégiai célkitűzéseivel is (Biomass Action Plan, EU Strategy for Biofuels).

A 2000/60/EK irányelvhez kapcsolódó kifizetések

Az Európai Tanács és Parlament által 2000. december 22-én hatályba léptetett 2000/60/EK Víz Keretirányelv célja szerint a vizek állapotának romlását meg kell akadályozni, illetve 2015-ig el kell érni, hogy az európai vizek „jó állapot”-ban legyenek. Az EU vízgyűjtő területeire és alrendszereire 2009. december 31-ig vízgyűjtő gazdálkodási tervet kell készíteni. A terv szerves részét alkotják a kidolgozott megvalósítási programok, köztük a kistérségi vízkörforgásokhoz illeszkedő, a terület- és tájhasználatot elősegítő, a felszíni és felszín alatti vizek védelmét szolgáló vízgyűjtő

szemléletű fejlesztések megvalósítása. Magyarország területén az Ilyen fejlesztések négy részvízgyűjtőt (Duna, Tisza, Dráva és a Balaton vízgyűjtők) és annak 17 alegységét érintik. A vizek jó állapotának megőrzése érdekében környezetkímélő területhasználat kialakítása szükséges. A vízgyűjtő területek jelentős része - melyekre vízgyűjtő gazdálkodási tervet kell készíteni - megegyezik a sérülékeny vízbázisok területeivel vagy a nitrátérzékeny területekkel, melyekre egyrészt külön kötelezően alkalmazandó előírások vonatkoznak, másrészt az agrár-környezetgazdálkodási intézkedés támogatásai közt prioritást élveznek az ilyen érzékenységgel rendelkező területeken gazdálkodók.

Magyarország a Víz Keretirányelvben foglalt célkitűzéseket már meglévő eszközökkel kívánja elérni, azaz a Kedvezőtlen adottságú területek kompenzációs támogatásával, a Natura 2000 területeken kötelezően alkalmazandó földhasználati szabályokkal, illetve a hozzá kapcsolódó kompenzációs támogatásokkal, valamint az önkéntes környezetkímélő földhasználati módok elterjesztésével (Pl.: agrár-környezetgazdálkodás, erdő-környezetvédelem és az erdőtelepítés támogatásaival).

A 214. A intézkedés szerinti agrár-környezetgazdálkodási kifizetések keretein belül külön célprogramokat tervezünk az érintett területekre vonatkozóan. Az agrár-környezetgazdálkodási kifizetések alá tartozó horizontális célprogramok mellett a zonális tulajdonságú célprogramok is segítik a vízkeret irányelvnek való megfelelést. Ezek közül az alábbiak vehetők igénybe: *hosszú távú (10 év) vízvédelmi célú területpihentetés célprogram*: sérülékeny vízbázisok pufferzónái, illetve 12%-nál nagyobb lejtésű területeken (10 éves program); *a tájgazdálkodási célú gyeptelepítés és hasznosítás célprogram*: Vásárhelyi Terv továbbfejlesztésével érintett (VTT) területen, árterületeken, belvizes területeken és KAT területen, valamint ***a vizes élőhelyek létrehozása és kezelése célprogram***: **(a belvízzel tartósan veszélyeztetett, vagy** az új Vásárhelyi Programban (VTT) érintett területek.

3.1.4. Vidéki gazdaság és életminőség

Az ország régiói és települései közötti fejlettségbeli különbség, nevezetesen a vidéki térségek lemaradása az elmúlt másfél évtizedben a regionális- és vidékfejlesztési politikák törekvései ellenére növekedett.

A **vidéki jelleget** kistérségi (mikroregionális) szinten az Országos Területfejlesztési Koncepció (OTK) határozza meg, melyet a 97/2005. (XII.25) OGY határozat hagyott jóvá. E koncepció középtávú fejlesztési célkitűzéseket határoz meg különböző területtípusokon, beleértve a vidéki térségeket. A dokumentumnak orientációs szerepe is van a fejlesztési és hasznosítási fejlesztési források terén. A kistérségek három fő kategóriája az urbanizáció mértéke szerint került meghatározásra, vagyis annak megfelelően, hogy van-e városias központ az adott kistérségben. Az urbanizáció szintje és a városok aránya valamely kistérségben gyakran meghatározza a fejlődés irányát, prioritásait és pénzügyi forrásait. A fenti feltételeknek megfelelően a következő kistérségi kategóriák léteznek.

1. Városi kistérségek: a népsűrűség meghaladja a 120 fő/ km^2 értéket. Ezekben a kistérségekben kevés olyan falusi település van, amelyet a városok ne befolyásolnának, a földrajzi elhelyezkedésük egymástól izolált. Az ilyen kistérségek fejlesztése során az egyéb strukturális alapok és beruházások mellett a vidékfejlesztésnek csak kiegészítő szerepe van. Az ilyen kistérségekben számos település a városok közvetlen környezetében található, a gazdaságuk a munkavállalást és a jövedelemképzést tekintve erőteljesen függ a városi központtól (elsősorban a másodlagos és harmadlagos ágazatokban). Ezeknek a településeknek a népessége és a népsűrűsége is növekszik. A földhasználat vonatkozásában az ipari, kereskedelmi, szállítmányozási-logisztikai, rekreációs és lakóövezeti területek aránya növekszik a természeti környezet és a mezőgazdasági földterületek rovására. Ezeken a területeken a természeti és közösségi értékek megőrzésére és újjáélesztésére kell helyezni a hangsúlyt. A „városi” kistérségek kategóriája azonban nem jelent magas fejlettségi szintet. Gazdasági fejlettség szempontjából jelentős különbségek vannak a „városi” kistérségek közt, hiszen például az ország északkeleti részén található városok mély gazdasági válságot élnek át, ezzel szemben Magyarország középső területein a főváros közelében, valamint a Közép- és Nyugat-Dunántúlon található kistérségek jóval megelőzik a többieket.
2. Vidéki kistérségek városi központtal: a népsűrűség kevesebb mint 120 fő/ km^2, a központ egy olyan település, melynek a lakossága meghaladja a 20 000 főt. Az ilyen kistérségek fejlesztése kettős, város- és vidékfejlesztési eszközök ötvözésével történik. A városfejlesztést össze kell egyeztetni a vidéki települések igényeivel (például a vidéki térségek megközelíthetőségének javításával, a vidéki-városi kapcsolatok gazdasági és munkavállalási hálózatok kiépítése révén történő fejlesztésével, innováció-transzfer segítségével, alapvető szolgáltatásokkal stb.).

3. Dominánsan vidéki kistérségek: a kistérség népsűrűsége 120 fő/ km^2 alatt van, a központ egy olyan település, melynek a lakossága nem éri el a 20 000 főt. Ezek általában távoli vidékek, messze a városközpontoktól. A vidékfejlesztésnek jelentős szerepe van ezen térségek felemelkedésében. A gazdaság szerkezetében az elsődleges ágazat szerepe a legfontosabb. A mezőgazdaság és az erdészet használja a legnagyobb földterületet.

A következő táblázat a fenti kategóriák területét és népességét mutatja.

		Dominánsan vidéki kistérségek	Vidéki kistérségek városias központtal	Városi kistérségek
Kistérségek	db	100	30	38
Települések	db	1.888	650 (620)	607
Terület	km^2	50.802	25.158 (19.437	17.069
	%	54,7	27,0 (20,9)	18,3
Népesség (2004)	ezer lakos	2.889	2.040 (972)*	5.167
	%	28,6	20,2 (9,6)*	51,1

Az alábbi térkép a különböző kategóriájú kistérségek földrajzi elhelyezkedését mutatja be.

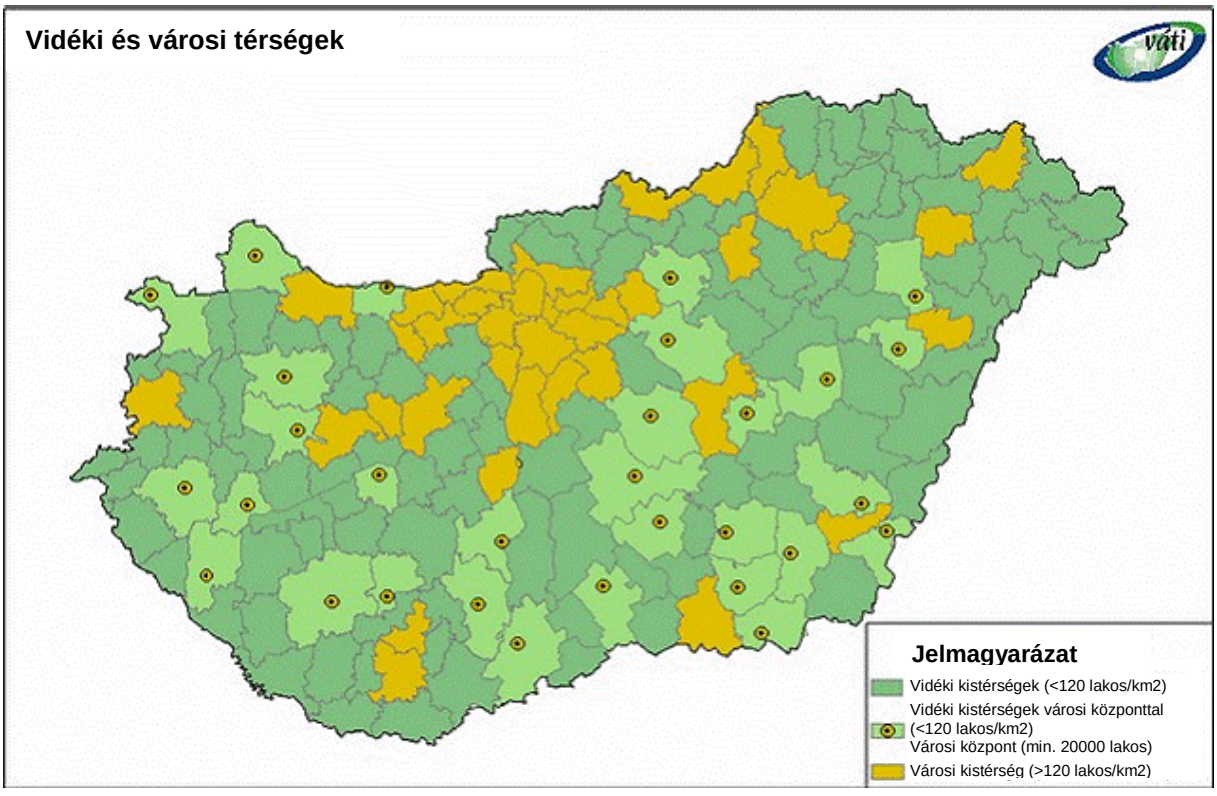

A fenti kategóriák meghatározzák a magyarországi regionális és vidékfejlesztési politikák irányát. A kistérségeken belül is jelentős fejlettségi különbségek lehetnek az egyes települések között, és általában ez egyenesen arányos a település méretével, valamint a városi központtól való távolsággal (minél kisebb, illetve minél távolabbra esik a központtól a település, annál fejletlenebb), a vidékfejlesztési támogatásra való jogosultság ennek megfelelően települési szinten dől el.

A vidéki térségek kijelölésére először a vidékfejlesztési támogatási célprogramban került sor a költségvetés (2000–2003) keretein belül (a továbbiakban VFC). A program alapján azok a települések voltak jogosultak támogatásra, amelyeknél a népsűrűség nem érte el a 120 lakos/km^2 értéket. Ez a jelzőszám többé-kevésbé általános az összes olyan település esetén, ahol a demográfiai helyzet, az elöregedés és az állandó kivándorlás az átlagosnál kedvezőtlenebb képet mutat, továbbá ahol a gazdasági fejlődés üteme, valamint az infrastruktúra színvonala átlagos vagy attól elmarad. A fenti VFC program végrehajtása során felmerült jogos igényeknek megfelelően a SAPARD programban módosították a jogosultsági feltételeket, és bevonták azon településeket, amelyek esetén a népsűrűség meghaladja a 120 fő//km^2 értéket, de a népesség 10.000 fő alatt van. Ezek a települések vidéki jellegűek, de a viszonylag kis területük miatt magas a népsűrűség. Ezt a definíciót alkalmazták az AVOP 3. prioritásán belül a *„A vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése”* támogatás és a *LEADER+* intézkedés megalkotásakor is. A vidéki térségek kijelölésének módszere a programban hasonlít az AVOP során alkalmazotthoz, az egyetlen különbség az, hogy a jelen program 3. és 4. tengelye keretében ***a Budapest agglomerációjához tartozó települések nem tekinthetők vidéki településnek***, hiszen a munkaerő-piaci helyzet itt kedvezőbb, és az alapvető szolgáltatások rendelkezésre állása is megfelelőbb a fővárostól távolabb eső térségekhez képest. Ezzel szemben a közigazgatásilag nagyobb városokhoz tartozó külterületek a tulajdonságaik és a fejlődés szempontjából vidéki térségnek tekintendők.

Amint ez a következő táblázatból látszik, Magyarország területének körülbelül 83 százaléka tekinthető vidéki térségnek a III. tengely területi hatálya alapján. Ez a népesség 39 százalékát fedi le a gazdasági fejlődést elősegítő intézkedések esetében, és a népesség 31 százalékát az életminőség javítását célzó intézkedések esetében.

A vidéki térségek területe és népessége.

Az AVOP alá tartozó terület és népesség		**Településszám**	**Lakosság**		**Érintett terület**	
			Lakosság	*%*	*km^2*	*%*
		3034	4 790 680	47,1	82 190	88,3
A 3. tengely alá tartozó terület és népesség		**Településszám**	**Lakosság**		**Érintett terület**	
			Lakosság	*%*	*km^2*	*%*
Gazdasági fejlődés	Kisvállalkozás (312)	2907	3 978 676	39,1	76 832	82,6
	Idegenforgalom (313)	2907	3 978 676	39,1	76 832	82,6
Életminőség	Alapvető szolgáltatások (312)	2882*	3 175 146	31,2	77 368	83,2
	Falumegújítás (322)	2882*	3 175 146	31,2	77 368	83,2
	Vidéki örökség (323)	2882*	3 175 146	31,2	77 368	83,2
LEADER-tengelyek		2981	4 568 453	44,9	81 121	87,2
Teljes érték Mo.-ra nézve		***3145***	***10 178 405***		***93 028***	

Jogosult	2788	3 055 132	30,0	64387	69,2
Csak külterületekkel jogosult	94	120 014	1,2	12 981	14,0
Összesen	***2882***	***3 175 146***	***31,2***	***77 368***	***83,2***

A magyarországi kistérségek tipologizálása

A magyarországi kistérségeket fő gazdasági tevékenységük és/vagy fő gazdasági-társadalmi jellemzőik és kistérségi sajátosságaik alapján lehet kategorizálni. Ily módon a kistérségek négy fő kategóriája azonosítható:

- városkörnyéki (típusú) kistérségek;
- mezőgazdasági kistérségek;
- turisztikai potenciállal rendelkező kistérségek;
- ipari térségek.

Az ország 168 kistérségéből 165 rendelkezik a Vidékfejlesztési Alap támogatására jogosult területtel (településsel). Ezen kistérségeknek a térségükre jellemző adottságokra és problémákra, valamint a térségi szereplők együttműködésére alapozottan kell meghatározniuk a jövő fejlődési irányait. A célok hatékony megvalósításához a fejlesztések integrált tervezése szükséges. A jelen időszakban a vidékfejlesztési források felhasználási mechanizmusa (integráció hiánya) egymáshoz nem kapcsolódó fejlesztéseket, egyes térségekben (például a turisztika területén) kapacitástöbbleteket, egyensúlyhiányt eredményezett, illetve több helyen okozott problémát a forráslehívás, valamint a projekthiány és a megvalósítás során jelentkező hiányosságok.

A leghátrányosabb helyzetű hazai kistérségek legjelentősebb problémája a kapacitáshiány. Fejlődési potenciáljuk gyenge, növekvő munkanélküliség és a többi kistérségtől való egyre nagyobb mértékű leszakadás jellemzi őket.

Gazdag természeti és táji adottságok, egészséges lakókörnyezet, valamint gazdag kulturális és épített örökség jellemzi a vidéki térségeket. Egyre többet hallani a helyi közösségekről és kezdeményezésekről. A gazdasági szerkezetváltást leginkább a falusi turizmus növekvő népszerűsége mutatja. A mezőgazdaság foglalkoztatási szerepe csökken, a vidéki térségeket a munkanélküliségi ráta magasabb aránya jellemzi. Alacsony a vállalkozási sűrűség és általános a tőke- és szaktudás-hiány. A szolgáltató szektor részesedése alacsony, a termelékenységi szintek elmaradnak a máshol jellemzőktől. Jelentősen növekedett a vidéki térségekből elvándorlók száma. A roma kisebbség helyzete a vidéki térségekben különösen nehéz.

A vidéki gazdaság szerkezete

A gazdasági szerkezet alapján elmondható a vidéki térségekről, hogy egyrészt a vidéki településeken a vállalkozási sűrűség lényegesen kisebb (55 db/1000 lakos, 2004), mint az országos átlag (86db/1000 lakos, 2004); másrészt a vidéki térségekben a mezőgazdaság sokkal meghatározóbb, mint az országos átlag, amely az ágazat alacsonyabb jövedelmezősége, csökkenő GDP részesedése és foglalkoztatása miatt jelent nehézséget. A vidéki térségek szempontjából ezért rendkívül fontos az agárgazdaság jövedelmezőségének javításán túlmenően a lakosságnak alternatív és/vagy kiegészítő jövedelmet és megélhetést nyújtó gazdasági diverzifikáció, és ahhoz kapcsolódva a vállalkozásfejlesztés.

A vidéki térségek gazdaságában a 10 főnél kevesebbet foglalkoztató vállalkozások száma jelentős (74%, 193 743 db, 2004-es adat). Ezeknek a vállalkozásoknak a vidéki gazdasági életben munkavállalási és szociális szempontból egyaránt jelentős szerepük van. A vállalkozások növekedése és az új munkahelyek létrehozása ennek megfelelően fontos eleme a vidéki gazdaság fejlesztésének.

A regionális különbségek jelentkeznek a településtípusok közti egyenlőtlenségekben, mely szerint nőtt a különbség a városok és községek fejlettsége között, azaz a községek, különösen a kisebb lélekszámúak lemaradása fokozódott. 1990-től a falvakban élők munkaerő-piaci és jövedelmi helyzete romlott a leginkább, melyben nagy szerepet játszott a mezőgazdaság nemzetgazdasági súlyának folyamatos csökkenése és a falusi ingázók tömegeit foglalkoztató vidéki ipar jelentős részének összeomlása. A településtípusok közti különbséget egyben a jövedelemnagyság és a vállalkozások városi koncentráltsága is mutatja. A kisebb településeken a vállalkozások lakosonkénti száma a nagyobb településekre jellemző adat fele-harmada. A jövedelmek nagyságában szintén másfélszeres-kétszeres a különbség.

Az elsődleges és a másodlagos ágazatok vállalkozásainak aránya vidéki térségekben (11%, 22%, 2004) magasabb az országos átlagnál (4%, 18%, 2004). Ez azt jelenti, hogy a harmadlagos szektor aránya a vidéki vállalkozásokat tekintve (67%, 2004) szignifikánsan alacsonyabb az országos átlagnál (78%, 2004). A vidéki szálláslehetőségek növekvő száma és a turisztikai programok lehetőségének bővülése gazdasági szerkezetátalakulásra utalnak.

A vidéki vállalkozások innovációs képessége gyenge. A tőkehiány, a szakmai tudás hiánya, illetve az alacsony vállalkozói képesség akadályozza az új vállalkozások beindítását. Mivel a gazdasági (pénzügyi, üzletfejlesztési, logisztikai és információs) szolgáltatások főként a nagyobb városokban összpontosulnak, a perifériákon vagy kisebb népsűrűségű területeken csak korlátozottan lehet hozzájuk férni. Általában a vidéki régiók jövedelemtermelő kapacitása gyengébb, a gazdasági tevékenység kevésbé intenzív, és a munkaerő-kínálatot kevéssé képzett, elsősorban fizikai munkát végzők jellemzik.

A **mezőgazdasági munkavállalók átlagos bérszínvonala és az agrárvállalkozások átlagos bevétele alacsonyabb a nemzetgazdasági átlagnál**, így

érthető azon magángazdálkodók viszonylag magas aránya (38,1%)[1] , akik a mezőgazdaságon kívül egyéb jövedelemtermelő tevékenységet is űznek. Ennek eredményeként növekszik a részmunkaidős gazdálkodók száma.

A GDP, a vállalkozások számának és a munkavállalók átlagkeresetének alakulása alapján egyaránt az észak-magyarországi, az észak-alföldi, a dél-dunántúli és a dél-alföldi régió, azaz az ország déli-délkeleti részének hátrányos helyzete figyelhető meg. Az 1990-es években megkezdődött gazdasági szerkezetátalakítás a területi egyenlőtlenségek növekedését hozta magával, melynek egyik vetülete a kelet–nyugat irányú polarizáció, a másik pedig a vidéki térségek szempontjából meghatározóbb centrum–periféria típusú megosztottság (mely az ország központi térsége és az ország többi része, illetve a dinamikus városok/térségek és a külső-belső periférián elhelyezkedő térségek, települések, különösen a kis falvak viszonylatában értelmezhető). A regionális különbségekkel összefüggésben az ország keleti része (különösen Szabolcs-Szatmár-Bereg és Békés megye), valamint a Dél-Dunántúl és Észak-Magyarország aprófalvas térségei, illetve a déli és keleti határ menti térségek vannak tartósan a legkedvezőtlenebb helyzetben; ezek többsége vidéki térség. A regionális különbségeket összefoglalóan jellemzik a jövedelmi különbségek, melyek vonatkozásában – leszámítva a főváros környéki agglomerációs gyűrűt és a Dunántúl északi részének kedvezőbb gazdasági adottságú térségeit – a vidéki térségek és az ország többi része között markáns különbségek figyelhetők meg.

Foglalkoztatás

A vidéki térségekben a foglalkoztatottsági ráta 49,9% az országosan jellemző 56,8%-kos értékkel szemben. A kevés helyi munkalehetőség következtében a falvakban csak a munkavállalók 39%-a talál helyben munkahelyet, 61%-uk napi ingázásra kényszerül. A **munkanélküliségi ráta** a vidéki térségekben **az aktív népesség körében (15-59 évesek) lényegesen magasabb** (9,2%, 2005) az országos átlagnál (6,3%, 2005), és gyorsabban is növekszik annál. A vidéki térségekben a regisztrált munkanélküliek több mint fele (50,2%) hosszú távon munkanélküli.

Az aktív korú, munkaképes népesség rossz munkalehetőségekkel rendelkező falvakból történő elvándorlását, ezáltal az inaktívak és a munkanélküliek növekvő arányát erősíti a városokból kiszoruló munkanélküli, alacsony státusú rétegek – sok esetben roma népesség – bevándorlása, akik munkahelyük elveszítésével és a megélhetési költségek növekedésével az elszegényedő falvakba kényszerülnek.

Az 1990-es évek elején kialakult, a munkanélküliséget érintő különbség növekedett, de a „veszélyeztetett" megyék és régiók köre és sorrendje nem változott. A tendencia kialakulásának legfontosabb tényezője a hagyományos iparvidékek (Észak-Magyarország, Észak-Alföld, Dél-Dunántúl) és a mezőgazdasági területek (Észak- és Dél-Alföld) gazdasági súlyának csökkenése volt; a problémák forrása tehát a

[1] Euróstat, (2003)

gazdasági szerkezet. A munkanélküliségi indikátorok alapján ugyanolyan regionális különbségek figyelhetők meg, mint a gazdasági szerkezet indikátorai esetén. Az észak-magyarországi régió (különösen Borsod-Abaúj-Zemplén megye), az észak-alföldi régió (főként Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) és a Dél-Dunántúl (Baranya megye déli, határ menti része), valamint némi lemaradással a Dél-Alföld rendelkezik a legrosszabb mutatókkal. A foglalkoztatási helyzet a kisebb, illetve a vidéki központoktól távol eső kisebb településeken súlyosbodó képet mutat.

A különbségeket tovább növeli, hogy a kisebb településeken általában kisebb arányú az aktív korú népesség, nagyobb a munkanélküliségi ráta, és alacsonyabb a foglalkoztatottak aránya. Ezek jelentősen befolyásolják a kistelepüléseken zajló demográfiai folyamatokat és tendenciákat, a munkaképes lakosság elvándorlását, ezáltal fokozzák e települések elöregedését, hosszabb távon pedig az elnéptelenedésüket. Minél kisebb a település, annál magasabb a munkanélküliségi ráta, és annál rosszabbak az életkörülmények is. Különösen az alacsony képzettségű, középkorú vagy idősebb munkavállalók, ezen belül pedig kiemelten a gyermekeiket egyedül nevelő nők elhelyezkedési, munkavállalási esélyei korlátozottak. A foglalkoztatási helyzetet nézve azonban a leginkább hátrányos helyzetű a lakosság 5-6%-át alkotó roma népesség, melynek népességen belüli aránya a kisebb lélekszámú településeken és az ország tartósan kritikus helyzetű régióiban az országos átlaghoz képest lényegesen magasabb, arányuk a tartós munkanélküliek között jelentős.

A vidékfejlesztés forrásainak megfelelő hatékonyságú felhasználásához, a forrás-felvevőképesség fokozásához elengedhetetlenül szükséges az innovációt, a vállalkozói képességet és kedvet fokozó, a piaci lehetőségeket, várható trendeket bemutató képzések szervezése.

A vidéki térségek foglalkoztatási helyzetén javítani lehet a vonzó táj, a természeti kincsek és a kulturális örökség turisztikai célú hasznosításával. A falusi szálláshelyeket azonban a szolgáltatások alacsony minőségi színvonala és alacsony kapacitáskihasználtság jellemzi. A turisztikai bevétel erősíti a helyi gazdaságot, így hozzájárul az életminőség javításához és a regionális gazdasági hátrányok leküzdéséhez.

Az I. melléklet további információkat tartalmaz a vidéki gazdaság szerkezetéről és a foglalkoztatottságról.

A helyi humánerőforrás-helyzet

Tekintve, hogy a vidéki térségekben – különösen a kistelepüléseken – a gazdasági szerkezet jellegéből adódóan nagyobb a fizikai dolgozók, illetve az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők aránya, a jövedelmi hátrányok e szempontból is érvényesülnek. A falvakban azon lakosok aránya, akik csak az általános iskolát (mint legmagasabb szintű képzés) vagy azt sem végezték el, 24%, illetve 19%, szemben az országos átlaggal, amely 19% és 15%. A falusi lakosság 43%-a tehát nem rendelkezik képesítéssel. A középfokú végzettséggel rendelkezők indexében nem mutatkozik különbség (51%) de a falvakban több szakmunkás van, akik nem rendelkeznek érettségivel. A felsőfokú végzettségűek aránya a falvakban (5%) kevesebb, mint fele

az országos átlagnak (12%) és harmada a városi átlagnak (15%), ami azt jelzi, hogy megfelelő munkahelyek nélkül a képzett munkaerő otthagyja a falvakat.

2005-ben a vidéki térségeket elhagyók száma 3846-tal meghaladta a beköltözők számát. Ezekben a térségekben a migrációs ráta (1000 lakosra vetített migráció) -0,83, ami jelentősen csökkent 2000-hez képest, amikor ez a szám 3,2 volt. 2000-ben tehát több ember telepedett le a vidéki térségekben, mint ahányan távoztak onnan (a különbség 18 338 fő volt).

Magyarország lakossága csökken, de a folyamat intenzitása a különböző térségekben és régiókban más és más. A fenti okokból a vidéki és perifériális térségeket sokkal súlyosabban érinti ez a folyamat mint az ország középső részét.

A vidéki és nem vidéki térségek korstruktúrája között nincsenek ilyen jelentős különbségek, ám a vidéki térségekben a munkaképes lakosság nem olyan képzett, illetve a 14 éven aluli lakosság körében magas a romák aránya.

A lakosság összetétele nem és kor szerint (%)

Forrás: 2005, KSH TSTAR	**Vidéki térségek**		**Nem vidéki térségek**		**Országos**	
	Szám (fő)	Arány (%)	Szám (fő)	Arány (%)	Szám (fő)	Arány (%)
Férfi 0-14	389 261	8,52	411 690,00	7,34	800 951,00	7,87
Nő 0-14	368 645	8,07	390 802,00	6,97	759 447,00	7,46
0-14 összesen	***757 906***	***16,59***	***802 492,00***	***14,30***	***1 560 398,00***	***15,33***
Férfi 15-18	124 749	2,73	129 378,00	2,31	254 127,00	2,50
Nő 15-18	119 003	2,60	123 903,00	2,21	242 906,00	2,39
15-18 összesen	***243 752***	***5,34***	***253 281,00***	***4,51***	***497 033,00***	***4,88***
Férfi 19-29	370 925	8,12	445 541,00	7,94	816 466,00	8,02
Nő 19-29	347 213	7,60	442 230,00	7,88	789 443,00	7,76
19-29 összesen	***718 138***	***15,72***	***887 771,00***	***15,82***	***1 605 909,00***	***15,78***
Férfi 30-59	977 914	21,41	1 189 190,00	21,20	2 167 104,00	21,29
Nő 30-59	932 217	20,41	1 285 037,00	22,91	2 217 254,00	21,78
30-59 összesen	***1 910 131***	***41,81***	***2 474 227,00***	***44,10***	***4 384 358,00***	***43,08***
Férfi 60–	362 742	7,94	462 791,00	8,25	825 533,00	8,11
Nő 60–	575 784	12,60	729 390,00	13,00	1 305 174,00	12,82
60 feletti összesen	***938 526***	***20,54***	***1 192 181,00***	***21,25***	***2 130 707,00***	***20,93***
Összesen	***4 568 453***	**8,52**	**411 690,00**	**7,34**	**800 951,00**	**7,87**

A gazdasági, infrastrukturális és szolgáltatási hátrányok eredményezik a vidéki térségek humánerőforrásának kedvezőtlen mennyiségi és minőségi változását, amely a fiatal és képzett lakosság elvándorlásából, ennek következtében az elöregedésből és az inaktív rétegek arányának növekedéséből adódik. A jelenlegi egyenlőtlenségekben nagyon fontosak a humánerőforrás különbségei, vagyis az, hogy a helyi társadalom mekkora aránya iskolázott, fogékony-e az innovációra, tud-e alkalmazkodni, tud-e újításokat és változásokat be- és elfogadni, mennyire igényes a kultúra és a szolgáltatások tekintetében, képes-e együttműködni, milyen értékpreferenciával és milyen identitással rendelkezik.

A romák által sűrűn lakott települések és térségek problémáit (a roma lakosság aránya a vidéki térségekben a 2001-es népszámlálási adatok szerint 3,2 % volt

szemben a 2%-os országos átlaggal, Census, 2001) a romák helyzetének specialitása miatt komplex, integrált programokkal szükséges kezelni, melyben elengedhetetlen fontosságú az etnikai térbeli elkülönülés csökkentése, megfelelő oktatási rendszer kiépítése, munkahelyek teremtése. A romák aránya a lakosságban jelentős regionális különbségeket mutat. Elsősorban az észak-magyarországi és a dél-dunántúli régiók aprófalvas térségeiben figyelhető meg a roma népesség szegregációja. Az oktatás és a szolgáltatások infrastruktúrája nem elégséges mértékben alkalmazkodik az eltérő kultúrájú kisebbségek igényeihez és lehetőségeihez. A szakképzetlen és nem betanított munkaerő elhelyezkedési esélye rossz, illetve a munkalehetőségek jövedelmezőségi viszonyai nem tesznek lehetővé jelentős életformaváltást. A roma lakosság lehetőségeit figyelembe vevő képzési programok mennyisége nem elégséges e kisebbség magyarországi munkaerő-piaci integrációjának támogatásához. A munkanélküliség és az inaktivitás fokozottan veszélyezteti a roma népességet, ezért esetükben a városból való kiszorulás nagyobb veszélyt jelent. A munkaképes roma lakosság 21,4%-a foglalkoztatott. A nők esetében a foglalkoztatási arány (15,1%) alacsonyabb, mint a férfiaké (28%). Másrészről a veszélyeztetett roma kisebbség vidéki térségekben való egyre erőteljesebb koncentrációja fokozott késztetést jelent a nem roma lakosság számára, hogy falvaikat elhagyják. A szegregációs folyamatok - a települések fizikai és társadalmi eróziója - felerősítik a falvak inaktívvá válását. Mivel a jelenség gyakran több szomszédos falut érint egyidejűleg, a probléma regionális méreteket öltött. A roma lakosság körében a projekt-előkészítési és végrehajtási készségek, a közösségépítést elősegítő kapacitások gyengék.

A vidéki térségekben **a hosszabb távon munkanélküli személyek** (többségükben romák) száma a regisztrált munkanélküliek számának több mint 50%-át teszi ki. E társadalmi csoport tagjai képtelenek kihasználni a felmerülő foglalkoztatási lehetőségeket és saját vállalkozásokat sem tudnak indítani, tekintettel reménytelen helyzetükre; passzivitás, közömbösség és a kezdeményezőkészség hiánya jellemző rájuk. Jelentős veszély az, hogy az elsősorban szociális juttatásokból élő családok esetén az új generációk sem lesznek majd képesek rendszeres és állandó munkából megélhetést biztosítani. E konkrét célcsoport vonatkozásában foglalkoztatási programok segíthetik elő a fokozatos átmenetet a munka világába, illetve a szociális foglalkoztatás jelenthet megoldást.

Kutatások szerint a program keretében nyújtott támogatás a családok jövedelmi helyzetét javította, így a gyerekek élelmezése mennyiségi és minőségi szempontból is kedvezőbb lett, a beiskolázási követelményeknek való megfelelés könnyebbé vált, a szülők példát mutathatnak a gyerekeknek, a családi gazdaságok megszilárdultak, a település népességmegtartó képessége emelkedett, a szociális támogatások, kifizetések és igénylések száma pedig csökkent.

A vidéki térségekben megfigyelhető társadalmi-gazdasági hátrányok fokozottan érvényesülnek a hátrányos helyzetű társadalmi rétegek és csoportok viszonylatában. Ennek legfontosabb területét a **munkaerő-piaci** hátrányok jelentik, amelyek a nőket, a megváltozott munkaképességű embereket és a roma lakosságot egyaránt érintik.

A **nők** bruttó átlagjövedelme a férfiak hasonló mutatójának 87%-a (2003-as adat). Ez a különbség a legtöbb gazdasági ágazatban fennáll (az építőipar, a szállítmányozás, a postai szolgáltatások, a távközlés és a pénzügyi közvetítés kivételével), a

mezőgazdaságot is beleértve. 2000-es adatok szerint a mezőgazdaságban foglalkoztatott nők jövedelme 15-20%-kal volt alacsonyabb a férfiakénál. Az ipari gazdasági ágazatokhoz és az országos átlaghoz képest a mezőgazdaságban foglalkoztatott nők jövedelme 28-32%-kal volt alacsonyabb a férfiakénál. A munkaigényes, ipari és adminisztratív területeken a csökkenő munkalehetőségek miatt tovább csökken a nők részvétele a munkaerő-piacon. Ugyanez a jelenség figyelhető meg a vállalkozások terén, ahol az egyéni vállalkozók közel negyede nő. Az ő korösszetételük kedvezőtlenebb a férfiakénál (átlagéletkoruk 7 évvel magasabb a férfiakénál, akik átlagéletkora 53 év) és kevésbé képzettek. A férfiak 2%-a rendelkezik felsőfokú végzettséggel, nők esetén ez az arány mindössze 0,2%. Az alacsonyabb foglalkoztatottság és bérszínvonal különösen az elvált, gyermekeiket egyedül nevelő nők számára hátrányos. Az egyedülálló szülők számára megfelelő, rugalmas vagy részmunkaidős munkalehetőségek száma korlátozott, és általában nem is túl jövedelmezők. A legtöbb nő számára a gyermekvállalás hátrányt jelent a karrier szempontjából, hiszen a munkáltatók és a munkahelyek körében még nem váltak általánossá az olyan módszerek és rendszerek, amelyek lehetővé tennék a kettős (anyai és munkavállalói) szerepet vállaló nők támogatását. Ennek megfelelően a gyermekvállalás és gyermeknevelés az önmegvalósítás és a kereset szempontjából hátrányt jelent.

A **megváltozott munkaképességűek számára** a távmunka és a rehabilitációs munka jelent munkavállalási lehetőséget. Ám ezek korlátozottan állnak rendelkezésre a vidéki térségekben. A fogyatékkal élők számára a munkaerő-piaci helyzet és az alacsonyabb jövedelem okozta hátrányokat tovább fokozza, hogy a közlekedési nehézségek miatt nehezen jutnak el a munkahelyükre. Ennek megfelelően rehabilitációs munkalehetőségeket kell teremteni, ezekhez hozzáférést kell biztosítani, és fejleszteni kell az intézmények és utak akadálymentesítését.

Hozzáférés az alapszolgáltatásokhoz

A vidéki népesség jelentős hányada (különösen a kistelepüléseken élők) nem vagy nem kielégítő módon férnek hozzá az alapszolgáltatásokhoz. A vidéki térségekben korlátozottak a rekreációs és kulturális szolgáltatások; ez az egyik fő oka a fiatalok elvándorlásának.

A közszolgáltatásokhoz való hozzáférés azokon a dunántúli és észak-magyarországi területeken a legnehezebb, ahol főképp falvak találhatók, és csak kevés város. Az alföldi települések nagyobb aránya szolgáltatási funkcióval megfelelően ellátott nagyközség, illetve város, de a kedvező földrajzi adottságok is javítják a szolgáltatások hozzáférhetőségi indikátorait.

Infrastruktúra

A technikai infrastruktúra lényeges javulása az 1990-es években (különösen a távközlés, az ivóvízellátás és a gázhálózat területén) azt jelentette, hogy a vidéki települések infrastrukturális elmaradottsága csökkent. Ezzel párhuzamosan a vidéki

infrastruktúra hasznosítása az életminőség javítása érdekében gyakran korlátozott az apróbb településeken, mivel kevesen tudják kifizetni a szolgáltatás árát. A közlekedési hálózatok fejlődése (közutak, vasút) az igényeknél kisebb ütemű. A legtöbb vidéki térséget nehéz elérhetőség, gyenge közlekedés és kommunikációs hálózatok jellemzik, ennek eredményeként az életminőség rossz, a vidéki települések életképessége és versenyképessége alacsony, és alacsony szintű a gazdaság és a települések hálózatszerű együttműködése. Az észak-magyarországi, a dél-dunántúli, a dél- és az észak-alföldi térség a legelmaradottabb. A kommunális infrastruktúra hozzáférhetőségi szintjét is a fent leírt állapotok jellemzik.

Az infrastruktúra elérhetőségének és színvonalának szempontjából a kisebb falvak és a szétszórt tanyák vannak a legrosszabb helyzetben. Az ilyen településeken élő emberek számára a munkaerőpiac a helyi munkalehetőségek csökkenése és az alacsony mobilitási szint miatt kevés reintegrációs lehetőséget kínál. Az elszigetelődés egyik oka az elégtelen tömegközlekedés, a rossz útviszonyok, a magas közlekedési költségek és a gépkocsi fenntartására való képtelenség.

A külső tanyák specifikus szükségletei

1990 után a mezőgazdaság szerepe csökkent, és ennek megfelelően a mezőgazdaságon alapuló tanyavilág lassan elkezdett haldokolni. Habár 1950 és 1990 közt is rengeteg tanya tűnt el, de ma is számos olyan terület van (például a Duna-Tisza közi Homokhátság, illetve a Nyírség), ahol még sűrűn előfordulnak tanyák. Az ilyen helyeken élő lakosok száma összesen mintegy 200 ezer fő. A tanyák helyzete a differenciált gazdasági és társadalmi helyzetre és a sajátosságokra való tekintettel sajátos megközelítést igényel. A mai tanyavilág sokszínű: vannak mezőgazdasági jellegűek, külföldiek vagy városlakók tulajdonában álló hétvégi házak, elővárosi tanyák a közeli városban dolgozóknak, a társadalom legszegényebbjeinek tanyái, sőt, üres, elhagyott házak is vannak egyazon régión belül.

A tanyavilág fenntartása és fejlesztése elsősorban tájképi értékük és területmegőrzési szempontból ésszerű, és a tanyavilág határozottan az ország kulturális örökségének részét képezi. A nagy külterülettel rendelkező alföldi településeken a nyugat- és észak-európai tanyagazdaságokhoz hasonlóan ma is lehetőség lenne modern mezőgazdasági termelésre. A tanyavilág számára a legnagyobb veszélyt az állandó elvándorlás jelenti. Ezt a problémát csak összetett intézkedésekkel lehet megoldani, amelyek kiterjednének a mezőgazdaság és az infrastruktúra fejlesztésére, a gazdálkodási körülmények megváltoztatására, a természetvédelemre, a gazdaság diverzifikálására, a biztonság növelésére, a jobb megközelíthetőségre a vidéki útviszonyok javításával, a közösségi alapszolgáltatásokra, a lakhatási körülmények javítására az elektromos energiaellátás révén, elsősorban kis teljesítményű erőművek segítségével. A Duna-Tisza közi Homokhátságon (a Duna és a Tisza folyók közötti száraz, homokos területen) további szükséglet a vízmegtartó kapacitás növelése, valamint a költséghatékony és környezetbarát erdősítés.

Az épített és természetes környezet

Az épített és természetes környezet a legtöbb vidéki településen újjáélesztendő. Számos olyan használaton kívüli épület van (például korábbi mezőgazdasági létesítmények, közlétesítmények), amelyeknek új funkciót kell adni. Ezt a fejlesztési folyamatot össze kell egyeztetni a helyi közösségek olyan meglévő igényeivel, amelyeknek van megfelelő helyszínük a közösségi események megtartására, illetve ahol nincsenek helyben elérhető szolgáltatások. Már szó volt arról, hogy a vidéki térségek gazdag természeti és kulturális örökséggel rendelkeznek, de ezek állapota rossz, illetve egyre romlik. Az ilyen értékek felújítása, védelme gyakran azért nem lehetséges, mert a tulajdonos személye tisztázatlan, vagy mert hiányzik az anyagi háttér. Az épített és természeti környezet felélesztése fontos a vidéki térségek életminőségének javításához, és a rekreációs, illetve vidéki turizmus miatt is egyre fontosabb. A leglényegesebb a hagyományos értékek megőrzésének pozitív hatása és az ilyen értékek szerint élők környezetének javítása. A folyamatba való bevonásuk fontos annak érdekében, hogy jelezhessék igényüket a környezetük fejlesztésére, és így kialakítható bennük a felelősségérzet a felélesztett helyek megőrzése és fenntartása iránt.

A helyi kapacitás, beleértve az irányítást

A jelenlegi projektalapú horizontális támogatási célprogramok miatt az egyes helyi fejlesztési projektek közti kapcsolat nem túl intenzív. Az alacsony szinergia miatt a fejlesztések nincsenek komoly kihatással az általuk érintett térségekre. Az alulról felfelé irányuló és területalapú integráción, az önálló irányításon és a partnerségen alapuló helyi erőforrás-hasznosítás jelen van egyes területeken, bár meglehetősen izoláltan, és az ország legnagyobb részén nem érvényesül. A fentiekből kifolyólag a LEADER program folytatása és bővítése rendkívül fontos, mivel kiváló eszköz a helyi közösségek megerősítésére, a helyi partneri kapcsolatok létrehozására és egymást támogató innovatív projektek készítésére.

A többéves előkészületek eredményeképp azonban egyre több helyi csoport és kezdeményezés született a vidéki térségekben, ami azt jelzi, hogy a helyi közösségek egyre aktívabbak. Ezt igazolja a LEADER+ intézkedésben részt vevő helyi akciócsoportok magas száma 2004 és 2006 közt. Ez azt jelenti, hogy 70 HACS valósítja meg a stratégiáját, összesen mintegy 1,5 millió embert érintve. A 70 kiválasztott helyi akciócsoport vidéki fejlesztési stratégiájának végrehajtása jelenleg is tart.

A LEADER+ fő tanulsága, hogy az érintett területet bővíteni kell, és a programok struktúráját is javítani kell. Egyrészről nyilvánvalóan van igény továbbképzésekre és kapacitásbővítésre az érintettek részéről, másfelől azonban a HACS-ok struktúráját és belső eljárásait át kell alakítani a hatékonyság és az átláthatóság érdekében, valamint a hatékony helyi irányítás megerősítése céljából. A képzéseknek ki kell terjedniük az előkészítésre, a tervezési folyamatokra, a projektek létrehozatalára, azok tervezésére, az ösztönzésre és a megvalósítási eljárásokra.

A helyi vállalkozások, civil szervezetek és önkormányzatok bevonása a kistérségi vidékfejlesztési stratégia megalkotásába meglehetősen korlátozott. A tájékoztatási csatornák és a képzett személyzet hiánya kistérségi szinten korlátozza az információáramlást, ez pedig akadályozza a tervek és projektek sikeres megvalósítását.

A vidékfejlesztési stratégia hiánya, valamint az ország valamennyi kistérségében jellemző, a projektek, stratégiák kidolgozására, előkészítésére fordítható kapacitás hiánya, továbbá a kiválasztott és megvalósított projektek dezintegrációja a fejlesztések egyenetlenségéhez vezetett, és több kistérségben (elsősorban az idegenforgalomban) felesleges kapacitástöbblet jelentkezett.

A közösségi élet intenzitása a vidéki térségben aktív civil szervezetek száma alapján mérhető a legjobban. 2003-ban 25 083 ilyen szervezet működött, ezek 35%-a volt vidéki térségekben (KSH-adat). Ez alacsonyabb a vidéki népesség arányánál (39%), ami jelzi, hogy a civil szféra vidéken kevésbé aktív.

További fontos eleme a megfelelő helyi irányításnak és partnerségnek a falu és a város viszonyának javítása, mivel a vidéki települések több problémája az egyes településeken túlmutat, azaz hatékonyabban megoldható térségi szintű helyi integrációval.

Helyzetelemzés a különféle intézkedések mentén

Az országos átlaghoz viszonyítva a vidéki térségekben mind a vállalkozások száma (az országos átlag 30%-a), mind a vállalkozói aktivitás (az országos érték kétharmada) kisebb. A vidéki térségekben jellemzően alacsony, 55 db az ezer lakosra jutó vállalkozások száma (vállalkozási sűrűség), szemben az országos értékkel, ami 86 db (2004). Ez az arány alig javult 2000 óta. A vállalkozói szerkezetben a mikrovállalkozások dominálnak. Az egyéni (önfoglalkoztató) vállalkozások aránya a vidéki térségekben 67%, szemben az országos 52%-kal (2004), valamint az 1-9 főt foglalkoztató vállalkozások aránya 74% (193,743 db, 2004), míg országosan ez az arány 70% (608.535 db, 2004).

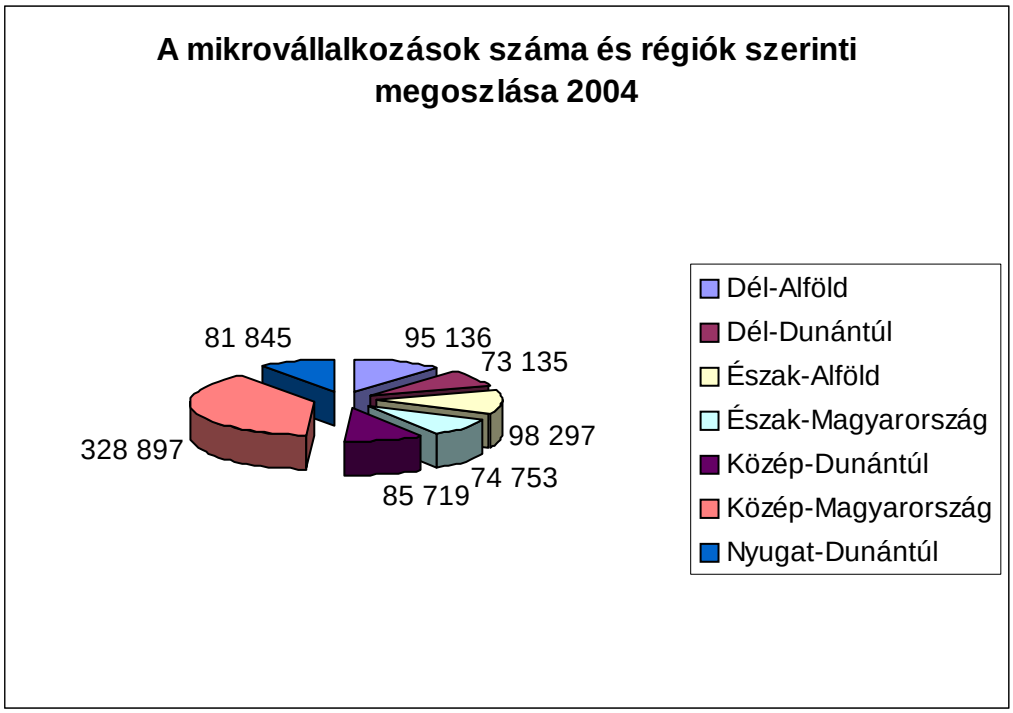

A vidéki településeken jellemzően – az önfoglalkoztató kényszervállalkozások nagy számából, illetve a „kisebb piacból” adódóan – a mikrovállalkozások vannak nagyobb arányban, melyek piaci versenyhelyzete lényegesen nehezebb, mint a nagyvállalatoké. A gazdasági diverzifikációnak és a gazdaság fejlesztésének e vállalkozói rétegre külön tekintettel kell lennie.

Az ipari és kereskedelmi vállalkozások aránya jobbára megegyezik, a szolgáltatói szektorban működő vállalkozások aránya viszont jóval alacsonyabb, csupán 67% a vidéki térségekben, mint országosan (78%).

A vidéki térségekben máig él a hagyományos termelési módokat fenntartó, egyedi gyártású, vagy kis szériában készülő minőségi kézműves termékek előállításának gyakorlata, azaz a hagyományos kismesterségek, népi mesterségek, népművészet és népi iparművészet. Az örökségbe tartoznak a tájmegőrző, természetközeli gazdálkodási módszerek, több helyi és regionális élelmiszer-specialitás és számos hungarikum. Az ilyen örökség fejlesztése a hozzájuk kapcsolódó szaktudás, gazdálkodási kultúra és táji, népi, nemzetiségi értékek fenntartásához járul hozzá, és mindeközben alternatív jövedelemforrást hoz létre.

A hagyományőrzés, a népi, néprajzi, nemzetiségi, települési hagyományok, valamint azok tárgyi emlékeinek gyűjtése és megőrzése, kulturális értékként való kezelése és bemutatása kulturális erőforrást biztosít a vidéki térségek számára. Különösen az elmaradott régiókban a kulturális örökség feltárása belső erőforrásaik dinamizálásának egyik elemét jelenti, mely turisztikai vonzerőként a gazdasági szektort is dinamizálhatja, így a foglalkoztatás növeléséhez és a lakosság megtartásához is hozzájárulhat.

A vidéki térségekre jellemző falusi turizmus egyik fontos feltétele a látogatók számára rendelkezésre álló helyi fogadókapacitás alakulása, amelyet részben a falusi

(magán) szálláshelyek, részben a kereskedelmi szálláshelyek férőhelyi és vendégforgalmi adatai mutatnak. A helyi gazdasági szerkezetváltásra utal a vidéki szálláshelyek és vendéglátó üzletek számának növekedése, valamint a turisztikai program- és eseménykínálat bővülése is. A vidéki térségeken a magánszállás fejlődését 1997-től lehet számolni. Ez a tevékenység természetszerűleg döntően a falvakba koncentrálódik (2003-ban 7222 fő aktív vendéglátó, a szektor 99%-át lefedően), de helyenként a városok tanyás térségeiben is előfordul (85 fő vendéglátó). A kereskedelmi szálláshelyek (szállodák, panziók, kempingek) főként a városokba, az üdülő övezetekre és a termálvízzel rendelkező településekre koncentrálódnak. A vidéki kereskedelmi szállásférőhelyek száma 2005-ben egyhetede volt az összes kereskedelmi szállásférőhely számának. A vendégek számának összehasonlításából kiderül, hogy 2005-ben 13-szor több vendég látogatta a kereskedelmi szálláshelyeket (2.046.000 fő) mint a falusi szálláshelyeket (152.598 fő) és 2000-hez képest közel 5 százalékkal növekedett az összes kereskedelmi szállásférőhely száma. A kereskedelmi szállásokon töltött vendégéjszakák száma szintén javuló tendenciát mutatva majdnem 7%-kal nőtt 2005-ben. A falusi szálláshelyek száma 2000 és 2005 között 33%-kal nőtt, míg a vendégéjszakák számának növekedése ugyanebben az időszakban ennél kisebb mértékű, 10%-os volt.

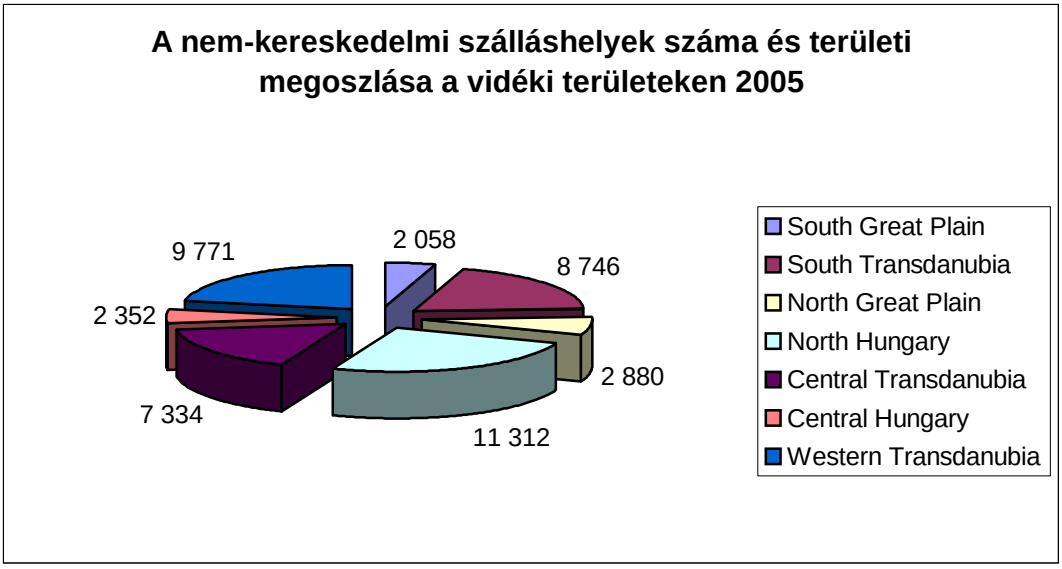

Növekedés figyelhető meg a vidéki térségekben a vendéglátó üzletek számában (új éttermek, csárdák, egyéb vendéglátóhelyek), mely tendencia egyértelműen pozitívan hat a szálláshelyek vendégforgalmának alakulására. A vizsgált időszakban örvendetesen szélesedett a látogatóknak kínált programok köre, beleértve a kulturális és hagyományos eseményeket, vásárokat, és tematikus kirándulásokat (bortúra és almaút). Ezzel egyidejűleg ezek az ajánlatok reklámot kaptak a turizmus piacán, beleértve az országos és a megyei turisztikai szakvásárokat és expókat. Fejlesztendők a térségi együttműködéssel kialakított komplex agrárturisztikai program- és szolgáltatáscsomagok, a gazdaságok termékeinek helyben történő közvetlen értékesítését elősegítő turisztikai mikro-vállalkozások, a marketing- és menedzsment

feladatokat ellátó hálózatok, a szolgáltatást végző személyek képzettsége, felkészültsége. Az agrárturizmus ezen feltételeinek megteremtése, javítása, illetve az ország gazdag kulturális és természeti adottságaira és értékeire tudatosan alapozó vállalkozásösztönzés elősegítheti a vidéki térségek vállalkozóinak felzárkózását.

A vidéki térségek hagyományosan elsősorban a primer és szekunder gazdasági ágakhoz szükséges gazdasági (szántóterület, illetve termelő infrastruktúra) és humán erőforrásokkal (lakosság képzettsége, szaktudása) rendelkeznek, míg a városok domináns szolgáltatásnyújtók.

A lakossági alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés kulcsfontosságú a megfelelő életminőség biztosításához és egy-egy térség megfelelő gazdasági és társadalmi fejlődéséhez. A vidéki településeken, főként a központoktól távol eső, ritkábban lakott térségekben egyedülálló kihívást jelent ezen szolgáltatások működtetése; ugyanakkor stratégiai fontossággal bír az egyedi, helyi körülményekhez és igényekhez szabott megoldások szorgalmazása.

A kulturális és szabadidős szolgáltatások, és az ezek működéséhez szükséges infrastruktúra hiánya a vidéki térségekben tovább fokozza a fiatal lakosság városokba történő vándorlását. A vidéken élő nők és gyermekeiket egyedül nevelők munkaerőpiaci helyzetét jelentős mértékben rontja a gyermekgondozási szolgáltatások hiánya.

A vidéki térségekben a mezőgazdasági termelés és feldolgozás versenyképességének növelését az agrár- és élelmiszeripari termékek értékesítését szolgáló logisztikai rendszerek fejletlensége, a piacra jutást segítő szolgáltatások hiánya akadályozza. A helyben előállított, egyedi mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek piacra jutását segítő szervezetek száma alacsony, hálózatuk fejlesztésre szorul. Hasonló a helyzet a piaci információkat és az adott régió termelői potenciálját integráló szolgáltatások terén is.

A közszolgáltatások elérhetősége a dél-dunántúli és az észak-magyarországi, túlnyomórészt kisebb településekből álló, aprófalvas, és nagyobb városokban hiányt szenvedő térségekben a legkedvezőtlenebb. Az alföldi települések nagyobb aránya közszolgáltatási funkcióval megfelelően ellátott nagyközség, illetve város, valamint a kedvező domborzati viszonyok is lényegesen javítják a közszolgáltatások elérhetőségi mutatóját.

A kulturális örökség – mely magában foglalja a tárgyi, szellemi és épített kulturális örökséget – egyfajta kulturális „hozzáadott értékként” közvetlenül vagy közvetetten szellemi, kulturális vagy tárgyi-anyagi erőforrás. A vidékfejlesztés szempontjából egyaránt fontos a védelme (hogy hosszú távon is erőforrás maradjon), mely lehetővé teszi a fenntartható fejlesztést i9s (azaz a benne rejlő erőforrások kiaknázhatók, örökségértékei kiteljesíthetők, illetve további örökségértékek generálhatók).

A régészeti emlékek, várak, kastélyok és történelmi kúriák többsége a vidéki térségekben található, több periférikus elhelyezkedésű kistelepülésen, s a vidékfejlesztés számára is erőforrást jelenthet. Sajátos vidéki épített örökséget jelentenek a népi építészet emlékei. Esetükben fontos a kultúra tárgyi emlékeinek és a szellemi örökség megóvásának érdekében az építészeti és kulturális értékek fennmaradásának biztosítása, a kulturális gyűjtemények fejlesztése, a társadalom

műveltségi szintjének növekedése, kultúraközvetítő és -teremtő szerepük, valamint a turisztikai potenciál erősítése, mindennek a tágabb térségükre való kisugárzása érdekében. A történelmi és kulturális értékek korszerű bemutatására alkalmas közösségi terek kialakítása általános településfejlesztési jelentőséggel bír.

3.1.5. LEADER

A LEADER Kísérleti Program

A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium 2001-ben LEADER+ típusú Kísérleti Programot indított azzal a céllal, hogy előkészítse a LEADER+ Közösségi kezdeményezés bevezetését és megvalósítását a megfelelő dokumentumok és eljárásrend létrehozásával, valamint a helyi, regionális és nemzeti szinten nélkülözhetetlen gyakorlati tapasztalatok megszerzésével. A nemzeti vidékfejlesztési alapokból finanszírozott Kísérleti Program három célterületre összpontosít: bevezető képzés, korlátozott számú helyi stratégia megvalósítása és hálózatépítés.

A LEADER Kísérleti Program 14 helyi akciócsoporttal dolgozik 182 településen. Az akciócsoportok által lefedett teljes terület 3.686 km^2 285.088 lakossal. A Program keretén belül finanszírozott projektek száma 272, amely 91 településen valósult meg.

Az AVOP LEADER+ intézkedése

Hazánkban az AVOP LEADER+ intézkedésének végrehajtása 2005 májusában kezdődött megyei és regionális szintű tájékoztatók és felkészítő képzések megtartásával. 2005 júniusában jelent meg a LEADER helyi akciócsoportok kétkörös kiválasztási folyamatában az első pályázati kör felhívása. Az első pályázati fordulóban 186 darab helyi potenciális akciócsoport nyújtott be pályázatot. A pályázó akciócsoportok által lefedett települési kör 2 362 települést (a települések 75%-a) és 3 434 818 főt (a magyar lakosság 34%-a) érintett.

Egy pályázó akciócsoporthoz átlagosan mintegy 12 település és 18.000 lakos tartozik. A 186 akciócsoportból 149 jutott a második pályázati fordulóba. A 2005 novemberében induló második pályázati fordulót követően 70 darab LEADER akciócsoport került kiválasztásra a 6,3 Milliárd Ft támogatásnak köszönhetően. A nyertes akciócsoportok területén 920 település található és mintegy 1,5 millió ember él.

A LEADER+ intézkedés keretein belül a Magyar LEADER Szövetség is a 2006 áprilisában kiválasztott Magyar Helyi Akciócsoportokat látja el tájékoztatással és tapasztalatcsere-lehetőséggel, továbbá számukra nemzetközi kapcsolatokat épít. A kiválasztott akciócsoportok a helyi vidékfejlesztési tervek megvalósítását 2006 nyarán kezdték meg. Az akciócsoportok jellemzően alacsony népességű és kisszámú településen működnek – szemben az európai gyakorlattal és a helyi önkormányzatok dominanciájával –, ami az országos településszerkezetre vezethető vissza.

A helyi szinten két körben bejelentett pályázati felhívások eredményeként a Helyi Akciócsoportok több mint 3.600 pályázatot kaptak, és ebből mintegy 2.700 projekt került kiválasztásra. Átlagosan ezek egyharmada kapcsolódik az idegenforgalomhoz, további egyharmad a kulturális örökség megőrzéséhez és fejlesztéséhez, míg a többi

helyi partneri együttműködésekhez, a helyi vállalkozások fejlesztéséhez, továbbá a mezőgazdasági termékek és egyebek fejlesztéséhez.

A Döntés-előkészítő Bizottság 2007 márciusa és júliusa között döntött a projektekről, a projektek összértéke 21.000.000 Euró volt.

A szerződések aláírása jelenleg is zajlik, a projekt-megvalósítás elkezdődött: 2008. augusztus végéig az összes projekt lezárul.

Erősségek:	**Gyengeségek**
Kiváló ökológiai és élőhelyi adottságok Egyedi minőségű régió-specifikus termékek előállítására alkalmas termőhelyek. Elindult a földhasználat koncentrációja A modern technológiákat alkalmazó nagy élelmiszer-feldolgozó vállalkozások működési hatékonysága kedvező. A magyar mezőgazdaság kiváló minőségű és biztonságos élelmiszereket termel. Tradicionális és speciális minőségi termékek Hozamszabályozáson alapuló hosszú távú erdőterv szerinti gazdálkodás megléte Gazdag környezeti és természeti adottságok Korszerű biológiai háttér, nagy teljesítőképességű biológiai források Magas szintű biodiverzitás és alacsony szintű környezeti terhelés Egészséges életkörülmények a vidéki térségeken A helyi közösségek együttműködése	Elaprózódott birtokszerkezet: a gazdaságok mérete, formája, termelőkapacitása közötti összhang nem megfelelő, egyes tevékenységekben a műszaki színvonal alacsony A két fő ágazat, a növénytermesztés és az állattenyésztés közötti egyensúly eltolódott Az ágazat alacsony jövedelmezősége, tőkehiány A beruházások a tőkehiány és az elavult termelési eszközök miatt maradnak el Nem megfelelő a gazdaságok mérete és termelőkapacitása közötti koherencia, bizonyos tevékenységekhez alacsony a technikai, technológiai színvonal Az állattenyésztésben alkalmazott technológiák elavultak Az állattartás körülményei nem megfelelőek – környezeti terhelés A gazdálkodók- és általában a mezőgazdaságban foglalkoztatottak korösszetétele kedvezőtlen Hiányosak a gazdálkodók szakmai, vállalkozói, piaci és marketingismeretei A szakképzés nem kellően gyakorlatorientált, a szaktanácsadási rendszer működése nem kielégítő Az egyes gazdálkodók piaci szervezettségi szintje jóval az EU-átlag alatt van. A természeti értékekkel bíró területek megfelelő kezelése nem megoldott Nem elégséges vidéki infrastruktúra (civil, vállalkozói, termelési, pl. közlekedés, szállítás, munkahely) Alulfejlett szolgáltatások a termelés, kereskedelem és logisztika

	területén Szétzilált vidéki közösségek; Foglalkoztatási lehetőségek hiánya a vidéki térségekben A falufejlesztés dinamikája eltérő, a falvak jelentős része elmaradott, lakosságszámuk csökken; Közösségi terek hiánya
Lehetőségek A versenyképes birtokok aránya nő A természeti adottságoknak megfelelő földhasználati módszerek szorgalmazása; Az erdőgazdálkodási és faipari szektor kihasználtsága növelhető Növekvő kereslet a tradicionális, különleges minőségű termékek iránt Az öko-termelés kiterjesztése Környezeti állapot javítása az extenzív mezőgazdasági termelés és a természetközeli erdőgazdálkodás feltételeinek fejlesztésével. Talajtermékenység megőrzése, ezzel a talajdegradáció lehetőségének csökkentése Megújuló energiaforrások iránti növekvő kereslet A vidéki lakosság tevékenységeinek kiszélesítése biztosabb megélhetéshez vezet; Helyhez kötött vidéki munkaerő – a tevékenységek diverzifikációja Fokozódó érdeklődés a gasztronómiai, öko- és rekreációs turizmus iránt;	**Fenyegetettségek** Regionális különbségek növekedése A nem megfelelő szaporító anyagok használata veszélyezteti a kereslet-kínálat arányt és a termékek minőségét; Az agrártermelésből származó terméktöbblet A naprakész tudás hiánya veszélyezteti a magas termelési értékű területek hasznosítását A talaj degradáció visszafordíthatatlan károkat okoz a nemzeti örökségben. Szélsőséges vízháztartási viszonyok (árvíz, belvíz, aszály) A kiváló mezőgazdasági területek minőségi és mennyiségi csökkenése Az elavult tudás, valamint az alkalmazkodási képesség alacsony foka hosszú távon a vidéki lakosság fejlődésének gátja lehet Az aprófalvas térségek szociális elmaradottsága nő

3.2. Az erősségek és gyengeségek kezelésére kiválasztott stratégia

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv végrehajtására Magyarország vidékfejlesztési programot készít, mely az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program nevet viseli. Ez a Program Magyarország teljes területére alkalmazandó.

A helyzetjelentésben feltárt hiányosságok kiküszöbölésére és a lehetőségek kiaknázása érdekében a Stratégia az ország előrelépését és a nemzetközi versenyelőny megerősítését szolgálja.

A magyar mezőgazdaság versenyképességének javításának alapvető célja egy olyan szektor kialakítása, mely a termelés és a tevékenységek diverzifikálása révén hozzájárul a hazai mezőgazdaság, illetve a vidéki lakosság életszínvonalának fejlesztéséhez 2013-ra, a jelenlegi foglalkoztatottsági szint megőrzésével és 30%-kal több hozzáadott érték megteremtésével.

A nemzetközi tendenciákkal egyezően az agrárágazat nemzetgazdasági szerepe, számszerűsíthető teljesítménye hazánkban is mérséklődik. Az ágazat bruttó hazai össztermékből (GDP) való részesedése, szerepe az exportban és a foglalkoztatásban 2000 és 2005 között csökkent. Az ágazat foglalkoztatásban betöltött szerepe alapvetően más az ország egyes régióiban. Az agrártermelésre kevésbé alkalmas, ugyanakkor az ipar és a szolgáltatások fejlesztésére alkalmas régiókban (mint például Közép-Magyarország, Közép-, illetve Nyugat-Dunántúl) az agrárium további térvesztésére lehet számítani. Az Alföldön és a Dél-Dunántúlon a hagyományos mezőgazdasági kultúra kedvező körülményekkel párosul, így a mezőgazdasági ágazat várhatóan fontos gazdasági tényező marad, különösen a kisebb városokban és falvakban. A gazdasági szempontból hátrányos helyzetű észak-magyarországi régiókban a kritikus foglalkoztatási helyzet és a munkahelyek hiánya miatt a mezőgazdasági termelésnek felértékelődik az önellátó jellege és a szociális szerepe is.

A helyzetelemzés rávilágított arra, hogy Magyarországon a vidéki népesség gazdasági tevékenysége nemzetközi összehasonlításban alacsony intenzitású. A mezőgazdasági termelők versenyképessége is alacsonyabb az uniós átlagnál. Ennek az a következménye, hogy a jövedelemszint is alacsony, ami hozzájárul a vidéki lakosság alacsony életminőségéhez. A stratégia fontos célja a vidéki népesség életminőségének javítása. Ez a mezőgazdasági termelők versenyképességének javításával biztosítható.

A helyzetelemzés rámutatott arra is, hogy Magyarország termőhelyi adottságai rendkívül kedvezőek. Ám a kedvező környezeti feltételek ma már nem elégségesek a megfelelő jövedelmi színvonal biztosításához. A növénytermesztés hazai hozamszintjei az EU-15-ök átlaga alatt vannak. Az uniós átlag alatti hozamszintek technikai-technológiai hiányosságokra, rossz gépkapacitásokra, elavult technológiára és alacsony ráfordításokra vezethetők vissza.

A mezőgazdaságban (rész- vagy teljes munkaidőben) foglalkoztatottak korösszetétele egyre kedvezőtlenebb. Rendkívül fontos, hogy a fejlesztések segítsék a fiatalokat a fenntartható életkörülmények megteremtésében és abban, hogy vonzónak találják a mezőgazdasági tevékenységet. A mezőgazdaságban dolgozók tudása és készségei ráadásul általában nem alkalmasak a változó piaci feltételekhez és egyéb hatásokhoz való alkalmazkodásra. A gazdálkodók szakmai, vállalkozói, piaci és marketingismeretei nem megfelelőek. A szakképzés nem kellően gyakorlatorientált, a szaktanácsadási rendszer működése nem kielégítő. Az egyes gazdálkodók piaci szervezettségi szintje jóval az EU átlaga alatt van.

A helyzetelemzés rámutatott arra, hogy Magyarországon a mezőgazdasági terület, különösen a szántóföld aránya rendkívül nagy. A hazai termesztési hagyományok és ökológiai körülmények miatt a szántóföldi növények termesztésén belül a gabona előállítása dominál. Magyarországon a gabonatermelés jelenlegi struktúrája mellett a gabonapiacon rövid távú feszültségek tapasztalhatók. A gabonatöbblet csökkentésének egy módja a földhasználat átalakítása. A valódi célkitűzés nem a gabonatermelés határozott visszafogása, hanem inkább a piaci stabilizáció. A helyzetelemzés alapján elmondható, hogy a növénytermesztés átszervezése (a nem élelmiszer célú és a nem takarmány célú termékek bővítése irányában) és a termelés diverzifikálása (megújítható energia) megkezdődött (bár még nem látványos). A SWOT-elemzés rávilágít arra, hogy a megújuló energiaforrás iránti növekvő kereslet jó lehetőséget kínál. A mezőgazdasági területek felhasználásának megváltoztatási lehetőségeit meg kell vizsgálni (például más növények termesztése, rekreációs tevékenység, parlagon hagyás, erdősítés).

Az intervenciós akciók és intézkedések segítik a mezőgazdasági, élelmiszer-feldolgozó és erdőgazdálkodási ágazatok versenyképességének növelését a mezőgazdasági termelés fenntartható fejlődése érdekében. A gazdálkodóknak érdemes a piaci folyamatokhoz és a fogyasztói igényekhez alkalmazkodniuk. Az agráriumban megvalósított innováció a vidéki térségekben hozzá fog járulni a foglalkoztatottság helyzetének javulásához. Annak érdekében, hogy a mezőgazdasági struktúra hosszú távon is fenntartható legyen, a földhasználati módszerek, valamint a terménystruktúra megváltozása lendületet adhat az szerkezetátalakításnak. A szerkezetátalakítást, innovációt és minőségi termékek előállítását, valamint a képzést és oktatást segítő intézkedéseket előnyben kell részesíteni. Az uniós és a tagállami fejlesztési irányok, valamint a lisszaboni és a göteborgi célkitűzések megvalósítását szolgálja az, ha a mezőgazdaság, az erdőgazdálkodás és az élelmiszer-feldolgozás terén a hatékonyság és a minőség lesz prioritás. Az innovatív eljárások elsajátítását és terjesztését szolgáló intézkedések ennek megfelelően növelik a minőségi termékek előállításának hatékonyságát. A technológiai korszerűsítéssel összefüggő intervenciós intézkedések hatékony megvalósítása közvetve és közvetlenül is támogatott az emberi erőforrások bővítését segítő intervenciós intézkedések révén.

Az együttműködést, a támogatást, a minőséget és az innovációt segítő intézkedések nem képezik a Program részét, de a programozási időszak későbbi szakaszában

bevezethetők a civil partnerek és a Program Monitoring Bizottságának véleménye alapján.

Magyarországon a környezeti terhelés szempontjából kedvező a helyzet a mezőgazdaságban. Magyarországon a legsúlyosabb agrár-környezetgazdálkodási problémát a szél- és vízerózió, a művelés felhagyása, a biodiverzitás csökkenése, a talajtömörödés és a művelés megszűnése jelenti. A II. tengely általános célkitűzése a környezet és a tájképi jelleg javítása a megfelelő tájgazdálkodás támogatásával. A környezeti feltételek általános fejlesztése és a természeti értékek hatékonyabb védelme különösen fontos. A fenntartható gazdálkodás alapelve egy földhasználati rendszer alkalmazása a természeti erőforrásokhoz, a tájhoz, a környezet tulajdonságaihoz és korlátaihoz, valamint az élőhelyekhez igazítva, illetve ezek minőségének fejlesztésével. Ezáltal biztosítható a biodiverzitás és az elsődleges természeti értékek hatékonyabb védelme. A védelem intenzitása a természeti értékeknek, a táj jellegének, és a hagyományos vidéki táj megőrzésének figyelembevételével kerül meghatározásra. E fejlődési irány segíti a természeti erőforrások megőrzését (beleértve a biodiverzitást), a környezetbarát termelési eljárások fenntartását, a megújítható energiaforrások megőrzését, valamint a környezet jellegének megfelelő földhasználat elterjesztését. Ezek növelik a vidéki térségek vonzerejét, hosszú távon pedig az egészséges fejlődést és a regionális kohézió megerősítését szolgálják.

A vidéki Magyarország általános problémái többek között a szociális feszültségek, a szociális kapcsolatok ritkulása, illetve az életmód olyan irányú megváltozása, hogy az nem támogatja a hagyományos vidéki értékek fenntartását. Ezek oka az, hogy az emberek ma már nem kívánnak vidéken élni, különösen nem azokon a fejletlen térségeken, ahol a jelenlegi problémák fokozatosan tovább súlyosbodnak. A vidéki régiók jelenlegi helyzetének értékelése alapján egyértelmű, hogy a vállalkozások ösztönzésén keresztül a jövedelemtermelési lehetőségek bővítése a cél, hiszen ez munkahelyteremtéssel jár. Másfelől azonban az életminőség javítása szükséges a vidéki térségekből történő elvándorlás csökkentéséhez.

Az állatjóléti kifizetésekre, az erdőkkel kapcsolatos Natura-kifizetésekre, illetve a Víz keretirányelvvel kapcsolatos kifizetésekre vonatkozó intézkedések nem képezik a Program részét, de a programozási időszak későbbi szakaszában bevezethetők a civil partnerek és a Program Monitoring Bizottságának véleménye alapján. A Víz keretirányelvvel kapcsolatos kifizetések esetében ez a Nemzeti Stratégiai Tervben meghatározott ütemezés szerint történik.

A nagyméretű halastavak kezelését támogató intézkedéseket a programozási időszak későbbi szakaszában fogják bevezetni.

A vidéki térségekben a szolgáltatások minősége és eloszlása, valamint a népesség ezekhez való hozzáférése általában különböző szintű és nem kielégítő. A vidéki régiók fejlesztési igényei (a közlekedés és a belső térségek vonatkozásában), illetve a vidéki egészségügyi és oktatási alapszolgáltatások finanszírozásához szükséges források a mezőgazdasági-környezetvédelmi fejlesztés keretein és lehetőségein túlmutatnak. A fejlesztések megvalósítása és az igények kielégítése csak akkor lehetséges, ha létezik

egy átfogó, több minisztériumot felölelő és több fejlesztési programra kiterjedő vidékfejlesztési politika.

A III. tengely intézkedései segítik a vidéki gazdaság diverzifikálását és az életminőség javítását a vidéki térségeken. A vidéki gazdaság fejlesztése, mint a legfontosabb fejlesztendő terület a III. tengely keretein belül nagyobb súlyt képvisel. A tengely törekvéseinek egyik fő területe a vidéki gazdaság bővítése a nem mezőgazdasági tevékenységek diverzifikálása, a humánerőforrás fejlesztése, a kisvállalkozások fizikai infrastruktúrájának javítása, valamint a fejlesztések összehangolása révén. Fontos, hogy ezek egymásra épüljenek és a szinergia révén a hatásuk erősödjön, valamint együttműködési hálózatok alakuljanak ki. A III. tengely intézkedéseinek megvalósítása során a LEADER-megközelítést alkalmazzák partneri kapcsolatokra alapozva. A cél az, hogy a vidéki vállalkozók közös erőfeszítései révén létrehozott szövetségek megerősödjenek és úgynevezett „vidékfejlesztési klaszterek” jöjjenek létre.

3.2.1. Nemzeti prioritások és fő intézkedések

Az azonosított szükségletekre és a fejlesztési lehetőségekre tekintettel, továbbá a közösségi prioritásokat is szem előtt tartva Magyarország a mezőgazdaság és vidékfejlesztés területén a nemzeti prioritásokat az alábbiakban határozta meg:

A Közösségi Stratégiai Iránymutatással és az általános célkitűzéssel összhangban az átfogó nemzeti prioritás a következő:

„A szántóföldi termeléssel foglalkozó egységek fejlesztése az állattartási és a feldolgozó ágazat korszerűsítésével, valamint az energianövények és a kertészet diverzifikálásával.”

I. tengely

Ami az **I. tengelyen** belüli fő intézkedések között a pénzügyi erőforrások felosztását illeti, az alábbi fő megállapítások tehetőek:

Prioritást kap „A gazdaságok és a termelés szerkezetátalakítása” elnevezésű fő intézkedés, azaz az I. tengelyhez tartozó összes forrás legnagyobb százaléka ennek a fő intézkedésnek jut. Ezt indokolja az is, hogy a termelési struktúra kiegyensúlyozatlanságait mérsékelni kell. „A Beruházások támogatása” kapja a második legnagyobb finanszírozási hányadot az összes forrás viszonylatában. „Az infrastrukturális támogatások” elnevezésű fő intézkedés közepes pénzügyi súllyal rendelkezik, míg a legkisebb pénzügyi támogatást, „Az információk és a tudás elterjesztésének elősegítése” és az „ Életkor-szerkezetváltás” kapja.

Az emberi potenciál fejlesztésének keretében az erőforrások indikatív lebontása a következőképpen alakul: az ICT részesül a humán fejlesztések mögött álló források

felében, az ilyen források mintegy egyharmadát költik képzésekre, míg a források fennmaradó részét (mintegy 15–20 százalék) a tanácsadói rendszerre költik.

"A mezőgazdaság és az erdőgazdálkodás versenyképességének javítása" EU Stratégiai Iránymutatás célkitűzéseivel összhangban a Stratégia **I. tengelyének** általános célkitűzése az alábbi fő intézkedéseken keresztül valósul meg:

- Az információk és a tudás elterjesztésének szorgalmazása
- Az életkor-szerkezetváltás támogatása
- Gazdaságok és termelési szerkezetátalakítás
- Beruházások támogatása
- Infrastrukturális támogatások

Az I. tengely stratégia-szerkezetének összefoglalása

<table>
<tr><th>Általános cél (tengely)</th><th>Közösségi prioritások</th><th>Átfogó nemzeti prioritás</th><th colspan="6">Beavatkozási akciók</th></tr>
<tr><td rowspan="6">A mezőgazdasági és az erdészeti ágazat versenyképességének javítása a szerkezetátalakítás, a fejlesztés és az innováció támogatásával</td><td>Tudástranszfer</td><td rowspan="6">A szántóföldi növénytermelés mellett az állattartási és a feldolgozóipari ágazat korszerűsítése, valamint az energianövények termesztése és a kertészet irányába történő diverzifikálás</td><td colspan="3">Az információ- és ismeretterjesztés támogatása</td><td colspan="3">Képzések</td></tr>
<tr><td>Befektetés a humán tőkébe</td><td colspan="6" rowspan="2">Az életkor-szerkezetváltás támogatása</td></tr>
<tr><td>Minőség az élelmiszerlánc mentén</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Modernizáció</td><td rowspan="3">Innováció</td><td rowspan="3">Gazdaságok és termelési szerkezetváltás</td><td>A megújuló energiaforrások felhasználásának és előállításának elősegítése</td><td rowspan="3">A mező-gazdasági termékek hozzáadott értékének növelése</td><td rowspan="3">A mező-gazdasági üzemek korszerű-sítése</td><td rowspan="3">A piaci orientáció és a vállalkozó szellem támogatása a mezőgazdaságban
.</td></tr>
<tr><td>Az állattenyésztési ágazat életképességének megerősítése</td></tr>
<tr><td>Nagyobb hozzáadott érték előállítása a kertészetben</td></tr>
<tr><td>Befektetés a fizikai tőkébe</td><td colspan="6">Infrastrukturális támogatások</td></tr>
</table>

II. tengely

A **II. tengely** általános célkitűzése a környezet és a tájképi jelleg javítása a tájgazdálkodás támogatásával.

A Közösségi Stratégiai Iránymutatással és az általános célkitűzéssel összhangban lévő, illetve ezeken átívelő nemzeti prioritások a következők:

- A Natura 2000 mezőgazdasági területeinek, valamint más, kiemelkedő természeti értéket képviselő területeknek a megóvása
- KAT
- Mennyiségi és minőségi vízgazdálkodás
- Az erdészeti erőforrások növelése és fenntartható kezelése
- Energetikai célú biomassza-felhasználás
- Talajvédelem

Az "A környezet és a tájképi jelleg javítása" EU Stratégiai Iránymutatás összhangban áll a Stratégia **II. tengelyének** általános célkitűzésével, melyet az alábbi fő intézkedések szolgálnak:

- Az agrár-környezetgazdálkodási és erdő-környezetgazdálkodási támogatás
- A kedvezőtlen adottságú területek és a hagyományos mezőgazdasági táj megőrzése
- Beruházási támogatás a környezetvédelmi előírások betartása és a vízgazdálkodás érdekében
- Az erdőtelepítés támogatása,
- A jó minőségű víz egyensúlyi mennyiségének biztosítása
- A talajvédelem erősítése

Ami a **II. tengelyen** belüli fő intézkedések között a pénzügyi erőforrások felosztását illeti, az alábbi fő megállapítások tehetőek:

A II. tengely pénzügyi keretein belül a legnagyobb hányad az „Az agrár-környezetgazdálkodási és erdő-környezetvédelmi támogatás" fő intézkedésnek jut. Az „Erdőtelepítés támogatása" szintén jelentős részt kap a forrásokból. A kiosztott források tekintetében a vízgazdálkodási beruházások és az „A jó minőségű víz egyensúlyi mennyiségének biztosítása" irányuló fő intézkedés ugyanazon a szinten áll. A KAT-eket érintő fő intézkedésre jut a források legkisebb hányada tekintettel arra, hogy a KAT területeken a környezeti feltételek jónak mondhatóak.

A II. tengely stratégia-szerkezetének összegzése

Általános cél (tengely)	Közösségi prioritások	Nemzeti prioritás [2]					Beavatkozási akciók					
A vidéki környezet javítása a megfelelő földhasználat támogatása révén	Biodiverzitás, kiemelkedő természeti értékek, hagyományos tájak	A Natura 2000 mezőgazdasági és erdészeti területeinek, valamint más, kiemelkedő természeti értéket képviselő területeknek a megóvása	Mennyiségi és minőségi vízgazdálkodás	Az erdészeti erőforrások növelése és fenntartható kezelése	Biomassza felhasználása energetikai célból	Talajvédelem	Az agrár-környezetgazdálkodási és erdő-környezetgazdálkodási támogatás	A kedvezőtlen adottságú területek és a hagyományos mezőgazdasági táj megőrzése	Beruházási támogatás a környezeti előírások betartása és a vízgazdálkodás érdekében	Az erdőtelepítés és -gazdálkodás támogatása	Az erdőtelepítés támogatása	A talajvédelem erősítése
	Vízgazdálkodás											
	Klímaváltozás											

[2] A nemzeti prioritások és fő intézkedések vonatkozásában az egyes prioritások, illetve fő intézkedések egynél több közösségi prioritás megvalósulását szolgálják. Például: a vízgazdálkodás egyrészről hozzájárul a vízmennyiség egyensúlyi állapotához, és másrésztől mérsékli a klímaváltozás hatásait. Ez a nemzeti prioritás a biodiverzitás megőrzéséhez is hozzájárul.

III. tengely

A **III. tengely** fő célkitűzése a vidéki térségeken az életminőség javítása, valamint a gazdasági tevékenység diverzifikálásának ösztönzése. A vidéki gazdaság fejlesztése a III. tengely keretén belül döntő súlyt képvisel, a legjelentősebb fejlesztendő területnek minősül.

A Közösségi Stratégiai Iránymutatással és az általános célkitűzéssel összhangban lévő, illetve ezeken átívelő nemzeti prioritások a következők:

- a gazdasági fejlődés fokozása és az életminőség növelése a vidéki térségeken, valamint a természeti és a kulturális örökség védelme;
- a kistérségi szintű kormányzás elősegítése;
- A LEADER csoportok megszilárdítása és támogatása

Három fő beavatkozási terület szolgálja a tengelyen belül a nemzeti prioritások megvalósítását.

- A diverzifikáció, a mikro-vállalkozások és a turizmus természeti és kulturális örökségre épülő támogatása
- Az alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása és falumegújítás
- A helyi kapacitásépítés támogatása

Ami a **III. tengelyen** belüli fő intézkedések között a pénzügyi erőforrások felosztását illeti, az alábbi fő megállapítások tehetőek:

A források többsége (kb. 60%) a szándékok szerint a vállalkozásfejlesztésben, a vidéki térségeken a gazdasági növekedés és foglalkoztatás elősegítésében hasznosul. A vállalkozásfejlesztés keretei között a mikrovállalkozások támogatásának kiemelt szerep jut, amely ezáltal a vidéki gazdaság diverzifikálásának legjelentősebb eszközévé válik. Az alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása, valamint a természeti és kulturális örökség megőrzése, illetve a falumegújítás továbbra is számottevő hányadot (kb. 30%) kap az erőforrásokból, ami az ilyen célkitűzések beruházási szükségletét, illetve a helyi önkormányzatok (a potenciális kedvezményezettek) jelenlegi pénzügyi helyzetét figyelembe véve indokolt. A III–IV. tengely teljes költségvetésének mintegy 10%-a a helyi kapacitásfejlesztésre és a Vidékfejlesztési Irodák bevonása mellett a helyi partnerségek kialakítására fordul.

A környezetbarát és tudatos gazdálkodási módszerek kívánalmainak megfelelő gazdálkodók és mezőgazdasági üzemek elsőbbséget élveznek az I. és III. tengely intézkedéseinek megvalósítása során.

A III. és IV. tengely stratégiájának összegzése

Általános cél (tengely)	Közösségi prioritások	Nemzeti prioritás	Beavatkozási akciók
Az életminőség javítása a vidéki térségeken és a gazdasági tevékenységek diverzifikációjának elősegítése	Munkahelyteremtés és a növekedés feltételeinek kialakítás	A gazdasági fejlődés elősegítése és az életminőség javítása a vidéki térségeken, illetve a természeti és kulturális örökség megőrzése	A diverzifikáció, mikro-vállalkozások és turizmus természeti és kulturális örökségre épülő támogatása
			Az alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása és a természeti és kulturális örökség megőrzése (falumegújítás)
	A kormányzás javítása	A kistérségi szintű kormányzás elősegítése;	A helyi kapacitásépítés támogatása
		A LEADER csoportok erősítése és támogatása	

IV. tengely

A Stratégia **IV. tengelyének** általános célkitűzése, amely egyúttal megfelel az „A helyi kapacitásfejlesztés foglalkoztatási és diverzifikációs célból” elnevezésű EU Stratégiai Iránymutatás célkitűzésének, **mind a négy** tengely esetében a **LEADER megközelítés alkalmazása mellett valósul meg**. A LEADER programon belül a legnagyobb hangsúlyt a III. tengely célkitűzései kapják, mindazonáltal külön erőfeszítést kell tenni a helyi akciócsoportoknak az I. és II. tengely célkitűzései felé való orientálására.

3.2.2. A tengelyek közötti indikatív forrásmegosztás

Többek között az alábbi kérdések kerültek mérlegelésre a vidékfejlesztési célkitűzések megvalósítását célzó források megosztásának tervezése során:

- A vonatkozó EU rendeletek feltételei. A hatályos Tanácsi Rendelet, mely meghatározza a tengelyenkénti minimális támogatási arányt, illetve bizonyos intézkedések esetén a maximális támogatásintenzitást.
- A fejlesztési célkitűzések rendszere, a tengelyek közötti prioritások, a beavatkozásra irányuló tevékenységek és intézkedések.
- A helyzetelemzés és a háttérelemzés következtetései. A szükségletek a helyzetelemzés és a háttérelemzés alapján kerültek azonosításra. Az egyes intézkedések (tengelyek) finanszírozásának allokációja és összege több változatban is elkészült, tekintettel a tényleges szükségletekre is. A finanszírozás allokációját és összegét az intézkedések várható gazdasági–társadalmi hatásai alapján osztályozták, mivel a források iránti igény meghaladta a rendelkezésre álló forrás összegét.
- A korábbi vidékfejlesztési programok/tervek (SAPARD, AVOP, NVT) éves jelentései. Ezek a jelentések különösen nagy segítséget nyújtottak az intézkedések közötti forrásallokáció és a vonatkozó összegek tekintetében.
- A korábbi programozási időszakokból fennmaradó célkitűzések. Egyes intézkedések esetében a folyamatban lévő kötelezettségek összege jelentős, ami a forrás-elosztással kapcsolatos döntést is befolyásolja.
- A KAP hatásai. A KAP előre jelzett reformja különféle hatásokat idéz elő egyes ágazatokban és tevékenységekben.
- A korábbi fejlesztési programok tapasztalatai a források elosztására is kihatottak. E tervek fő célkitűzései a következők: a potenciális kedvezményezettek abszorpciós képességének a mobilizálása, a mezőgazdaságban és a környezetgazdálkodásban a források lehető legteljesebb és leghatékonyabb felhasználása, valamint a vidéki térségek fejlesztése.

A tengelyenkénti indikatív lebontás alapját a fenti tényezők képezik, és ez az alábbi táblázat szerint alakul:

Tengelyek/Szakmai segítségnyújtás	Pénzügyi súly (az összes közkiadás arányában*)
I. tengely	47%
II. tengely:	32%
III–IV tengely:	17%
Szakmai segítségnyújtás	4%

[*] *Az 1290/2005 (EK) rendelet 12. cikkének (2) bekezdése értelmében rendelkezésre álló összegekkel együtt.*

A IV. tengely forrásai – 5,5 % – az I–III. tengelyre allokált összegekből kerülnek levonásra 25–10–65 százalékos arányban. Az I. tengelyre leosztott erőforrásokból a források mintegy 10 százalékát – elsősorban a trágyatárolás és az állattartó telepekkel kapcsolatos környezeti terhelése csökkentése terén – valamivel meghaladó összeg szolgálja a fenntartható gazdálkodás (II. tengely) célkitűzéseit. A részletes pénzügyi táblázatokat a 6. és 7. fejezet tárgyalja.

A fenti adatok egyértelműen a jelenlegi helyzet elemzése során nyert fő megállapításokat, valamint az azokból származtatható igényeket fejezik ki.

A magyar mezőgazdaság potenciálisan versenyképes ágazattá válhat, amennyiben sikerül úrrá lenni a strukturális gondokon, továbbá innovatív megközelítésű és marketing-orientált filozófia kerül bevezetésre és honosodik meg. A mezőgazdaság, az élelmiszeripar és az erdőgazdálkodás **fő erősségei** közé tartoznak a hagyományok, a mezőgazdasági termelésnek kedvező természeti és éghajlati viszonyok, ezért a mezőgazdaságban számottevő termelési potenciál van. A **gyengeségek** között elsősorban a mezőgazdaság kiegyensúlyozatlan szerkezete, a haszonnövények túltermelése és a tőkehiány említendő. A gyengeségekhez és egyúttal megoldandó feladatokhoz sorolandó még a szakértelem és az innováció alacsony szintje, az alkalmazott technológia elavultsága, a piacorientáltság hiánya, a gazdálkodók kedvezőtlen életkori összetétele, a termelők egyes csoportjaira jellemző fragmentált birtokszerkezet, továbbá a termelők szervezettségének alacsony szintje és a terméklánccban az együttműködési kapcsolatok nem kielégítő volta.

A mezőgazdaság által okozott környezeti terhelés európai mércével mérve alacsony. Az erőforrások felhasználása a jelenlegi állapotok hosszú távú megőrzése és a termelők körében a fenntartható gazdálkodás alapelvének fontossága tekintetében kialakítandó tudatosság fokozása érdekében történik. A vidéki Magyarország környezeti adottságaiból, biodiverzitásából fakadó **erősségek** több elemből állnak össze: gazdag biodiverzitás, a természetvédelem hatálya alá eső területek jelentős nagysága, az erdők kiterjedése és jelentősége, valamint a mezőgazdasági eredetű környezeti terhelés alacsony szintje. A **gyengeségek** közé tartozik a környezet állapota, valamint az állattartó telepek jelentős nitrátterhelése. Veszélyt jelent a

növekvő víz- és szélerózió, a talajtömörödés és -szikesedés, a klímaváltozás és a globális felmelegedés által támasztott kihívások, valamint a vízmennyiség akár veszélyes strukturális kiegyensúlyozatlansága.

A vidéki társadalom előtt álló kihívások a vidéki térségeken a **munkahelyek létrehozása és megtartása, valamint a vállalkozó szellem támogatása** révén küzdhetőek le. Az életminőség egyrészről az alapvető szolgáltatásokhoz való jobb hozzáférés, másrészről pedig a települések megújulásán és a kulturális örökség megőrzésén keresztül javítandó. Ilyen összefüggésben említhetőek még meg a vidéki térségek és közösségek **erősségei**, a gazdag kulturális és természeti örökség, valamint a vidéki gazdaságban már megindult diverzifikáció – elsősorban a vidéki idegenforgalom tapasztalatai. A vidéki közösségek elsődleges **erősségei** a fokozott jelentőséggel bíró partnerségi kapcsolatok és helyi kezdeményezések. Másrészről a vidéki társadalom és gazdaság **gyengeségei** körébe tartozik a szakképzettség és oktatás alacsony szintje, a vidéki vállalkozások kis sűrűsége és alacsony jövedelemtermelő képessége, a munkalehetőségek hiánya, valamint a lakosságnak az alapvető szolgáltatásokhoz való korlátozott hozzáférése. A vidéki térségek ezeken túl is kihívásokkal néznek szembe úgy, mint a vidéki nők és hátrányos helyzetű társadalmi csoportok (roma népesség) speciális problémái, valamint a külterületeken élő emberek különleges helyzete. A helyi közösségek még mindig **gyenge** kapacitásfejlesztő képességgel rendelkeznek, és az integrált fejlesztési stratégiák megvalósítása sem kielégítő.

3.3. Előzetes értékelés és a Stratégiai Környezeti Vizsgálat

Az ex ante értékelést a PricewaterhouseCoopers Könyvvizsgáló és Gazdasági Tanácsadó Kft. végezte az alvállalkozóival, a CEDEC Közép-európai Fejlesztési és Gazdasági Tanácsadó Kft.-vel, az Agrár-Európa Kft.-vel és a Fitzpatrick Associates Economic Consultants Ltd.-vel, valamint az Env-in-Cent Kft.-vel együttműködésben, mely utóbbi cég a Stratégiai Környezeti Vizsgálat megvalósításáért volt felelős.

3.3.1. Az előzetes értékelés

A 1698/2005/EK rendelet 85. cikkének előírása szerint az ex ante értékelés elkészítése fő tervezési dokumentumokkal kapcsolatban, így a Programmal kapcsolatban is kötelező. Az ex ante értékelés része a vidékfejlesztési program kidolgozásának, célja a Programmal kapcsolatos források felhasználásának optimalizálása és általában a programalkotás minőségének javítása. Az értékelés a rendelet irányelveinek megfelelően a következő fontos kérdéseket azonosítja és értékeli:

- közép- és hosszú távú szükségletek;
- megvalósítandó célkitűzések;
- várható eredmények;
- célkitűzések számokban (célértékek), különös tekintettel a várt eredményre a kiindulási helyzet szempontjából;
- közösségi hozzáadott érték;
- közösségi prioritások figyelembevételének mértéke;
- az előző programalkotás tanulságai; valamint
- a végrehajtásra, a monitoringra, az értékelésre és a pénzgazdálkodásra vonatkozó eljárások minősége.

Az ex ante értékelést elvégző szakértői csoport a megbízását egy közbeszerzési eljárás révén nyerte el, amelyet a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium írt ki. A munka 2006 májusában kezdődött. Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programról az első köztes beszámoló 2006. november 27-re készült el. Ez a dokumentum a jelenlegi helyzetről szólt, valamint a SWOT-elemzés helyességét értékelte. Az értékelés általános megállapításokat és ajánlásokat fogalmaz meg a helyzetelemzés struktúrájával, tartalmával és számszerűsíthetőségével kapcsolatban. Az értékelés folyamatának következő lépése a Program értékelésének elkészítése volt, 2007. január 18-ára. Ekkor kezdődött a programalkotók és az értékelők intenzív közös munkája, melynek zárásaként 2007 februárjában a program és az ex ante értékelés benyújtásra került Brüsszelben. A programalkotók és az értékelők új kereteket

határoztak meg a SWOT analízis számára. Összehangolták a SWOT-ot és a stratégiát, amely később a programban tengely formájában szerepelt. Keményen dolgoztak az indikátorok rendszerének véglegesítésén, különös tekintettel a célkitűzések számszerűsítésére. A hivatalos benyújtást követően az értékelők részt vettek a brüsszeli programtárgyalásokon, és a Bizottságban elhangzott vélemények alapján, valamint az ÚMVP változásait követendő frissítették az ex ante értékelést. Az értékelés akkor tekintendő lezártnak, amikor az EU Bizottság elfogadja majd a programot.

Az értékelők figyelembe vették a vonatkozó törvényeket, a módszertani irányelveket (köztük is elsősorban a „Vidékfejlesztés 2007–2013, Közös Monitoring és Értékelési Keretszabályozás irányelvei az Ex ante Értékeléshez" munkaanyagot), a Közösségi Stratégiai Iránymutatást, a magyar irányelveket, a vonatkozó tanulmányok stratégiáit, a korábbi értékeléseket, a partnerek véleményét és más programokat. A munka azonban elsősorban a tervkészítők, az FVM, az AKI, a VÁTI szakembere rendszeres és ad hoc találkozóin, a külső szakértők megjegyzésein és a végrehajtás szintjén az MVH véleményén alapul.

Az ex ante értékelés folyamata alapvetően a tervkészítők és az értékelők közötti együttműködésre épít. A végső értékelő jelentés a folyamatos kapcsolat, az állandó konzultációk és a véleménycserék alapján került megfogalmazásra. E konzultációk és találkozók során elismert magyar és ír mezőgazdasági és vidékfejlesztési szakemberek, a magyar egyetemek és kutatóintézetek képviselői is hozzászóltak a vitához.

A konzultációk során az ex ante értékelők egyes gyakorlati tervezési kérdésekben segítették a tervkészítőket. A feladat többek között az intézkedés-leírások szerkezetének és a tartalmukat érintő követelmények tisztázása, a Program megvalósításához szükséges szerepek meghatározása, illetve elsősorban a Stratégiai Terv és a Program indikátorrendszerének véglegesítése volt. A kimenet céljait, a várható eredményeket és hatásokat egy kétnapos workshop során meghatározták és újraszámolták.

A klasszikus módszertan alkalmazásával, valamint az analízist és a dokumentum rendezését követően az értékelők elkészítik a Program végleges értékelését. A Programot több alkalommal is jelentősen átszabták, melynek során az FVM figyelembe vette az értékelők véleményét és javarészt beépítette a Programba. Ennek eredményeként a Program minősége jelentősen javult.

Az ex ante értékelők frissítették az előzetes értékelést, illetve magát az előzetes értékelést az ÚMVFT azon felülvizsgált és módosított változatásra alapozták, melyben az Európai Bizottság hivatalos kérdései és észrevételei szerepeltek a 2007. február 21-én hivatalosan benyújtott ÚMVFT változathoz.

A civil partnerek hozzászólásainak részletes jegyzőkönyve megtalálható a minisztérium hivatalos weblapján (www.fvm.hu).

Az ex ante értékelés ezen kívül kielégítette a 2001/42/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv környezeti értékelése által támasztott követelményeket is.

A teljes ex ante értékelés a Program 3. mellékleteként kerül bemutatásra.

3.3.2. A Stratégiai Környezeti Vizsgálat

1. A Stratégiai Környezeti Vizsgálat (SKV) célja egy olyan környezeti jelentés összeállítása, amely végrehajtható javaslatokat tesz a vidékfejlesztési intézkedések környezeti teljesítményének javítására és a fenntartható fejlődés mezőgazdasági és vidékfejlesztési érvényesítésére.
2. A fő eredmények:

- Az elemzési-értékelési módszertan azon megközelítésre épít, hogy a vidékfejlesztési politika stratégiai szintjét (célkitűzéseit, prioritásait) egy fenntarthatósági értékrendhez viszonyítjuk, míg a program konkrétabb eszközeit és beavatkozásait egy környezeti teljesítményértékelési sémában vizsgáljuk.

A fenntarthatósági értékelést és a környezeti teljesítményértékelést a környezeti jelentésben elemeztük, és ez alapján a következő megállapításokra jutottunk:

- A Terv hozzájárulhat a fenntarthatóság felé történő hazai átmenethez, amennyiben a végrehajtás során integrálódnak az SKV által javasolt szempontok
- A Program környezeti teljesítménye elfogadható, sőt számottevően javítható, ha az SKV által felvetett javító és kompenzáló intézkedések beépítésre kerülnek.
- A Program végrehajtásának körültekintő, a környezeti szempontokat figyelembe vevő szervezése szükséges ahhoz, hogy a forrás-felosztás ne vezessen az elavult termelési szerkezet rögzüléséhez és a kapcsolódó környezeti terhelések növekedéséhez.

3. Az SKV-t a 2/2005. (I/11.) sz. Kormányrendelettel összhangban kellett elkészíteni, ami egyúttal biztosítja, hogy legalább 30 nap áll rendelkezésre az SKV-ban közreműködő összes érdekelt fél számára, hogy észrevételeiket megtegyék.

Az érintettek bevonása az SKV kidolgozásába és véleményezésébe alapos volt. Mivel az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv és Program országos hatású és jelentőségű tervnek számít, az érintett nyilvánosság fogalmába tartoznak általában a környezet- és természetvédő szakmai, érdekképviseleti és társadalmi szervezetek, a környezeti, agrár- és vidékfejlesztési ügyekkel foglalkozó más szervezetek és intézmények, valamint a széles nyilvánosság is. Az SKV munkadokumentumai a Magyar Természetvédők Szövetsége honlapján (www.mtvsz.hu/skv) voltak elérhetőek. Az SKV kidolgozásának megkezdéséről az FVM sajtóközleményt adott ki, az MTvSz pedig közvetlen megkeresésekkel és levelezőlistákon keresztül értesítette erről a potenciális érintetteket.

A szakmai szervezetek bevonására egy 20 fős szakértői panelt (SKV Fórumot) hoztunk létre, amely kétszer találkozott a vizsgálati folyamat során (november 2-án és december 15-én). A Fórum tagjai a természetvédelmi hatóságok, az FVM szerzői, az

egyetemek és a tudomány képviselői, az érdekelt társadalmi szervezetek képviselői voltak. A stratégiai környezeti vizsgálati dokumentum egy partnerség konferencián került egyeztetésre, ahova kb. 100 szervezet és intézet kapott meghívást.

A Magyar Tudományos Akadémia illetékes tudományos bizottságai 2007. január 18-i együttes ülésükön – 63 kutató jelenlétében - megvitatták a környezeti értékelés mezőgazdasági vízgazdálkodást érintő munkarészeit. Az MTA tárgyhoz tartozó véleményét az SKV végleges verziójában figyelembe vették.

Az SKV konkrét és legfontosabb következtetéseit a VFT végső változatának az összeállításakor is mérlegelték. A megállapítások az FVM honlapján megtalálhatóak.[3]

A VFT 2007 februárjában történt hivatalos benyújtását követően a Stratégiai Környezeti Vizsgálat frissítésre került. A SKV felülvizsgált változata a Program IV. Mellékletében található.

[3] www.fvm.hu/doc/upload/200709/UMVP_tarsadalmi_velemenyek.pdf

3.4. A korábbi programozási időszak hatása és egyéb információk

A vidékfejlesztési uniós források felhasználásának tapasztalatai, eredményei (2000-2006)

A PHARE-ban, a SAPARD-ban, az AVOP-ban és az NVT-ben rendelkezésre álló források a magyar agrárium és a vidéki gazdaság szerkezet-átalakításának, modernizálásának megkezdését szolgálták, a szükséges változások megvalósításához viszont szerények voltak. A fenti programok tapasztalatai azt mutatják, hogy a fejlesztési források felhasználásával kapcsolatos korábbi kételyek nem igazolódtak, a beadott pályázatok forrásigénye esetenként jelentősen meghaladta az előirányzott pénzügyi keretet. A fő célkitűzések, prioritások jórészt teljesültek, de néhány intézkedés megvalósulásában módosítást igénylő aránytalanságok is jelentkeztek. A korábbi programok célkitűzései a 2007-2013 közötti időszakban stratégiai célként nagyrészt továbbra is érvényesek.

3.4.1. A PHARE-program

Az EU csatlakozásra való felkészülés részeként az uniós követelmények, irányelvek és célkitűzések fokozatosan beépültek a magyar jogrendszerbe és a közigazgatásba. Az agrárágazat 1990 óta kedvezményezettje a Phare programoknak, 2003-ig hét program kivitelezése fejeződött be. A programok következményeként a változás az intézmények szintjén volt a leglátványosabb, elsősorban az uniós intézmények átvétele és az információs, valamint pályázati rendszerek kiépítése terén történtek előrelépések.

Az első előcsatlakozási program keretén belül 1990 és 2003 között 163,66 millió euró érkezett. A saját forrás mértéke 1998-tól 35,24 millió euró volt.

1998-ig a programok elsődleges céljai a mezőgazdasági ágazaton belül az intézményfejlesztés, a strukturális váltás, a beruházások ösztönzése, hitellehetőségek kialakítása és az ingatlan-nyilvántartás fejlesztése voltak.

1990 és 1996 között az alábbi 5 program élt:

- A piacgazdaságban szükséges mezőgazdasági intézmények megerősítése - 20 millió ECU
- Tulajdonosi szerkezetváltáshoz nyújtott segítség a mezőgazdaságban - 13 millió ECU
- Segítségnyújtás a vidéki bankhálózat kialakításához– 5 millió ECU
- Agrárvállalkozások támogatása – 30,5 millió ECU

- Mezőgazdasági- és birtoknyilvántartás – 10,0 millió ECU

1997-ben a következő 2 programot valósították meg:

- Vidékfejlesztési programok (mintaprojektek) az ország északkeleti és délnyugati részén – 8,0 millió ECU
- Az uniós szabályozásnak való megfeleléshez szükséges intézmények támogatása: 1,48 millió ECU

1998 után a PHARE mezőgazdasági programjainak fő célja a mezőgazdasági intézmények uniós csatlakozásra történő felkészítése volt. Ettől az évtől kezdődően a PHARE támogatáshoz saját forrást is kellett biztosítani.

- 1998: Az uniós szabályozás átvételéhez nyújtott támogatás. 16 millió ECU
- Állategészségügyi ellenőrző állomások kialakítása az ország déli és keleti határainál.
- Növényegészségügyi információs rendszer
- A KAP alkalmazásához szükséges intézmények kialakítása (kifizető ügynökség és a kapcsolódó információs rendszer)
- Minőségbiztosítási intézmények fejlesztése
- A agrár-környezetgazdálkodási programok és a vidékfejlesztési rendszerek támogatása
    - 1999: A növényegészségügyi intézmények és a megyei földhivatalok információs rendszerének javítása – 14,9 millió EUR
    - 2000: Az állategészségügyi és élelmiszerhigiéniai intézmények rendszerének fejlesztése – 11,6 millió EUR
    - 2001: A mezőgazdasági intézmények és az erdőnyilvántartás fejlesztése – 8,4 millió EUR
    - 2002: Hat projekt; 11,05 millió EUR összegben:
- A közösségi piaci szervezetek és termékpályák bevezetése a csatlakozás előtt
- Állategészségügyi ellenőrzések a fertőző szivacsos agyvelőbántalom (*transferable spongiform encephalytis*, TSE) kapcsán.
- Az EMOGA szervezetének bevezetése a vidékfejlesztésben (SAPARD-ügynökség kialakítása).
- A magvak és a szaporító anyagok minősítésének javítása
- A juh- és kecske-nyilvántartási rendszer felállítása
- Élelmiszerbiztonság

- 2003: Három projekt, 17,33 millió EUR összegben
- Az IIER létrehozása
- Országos növényegészségügyi diagnosztikai és ellenőrző rendszer felállítása
- Veszettség elleni program

Kifejezetten a vidékfejlesztési struktúrák átvételére való felkészülést támogató projektek:

HU 98.06.05 A strukturális alapok és az agrár-környezetvédelmi politika tervezési kapacitásának fejlesztése

A projekt célja az volt, hogy a strukturális és vidékfejlesztési intézkedések (a Közösségi Joganyag Átvételének Nemzeti Programja 5.2.6 szakaszában meghatározott módon) megvalósítását megkönnyítő alapvető irányítási mechanizmust és adminisztrációs struktúrákat fejlessze és az FVM megyei és körzeti hivatalok (19 és 135, sorrendben) munkaállomásainak számát és feldolgozó kapacitását növelje. A hivatalok szerepe döntő a gazdaságokhoz kapcsolódó, az EMOGÁ-ból finanszírozott intézkedéstípusok megvalósításában.

A projekt része volt a Földrajzi Információs Rendszer (FIR) létrehozatala az Agrár-környezetgazdálkodási (AKG) program kidolgozásának, bevezetésének és megvalósításának irányítása érdekében (a Közösségi Joganyag Átvételének Nemzeti Programja 5.2.5 szakaszában meghatározott módon).

A fenti célok megvalósultak két, Spanyolországgal és Németországgal kötött twinning-szerződés, valamint IT felszerelések beszerzése keretében.

2002/000-180-01-03 Közösségi finanszírozású intézkedésekre való felkészítés a vidékfejlesztés, a halászat és az akvakultúra területén

A projekt célja az intézményi struktúrák megerősítése volt annak érdekében, hogy az uniós finanszírozású vidékfejlesztési, halászati és akvakulturális intézkedések a csatlakozáskor hatékonyan irányíthatóak legyenek.

Egy twinning és egy szállítási szerződést kötöttek a projekt célkitűzésének megvalósítása érdekében.

A twinning-összetevő főbb eredményei:

- Operatív program- és programkiegészítés-tervezet, az együttműködés megtárgyalására és előzetes értékelésére készen,

- Vidékfejlesztési terv tervezete, az együttműködés megtárgyalására és előzetes értékelésére készen,
- LEADER+ intézkedéstervezet, az együttműködés megtárgyalására és előzetes értékelésére készen,
- A magyar hatóságok által létrehozott irányító hatóság,
- A magyar hatóságok által létrehozott illetékes hatóságok és szervezetek a Vidékfejlesztési Program megvalósítása érdekében
- Jogszabályi és intézményes háttér a megvalósításhoz, az unió részére benyújtásra készen.
- A beszerzési összetevő a Magyar Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatalnak további számítástechnikai eszközöket biztosított.

Összesen 0,7 millió eurót biztosítottak ehhez a projekthez.

(2002/000-180-06-01-09) A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv ex-ante értékelése.

A cél az volt, hogy a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv a 2004-2006-os időszakban benyújtásra elkészüljön az Európai Bizottság általi jóváhagyása érdekében.

Szolgáltatási szerződés jött létre a brüsszeli székhelyű Ernst and Young szolgáltatóval 2003 novemberében, a szerződés értéke 193 513 euró volt. A végleges előzetes beszámoló 2004. április 1-jére készült el.

A program eredményeként a NVT végleges változata javult az értékelők ajánlásainak figyelembevételével.

HU0105-01-09 A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Operatív Program és Programkiegészítés Magyarország előzetes értékelése

A program két fő célja a következő volt:

- Annak meghatározása, hogy a terv vajon egészében alkalmas eszköz-e arra, hogy az 1. célkitűzés érintett területeinek gondjait orvosolja, és
- Annak meghatározása, hogy a Terv rendelkezik-e megfelelően meghatározott stratégiai tengelyekkel, prioritásokkal és célokkal, és hogy ezek vajon releváns és megvalósítható célkitűzések-e.

Szolgáltatási szerződés jött létre a hollandiai székhelyű Ecorys-NEI szolgáltatóval 2003 márciusában, a szerződés értéke 188.275 euró volt. A végleges előzetes értékelési beszámoló 2003. december 1-jére készült el.

A Phare vidékfejlesztési tárgyú projektjeinek pénzügyi adatai

Projektszám	Projekttípus	kifizetés összege (euróban)
HU9806-05	***A strukturális alapok tervezési kapacitásának fejlesztése...***	
	twinning Németországgal	276 418,00
	twinning Spanyolországgal	142 493,00
	A FIR ellátása számítástechnikai eszközökkel	1 424 855,00
	összesen	**1 843 766,00**
2002/000-180-01-03	***A közösségi finanszírozású...***	
	twinning Franciaországgal és az Egyesült Királysággal	745 906,00
	számítástechnikai eszközök biztosítása	121 558,00
	Összesen	***1 843 766,00***
HU2002-000-180-06-01-09	**A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv előzetes értékelése**	**193 513,00**
HU0105-01-09	**Az AVOP előzetes értékelése**	**132 109,00**

3.4.2. A SAPARD program

A SAPARD program a célkitűzések tartalmát, a megvalósítás eszközrendszerét és intézményi hátterét tekintve a közös agrárpolitika kivitelezésére való felkészülést segítette, és lényegében a jelenleg megvalósuló AVOP és az NVT „tanulóprogramjának" tekinthető. A SAPARD Program 2000-2006 közötti programját (Tervet) a Magyar Kormány az Európa Tanács 1999. július 21-i rendelete alapján készítette el. A SAPARD Programnak az Európai Bizottság észrevételei alapján átdolgozott végső változatát a STAR Bizottság 2000. szeptember 13-án fogadta el.

Az Európai Bizottság 18/10/2000. számú állásfoglalásával Magyarország SAPARD programja elfogadott mezőgazdasági és vidékfejlesztési programmá vált, így megnyílt annak a lehetősége, hogy a benne megfogalmazott intézkedések társfinanszírozást kapjanak a közösségi költségvetésből.

A SAPARD Program keretében rendelkezésre álló pályázati lehetőség 2002. november végétől 2004. április végéig állt nyitva a pályázók részére.

A Program eredetileg tervezett 9 intézkedéséből (lásd alább) hat akkreditálására került sor:

Agrárstruktúra fejlesztési intézkedések

- Agrárgazdaságok beruházásai
- Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozása és marketingje
- Szakképzés fejlesztése
- Mezőgazdasági termelési módszerek a környezetvédelem és a vidéki környezet megőrzése érdekében
- Termelői csoportok létrehozása
- Vidékfejlesztési intézkedések
- A gazdasági tevékenységek diverzifikálása, többféle, illetve alternatív jövedelemszerzést biztosító tevékenységek fejlesztése
- Falufejlesztés és –megújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése
- A vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása

Technikai segítségnyújtás (az ezen intézkedésre elkülönített összegből volt finanszírozható a program népszerűsítése, információs anyagok elkészítése, azon előadások és tanfolyamok szervezése, amelyek a SAPARD Programról szóltak)

A fenti intézkedések közül az akkreditációs folyamat első körében négy került akkreditálásra 2002-ben és további kettő 2004-ben.

Az akkreditált intézkedések a következők voltak:

111-es intézkedés: ***Agrárgazdaságok beruházásai***

114-es intézkedés: ***Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozása és marketingje***

1305-ös intézkedés: 1308: ***A vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása***

41-es intézkedés: technikai segítségnyújtás

1305-ös intézkedés: 1305: ***Falufejlesztés és –megújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése***

1306-os intézkedés: ***A gazdasági tevékenységek diverzifikálása, többféle, illetve alternatív jövedelemszerzést biztosító tevékenységek fejlesztése***

A legtöbb pályázat (a pályázatok 41%-a) a „***Agrárvállalkozások beruházásainak támogatása***” ill. „***A vidéki infrastruktúra fejlesztése***” (a pályázatok 20,25%-a) intézkedésekhez került benyújtásra. A pályázók körében a legkisebb érdeklődést (a pályázatok 2,9%-ával) az „***A tevékenységek diverzifikálása, többféle tevékenységet és alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése***” című intézkedés váltott ki. A fejlesztési szándékok, az igényelt támogatások intézkedésenként a pénzügyi tervnek megfelelő arányban jelentkeztek. Ez a tervben megfogalmazott célok megalapozottságát, az arányok körültekintő meghatározását, és – a kezdeti nehézségek ellenére – a SAPARD program eredményességét igazolja.

A SAPARD Programra beérkezett pályázatok száma és projektköltsége a mezőgazdasági ágazat nagy forrásigényét támasztja alá. A támogatási keret végleges felhasználásának határideje 2004. szeptember 30 volt.

A SAPARD kapcsán felhalmozódott tapasztalatok nagy segítséget jelentettek az AVOP és NVT eljárásrendjének egyszerűbbé és logikusabbá tételében. A felkészülési folyamatból a mezőgazdaság és a vidékfejlesztés nyerte a legtöbbet.

3.4.3 Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP)

Az AVOP az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap (EMOGA) Orientációs Részlegéből, valamint a Halászati Orientációs Pénzügyi Eszközből (HOPE) támogatható intézkedésekre terjed ki. Az AVOP három fő fejlesztési irányt, prioritást határoz meg, amelyekhez 8 intézkedés (és a megvalósításukat segítő technikai segítségnyújtás) társul:

1. prioritás: A versenyképes alapanyag-termelés megalapozása a mezőgazdaságban

- Mezőgazdasági beruházások támogatása
- A halászati ágazat strukturális támogatása
- Fiatal gazdák induló támogatása
- Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása

2. prioritás: Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása

- A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése

3. prioritás: Vidéki térségek fejlesztése

- Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése
- Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése
- Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése
- LEADER+

Technikai segítségnyújtás

Az AVOP megvalósításához rendelkezésre álló nemzeti és közösségi forrás összesen 107,8 milliárd Ft (442,8 millió euró), amelyből 2006-ban 46,6 milliárd Ft (182,8 millió euró) állt rendelkezésre. 2004.május 3-tól kezdve folyamatosan érkeztek a pályázatok, a feldolgozásra és értékelésre a SAPARD befejezése, 2004. október 1. után került sor. Az Operatív Program kilenc pályázati felhívása iránt élénk érdeklődés mutatkozott. A beérkezett pályázatok támogatási igénye 2006 végére már 194,7 milliárd Ft volt, mely közel 55,4%-kal haladja meg a 2004-2006 között rendelkezésre álló források mennyiségét.

A beérkezett pályázatok prioritások szerinti megoszlása lényegében tükrözi az AVOP előzetesen kialakított fejlesztési irányait és a célkitűzések nagyságrendi

arányait. A támogatások igényelt összegei a javasolt fejlesztések abszorpciós képességét igazolják.

A projektek minősége

Az MVH Regionális Illetőségű Kirendeltségek munkatársainak tapasztalatai alapján elmondható, hogy a benyújtott pályázatok formai és dokumentációs minősége jelentősen, a szakmai minőség érzékelhetően javult. Ez részben a pályáztatás egyszerűsítésére irányuló jogszabályi változásoknak és a közvetítő szervezet tájékoztatási tevékenységének, részben a pályázók rutinszerzésének köszönhető.

2006 végéig az AVOP-ra beérkezett pályázatok 28%-át jogosulatlanságra, és/vagy formai hiányosságra való hivatkozással elutasították. A legtöbb hiányosság az adatlapok kitöltésében, a kötelező mellékletek és szakhatósági igazolások benyújtásának elmaradásában nyilvánult meg.

Az AVOP tanulságai

1. prioritás: A versenyképes alapanyag-termelés megalapozása a mezőgazdaságban

1.1 intézkedés: „Mezőgazdasági beruházások támogatása”

Az intézkedésekkel kapcsolatban általános megfigyelés, hogy a referenciaárak meghatározására nem került sor az AVOP rendszerében, így az előzetes kiválasztások során a bizottság szakértői vizsgálatot foganatosított több pályázat esetén a felmerült költségek megalapozottsága kivizsgálására. Az ÚMVP előkészítő szakaszában (különösen az "Agrárgazdaságok beruházásai” intézkedés szabályozása vonatkozásában) az FVM háttérintézményei az egyes egységekhez maximális költségszintet állapítottak meg. A fentiek segítségével a pályázatok áttekintése gyorsabb, az elbírálásuk pedig tárgyilagosabb. A gépvásárlási támogatások esetében a korábbi időszakhoz tartozó gépkatalógust alkalmazzuk, mely egyben a referenciaárakat is meghatározza.

Az alkalmazott műveletek tartós működése miatt a gépvásárlási eszközberuházásokra rendelkezésre álló keret az első év után kimerült, és a rendelkezésre álló források még az intézkedés lezárása előtt elfogytak az egyéb intézkedések tekintetében is. Az ÚMVP intézkedései határozott időre kerültek meghatározásra, így a források elosztása és időzítése hatékonyabb lesz, és a költségvetés tervezése is könnyebbé válik.

Az állattenyésztési célú építési beruházások célja elsősorban a környezeti és állatjóléti állapotok javítása. Az értékelés és az utólagos ellenőrzés során előnyben részesítettük ezeket a projekteket. A gazdaságok versenyképessége nem nőtt a vártnak megfelelő mértékben. Az 1698/2005. EK rendelethez kapcsolódó cikk kiemelten

kezeli a környezeti feltételek javítását és a versenyképesség fejlesztését támogató komplex beruházásokat.

Az AVOP keretein belül a növénytermesztési és kertészeti célú építési beruházások vonatkozásában a rendkívüli termés (2004-2005) és az elégtelen tárolási kapacitás kapta a legtöbb figyelmet. Az elégtelen tárolási kapacitás problémáját úgy oldottuk meg, hogy a kertészeti célú támogatást újraosztottuk, így a kertészeti támogatás mértéke nem volt elégséges. Az ÚMVP egyik legfontosabb célja a munkahelyteremtés, így a munkaerőigényes kertészeti ágazat fejlesztése elengedhetetlennek tűnik.

Az AVOP legnépszerűbb intézkedése valamennyi ágazat vonatkozásában a gépvásárlási és számítástechnikai eszközberuházás volt, melynek kerete az elindítás évének őszén már ki is merült. A szabályozás nem tartalmaz semmilyen korlátozást, így a legnagyobb kereslet a növénytermesztés területén a nagy teljesítményű gépek vonatkozásában merült fel. Tekintettel arra, hogy az intézkedés célja a technológiai korszerűsítés, az ÚMVP kiemelten kezeli a környezetbarát és energiatakarékos eszközberuházást a kertészeti és állattenyésztési eszközök esetén.

Az ültetvények vonatkozásában a beruházási támogatás csak alma, körte és barack esetén állt rendelkezésre. A kereslet meglehetősen alacsony volt, és csak a pályázatok fele irányult versenyképes fajták termesztésére. Ugyanez az intézkedés az ÚMVP-ben szélesebb körben határozza meg a termeszthető fajták körét, és csak azok a fajták támogathatóak, amelyek piacképesek és a termőhely adottságainak megfelelnek.

1.3. intézkedés: „A halászati ágazat strukturális támogatása”

A többi AVOP-intézkedéshez viszonyítva ez az intézkedés viszonylag kisszámú pályázót érint. Az intézkedés kapcsán szerzett tapasztalatainkat az Európai Halászati Program keretében finanszírozott Halászati Operatív Programba beépítjük.

1.4. intézkedés: „Fiatal gazdák induló támogatása”

Az AVOP-ban a „Fiatal gazdák induló támogatása” intézkedés nem írta elő, hogy a pályázó magasabb szintű szakképesítést szerezzen vagy ilyennel rendelkezzen, így az ÚMVP-ben előírtuk, hogy a kedvezményezett köteles részt venni a program keretében szervezett képzésen.

Az AVOP pályázati felhívása nem biztosította a gazdasági szempontból igazolható kapcsolódási pontokat az egyes intézkedések közt, és nem is ösztönözte ezeket. Az egyetlen, a célok közt jelzett kapcsolódó intézkedés (a korai nyugdíjazás) nem kezdődött el a programozási időszakban. Az ÚMVP-ben a mezőgazdasági termelők és mezőgazdasági dolgozók korai nyugdíjazás (gazdaságátadási támogatása) intézkedése elindításra kerül. Ez ösztönzi a gazdálkodókat a gazdaság átadására, vagyis elsőbbséget élveznek azok a kedvezményezettek, akik fiatal gazdálkodóknak adják át a gazdaságot. A két intézkedés közti kapcsolat nagymértékben hozzájárul majd az életképes birtokméret kialakulásához.

Az AVOP-ban nem volt lehetőség a fiatal gazdálkodó külön támogatására, az ÚMVP-ben azonban ez lehetséges. A fokozott hatékonyság révén ösztönzi a beruházásokat és a jövedelmező, életképes, gazdaságok létrejöttét.

A támogatási program leegyszerűsödött.. A támogatási pályázatok értékelésekor a korszerkezetet, a szakképzettséget, a versenyképes gazdaságok létrehozatalát, az üzleti terven alapuló gazdaságirányítást és a termelőszervezeti tagság tényét is figyelembe kellett venni.

- Az AVOP-ban a pályázati kiírás nem jutott el valamennyi potenciális pályázóhoz, így a jelen tervezési időszakban tartósabb és átfogóbb a tájékoztatás. A potenciális pályázókat hat hónappal a pályázati kiírás előtt tájékoztattuk a lehetőségről az interneten, a sajtón és a szakmai szervezeteken keresztül.

- Az AVOP forráselosztási nehézségeinek enyhítése érdekében lehetséges a periodikus benyújtás az ÚMVP-ben, így a jelentkezők is készülhetnek alaposabb tervezéssel.

- Az egyik jogosultsági előírás az egyéni vállalkozói igazolvány megléte volt, amely hátrányosan érintette a sikertelen pályázókat. Az ÚMVP-ben ez a követelmény tehát csak a sikeres pályázókra vonatkozik.

- Az AVOP-pal szemben az ÚMVP esetén a mezőgazdasági termelő jövedelemhelyettesítő támogatáshoz jut a mezőgazdasági tevékenység elindításhoz. A támogatásra való jogosultsághoz már nem szükséges a 20. életév betöltése, elegendő a 18. életév, így nagyobb a célcsoport. A támogatási pályázat kifizetési kérelem is egyben, és a támogatások 90%-át egy összegben kifizetik. A támogatás folyósításának ideje ily módon lerövidül. A fennmaradó 10% a jogszabályban meghatározott előírások teljesülésekor kerül kifizetésre.

Az életkorstruktúra javításán túl fontos cél a gazdaságátalakítás, a hatékonyságnövelés, a vidéki térségekbe való migráció, megfelelő szakképesítés és rátermettség, folyamatos képzés, valamint a programhoz szükséges magatartás és tevékenység igénye. Kiemelt előírás a szakképesítésre és rátermettségre vonatkozó követelmény, valamint a gazdaság fejlődési ütemét és irányát megőrző üzleti terv készítése, mely tartalmazza a szükséges anyagi beruházásokat és a humánerőforrás (képesítés) fejlesztését is.

1.5. intézkedés: „Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása”

Az AVOP-ban nem tartottak tájékoztatási programokat mintagazdaságokban. Az ÚMVP-ben a Szakképzési és tájékoztatási intézkedés keretében lehetőség nyílik a gazdálkodók számára arra, hogy első kézből ismerjék meg az innovatív technológiákat és gazdálkodási módszereket és gyakorlati tudást is szerezhessenek. Erre

mintagazdaságok tájékoztató képzésein kerül sor, amely a hagyományos oktatási módszereknél hatékonyabb tudásközvetítő forma.

Az ÚMVP-ben a Szakképzési és tájékoztatási intézkedés keretein belül folyamatos és ingyenes információs szolgáltatást nyújtunk a gazdálkodóknak.

A képzési szolgáltató kiválasztási eljárását leegyszerűsítettük. Az AVOP-ban valamennyi képzéshez külön kellett benyújtani pályázatot. Ennek elkészítése és kiértékelése meglehetősen időigényes. Az ÚMVP-ben a képzési szerveknek a jogosultság megszerzéséhez egyetlen pályázatot kell benyújtaniuk. A kiválasztott és jogosult pályázóknak ezután az egyes képzési projektjeikhez csak támogatási kérelmet kell benyújtaniuk.

A számlázást is leegyszerűsítettük, de a képzési szolgáltatók kizárólag a minisztérium által készített tantervnek megfelelő egységes képzések után kaphatnak támogatást. Az egyes képzések támogatásra jogosult költségei előzőleg és normatív alapon kerülnek meghatározásra.

Az AVOP-ban a képzések témáit és tantervét a képzési szolgáltatók határozták meg. Az ÚMVP-ben a képzések témáit felmérés és közvélemény-kutatás alapján állapítottuk meg, és a tantervet a minisztérium készíti el. A képzés ily módon tartalmi és minőségi szempontból egységesebb lesz.

Az AVOP-ban a képzési időszakok általában több hónapig tartottak, az ÚMVP keretén belül ezzel szemben rövidebb tanfolyamokat (3-5 napos) tartanak, amely sokkal jobban megfelel a gazdálkodók igényeinek és munkabeosztásának.

Az ÚMVP-ben a kurzusok többsége megkönnyíti a többi ÚMVP intézkedés megvalósítását. Az AVOP-ban nem volt a kedvezményezettek számára kötelező képzés a többi intézkedéshez kapcsolódóan.

2. prioritás: **Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása**

A prioritás keretében leszerződött pályázatok általában a prioritás több célját is szolgálják. Leggyakoribb a leszerződött pályázatok 62%-át kitevő, a korszerűsítést és a környezetterhelés csökkentését célzó beruházás, de kedvező, hogy az innovációt és az új termékek fejlesztését célzó projektek aránya is eléri a 40%-ot. A környezetterhelés csökkentése tehát már jelenleg is fontos célja a beruházásoknak, és ez a jövőben várhatóan erősödni fog.

Az AVOP-ban meghirdetett célterületeket illetően előrelépések történtek, tehát ezek megmaradnak az ÚMVP-ben is. A fentiek mellett azok a beruházások élveznek elsőbbséget, amelyek hozzáadott értéke magasabb. Ezen kívül azokat a beruházásokat részesítjük előnyben, amelyek többféle élelmiszer-minőségellenőrző rendszerben szerepelnek.

3. prioritás: **Vidéki térségek fejlesztése**

A prioritás összetett céljának megvalósulását négy intézkedés szolgálta. A korábbi nagy érdeklődésre számot tartó intézkedések mellett („Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése” és a „Mezőgazdasághoz kötődő vidéki infrastruktúra fejlesztése”) 2005-ben javult a népszerűsége a „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése” intézkedésnek, főként a falusi turisztikai fejlesztések kapcsán. Ugyanakkor beindult a LEADER+ intézkedés megvalósítása, amely iránt óriási érdeklődés és aktivitás mutatkozott országszerte. Ezzel 2005-ben kiegyenlítettebbé vált a prioritás megvalósításának intézkedések közötti megoszlása.

3..1 intézkedés „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése”

Az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Programban (AVOP) a mezőgazdasági tevékenységek nem-diverzifikációja nem létezett, csak a mezőgazdasági tevékenységek diverzifikációja és azon tevékenységek támogatása volt lehetséges, amelyek szorosan kapcsolódtak a mezőgazdasági tevékenységekhez. Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) keretében a kedvezményezett támogatást nyerhet olyan nem mezőgazdasági tevékenységhez, amelyet a gazdaság területén végeznek, és amely a támogatás szempontjából nem minősül kizárt tevékenységnek. A következő tevékenységek támogathatóak az ÚMVP keretében: technológiai fejlesztés, ingatlanfejlesztés, szabadalmak, licencek, termelési technológia vásárlása, marketingtevékenység, minőségbiztosítási rendszerek bevezetése, idegenforgalom (beleértve a borturizmust).

Az AVOP keretében a mezőgazdasági tevékenységek diverzifikációja lehetőséget adott arra, hogy új gazdasági tevékenységként kis mennyiségben régióspecifikus termékek, és a piaci réseket kitöltő termékek fejlesztésére is sor kerüljön (beleértve az élelmiszereken kívül a nem-élelmiszer típusú termékeket is).

3.2. intézkedés „A mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése” intézkedés

Az intézkedés a mezőgazdasági termékek előállításához és marketingjéhez szükséges hiányzó infrastruktúra megteremtését, illetve a meglévő infrastruktúra fejlesztését kívánja támogatni. A támogatás a mezőgazdasággal foglalkozó népesség számára nyújt segítséget (magasabb termékminőségi színvonal elérése, nagyobb termésbiztonság, alacsonyabb költségekkel történő előállítás, mozgatás és értékesítés a környezetterhelés egyidejű csökkentése mellett).

A hat támogatható tevékenység közül magasan a külterületi utak fejlesztése keltette fel a legnagyobb érdeklődést, és a helyi piacok fejlesztése mellett a többi négy alintézkedés nem mutatott mérhető előrehaladást, vagy érzékelhető hatást a vizsgált időszakban.

Az AVOP-hoz hasonlóan az ÚMVP keretében is igényelhető támogatás vízelvezető rendszerek építéséhez és felújításához, illetve energiatakarékos öntözéshez. Az ÚMVP-ben új előírás az, hogy csak az EU Víz Irányelvének megfelelő pályázatok támogathatók, és az új öntözőközpontok létesítése csak pozitív vízmérleg esetén támogatható.

Az AVOP-ban a túlzott mennyiségű belvíz megelőzése és kárainak enyhítése érdekében, valamint a biztonságos mezőgazdasági termelés és a vizek, valamint vízi élőhelyek jó ökológiai állapota érdekében létrehozott, illetve a mezőgazdasági célú vízi létesítmények támogathatóak. Az ÚMVP-ben ugyanezek a beruházások támogathatóak, ha a pályázatok megfelelnek az EU Víz Irányelvének. A beruházások hatékonyabbá tétele érdekében 31 területet jelöltek ki fejlesztési célra. A mezőgazdasági vízgazdálkodási intézkedések tudományos megalapozottsága érdekében a Magyar Tudományos Akadémia elemzést készített, melyben megjelölte a mezőgazdasági vízgazdálkodás és fenntartható fejlődés kapcsolódó pontjainak rendszerét. Az ÚMVP-ben foglalt új feltétel az, hogy a pályázatoknak meg kell felelniük az elemzés elvárásainak.

Az AVOP-ban csak a helyrajzi számmal rendelkező burkolattal ellátott utak építése támogatható, tekintet nélkül a kapcsolódási pontokra. Az ÚMVP-ben új előírás a logisztikai szempontból fontos utakhoz való kapcsolódás (mely a tanyák és a történelmi bortermelő vidékek jobb megközelítését szolgálja). Új előírás a szomszédos települések terveihez való kapcsolódás.

Az AVOP-ban támogatható a beszerzés, az eszközfelállítás, a helyszíni energia-előállításhoz szükséges gépészet felállítása, a hálózatalapú energiaforrások elosztása és összekapcsolása a mezőgazdasági üzemekkel. Az ÚMVP-ben külön alintézkedés és rendkívül fontos az üzemek megújítható energiaforrásokkal való energiaellátása. Az AVOP előírásainak betartásán túl az ÚMVP támogatja a nagyhatékonyságú fűtőrendszerek kiépítését, a szél- és a geotermikus energia használatát, és a tanyák energiaellátását.

Az AVOP-ban új piacok kialakítása és a meglévők fejlesztése kapott támogatást. A fenti beruházások vonatkozásában nem merült fel új igény, tehát az ilyen beruházások támogatása lezárult. Az ÚMVP nem tartalmazza ezeket a fejlesztési célkitűzéseket.

Az AVOP több termelő együttműködésén alapuló és területét érintő javító célú beruházásokat is támogatott. Az ÚMVP előírása szerint meg kell felelni az EU Víz Irányelvének. Csak a fenti tartalommal benyújtott pályázatok támogathatóak, a környezetvédelmi előírások figyelembevétele mellett.

3.3. intézkedés “Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése”

Az intézkedés főként a községek lakókörnyezetének, a települések fizikai állapotának és összképének fejlesztését és megőrzését támogatja, valamint a természeti és épített értékek – elismerésük és ápolásuk mellett – esetenként új funkció telepítésével párhuzamosan történő újrahasznosítását. A rendelkezésre álló rövid idő ellenére az intézkedésre beérkezett rendkívül nagyszámú pályázat bizonyítja, hogy az intézkedés valós szükségletekre épül. Az érintett települések szintjén várhatóan teljesülnek az intézkedés specifikus céljai, nevezetesen a vidéki települések és környezetük javítása, továbbá az épített, természeti és kulturális örökség és helyi identitás megőrzése, megújítása.

Az ÚMVP hangsúlyozza a természeti értékek megőrzésének fontosságát, emiatt a Natura 2000 területeinek fenntartásához kapcsolódó tervek külön intézkedésben támogathatóak.

Az ÚMVP keretében támogatásra jogosult falvak száma csökkent, tekintettel a regionális fejlesztési programokkal való átfedésekre. A támogatott extenzív tevékenységek következményeképpen azonban a fenti csökkenés nincs hatással az intézkedések népszerűségére.

3.4. intézkedés LEADER+

A LEADER+ intézkedés korai és alapos előkészítettségét és bevezetésének indokoltságát támasztja alá, hogy a helyi akciócsoportok kiválasztásának első fordulójára 187 helyi kezdeményezés adta be a pályázatát, amely 2332 települést és 3 434 818 főt érint - ez az ország területének 75%-a, a lakosságának pedig 34%-a. Ezek az arányok a LEADER+ iránti rendkívüli helyi érdeklődést és aktivitást bizonyítják. 2006-ban 3563 pályázat, a teljes időszakban pedig 3808 került benyújtásra.

A két program keretein belül a jogosult falvak ugyanazok. Másfelől azonban az ÚMVP-n belül összesen 70 milliárd forint áll rendelkezésre, amelyet a helyi akciócsoportok fel tudnának használni a LEADER elveinek megfelelően.

Jelenleg 70 sikeres helyi akciócsoport működik az ország területén. A területi bővítést illetően a vidéki térségek 36%-át érinti a program, míg az Irányító Hatóság véleménye szerint az ÚMVP révén ez az arány 50%-ra fog nőni. Az AVIO keretében mintegy 100 millió Ft áll rendelkezésre akciócsoportokként. Az ÚMVP esetén ez a szám akár 1 milliárd forint is lehet a vonatkozó rendeleteknek megfelelően.

3.4.4. Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT)

Magyarország Nemzeti Vidékfejlesztési Terve (NVT) az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap (EMOGA) Garanciarészlegéből finanszírozott vidékfejlesztési intézkedéseket tartalmazza. Kijelöli a vidéki térségek fenntartható fejlődését biztosító célkitűzéseket, a megvalósításukat szolgáló intézkedéseket, valamint az azok keretében támogatható tevékenységeket. Meghatározza továbbá a támogatás igénybevételének feltételeit és végrehajtásuk részletes szabályait is. Az NVT támogatja a környezetbarát mezőgazdasági termelést, segítséget nyújt a kedvezőtlen adottságú területeken folytatott gazdálkodáshoz, az ország erdőborítottságának növeléséhez. A terv intézkedései hozzájárulnak ezen kívül a félig önellátó gazdaságok gazdasági életképességének javításához, valamint a termelői csoportok létrehozásához és működéséhez. 2004 őszétől kezdődően az alábbi 6 intézkedés keretében érkeztek be pályázatok:

- Agrár-környezetgazdálkodás támogatása,
- Kedvezőtlen adottságú területek támogatása,

- Mezőgazdasági földterületek erdőtelepítési támogatása
- Az Európai Unió környezetvédelmi, állatjóléti és higiéniai előírásainak való megfelelés támogatása
- A félig önellátó mezőgazdasági üzemek szerkezetátalakításának támogatása,
- Termelői csoportok létrehozásának és működtetésének támogatása

Az NVT tanulságai

Agrárkörnyezet

Az agrár-környezetgazdálkodási intézkedés keretében nyújtott támogatások a környezettudatos mezőgazdasági termelés, a tájgazdálkodás többletteljesítményét ismerik el, vagy a jelentkező bevételkieséseket ellentételezik (illetve ösztönzésként legfeljebb 20%-os többletet is biztosíthatnak). A terület-, illetve állatlétszám alapú vissza nem térítendő támogatások legalább 5 éves időtartamra szólnak.

Az intézkedés jellemzői az NVT-ben:

- Nagyszámú támogatott gazdálkodó (kb. 25 ezer), és jelentős méretű érintett terület (kb. 1,5 millió hektár).
- A környezetvédelem terén az előrelépés nem volt a lehető legnagyobb mértékű.
- A célprogram struktúrája megfelelően igazodik a helyi igényekhez

Az ÚMVP „Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések" intézkedésére adott válaszok

A támogatott gazdálkodók és területek magas szintjének megőrzése és növelése. A környezetvédelem lehető legnagyobb szintű megvalósítása érdekében a szántóföldi célprogram megszüntetése (ennek csupán csekély a környezetvédelmi jelentősége). Ennek eredményeképp a támogatott gazdálkodók részt vesznek a célprogramokban, melyeknek nagyobb lesz a környezetvédelmi hatásuk. A célprogram struktúrájának megőrzése és bővítése a gazdálkodói igényeknek megfelelően.

A mezőgazdasági területek erdősítése

A támogatás célja a mezőgazdasági területek erdősítésével a mezőgazdasági szerkezetátalakítás elősegítése, a vidéki foglalkoztatottság és a jövedelemszerzési lehetőségek bővítése, az ország erdőterületének hosszú távú mennyiségi növelése, minőségi javítása, az erdő védelmi funkcióinak (környezetvédelmi, gazdasági, szociális-közjóléti) fejlesztése a közjó érdekében. Jogosult mezőgazdasági terület az, amely a MePAR (Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer) besorolása alapján támogathatónak minősül, és legalább a támogatási kérelem benyújtását közvetlenül megelőző két egymást követő évben mezőgazdasági művelés alatt állt.

Az intézkedés háromféle támogatástípust tartalmaz: az erdőtelepítéshez, és hozzá kapcsolódóan kiegészítő intézkedésekhez nyújtott támogatás, az erdőtelepítés ápolásához nyújtott támogatás, és az erdőtelepítési jövedelempótló támogatás vissza nem térítendő normatív támogatás formájában.

Az intézkedés jellemzői az NVT-ben:

Ez az intézkedés sikeres és igen népszerű (44000 hektár erdősítése került jóváhagyásra). Az őshonos fajok telepítésére sok pályázatot nyújtottak be, ami az intézkedés támogatott csoportjai közti megfelelő differenciálásra utal. A tapasztalatok szerint bizonyos szempontból az intézkedés túl összetett és áttekinthetetlen volt. A jövedelemkiesés hosszú távú támogatása miatt az intézkedés komoly elkötelezettséget jelentett.

Az ÚMVP „A mezőgazdasági földterület első erdősítése" intézkedésére adott válaszok:

Az intézkedés átveszi a 2004-2006-os vidékfejlesztési terv hasonló és sikeres intézkedésének jellemzőit. Az előrejelzések szerint népszerű lesz az intézkedés, 69 000 hektárnyi mezőgazdasági földterület erdősítését tervezik a programozási időszakban. Bizonyos fajták telepítésének elhatárolása jobban megfelel a környezetvédelmi és ökológiai követelményeknek. A magas természeti értékű őshonos állományok telepítése folyamatosan előnyt élvez. A jövedelemkompenzáció leghosszabb lehetséges időszaka csökkent, de az aránytalan mértékű kompenzációs támogatás megszűnt, és a célcsoportot elsősorban azok a magánszemélyek alkotják, akik kizárólag a mezőgazdaságból élnek. A Natura 2000 területek és legelők erdősítése csak szigorúbb feltételek alapján támogatható, a Bizottság elveinek megfelelően. Az intézkedés egyszerűbb és átláthatóbb.

Az Európai Unió környezetvédelmi, állatjóléti és higiéniai előírásainak való megfelelés

A környezetvédelmi követelményeknek, illetve az állatjóléti és -higiéniai előírásoknak meg nem felelő állattartó telepeken **környezetvédelmi, állatjóléti valamint állathigiéniai célú** beruházási támogatást vehetnek igénybe a gazdálkodók. Amennyiben a tartási hely az állatok férőhely szükségletére vonatkozó előírásoknak maradéktalanul megfelel, úgy az ebből eredő többletköltség részbeni ellentételezésére **állatjóléti és -higiéniai célú jövedelempótló** támogatásra jogosult a gazdálkodó.

Az intézkedés jellemzői az NVT-ben:

Az intézkedésben sok a szűk keresztmetszet (pl. a gazdaság mérete - a jellemző gazdaságméret Magyarországon meghaladta az NVT-ben meghatározott állategység-korlátokat. Ez volt az egyik legmeghatározóbb tényező abban, hogy az intézkedés felvevőképessége nem volt megfelelő. További ok volt a jogosult állatfajok korlátozott száma és a támogatás felső határa), emiatt is volt kevéssé népszerű az intézkedés. Egyes esetekben nehéz volt számszerűsíteni a követelményeket, így az értékelési folyamat is lelassult.

Az ÚMVP „A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése" intézkedésére adott válaszok

Az intézkedések célkitűzéseinek elérése és a gazdálkodási helyszínek EU előírásoknak való megfeleltetése érdekében a gazdálkodók pályázhatnak a "Mezőgazdasági üzemek korszerűsítése – állattartó telepek korszerűsítése" intézkedés alatt az ÚMVP keretében állategység-korlátozások nélkül, nagyobb támogatási intenzitás és magasabb felső támogatási korlát mellett.

Szerkezetátalakítás alatt álló, félig önellátó gazdaságok támogatása

"A szerkezetátalakítás alatt álló, félig önellátó gazdaságok támogatása" intézkedés célkitűzése a csak részben árutermelő gazdaságok piacorientált árutermelésre való átállásának elősegítése jövedelemkiegészítő támogatás nyújtásával.

Az intézkedés jellemzői az NVT-ben:

- A félig önellátó gazdaságok fejlesztésének tipikus akadályai a fejlesztéshez szükséges tőke, a szakmai képzettség, a naprakész ismeretek és piaci információk hiánya, valamint a szűk termelési struktúrákkal kapcsolatos veszélyek. Ezen akadályok felszámolásának elősegítésére a támogatás címzettjei az intézkedés keretében 1000 euró támogatáshoz juthatnak.
- A támogatás igénybevételére azok a Magyarországon gazdálkodó önfoglalkoztató gazdálkodók és teljes munkaidős őstermelők jogosultak, akiknek az esetében a gazdaság teljesítménye a pályázás előtti évben 2-5 EUME között volt, és a pályázó rendelkezik szakirányú képzettséggel vagy hároméves szakmai gyakorlattal. További feltétel egy ötéves üzleti terv összeállítása, amely az 5. év végére legalább 5 EUME teljesítményt vagy 50 százalékos növekedést irányoz elő. A támogatások odaítélése során előnyben részesülnek a kedvezőtlen adottságú területekről jelentkezők és a fiatal gazdálkodók.

Az alacsony pályázói szám oka a nehezen teljesíthető jogosultsági feltételekben keresendő, valamint abban, hogy a feltételek teljesíthetősége aránytalanul nehéz volt az alacsony támogatási összeghez képest, illetve a mezőgazdasági tevékenységet érintően a dokumentáció hiánya is hozzájárult ehhez.

Az ÚMVP "A szerkezetátalakítás alatt álló, félig önellátó gazdaságok támogatása" intézkedésére adott reakciók:

- A 2007-2013 közti időszakban az ellentétes feltételek nem képezik részét az intézkedésnek.
- A méretgazdaságossági jellemzők közül csak az EUME-feltételt tartalmazza az intézkedés, és nem tartalmaz fizikai méretkorlátot (terület vagy állatszám). A gazdálkodók ily módon könnyen el tudják dönteni a tevékenységük alapján, hogy csatlakozhatnak-e a támogatási rendszerhez vagy sem. A támogatás mértéke (maximum 1000 euró/ év) aránytalanul alacsony az adminisztrációs terhek és az ellenőrzési lehetőségek fényében.
- A támogatás összegének növelése évi 375.000 Ft összegre (1500 euró), valamint a tájékoztatási tevékenység erősítése és a tanácsadó hálózat kiépítése nagymértékben emelte a pályázók számát.
- A kevésbé rutinos pályázók és a kevesebb adminisztrációs tapasztalattal rendelkezők is jogosultak támogatásra. Az FVM tanácsadó hálózatának felállítása és a kommunikációs-tájékoztatási tevékenység javítása a fenti hibalehetőségek számát csökkentette. A folyamatot erősíti a gazdálkodók korösszetételének és szemléletmódjának változása.

Termelői csoportok létrehozásának és működtetésének támogatása

Az intézkedés az elégtelen termelői szerveződés következtében fellépő strukturális hiányosságok orvoslása és a termelők piaci érdekérvényesítő képességének megerősítése érdekében nyújt támogatást a termelői csoportok létrehozásához és működéséhez.

A támogatás igénybevételére kizárólag a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter által állami elismerésben részesített termelői csoportok jogosultak. A támogatás elnyerésének további feltétele, hogy a termelői csoport a gabona, rizs, burgonya, olajos növények, cukorrépa, textilipari növények, vágott virág és szaporítóanyag, szőlő és bor, fűszer- és gyógynövény, faiskolai termékek, friss tehéntej, egyéb friss tej, szarvasmarha, sertés, nyúl, juh és kecske, hal, prémes állat, baromfi és tojás, méz ágazatok valamelyikében folytassa tevékenységét. Az intézkedés keretében nem támogathatók a zöldség-gyümölcs és a dohány ágazatban elismert termelői csoportok.

Ez az intézkedés - hasonlóan a mezőgazdasági területek erdősítéséhez - nem mutat komoly eltérést az eredeti tervszámokhoz képest, bár az igényelt átlagos támogatás összege körülbelül fele a felső korlátnak. Ez főként a magyar termelőcsoportok méretéből ered.

Az intézkedés jellemzői az NVT-ben:

A gazdálkodók piaci szerveződésének és együttműködésének támogatását a fenti célnak megfelelően határoztuk meg, de a történelmi előzmények miatt a magyar gazdálkodók nem szívesen vesznek részt szervezetekben és együttműködési hajlandóságuk is alacsony. Ennek megfelelően a vártnál alacsonyabb az érdeklődés az intézkedés.

Az ÚMVP „Termelői csoportok létrehozásának támogatása" intézkedésére adott válaszok:

A szakmailag elfogadható támogatási rendszer fenntartása, a nagyobb részvétel érdekében a támogatási forrásokat és a használati kört bővítettük. Ennek eredményeként jelentősen nőtt a pályázatok száma.

A kedvezőtlen adottságú területek támogatása

Az intézkedés célja a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak – bizonyos feltételek teljesítése mellett történő – részleges kompenzációja, s ezáltal a kedvezőtlen adottságúnak minősített területeken történő termelés fenntartása, a fokozódó elvándorlás megállítása.

Az intézkedés jellemzői az NVT-ben:

A kedvezőtlen adottságú területeken igényelhető kompenzációs kifizetések 2004-től kezdődően az NVT keretében jól szolgálták a termelés fenntartását és az elvándorlás megállítását a kedvezőtlen adottságú területeken.

Ezzel egyidejűleg jelenleg csak a takarmánytermesztés és a legeltetéses állattartás engedélyezett a KAT-támogatásra jogosult területeken, az NVT jogosultsági feltételeknek megfelelően. Elmondható, hogy a növények körének szűkítése az oka annak, hogy a támogatást a kijelölt területeken csak 26,4%-ban vették igénybe az NVT kezdete óta. A KAT-támogatási rendszert illetően a gazdálkodók ellenvetéseket tettek a területi osztályozás elveivel kapcsolatban. A KAT-területek osztályozási rendszerét továbbfejlesztjük és a kijelölt területek listáját átszerkesztjük annak érdekében, hogy minél több gazdálkodó megfelelőnek találja azokat. Tekintettel arra, hogy más tagállamok is kritizálták a 2010. január 1-ig hatályos KAT-rendszert, a Bizottság támogatja a változtatást, és legkésőbb 2010-ig új osztályozási rendszert vezetünk be.

Az ÚMVP „A hegyvidéki területeken kívüli, kedvezőtlen adottságú területek mezőgazdasági termelőinek nyújtott kifizetések" intézkedésére adott válaszok:

Mivel az uniós előírásoknak megfelelő KAT-osztályozás hatályban marad 2010. január 1-ig az 1698/2005 EK rendelet 93. cikke szerint, csak akkor lehetséges az új

szempontoknak megfelelő osztályozás bevezetése, ha a 2010-ig elkészítendő új uniós szabályozás megszületik.

A jogosultsági feltételeket illetően az ÚMVP enyhébb feltételeket tartalmaz az NVT-hez képest: 2007 után a gazdálkodóknak a helyes mezőgazdasági és környezeti állapot egyszerűbb rendelkezéseit kell betartaniuk a helyes gazdálkodási gyakorlat helyett.

Gazdaságátadási támogatás (korai nyugdíjazás)

A támogatás elsődleges célja, hogy az idősebb gazdálkodók (akik az igénylést megelőzően legalább 10 éven keresztül mezőgazdasági tevékenységet folytattak, vagy gazdaságvezetőként eltöltöttek legalább öt évet) méltányos körülmények között tudjanak felhagyni a mezőgazdasági termeléssel. Ehhez biztosít rendszeres jövedelempótló forrást (55 éves kortól a hivatalos nyugdíjkorhatár eléréséig, de maximum 15 évig) a „gazdaságátadási támogatás" (korai nyugdíjazás) intézkedés.

Az intézkedés jellemzői az NVT-ben:

A támogatás kifizetési időszaka a kedvezményezett számára munkában töltött időként kerül figyelembevételre az állami nyugdíjellátás igénybevételéig, és a támogatás összegét beleszámították a nyugdíjalapba. A kötelező járulékokat egyrészt országos forrásból kellett volna biztosítani, másrészt a nyugdíj előtt támogatásban részesülő gazdálkodó is nyugdíjjárulék fizetésére lett volna köteles, mely a támogatás összegét terhelte volna. Emellett a kedvezményezett jogosult lett volna az egészségbiztosítási szolgáltatások igénybevételére. Ebben az esetben a támogatást fizető szervezet munkáltatónak minősült volna.

A fentieket két törvény alapján határozták meg, ezek: a társadalombiztosítási ellátásokról és a magánnyugdíjpénztárról szóló 1997. évi LXXX. törvény és a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI törvény. Az intézkedés bevezetését ennek a többlet támogatástartalomnak a kezelési problematikája, és költség-kihatásában jelentős adminisztratív teher akadályozta.

Az ÚMVP „A mezőgazdasági termelők gazdaságátadási támogatása (korai nyugdíjba vonulás)" intézkedésére adott válaszok.

Az mezőgazdasági, vidékfejlesztési és halászati támogatásokkal kapcsolatban egyes eljárási kérdéseket szabályozó 2007. évi XVII. törvényt az Országgyűlés március 26-i ülésén fogadta el és 2007. május 15-én lépett hatályba. A 82. cikk (5) § bekezdése a korábbi rendelkezéseket hatályon kívül helyezte.

A jogszabályváltozások folytán a korábbi, NVT keretén belüli korábbi intézkedésekkel ellentétben a társadalombiztosítási rész, mely többletjuttatást jelentett, kiemelődött a támogatásból. Ennek megfelelően a támogatási időszak nem képez

szolgálati időt és nyugdíjalapot, a kapcsolódó járulékfizetési kötelezettség sem áll fenn, és nincs többlet adminisztrációs terhe a kifizető szervnek.

4. A kiválasztott prioritások indokolása a Közösségi Stratégiai Iránymutatások és a Nemzeti Stratégiai Terv szempontjából, valamint az előzetes értékelés szerinti várt hatás

4.1. A kiválasztott prioritások indoklása a Közösségi Stratégiai Iránymutatások és a Nemzeti Stratégiai Terv szempontjából

A vidékfejlesztésre vonatkozó Közösségi Stratégiai Iránymutatásoknak megfelelően a Tanács 1698/2005/EK rendelete alapján kioszthatő támogatásoknak hozzá kell járulniuk az EU fő prioritásaihoz, a kohézióval és környezetvédelemmel kapcsolatos egyéb intézkedésekhez, illetve a KAP reformjainak megvalósításához. Ezért az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programban meghatározott intézkedések nagyban koherensek a fent említett dokumentumokkal.

A következő táblázat bemutatja a különböző intézkedéseknek a 1698/2005/EK Tanácsi rendelettel, a Közösségi Stratégiai Iránymutatásokkal és a Nemzeti Stratégiai Tervvel való koherenciáját.

Kód	Az intézkedés megnevezése	1698/2005/EK EMVA rendelet	Közösségi Stratégiai Irány-mutatások	Nemzeti Stratégiai Terv
I. tengely: A mezőgazdasági és erdészeti ágazatok versenyképességének javítása				
111	Szakképzés és tájékoztatás	+	+	+
112	Fiatal gazdák induló támogatása	+	+	+
113	A mezőgazdasági termelők gazdaságátadási támogatása	+	o	+
114	Tanácsadói szolgáltatások igénybevétele	+	+	+
121	Mezőgazdasági üzemek korszerűsítése	+	+	+
122	Az erdők gazdasági értékének növelése	+	+	+
123	A mezőgazdasági és erdészeti termékek hozzáadott értékének növelése	+	+	+
125	A mezőgazdaság és az erdészet fejlődéséhez és alkalmazkodásához kapcsolódó infrastruktúra	+	o	+

141	Szerkezetátalakítás alatt álló, félig önellátó gazdaságok támogatása	+	o	o
142	Termelői csoportok létrehozása	+	+	+
II. tengely: A környezet és a vidék fejlesztése				
212	A hegyvidéki területeken kívüli kedvezőtlen adottságú területek mezőgazdasági termelőinek nyújtott kifizetések	+	+	+
213	Natura 2000 kifizetések és a 2000/60/EK irányelvhez kapcsolódó kifizetések	+	+	+
214 (A)	Agrár-környezetgazdálkodási (AKG-) kifizetések	+	+	+
214 (B)	Genetikai erőforrások megőrzése	+	+	+
216	Nem termelő beruházásoknak nyújtott támogatás;	+	+	+
221	A mezőgazdasági földterület első erdősítése;	+	+	+
222	Agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági földterületeken;	+	+	+
223	Nem mezőgazdasági földterület első erdősítése;	+	+	+
225	Erdő-környezetvédelmi kifizetések	+	+	+
226	Az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző tevékenységek;	+	+	+
227	Nem termelő beruházások erdőterületeken;	+	+	+
III. tengely: A vidéki élet minősége és a vidéki gazdaság diverzifikálása				
311	A nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás	+	+	+
312	Vállalkozás-létrehozási és -fejlesztési támogatás	+	+	+
313	A turisztikai tevékenységek ösztönzése	+	+	+
321	Alapszolgáltatások a gazdaság és a vidéki lakosság részére	+	+	+
322	A falvak megőrzése és korszerűsítése	+	+	+
323	(323.1) A vidéki örökség megőrzése és fenntartható fejlesztése- kulturális örökég (323.2) Natura 2000 fenntartási és fejlesztési tervek készítése	+	+	+
331	Képzés és tájékoztatás	+	+	+
341	Készségek elsajátítása, ösztönzés és végrehajtás	+	+	+

IV. tengely: LEADER				
411 412 413	Helyi fejlesztési stratégiák megvalósítása;	+	+	+
421	Hazai és nemzetközi térségek közötti együttműködések;	+	+	+
431	Működési költségek, készségek elsajátítása és animáció;	+	+	+

Jelmagyarázat:

A (+) az erős,

a (o) a gyenge koherenciát jelenti.

4.1.1. Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás és élelmiszer-feldolgozás

A mezőgazdaság és az élelmiszer-feldogozás versenyképességét és a piacok megtartását, illetve lehetőség szerinti bővítését elő kell segíteni, ezért indokolt a beruházási és fejlesztési támogatások rendszerének átalakítása. Alapvető fontosságú, hogy a támogatások előnyben részesítsék az innovációt, a fejlesztéseket, a jó minőségű termékek előállítását, az energia- és költségmegtakarítást, a környezetvédelmet, és az állatok jóllétéhez szükséges körülmények megteremtését. A versenyképesség nem fokozható technikai és technológiai megújulás nélkül. A technikai-technológiai fejlődésből eddig kimaradt termelők felzárkóztatása elkerülhetetlen. E tekintetben különös figyelmet kell szentelni a termelő közösségek érdekét szolgáló fejlesztési projekteknek. A homogén mezőgazdasági területeken belül fontos összhangot teremteni a versenyképességet segítő fejlesztési programok között – amelyek lefedik az összes általános intézkedést, azonban a versenyképességet fokozó intézkedésekre koncentrálnak. A Program megvalósítása során ezeknek a követelményeknek központi helyen kell szerepelniük. Ez lehetővé teszi, hogy a regionális specifikus adottságok kritériumait a különböző célkitűzések megvalósításával együtt kezeljék.

Az EU megújuló energia-termelésre vonatkozó kikötéseinek betartásához, valamint a szerkezetátalakítás elősegítéséhez lényeges a megújuló energia előállítását és hasznosítását szolgáló kapacitások létrehozása.

Az állattartás fokozott szerepe kiemelkedő prioritású fejlesztési iránynak számít (a fejlesztési irányt az Európai Unióban használatos terminológia határozza meg prioritásként) a környezeti terhelés (a vizekbe történő nitrátkibocsátás, a levegőbe történő ammóniakibocsátás, szennyvízelvezetés, a talajok víz- és széleróziója) megakadályozására irányuló követelmények szigorú betartása mellett. A versenyképesség és a termékek fokozott minősége elérhető a környezetvédelem és az új termelési eljárások támogatásával.

A mezőgazdasági és erdőgazdálkodási termékek értéknövelés-támogatásának célja az erdőgazdálkodási ágazat átalakítása, a termékstruktúra fejlesztése, a kapacitások összhangjának megteremtése, korszerű technológiák bevezetése és a minőségmegőrző tárolás bevezetésének támogatása.

A mezőgazdaság és az erdőgazdálkodás modernizálásához és fejlesztéséhez kapcsolódó infrastrukturális projektek célja a technikai feltételek javítása, az erdők talajvédelme, a talajvíz egyensúlyát őrző struktúrák építése, valamint az erdei iskolák, illetve magánerdei információs központok kiépítése.

Megalapozott a kertészeti ágazat fejlesztése, mivel vidékfejlesztési és foglalkoztatási szempontból egyaránt rendkívül jelentős. Az ágazat fő és kiegészítő jövedelmet biztosít a lakosság jelentős részének a kistérségek mintegy felében. Az ágazat piaci orientációjának növeléséhez fejleszteni kell a termelési technológiát, a termékkezelést és feldolgozást, javítani kell a marketingtevékenységet, továbbá képzési és szaktanácsadási programokat kell elindítani, a termelői szervezeteket pedig ösztönözni szükséges.

Az élelmiszeriparban, ahol olcsó és viszonylag jól képzett munkaerő áll a vállalkozások rendelkezésére, a képzésnek (továbbképzés) előtérbe kell helyeznie a tanulási képességeket a vállalkozások versenyképességének fokozásához (ideértve a vállalkozási kedvet, a marketinget, a minőségbiztosítást és a pályázatkészítési jártasságot). Az élelmiszerbiztonsági ismereteket szintén folyamatosan frissíteni kell. A fontos feladatok közé tartoznak a szaktanácsadási konzultációs szolgáltatások fejlesztése, külön hangsúlyt fektetve a piaci lehetőségek kutatási területeire, a pályázati lehetőségek kiaknázására, a K+F eredmények alkalmazására, valamint az innováció és a vállalati üzleti/stratégiai tervek kidolgozására.

Az intézkedések várhatóan javítják a gazdák, valamint a mezőgazdaságban és az erdészetekben dolgozó emberek életkor-szerkezetét is.

A fenti ismertetőből és tényekből következő **szükségletek** a termelés fokozott piac orientáltság felé való eltolódása általi szerkezetátalakítását, a technológiai modernizáció iránti szükségletet a **versenyképesség fokozása** és hozzáadott érték növelése céljából, a kapacitások kiépítésére tett lépéseket, valamint a gazdálkodók életkorszerkezetének kiegyensúlyozására tett erőfeszítéseket jelentik. A termelési láncban résztvevők közötti együttműködés kezdeményezése és az innováció bátorítása szintén kiemelkedően fontos.

A mezőgazdaság és élelmiszer-feldolgozás versenyképességét és a piacok megőrzését beruházásokkal kell elősegíteni. Alapvető fontosságú, hogy a támogatások előnyben részesítsék **az innovációt, a jó minőségű termékek előállítását,** az energia- és költségtakarékos módszerek alkalmazását, valamint a környezetvédelmet. A versenyképesség fokozása nem érhető el **technikai-technológiai megújulás** nélkül a növénytermesztés területén sem.

Mivel a növényi termékek piacán nőhet a feszültség, a termelők jövedelemtermelési lehetőségeinek megőrzéséhez szükség van a termelési és piaci szerkezet megváltoztatására. Ennek eléréséhez az egyik, a piaci szükségleteket kielégítő módszer az **energia célú növénytermesztés** fokozása. Mivel a termelési szerkezetet a piaci igényekhez kell igazítani, az emberi fogyasztásra és állati takarmányozásra szánt gabonafélék termesztésén túl a **gabonák energia célú alkalmazási** feltételeinek megteremtése is nélkülözhetetlen.

A **megújuló energia termelésére** vonatkozó EU szabályozásnak való megfeleléshez, valamint a szerkezetátalakítás elősegítéséhez szükség van a megújuló energiaforrások termelési és hasznosítási kapacitásának növelésére.

Az **állattenyésztésben a versenyképesség és a termékminőség fokozása** az állattenyésztés területén belüli környezetvédelmi beruházásoknak, a termelés modernizációjának, valamint új termelési módszerek bevezetésének a támogatásán keresztül valósítható meg.

Az alapélelmiszereket előállító iparágban alapvető szükség van környezetvédelmi, **élelmiszerbiztonsági, minőségfejlesztési**, márkafejlesztési és kereskedelmi beruházásokra.

A piaci lehetőségek kiaknázásához **a termelők, a feldolgozók és a kereskedők közötti együttműködést** harmonizálni és erősíteni kell. A termelőket arra kell

bátorítani, hogy együtt jelenjenek meg a piacon, és hozzanak létre **termelői szervezeteket**. A versenyképesség alapvető előfeltétele a termelés, a feldolgozás és az értékesítés integrációja. A termelői közösségek érdekeit szolgáló fejlesztéseknek külön figyelmet kell szentelni.

A **kertészet** fejlesztése egyrészt a **diverzifikáció** potenciális útját képviseli, másrészt **foglalkoztatási** szempontból is különösen fontos. Az ágazat piaci orientációjának növeléséhez fejleszteni kell a termelési technológiát, a termékkezelést és feldolgozást, javítani kell a marketing-tevékenységet, továbbá képzési és szaktanácsadási programokat kell elindítani.

Fontos, hogy fokozzuk az ágazat gazdasági szereplőinek hajlandóságát az **innovációs** eredmények alkalmazására. Ennek hátterét a kutatás és fejlesztés biztosítja, az innovációs szolgáltatások rendszerének és infrastruktúrájának bevezetése, az IT hálózat fejlesztése, valamint **az információs és kommunikációs technológiák** alkalmazása.

Fontos továbbá, hogy buzdítsuk és motiváljuk a mezőgazdasági termelőket és erdőtulajdonosokat a **szaktanácsadási, információs és üzemvezetési szolgáltatások igénybevételére**. Célzott szakmai képzésekre van szükség, különösen az állatok jóllétével, az alternatív energiaforrásokkal, az agrár-környezeti kérdésekkel, a modern üzemvezetési és erdőgazdálkodási jártassággal és gazdasági-jogi ismeretekkel kapcsolatban a gazdálkodók képzettségi szintjének javítása céljából, valamint a fiatal mezőgazdasági vállalkozók üzemvezetői jártasságának javítása érdekében.

A gazdálkodás hatékonyságának fejlesztése érdekében szükség van a szántóföldek minőségének javítására a vízkészletek ésszerű módon történő megőrzésének és használatának céljából. Mindezekhez komplex vízgazdálkodásra van szükség, beleértve az infrastrukturális fejlesztéseket.

A logisztika területén az elkövetkező programozási időszakban nagyobb súlyt kell adni a meglévő tárolási kapacitások integrációjának. Mindemellett, **az ezzel együtt járó logisztikai szolgáltatásokat** fejleszteni kell. Biztosítani kell az agrár-logisztikai és általános logisztikai központok és kapacitások kapcsolódási pontjait.

A magyar mezőgazdaság jellegzetességeire és az ebből adódó igényekre alapozva a Program alábbi lényeges műveletei és intézkedései szolgálják a Stratégiában megállapított célok elérését:

Beavatkozási akciók	Intézkedések
Az információ és a tudás terjesztésének szorgalmazása	Szakképzési és tájékoztatási tevékenységek (111)
	Üzemvezetési, helyettesítési és gazdálkodási tanácsadási, valamint erdészeti szolgáltatások létrehozása (115)
	Tanácsadási szolgáltatások igénybevétele (114)
Az életkor-szerkezetváltás támogatása	A fiatal mezőgazdasági termelők elindítása (112)
	Korai nyugdíjazás (Gazdaságátadási támogatás) (113)
A gazdaságok és a termelés szerkezetátalakítása	A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése (121) A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése (123) Mezőgazdasági földterületek első erdősítése (221)
A megújuló energiaforrások felhasználásának és előállításának elősegítése	A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése (121)
	Az erdők gazdasági értékének javítása (122)
	A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése (123)
	Mezőgazdasági földterületek első erdősítése (221)
Az állattenyésztési ágazat életképességének erősítése, potenciáljának hasznosítása	A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése (121)
Nagyobb hozzáadott érték előállítása a kertészetben	A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése (121)
	A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése (123)
	A termelői csoportok létrehozatalának támogatása (142)
Erdőgazdálkodás	A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése (123)
	Az erdők gazdasági értékének javítása (122)
	Mezőgazdasági földterületek első erdősítése (221)
A beruházások és a minőség támogatása	A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése (123)
	A termelői csoportok létrehozatalának támogatása (142)
	Félig önellátó gazdálkodás (141)
Infrastrukturális támogatások	A mezőgazdaság és az erdészet fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése (125)

4.1.2. Környezeti adottságok

A természeti erőforrások fenntartható hasznosításának fokozását célzó intézkedések nagysága összhangban áll Magyarország viszonylag alacsony környezeti terheltségével, továbbra is szükség van azonban a természet- és környezetbarát gazdálkodási módszerek alkalmazásának támogatására. Kihasználva az ország kedvező adottságait, az extenzív tájgazdálkodás széleskörű elterjesztésén keresztül a terület agrár-ökológiai potenciáljához illeszkedő földhasználat (természet- és környezetbarát módszerek alkalmazása) megvalósítása csökkenti a termelés kockázatát, hozzájárul a természeti értékek megőrzéséhez, a környezet állapotának javításához, továbbá a biológiai és tájképi diverzitás gazdagságának megőrzéséhez.

A termőhelyi adottságokhoz igazodó környezettudatos gazdálkodási módszerek elterjesztésének ösztönzése – agrár-környezetgazdálkodás, Natura 2000 – megvalósítható a meglévő vidékfejlesztési intézkedések folytatásával, minőségorientált fejlesztésével, valamint az új támogatási intézkedések gyors és tervezett bevezetésével.

A vidéki térségeken a környezet állapotát tovább **kell** javítani a **magas természeti értékű területek** fokozott **védelmével**, a szél- és talajerózió elleni összehangolt tevékenységgel és a környezetbarát gazdálkodási gyakorlat elterjesztésével, hogy **fenntartsuk a kedvező környezeti állapotot** és az alacsony szintű környezetterhelést.

A Magas Természeti Értékű Mezőgazdasági Területek (MTÉT) azokat az európai területeket jelentik, ahol a mezőgazdasági hasznosítás a fő (általában a domináns) földhasználati forma, és ahol ez a mezőgazdasági hasznosítás támogatja a nagy faj- és élőhely diverzitást, az európai természetmegőrzési szempontok alapján fontosnak ítélt fajok jelenlétét, vagy mindkettőt.

Erdőterületek esetében azok a területek minősülnek magas természeti értékű területnek, ahol a termőhelyi adottságoknak megfelelő erdőtársulás meghatározó főfajainak elegyaránya meghaladja az 50%-ot.

Mivel a lehatárolással kapcsolatban európai uniós jogszabály nem áll rendelkezésre, az EEA és az Európai Unió Egyesített Kutatóközpontjának (JRC) együttműködésében jelenleg futó projekt módszertanát követve, azt a hazai sajátosságoknak megfelelően módosítva, a magyarországi MTÉT rendszer kiterjedése megközelítőleg 2-3 millió hektárra tehető.

Bátorítani kell a természet- és környezetbarát mezőgazdasági módszerek alkalmazását.

A kedvező adottságok kiaknázása, a **környezettudatos tájgazdálkodás**, a termelési adottságokhoz igazodó földhasználat elterjesztése hozzájárul a természeti értékek fenntartásához, javításához és a biológiai és tájképi diverzitás megőrzéséhez. A versenyképes termelésre kevésbé alkalmas területeken és régiókban a természet védelmét szolgáló földhasználat (például erdősítés, gyepesítés, vizes élőhelyek kialakítása) alternatív lehetőséget jelent.

A környezeti szempontból **ésszerű földhasználat** a víz és széleróziónak fokozottan kitett területeken megfelelő talajművelést, szervesanyag-gazdálkodást és vetésszerkezetet jelent. A talajpusztulás talajvédő agrotechnikai módszerekkel csökkenthető. A defláció elleni hatásos védekezés erdősítéssel tovább javítható, mely ugyanakkor csökkenti a víz eróziós hatását is. Az erdőgazdálkodás fejlesztésével kedvezőbb vízgazdálkodási helyzet teremthető.

A környezeti szempontokkal összhangban lévő erdősítés és az erdők minőségének javítása szintén fontos célkitűzések. Az erózió és defláció csökkentésével a talajok védelme mellett az **erdőgazdálkodásnak** fontos szerepe van a biodiverzitás fenntartásában. Az agrár-erdészeti rendszerek létrehozása új, potenciális fejlesztési területnek számít a diverzifikáció szempontjából. A környezettudatos, élőhelyi sajátosságokhoz alkalmazkodó gazdálkodási módszerek (agrár-környezetvédelem, Natura 2000) terjedése szorosan kapcsolódik a meglévő vidékfejlesztési támogatások folytatásához és az új támogatási jogcímek mihamarabbi bevezetéséhez.

A **nitrátérzékeny területek védelme**, valamint a vizek védelme céljából a műtrágyák és növényvédő szerek használatát csökkenteni kell. A vizek védelme és a meglévő nitrátszennyezettség csökkentése céljából a Helyes Mezőgazdasági Gyakorlat szabályait be kell tartani az érintett mezőgazdasági területeken. Ösztönözni kell az ésszerű – a tápanyag- és talajgazdálkodás szempontjait figyelembevevő – talajhasználatot.

Külön hangsúlyt kell fektetni az **integrált vízgazdálkodásra** megfelelő minőségű és mennyiségű víz biztosítása céljából. A jó vízminőség 2015-ig történő eléréséhez a **Víz Keretirányelv** (2000/60/EK Irányelv) előírásának megfelelően az integrált vízgazdálkodási tervekben meghatározott korlátozásokat kell alkalmazni a vízgyűjtő területeken. A földhasználat-váltás, a vizes élőhelyek létrehozása és az erdősítés egyaránt csökkentik az ár- és belvizek kockázatát.

A **környezetbarát tápanyag-gazdálkodás** bevezetése, a talaj szervesanyag-tartalmának növelése és a zöldtrágya hasznosítása jelentős mértékben visszafordíthatja a talajok fokozott savasodását. A só kiválás mérsékléséhez szigorúbb földhasználati és vízgazdálkodási korlátozások alkalmazása szükséges. A talajtömörödés elkerüléséhez megfelelő agrotechnika alkalmazandó, a mélyebb talajrétegek tömörödésének megelőzéséhez melioráció, és szükség szerint vízrendezés párosítható.

A magyar mezőgazdaság jellegzetességeire és az ebből adódó igényekre alapozva a Program alábbi lényeges műveletei és intézkedései szolgálják a Stratégiában megállapított célok elérését:

Beavatkozási akciók	Intézkedések
Az agrár-környezetgazdálkodási, a Natura 2000 és erdő-környezetgazdálkodási támogatás	Agrár-környezetvédelmi kifizetések (214)
	Natura 2000 kifizetések, és a 2000/60/EK irányelv szerinti támogatáshoz (213) kapcsolódó kifizetések
	Erdő-környezetvédelmi kifizetések (225)
A kedvezőtlen adottságú területek és a hagyományos mezőgazdasági táj megőrzése	A hegyvidéki területeken kívüli kedvezőtlen adottságú területek mezőgazdasági termelőinek nyújtott kifizetések (212)
Beruházási támogatás a környezetvédelmi előírások betartása és a vízgazdálkodás érdekében	A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése (121)
	A mezőgazdaság és az erdészet fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez kapcsolódó infrastruktúra (125)
Az erdőtelepítés és erdőgazdálkodás támogatása	Mezőgazdasági földterületek első erdősítése (221)
	Az agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági területeken (222)
	Nem mezőgazdasági területek első erdősítése (223)
	Erdő-környezetvédelmi kifizetések (225)
	Az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző intézkedések bevezetése (226)
	Nem termelő beruházásoknak nyújtott támogatás (227)
A jó minőségű víz egyensúlyi mennyiségének biztosítása	Nem termelő jellegű beruházások támogatása (227) és (216)
	Nem mezőgazdasági területek első erdősítése (223)
	Agrár-környezetvédelmi kifizetések (214)
	Mezőgazdasági földterületek első erdősítése (221)
A talajvédelem erősítése	Agrár-környezetvédelmi kifizetések (214)
	A mezőgazdaság és az erdészet fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez kapcsolódó infrastruktúra (125)
	Nem mezőgazdasági területek első erdősítése (223)
	Mezőgazdasági földterületek első erdősítése (221)

4.1.3. Vidéki gazdaság

A vidéki térségek legfontosabb **szükségletei** a vidéki mikrovállalkozások fejlesztése, a diverzifikáció ösztönzése a munkahelyteremtés érdekében, a készségek és képzettség fejlesztése, a színvonalasabb szolgáltatásokhoz való könnyebb hozzáférés biztosítása, valamint az életminőség javítása a falumegújításon és örökségvédelmen, illetve a helyi közösségek fejlesztésén keresztül. A külterületek, a vidéki nők és a roma populáció szükségleteivel speciális programokon belül kell foglalkozni.

Az alacsony foglalkoztatás, gazdasági és vállalkozói aktivitás, illetve jövedelmi viszonyok javítása a több és versenyképesebb vállalkozást, a nagyobb foglalkoztatást és a jobb jövedelmezőséget eredményező gazdasági szerkezetváltással érhető el. Ehhez a vállalkozóvá válás ösztönzésére, a mikrovállalkozások helyzetének javítására és a mezőgazdasági termelésből kivezető gazdasági diverzifikációra, illetve tevékenységbővítésre irányuló fejlesztések szükségesek.

A vidéki térségek munkaerőhelyzete javítható a vonzó táj, a környezeti és kulturális értékek **turisztikai hasznosítása** révén. Mindehhez autentikus, magas színvonalú turisztikai szolgáltatások megteremtésére van szükség, valamint olyan térségi turisztikai termékekre, amelyek autentikus módon reprezentálják a vidéki életformát és vidéki kultúrát.

A humán erőforrás javításához elengedhetetlen **a humán infrastruktúra színvonalának és hozzáférhetőségének javítása a vidéki térségekben**. Ehhez a hazai és az Uniós társfinanszírozású programok és támogatások összehangolt és célzott felhasználása szükséges. A vidék humán potenciáljának és képességének javításához a képző és készségfejlesztő programok és tanácsadó szolgáltatások ösztönzése járulhat hozzá. A humán feltételek javítása különösen fontos a szegregálódó és leszakadó térségekben, a hiányzó képzettség megszerzésének támogatásával, iskolarendszeren kívüli felnőttoktatás keretében.

A természeti és kulturális örökség, kiemelten a hagyományok, valamint az épített örökség megőrzése és programszerű fejlesztése, valamint a népi hagyományokat, tárgyi emlékeket és építészeti értékeket együttesen őrző és bemutató tájházak köre alapot nyújt mind az életminőség javításának, mind a gazdaság diverzifikációjának. Ezen belső erőforrások kihasználásának feltétele a településkép, az épített környezet minőségének javítása, a helyi önszerveződésnek, valamint a gazdaság és a helyi lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások egy részének teret adó közösségi terek kialakítása, fejlesztése. Másfelől szükséges az értékek további feltárása, tudatosítása, ezáltal a helyi közösség identitásának erősítése.

Az alacsony foglalkoztatottsági szint, az elégtelen gazdasági és vállalkozói aktivitás, valamint a jövedelemszerzési lehetőségek a **gazdasági szerkezetváltáson keresztül** javíthatók, amely növekvő számú és versenyképesebb vállalkozások megjelenését eredményezi, valamint magasabb foglalkoztatottsági szintet és jobb

jövedelemszerzési lehetőségeket. Mindehhez szükség van a vállalkozások előmozdítására, a mikrovállalkozások helyzetének javítására, a gazdasági diverzifikációt célzó fejlesztésekre, valamint azon tevékenységek fejlesztésére, amelyek kiutat jelentenek a mezőgazdasági termelésekből.

A helyi együttműködések fejlesztése és támogatása **szükséges** a fokozott animációs tevékenységen, készségfejlesztésen, illetve a stratégiai és projekttervezési és végrehajtási ismeretek fejlesztésén keresztül. Szükség van az információáramlás, a hálózatépítés kistérségi szintű erősítésére képzett személyek segítségével, valamint az ehhez szükséges infrastruktúra fejlesztésére.

A magyar mezőgazdaság jellegzetességeire és az ebből adódó igényekre alapozva a Program alábbi lényeges műveletei és intézkedései szolgálják a Stratégiában megállapított célok elérését:

Beavatkozási akciók	Intézkedések
A diverzifikáció, a mikro-vállalkozások és a turizmus támogatása	Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás
	Turisztikai tevékenységek ösztönzése
	Mikrovállakozások létrehozásának és működtetésének támogatása
Az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása, valamint a természeti és kulturális örökség megőrzése (falvak megújulása)	Gazdaság és a vidéki lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások
	A falvak megújítása és fejlesztése
	A vidéki örökség megőrzése és korszerűsítése
A helyi kapacitásépítés támogatása	LEADER
	A készségek elsajátítása és az ösztönzésre irányuló intézkedés a helyi fejlesztési stratégia előkészítése és végrehajtása céljából

5. Információ a tengelyekről, a tengelyekhez tartozó intézkedésekről, valamint ezek leírása

5.1. Általános követelmények

A SAPARD Programon, az Agrár és Vidékfejlesztési Operatív Programon (AVOP) és a Nemzeti Vidékfejlesztési Terven (NVT) keresztül számos fejlesztési intézkedést hajtottak már végre a magyar mezőgazdaságban a magyarországi gazdálkodók versenyképességi hátrányainak ellensúlyozásával, a termőhelyi adottságok jobb kihasználásával, valamint a környezettudatos gazdálkodási tevékenységek erősítésével, ezáltal szerkezeti változásokat is előidézve. Ezek a programok hozzájárultak a városi és vidéki térségek közötti különbségek mérsékléséhez, illetve a különbség növekedési ütemének lassításához is.

A jelenlegi programozási időszakban (2007-2013) Magyarország az elmúlt időszak vívmányaira épít. Noha megindultak már kedvező folyamatok, a korlátozott pénzügyi források és az időszak rövidsége (5-6 év) miatt ezek a folyamatok még nem bizonyultak elégségesnek, és ezért további erőfeszítésekre van szükség a meglévő eredmények folyamatos javításához és megszilárdításához.

Az **I. tengely** célja a termelés további modernizációja azáltal, hogy a gazdálkodókat szerkezeti változások végrehajtására is ösztönzik, melynek eredményeképpen elsősorban minőségbeli javulás várható. A modernizáció összetett módon kerül kezelésre az intézkedések harmonizálása révén, annak érdekében, hogy ellensúlyozhatók legyenek a jól meghatározott gyengeségek, valamint kihasználhatóvá váljanak az erősségek. Az összetett megközelítésen keresztül a mezőgazdaság és az erdészet technikai fejlesztését támogatják az emberi erőforrás fejlesztését szolgáló intézkedések (képzés, tájékoztatás, fiatal gazdálkodók támogatása, gazdaságátadás); ezen felül a gazdálkodókat korszerűbb és kiterjedtebb tanácsadási rendszer is segíti. Az intézkedések támogatják a gazdálkodók közötti együttműködéseket (termelői csoportokban) az erősebb piaci pozíció elérése érdekében. A program lehetőségeket biztosít a gazdaságilag nem életképes gazdaságok számára arra, hogy stabilizálják és megváltoztassák termelési struktúrájukat. Előtérbe kerülnek a mezőgazdasági és erdészeti termékek értékét növelő és minőségét javító fejlesztési tervek, valamint az infrastrukturális fejlesztés és technikai korszerűsítés. Az intézkedések javítják a gabonatermelési feleslegek megfelelő csatornákba való terelését azáltal, hogy korszerűsítési lehetőségek létrehozásával ösztönzik a bioenergia-termelést (bio-üzemanyag) és az állattartást. A mezőgazdaság és az erdőgazdálkodás nagyobb szerephez juthat a bioenergia-termelésben. A bioüzemanyag-gyártáson túl az energetikai célú erdőgazdálkodás, valamint a biogáztermelés is támogatott tevékenységnek minősül.

A racionálisabb földhasznosításhoz és a környezetvédelemhez kapcsolódó intézkedések a **II. tengely** köré szervezettek, formálisan két alrendszert alkotva. A vonatkozó előírásokon túli költségek és az elmaradt jövedelem kompenzációjára

irányuló intézkedések az első alrendszerbe tartoznak. A kompenzációs típusú támogatási rendszerek révén egy sikeres agrár-környezeti program folytatódik, melynek részeként a Natura 2000 területek is bevonásra kerülnek a támogatási rendszerbe. Ezen intézkedések révén a gazdálkodókat arra ösztönzik, hogy csökkentsék a környezeti terheléseket, tartsák fenn a biológiai diverzitást, valamint járuljanak hozzá az élővizek védelméhez. Számos őshonos állatfaj tartása nem gazdasági szempontból, hanem az ezen fajok által biztosított értékes genetikai alap okán érdeke a gazdálkodóknak, és keresztezési célokra is használhatók. Ezek megőrzése érdekében támogatást kapnak mindazok, akik vállalják ezen állatfajok tartását. A kedvezőtlen adottságú régiók támogatása fontos szerepet játszik a külterjes mezőgazdasági termelés életben tartásában, ezáltal támogatva a tájvédelmet és a foglalkoztatás kérdését is. . A földhasználattal kapcsolatos intézkedések képezik ezen tengely másik alrendszerét. A hatékonyság szempontjából tekintve a földhasználat megváltozása (a termelés hatékonyságának érdekeit szolgálva, amennyiben a mezőgazdasági használat visszaesett a kedvezőtlenebb adottságú termőhelyeken, valamint az erdősítés) különös hangsúlyt kap, azonban – különösen a nem mezőgazdasági földterületeken való erdőtelepítés és az agrár-erdészeti rendszerek esetében – fontos a biodiverzitás fenntartásának szemszögéből is.

A **III. tengelybe** tartozó intézkedések célja a vidéki térségeken élők jövedelemtermelési lehetőségeinek és életminőségének javítása a jövedelemtermelő beruházások előmozdítása által – ami ezen tengely fő fókuszpontja – és ezáltal a munkahelyek teremtése és megtartása érdekében. A program lehetővé teszi vidéki vállalkozások átfogó módon történő fejlesztését, ideértve a műszaki fejlesztést, tanfolyamok és tanácsadó szolgáltatás igénybevételét, valamint a minőségi előírásoknak való megfelelés biztosítását. Elősegíti új vállalkozások létrehozását, emeli a termékek és a szolgáltatások minőségét és hozzáadott értékét, valamint ösztönzi a vállalkozók integrációinak létrejöttét. Az életminőség javításának célja elsősorban a vidéki térségeken hiányzó szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása, melyeket integrált közösségi szolgáltatóhelyeken és a helyi szükségletekhez igazított megoldásokkal valósítanak meg a költséghatékonyság biztosítása érdekében. A kulturális és rekreációs lehetőségek bővítése, a vidéki örökség megőrzése és fenntartható használata nem csak a falusi turizmus fejlesztését jelenti, hanem elengedhetetlen feltétele a vidéki lakosság életminőség-javításának is. A helyi fejlesztési stratégiák - melyeket a képességek és kapacitások fejlesztésének eredményeképpen a köz- és a magánszektor képviselőinek együttműködése alapján dolgoznak ki (Helyi Vidékfejlesztési Közösségek) - segítenek megvetni ezen fejlesztések alapjait, de segítenek a fejlesztések beágyazódásában és abban is, hogy egy keretet alkossanak. A fentiek intézményi kereteit a Helyi Vidékfejlesztési Irodák hálózata biztosítja, amely kistérségi szinten működik, és Magyarország teljes területét lefedi.

Az alábbi táblázat összefoglalja mindazokat az intézkedéseket, melyeket a 2007-2013 közti időszakban az ÚMVP kereteiben kívánnak bevezetni (és azokat is, amelyeket nem), valamint hivatkozásokat is tartalmaz a vonatkozó jogszabályokra (1698/2005/EK és 1974/2006/EK Tanácsi Rendeletek).

Kód	Az intézkedés megnevezése	Az 1698/2005/EK rendelet vonatkozó cikke	Hivatkozási szám az 1974/2006/EK rendelet II. számú mellékletében	A Programnak része-e az intézkedés
I. tengely: A mezőgazdasági és erdészeti ágazat versenyképességének javítása				
111	Szakképzés, információs tevékenység, innováció	21. és 52. cikk (c)	5.3.1.1.1.	✓
112	Fiatal gazdák induló támogatása	22. cikk	5.3.1.1.2.	✓
113	Gazdaságátadási támogatás (korai nyugdíjazás)	20. cikk (a) (iii) és 23. cikk	5.3.1.1.3.	✓
114	Tanácsadó szolgáltatás igénybevétele	20. cikk (a) (iii) és 24. cikk	5.3.1.1.4.	✓
121	A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése	20. cikk (b) (i) és 26. cikk	5.3.1.2.1.	✓
122	Az erdők gazdasági értékének javítása	20. cikk (b) (ii) és 27. cikk	5.3.1.2.2.	✓
123	A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése	20. cikk (b) (iii) és 28. cikk	5.3.1.2.3.	✓
126	A természeti katasztrófák által sújtott mezőgazdasági termelési potenciál helyreállítása és megfelelő megelőző intézkedések bevezetése	20. cikk (b) (vi)	5.3.1.2.6.	X
141	A szerkezetátalakítás alatt álló, félig önellátó gazdaságok támogatása	34. cikk	5.3.1.4.1.	✓
142	Termelői csoportok létrehozásának támogatása	20. cikk (d) (ii) és 35. cikk	5.3.1.4.2.	✓
II. tengely: A környezet és a vidék fejlesztése				
211	Kifizetések a hátrányos helyzetű, hegyvidékeken élő gazdálkodóknak	36. cikk (a) (i) és 37. cikk	5.3.2.1.1.	X
212	A hegyvidéki területeken kívüli hátrányos helyzetű területek mezőgazdasági termelőinek nyújtott kifizetések	36. cikk (a) (ii) és 37. cikk	5.3.2.1.2	✓
213	Natura 2000 kifizetések és a 2000/60 EK Irányelvhez kapcsolódó kifizetések	36. cikk (a) (iii) és 38. cikk	5.3.2.1.3.	✓
214 (A)	Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések	36. cikk (a) (iv) és 39. cikk	5.3.2.1.4.	✓
214 (B)	Genetikai erőforrások megőrzése	39. cikk (5)	5.3.2.1.4.	✓
216	Nem termelő beruházásoknak nyújtott támogatás	36. cikk (a) (iv) és 41. cikk	5.3.2.1.6.	✓
221	Mezőgazdasági földterület első	43. cikk	5.3.2.2.1.	✓

	erdősítése			
222	agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági földterületeken	44. cikk	5.3.2.2.2.	✓
223	Nem mezőgazdasági földterület első erdősítése	45. cikk	5.3.2.2.3.	✓
225	Erdő-környezetvédelmi kifizetések	47. cikk	5.3.2.2.5.	✓
226	Az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző intézkedések bevezetése	48. cikk	5.3.2.2.6.	✓
227	Nem termelő beruházásoknak nyújtott támogatás	49. cikk	5.3.2.2.7.	✓
III. tengely: A vidéki élet minősége és a vidéki gazdaság diverzifikálása				
311	Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás	52. cikk (a) (i) és 53. cikk	5.3.3.1.1.	✓
312	Mikrovállalkozások létrehozásának és működtetésének támogatása	52. cikk (a) (ii) és 54. cikk	5.3.3.1.2.	✓
313	Turisztikai tevékenységek ösztönzése	52. cikk (a) (iii) és 55. cikk	5.3.3.1.3.	✓
321	A vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások	52. cikk (b) (i) és 56. cikk	5.3.3.2.1.	✓
322	A falvak megújítása és fejlesztése	52. cikk (b) (ii)	5.3.3.2.2.	✓
323	A vidék örökségének védelme és fenntartható fejlesztése	52. cikk (b) (iii) és 57. cikk	5.3.3.2.3.	✓
323	A vidéki örökség megőrzése és fenntartható fejlesztése - Natura 2000 gazdálkodási tervek elkészítése	57. cikk (a)	5.3.3.2.3.	✓
331	Képzés és tájékoztatás	58. cikk	5.3.3.3.	✓
341	Készségek elsajátítása, ösztönzés és a helyi fejlesztési stratégiák kidolgozása és végrehajtása	52. cikk (d)	5.3.3.4.	✓
IV. tengely: LEADER				
411 412 413	LEADER	63. cikk (a), (b), (c) és 64. cikk	5.3.4.	✓

A beavatkozás indoklását, céljait, hatókörét és a hozzá tartozó intézkedéseket, valamint azok indikátorait és kvantitatív céljait az egyes intézkedések leírása tartalmazza a vonatkozó al-fejezetekben.

Az **előleg** mértéke nem haladhatja meg a beruházási támogatás 20%-át és csak az előleg összegének 110%-át kitevő összegre vonatkozó bankgarancia vagy más ekvivalens garancia (a pénzügyi intézményekről szóló nemzeti jogszabálynak

megfelelően) ellenében fizethető ki. Előleg bankgarancia nélkül is nyújtható a közszféra szereplőinek (önkormányzatoknak).

Előleg az alábbi intézkedések esetén fizethető 2008-tól.

Intézkedések:

I. tengely

121. A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése

122. Az erdők gazdasági értékének javítása

123. Mezőgazdasági és erdőgazdálkodási termékek értéknövelése

125. A mezőgazdaság és az erdészet fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez kapcsolódó infrastruktúra

III. tengely

311. Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás

312. Mikrovállalkozások fejlesztésének támogatása

313. A turisztikai tevékenységek ösztönzése

322. Falumegújítás

323. A vidéki örökség megőrzése és fenntartható fejlesztése

A **biztosíték (garancia)** felszabadításra kerül, amikor az illetékes kifizető ügynökség megállapítja, hogy a beruházási támogatásnak megfelelő tényleges költség összege meghaladja az előleg összegét.

A **természetbeli hozzájárulásokat** tartalmazó intézkedések esetén egy köz- vagy magánszektorbeli kedvezményezett hozzájárulásai – azaz olyan áruk vagy szolgáltatások biztosítása, amelyekre vonatkozóan nem került sor számlákkal vagy azoknak megfelelő dokumentumokkal alátámasztott pénzfizetésre – csak az alábbi feltételek teljesülése esetén számolhatók el költségként:

(a) a hozzájárulás térítés nélküli önkéntes munkából áll a gazdálkodók és erdőtulajdonosok részéről;

(b) a hozzájárulásokra nem az 50. cikkben hivatkozott pénzügyi tervezési akciók alapján kerül sor (minthogy a pénzügyi tervezési akciók nem finanszírozhatók a Program forrásaiból);

(c) a hozzájárulások értéke önállóan felmérhető és ellenőrizhető.

A térítés nélküli önkéntes munka esetén a munka értékét a munkára fordított idő és az egyenértékű munkanapi, illetve havi bére alapján kell figyelembe venni.

A természetbeni hozzájárulások és az eljárások költségeinek elszámolásának a megfelelő számviteli dokumentumok alapján kell történnie, amely igazolja a munka elvégzését és a számviteli törvénynek megfelelően lett kiállítva. A kedvezményezettnek szabályoznia kell a nettó költségek számításának módját a végrehajtott fejlesztés kiadásainak számítására a számviteli törvénynek megfelelően, valamint a saját hozzáadott munkája a számviteli szabályok szerint kizárólag az elszámolható költségek között tüntethető fel. Az ellenőrzést független technikai ellenőr végzi. Áruk és szolgáltatások esetén azok értékének meghatározására az iránymutatásoknak megfelelően és hivatásos értékbecslők részéről kerül sor.

Az önkéntes munkát és a természetbeni hozzájárulást illetően a költségszámítás a szabvány költségszámítási módszerei szerint történik.

A természetbeli hozzájárulás az alábbi intézkedések esetén számolható el 2008-tól: „A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése” és „Az erdők gazdasági értékének növelése”.

A Program keretében minden magyar forint alapú számítás a 272 Ft/euró hivatalos árfolyamon alapszik.

Az alábbi táblázat a Program szerkezetét mutatja.

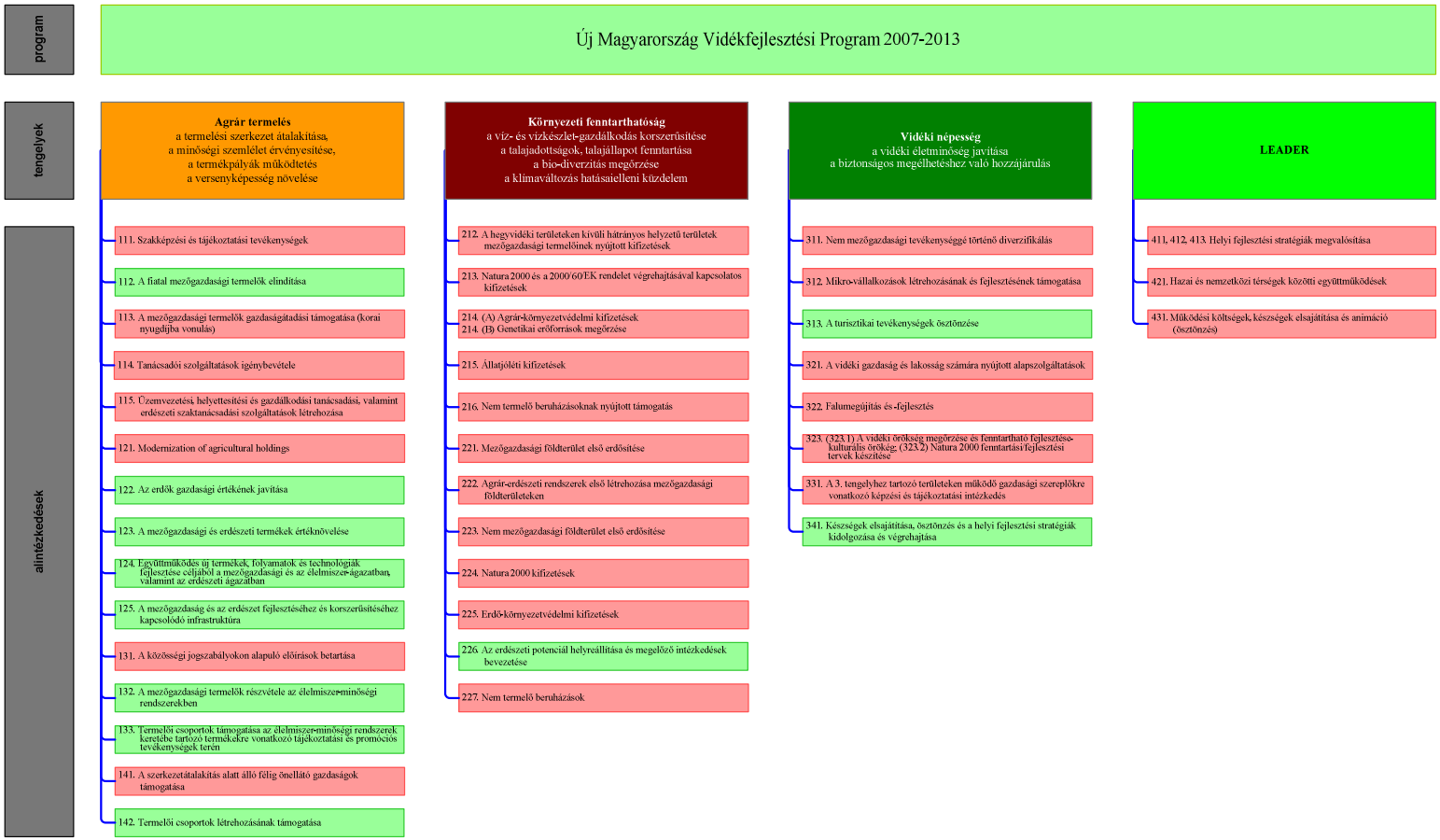

5.2. Az összes vagy több intézkedésre vonatkozó követelmények

5.2.1. Az előző időszakból áthozott, folyamatos műveletek

A **Nemzeti Vidékfejlesztési Program** kereteiben jóváhagyott, valamint a többéves kötelezettségvállalások által befolyásolt intézkedésekre vonatkozó kifizetések az 1320/2006/EK rendelet, I. cím, 2. cikk, h) pont, I. alpont (Agrár-környezetvédelmi kifizetések, Az előírásoknak való megfelelés, Mezőgazdasági területek erdősítése, Félig önellátó gazdálkodó támogatása, valamint Termelői csoportok támogatása), illetve a Kedvezőtlen Adottságú Területek vonatkozásában eszközölt kifizetések, amint azt a 1320/2006/EK rendelet, II. cím, 2. fejezet, 1. tétel, 6. cikk meghatározza, 2007. január 1. napját követően terhelhetők az EMVA pénzügyi költségvetésére.

Az 1320/2006/EK rendelet II. cím, 2. fejezet, 1. tétel, 4. cikk értelmében Magyarország a jelenlegi programozási időszakra vonatkozó elfogadott kötelezettségvállalásokat illetően 2007. január 1. napját követően az alábbiak szerint eszközölhet kifizetéseket EMVA költségvetésére:

- Agrár-környezetvédelmi kifizetések az 1320/2007/EK rendelet II. cím, 2. fejezet, 1. tétel 5. cikk szerint.
- Kedvezőtlen adottságú területekre vonatkozó kifizetések az 1320/2006/EK rendelet II. cím, 2. fejezet, 1. tétel 6. cikk szerint.
- Előírásoknak való megfelelés, Mezőgazdasági területek erdősítése, Félig önellátó gazdálkodó támogatása, valamint Termelői csoportok támogatása intézkedések esetén az 1320/2006/EK rendelet II. cím, 2. fejezet, 1. tétel 7. cikk szerint akként, hogy az Előírásoknak való megfelelés intézkedés esetén az 1320/2006/EK rendelet II. cím, 2. fejezet, 1. tétel 9. cikk is alkalmazandó.

Az alábbi táblázat a folyamatban levő műveletek lebontását mutatja.

Intézkedés	**A folyamatban levő hozzájárulás értéke (millió EUR)**
Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések	368
Az előírásoknak való megfelelés	4
Mezőgazdasági területek erdősítése	115,4
Félig önellátó gazdaságok támogatása	2
Termelői csoportok támogatása	21.8
Kedvezőtlen adottságú területek	1,2

5.2.2. Kompatibilitás az állami támogatásokra vonatkozó eljárásokkal és kritériumokkal

Az Irányító Hatóság megerősíti, hogy az 1698/2005/EK Tanácsi Rendelet 25. és 52. cikkei alapján hozott intézkedésekre, valamint a fent említett Rendelet 28. cikke szerinti intézkedések alapján tett műveletekre - amelyek kívül esnek a Szerződés 36. cikkének hatályán - biztosított az állami támogatások eljárásaira és alapvető kompatibilitási kritériumaira vonatkozó előírások teljesítése, különös tekintettel a Szerződés 87-89. cikkeiben rögzített, a közpénzből való támogatás maximális mértékére vonatkozó követelményekre.

A Magyar Fejlesztési Bank kölcsönprogramjainak és az ÚMVP egyes hitelgarancia kereteinek kumulációja

A Magyar Fejlesztési Bank (Budapest, 1051, Nádor utca 31) különböző kölcsönprogramjai olyan kedvezményes hitelt nyújtanak, amelyet az állam kedvezményes átváltási árfolyam mellett ad - és ezért állami támogatás tartalmuk van – az ÚMVP kedvezményezettjeinek. A kedvezményes kölcsönhöz az Agrár-Vállalkozási Hitelgarancia Alapítvány (AVHGA, Kálmán I. u. 20., H-1054 Budapest) [fn] vagy a Hitelgarancia Rt. (Szép u. 2., H-1053 Budapest) fn kínál hitelgaranciát, kedvezményes, állam által garantált árfolyamon, amelynek így államitámogatás-tartalma van. A kedvezményes kölcsön lehetőségeiről a Bizottságot előre tájékoztatták, e kölcsönök állami támogatásnak tekintendők az XE18/2005 és XS140/05 kódok alapján (a benyújtás dátuma: 2007. április 3). A hitelgarancia-programok a *de minimis* támogatási küszöb alatt vannak, tekintettel az alacsony államitámogatás-tartalomra, és emiatt ekként is kezelik őket.

Az Agrár-Vállalkozási Hitelgarancia Alapítvány garanciáját a projektgazda más, nem kedvezményes és nem az MFB által folyósított kölcsönökhöz is igényelheti.

Az Irányító Hatóság gondoskodik arról, hogy a teljes támogatási szint ne haladja meg a közösségi jogszabályokban foglalt mértéket.

A hitelprogramok és a hitelgaranciák az alábbiak szerint vehetők igénybe ÚMVP-támogatással.

1. Az igénylő benyújtja projekt pályázatát az MVH-hoz.

2. Az értékelést követően az MVH értesíti a kérelmezőt azon döntéséről, hogy támogatást kapott-e az ÚMVP alapján.
3. Az MVH értesítése kézhezvételével a pályázó az MFB-hez vagy más pénzintézethez fordul és aláírja a hitelszerződést, valamint szükség esetén ezt követően az AVHGA-hoz vagy a Hitelgarancia Rt.-hez fordul, ahol kap egy igazolást arról, hogy mennyi állami támogatást tartalmaz az MVH-val való szerződéskötés alapján kapott kedvezményes kölcsön és/vagy a hitelgarancia, amelyből az MVH döntése alapján kedvezményezettként részesül. A kedvezményezett kifizetési kérelmének értékelése során az MVH a kiegészítő nemzeti finanszírozás támogatási elemét (kedvezményes kölcsön vagy hitelgarancia) már kifizetett támogatási összegként tekinti. Kiegészítő nemzeti finanszírozás csak olyan kedvezményezettek számára áll rendelkezésre, akik érvényes támogatási döntéssel rendelkeznek az ÚMVP finanszírozás vonatkozásában.
4. A MVH ezt követően ellenőrzi, hogy az összes adandó támogatás összhangban áll-e a támogatási intenzitásra vonatkozóan a vonatkozó EK rendelet (1698/2005) által rögzített szabályokkal, és a határérték túllépése esetén csökkenti a kifizetés összegét.

5.2.3. A kölcsönös megfeleltetéssel kapcsolatos előírások megerősítése

Az ÚMVP vonatkozó intézkedéseit illetően a kölcsönös megfeleltetéssel kapcsolatos előírások megegyeznek az 1782/2003/EK rendeletben foglaltakkal.

5.2.4. A beruházási intézkedések támogatási céljai

A Program egyes intézkedéseit olyan módon tervezték meg, hogy biztosítsák azt, hogy a magánszektorbeli kedvezményezettek számára nyújtandó beruházási támogatások célszerű módon szolgálják a 3.1. fejezetben leírt elemzésekben azonosított fejlesztési szükségletek kielégítését, a strukturális hátrányok kezelését, valamint a 3.2. fejezetben meghatározott stratégiai célkitűzéseket. Az egyes intézkedések leírásán belül a beavatkozás részletes indoklását „Az intézkedés indoklása" és „Az intézkedés céljai" bekezdések tartalmazzák, míg a kapcsolódó korlátozásokról és preferenciákról a „Az intézkedés tartalma", valamint „A kedvezményezettek köre" bekezdések szólnak részletesebben.

Minden egyes üzleti beruházásra vonatkozóan (I. és III. tengely, beleértve az eszközök beszerzését, ültetvények létrehozását és ingatlanfejlesztési tevékenységeket is) a kritériumok egyikének tekintendő – annak biztosítására, hogy a kérdéses beruházások által fejlesztendő tevékenységeknek legyen létező piaca, valamint versenyképes és fenntartható legyen hosszú távon is – hogy az igénybe venni kívánt támogatás mértékétől függően egy egyszerűsített vagy összetett üzleti tervet kell kidolgozni.

Az állattartó telepek korszerűsítésére vonatkozó intézkedésen belül a Nitrát Irányelvben meghatározott követelményeknek való megfelelés érdekében eszközlendő beruházások előnyt élveznek nagyobb támogatási intenzitásuk, valamint projektkiválasztásuk miatt.

Gépbeszerzések esetén a projektek kiválasztásának egyik kritériumaként került meghatározásra, hogy a megvásárolni tervezett eszközöknek szerepelniük kell a mezőgazdasági gépek katalógusában, ezáltal garantálva a Program deklarált célkitűzései közé tartozó alacsony környezeti terhelést, valamint olyan eszközök beszerzését, amelyek hosszú távú versenyképességet biztosítanak.

A gazdaságok nagyobb hozzáadott-érték termelése érdekében előnyt élveznek a betakarítás utáni tevékenységek és az alapanyagok tovább feldolgozása során használt eszközök.

A III. tengelyhez tartozó intézkedések területi korlátozásokat alkalmaznak, amelyek a különböző intézkedések speciális megközelítéseihez vannak hangolva.

5.2.5. Biztosítani kell, hogy a vidékfejlesztési támogatásból támogatott műveletek ne kapjanak támogatást a közös agrárpolitika (KAP) egyéb releváns eszközeiből

Az Irányító Hatóság kijelenti, hogy a nemzeti jogszabályokban és a pályázati kiírásokban rögzített részletes szabályozás útján gondoskodik a KAP eszközeitől való lehatárolásról. A technikai eljárások biztosítják a Vidékfejlesztési Program eszközei és a KAP eszközei közti lehatárolást.

Az eszközök és a feltételek, valamint az adminisztratív szabályok közti összefüggések biztosítják, hogy nem kerül sor kettős finanszírozásra; a kettős finanszírozás elkerülésének módszereit a 10.1 fejezet és az intézkedés leírásai részletezik.

5.2.6. A számítások következetességének és elfogadhatóságának bizonyítékai

A számításoknak, valamint a támogatási összegek kiszámítási módszertanának következetességét (konzisztenciáját) és elfogadhatóságát részletesen az intézkedések vonatkozó részei szabályozzák, amint azt az alábbi táblázat jelzi.

A számításokat a Program tervezői készítették, és egy olyan szervezet hagyta jóvá, amely funkcionálisan nem a Minisztérium része. Az igazoló szervezetek nevei a 7. módszertani mellékletben találhatók.

Az 1974/2006/EK tanácsi rendelet 48. szakaszának (2) bekezdésében meghatározottak szerint a támogatási összegek konzisztens számítási módszereit, ezek pontosságát és elfogadhatóságát a tagállamnak kell alátámasztania független testületek tanulmányai, valamint széles körű adatgyűjtésen alapuló jelentések segítségével, valamint a korábbi évek megvalósítási tevékenységének tapasztalatai alapján.

A fent említett aspektusoknak a Bizottság általi ellenőrzéséről a Programért felelős hatóság gondoskodik azáltal, hogy szükség esetén rendelkezésre bocsát minden tanulmányt, adatbázist és jelentést.

5.2.7. Pénzügyi tervezési akciók

A Vidékfejlesztési Program forrásaiból nem finanszírozhatók pénzügyi tervezési akciók.

5.3. A tengelyekre és az egyes intézkedésekre vonatkozóan szükséges információk

5.3.1. I. tengely: A mezőgazdasági és erdészeti ágazat versenyképességének javítása

A javasolt intézkedések kapcsolódása a Nemzeti Erdőprogramhoz és a Közösségi Erdészeti Stratégiához

A EMVA I. tengelyének tervezett intézkedései szorosan kapcsolódnak a Nemzeti Erdőprogramban foglalt intézkedésekhez, így az EU intézkedéseivel (a vonatkozó jogszabályokba foglalt módon), valamint az erdőgazdálkodási stratégiával is összhangban vannak.

Az I. tengely tervezett intézkedései fókuszában a felhasználás és a fejlesztés áll a Nemzeti Erdőprogramban (NEP) felsorolt cselekvési tervekből (védelem, felhasználás, fejlesztés), természetesen összhangban a többi tengely tervezett intézkedéseivel, különösen azokkal, amelyek a védelemről szólnak.

A Rio de Janeiro Föld-csúcs konferenciát követően megszervezett Európai Erdők Védelme Miniszteri Konferenciák (Helsinki 1993., Lisszabon 1998. és Bécs 2003.) állásfoglalásain (17) alapul az Európai Unió erdészeti stratégiája is, amely az erdők gazdasági jelentőségét már az erdők védelmi- és közjóléti szerepe mellé rendeli.

Alapkövetelmény, hogy a fenntartható fejlődés követelménye érvényesüljön egy olyan természeti erőforrással történő gazdálkodás során, mint az erdő. Ennek hazánkban évszázados gyakorlata van, azonban a fenntartható erdőgazdálkodás feltételrendszerét mindig az aktuális gazdasági kihívásokhoz és a környezetvédelmi igényekhez kell igazítani. Hazánkban a rendszerváltást követően a magánerdő-tulajdon gyarapodásával, az agrárgazdálkodás szerkezetének átalakulásával szükségessé vált az addigi erdészeti, erdőgazdálkodási szemlélet és erdészeti politika átformálása.

Az elmúlt évtizedben a társadalom figyelme minden korábbinál nagyobb mértékben fordult az erdők, illetve erdőgazdálkodás felé, számon kérve a természeti környezet egyik legértékesebb alkotójának, az erdőnek tartós fenntartását és fejlesztését.

A Nemzeti Erdőprogrammal tehát egy nemzeti szintű, átfogó, ágazatok közötti és ismétlődő politika-tervezési folyamat valósul meg, amelyben 2006-2015. között az alábbi 10 területen kívánunk fejlődést elérni:

Állami erdőgazdálkodás fejlesztése

Olyan tulajdonosi, kezelői intézményi szervezet kialakítása szükséges, amely hosszú távon biztosítja az állami erdővagyon közcélú szolgáltatásainak kiemelt szintű biztosítását.

Magán-erdőgazdálkodás fejlesztése

A magán-erdőgazdálkodás tőke- és eszközszegénységének csökkentésével, a jelenleg nem művelt területen az erdőgazdálkodási tevékenység beindításával az ország területének 9%-án jelentős javulást kell elérni a környezeti állapotban és a foglalkoztatás terén.

Vidék- és területfejlesztés, erdőtelepítés, erdőszerkezet-átalakítás

Az agrárátalakulás során felszabaduló területek erdősítése növeli a nemzeti erdővagyont, munkalehetőséget teremt, és folyamatos foglalkoztatást biztosít, hozzájárul a vidéki turizmus fejlesztéséhez és emeli a vidéki élet minőségét.

Természetvédelem az erdőkben

A természeti értékek és területek védelmét, az erdők biológiai sokféleségének megőrzését nem lehet kizárólag védetté nyilvánított objektumokra (pl. fajokra, élőhelyekre, területekre) korlátozni, hanem az erdei ökoszisztémák természetközeli erdőgazdálkodási módszerekkel történő általános védelmét, kezelését kell megvalósítani.

Modern erdővédelem

Az új szemléletű erdővédelem elsősorban a károk megelőzését, a természetes folyamatok nagyobb mértékű érvényesülését, továbbá az erdők önszabályzó képességének fokozását állítja középpontba.

A fenntartható vadgazdálkodás

A jövő vadgazdálkodását mindenek előtt a természetes populációkra kell alapozni, a zárttéri vadtartás csak kiegészítő szerepet tölthet be az eredményesebb vadásztatás érdekében.

Racionális fahasznosítás

Ökológiai és gazdasági szempontból is alapvető nemzetgazdasági érdekünk az újratermelhető, környezetbarát faanyag fokozottabb felhasználása; így a faanyag ipari és társadalmi hasznosításának javítása az egész Program egyik meghatározó eleme.

Az erdészeti igazgatás feladatai

Az erdészeti igazgatás munkáját úgy kell fejleszteni, hogy az állami akarat érvényesítése során az adott pillanatban jelentkező társadalmi és szakmai elvárásokat maximálisan figyelembe vegye.

Kutatás, oktatás és termelésfejlesztés

A kutatás és oktatás fejlesztése kihat a Program megfelelő tudományos megalapozására és a gyakorlati megvalósítás előfeltétele. A termelésfejlesztésre gyakorolt hatása miatt a kutatás és oktatás kiemelt szerepű a programon belül.

Hatékony kommunikáció az erdőről az ember-erdő viszonyának javítása érdekében

Be kell mutatni a fenntartható erdőgazdálkodás környezetbarát hatásait, az erdő szolgáltatásainak pozitív hozzájárulását a környezeti állapothoz és a társadalmi igények kielégítéséhez.

A fent említett célterületek összhangban vannak az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap célkitűzéseivel, így a Nemzeti Erdőprogram végrehajtása közvetlenül elősegíti az Európai Közösség vidékfejlesztési politikája megvalósítását.

Az UMVP egyes erdészeti intézkedései közvetlenül szolgálják az EU Erdészeti Stratégiáján alapuló EU erdészeti cselekvési tervében foglalt egyes kulcstevékenységek megvalósulását. Így az ÚMVP I. tengely erdészeti intézkedései az akcióterv 3-5. (nem faalapú erdei termékek, erdei biomassza felhasználása, erdőtulajdonosok együttműködése, képzése) kulcstevékenységekkel, a II. tengely intézkedései pedig a 6. (klímaváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás), 7. (biológiai sokféleség megőrzése), 9. (erdővédelem), 11. (erdők védőfunkcióinak megtartása) és a 12. (városi és városkörnyéki erdők használata) kulcstevékenységekkel vannak kapcsolatban.

Az egyes NEP-célprogramok megvalósítása a tervezett intézkedések segítségével valósul meg az alább felsorolt kapcsolódási pontokon keresztül.

A képzési és tájékoztatási tevékenységek támogatásának célja az, hogy a mező- és erdőgazdálkodási termelők szakmai tudásszintjét emelje az agrárgazdálkodás környezeti hatásait, az EMVA keretein belül támogatott tevékenységek tervszerű megvalósítását és a megvalósult beruházások szakszerű működtetését illetően, valamint az, hogy a vidéki emberek vállalkozási készségeit fejlessze.

A tanácsadó szolgáltatások igénybevételének támogatása a munkavédelmi és egyéb kapcsolódó előírások betartásának segítését, valamint a bruttó mezőgazdasági termelékenység javítását célozza.

Az üzemvezetést, a gazdálkodást és a helyettesítést segítő tanácsadó szolgáltatások célja, hogy elősegítse az agrárvállalkozások hatékonyságának és versenyképességének növelését, támogassa a mezőgazdasági fejlődés fenntarthatóságát, továbbá javítsa a vidéki régiók népességmegtartó és alkalmazkodóképességét, illetve a mezőgazdasági termelők és vállalkozók életkörülményeit.

Az erdők gazdasági értékének javítása a népszerűsítő kiadványok, illetve az erdészeti eszközök és gépek korszerűsítése révén érhető el, illetve az erdőgazdálkodást segítő informatikai eszközök beszerzésével.

A mező- és erdőgazdálkodási termékek értéknövelési támogatásának célja az, hogy az erdőgazdálkodás szerkezetét megváltoztassa, a termékstruktúrát javítsa, a kapacitások összhangját megteremtse, és korszerű technológiákat valósítson meg, valamint a minőségi tárolás alkalmazását támogassa.

A mező- és erdőgazdálkodás modernizációjához és fejlesztéséhez kapcsolódó infrastrukturális projektek célja, hogy az erdők felfedezéséhez, talajvédelméhez, valamint a talajnedvesség egyensúlyát támogató rendszerek kiépítéséhez hozzájáruló, technikai jellegű projekteket, továbbá az erdei iskolákat, valamint a magán erdei tájékoztató központokat támogassák.

Az egyes NEP-célprogramok megvalósítása a tervezett intézkedések segítségével valósul meg az alább felsorolt kapcsolódási pontokon keresztül.

Szakképzési és tájékoztatási tevékenységek

A támogatás célja az, hogy a mező- és erdőgazdálkodási termelők szakmai tudásszintjét emelje az agrárgazdálkodás környezeti hatásait, az EMVA keretein belül támogatott tevékenységek tervszerű megvalósítását és a megvalósult beruházások szakszerű működtetését illetően, valamint az, hogy a vidéki emberek vállalkozási készségét fejlessze.

Kapcsolódási pontok:

- Kutatás, oktatás és termelésfejlesztő célprogramok
- Magán-erdőgazdálkodás fejlesztése célprogram
- Célprogram az erdőket érintő hatékony kommunikációt illetően, melynek célja az ember és az erdő kapcsolatának javítása.

Tanácsadó szolgáltatások igénybevétele

A tanácsadó szolgáltatások igénybevételének támogatása a munkavédelmi és egyéb kapcsolódó előírások betartásának segítését, valamint a bruttó mezőgazdasági termelékenység javítását célozza.

Kapcsolódási pontok:

- Magán-erdőgazdálkodás fejlesztése célprogram
- Kutatás, oktatás és termelésfejlesztő célprogramok
- Célprogram az erdőket érintő hatékony kommunikációt illetően, melynek célja az ember és az erdő kapcsolatának javítása.

Az erdők gazdasági értékének növelése

A támogatás célja az erdők gazdasági értékének növelése a népszerűsítő kiadványok, illetve az erdészeti eszközök és gépek korszerűsítése révén, illetve az erdőgazdálkodást segítő informatikai eszközök beszerzésével.

Kapcsolódási pontok:

- Magán-erdőgazdálkodás fejlesztése célprogram
- Vidék- és regionális fejlesztési, erdősítési, és az erdő struktúrájának átalakítását célzó célprogramok

Mezőgazdasági és erdőgazdálkodási termékek értéknövelése

A támogatás célja az, hogy az erdőgazdálkodás szerkezetét megváltoztassa, a termékstruktúrát javítsa, a kapacitások összhangját megteremtse, és korszerű technológiákat valósítson meg, valamint a minőségi tárolás alkalmazását támogassa.

Kapcsolódási pontok:

- Magán-erdőgazdálkodás fejlesztése célprogram
- Ésszerű fafelhasználás célprogram
- Vidék- és regionális fejlesztési, erdősítési, és az erdő struktúrájának átalakítását célzó célprogramok

A mezőgazdaság és az erdészet fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez kapcsolódó infrastruktúra

A támogatás célja, hogy az erdők felfedezéséhez, talajvédelméhez, valamint a talajnedvesség egyensúlyát támogató rendszerek kiépítéséhez hozzájáruló, technikai jellegű projekteket, továbbá az erdei iskolákat, valamint a magán erdei tájékoztató központokat támogassa.

Kapcsolódási pontok:

- Vidék- és regionális fejlesztési, erdősítési, és az erdő struktúrájának átalakítását célzó célprogramok
- Magán-erdőgazdálkodás fejlesztése célprogram

5.3.1.1. A humán tőke fejlesztését és a tudás támogatását célzó intézkedések

5.3.1.1.1. Szakképzési és tájékoztatási tevékenységek

Az intézkedésre vonatkozó cikkek:

1698/2005/EK rendelet 21. cikke

Az 1974/2006 EK rendelet II. függelékének 5.3.1.1. pontja

Intézkedés kód: 111.

A beavatkozás indokolása:

Az emberi erőforrásokra vonatkozóan a helyzetelemzési részben bemutatott tények figyelembe vételével egyértelműen szükség van a mezőgazdasági és erdészeti ágazatban dolgozók – különösen a gazdaságvezetők, gazdálkodók – tudásszintjének emelésére, elsősorban az olyan szakismeretek területén, amelye(ke)t nem volt lehetőségük elsajátítani megfelelő szinten korábbi tanulmányaik során, így elsősorban a természeti erőforrások fenntartható kezelésével, köztük a kölcsönös megfeleltetés követelményeivel kapcsolatos ismeretek, vállalkozói, üzletviteli és vezetési ismeretek, új, innovatív termelési technológiákra, valamint energetikai célú biomassza termelésére vonatkozó ismeretek. Ugyancsak kiemelkedő jelentőségű az önálló ismeretszerzés képességének kialakítása, fejlesztése is, továbbá az ismeretszerzés módjainak, jelentőségének oktatása a termelők részére.

Az intézkedés keretein belül nyújtott szakképzés és tájékoztatás hozzájárul a Lisszaboni Stratégia céljainak eléréséhez.

Az intézkedés céljai:

Az intézkedés általános célja az agrárágazatban dolgozók szaktudásának növelése annak érdekében, hogy versenyképességük és gazdálkodásuk fenntarthatósága javuljon.

Az intézkedés tartalma:

Az intézkedés keretében a mezőgazdasági termelők és erdőgazdálkodók részére nyújtott, iskolarendszeren kívüli szakmai képzések, tanfolyamok, gyakorlati bemutatóval egybekötött tájékoztató programok és ügyfélszolgálati tájékoztatás támogathatók, amelyek hozzájárulnak az érintettek versenyképességének fokozásához, a vállalkozásuk összteljesítményének növeléséhez, a kölcsönös megfeleltetés és egyéb követelmények és előírások megismeréséhez és azoknak való megfeleléshez, új

vállalkozások elindításához, a mezőgazdasági és mezőgazdaságon kívüli tevékenységek diverzifikálásához.

A tevékenységek leírása (alintézkedések):

1. Komplex tájékoztatási tevékenység: gazdálkodói információs szolgálat

Az általános gazdálkodói információs szolgálat folyamatos tájékoztatási tevékenységet jelent. Az információs szolgálat tematikus működési köre kiterjed a kölcsönös megfeleltetés követelményeire, a vidékfejlesztési támogatások igénylésével kapcsolatos információkra, valamint az agrárpolitika egyéb aktuális kérdéseire. Az információs tevékenység szervezeti hatóköre magába foglalja többek között: a gazdálkodói információs pontokat, ahol állandó ügyfélszolgálat, alkalmankénti tájékoztató rendezvények, brossúrák, szórólapok, könyvecskék és egyéb kiadványok, valamint on-line szolgáltatások állnak a gazdálkodók rendelkezésére. Ezen szolgáltatás általános információkat biztosít, amelyek célja a gazdálkodók figyelmének ráirányítása a mezőgazdaság aktuális szakmai kérdéseire. Ez a szolgáltatás a képzések (a jelen intézkedés első két al-intézkedése) és a szaktanácsadási szolgáltatás (114-es intézkedés) előkészítése. Összesen kb. 200 információs pontot működtet majd a szervezet, amelynek kiválasztására közbeszerzési eljárás keretein belül kerül sor.

2. Innovatív technológiák elterjesztése bemutató-üzemi projektek útján gazdaságokban és erdészetekben

Támogatás nyújtható egynapos bemutató-üzemi tájékoztató programok megszervezésére és lebonyolítására gazdaságokban és erdészetekben, ahol a résztvevők betekintést nyerhetnek az adott helyszínen magas színvonalon megvalósított újszerű technológiákba, gazdálkodási gyakorlatokba, valamint környezetvédelmi és állatjóléti eljárásokba.

A tájékoztató programokat nyújtó mezőgazdasági üzemek és erdőgazdaságok körét – amelyeknek programjaikat a Vidékfejlesztési Képzési és Szaktanácsadási Intézettel kell jóváhagyatniuk – nemzeti szintű jogszabályban kell meghatározni.

3. A mezőgazdasághoz és erdőgazdálkodáshoz kapcsolódó képzések

a) Részvételi díjhoz támogatás nyújtható a gazdálkodók részére, ha részt kíván venni képzési programokon (tanfolyamok) az alábbi témakörökben:

Fenntartható gazdálkodás

- kölcsönös megfeleltetés követelményei,
- az SPS,
- a helyes mezőgazdasági és környezeti állapot fenntartásának követelményei
- erdőgazdálkodás,
- biogazdálkodás,

- környezetvédelmi tudatosság növelése,
- a Víz Keretirányelvre vonatkozó követelmények,
- környezetkímélő technológiák alkalmazása a növénytermesztésben, állattenyésztésben, kertészetben és erdészetben.

Megújuló energia

- energetikai célú biomassza termelése, felhasználása és elsődleges feldolgozása
- munkabiztonság a mezőgazdaságban, számítógép-használat, helyes és környezetkímélő technológiák

Bármely egyéb téma, amely segíti az I. és II. tengelyhez tartozó intézkedések céljainak elérését.

b) Kötelező képzések az ÚMVP I. és II. tengelyéhez tartozó intézkedésekkel kapcsolatosan. Az alábbi intézkedések kedvezményezettjei számára kötelező a részvétel a képzésen:

- A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése
- A mezőgazdasági és erdészeti termékek értékének növelése
- Fiatal gazdálkodók induló támogatása
- A szerkezetátalakítás alatt álló, félig önellátó gazdaságok támogatása
- Agrár-környezetvédelmi kifizetések
- Erdő-környezetvédelmi kifizetések

Kedvezményezettek:

1. számú alintézkedés: A közvetlen kedvezményezett az a szervezet, amelyet közbeszerzési eljárás útján választanak ki, és amely az információs pontokat fogja üzemeltetni, azonban a szolgáltatás célközönsége (a közvetett kedvezményezettek) a mezőgazdaság valamennyi érintettje. A kiválasztást a Kifizető Ügynökség végzi az Irányító Hatóság nevében eljárva, amely felügyeli a szolgáltatás nyújtóját.

2. számú alintézkedés: A közvetlen kedvezményezettek azon mezőgazdasági üzemek és erdőgazdaságok, amelyek bemutató-üzemi cselekvési terveket hajtanak végre, azonban a szolgáltatás célközönsége (a közvetett kedvezményezettek) mindazon gazdálkodók és erdőgazdálkodók, akik részt vesznek a bemutató-üzemi programokon.

3. számú alintézkedés: A közvetlen kedvezményezettek azok a gazdálkodók és erdőgazdálkodók, akik részt vesznek a kiválasztott képző intézmények által nyújtott tanfolyamokon. A kiválasztás az Irányító Hatóság feladata, míg a projekt finanszírozásáról a Kifizető Ügynökség gondoskodik.

A képzést és tájékoztatási tevékenységet nyújtó szervezetek meghatározása

Az 1. számú alintézkedés esetében az információs tevékenységet biztosító szervezet kiválasztására közbeszerzési eljárás keretében kerül sor. A kiválasztás az alábbi alapvető követelményeken alapul: országos irodahálózat, megfelelő számú képzett alkalmazott és tapasztalatok az ismeretátadás területén.

A 2. számú alintézkedés esetében a támogatási kérelem benyújtására a „Bemutató Üzem" címmel rendelkező szervezetek jogosultak, amelynek odaítélése nyilvános pályázat útján történik. A bemutató üzemek egyéves cselekvési terv benyújtása esetén folyamodhatnak támogatásért. A bemutató üzemek olyan gazdaságok lehetnek, amelyek a leginkább innovatív technológiákat alkalmazzák a termelésben, értékesítésben vagy egyéb eljárásokban.

Az 3. számú alintézkedés esetén a tanfolyamokat tartó szervezetek kiválasztására nyilvános nemzeti pályázat keretében kerül sor (shortlisting). A kiválasztás szempontjai: szervezeti tudás, kapacitás, költséghatékonyság, innovatív megoldások és technológiák használata és a tapasztalatok.

A támogatás típusa:

Vissza nem térítendő támogatás.

A támogatás mértéke:

A 2. számú alintézkedés és a 3.a) alintézkedés esetében a költségek 90%-a (a fennmaradó 10% a részvételi díjakból fedezendő). Roma programok esetében a támogatás mértéke 100%.

A 3. számú alintézkedés b) része, valamint az 1. számú alintézkedés esetében a tájékoztatási tevékenység elszámolható költségeinek 100%-a.

Finanszírozás:

Közpénzekből történő hozzájárulás: 127 015 326 euró

EMVA-hozzájárulás: 91 159 325 euró

Az intézkedés komplementaritása és lehatárolása:

Kapcsolódás a Program más intézkedéseihez:

Az intézkedés támogatja az 1698/2005/EK rendelet 22. cikkében leírt fiatal mezőgazdasági termelők elindítása intézkedést abban, hogy felnőttoktatás keretében megszerezzék a kapcsolódó tevékenységek végzéséhez szükséges képesítést, valamint elősegíti a fizikai erőforrások fejlesztésére (26-30. cikk), valamint a mezőgazdasági termelés és termékek minőségének javítására (31-33. cikk) vonatkozó intézkedések

megvalósítását. A kötelező továbbképzési tanfolyamok által ez az intézkedés közvetlenül támogatja a 22., 26., 28., 34., 39., 46., és 47. cikkekben leírt intézkedések hatékony megvalósítását.

A szakmai képzés fontos a gazdálkodók számára, akik olyan mezőgazdasági és erdészeti tevékenységet folytatnak, melyhez speciális tudás szükséges és akik agrár-környezeti és NATURA 2000 kifizetéseket kapnak, ezért ezen „Szakképzés és információs tevékenység" intézkedés kapcsolódik a rendelet 38., 39., 36. és 47. cikkeiben leírt intézkedésekhez is.

A különböző intézkedések és alintézkedések alapján támogatott ismeretátadás bizonyos hierarchiát mutat, melyben egy adott szint segíti egy másik szint megvalósítását. Az ismeretátadás általános alapját a GAZDANet alintézkedés (26. cikk) biztosítja, melynek alapján a mezőgazdasági termelők támogatásokat kapnak informatikai berendezések vásárlására, ezáltal lehetőséget biztosítva számukra arra, hogy gyorsan és könnyen hozzájussanak a legfrissebb információkhoz. Az ismeretátadás következő szintjét a Komplex tájékoztatási tevékenység alintézkedés (21. cikk) támogatja, amely a mezőgazdasági termelők részére a leginkább naprakész információkat biztosítja az SPS-re és a kölcsönös megfeleltetésre vonatkozó követelményekre, a támogatási kérelmek és pályázatok elkészítésére, valamint az agrárpolitika más aktuális kérdéseire nézve. Ugyanakkor felhívja a termelők figyelmét a támogatott ismeretátadás felsőbb szintjeire: a bemutató-üzemi programokra és tanfolyamokra (21. cikk), valamint a szaktanácsadási szolgáltatásokra (24. cikk).

Kapcsolódás más Operatív Programokhoz:

Az intézkedés keretében támogatott szakmai képzés nem lehet része az iskolarendszerű képzésnek, és nem finanszírozható az Európai Szociális Alapból, a Társadalmi Infrastruktúra Operatív Programból, a Társadalmi Megújulás Operatív Programból vagy a Regionális Operatív Programból származó támogatásból. A szakmai képzési programokat, illetve a felnőttképzési programokat, és konkrétabban a munkahelyi képzési és átképzési programokat illetően a Társadalmi Megújulás Operatív Program nem támogatja az őstermelőket és agrárvállalkozásokat megcélzó képzéseket.

Az egyének képzésének vonatkozásában a Társadalmi Megújulás Operatív Program nem támogatja azokat a képzési programokat, amelyek az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program körében támogatott mezőgazdasági tevékenységekhez kapcsolódnak.

Kapcsolódás az EU Közös Agrárpolitikájához (KAP)

A kabai cukorrendtartási/diverzifikálási programmal kapcsolatban a következő alapelvek kerülnek alkalmazásra:

1. A régióban gazdálkodók – az érintett települések részletes jegyzéke alapján – jogosultak az ÚMVP keretében nyújtott támogatásra a “Kabai Diverzifikációs Program” benyújtását megelőzően, valamint a diverzifikációs program intézkedései által érintett források maradéktalan felhasználását követően.
2. Az adminisztratív eszközökkel és eljárásokkal biztosítható a kettős finanszírozás elkerülése (pályázatok keresztellenőrzése, külön pályázatkövetés). Mind az ÚMVP, mind a „Kabai diverzifikációs program” az IIER rendszerben kerül megvalósításra, amellyel elkerülhető a kettős finanszírozás. A helyszíni ellenőrzések is a kettős finanszírozás elkerülését hivatottak biztosítani. A fenti tények alapján az IH garantálhatja a kettős finanszírozás elkerülését.

Számszerűsített célok a közös uniós mutatószámok tükrében:

Az indikátor típusa	**Indikátor**	**Cél**
Output	Képzésben résztvevők száma	265000
	nem (férfi/nő)	212000/53000
	korosztály	
	– 40 év alatt	166950
	– 40 éves vagy idősebb	98050
	tevékenységi kör	265000
	– ügyviteli, igazgatási (könyvelési) és értékesítési szakismeretek	15900
	– ICT (infokommunikációs technológiai) képzés	42400
	– új technikai eljárások és gépek/innovatív gyakorlatok	58300
	– új szabványok	26500
	– termékminőség	55650
	– táj- és környezetvédelem	60950
	– egyéb	5300
	résztvevők csoportjai	
	– Gazdálkodásban aktív résztvevők	214650
	– élelmiszeriparban aktív résztvevők	21200
	– Erdőgazdálkodásban aktív résztvevő	29150
	Képzési napok száma	700 000 nap
	– tanfolyam	450 000 nap

	– bemutató-üzemi program	250 000 nap
Eredmény	A tanfolyamot sikeresen elvégző gazdálkodók vagy erdőtulajdonosok száma	55 000 fő
	nem (férfi/nő)	40200/14800
	korosztály	
	– 40 év alatt	35700
	– 40 éves vagy idősebb	19300
	sikeres eredmények típusa	
	– tanúsítvány, bizonyítvány vagy diploma megszerzése	35000
	– az elsajátított készség alkalmazása	20000
	résztvevők csoportjai	
	– Gazdálkodásban aktív résztvevők	43500
	– élelmiszeriparban aktív résztvevők	4900
	– Erdőgazdálkodásban aktív résztvevő	6600
Hatás	A teljes munkaidőben foglalkoztatott létszámára átszámított bruttó hozzáadott érték változás	840 EUR

Kiegészítő programspecifikus indikátorok és számszerűsített célértékek:

Az indikátor típusa	Indikátor	Cél
Output	A komplex tájékoztatási tevékenységben részt vevő gazdálkodók száma (az információs pontokat felkeresők)	270 000 fő

5.3.1.1.2. Fiatal gazdák induló támogatása

Az intézkedésre vonatkozó cikkek:

1698/2005/EK rendelet 22. cikke

Az 1974/2006 EK rendelet 13. és 14. cikke, valamint a II. függelékének 5.3.1.1.2. pontja

Intézkedés kód: 112.

A beavatkozás indokolása:

Amint az elemzési részben bemutattuk a magyarországi népesség életkor szerinti összetételének és az agrárszektorbeli munkanélküliségi ráta alapos értékelése alapján, hogy a gazdaságok hosszú távú vezetése nem biztosított.

Magyarországon az agrárvállalkozások jelentős részére jellemzőek a likviditási problémák és a kedvezőtlen pénzügyi helyzet. Ezen vállalkozások pénzintézetek által történő finanszírozását nagyban gátolja a biztosítékok elégtelensége, az alacsony kockázattűrési képesség, valamint a magas kockázat. Következésképpen az újonnan induló vállalkozásoknak nagyon kevés lehetőségük van hitelhez jutásra, azaz a vállalkozásaiknak pénzügyi szempontból való megalapozására. A gazdálkodók esetén a vonatkozó termelési költségek gyakran elérik, vagy akár meg is haladják az értékesítésből származó bevételeket. A termelés bármiféle bővítéséhez, a megfelelő álló- és forgóeszközök rendelkezésre állásához felhalmozott tőke vagy hitel szükséges.

A mezőgazdasági termelés életkor szerinti szerkezetének javítása, a vidéki térségek lakosságmegtartó képességének javítása, valamint a jövedelemtermelő képesség fokozása alapvető célkitűzés a gazdasági és vidékfejlesztési politika keretein belül.

A fiatal gazdálkodók támogatása, tevékenységük ösztönzése az agrárágazatban kimagasló fontossággal bír, mivel innovációra való képességük és piaci hozzáállásuk szempontjából már most is erősebbek és még tovább is erősíthetők.

A mára kialakult helyzet csak úgy változtatható meg, ha a kezdő vállalkozások megfelelő tőkeellátottsággal rendelkeznek és/vagy kedvezményes kamatozású hitelekhez jutnak.

Az intézkedés céljai:

Az intézkedés célja segíteni a fiatal gazdálkodókat abban, hogy gazdaságaikat elindítsák, és célkitűzés továbbá a szerkezetváltás előidézése a gazdaságokban a mezőgazdasági munkaerő életkor szerinti megoszlásának javításával, a vidéki térségek népességmegtartó képességének javítása, valamint a mezőgazdasági tevékenységek hosszú távú fenntartásának biztosítása. Az intézkedés hozzájárulhat olyan fiatal

gazdálkodók vállalkozásainak beindításához, akik növénytermesztési (ideértve a kertészeti tevékenységet is), állattenyésztési vagy vegyes gazdálkodási tevékenységet kívánnak folytatni.

Az intézkedés tartalma:

Támogatások nyújthatók jövedelemtámogatás formájában a mezőgazdasági termelési tevékenységek feltételeinek megteremtésére, ezen tevékenységek során felmerült költségek fedezetére, valamint a mezőgazdasági termelőket és munkavállalókat megcélzó Gazdaságátadási intézkedésben részt vevő gazdálkodók gazdaságainak átvételére és azok fejlesztésére.

Kedvezményezettek köre:

Bármely természetes személy 18 és 40 éves életkor között, aki középiskolai szintű mezőgazdasági végzettséggel rendelkezik, személyesen vezetett első gazdaságot hoz létre – gazdaságot vesz át bármely olyan gazdálkodótól, aki a Gazdaságátadási intézkedés (23. cikk) résztvevője, és üzleti tervvel rendelkezik a gazdálkodási tevékenységek fejlesztésére. A gazdaság vezetője olyan természetes személy lehet, aki egyéni vállalkozó és mezőgazdasági tevékenységet folytat.

A vállalkozásindításnak a Tagállam által alkalmazott meghatározása:

Bármely természetes személy fiatal gazdálkodónak minősül, akit a támogatás igénylésekor még nem vett nyilvántartásba a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal a pályázat benyújtásához viszonyítva visszamenőlegesen több mint egy éve.

A fiatal gazdálkodó köteles:

- részt venni a „Szakképzés és információs tevékenységek” intézkedés kereteiben szervezett képzési programban,
- a birtok méretét 5 év alatt 4 EUME fölé növelni,
- egyéni vállalkozóként gazdálkodni 5 éven keresztül azt követően, hogy kedvezményezetté vált.

Az üzleti terv tartalma:

Az üzleti tervnek tartalmaznia kell a mezőgazdasági birtok kezdeti állapotának leírását, valamint konkrét mérföldköveket és célokat a gazdálkodási tevékenység fejlesztésére vonatkozóan, piaci elemzést, a beruházás, képzés, tanácsadás és bármely egyéb olyan tevékenység részleteit, amely szükséges ezen tevékenységek fejlesztéséhez – együttesen a kapcsolódó pénzügyi alapadatokkal – valamint egy áttekintést arra vonatkozóan, hogy a 36 hónapos türelmi idő leteltével a beruházás miként fog megfelelni a vonatkozó közösségi követelményeknek. Az alábbi elemeket részletesen is fel kell tüntetni az üzleti tervben: trendek, a gazdaság piaci pozíciója, a gazdálkodás helyzete (pl. a beruházás előtt és után rendelkezésre álló gépek és

technológiák), valamint azok a Közösségi Standardok, amelyeket nem teljesített a gazdálkodó, illetve azon területek, ahol még hiányosságok vannak. Azt is fel kell tüntetni, hogy miként kerül majd sor ezen előírások teljesítésére, és milyen beruházások szükségesek az előírások teljesítéséhez.

Az üzleti terv teljesítését a támogatás odaítélésétől számított 5 éven belül ellenőrzik. Az üzleti tervben elfogadott és kritikus fontosságú pénzügyi és teljesítménymutatók szolgálnak majd az ellenőrzés alapjául. A vállalt legfontosabb pénzügyi mutatók elérésének elmulasztása – bizonyos tűréshatárral számolva (a vállalthoz képest számolt különbség mértéke), melyet nemzeti jogszabály állapít meg – a támogatás teljes vagy részleges megvonását eredményezi, a Minisztérium rendeletében meghatározott kapcsolódó feltételekkel.

A fiatal mezőgazdasági termelőknek legalább középfokú szakképesítéssel kell rendelkezniük a programba való belépés idején.

Kihasználható többféle intézkedés kombinálásának lehetősége az üzleti terven keresztül, amely hozzáférést biztosít a fiatal gazdálkodóknak a Program más intézkedéseihez is, így különösen:

1. A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése (gazdaságok beruházásai)
2. Szakképzés és információs tevékenység (továbbképzés)
3. Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás

A támogatás típusa:

Vissza nem térítendő jövedelemtámogatás vagy kamattámogatás, illetve a kettő kombinációja. Az Irányító Hatóság hatáskörébe tartozik azt eldönteni, hogy igénybe vehető-e az előre meghatározott időszakban rendelkezésre álló kiegészítő kamattámogatás.

A támogatás mértéke:

Maximum 40.000 euró összegű vissza nem térítendő jövedelemtámogatás (melynek 90%-a a támogatás megítélésekor kerül folyósításra, míg a fennmaradó 10% az üzleti tervben rögzített összes kritérium teljesítését követően). Kamattámogatás formájában, melynek megfelelő tőkeértéke 40.000 euró, vagy egyszeri tőketámogatás és kamattámogatás formájában, melynek felső értéke 55.000 euró. A támogatás mértéke eltérő lehet a gazdaság méretétől függően. A kamattámogatás aránya a teljes támogatási összegen belül növelhető a programozási időszak során.

Finanszírozás:

Közpénzekből történő hozzájárulás: 32.892.658 euró

EMVA-hozzájárulás: 23.607.171 euró

Az intézkedés komplementaritása és lehatárolása:

A program keretein belül az intézkedés közvetlenül kapcsolódik a „Gazdaságátadás” intézkedéshez és egészíti ki azt annak érdekében, hogy a most induló gazdálkodók, akik a fenti intézkedés kedvezményezettjeitől veszik át vagy szerzik meg gazdaságaikat üzemeltetésre, támogatásban részesülhessenek.

Az intézkedés közvetlenül kapcsolódik a „Szakképzés és információs tevékenységek” intézkedéshez, minthogy az ebben a programban részt vevő fiatal gazdák számára kötelező a támogatás odaítélésétől számított két éven belül részt venni a képzési programban.

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok tükrében:

Az indikátor típusa	**Indikátor**	**Cél**
Output	Támogatott fiatal gazdák száma	1500
	nem (férfi/nő)	1275/225
	mezőgazdasági terület (TF 8, a 2003/369/EK alapján)	
	– Szántóföldi növénytermesztés – bio/egyéb	90/810
	– Kertészet – bio/egyéb	26/79
	– Borászat – bio/egyéb	7/38
	– Monokultúra – bio/egyéb	16/89
	– Tejtermelés – bio/egyéb	2/43
	– Legeltetéses állattartás (kivéve tejtermelés) – bio/egyéb	8/67
	– Sertés és/vagy baromfi – bio/egyéb	2/28
	– Vegyes (növénytermesztés + állattartás) – bio/egyéb	39/156
	kapcsolódás a gazdaságátadási intézkedéssel	
	– a korán nyugdíjba vonuló gazdálkodók birtokain	960
	– egyéb birtokokon	540
	A beruházás teljes összege (euró)	42 millió
Eredmény	A bruttó hozzáadott érték növekedése a támogatott gazdaságok esetén (euró)	140 millió
	Intézkedés ágazat:	
	– mezőgazdaság	120
	– élelmiszeripar	13
	– erdőgazdálkodás	7
Hatás	Nettó hozzáadott érték PPS-ben kifejezve (euró)	110 millió

5.3.1.1.3. A mezőgazdasági termelők gazdaságátadási támogatása (korai nyugdíjba vonulás)

Az intézkedésre vonatkozó cikkek:

Az 1698/2005/EK rendelet 20. cikke (a), (iii) pontjai, illetve 23. cikke

Az 1974/2006 EK rendelet 14. cikke és II. függelékének 5.3.1.1.3. pontja

Intézkedés kód: 113.

A beavatkozás indokolása:

A magyar mezőgazdasági munkaerő átfogó vizsgálatának elemzése kimutatta, hogy a mezőgazdaságban dolgozók életkor-szerkezete, beleértve az egyéni gazdálkodókat, kedvezőtlenné vált. Az intézkedés elősegíti az idősebb generáció fokozatos kiválását a gazdálkodásból, módot adva egyéb, nem mezőgazdasági jellegű tevékenység végzésére, és ezzel egy időben lehetővé teszi a következő generáció legális foglalkoztatásának fokozását. A gazdaságok átadása az átlagos birtokméret növekedését is eredményezheti, aminek következtében csökkennek a kis birtokmérethez kötethető megélhetési problémák.

Az intézkedés céljai:

Az intézkedés bevezetésével az üzemek hatékonysága, a foglalkoztatás kiterjesztése, a mezőgazdasági termelők életkorszerkezete javítható, a családi agrárvállalkozások struktúrája optimalizálható, azaz a gazdaságok életképessége és versenyképessége fokozható.

Az intézkedés tartalma:

Az intézkedés keretén belül az 55 év fölötti gazdák és alkalmazottak, akiknél a nyugdíjkorhatár férfiak esetében 62 év, nők esetében 60 év, lehetőséget kapnak arra, hogy a tulajdonukban lévő gazdaságot átadják fiatal gazdáknak, és hogy az egyéb tevékenységükből származó jövedelmük mellett egy meghatározott időszakban rendszeres juttatásban részesüljenek. Az átadás módja: eladás vagy ajándékozás.

Kedvezményezettek köre:

Azok az egyéni gazdálkodók, akiknek a főtevékenységük a mezőgazdasági termelés, abban az esetben részesülhetnek a támogatásokban, ha a megfelelnek az alábbi feltételeknek:

- 55 év vagy afölötti életkor, de a gazda az átadás időpontjában még nem érte el az öregségi nyugdíjkorhatárt (férfiak esetében 62 év, nőknél 60 év).

- saját jogon nem kap semmilyen nyugdíjat,
- a gazda az átadást megelőző 10 évben mezőgazdasági tevékenységet folytatott,
- legkevesebb 3 ha területen gazdálkodik, az átadás után semmilyen üzleti célú mezőgazdasági tevékenységet nem folytat, kivéve az önellátást (a gazdaság megmaradó részén, KPA-támogatás nem adható).
- a gazdasági skálán az 1 EUME értéket éri el.

Az átadó gazdaságában dolgozó mezőgazdasági munkavállalók, amennyiben megfelelnek az alábbi követelményeknek:

- 55 év vagy afölötti életkor, de az átadás pillanatában még nem érte el az öregségi nyugdíjkorhatárt,
- saját jogon nem kap semmilyen nyugdíjat,
- az átadást megelőző 5 évben a munkaidejének legalább a felét a mezőgazdaságban dolgozta le az átadásra kerülő gazdaságban, mint segítő családtag vagy mint alkalmazott,
- végleg felhagy az üzleti célú mezőgazdasági tevékenységgel (kivéve az önellátást), és
- a társadalombiztosítás biztosított személyként tartja nyilván.

Ezenkívül a támogatás további feltétele, hogy a gazdaságot egy mezőgazdasági termelőnek kell átvennie, aki

- a jogszabályoknak megfelelően bejegyzett mezőgazdasági termelő, aki
    - mint magánvállalkozó fő tevékenységeként végzi a mezőgazdasági termelést,
    - az átadás időpontjában még nem töltötte be a 40. életévét, és
    - legalább középfokú vagy felsőfokú mezőgazdasági végzettséggel rendelkezik.

A nemzeti nyugdíjrendszerhez való kapcsolódás

Az intézkedés támogatás forma, s mint ilyen, nem képezi részét a magyar öregségi nyugdíjrendszernek. Az ezen támogatások kedvezményezettjeinek státusza nem egyezik meg a társadalombiztosítás szerinti nyugdíjasok státuszával. A saját jogon öregségi nyugdíjat kapó személyek nem jogosultak a gazdaságátadás intézkedés keretében támogatásra. A támogatás folyósítását le kell állítani akkor, amikor a jogosult belép a társadalombiztosítás szerinti nyugdíjrendszerbe.

A támogatás időtartama:

Minden gazdaságátadó, illetve azok alkalmazottai esetében a támogatás időtartama nem haladhatja meg a 7 évet. Minden olyan esetben, amikor a gazdaságot átadó, illetve

annak alkalmazottai belépnek a társadalombiztosítás szerinti nyugdíjrendszerbe, a támogatás folyósítását le kell állítani.

A támogatás típusa:

Vissza nem térítendő jövedelemtámogatás, melyet negyedévente folyósítanak.

A kifizetés összege:

Az átadó gazda számára folyósítandó támogatás összege a gazda termőföldterülete és állatállománya mérete alapján kerül kiszámításra, és összege 1 EUME érték esetén havonta meg kell hogy egyezzen a minimálbér 25%-val. Minden további EUME érték után a támogatást a minimálbér 10%-ával kell megemelni, amíg a kifizetés összege el nem éri az adott időszakra megállapított minimálbér 200%-át, de évenként nem haladhatja meg a 18.000 eurót.

A mezőgazdasági munkavállaló az átadónak juttatott támogatás 50%-ának megfelelő támogatásban részesülhet, havonkénti kifizetéssel. A kifizetett támogatások összege azonban évente és fejenként nem haladhatja meg a 4.000 eurót. Több alkalmazott esetén az összes támogatás összege nem haladhatja meg az őket alkalmazó átadó gazdának juttatandó támogatások összegét.

Finanszírozás:

Közpénzekből történő hozzájárulás: 25.556.885 euró

EMVA-hozzájárulás: 18.342.262 euró

A fiatal gazdálkodók induló támogatása (112) intézkedéshez való kapcsolódás:

Az intézkedés támogatja a fiatal gazdák elindítása intézkedés célcsoportját. Valójában, azok a személyek, akik jogosultak a gazdaságok átvételére, megegyeznek azokkal a személyekkel, akikre vonatkozik a fiatal gazdák induló támogatása intézkedés, mivel ők felelnek meg azoknak a feltételeknek, amelyek a „Gazdaságátadás” intézkedésben szerepelnek.

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok tükrében:

Az indikátor típusa	**Indikátor**	**Cél**
Output	A gazdaságukat átadó gazdák száma	4500 fő
	nem (férfi/nő)	4300/200
	korosztály	
	– 55 és 64 év között	3100

	– >64	1400
	Az átadó gazdák alkalmazottainak száma	150 fő
	nem (férfi/nő)	125/25
	korosztály	
	– 55 ≤ életkor ≤ 64	90
	– >64	60
	Összes átadott gazdaság (hektárban)	60.000 ha
Eredmény	A támogatott gazdaságok mezőgazdasági bruttó hozzáadott érték növekedése (euró)	71,6 millió
	intézkedés	
	ágazat:	
	– mezőgazdaság	65
	– élelmiszeripar	4
	– erdőgazdálkodás	2,6
Hatás	Nettó hozzáadott érték PPS-ben kifejezve (euró)	81 millió
	A bruttó hozzáadott érték változása teljes munkaidő egyenértékhez viszonyítva (euró)	20.000

5.3.1.1.4. Szaktanácsadói szolgáltatások igénybevétele

Az intézkedésre vonatkozó cikkek:

Az 1698/2005/EK rendelet 20. cikke (a), (iii) pontjai, illetve 24. cikke

Az 1974/2006 EK rendelet 15. cikke és II. függelékének 5.3.1.1.4. pontja

Intézkedés kód: 114.

A beavatkozás indokolása:

A földtulajdonviszonyok és a mezőgazdasági termelésszerkezet rendszerváltást követő átalakulása megváltoztatta az agrárvertikum-szereplők információhoz jutási lehetőségeit és információs igényeit. A tapasztalható információhiány az egész agrárágazatot érinti és nagyban hozzájárul a termelés veszteséges alakulásához. Ez további hatással van a szektor más részvevőire is (integrátorok, szolgáltatásnyújtók, nagykereskedők, exportálók, stb.), mivel ők is csak limitált módon, vagy egyáltalán nem férnek hozzá azokhoz az információkhoz, amelyek a termelési kapacitásokra, a termékbázisra és az üzleti lehetőségekre vonatkoznak.

Az információforrások sokfélesége miatt számos gazdálkodó külső segítség nélkül nem képes a gazdálkodáshoz szükséges információk birtokába jutni. A mezőgazdasági termelők és erdőgazdálkodók számára különösen fontos olyan információk és ismeretek megszerzése, amelyek az 1782/2003/EK rendeletben előírt üzemvezetési követelményekkel, a helyes mezőgazdasági és környezeti állapot fenntartásával, illetve a munkahelyi biztonságra vonatkozó közösségi előírásokkal kapcsolatosak.

Az intézkedés céljai:

Az intézkedés általános célja, hogy növelje a mezőgazdasági üzemek és erdőtulajdonosok versenyképességét és hatékonyságát, elősegítse a mezőgazdaság fejlődésének fenntarthatóságát, valamint hogy szaktanácsadói szolgáltatásokat biztosítson a farmgazdálkodás területén.

Az intézkedés tartalma:

Az intézkedés keretében a mezőgazdasági termelők és erdőgazdálkodók számára támogatás adható olyan szaktanácsadói szolgáltatások igénybevételéből származó költségek viseléséhez, amelyek gazdaságuk összteljesítményének javítására, a helyes mezőgazdasági és környezeti állapot fenntartásával összefüggő előírások, valamint a 1782/2003/EK rendeletben meghatározott üzemvezetési követelmények és a munkahelyi biztonságra vonatkozó közösségi előírások megismerésére irányulnak.

Kedvezményezettek köre:

Támogatás adható azoknak a mezőgazdasági termelőknek vagy erdőgazdálkodóknak, akik – nemzeti jogszabályok szerint – szaktanácsadói szolgáltatást vesznek igénybe akkreditált Területi Szaktanácsadási Központtal kötött, legfeljebb 1 év időtartamra szóló szerződés alapján. A mezőgazdasági termelők csak abban az esetben kérhetnek támogatást egy második szerződésre vonatkozóan, ha a gazdálkodási körülményeikben jelentős változás történt.

Kedvezményezettek:

A kedvezményezettek mezőgazdasági termelők és erdőtulajdonosok.

A szaktanácsadási rendszer és a szolgáltatást nyújtó szervezetek:

A mezőgazdasági szaktanácsadási rendszer (Farm Advisory System) szervezeti felépítését és működését a vonatkozó nemzeti jogszabály határozza meg. A szaktanácsadást végző szervezetek (Területi Szaktanácsadási Központok, a továbbiakban TSzK) megfelelnek az 1782/2003/EK rendeletben leírt, a Mezőgazdasági Szaktanácsadási Rendszer kapcsán előírt követelményeknek. A TSZK-k olyan, hazai hatóság által akkreditált szervezetekből áll, amelyek a gazdálkodók megrendelésére, a velük kötött megállapodás alapján, a hazai és az EU-jogszabályokban meghatározott támogatásban részesíthető szaktanácsadási szolgáltatást végeznek a mezőgazdasági termelők és erdőgazdálkodók részére. Minden TSzK csak a Szaktanácsadói Névjegyzékben szereplő szaktanácsadók révén nyújthat szaktanácsadást. A Szaktanácsadói Névjegyzékbe való bekerülés alapfeltétele a szakirányú felsőfokú végzettség és legkevesebb 3 év szakmai gyakorlat, valamint a szaktanácsadói alapvizsga letétele. A TSzK-k egy nyílt pályázat révén előzetesen kerültek kiválasztásra; a főbb szempontok a következők voltak:

- képes legyen komplex szaktanácsot nyújtani legalább a kölcsönös megfeleltetés követelményeire, a helyes mezőgazdasági és környezeti állapotra, valamint a munkabiztonságra vonatkozóan,
- rendelkezzen a fenti céloknak megfelelő humánerőforrással és műszaki felszereléssel,
- nem végezhet mezőgazdasági tevékenységgel összefüggő input típusú anyagforgalmazást vagy ehhez kapcsolódó ügynöki tevékenységet.

Az előzetesen kiválasztott TSzK-k akkreditációja az intézkedés bevezetésének időpontjáig megtörténik. A TSzK-k tevékenységét az FVM VKSZI felügyeli, amely az Irányító Hatóság részét képezi.

Egy kedvezményezett csak egy TSzK-val köthet szerződést egyéves időszakra. A szerződésnek minden előírt témakört le kell fednie.

A szolgáltatási szerződés főbb tartalmi elemei a következők:

- A kedvezményezett felé nyújtott szolgáltatások listája és tartalma.
- A szolgáltatások ütemezése az adott évre lebontva.
- A szolgáltatásnyújtás pontos időtartama.

A szaktanácsadási szolgáltatásnyújtást a TSzK dokumentálja (jegyzőkönyvekkel és a nyújtott szolgáltatás részletes dokumentumaival). A szerződés teljesítésekor a TSzK számlát bocsát ki. A kedvezményezettek akkor jogosultak támogatásra, ha igazolni tudják a számla teljes összegének kifizetését.

A támogatás típusa:

Vissza nem térítendő támogatás.

A támogatás mértéke és intenzitása:

Az elszámolható költségek 80%-a (a szerződés keretén belül nyújtott szolgáltatások költsége) a következő táblázatban található felső határértékek figyelembe vételével: (a költségek 20%-át a szolgáltatást igénybe vevő fizeti a szolgáltatást nyújtó TSzK részére).

A mezőgazdasági termelő gazdaságának mérete (EUME)	A kertészeti termelő gazdaságának mérete (EUME)	A támogatás felső határa (euró/gazda/év)
2-5	1-2	150
6-11	3-8	220
12-39	9-20	370
40-149	21-100	700
150<	101<	1100

Az erdőtulajdonos működési területének mérete (ha)	**A támogatás felső határa (euró/erdőtulajdonos/év)**
1-10	110
11-100	220
101-	700

A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv vagy az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program keretében támogatásban részesülő mezőgazdasági termelők esetében nincs alsó gazdaságméret határérték.

Azok a mezőgazdasági termelők, akik az ÚMVP szerkezetátalakítás alatt álló, félig önellátó gazdaságok támogatása intézkedés kedvezményezettjei, a fenti táblázatban található felső határérték duplájára jogosultak, ez az összeg azonban nem haladhatja meg a 300 ezer Ft-ot.

Finanszírozás:

Közpénzekből történő hozzájárulás: 59.573.570 euró

EMVA-hozzájárulás: 42.756.151 euró

Az intézkedés komplementaritása és lehatárolása

Kapcsolódás a Program más intézkedéseihez

Az intézkedés megkönnyíti az I. és II. tengely intézkedéseinek végrehajtását.

Kapcsolódás más Operatív Programokhoz

Az intézkedés kizárólag a Vidékfejlesztési Program I. és II. tengelyéhez kapcsolódó mezőgazdasági termelők és az erdőtulajdonosok számára nyújtott szaktanácsadást foglalja magába, tehát nem képezi részét bármilyen más OP képzési és tanácsadási intézkedésének.

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok tükrében:

Az indikátor típusa	**Indikátor**	**Cél**
Output	Támogatott mezőgazdasági termelők száma	56.000 fő
	A gazdáknak adott tanács típusa:	
	Jogszabályba foglalt menedzsment követelmények (1782/03 rendelet III. melléklete) és a helyes mezőgazdasági és környezeti állapot (1782/03 rendelet IV. melléklete)	33.600
	a kölcsönös megfeleltetésen (1782/2003/EK) kívüli, más szakterületek:	22.400
	– környezetvédelem, beleértve az agrár-környezetvédelmet	4.200
	– foglalkoztatás-biztonsági standardok	1.300
	– állatjóllét	8.600
	– köz-, állati- és növényegészség	3.300
	– menedzsment (gazdasági teljesítmény, könyvelés, stb.),	500
	– biotermelés	2.700

	– egyéb	1800
	A közvetlen kifizetések összege, melyet a kedvezményezettek kapnak évente (1782/2003 rendelet 14(2) cikke): 1782/2003) :	
	– ≤ 15.000 €	47.600
	– > 15.000 €	8.400
	A támogatott erdőtulajdonosok száma	7.000 fő
	Menedzsment (gazdasági teljesítmény, könyvelés, stb.),	1.200
	Környezetvédelem	2.600
	egyéb	3.200
Eredmény	A támogatott gazdaságok mezőgazdasági bruttó hozzáadott érték növekedése (euró)	
	intézkedés	19 millió
	ágazat:	
	– mezőgazdaság	16
	– élelmiszeripar	2
	– erdőgazdálkodás	1
Hatás	A bruttó hozzáadott érték változása teljes munkaidő egyenértékhez viszonyítva (euró)	308

Kiegészítő programspecifikus indikátorok:

Az indikátor típusa	Indikátor	Cél
Output	A következők számára nyújtott szaktanácsadási szolgáltatás - mezőgazdasági termelők, - erdőtulajdonosok,	115.000 7.000
Eredmény	A szaktanácsadási szolgáltatást igénybe vevő agrárvállalkozások száma a célcsoportba tartozó vállalkozások összszámához képest	21%

5.3.1.2. A fizikai erőforrások szerkezetváltását és fejlesztését célzó intézkedések és az innováció elősegítése

5.3.1.2.1. A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése

Az intézkedésre vonatkozó cikkek:

Az 1698/2005/EK rendelet 20. cikke (b), (i) pontjai, illetve 26. cikke

Az 1974/2006 EK rendelet 17. cikke és II. függelékének 5.3.1.2.1. pontja

Intézkedés kód: 121

A beavatkozás indokolása:

Az intézkedés bevezetésének három fő oka van.

1. Az agrárágazat további modernizációja, a technológiai hiányosságok megszüntetése.

A mezőgazdaságban tapasztalható jelenlegi technológiai szint a mezőgazdasági üzemek további korszerűsítését teszi szükségessé, ami nagymértékben hozzájárul a lisszaboni célok eléréséhez és a versenyképesség fokozásához.

A magyar mezőgazdasági termelésben használt gépek és berendezések átlagos életkora továbbra is 12-15 év. Különösen a betakarítás utáni fázis szorul további beruházásokra.

Az innovációt és a hozzáadott érték létrehozását elősegítő beruházások kiemelkedően fontosak. A modernizáció hozzájárul az energiatakarékos és környezetbarát berendezések és technikák elterjedéséhez.

Alapvető fontosságú, hogy a támogatások előnyben részesítsék **az innovációt, a jó minőségű termékek előállítását,** az energia- és költségtakarékos módszerek alkalmazását, valamint a környezetvédelmet. A versenyképesség fokozása nem valósítható meg **technikai-technológiai megújulás** nélkül, különösen igaz ez az állattenyésztésre és a kertészetre, de a szántóföldi gazdálkodásra (növénytermesztésre) is.

A gazdák számítástechnikai ismerete fejlesztésre szorul, a piaci információszerzés rendszerét ki kell építeni, megfelelő hozzáférést biztosítva ez utóbbihoz. Az információs rendszernek szoros kapcsolatban kell állnia a gazdálkodók számára biztosított tanácsadói és információs tevékenységgel.

A mezőgazdasági üzemek teljesítményének fokozásához több figyelmet kell szentelni a gazdaságok infrastrukturális fejlesztésére.

2. A mezőgazdasági termelés diverzifikációja, a megújuló energiatermelés elterjesztésének elősegítése

A magyar mezőgazdaság jelenlegi szerkezete azt mutatja, hogy a teljes mezőgazdasági termelésen belül nagy a szántóföldi gazdálkodási aránya. A fenntartható egyensúly eléréséhez nagyobb súlyt kell fektetni az állattenyésztésre, a kertészeti ágazatra és a biomassza-előállításra.

A Magyarország uniós csatlakozását követő piaci változások a gabonatermesztés hagyományos dominanciájának mérséklését, a termelési szerkezetben bekövetkező változtatásokat és a piaci igényekhez való alkalmazkodást is szükségessé teszik.

Az EU azt várja a tagállamoktól, hogy a jövőben fokozott mértékben használjanak megújuló energiaforrásokat. A 2001/77/EK irányelv alapján a megújuló energiaforrásokból előállított elektromos energia mennyiségének az EU-ban el kell érnie az átlagos bruttó fogyasztás 22,1%-át. A Biomassza Akcióterv [COM(2005)623] és a Közösség új energiapolitikájáról szóló Zöld Könyv a biomassza-hasznosítás fokozását támogatja az energia-előállítás területén. Ez része az EU Fenntartható Fejlődés Stratégiájának is.

A várt EU-célok teljesítéséhez nélkülözhetetlen a biomassza-ellátás fejlesztése a célzott energiatermelésen keresztül. Szükség van a gazdák ültetvénytelepítési támogatásának biztosítására. Az energia-előállítási célú fás ültetvények telepítése több ezer termelőt (akiknek az aránya jelentős lehet) segíthet a vidéki jövedelemszerzési lehetőség biztosításával.

3. Az EU által felállított szabványok/követelmények teljesítése, különösen a Nitrát Irányelvvel kapcsolatos elvárások esetében, az állatállomány-ágazat területén.

A magyar mezőgazdaság lemaradása jelentős az állatjóléti, a higiéniai és a környezetvédelmi követelmények tekintetében; különösen az állattenyésztő gazdaságok esetében van szükség környezetvédelmi szabványokkal, trágyatárolással stb. kapcsolatos további beruházásokra.

Az intézkedés céljai:

Az intézkedés célkitűzései az intézkedés bevezetésének három fő indokával összhangban csoportosíthatók:

Először, a mezőgazdasági termelés modernizációja, az állattenyésztés, a kertészet és a szántóföldi termesztés technológiai szintjének emelése. Az állattenyésztés hatékonyságának és versenyképességének fejlesztése, a jobb termékminőség elérését

célzó új technológiák bevezetése, az információs és kommunikációs technológiák alkalmazásának elősegítése szintén az intézkedés céljai közé tartoznak.

Másodszor, az intézkedés hozzá kíván járulni a szántóföldi ágazatra alapozott mezőgazdaság diverzifikációjához oly módon, hogy elősegíti a kertészeti beruházásokat és az energia-előállításhoz felhasznált, rövid vágásfordulójú sarjerdők révén történő biomassza-termelést. A magyar mezőgazdaság jelenlegi egyensúlyhiánya – nevezetesen a szántóföldi gazdálkodás túlsúlya – ily módon mérsékelhető.

Harmadszor, az intézkedés biztosítani kívánja az EU meghatározó elvárásainak való megfelelést, a környezetvédelmi szabványok, különösen a Nitrát Irányelv követelményei, az állatjólét, az élelmiszer-higiénia és a trágyatárolás területein. A hangsúly a Nitrát Irányelv követelményeinek teljesítésén van. A gazdaságoknak 2008. május 1-ig kell megfelelniük ezeknek a követelményeknek. A teljesítendő Közösségi követelmények részletes listáját az 5. melléklet tartalmazza.

Az ágazatok és a birtokszerkezetről további információ az I. és a II. mellékletben található. Az intézkedés célkitűzései az agrárágazatok és a gazdaságok szerkezetének magyarországi jellegzetességeinek figyelembe vétele mellett kerültek megállapításra.

Az intézkedés tartalma:

Az intézkedés támogatni kívánja az építési beruházásokat, hogy fejlődjön a mezőgazdasági alaptevékenység hatékonysága a szántóföldi növénytermesztésben, a kertészetben és az állattenyésztésben, a környezetvédelmi, higiéniai és állatjóléti szempontokat figyelembe véve. Másrészt, az energia-megtakarítás, a környezetvédelem és a hatékonyság növelése céljából magába foglalja az alkalmazott gépek és technológiai berendezések modernizációját, ugyanezek korstruktúrájának javítását, a régi gépek jobb környezeti teljesítményű gépekre való cseréjét, valamint az agrotechnikai és technológiai szint emelését célzó fejlesztéseket. Ezenkívül az intézkedés támogatja az új technológiák, valamint a termelést és az értékesítést elősegítő információs rendszerek bevezetését.

Az intézkedés keretén belül a rövid vágásfordulójú, energetikai célú fás ültetvények telepítése is támogatott.

Az állattenyésztés területén a legjelentősebb technológiai hiány a trágyatárolással és -kezeléssel kapcsolatos EU-elvárások teljesítésében tapasztalható. A probléma megoldásához jelentős beruházások szükségesek. Az elavult technológiájú kapacitások késleltetik az ágazat versenyelőnyhöz való jutását.

A kertészet területén a termelés általános technológiai színvonala gyenge. Ráadásul az ültetvények struktúrája és korszerkezete kedvezőtlen. Az ágazatban legnagyobb lemaradás az alacsony feldolgozottsági szintű mezőgazdasági termékek körében, az alacsony hozzáadott értékkel kapcsolatban tapasztalható.

A biomassza-előállítás területén a szükséges nyersanyagok termelésére kell fókuszálni. A tárolási lehetőségek és betakarítási technológiák beruházásai csökkenthetik a biomassza-termelés technológiai lemaradását.

Ami a szántóföldi termesztést illeti, a beruházások az ágazat általános technológiai szintjének fejlesztésére irányulnak, ahol jelentős technológiai lemaradás figyelhető meg az EU-országokkal való összehasonlításban.

Az információtechnológia és berendezések használata a magyar gazdák körében meglehetősen korlátozott. A modern számítástechnikai alapú technológiák használatának elterjesztéséhez e területen további beruházásokra van szükség.

A fentebb leírt fő problémákra és beruházási igényekre alapozva a különböző ágazatok prioritásai az alábbiakban foglalhatók össze.

	Kialakítás és technológia (beépített)	Gépek és nem beépített technológia	Az üzemi diverzifikációt célzó beruházások (a mezőgazdaságon belül)	Információ-technológia	Ültetvény
Állattenyésztés	***	**	*	**	-
Kertészet	*	***	*	***	**
Szántóföldi gazdálkodás	**	*	*	*	
Megújuló energia, biomassza-termelés	**	**	**	*	***

Az alábbi táblázat az alintézkedések közötti pályázatok indikatív lebontását mutatja.

Alintézkedés	Összeg (euró)
Beruházások az állattenyésztésben	994 002 106
Beruházások a szántóföldi növénytermesztésben és a kertészetben	455.147.059
Évelő ültetvények telepítése	55 147 059
Üzemi diverzifikáció	36 764 706
GAZDANet Program	18 382 353
Összesen	1 559 443 283

Az intézkedés alintézkedései:

1. Beruházások a szántóföldi növénytermesztésben és a kertészetben:

Ennek az intézkedésnek a keretében két alintézkedés található:

a) Szántóföldi gazdálkodás

Ebben az alintézkedésben a következő tevékenységek támogathatók:

- Gépbeszerzések: Nagy hangsúlyt kell fektetni a környezetvédelmi szempontból ésszerű, költséghatékony és energiatakarékos gépekre és felszerelésekre;
- A tárolási és szárítási technológiák kiépítése és fejlesztése;
- Üzemen belüli logisztika;
- A munkakörülményekhez kapcsolódó beruházások;
- Gazdaságon belüli öntözési- és kisméretű infrastrukturális beruházások. Üzemen belüli víz- és energiatakarékos öntözőművek létesítése és felújítása. A mezőgazdasági földterületek víz- és energiatakarékos öntözéséhez, a szállítást, a szétosztást és a kormányzást biztosító új vízi berendezések és létesítmények létrehozása, meglévők felújítása üzemen belül.
- A gazdaság energiaellátása az adott üzleti vállalkozás területén belül (kivéve a nyersalkohol gyártással kapcsolódó energetikai egységeket) biomassza vagy megújuló energiaforrások felhasználásával.
- A gazdaságok energiaellátása a hálózatos energiaforrásokhoz való kapcsolódás révén. Egyéb hőellátó hálózatokhoz történő csatlakozás. A beruházáshoz közvetlenül kapcsolódó épület, létesítmény, a technológiai és kommunális vízellátás, valamint a keletkezett szennyvíz szakszerű kezelésének létesítményei, berendezései. Csak a gazdaságon belüli beruházások támogathatók.
- Szélkerék alkalmazása az adott terület energiaigényének kielégítésére. Szélkerék meghajtású vízemelők létesítése a Gépkatalógusban található gépek alkalmazásával. A geotermikus energia – mint megújuló energiaforrás – használatával történő energiaellátás beruházásai.
- Informatikai technológiai és szoftver beruházások.

A gépvásárlási támogatások esetében nem vizsgálják a gazdaságok méretét, de ágazati korlátozást alkalmaznak. A szántóföldi növénytermesztéssel foglalkozó gazdák 2011-től nem támogathatók.

Gépbeszerzés esetén csak az új gépek beszerzése támogatható.

b) Kertészet

Ebben az alintézkedésben a következő tevékenységek támogathatók:

- Beruházás gépekbe és berendezésekbe. Nagyobb hangsúlyt kaptak a környezetkímélő gépek és berendezések;
- Épített technológiákba történő és építési beruházások (beleértve a környezetvédelmi szempontból hatékonyabb üvegházakat), valamint a geotermikus energia felhasználását.
- Gazdaságon belüli öntözési- és kisméretű infrastrukturális beruházások. Üzemen belüli víz- és energiatakarékos öntözőművek létesítése és felújítása. A mezőgazdasági földterületek víz- és energiatakarékos öntözéséhez, a szállítást, a szétosztást és a kormányzást biztosító új vízi berendezések és létesítmények létrehozása, meglévők felújítása üzemen belül.
- A mezőgazdasági üzemek energia-ellátása az adott üzleti területen belül (kivéve a nyersalkohol gyártással kapcsolódó energetikai egységeket) biomassza vagy megújuló energiaforrások felhasználásával.
- A gazdaságok energiaellátása a hálózatos energiaforrásokhoz való kapcsolódás révén. Egyéb hőellátó hálózatokhoz történő csatlakozás. A beruházáshoz közvetlenül kapcsolódó épület, létesítmény, a technológiai és kommunális vízellátás, valamint a keletkezett szennyvíz szakszerű kezelésének létesítményei, berendezései. Csak a gazdaságon belüli beruházások támogathatók.
- Szélkerék alkalmazása az adott terület energiaigényének kielégítésére. Szélkerék meghajtású vízemelők létesítése a Gépkatalógusban található gépek alkalmazásával. A geotermikus energia – mint megújuló energiaforrás – használatával történő energiaellátás beruházásai.
- Információtechnológiai és szoftver beruházások;
- Üzemen belüli logisztika;
- A munkakörülményekhez kapcsolódó beruházások.

Gépbeszerzés esetén csak az új gépek beszerzése támogatható.

Új öntözőtelepek létesítése csak pozitív vízmérleg esetén támogatható. Csak azok az alkalmazások támogathatók, amelyek megfelelnek a Víz Keretirányelv (2000/60/EK) 5. cikkében és 5. mellékletében szereplő előírásoknak.

A gazdaság energiaellátásához kapcsolódó beruházások esetében csak olyan beruházások támogathatók, melyekből nem keletkezik bevétel a gazdaságban.

Ennek az alintézkedésnek a célcsoportja körülbelül 38,700 gazdaságot foglal magába.

2. Beruházás az állattenyésztésben:

Ezen alintézkedés keretében a következő tevékenységek támogathatók:

- Új állattartó férőhelyek létesítését és azok minőségének javítását célzó beruházások,
- Takarmányok előállítását és felhasználását biztosító beruházások,
- Környezetkímélő speciális gépek beruházásai,
- Szervestrágya tárolását és hasznosítását szolgáló beruházások, beleértve a biogáz-létesítményeket,
- Az állattenyésztési tevékenységgel kapcsolatos munkafolyamatok teljesítményének/minőségének javítását szolgáló beruházások,
- Az állategészségügyi és higiéniás feltételek javítását célzó beruházások,
- A mezőgazdasági üzemek energia-ellátása az adott üzleti vállalkozás területén belül (kivéve a nyersalkohol gyártással kapcsolódó energetikai egységeket) biomassza vagy megújuló energiaforrások felhasználásával.
- A gazdaságok energiaellátása a hálózatos energiaforrásokhoz való kapcsolódás révén. Egyéb hőellátó hálózatokhoz történő csatlakozás. A beruházáshoz közvetlenül kapcsolódó épület, létesítmény, a technológiai és kommunális vízellátás, valamint a keletkezett szennyvíz szakszerű kezelésének létesítményei, berendezései. Csak a gazdaságon belüli beruházások támogathatók.
- Szélkerék alkalmazása az adott terület energiaigényének kielégítésére. Szélkerék meghajtású vízemelők létesítése a Gépkatalógusban található gépek alkalmazásával. A geotermikus energia – mint megújuló energiaforrás – használatával történő energiaellátás beruházásai.
- Információtechnológiai és szoftver beruházások.

Az állatjóléti feltételeknek való megfelelést a gazdáknak teljesíteniük kell.

Gépbeszerzés esetén csak az új gépek beszerzése támogatható.

A gazdaság energiaellátásához kapcsolódó beruházások esetében csak olyan beruházások támogathatók, melyekből nem keletkezik bevétel a gazdaságban.

Ennek az alintézkedésnek a célcsoportja hozzávetőlegesen 6200 gazdaság, melyek közül 4.500 a Nitrát Irányelv hatálya alá esik.

3. GAZDANet Program:

A program keretén belül a mezőgazdasági termelők számítástechnikai berendezések vásárlásához kapnak támogatást. Bármely 0 és 4 EUME közötti gazdaságmérettel rendelkező, regisztrált termelő lehetőséget kap kis számítástechnikai berendezés (hardver) vásárlására.

Ennek az alintézkedésnek a célcsoportja körülbelül 95 000 gazdaságot foglal magába.

4. Évelő ültetvények telepítése:

a) Gyümölcs és zöldség

Az intézkedés keretén belül támogatás adható a kiegészítő ültetési műveletekhez, az ültetvények fajtaszerkezetének megváltoztatásához, modernizációs célú újratelepítéshez és új gyümölcsültetvények létrehozásához.

b) Energiaültetvények

A jelen intézkedés keretén belül támogatást kapnak az energiatermelő célú ültetvények, ideértve az energianövényeket és az energetikai célú, rövid vágásfordulójú fás ültetvényeket.

A környezet-, természet- és vízvédelmi hatóság illetékes hatóságként intézkedik az energetikai célú, rövid vágásfordulójú fás ültetvények engedélyezési eljárása alatt a természetvédelmi területeken. A Natura 2000 területeken az energiacélú rövid vágásfordulójú sarjerdők nem támogathatók. Az engedélyezési eljárás garantálja a környezeti megfelelőséget a fenntarthatóság és a biodiverzitás szempontjából.

Becslések szerint a 49.000 ha célzott terület nagy valószínűséggel a Nagyalföld északkeleti része, Magyarország északi és délnyugati része, illetve a Közép-Dunántúl.

A környezetvédelem az ültetvények területén biztosított. A kedvezményezettek hivatalos engedélyt kapnak az energetikai célú fás növények telepítésére, amit a környezetvédelemi hatóságok adnak ki.

Ennek az alintézkedésnek a célcsoportja körülbelül 25.000 gazdaságot foglal magába.

5. Üzemi diverzifikáció

Az alintézkedés keretén belül támogatás adható az üzemben előállított alapanyagok feldolgozására. Ez az alintézkedés lehetőséget biztosít a mezőgazdasági üzemeknek, hogy az üzemben előállított mezőgazdasági termékek feldolgozásával növeljék a hozzáadott értéket. A diverzifikációs tevékenység után, a gazdaság fő tevékenységének továbbra is a mezőgazdasági tevékenységnek kell maradnia. A jelen alintézkedés keretén belül csak az I. Mellékletben szereplő termékek feldolgozására szolgáló beruházások támogathatók, mely termékek a feldolgozás után is az I. Mellékletbe tartozó termékek maradnak. Kivételt képeznek ez alól a halászati termékek és a dohány. Az alintézkedésen belül a kis kapacitású gazdaságon belüli, saját alapanyagot felhasználó biodízel létesítmények támogathatók.

A kedvezményezettek körének meghatározása:

Mezőgazdasági termelők és az általuk létrehozott termelői szervezetek pályázhatnak.

A 4 EUME értéket meghaladó birtokméret minden kedvezményezett esetében előfeltétel (kivéve a GAZDANet Programot). Bármely termelői szervezet esetében, a 4 EUME értéket a szervezet szintjén kell alkalmazni (összesíteni kell a szervezet tagjainak értékét).

Gazdaságon belüli diverzifikációs tevékenység esetében szintén támogathatóak azok a projekt vállalatok, melyek tulajdonosai agrárvállalkozások.

A megfelelő rendszerben részt vevő, félig önellátó gazdaságok és a fiatal gazdák (akik teljesítik a korhatárra és az üzleti tervre vonatkozó elvárásokat) 0-4 EUME közötti gazdaságmérettel szintén részt vehetnek a rendszerben.

A projektkiválasztás elve:

1. A projekt minősége

A projekt értékelésekor a kedvezményezettek által végzett tevékenységet veszik alapul. Az alábbi ágazatok prioritást élveznek (a sorrend a prioritás súlyát jelzi):

- állattenyésztés
- kertészet
- szántóföldi növénytermesztés

Az is előnyt élvez, ha a kedvezményezett tagja egy termelői csoportnak vagy termelői szervezetnek.

Az értékelésben az is számít, ha a kedvezményezett megújuló energiaforrásokat használ. A környezeti szempontból ésszerű gépek és technológiák is előnyben részesülnek. A projekt értékelésekor a biogazdálkodók is prioritást élveznek.

2. Horizontális szempontok

A horizontális szempontok közé tartozik a beruházásból adódó munkahelyteremtés, melyet a támogatás igényelt nagyságával arányosan értékelnek. (az új munkahelyek száma/az igényelt támogatás mértéke).

Azt is előnyben részesítik, ha a kedvezményezett részt vesz agrár-környezetgazdálkodási rendszerekben.

Az egyenlő esélyek elvének követése a projekt értékelésekor extra pontokat jelent. A nőket, rokkantakat, vagy a roma kisebbség tagjait foglalkoztató jelentkezők előnyt élveznek.

A bizonyos területi vagy szektor alapú projektcsoportokhoz tartozó projektek is extra pontokat kaphatnak a projektcsoport céljaihoz való igazodásért a projekt-/programiroda értékelése alapján.

3. Pénzügyi terv

A *Pénzügyi terv* a kérelem benyújtását megelőző két teljes pénzügyi év pénzügyi információit tartalmazza.

Ezenkívül a terv magába foglalja a projekt következő öt évre várható pénzügyi/gazdasági tendenciáit jelző adatokat.

A Pénzügyi tervet minden beruházás alapú intézkedés esetében a kérelem részeként kell benyújtani.

4. Üzleti terv

Az *Üzleti terv* elkészítése kötelező, ha a nyújtott támogatás meghaladja a 15 millió Ft összeget, kivéve a trágyatárolási és -kezelési beruházások esetében, valamint a gépberuházások esetén. E két utóbbi alintézkedés esetében a Pénzügyi terv elegendő információt nyújt a projektek megvalósíthatóságának értékeléséhez.

Az *Üzleti terv* értékelése során többek között *a következő szempontokat veszik figyelembe*:

- a beruházás környezeti aspektusait,
- a projekt pénzügyi stabilitását,
- a hozzáadott értéket, illetve azt, hogy mennyiben járul hozzá a projekt a mezőgazdasági üzem összteljesítményéhez,
- a Vállalatok Társadalmi Felelősségvállalása elveit,
- a pályázó kommunikációs tervének minőségét,
- a pályázó marketingtervének minőségét,
- a mezőgazdasági üzem marketinglehetőségeit, valamint a beszállítói láncok stabilitását,

- ezenkívül a beruházás a mikrorégió különleges jellemzőihez és igényeihez való igazodása extra pontokat jelent a pályázó számára.

Beruházások típusa:

Tárgyi beruházások: épületek, gépek, az állattenyésztés, a növénytermesztés, a kertészet és az energetikai célú, rövid vágásfordulójú fás ültetvények fejlesztését és versenyképességét szolgáló technológiai és számítástechnikai berendezések.

Immateriális beruházások: számítógépes szoftver és a kézzelfogható beruházások megvalósításával kapcsolatos nem kézzelfogható beruházások.

A gépbeszerzésre irányuló támogatások ágazati korlátozás alá esnek. A szántóföldi növénytermesztésben részt vevő gazdák 2011-től nem kaphatnak ilyen támogatást. Gépvásárlás esetén csak az induló gazdaságok új gép- és felszerelés vásárlása támogatható. Ez a program nem támogatja a földvásárlást.

A támogatás típusa:

Vissza nem térítendő tőkejuttatás.

A támogatás mértéke:

A bármely beruházás elszámolható költségével kapcsolatos teljes tőketámogatás összege az alábbiak szerint alakul.

- Bármely alintézkedés technológiai és épületfejlesztés esetén: 40%; 2008. január 1-jétől fiatal gazdák esetében 50%, egyéb termelők esetében 50% az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 36. cikkelye a) pontjának (ii) és (iii) alpontjai által meghatározott beruházások esetében, és végül a 36. cikkely a) pontjának (ii) és (iii) alpontjai által meghatározott fiatal gazdák esetében 60%. A betakarítás utáni fázisba való beruházások estében a gyümölcs és zöldség szektorban, ha a kérelmező nem termelői szövetkezet, illetve nem tagja termelői szövetkezetnek, a támogatás mértéke a fentiekhez képest 5%-kal kevesebb.
- Technológiai és épületberuházás az állattenyésztésben: 75% abban az esetben, ha a 91/676/EGK tanácsi rendeletet a juttatástól számított 4 éven belül megvalósítják, az Irányelv 3(2) és (1) cikkeivel összhangban. Tanácsi irányelvek a technikai és technológiai beruházásokon túl.
- A növénytermesztésben, a kertészetben és az állattenyésztésben használt gépek vagy mobil technológiai berendezések vásárlására biztosított támogatások: köztük gépek és mobil technológiai berendezések, a kizárólag a kertészetben – ideértve a szőlészeti gépeket –, az állattenyésztésben használt speciális gépek esetén, a megújuló energia termeléséhez vagy a szántóföldi növények szárításához való gépek: 35%, egyéb esetekben 25%. 25%.
- A GAZDANet program esetében: 40%.

- Ültetvények esetében, ideértve az energetikai célú, rövid vágásfordulójú fás ültetvényeket: általában 40%, a fiatal gazdálkodók által megvalósított beruházások 50%-a 2008. január 1-jétől, egyéb gazdák esetében 50% az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 36. cikkelye a) pontjának (ii) és (iii) alpontjai által meghatározott területeken, és 60% az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 36. cikkely a) pontjának (ii) és (iii) alpontjai által meghatározott fiatal gazdák esetében.
- Az üzemi diverzifikáció esetén a támogatás mértéke 40%.

A kedvezőtlen adottságú területeken vagy Natura 2000 területeken eszközölt beruházások esetén – amint azt tömb-szinten meghatározzák – a további 10 százalékpontnyi támogatás csak olyan projekteknek ítélhető meg, amelyek a beruházásokat akként integrálják, hogy környezetvédelmi követelményeket is kielégítenek.

Minden beruházási típus esetén a nyújtott támogatás felső határa 735 000 euró/projekt, kivéve:

- GAZDANet Program, amikor is a felső határ 2000 euró/projekt;
- állattenyésztési beruházások esetében, amikor a felső határ 2 757 000 euró/projekt.

Gazdaságon belüli diverzifikáció és biogáz-termelés esetén, ha a termékek nem maradnak az I. mellékletben, az 1628/2006/EK 4 (1) cikk előírásai lépnek érvénybe. Ilyen esetben a 2006/487/EK Bizottsági Határozat (OJ C 256, 2006. október 24.) értelmében a maximálisan adható regionális támogatás Magyarországon az alábbiak szerint alakul:

1. Az EK-Szerződés 87. cikke (3) bekezdésének a) pontja értelmében támogatásra jogosult régiók

	1.1.2007-31.12.2010	1.1.2011-31.12.2013
HU23Dél-Dunántúl	50%	50%
HU31 Észak-Magyarország	50%	50%
HU32 Észak-Alföld	50%	50%
HU33 Dél-Alföld	50%	50%
HU21 Közép-Dunántúl	40%	40%
HU22 Nyugat-Dunántúl	30%	30%

2. Az EK-Szerződés 87. cikke (3) bekezdésének c) pontja szerint gazdasági fejlesztési régióként támogatásra jogosult régiók

	1.1.2007-31.12.2010	1.1.2011-31.12.2013
HU10 Közép-Magyarország		
HU101 Budapest	25%	10%
HU102 PEST	30%	30%

Ha az 1698/2005/EK és az 1628/2006/EK rendelet eltérő támogatási arányt határoz meg, akkor a beruházásra nézve az alacsonyabb határérték kötelező érvényű.

Finanszírozás:

Közpénzekből történő hozzájárulás: 1.559.443.283 euró

EMVA-hozzájárulás: 1.119.217.667 euró

A szántóföldi növénytermesztéshez szükséges gépekre költött összeg fokozatosan csökken, majd 2011-re megszűnik.

Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:

Kapcsolódás a Program más intézkedéseihez

Az I. tengelyen belül az intézkedés megkönnyíti a „Fiatal gazdák induló támogatása” intézkedés végrehajtását, és hozzájárul a „Termelői csoportok létrehozása” intézkedés végrehajtásához.

A mezőgazdasági termelők számítástechnikai eszközök használatának elősegítése és fejlesztése érdekében az 5.3.1.2.1 Mezőgazdasági üzemek korszerűsítése intézkedésen belül egy alintézkedést terveztek: a 3. GAZDANet programot. Ezen az alintézkedésen belül támogatást adható a 0 EUME gazdaságméretnél nagyobb regisztrált termelőknek kis számítástechnikai berendezések vásárlására. A fenti alintézkedés hatékonyságának növelése érdekében kötelező számítástechnikai képzést terveznek a Szakképzési és tájékoztatási tevékenység intézkedésen belüli GAZDANet alintézkedés kedvezményezettjei részére. A képzés alapvető számítógépes ismereteket nyújt a gazdák számára, és képessé teszi őket az interneten keresztüli információszerzésre.

Az energetikai célú fás ültetvények létrehozásának támogatása az I. tengelyben szereplő mezőgazdasági üzemek korszerűsítésével, valamint a mezőgazdaság modernizációjával kapcsolatos infrastruktúra-fejlesztési intézkedésen belüli mezőgazdasági üzemek energiaellátása biomasszával alintézkedéssel kapcsolatos.

Öntözőberendezések telepítése esetében a gazdaságon belüli beruházások ezen intézkedés keretén belül kerülnek támogatásra, míg a gazdaságon kívüli beruházások

az „A mezőgazdaság és az erdészet fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez kapcsolódó infrastruktúra” intézkedés keretében kerülnek támogatásra.

Akárcsak a gazdaságok energiaellátásának esetében, az intézkedés az „A mezőgazdaság és az erdészet fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez kapcsolódó infrastruktúra” intézkedéshez kapcsolódik. Ennek az intézkedésnek a keretében támogathatók a gazdaságon belüli energiaellátás beruházásai, míg az energiaellátó hálózathoz való csatlakozás a „A mezőgazdaság és az erdészet fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez kapcsolódó infrastruktúra” intézkedés keretében kerül támogatásra.

A gazdaság energiaellátó létesítményéhez kapcsolódó beruházások csak ennek az intézkedésnek a keretében támogathatók, ha a gazdaság a felesleges energia eladása révén nem szerez jövedelmet. A gazdaságnak jövedelmet generáló beruházások a III. tengely „A nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás” intézkedésének keretében támogathatók.

A 28. cikkel való komplementaritás és lehatárolás:

Azok a mezőgazdasági termelők kaphatnak támogatást a 26. cikk, „Üzemi diverzifikáció” alintézkedés szerint, akiknél a gazdaság az üzemben feldolgozott alapanyagok több mint 50%-át megtermeli és a gazdaság fő tevékenysége továbbra is a mezőgazdasági termelés marad.

Az intézkedés oly módon kapcsolódik a „Félig önellátó gazdálkodás” intézkedéshez, hogy akik részt vesznek a rendszerben, azok kaphatnak beruházási támogatást az intézkedés keretén belül, még akkor is, ha nem haladják meg a 4 EUME értéket.

Az intézkedés oly módon kapcsolódik a „Fiatal gazdák induló támogatása” intézkedéshez, hogy akik részt vesznek a rendszerben és teljesítik a fiatal gazdálkodókra vonatkozó követelményeket (akik a megadott korhatár alá esnek és rendelkeznek üzleti tervvel), azok elsőbbséget élveznek az intézkedésben.

Az intézkedés oly módon kapcsolódik az „Agrár-környezetvédelmi kifizetések” intézkedéshez, hogy azok a pályázók, akik részt vesznek az agrokörnyezeti rendszerben, a projektkiválasztásban elsőbbséget élveznek.

Az intézkedés oly módon kapcsolódik a „Szakképzési és tájékoztatási tevékenység” intézkedéshez, hogy akiket kiválasztottak ebben az intézkedésben, azok kötelesek részt venni megfelelő képzéseken. A projekttulajdonosok számára a beruházási intézkedésekkel kapcsolatos tanácsadói szolgáltatás is rendelkezésre áll.

A KAP első pillérével való komplementaritás

Kapcsolódás a CMO (közös piaci szervezet) -khoz

A **gyümölcs és zöldség CMO-k** esetében a saját Működési Programjaik keretében gépparkhoz és termelőeszközökhöz szükséges beruházásokhoz segítséget nyújtó termelői szervezetek nem kaphatnak támogatást az ÚMVP keretében gép és berendezés vásárlásához.

A termelői szervezetek nem adhatnak be pályázatokat ilyen beruházásokra az ÚMVP keretében, amely a termelői szervezet Működési Programjának részét képezi.

Bármely egyéb esetben a gyümölcs- és zöldségszektorban a Vidékfejlesztési Program és a TÉSZ-ek operatív programjai között, projekt szinten adminisztratív eszközökkel (pályázatok keresztellenőrzése, külön pályázati vonal, az IIER rendszer használata és helyszíni ellenőrzések) történő lehatárolás biztosítja a kettős finanszírozás elkerülését.

Az ültetvények és a gyümölcsösök újratelepítése kizárólag a Vidékfejlesztési Program keretében támogathatóak.

A borászati CMO esetében nem adható támogatás a Vidékfejlesztési Program keretén belül azon beruházásoknak, amely a CMO-ból finanszírozható (például a szőlőművelés szerkezetátalakítása ki van zárva az ÚMVP-ből). Az ágazaton belül egyéb beruházások támogathatók az ÚMVP-ben.

A méhészet támogatása új eszközök és a vándoroltatás eszközeinek beszerzéséhez, amelyek a Magyar Nemzeti Méhészeti Program „Méhkasok mozgásának racionalizálása, az időszakos méhlegelők használata: méhkaptárok és méhészeti eszközök azonosítása, eszközök és felszerelések beszerzése” keretében támogathatók, nem finanszírozható az ÚMVP-ből. A Magyar Nemzeti Méhészeti Programban nem szereplő beruházásokat az intézkedés „2. Állattenyésztési beruházások” fejezetének keretében finanszírozhatók.

A kabai cukorrendtartási/diverzifikálási programmal kapcsolatban a következő alapelvek kerülnek alkalmazásra:

1. A régióban gazdálkodók – az érintett települések részletes jegyzéke alapján – jogosultak az ÚMVP keretében nyújtott támogatásra a “Kabai Diverzifikációs Program” benyújtását megelőzően, valamint a diverzifikációs program intézkedései által érintett források maradéktalan felhasználását követően.
2. Adminisztratív eszközökkel és eljárásokkal biztosítható a kettős finanszírozás elkerülése (pályázatok keresztellenőrzése, külön pályázatkövetés). Mind az ÚMVP, mind a „Kabai diverzifikációs program” az IIER rendszerben kerül megvalósításra, amellyel elkerülhető a kettős finanszírozás. A helyszíni ellenőrzések is a kettős finanszírozás elkerülését

hivatottak biztosítani. A fenti tények alapján az IH garantálhatja a kettős finanszírozás elkerülését.

Dohány esetében a CMO által támogatott beruházások nem támogathatók az ÚMVP keretében. Dohánytermesztés területén csak életképes gazdálkodási potenciállal rendelkező gazdák kaphatnak támogatást az ÚMVP keretében. A gazdának az üzleti tervben nyilatkoznia kell, és adatokkal alá kell támasztania azt, hogy a termelés fenntartható, illetőleg nyilatkoznia kell arról, hogy a gazdaságban milyen termelés átalakításra kerül sor. A gazdaságok átalakítására is adható beruházási támogatás.

Komló esetében azok a beruházások, amelyek a CMO-ból támogathatók, nem támogathatók az ÚMVP-ből.

Komplementaritás más Operatív Programokkal

A megújuló energiatermelés esetében a KEOP támogatja a nem agrárvállalkozások megújuló energia előállítására irányuló, nem üzemi jellegű fejlesztéseit. A KEOP támogatja a mezőgazdasághoz nem kötődő biogáz-létesítményeket.

Ezzel szemben az ÚMVP támogatja az agrárvállalkozások agrárjellegű tevékenységei keretében végzett, megújuló energiaforrás előállításra, felhasználásra vonatkozó kis kapacitású fejlesztéseit, továbbá a nem agrárjellegű vállalkozások gazdaságon belüli fejlesztéseit.

Az ÚMVP keretén belül a maximálisan kiépíthető bioetanol feldolgozó kapacitás 10 kt.

A KEOP intézményrendszere a pályázatok értékelése során folyamatos ellenőrzési tevékenységet folytat a támogatások közti átfedések kizárása érdekében, és biztosítja az intézményi garanciákat az ÚMVP intézményrendszerével közösen.

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok tükrében:

Az indikátor típusa	Indikátor	Cél
Output	A támogatott gazdaságok száma	
	Ágazat	
	Szántóföldi gazdálkodás	4.200
	Állattenyésztés	6.200
	Kertészet	3.400
	Megújuló energia	8.100
	GAZDANet	35.000
	Üzemi diverzifikáció	450
	Összesen	57.350
	Ebből:	
	Nem (férfi/nő)	52800/4550
	Jogi státusz	
	– Természetes személy	48000
	– Jogi személy	9350
	A gazdaságtulajdonos korcsoportja	
	– 40 év alatt	28800
	– 40 éves vagy idősebb	19200
	A beruházások teljes összege (millió euró)	
	Ágazat	
	Szántóföldi gazdálkodás	864
	Állattenyésztés	1284
	Kertészet	728
	Megújuló energia	324
	Összesen	3200
	Beruházás típusa (FADN-RICA)	
	– talajjavító beruházások,	320
	– gépbeszerzési beruházások	1920
	– Épület beruházások	640
	– más beruházások	320
	Mezőgazdasági terület jellege (TF 8, a 2003/369/EK alapján)	
	– Szántóföldi növénytermesztés – bio/egyéb	110/1170
	– Kertészet – bio/egyéb	21/139

	– Bor – bio/egyéb	8/88
	– Monokultúra – bio/egyéb	25/39
	– Tejtermelés – bio/egyéb	7/89
	– Legeltetéses állattartás (kivéve tejtermelés) – bio/egyéb	14/114
	– Sertés és/vagy baromfi – bio/egyéb	10/86
	Vegyes (növénytermesztés + állattartás) – bio/egyéb	140/1140
	Energetikai célú fás ültetvény (hektár)	
	Megújuló energia – biomassza	49.000
Eredmény	Az új termékeket vagy technológiákat bevezető birtokok száma	
	Ágazat	
	Szántóföldi gazdálkodás	3.300
	Állattenyésztés	1.000
	Kertészet	2.000
	Megújuló energia	4.000
	Üzemi diverzifikáció	200
	Összesen	10.500
	Intézkedés	
	A birtok/vállalkozás jellege:	
	– Mezőgazdasági üzem	9660
	– Erdészeti üzem	630
	– Élelmiszeripari vállalkozás	210
	A termelés átcsoportosításának jellege:	
	új technika/új termék	9600/900
	A bruttó hozzáadott érték növekedése a támogatott birtokok/vállalkozások esetén (euró)	
	Intézkedés	
	Ágazat típusa:	9250 millió
	– mezőgazdaság	8200
	– élelmiszeripar	740
	– erdőgazdálkodás	310
Hatás	Nettó hozzáadott érték PPS-ben kifejezve (euró)	5,440 millió
	A bruttó hozzáadott érték változása teljes munkaidő egyenértékhez viszonyítva (euró)	25.000

5.3.1.2.2. Az erdők gazdasági értékének javítása

Az intézkedésre vonatkozó cikkek:

Az 1698/2005/EK rendelet 20. cikke (b), (ii) pontjai, illetve 27. cikke

Az 1974/2006 EK rendelet 18. cikke és II. mellékletének 5.3.1.2.2. pontja

Intézkedés kód: 122

A beavatkozás indokolása:

A fenntartható erdőgazdálkodás és az erdők többfunkciós szerepének megőrzése mellett a fontos szempontok közé tartozik ezen területek gazdasági értékeinek növelése, a termelés magasabb fokú diverzifikációja, valamint a piaci lehetőségek javítása, mivel az erdő területek alapvető szerepet töltenek be a vidék gazdasági tevékenységében.

Az elmúlt időszakban az erdők 40%-át privatizálták, és ezeket a területeket különösen súlyosan érinti a tőkeellátottság és a megfelelő eszközök hiánya, aminek következtében az erdők állapota leromlott, a meglévő gépállomány és egyéb eszközök, valamint az alkalmazott technológia egyaránt korszerűsítésre és bővítésre szorul.

Az erdőterület méretének és felhasználásának megfelelő erdőgazdálkodási terveknek a vonatkozó nemzeti jogszabályokon, valamint a meglévő földhasználati terveken kell alapulniuk és megfelelő módon kell vonatkozniuk az erdei erőforrásokra.

Az erdőgazdálkodási terveken alapuló, fiatal állományokat érintő állománynevelési munkák, mint pl. a nyesés és ápolás, a törzskiválasztó gyérítés és a tisztítás hozzájárulnak az erdők gazdasági értékének növeléséhez azáltal, hogy javítják a faanyag minőségét és mennyiségét.

Az intézkedés céljai:

Az intézkedés célja az erdészeti célra használt géppark fejlesztése és korszerűsítése, ideértve további gépek és berendezések vásárlását is, valamint az erdőállomány gazdasági értékének növelése az állománynevelési tevékenységek támogatása révén.

A fenntartható erdőgazdálkodás keretébe tartozó beruházások a kedvezőtlen adottságú és Natura területeken ugyancsak az intézkedés céljai közé tartoznak.

Az intézkedés tartalma:

Az intézkedés célja az erdészeti gépek és kiegészítő berendezések vásárlásának és fejlesztésének, valamint a meglévő faállományt érintő állománynevelési tevékenységek támogatása.

A beruházások típusai:

Az intézkedésen belüli tevékenységek:

- A fakitermelési szakaszig használatos erdészeti célú gépek vásárlása
- A fiatal erdőállományok támogatása az első gyérítésig az erdőgazdálkodási tervek alapján

A kedvezményezettek köre:

Olyan erdőgazdálkodók, akik – erdőgazdálkodási terv alapján – legalább 50 hektár területen folytatnak erdőgazdálkodási tevékenységet (állománynevelési tevékenységek esetén a minimális terület 20 hektár) magán- vagy önkormányzati tulajdonban, vagy a fentiek bármiféle társulásának tulajdonában levő erdőben, és akiket az erdészeti hatóságok erdőgazdálkodóként nyilvántartanak.

A támogatás típusa:

Vissza nem térítendő tőkejuttatás.

A támogatás mértéke:

A támogatás nem haladhatja meg:

- Az egyéb területeken eszközölt beruházások összegének 50%-át (erdőművelési intézkedések esetén a támogatás mértéke nem haladhatja meg a 200 EUR/ha összeget).
- A hegyvidéki területeken, a KAT és a NATURA 2000 területeken eszközölt beruházások összegének 60%-át (állománynevelési tevékenységek esetén a támogatás mértéke nem haladhatja meg a 200 EUR/ha összeget).

A kedvezőtlen adottságú területeken vagy Natura 2000 területeken eszközölt beruházások esetén – amint azt tömb-szinten meghatározzák – a további 10 százalékpontnyi támogatás csak olyan projekteknek ítélhető meg, amelyek a beruházásokat környezetvédelmi követelmények kielégítése mellett integrálják.

Finanszírozás:

Közpénzekből történő hozzájárulás: 12 305 168 euró

EMVA-hozzájárulás: 8 831 460 euró

Az intézkedés komplementaritása és a kijelölési feltételek:

Kapcsolódás a Program más intézkedéseihez:

Az intézkedés kapcsolódik az I. tengely „A mezőgazdaság és az erdészet fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez kapcsolódó infrastruktúra” megnevezésű intézkedéséhez.

A fentieken túlmenően ez az intézkedés hozzájárul a II. tengely céljainak megvalósításához, különösen „Az erdészeti területek fenntartható használatát célzó intézkedések” esetén.

A támogatás kapcsolódik a Natura és KAT területek fenntartható kezelését biztosító intézkedésekhez is.

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok tükrében:

Az indikátor típusa	**Indikátor**	**Cél**
Output	A beruházási támogatásban részesülő erdőgazdaságok száma	2400 darab
	Tulajdonos típusa	
	– magántulajdon – egyének/társulások	2350/50
	– önkormányzati tulajdon – egyének/társulások	
	– egyéb	
	A beruházás teljes összege (euró)	24 millió
	Tulajdonos típusa	
	– magántulajdon – egyének/társulások	21/3
	– önkormányzati tulajdon – egyének/társulások	
	– egyéb	
Eredmény	Az új termékeket vagy technológiákat bevezető birtokok száma	1000 darab
	Intézkedés	
	A birtok/vállalkozás jellege:	
	– Mezőgazdasági üzem	60
	– Erdőgazdálkodási birtok	940

	– Élelmiszeripari vállalkozás	
	A termelés átcsoportosításának jellege:	
	– új technika	750
	– új termék	250
	A bruttó hozzáadott érték növekedése a támogatott birtokok/vállalkozások esetén (euró)	
	Intézkedés	4,1 millió
	Ágazat:	
	– mezőgazdaság	0,2
	– élelmiszeripar	
	– erdőgazdálkodás	3,9
Hatás	Nettó hozzáadott érték PPS-ben kifejezve (euró)	2,4 millió
	A bruttó hozzáadott érték változása teljes munkaidő egyenértékhez viszonyítva (euró)	630

5.3.1.2.3. A mezőgazdasági termékek értéknövelése

Az intézkedésre vonatkozó cikkek:

Az 1698/2005/EK rendelet 20. cikkének (b) (ii) pontja, illetve a 28. cikk

Az 1974/2006 EK rendelet 19. cikke és II. mellékletének 5.3.1.2.3. pontja

Intézkedés kód: 123

A beavatkozás indokolása:

Az élelmiszeripar a mezőgazdaság által előállított alapanyagok fő felvevő piaca. Lehetővé teszi Magyarország számára, hogy önellátó legyen minden jelentős élelmiszer tekintetében. Stratégiai szerepet játszik a vidéki térségekben a foglalkoztatási lehetőségek, és az élelmezés- és a közegészségügy terén. Az elsődleges termelői szektor esetében a legjelentősebb problémát a termékek értékesítése, és ezáltal a piac bizonytalansága jelenti. Termékeik általában a feldolgozóipar alapanyagául szolgálnak. A feldolgozóipar fejlesztése ezért nagy jelentőséggel bír a mezőgazdasági termelők szempontjából is. A mezőgazdasági termékek feldolgozásával foglalkozó kis- és középvállalkozások, valamint számos, az elsődleges feldolgozásban érintett nagyvállalat versenyképességét negatív módon befolyásolja a rossz tőkeellátottság, az élőmunka alacsony hatékonysága, az ágazatot érintő valódi szerkezetváltás elmaradása, valamint a koncentráció, szakosodás és korszerűsítés hiánya, amely szükséges lenne a megfelelő gazdaságossági méretek eléréséhez. Ezen vállalkozások nyereségessége nem kielégítő. Az innováció szintje, a K+F eredmények alkalmazása, valamint a marketing munka színvonala továbbra is alacsony szinten van.

Egy másik lehetőség az értékesítési bizonytalanságok kiküszöbölésére a megtermelt alapanyagok alternatív hasznosítása. Ezt a célt potenciálisan az energetikai célú hasznosítás szolgálja.

A nemzetgazdaság ágazatai közül általában a mezőgazdaság az, amely a legalacsonyabb hozzáadott értéket állítja elő. A termékpályák mentén ezért a nagyobb hozzáadott értéket előállító tevékenységek súlyát is mindenképpen növelni kell.

Az intézkedés céljai:

Az intézkedés célja a mezőgazdasági termékek értékének növelése az élelmiszeripari és nem élelmiszeripari (bio-üzemanyag) jellegű feldolgozási tevékenységet folytató vállalkozások szerkezetváltásának, technikai-műszaki fejlesztésének támogatásával, olyan fejlesztések előmozdítása által, amelyek újszerű, innovatív, magas minőségű termékeket állítanak elő, kielégítve speciális fogyasztói igényeket is, emelve az élelmiszerbiztonság és higiénia szintjét is.

További célkitűzése az intézkedésnek, hogy ösztönözze az előállított biomassza energetikai célú felhasználását, valamint jelentős hozzáadott értéket képviselő, kiváló minőségű termékek kifejlesztését.

Az intézkedés tartalma:

Ezen intézkedés keretein belül olyan fejlesztések támogathatók, amelyek kapcsolódnak a Szerződés I. számú mellékletében felsorolt termékek feldolgozásához, és elvileg az I. számú mellékletben felsorolt termékeket eredményeznek. Ezen termékek piacra juttatása ugyancsak az intézkedés hatálya alá esik. .

A halászati, fafeldolgozási és dohánytermékek nem tartoznak az intézkedés hatálya alá.

Az intézkedésen belüli tevékenységek:

- 1231. sz. alintézkedés: Mezőgazdasági termékek értéknövelése
- 1232. sz. alintézkedés: Mezőgazdasági termékek értéknövelése félkész vagy végtermékek energiatermelési célú felhasználásra való előállításával

A kedvezményezett vállalkozások jellege és mérete:

Az 1231. alintézkedés kedvezményezettjei magánvállalkozók, magáncégek, jogi személyek és jogi személyiséggel nem rendelkező üzleti vállalkozások, valamint a fentiek társulásai, amelyek beruházásokat terveznek megvalósítani Magyarországon.

Az 1232. alintézkedés kedvezményezettjei jogi személyek és jogi személyiséggel nem rendelkező üzleti vállalkozások, amelyek beruházásokat terveznek megvalósítani Magyarországon.

Mindkét intézkedés vonatkozásban csak 750 főnél kevesebb alkalmazottat foglalkoztató és 200 millió eurónál kisebb éves forgalmat bonyolító kis- és középvállalkozások jogosultak pályázni.

A követelmények és célok leírása a vállalkozások összteljesítményének javítása tekintetében

Az ágazat és az egyes élelmiszeripari vállalkozások versenyképességének javítása érdekében a hatékony üzemméretek és ésszerű termékszerkezetek létrehozását megcélzó fejlesztések kerülnek támogatásra. A műszaki-technológiai fejlesztéseken túlmenően, amelyek csökkentik a fajlagos költségeket, anyag- és energiafelhasználást, valamint a környezetet terhelő hulladékok és veszélyes anyagok kibocsátását, nagyobb hangsúly fektetendő az olyan újszerű, innovatív termékek kidolgozására, amelyek rugalmasan képesek kielégíteni a fogyasztók eltérő igényeit. Továbbra is kiemelten fontos szempont az élelmiszerbiztonság fokozása, a nyomonkövethetőség biztosítása.

A vállalkozások, és ezáltal az ágazat egésze hosszú távú versenyképességének alapfeltétele, hogy a lehető legszorosabb együttműködés legyen a termékpálya szereplői között.

A mezőgazdasági termékek hozzáadott értéke növekszik, a gyártók nagyobb profitra tesznek szert, és a vállalkozás összteljesítménye emelkedik az energetikai célú alapanyagok feldolgozásával és annak előállításával.

Elsődleges termelő ágazatok:

1. Hús- és baromfifeldolgozó ipar

1.1. Húsfeldolgozás és tartósítóipar

A húsfeldolgozás hagyományosan exportorientált ágazat Magyarországon. A sertés-, marha- és juhhús vonatkozásában Magyarország önellátási aránya átlagosan 135%-os. A reáljövedelmek csökkenésének és a kedvezőtlen húsfogyasztási preferenciáknak köszönhetően a húsipar termékei iránti hazai kereslet jelentősen visszaesett az 1990-es években. Jelenleg a hazai piac kiegyensúlyozott, a fogyasztás szerkezete azonban láthatóan átalakulóban van és a magasabb szinten feldolgozott termékek irányába mozdul el. A kiskereskedelmi áruházláncok szerepe fokozatosan erősödik a hústermékek piacának magyarországi csatornái vonatkozásában.

Az elkövetkező évek során a reáljövedelmek növekedése várható Magyarországon, és ennek következtében valószínűleg növekedni fog a sertés- és marhahús fogyasztása is.

A húsfeldolgozó ipar exportja három termékcsoportból áll össze: élőállatok, húsok és hústermékek – amely csoportosítás egyszersmind megfelel a feldolgozottság különböző fokozatainak is. A magyar export szerkezetét illetően a magasabb feldolgozottsági fokú termékek aránya nem növekedett az elmúlt évek során.

1.2. Baromfifeldolgozás és tartósítóipar, baromfihús-készítmények

Magyarország baromfihús-termelés exportorientált, minthogy az önellátási arány 130-160% között van. Az export különösen jelentős a broiler tekintetében, míg az egyéb baromfifajták esetén (pulyka, liba, kacsa) ugyancsak meghatározó tényező. A baromfifeldolgozó ipar termékeinek legnagyobb részét az Európai Unió országaiba értékesítik. A magyar baromfiipar jellemzője, hogy a feldolgozóipar termékskálája meglehetősen tág a világviszonylatban tett összehasonlítások alapján. A baromfifeldolgozó üzemek nagy része két vagy többféle baromfitípust is feldolgoz, amely ugyancsak magyarországi sajátosságnak tekinthető.

A világ egyéb országaival összehasonlítva megállapítható, hogy Magyarország nem csak a fajlagosan feldolgozott baromfi mennyiségét, hanem a fogyasztási adatokat tekintve is kiemelkedő szerepet tölt be. Az egy főre jutó fogyasztást tekintve látható, hogy a vonatkozó magyarországi adatok meghaladják az EU körülbelül 20 kg körüli átlagát, és valójában a legmagasabb értékkel rendelkező országokéval egyeznek meg. Ezen túlmenően az 1990-es években növekvő tendencia volt tapasztalható. Az 1990-es

évek elején jellemző 20-24 kg/fő szintről növekedve a baromfihús fogyasztás mára elérte a 30 kg/fő éves szintet.

A piaci tényezőket tekintve a baromfifeldolgozó ipar kedvező helyzetben van.

1.3. Legfontosabb fejlesztések

A vágóhidak, darabolási és feldolgozási technológiák korszerűsítése. A nyomonkövethetőség feltételeinek fejlesztése, a minőség és a termékbiztonság javítása. A versenyképesség emelése a nagyobb hatékonyság és az önköltség csökkentése révén. A hazai és az exportpiacok megőrzése. A termékek skálájának és arányának növelése, önkéntes termékminősítési és igazolási rendszerek bevezetésével. A környezeti terhelés csökkentése, a melléktermékek és hulladékok kezelésének tökéletesítése.

2. Tejtermékek

A magyarországi tejipar jellemzően önellátó, míg az alapanyagtöbblet évről évre változó, kb. 5-10%-os mennyisége exportálásra kerül. A külpiacok szerepe viszonylag marginális: az export értékesítések nagy része csupán kiegyenlítő (puffer) szerepet játszik, míg az import kb. 6-8%-át teszi ki összességében a hazai piacnak. Mindazonáltal bizonyos nagy hozzáadott értéket képviselő termékek piacán a behozatal igen jelentős, és így például a tejtermékek teljes importja mintegy 2003-ban 4000 tonna volt, majd ez 54.000 tonnára ugrott 2005-ben.

Az 1990-es évek közepéig a tejtermékek iránti kereslet folyamatosan csökkent, és az emelkedő fogyasztói árak, valamint az életszínvonal csökkenése miatt összességében mintegy 20%-os visszaesést jelentett. Az 1990-es évek közepétől azonban a kereslet ismét növekedésnek indult, ugyanakkor a tejtermékek fogyasztása még mindig jelentősen elmarad az évtized elején mért mennyiségtől. A jövedelmek várt növekedésének eredményeképpen várható, hogy a tejtermékek hazai piaca növekedni fog, az alapvető termékek esetén azonban a behozatal arányának növekedését nem vették figyelembe.

2.1. Legfontosabb fejlesztések

A hatékonyság és versenyképesség javítása a hazai piaci pozíciók megőrzése érdekében. A magas minőségű és biotermékek mennyiségének növelése. A magasabb feldolgozási szintű termékek arányának növelése. A környezeti terhelések csökkentése a helyes termelési gyakorlatok elterjesztése révén. Országos szinten nincs kapacitásbővítés. A kvótaszinteken túlmutató beruházások nem támogathatók.

3. Malomipari termékek

A magyarországi malmok évente több mint 1 millió tonna gabonát dolgoznak fel emberi fogyasztásra. A malomipar kulcsfontosságú szerepet játszik bizonyos

élelmiszeripari tovább-feldolgozó ágazatok alapanyaggal való ellátásában, valamint a hazai alapanyagok megfelelő hatékonysággal való feldolgozásában.

A malomipari vállalatok a hazai mennyiség mintegy 10%-át értékesítik a szomszédos, elsősorban CEFTA országokban, mely mennyiség az elmúlt években nagyjából állandó volt. A hazai lisztpiacot nem fenyegeti Románia 2007-es csatlakozása az EU-hoz, és a határ menti régiókban az export kis mértékű növekedése várható. A malomipari termékek export-import volumene nagyjából kiegyenlített, igen csekély export többlettel. A malomipari vállalkozások termelésére alacsony kapacitáskihasználtság jellemző, amelynek köszönhetően a vállalkozások közötti verseny igen éles.

3.1. Legfontosabb fejlesztések

Az elavult, kis volumenű kapacitások konszolidációja. Kis számú modern, nagy hatékonyságú malomüzem létrehozása korszerű technológiával. A minőség javítását és a stabil alapanyag-ellátást biztosító integráció megerősítése. Speciális lisztek gyártása.

4. Takarmánykeverékek

A takarmánykeverékek előállítására szakosodott ágazat teljesítménye nagyban függ az állati termékeket előállító termékpályák teljesítményétől. A takarmánygyártók közötti verseny rendkívül kiélezett. A gyártott mennyiség mintegy 50%-a sertéstakarmány, míg az előkeverék és koncentrátum formájú baromfi- és szarvasmarha-takarmányok 40%-ot, illetve 10%-ot tesznek ki az össz-volumenből. A kis takarmánykeverő üzemek viszonylagos nagy száma annak köszönhető, hogy ez a tevékenység elsősorban az állattenyésztési és a gabonatárolási tevékenységekkel integrált. Az átlagos kapacitáskihasználtság alacsony, de arányosan bővül a növekvő állatállománnyal.

4.1. Legfontosabb fejlesztések

A nyomonkövethetőség feltételeinek megteremtése, kérődzők számára gyártott takarmányok elválasztása az egyéb takarmánytípusoktól. A minőség javítása, a takarmány összetevők és beltartalmi értékek szabályozása, állandósítása, speciális termékek fejlesztése. A környezeti terhelések csökkentése.

5. Gyümölcs és zöldség

A gyümölcs- és zöldségtermesztési ágazatokat illetően Magyarország önellátása 135%-os. A gyümölcs- és zöldségtermelő ágazat hagyományosan export-orientált tevékenységnek számít, mivel a termelési érték arányában az export átlagosan 40% körül van. Jelenleg a mélyhűtött termékek stabil piaccal rendelkeznek, és a teljes megtermelt mennyiség 50%-a kerül exportálásra. Az EU piacokon a szállított mennyiségek bővítése csak speciális és szezonálisan változó termékek által érhető el. A friss és feldolgozott gyümölcsök és zöldségek fogyasztásának mennyisége nem változott az elmúlt évtized során.

A zöldség- és gyümölcsfeldolgozó, konzerv- és hűtőipar hasonló változásokon ment keresztül. A piacra került termékek mennyisége csökkent az elmúlt néhány év során, és ez a piaci tendencia csakis innovatív, modern termékek bevezetésével fordítható meg. A hűtő- és konzervipari vállalkozások exportpiacai elsősorban a kontinensen találhatók, jelentős eltérések tapasztalhatók azonban ezen belül: a hűtőipar által exportált termékek szinte kizárólag az Európai Unió piacaira kerülnek, ugyanakkor a konzervipar kivitelének mintegy 60%-a az EU-n kívüli harmadik országok piacaira kerül.

A kis- és középvállalkozások meg tudják vetni a lábukat a konzerv- és tartósítóipar piacain. Ezek a vállalkozások képesek olyan termékeket gyártani, amelyek jellemzően magas arányban igényelnek kézi munkát, de népszerűek a piac magas hozzáadott értékű szegmenseiben. Jelenleg az importált konzerv- és tartósítóipari termékek aránya kb. 10%, a jövő évtől azonban várhatóan növekedni fog.

A zöldség- és gyümölcsfeldolgozás exportorientáltsága tovább fog erősödni mind keleti, mind nyugati irányban. Az ország agrárökológiai és gazdaságföldrajzi helyzetéből előnyt kovácsolva a zöldség- és gyümölcságazat lehetséges előnyökkel rendelkezik, amennyiben sikerült létrehozni tartós vertikális érdekeltségeket.

5.1. Legfontosabb fejlesztések

A szállítói viszonyok megerősítése. Modern tartósítóipari technikák bevezetése. Speciális termékek gyártásának fejlesztése.

6. Bor

Magyarország **hagyományos európai bortermelő ország**, amely a 2004-es EU csatlakozás eredményeképpen hatékonyan integrálódott az Európai Unió bortermelő országainak sorába. A borászati termékeket illetően Magyarország **teljes mértékben önellátó**, a megtermelt szőlőmennyiség 95%-a kerül bortermelésre.

Az elmúlt 15 év során a hazai piac rendkívül polarizált lett. A védett eredetű „kiemelt minőségű” borok, primőr borok, tájborok mind széles körben elismertek, míg egyes bortermelő vidékekről származó magas minőségű borok elérik az európai színvonalat is. A széles körű fogyasztói igények kielégítésével az egy főre jutó hazai 30 literes átlagos borfogyasztás stabil adatnak tekinthető. Az elmúlt évtizedben számos specializált borszaküzlet nyílt, a szupermarketekben történő értékesítés vált meghatározóvá, míg a gyártók általi közvetlen értékesítés ugyancsak jelentős maradt.

Az 1992. évi mélypontról indulva az exportra való értékesítés dinamikusan növekedett 1995-ig, majd ezt követően - folyamatos csökkenéssel – mára mintegy 600 000 hl-re csökkent. A megtermelt szőlőt különböző feldolgozási szinten levő termékek formájában exportálják (pl. friss szőlő, törkölyös must, tartályos és palackozott bor). ***Az export kibocsátás 81,9%-a az EU tagállamokban kerül értékesítésre.***

Az élesedő piaci versenynek köszönhetően a jövőben csak a jó vagy kiváló minőségű fehér és vörös borok lesznek eladhatók palackozott formában a jelenlegi mennyiségeken felül. Növelni kell a termékek hozzáadott értékét (pl. garantált eredet, csomagolás, értékesítési szolgáltatások, gasztronómiai ajánlások).

Az importborok nyomása a hazai piacon egyre súlyosabb. Ez a folyamat inkább a fogyasztói szokásokban érhető nyomon, mint az értékesített mennyiségekben. A túlméretezett kapacitású szupermarketek szívesebben ajánlanak külföldi eredetű olcsó vagy középkategóriás palackozott borokat. Másfelől a magyar borászatoknak van lehetőségük arra, hogy fenntartsák részesedésüket a hazai piacon, és visszaszerezzék a korábbi exportpiacok egy részét is (pl. Oroszország, Ukrajna), vagy hogy betörjenek a balti államok és Skandinávia piacaira is, amennyiben tovább folytatódik a minőség javulásának folyamata.

Magyarországon az átlagos bortermelési mennyiség (egyszeres leszűréssel) 4 millió hektoliter. Az ország – eltérően az EU más bortermelő államaitól – **nem rendelkezik strukturális feleslegekkel.** A bortermelés és feldolgozás meglehetősen frakcionált.

A minőség emelésével és a piacra való jutás feltételeinek javításával, valamint a hazai fogyasztók megtartásával és a külföldi vevők bizalmának visszaszerzésével a ***magyar bor*** - hasonlóan más piacvezető bortermelő országok boraihoz - ***versenyképes lehetne, és ennek egy igen fontos tényezője a pozitív országimázs kialakítása***. A fenti lehetőségek mellett igen fontos foglalkoztatáspolitikai szempont az is, hogy bizonyos régiókban a ***szőlőtermesztésnek és bortermelésnek nincs valódi alternatívája***.

6.1. Legfontosabb fejlesztések

Szükség van technológiai fejlesztésre és koncentrációra mind a szőlőtermesztés, mind a bortermelés terén. Támogatandó a termelők integrálása és együttműködése a piacra dobható mennyiségű és egységesen jó minőségű termékek előállítása érdekében. Az ágazat szerkezetváltásának előmozdítása, az ökológiai adottságok, valamint a kézzelfogható (pincék, tárolókapacitások, palackozóüzemek) és nem kézzelfogható beruházások segítségével a bortermelési struktúra fejleszthető.

7. Bio-üzemanyagok

A bio-üzemanyagok gyártása és felhasználása 2005-ben indult be Magyarországon. A bio-üzemanyagok felhasználása a tömegközlekedési járművek teljes üzemanyag-fogyasztásának mintegy 0,4-0,6%-át teszik ki, Magyarország azonban kötelezettséget vállalt a 2003/30/EK irányelvben rögzített cél elérésére. Az alapanyag-mennyiség elegendő a hazai igények kielégítésére, sőt, egyes termékek (pl. kukorica) esetén még jelentős mennyiségű többlet is elérhető. Két közepes méretű üzem végzi a bioetanol gyártását, valamint két kis méretű üzemben állítanak elő biodízelt. Számos nagyobb kapacitású üzem felépítése is előkészület alatt van már, ami azt jelenti, hogy Magyarország jelentős fejlődés előtt áll a bio-üzemanyag gyártást tekintve. Ésszerű az alapanyagok bizonyos mennyiségét helyben feldolgozni a szállítási költségek

csökkentése érdekében. Ez lehetőséget biztosít a vidéki térségeknek arra, hogy egyszerre aktívabb részesei legyenek az ágazatnak, valamint, hogy a termelésből származó jövedelem nagyobb aránya keletkezzen vidéki térségeken, mint amennyi az alapanyagok előállításához kapcsolódik. A helyben történő feldolgozás kedvező hatással van az állattenyésztésre is azáltal, hogy a takarmánycélú felhasználás melléktermékeit is hasznosítják.

7.1. Legfontosabb fejlesztések

A program keretein belül támogatást élvez a helyi, kis kapacitású elsődleges feldolgozó üzemek létrehozása.

A kis kapacitású bioetanol üzemek – max. 10 kilotonna éves kapacitásig – és a kapcsolódó megújuló energiaforrás blokkok, valamint helyi és kis kapacitású olajpréselő és biodízel üzemek létrehozása. A kisebb üzemek integrált módon kapcsolódhatnak a nagyobb végső feldolgozó üzemekhez és értékesítési láncokhoz, és növekedhet a helybeli felhasználás a feldolgozó üzem közelében (tömegközlekedés, egyéb mezőgazdasági üzemek). A bioetanol előállításával kapcsolatos egyik legfontosabb szakmai kérdés az energiamérleg, ezért a tervezett intézkedések egyik legfontosabb követelménye, hogy a termelésben felhasznált energia bizonyos részének megújuló energiaforrásokból kell származnia.

Beruházások típusa:

Tárgyi beruházások: ingatlantulajdon építése és korszerűsítése, a feldolgozás beindításához szükséges új gépek és berendezése vásárlása és üzembe állítása.

Immateriális javak: immateriális javak és a beruházások megvalósításával kapcsolatos eljárások költségei.

A támogatás típusa:

Vissza nem térítendő tőkejuttatás.

A támogatás mértéke:

A mezőgazdasági termékek értéknövelése esetén az 1628/2006/EK rendelet 4 (1) cikkének rendelkezései alkalmazandók.

Az I. számú mellékletben felsorolt termékek feldolgozása esetén, amennyiben azok a feldolgozást követően is az I. számú mellékeltben felsorolt termékek lesznek, a támogatási intenzitás 50%, kivéve Közép-Magyarországot, ahol a támogatási intenzitás 40%.

Az I. számú mellékletben felsorolt termékek feldolgozása esetén, amennyiben azok a feldolgozást követően nem az I. számú mellékeltben felsorolt termékek lesznek, a regionális támogatás felső határai – az alacsonyabb határértékek – alkalmazandók.

Ebben az esetben a fenti rendeleten alapuló 487/2006 (OJ C 256, 2006.10.24.) számú Bizottsági Határozat alapján a regionális támogatás felső határai Magyarországon az alábbiak:

1. Az EK-Szerződés 87. cikke (3) bekezdésének a) pontja értelmében támogatásra jogosult régiók

	2007.1.1.- 2010.12.31.	2011.1.1.- 2013.12.31.
HU23Dél-Dunántúl	50%	50%
HU31 Észak-Magyarország	50%	50%
HU32 Észak-Alföld	50%	50%
HU33 Dél-Alföld	50%	50%
HU21 Közép-Dunántúl	40%	40%
HU22 Nyugat-Dunántúl	30%	30%

2. Az EK-Szerződés 87. cikke (3) bekezdésének c) pontja szerint gazdasági fejlesztési régióként támogatásra jogosult régiók

	2007.1.1.- 2010.12.31.	2011.1.1.- 2013.12.31.
HU10 Közép-Magyarország		
HU101 Budapest	25%	10%
HU102 PEST	30%	30%

A 750-nél kevesebb, de 250-nél több alkalmazottat foglalkoztató, vagy 200 millió eurónál kevesebb, de 50 millió eurónál nagyobb éves forgalommal rendelkező vállalkozások esetén a támogatásintenzitás megfeleződik.

A támogatás mértéke:

A projektenkénti maximális támogatás mértéke: 250 millió Ft

A projektenkénti támogatás minimális összege:

az 1231. alintézkedés esetében: 500.000 Ft

az 1232. alintézkedés esetében: 15.000.000 Ft

Finanszírozás:

Közpénzekből történő hozzájárulás: 243.382.034 euró

EMVA-hozzájárulás: 174.676.101 euró

Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:

Kompatibilitás a program más intézkedéseivel:

Az intézkedés kapcsolódik „A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése” intézkedés „Üzemi diverzifikáció” alintézkedéséhez. Az üzemi diverzifikáció keretein belül a saját alapanyagok feldolgozása, míg ezen intézkedés esetében a vásárolt alapanyagok feldolgozása támogatott.

Kapcsolódás a KAP-hoz:

A termelői szervezetek nem adhatnak be pályázatokat ilyen beruházásokra az ÚMVP keretében, amely a termelői szervezet Működési Programjának részét képezi.

Bármely egyéb esetben a gyümölcs- és zöldségszektorban a Vidékfejlesztési Program és a TÉSZ-ek operatív programjai között projekt szinten adminisztratív eszközökkel (pályázatok keresztellenőrzése, külön pályázati vonal, az IIER rendszer használata és helyszíni ellenőrzések) történő lehatárolás biztosítja a kettős finanszírozás elkerülését.

A kabai cukorrendtartási/diverzifikálási programmal kapcsolatban a következő alapelvek kerülnek alkalmazásra:

1. A régióból érkező pályázatok a listán szereplő települések alapján a „kabai diverzifikációs program” benyújtása előtt, illetve a diverzifikációs program intézkedéseihez tartozó erőforrásokkal kapcsolatos teljes körű kötelezettségvállalások után jogosultak az ÚMVP keretében nyújtandó támogatásra.
2. Adminisztratív eszközökkel és eljárásokkal biztosítható a kettős finanszírozás elkerülése (pályázatok keresztellenőrzése, külön pályázatkövetés). Mind az ÚMVP, mind a „Kabai diverzifikációs program” az IIER rendszerben kerül megvalósításra, amellyel elkerülhető a kettős finanszírozás. A helyszíni ellenőrzések is a kettős finanszírozás elkerülését hivatottak biztosítani. A fenti tények alapján az IH garantálhatja a kettős finanszírozás elkerülését.

Kapcsolódás más Operatív Programokhoz:

Az intézkedés szoros összefüggésben áll a KEOP prioritásaival.

A megújuló energiatermelés esetében a KEOP támogatja a nem agrárvállalkozások megújuló energia előállítására irányuló, nem üzemi jellegű fejlesztéseit. Ezzel szemben az ÚMVP támogatja az agrárvállalkozások agrárjellegű tevékenységei keretében végzett, megújuló energiaforrás előállításra, felhasználásra vonatkozó

kiskapacitású fejlesztéseit, továbbá a nem agrárjellegű vállalkozások üzemi jellegű fejlesztéseit.

Az ÚMVP-n belül a maximális feldolgozási kapacitás a bioetanol-termelés területén évi 10 kt.

A biodízel kapacitásokat kizárólag a Vidékfejlesztési Program támogatja. Ezen intézkedés alapján a gazdaságokon kívülről származó nyersanyagokat hasznosító biodízel üzemek támogathatók.

A KEOP intézményrendszere a pályázatok értékelése során folyamatos ellenőrzési tevékenységet folytat a támogatások közti átfedések kizárása érdekében, és az ÚMVP intézményrendszerével közösen biztosítja az intézményi garanciákat.

Az intézkedés kapcsolódik a Környezetvédelmi és Energia Operatív Programhoz, minthogy a vállalkozások saját környezetvédelmi beruházásait a KEOP támogatja.

Az intézkedés kapcsolódik a Gazdaságfejlesztési Operatív Programhoz, ugyanis a Római Szerződés 1. mellékletében nem szereplő élelmiszeripari termékek előállításához kapcsolódó fejlesztések a GOP támogatásával valósulnak meg.

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok tükrében:

Az indikátor típusa	**Indikátor**	**Cél**
Output	Támogatásban részesülő vállalkozások száma	900 darab
	A vállalkozás mérete (a Bizottság 2003/361/EK sz. ajánlása)	
	– mikro/kisvállalkozás (< 50 alkalmazott, < 10 millió euró forgalom)	885
	– középvállalkozás (< 250 alkalmazott, < 50 millió euró forgalom)	10
	– közepes nagyvállalkozás (< 750 alkalmazott, < 200 millió euró forgalom)	5
	– egyéb	
	Ágazat:	
	– Mezőgazdaság	825
	Mezőgazdasági terület jellege (TF 8, a 2003/369/EK alapján)	
	– Szántóföldi növénytermesztés – bio/egyéb	21/219
	– Kertészet – bio/egyéb	15/76
	– Bor – bio/egyéb	3/21
	– Monokultúra – bio/egyéb	4/37
	– Tejtermelés – bio/egyéb	3/38

– Legeltetéses állattartás (kivéve tejtermelés) – bio/egyéb	7/84
– Sertés és/vagy baromfi – bio/egyéb	5/45
– Vegyes (növénytermesztés/állattartás) – organikus/egyéb	40/166
– Nem élelmiszer	41
– Erdőgazdálkodás	15
– Élelmiszeripar	60
A tevékenység típusa	
– Feldolgozás/értékesítés	72/8
– Fejlesztés	820
A beruházás teljes összege (euró)	730 millió
A vállalkozás mérete (a Bizottság 2003/361/EK sz. ajánlása)	
– Mikro/kisvállalkozás	650
– Középvállalkozás	65
– közepes nagyvállalkozás (< 750 alkalmazott, < 200 millió euró forgalom)	15
– egyéb	
Ágazat:	
– Mezőgazdaság	595
Mezőgazdasági terület jellege (TF 8, a 2003/369/EK alapján)	
– Szántóföldi növénytermesztés – bio/egyéb	17/155
– Kertészet – bio/egyéb	8/57
– Bor – bio/egyéb	2/16
– Monokultúra – bio/egyéb	5/25
– Tejtermelés – bio/egyéb	2/28
– Legeltetéses állattartás (kivéve tejtermelés) – bio/egyéb	6/59
– Sertés és/vagy baromfi – bio/egyéb	2/34
– Vegyes (növénytermesztés + állattartás) – bio/egyéb	15/134
– Nem élelmiszer	30
– Erdőgazdálkodás	44
– Élelmiszeripar	91
A tevékenység típusa	
– Feldolgozás/értékesítés	25/25

	– Fejlesztés	680
Eredmény	Az új termékeket vagy technológiákat bevezető vállalkozások száma	480 darab
	Intézkedés	
	A birtok/vállalkozás jellege:	
	– Mezőgazdasági üzem	443
	– Erdőgazdálkodási birtok	7
	– Élelmiszeripari vállalkozás	30
	A termelés átcsoportosításának jellege:	
	– új technika	444
	– új termék	36
	A bruttó hozzáadott érték növekedése a támogatott birtokok/vállalkozások esetén (euró)	
	intézkedés	745 millió
	Ágazat típusa:	
	– mezőgazdaság	655
	– élelmiszeripar	65
	– erdőgazdálkodás	25
Hatás	Nettó hozzáadott érték PPS-ben kifejezve (euró)	438 millió
	A bruttó hozzáadott érték változása teljes munkaidő egyenértékhez viszonyítva (euró)	29.200

5.3.1.2.4. A mezőgazdaság és az erdészet fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez kapcsolódó infrastruktúra

Az intézkedésre vonatkozó cikkek:

1698/2005/EK rendelet 20 (b) (v) és 30. cikk

1974/2006/EK rendelet II. melléklet 5.3.1.2.5. pontja

Intézkedés kód: 125

A beavatkozás indokolása:

A mezőgazdasági infrastruktúra nem követte a megváltozott földtulajdoni és földhasználati viszonyokat. A meliorációs és öntözésfejlesztési beruházások jó része napjainkra elhasználódott.

Továbbra is alacsony az öntözött és meliorált területek aránya. Emellett jellemző probléma, hogy az adott területre nem alkalmas kultúra került telepítésre, nem megfelelő földhasználati struktúra alakult ki. A mezőgazdasági termelés stabilitását és kiszámíthatóságát biztosító vízgazdálkodási létesítmények (vízpótlás, öntözővíz-tározás, vízvisszatartás) kiépítettsége nem megfelelő, és nagyobb hangsúlyt kell fektetni a természetközeli vízvisszatartási módoknak.

A helyzetelemzés megállapításai alapján biztosítani kell a belvízhálózattal érintett területek belvízkárok elleni védelmét is. Csak a kialakult birtokszerkezetet figyelembe vevő, komplex térségi tájgazdálkodási rendszerekhez igazodó, a környezetvédelmi előírásoknak megfelelő víz- és energiatakarékos öntözőtelepek és rendszerek építése és értéknövelő felújítása indokolt. A mezőgazdasági tájak mozaikosságának visszaállítása, az infrastruktúra fejlesztése érdekében mezsgyék, fasorok, erdősávok telepítése szükséges.

A klímaváltozás várható hatásaira való felkészülés egyik fontos területe a mezőgazdasági vízgazdálkodás fejlesztése. A fejlesztés során kizárólag a Víz Keretirányelvben (2000/60/EC) megfogalmazott előírásoknak megfelelő beruházások támogathatóak. A fenntartható területi vízgazdálkodásnak, öntözésnek, vízrendezésnek, belvízvédelemnek, talajvédelemnek az elmúlt tíz-tizenöt évben kialakultak az új, a fenntarthatóság elveinek megfelelő módszerei.

A jelenlegi mezőgazdasági (területi) vízgazdálkodási infrastruktúra az ország jelentős részén nem felel meg a mezőgazdaság vízgazdálkodással kapcsolatos igényeinek és az ezeknek megfelelő célkitűzéseknek. Ugyanakkor új szempontként jelentkezik az, hogy az EU Víz Keretirányelvének előírásai alapján jó állapotba kell hozni minden felszíni és felszín alatti vizet, illetve vizes élőhelyet, beleértve a vizes élőhelyláncok vízpótlásának, a vízvisszatartásnak, a vízszállító és tározó medrek és a hozzájuk tartozó parti sávok jó ökológiai állapotához szükséges vízháztartás biztosítását és a vízminőség-szabályozást is. A mezőgazdaság igényeit és a környezeti

(ökológiai) igényeket nagy területeken csak a mezőgazdasági vízgazdálkodási infrastruktúra (belvízrendezés, dombvidéki vízrendezés, erózióvédelem, vízvisszatartás, talajvédelem, öntözés) létesítményeinek jó állapotba helyezésével, átalakításával és fejlesztésével, a területhasználat és az úthálózat átalakításával, illetve megfelelő kialakításával lehet kielégíteni. A Program kiemelt fejlesztési céllal belvizes területeket jelöl ki, lehetővé téve a beavatkozások komplex kezelését, a környezethez, a tájhoz való optimális kapcsolódását, a környezettudatos gazdálkodás folytatását. Előbbiek feltétlenül szükségesek nemzeti politikáink és stratégiáink megvalósításán kívül az EU mezőgazdasági, vízvédelmi és talajvédelmi politikájának érvényesítéséhez és a feltételezett klímaváltozások várható kedvezőtlen hatásaira való felkészüléshez is. A program keretében olyan tevékenységeket lehet majd támogatni, amelyek az előbbiekben vázolt gazdasági és környezeti célok elérését egyaránt elősegítik. Az öntözés, a melioráció és a vízrendezés közösségi beruházások helyfüggő környezeti vonatkozásairól a Magyar Tudományos Akadémia tudományos elemzést készít, feltárva a mezőgazdasági vízgazdálkodás és a fenntartható fejlődés kapcsolatrendszerét és feltételeit. A tervezett beruházások csak abban az esetben részesülnek támogatásban, ha minden tekintetben megfelelnek a tanulmányban előírt feltételeknek. A tanulmány nem csak Magyarország, de az egész Kárpát-medence vízháztartási egyensúlyát figyelembe veszi a *Víz Keretirányelv (2000/60/EC) 5. cikkében és V. mellékletében* szereplő követelmények szerint.

A hazai erdőgazdálkodás infrastrukturális háttere jelentős fejlesztésre szorul. Az erdőgazdálkodás korszerűsítésével a gazdálkodás jövedelmezősége növekszik, csökkentett környezeti terhelés mellett.

Az agrárvállalkozások energia-, út- és egyéb közműellátásának színvonala nem megfelelő. A vidéki területek szükségleteinek pontos felmérése alapján az a következtetés vonható le, hogy az úthálózaton belül három különleges igényt kell kielégíteni tekintettel a történelmi borvidékek útjaira, a tanyák elérhetőségére és a logisztikailag fontos utakra.

Az AVOP intézkedéseinek köszönhetően megkezdődött a fenti problémák kezelése, de azok teljes mértékű megoldásához további beruházások szükségesek, ezért a támogatási konstrukció megváltozott hangsúlyok mentén történő folytatása indokolt. Minden beruházás teljesíti a Közösség környezetvédelmi előírásait.

Az intézkedés céljai:

Az intézkedés célja az öntözővíz biztosításához szükséges létesítmények állapotának és kapacitás-kihasználtságának javítása a víz és energiatakarékos öntözéses-gazdálkodás fejlesztése érdekében, mellyel a termelők a várható klímaváltozás káros jelenségeit csökkenthetik. Az intézkedés további célja a termőföld meliorációs beavatkozásokkal történő védelme, a helyi vízkárelhárítás hatékonyságának, a vízkészletek helyben tartásának és tározási lehetőségének javítása.

Az intézkedés célja továbbá a mezőgazdasági üzemekben képződő biomassza, lebomló kommunális hulladék magas hatékonyságú energetikai felhasználásának elősegítése, a megújuló energiaforrások fokozott kihasználása, a fűtéshálózatok

korszerűsítése, valamint a geotermális energia növényházakban történő hasznosítása, a tanyák energiaellátásának kiépítése. Burkolt mezőgazdasági utak létesítése, melyek kizárólag az agrárlogisztika fejlesztésének részét képezik, a történelmi borvidékek megközelítését szolgálják, valamint a tanyák jobb elérhetőségét teszik lehetővé. Az erdészeti infrastruktúra javítása mérnökbiológiai létesítmények alkalmazásával lehetővé teszi az erdőtalajok erózió elleni védelmét, vízmosáskötések kialakítását, a káros vizek elvezetését, illetve szükség esetén erdei kisvíztározók létesítését. A szakszerű erdőművelés alapfeltétele a zárt erdőterületek mélységben történő megközelíthetőségének biztosítása erdészeti feltáró utak révén.

Az intézkedés tartalma:

Az intézkedés keretében támogatható a mezőgazdasági utak fejlesztése, a mezőgazdasági üzemek energiaellátása, illetve technológiai és kommunális vízellátása, valamint a szakszerű szennyvízkezelés létesítményei, a vízrendezés kollektív beruházásai, továbbá az ezek működtetéséhez szükséges közösségi (több üzem érdekében létesített) beruházások. Az intézkedés végrehajtása során támogatható az erdészeti feltáró úthálózat és erdészeti rakodók létesítése, felújítása, az erdőtalaj védelmét szolgáló műtárgyak építése, kisvasutak építése, felújítása.

1.2.5.1. alintézkedés: Az öntözés mezőgazdasági üzemi és közösségi létesítményeinek fejlesztése

Öntözésfejlesztés közösségi beruházásai gazdaságon kívül. Több termelő gazdaságokon kívüli öntözésfejlesztési céljait szolgáló, öntözővíz-szolgáltató mű/művek létrehozása, felújítása. A termőföld víz- és energiatakarékos öntözéséhez, a szállítást, a szétosztást és az ellenőrzést biztosító új vízi berendezések és létesítmények létrehozása, meglévők felújítása. Az új beruházásokhoz képest elsőbbséget élveznek a meglévő művek kapacitáskihasználtságának növelésére és felújítására irányuló beruházások.

Új öntözőtelepek létesítése csak pozitív vízmérleg esetén támogatható. Csak a Víz Keretirányelv (2000/60/EC) 5. cikk és 5. mellékletében foglalt követelményeknek megfelelő kérelmek támogathatóak.

1.2.5.2. alintézkedés: A melioráció mezőgazdasági üzemi és közösségi létesítményeinek fejlesztése

Melioráció közösségi létesítményeinek fejlesztése. Több termelő összefogásával megvalósítandó, létesítményenként több gazdálkodó területét érintő, a mezőgazdasági területek erózió, defláció, kilúgozódás elleni védelmét, a vízháztartás javítását célzó meliorációs és talajvédelmi létesítmények építése, felújítása.

1.2.5.3. alintézkedés: A vízrendezés kollektív beruházásai, vízkárelhárítás, belvízrendezés

Belvízkárok és helyi vízkárok megelőzése, csökkentése a mezőgazdasági termelés biztonsága érdekében, a vizek és vizes élőhelyek jó ökológiai állapotának elérését és megőrzését figyelembe véve, mezőgazdasági célú vizek és vízi létesítmények létrehozása, fejlesztése, felújítása. Csak a Víz Keretirányelvnek megfelelő, vízjogi engedéllyel rendelkező, a vízkészleteket nem veszélyeztető, pozitív vízmérleggel rendelkező, a környezeti és természeti értékeket megóvó, a fenntartható fejlődés kritériumainak megfelelő, a Magyar Tudományos Akadémia tanulmányához illeszkedő beruházások támogathatók.

Minden beruházást gazdaságon kívül a résztvevők közös irányításával kell megvalósítani.

1.2.5.4. alintézkedés: Az erdészeti infrastruktúra fejlesztése:

- Az erdőgazdálkodás javítása erdészeti feltáróutak építésével a zárt erdőterületek mélységben történő megközelíthetőségének biztosításával.
- Erdőtalajok védelmét szolgáló műtárgyak építése (pl. vízmosáskötések).

1.2.5.5. alintézkedés: Mezőgazdasági utak fejlesztése:

Pormentesített vagy szilárd burkolatú, csak helyrajzi számmal rendelkező mezőgazdasági utak építése, felújítása a történelmi borvidékek megközelítése és a tanyás térségek elérhetőségének biztosítása, illetve fontos logisztikai utak fejlesztése érdekében. Szükséges , hogy a számozatlan utak kapcsolódjanak a számozott úthálózathoz. A beruházásokat a környező települések által kidolgozott, úthálózat fejlesztési tervre kell alapozni azért, hogy az újonnan létrehozott számozatlan utak összhangban legyenek a számozott úthálózattal.

1.2.5.6. alintézkedés: Mezőgazdasági üzemek víz- és energiaellátása

- Hálózatos energiaforrás mezőgazdasági üzembe történő bekötése. Csak az energia hálózatból a gazdaság határáig tartó beruházások támogathatók. Egyéb hőellátó hálózatokhoz történő csatlakozás. A beruházáshoz közvetlenül kapcsolódó épület, létesítmény, a technológiai és kommunális vízellátás, valamint a keletkezett szennyvíz szakszerű kezelésének létesítményei, berendezései.
- A külterületek energia ellátása támogatott.

Kedvezményezettek:

Mezőgazdasági termelők és az általuk létrehozott TÉSZ-ek, termelői csoportok, közcélú vízgazdálkodási műveket működtető, bejegyzett vízgazdálkodási társulatok, valamint erdőgazdálkodók, külterületi vizekkel rendelkező önkormányzatok.

Alintézkedés	Kedvezményezettek	Támogatás intenzitás	Környezetvédelmi biztosíték
1251 alintézkedés	Mezőgazdasági termelők, TÉSZ, termelői csoport, bejegyzett vízgazdálkodási társulatok	maximum 60%	Víz Keretirányelv (2000/60/EK)
1252 alintézkedés	Mezőgazdasági termelők, TÉSZ, termelői csoport, bejegyzett vízgazdálkodási társulatok	maximum 70%	Víz Keretirányelv (2000/60/EK), (IV. 10.) FVM rendelet a talajvédelemről
1253 alintézkedés	Mezőgazdasági termelők, TÉSZ, termelői csoport, bejegyzett vízgazdálkodási társulatok, önkormányzatok	maximum 70%	Víz Keretirányelv (2000/60/EK)
1254 alintézkedés	erdőgazdálkodók, bejegyzett vízgazdálkodási társulatok	maximum 80%	29/2006. (IV. 10.) FVM rendelet a talajvédelemről
1255 alintézkedés	Mezőgazdasági termelők, TÉSZ, termelői csoport, önkormányzatok	maximum 75%	A Környezetvédelmi Hatóság be van vonva az engedélyezési eljárásba
1256 alintézkedés	Mezőgazdasági termelők, TÉSZ, termelői csoport, önkormányzatok	maximum 80%	A Környezetvédelmi Hatóság be van vonva az engedélyezési eljárásba, megújuló energiaforrások használata

A környezetvédelmi hatóságokat is bevonják bármely, a jelen intézkedés alapján finanszírozandó infrastrukturális beruházással kapcsolatos engedélyezési eljárásba.

A támogatás típusa:

Vissza nem térítendő tőkejuttatás.

A támogatás mértéke:

- Az 1251alintézkedésen belül az öntözésfejlesztés közösségi beruházásainak max. 60%-a
- Az 1252. alintézkedésen belül a fejlesztendő közösségi létesítményeinek fejlesztésének max. 70%-a
- Az 1253. alintézkedés „A vízrendezés kollektív beruházásai, vízkárelhárítás, belvízrendezés” esetében max.70%. Elsőbbséget kap a 31 kijelölt belvizes terület. Ezen kijelölt belvizes területek listája az VI. számú mellékletben megtalálható.
- az 1254. alintézkedés esetén max. 80%
- az 1255. alintézkedés esetén max. 75%
- az 1256. alintézkedés esetén max. 80%

Finanszírozás:

Közpénzekből történő hozzájárulás: 215.103.785 euró

EMVA-hozzájárulás: 154.380.707 euró

Az intézkedés komplementaritása és lehatárolása:

Kapcsolódás a Program más intézkedéseihez

Az intézkedés az I. tengelyen belül elősegíti a „Mezőgazdasági üzemek korszerűsítése” intézkedés keretében megvalósítandó beruházások infrastrukturális kapcsolódását a térség már kiépített beruházásaihoz.

Az intézkedésen belül támogatás adható a vezetékes energiahordozók, a technológiai és kommunális víz mezőgazdasági üzembe történő bekötéséhez. A telephelyen belüli fejlesztéseket a 121. kódszámú intézkedés támogatja.

Ami a mezőgazdasági üzemek energia ellátását illeti, az intézkedés kapcsolódik a „Mezőgazdasági üzemek korszerűsítése” intézkedéshez. Ezen intézkedés körében az energiahálózat és a gazdaság határát összekötő beruházások, míg a gazdaságban a kapcsolódó beruházások a „Mezőgazdasági üzemek korszerűsítése” intézkedés alatt támogatottak.

Az intézkedés keretén belül logisztikai jellegű beruházások (út) támogatása is lehetséges. Az ÚMVP keretében csak a regisztrációs szám nélküli mezőgazdasági utak fejlesztése, míg más magasabb rendű, regisztrációs számmal rendelkező utak fejlesztése a ROP-ból és a KOP-ból támogathatók. Az ÚMVP keretében csak a külterületi vízi létesítmények fejlesztése támogatható.

A vízrendezés kollektív beruházásai alintézkedés a belterületen kívüli mezőgazdasági területek belvízrendezésére és vízkár elhárítására irányul, de összhangban más OP-k kertében megvalósított belterületi belvízrendezéssel.

Kapcsolódás az EU Közös Agrárpolitikájához (KAP)

A kabai cukorrendtartási/diverzifikálási programmal kapcsolatban a következő alapelvek kerülnek alkalmazásra:

1. A régióból érkező pályázatok a hosszú listán szereplő települések alapján a „kabai diverzifikációs program” benyújtása előtt, illetve a diverzifikációs program intézkedéseihez tartozó erőforrásokkal kapcsolatos teljes körű kötelezettségvállalások után jogosultak az ÚMVP keretében nyújtandó támogatásra.
2. Adminisztratív eszközökkel és eljárásokkal biztosítható a kettős finanszírozás elkerülése (pályázatok keresztellenőrzése, külön pályázatkövetés). Mind az ÚMVP, mind a „Kabai diverzifikációs program” az IIER rendszerben kerül megvalósításra, amellyel elkerülhető a kettős finanszírozás. A helyszíni ellenőrzések is a kettős finanszírozás elkerülését hivatottak biztosítani. A fenti tények alapján az IH garantálhatja a kettős finanszírozás elkerülését.

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok tükrében:

Az indikátor típusa	Indikátor	Cél
Output	Támogatásban részesülő beruházások száma	2,500 darab
	A földterület típusa:	
	Gazdálkodást szolgáló terület	2375
	Erdő	125
	Tevékenység típusa:	
	– megközelíthetőség	2063
	– energiaellátás	62
	– vízgazdálkodás	250
	– talaj konszolidáció és -javítás	125
	– egyéb	
	A beruházás teljes összege (euró)	415 millió
	A földterület típusa:	
	Gazdálkodást szolgáló terület	350
	Erdő	65
	Tevékenység típusa:	
	– megközelíthetőség	269
	– energiaellátás	30
	– vízgazdálkodás	83
	– talaj konszolidáció és -javítás	33
	– egyéb	
Eredmény	A bruttó hozzáadott érték növekedése a támogatott birtokok/vállalkozások esetén (euró)	430 millió
	Intézkedés	
	Ágazat:	
	– mezőgazdaság	390
	– élelmiszeripar	20
	– erdőgazdálkodás	20
Hatás	Nettó hozzáadott érték PPS-ben kifejezve (euró)	600 millió
	A bruttó hozzáadott érték változása teljes munkaidő egyenértékhez viszonyítva (euró)	19.500

5.3.1.4. Átmeneti intézkedések

5.3.1.4.1. A szerkezetátalakítás alatt álló, félig önellátó gazdaságok támogatása

Az intézkedésre vonatkozó cikkek:

1698/2005/EK rendelet 34. cikke

Az 1974/2006 EK rendelet 34. cikke és II. mellékletének 5.3.1.4.1. pontja

Intézkedés kód: 141

A beavatkozás indokolása:

A mezőgazdasági tulajdon és az üzemszerkezet alapvető változásai miatt nagy számú magánkézben levő mezőgazdasági üzem jött létre, melyek jelentős részre csupán önellátásra termel vagy csekély mértékű jövedelem-kiegészítést biztosít. Az elmúlt évek kedvező tendenciája, hogy az önellátó gazdálkodók illetve azok száma, akik csak terményfeleslegüket értékesítik a piacon (félig önellátó gazdálkodók) csökkent, ugyanakkor az árutermeléssel foglalkozó gazdaságok száma, területe és családi munkaereje növekedett. Nyilvánvalóan látható, hogy a gazdálkodás célja elmozdult az árutermelés irányába, és mindeközben a félig önellátó gazdaságok átrendeződése révén képessé váltak a termékfelesleg piaci értékesítésére, és ezáltal ugyancsak hozzájárultak a folyamathoz. A félig önellátó gazdaságok a piacorientált és teljes idejű foglalkoztatást biztosító gazdaságok és a teljes mértékben önellátó vidéki gazdaságok között helyezkednek el. Nem termelnek olyan nagy mennyiségben árut, hogy egy vagy több személy megélhetését tudnák fedezni, ugyanakkor a piacra kerülő mezőgazdasági termékek jelentős részét ezek a gazdaságok állítják elő. Mind méretüket és teljesítményüket, mind pedig a vidéki lakosság foglalkoztatásában betöltött szerepüket tekintve igen vegyes képet mutat a gazdaságok ezen csoportja. A kapcsolódó statisztikai becslések azt jelzik, hogy hozzávetőleg mintegy húszezerre tehető a támogatások révén árutermelővé fejlődni képes félig önellátó gazdaságok száma. A birtokszerkezetről részletesebb információk az 1. és 2. számú mellékletekben találhatók.

Az intézkedés célkitűzései:

Az árutermelésre képes, a piaci kihívás követelményeinek megfelelő, de tőkehiányos kisgazdaságok segítése, az általuk végzett mezőgazdasági tevékenység fenntartása és fejlesztése, jövedelemszerzési lehetőségeinek javítása, a gazdaságok árutermelésre való átállásának segítése.

Az intézkedés tartalma:

A támogatás célja a csak részben árutermelő (félig önellátó) gazdaságok árutermelésre való átállásának elősegítése jövedelem-kiegészítő támogatás nyújtásával.

Kedvezményezettek köre:

A támogatás kedvezményezettjei azok az őstermelők, illetve magánvállalkozók és családi gazdálkodók, akik az önellátáson felül mezőgazdasági termékeik egy részét kereskedelmi forgalomban értékesítik.

A félig önellátó gazdaságok definíciója figyelembe véve a gazdaságok minimális és maximális méretét, a piacra vitt termelés arányát, és/vagy a támogatásra alkalmas gazdaságok jövedelmi szintjét:

A félig önellátó gazdaság:

- mezőgazdasági tevékenységet folytat
- összes bevétele minimum 50%-a mezőgazdasági tevékenységből származik
- a támogatást megelőző évben mezőgazdasági tevékenységéből származó árbevételük 2-4 EUME közötti.

A jövőbeli gazdasági életképesség definíciója:

A gazdaság akkor tekinthető gazdaságilag életképesnek, ha az 5. év végére teljesíti az EUME-ban mért, a standard fedezeti hozzájárulás alapján felbecsült gazdasági életképességi kritériumokat. A gazdasági teljesítmény a (az üzleti tervben szereplő mezőgazdasági tevékenységekből és vonatkozó tevékenységből származó) bruttó bevétel szempontjából eléri a 4 EUME-t, de a gazdaság növekedésének mértéke legalább 1 EUME. A harmadik év után támogatás csak akkor folyósítható, ha a félig önellátó mezőgazdasági üzem az értékelés időpontjában megfelel az üzleti tervben meghatározottaknak, és a kérelmező elérte a harmadik év végére az 5. év végére kitűzött éves árbevételi szint 80%-át, kivéve, ha megfelelő indoklással alátámasztja ennek megvalósíthatatlanságát, mint például egy elháríthatatlan akadály esetén. Ha a kérelmező mezőgazdaságból származó bevétele 6 EUME fölé kerül, akkor a következő évekre csak abban az esetben folyósítható támogatás, ha nem pályázik más beruházási típusú intézkedésre. Az 5. év végére a gazdaság teljes termelésének legalább 80%-ában piacra kell kerülnie.

Az egyszerűsített üzleti terv követelményeinek összegzése:

A kedvezményezetteknek egy egyszerűsített üzleti tervet kell benyújtaniuk az alábbi szerkezetet követve:

- A gazdaság általános bemutatása, a középpontban a fő termékekkel és a termelt mennyiséggel.
- Milyen terveik vannak a gazdaságban a következő 5 évre? Milyen célokat tűztek ki a termelési szerkezet, a termelési volumen és a megtermelt jövedelem vonatkozásában?
- Milyen beruházási szükségleteik vannak ezen célok elérése érdekében? Milyen típusú beruházásokra van szükségük?

A támogatás típusa:

Vissza nem térítendő, átalány összegű támogatás, legfeljebb öt éven keresztül.

A támogatás mértéke:

A támogatás értékének felső határa gazdaságonként: 1500 euró/év.

A támogatás időtartama:

Maximum öt év.

A támogatás mértéke:

A támogatási arány maximum 100%.

Finanszírozás:

Közpénzekből történő hozzájárulás: 18.221.113 euró

EMVA-hozzájárulás: 13.077.354 euró

Az intézkedés folyamatban levő hozzájárulásának mértéke:

A folyamatban levő kötelezettségvállalás mértéke az előző programozási időszakból: 2 millió euró.

Az intézkedés kapcsolódásai:

A programon belüli komplementaritás:

A támogatásra jogosult gazdaságok életképes, piacra termelő vállalkozássá válásához elengedhetetlen a gazdálkodók szakismereteinek, információinak bővítése, így az intézkedés szorosan kapcsolódik a „Szakképzési és tájékoztatási tevékenységek”, valamint a „Tanácsadói szolgáltatások igénybevétele” intézkedésekhez. Ezen intézkedés minden kedvezményezettje lehet a „Tanácsadói

szolgáltatások igénybevétele” intézkedésnek is kedvezményezettje, melynek alapján jogosult a támogatás kétszer akkora mértékét megkapni, mint más mezőgazdasági termelők, azonban a maximális támogatási mérték nem haladhatja meg a 350 ezer Ft-ot. A fentieken túlmenően részt vehetnek a „Szakképzési és tájékoztatási tevékenységek” intézkedés alapján támogatott tanfolyamokon és tájékoztatási tevékenységekben is.

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok tükrében:

Az indikátor típusa	**Indikátor**	**Cél**
Output	A kedvezményezettek száma	3.000
	A gazdaság mérete (hektár)	
	– 5 ha	200
	– 5 ha ≤ méret < 10 ha	700
	– ≥10 ha	2100
Eredmény	A piacra kilépő gazdaságok száma	2.500
Hatás	Nettó hozzáadott érték PPS-ben kifejezve (euró)	0,4 millió
	A bruttó hozzáadott érték változása teljes munkaidő egyenértékhez viszonyítva (euró)	12.000

5.3.1.4.2. Termelői csoportok létrehozásának támogatása

Az intézkedésre vonatkozó cikkek:

Az 1698/2005/EK rendelet 20. cikke (d), (ii) pontjai, illetve 35. cikke

Az 1974/2006 EK rendelet II. melléklet 25. cikk 5.3.1.4.2. pontja, valamint a III. melléklet

Intézkedés kód: 142

A beavatkozás indokolása:

A rendszerváltást követően átalakult a magyar mezőgazdaság üzemi rendszere, ezzel együtt jellemzően erősödött a termelők, főként az egyéni gazdálkodók kiszolgáltatottsága a különböző termékpályák más szereplőivel szemben. A mezőgazdaság szervezeti rendszerét a mikro-vállalkozások túlsúlya jellemzi, amelyek egy része megfelelő piaci összefogással versenyképessé válhat. Jelenleg azonban a gazdálkodók piaci szervezettsége az elmúlt évek szövetkezéseket ösztönző támogatásai ellenére még alacsony, kevés a közös beszerzésre, értékesítésre, tárolásra, esetenként feldolgozásra alakult szerveződés. A termelők és erdőgazdálkodók közötti szerveződések, a termelői csoportok támogatása azért is indokolt, mert EU tagságunkkal a hazai termelők az egységes piacon olyan régi tagországok termelőivel kényszerülnek versenyezni, melyek egy több évtizedes fejlődési folyamat eredményeként általában jobban szervezettek.

Az intézkedés céljai:

Az intézkedés célja a mezőgazdasági termelők termékeinek biztos piacra juttatása termelői csoportok létrehozatalának, működtetésének és növekedésének támogatásával. Az intézkedés célja az, hogy segítse kb. 100 új termelői csoport létrehozását az országban.

Az intézkedés tartalma:

A támogatás az állami elismerési határozattal rendelkező termelői csoportok létrehozásának és működésének költségeihez járul hozzá.

Kedvezményezettek köre:

A termelői csoportokról szóló 81/2004. (V.4.) FVM rendelet alapján a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter által – 2013. december 31-ig – állami elismerésben részesített termelői csoportok jogosultak a támogatás igénylésére, amelyek azzal a céllal jöttek létre, hogy a tagjaik termelését a piaci igényekhez igazítsák, közösen juttassák áruikat a piacra, kiszolgálják a nagy tételben vásárlókat és

közös szabályokat alkossanak és alkalmazzanak. A termelői csoportok előnyben részesítendő ágazatai: borászati, tej- és hústermelő ágazat.

Az intézkedés keretében – a párhuzamos támogatások elkerülése miatt – nem támogathatók a zöldség- és gyümölcságazatban tevékenykedő termelői értékesítő szervezetek, a dohányipari és a halászatú ágazatban működő termelői csoportok.

A támogatás típusa:

Vissza nem térítendő, átalányösszegű támogatás, amely a csoport elismerésének napját követő első öt éven keresztül adható.

A támogatás mértéke:

A támogatás mértéke megegyezik az 1698/2005/EK rendelet Mellékletében meghatározott támogatási nagyságokkal.

Ennek megfelelően a támogatás mértéke és felső határa:

- a legfeljebb 1 millió euró termelési értékű termelői csoportok esetében:
  - a) a forgalmazott termelési érték 5-5%-a az első és a második évben,
  - b) 4%-a a harmadik évben,
  - c) 3%-a negyedik évben,
  - d) 2%-a az ötödik évben.
- az 1 millió eurót meghaladó termelési értékű termelői csoportoknál 1 millió euróig az 1) pontnak megfelelően, az 1 millió eurót meghaladó termelési összérték részre a támogatás mértéke:
  - e) az 1 millió euró fölötti forgalmazott termelési érték 2,5-2,5%-a az első és a második évben,
  - b) 2%-a a harmadik évben
  - g) 1,5%-a a negyedik és az ötödik évben.
- a támogatás mértéke egyetlen csoportnál sem haladhatja meg:
  - h) az első és a második évben a 100-100 ezer eurót,
  - i) a 80 ezer eurót a harmadik évben,
  - j) a 60 ezer eurót a negyedik évben,
  - k) az 50 ezer eurót az ötödik évben.

Finanszírozás:

Közpénzekből történő hozzájárulás: 72.884.452 euró

EMVA-hozzájárulás: 52.309.415 euró

A folyamatban levő kötelezettségvállalás mértéke az előző programozási időszakból: 21,8 millió euró.

Az intézkedés kapcsolódásai:

Konzisztencia az első pillérrel:

A megalakult termelői csoportok, illetőleg azok a mezőgazdasági termelők, akik termelői csoportok tagjai, gazdasági, társadalmi szerepük folytán más jogcímek preferált jogosultjai is lehetnek; kedvezményezettjei lehetnek a szerkezetátalakítást és a fizikai erőforrások fejlesztését célul kitűző intézkedéseknek is. A termelői csoportok tagságát részben a félig önellátó gazdaságok teszik ki.

Az intézkedés közvetlen kapcsolatban áll a „Tanácsadói szolgáltatások igénybevétele” intézkedéssel, hiszen az intézkedés egyik részterülete a csoportos szaktanácsadás nyújtása mezőgazdasági termelői csoportok tagjai részére, amely támogatás kedvezményezettjeit a termelői csoportok jelentik. A más jogcímekben történő kedvezményezettség a támogatások hatékonyságának nyilvánvaló növelése mellett további ösztönzést ad a csoportok megalakítására, illetve az azokban történő részvételre.

A termelői csoportok nem jogosultak közösségi támogatásra az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapból, tehát nincs lehetőség kettős finanszírozásra.

A gyümölcs- és zöldségágazat termelői csoportjai nem jogosultak támogatásra ezen intézkedés alapján.

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok tükrében:

Az indikátor típusa	Indikátor	Cél
Output	Támogatott termelői csoportok száma	300 darab
	Termelői csoportok típusa	
	– Új termelői csoportok	100
	– Jelenlegi termelői csoportok a 2000-2006-os programozási időszakból	200
	Mezőgazdasági ágazatok típusai, melyekre termelői csoportokat hoztak létre (TF 8, a 2003/369/EK alapján)	
	– Szántóföldi növénytermesztés	25
	– Kertészet	3
	– Bor	2
	– Évelő növények termesztése	5
	– Tejtermelés	15
	– Legeltetéses állattartás (kivéve a tejtermelést)	18
	– Sertés és/vagy baromfi	5

	– Vegyes (növénytermesztés + állattartás)	27
	A támogatott termelői csoportok forgalma (EUR)	3,200 millió
	– új termelői csoportok a 2000-2006-os programozási időszakban létrejöttekhez képest	1000 millió versus 2200 millió
	– azon ágazatok, amelyekben termelői csoportokat hoztak létre (lsd. a 26. indikátort)	
	o Szántóföldi növénytermesztés	970 millió
	o Kertészet	96 millió
	o Bor	50 millió
	o Évelő növények termesztése	320 millió
	o Tejtermelés	480 millió
	o Legeltetéses állattartás (kivéve a tejtermelést)	420 millió
	o Sertés és/vagy baromfi	320 millió
	o Vegyes (növénytermesztés + állattartás)	864 millió
Eredmény	Bruttó hozzáadott érték támogatott termelői csoportonként (EUR)	300 millió
	A piacra kilépő gazdaságok száma	1.800
Hatás	Nettó hozzáadott érték PPS-ben kifejezve (euró)	510 millió
	A bruttó hozzáadott érték változása teljes munkaidő egyenértékhez viszonyítva (euró)	26.500

5.3.2. II. tengely: A környezet és a vidék fejlesztése

5.3.2.1. A mezőgazdasági területek fenntartható használatára irányuló intézkedések

Az 1698/2005/EK rendelet 39. cikkének (3) bekezdése alkalmazásában a műtrágya és növényvédő szerek használatára vonatkozó minimumkövetelmények és egyéb releváns, kötelező követelmények hazai jogszabályokban kerültek meghatározásra. A követelmények az 5.3.2.1.4. Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések intézkedés „Kölcsönös megfeleltetés, minimum követelmények” alfejezetében kerülnek részletes bemutatásra.

5.3.2.1.1. Kifizetés kedvezőtlen adottságú területen gazdálkodók részére (kivéve hegyvidéki területek)

A támogatás jogalapja:

Az 1698/2005 EK rendelet 36. cikke a) pontjának (ii) alpontja, illetve 37. és 93. cikke, valamint az abban hivatkozott 1257/1999/EK tanácsi rendelet V. fejezetének 13-20. cikke, és I. melléklete 15. cikkének (3) bekezdése

Az 1974/2006/EK rendelet 27. cikkének (6) bekezdése és II. mellékletének 5.3.2.1.2 pontja

Az intézkedés kódja: 212

A beavatkozás indoklása:

Az intézkedés hozzájárul a gyepterületek megőrzéséhez, jövedelem-kiegészítést biztosít a kedvezőtlen adottságú területeken a mezőgazdasági tevékenységet fenntartó gazdálkodók részére. Közvetve ösztönzi a termelési szerkezet átalakítását, a hátrányos adottságokhoz alkalmazkodó, piaci jelentőséggel bíró és a különleges jellegű (gyakran veszélyeztetett állatfajokhoz tartozó) élőállatok tartásával. A kompenzációs kifizetések az érintett területeken hozzájárulnak a gazdálkodási tevékenység fenntartásához, a gazdaságok életképességének, helyzetének javulásához. Az intézkedés hozzájárul a Víz Keretirányelv célkitűzéseinek megvalósulásához.

Az intézkedés céljai:

Az intézkedés fő céljai a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakítása, az extenzív kultúrák (gyep- és takarmánynövények) előmozdítása az érzékeny természeti területeken, a környezettudatos gazdálkodás és fenntartható táj-használat erősítése. Az intézkedés további fő célkitűzései a vidéki foglalkoztatási és jövedelemszerzési lehetőségek bővítése és javítása, új, alternatív, a környezetvédelem követelményeinek megfelelő vidéki gazdasági környezet kialakítása, valamint a kedvezőtlen adottságú területeken a mezőgazdasági tevékenység folytatásának és a mezőgazdasági célú földhasználat fenntartásának biztosítása, továbbá hozzájárulás az életképes vidéki közösségek fenntartásához.

Az intézkedés tartalma:

Magyarország a „Kedvezőtlen adottságú területek támogatása” programot az 1257/1999/EK rendelet 19. és 20. cikkében előírt feltételekkel összhangban valósítja meg. Az intézkedés az Európai Bizottság által 2004. július 20-án elfogadott Nemzeti Vidékfejlesztési Terv 4.2 fejezetét alkotó Kedvezőtlen Adottságú Területek (továbbiakban KAT) intézkedés folytatásaként, azt továbbfejlesztve kerül megvalósításra legalább 2009. december 31-ig.

A 18. cikkben szereplő lehetőséggel Magyarország nem élt, mivel az országban nincsenek olyan területek, amelyek az EU szabályozás említett pontjában előírt követelményeknek megfelelnének.

A 19. cikk hatálya alá eső területek olyan, az agro-ökológiai adottságok szempontjából homogén területek, amelyek a cikkben meghatározott mindhárom feltételt kielégítik (alacsony hozamú, nehezen művelhető földterület; az átlagnál alacsonyabb termésátlagok; alacsony népsűrűségű és magas mezőgazdasági foglalkoztatottsági aránnyal jellemezhető területek). A 20. cikk feltételeinek összesen 395 402 ha földterület felelt meg, ami a teljes hasznosított mezőgazdasági terület (HMT) 6,3%-a, az ország területének 4,25%-a.

A 20. cikk szerint a KAT-ok olyan különleges hátrányok által érintett területek, amelyeken szükség szerint és bizonyos körülmények esetén folytatni kell a gazdálkodást a környezet megőrzése és javítása, a vidék fenntartása és a terület turisztikai potenciáljának megőrzése céljából. A 20. cikkre hivatkozással, a magyar területek a négy különleges hátrány (agronómiai korlátozó tényező) közül legalább két tényező egyidejű fennállása alapján kerültek kiválasztásra: a talajok nagymértékű savanyúsága, extrém sótartalma, extrém vízgazdálkodása (belvíz, vizenyősség) és extrém fizikai jellemzői alapján. A 20. cikk feltételeinek összesen 488 156 ha földterület felelt meg, ami a teljes hasznosított mezőgazdasági terület (HMT) 7,77%-a, az ország területének 5,24%-a.

A kedvezőtlen adottságú területek összterülete 883 558 ha, azaz Magyarország összterületének 9,5%-a, a teljes hasznosított mezőgazdasági terület (HMT) 14%-a. A KAT-ok blokkszinten kerülnek meghatározásra.

Kedvezményezettek köre és jogosultsági feltételek:

Támogatás nyújtható minden regisztrált mezőgazdasági termelőnek (természetes és jogi személy), aki támogatásra jogosult területen mezőgazdálkodási tevékenységet folytat a következő kritériumok figyelembe vételével:

- Az 1257/1999/EK rendelet 19. vagy 20. cikke alapján meghatározott területen aktív mezőgazdasági tevékenységet folytat;
- A támogatottnak földhasználónak kell lennie;
- A minimális támogatható terület mérete: 1 hektár takarmánytermő terület (legelő vagy szántóföld);
- A parcella minimális mérete 0,3 ha;
- Az alábbi gabonák termesztése esetén nem nyújtható támogatás: őszi és tavaszi búza, rizs, napraforgó, kukorica, cukorrépa, burgonya, ipari növények és zöldségek;
- Nem részesülhetnek támogatásban az 50% feletti állami tulajdoni hányaddal rendelkező gazdaságok.

Általános program előírások:

- Mezőgazdasági tevékenység folytatása a KAT-on a kompenzációs támogatás első kifizetésétől számított legalább 5 évig*;
- A gazdaság teljes területén betartja az 1782/2003/EK rendelet IV. mellékletében foglalt, „helyes mezőgazdasági és környezeti állapot” fenntartására vonatkozó előírásokat;
- 2009-től a Gazdálkodási Naplót vezető gazdaság teljes területén betartják az 1782/2003/EK rendelet III. mellékletében rögzített kölcsönös megfeleltetés szabályait is;
- Gazdálkodási Napló vezetése.

Megjegyzés:

* Az 1698/2005/EK rendelet értelmében a KAT támogatás éves rendszerű. A kötelezettségvállalásban felölelt időszak alatt a támogatásban részesülő parcellákat ki lehet cserélni, amennyiben mindegyik terület KAT jogosultsággal rendelkezik.

Annak megerősítése, hogy a kölcsönös megfeleltetésre vonatkozó elvárások megfelelnek az 1782/2003/EK rendeletben megfogalmazottaknak:

2009-től a gazdaság teljes területén betartják az SPS bevezetéséhez kapcsolódó kölcsönös megfeleltetés szabályait. 2007-2009 között a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot szabályainak betartása kötelező a kedvezményezettek számára, továbbá a nemzeti jogszabályban foglalt követelményeket kell betartani (pl.: nitrátérzékeny területen a Helyes Gazdálkodási Gyakorlat szabályait).

Támogatás nyújtása:

Normatív, terület alapú, egységáras, vissza nem térítendő kompenzációs kifizetés.

A támogatás mértéke és felső határa:

Az egyéb hátrányos területeknek járó támogatás a hasznosított mezőgazdasági terület (HMT) minden hektárjára legalább 25 euró. Egyéb hátrányokkal érintett területeken a támogatás mértéke legfeljebb 150 euró a hasznosított mezőgazdasági terület után.

A kompenzációs kifizetések mértéke a 2004-2006-os időszakra a Nemzeti Vidékfejlesztési Tervben (NVT-ben) került meghatározásra:

Terület	**A támogatás mértéke**
A 19. cikk szerint lehatárolt területeken	85,9 euró/ha
A 20. cikk szerint lehatárolt területeken	10,94 euró/ha
Területi átfedés esetén a 19. cikk szerinti kifizetést kell alkalmazni.	

A túlkompenzálás elkerülése érdekében a különböző birtokméretekre vonatkozó degresszivitási szintek az alábbiak szerint alakulnak:

A gazdaság (HMT = összes szántó, gyep és ültetvény-hasznosítási ágú terület) mérete szerinti kifizetés degresszivitása:

Gazdaság területe (ha)	**Degresszivitás (kifizetési szint)**
1-50,99	100%
51-100,99	90%
101-300,99	80%
301-500,99	70%
501-	50%

A degresszivitás indoklása:

A javasolt degresszivitás a gazdálkodás feltételrendszerének gazdasági tényezőihez, mégpedig a méretgazdaságossághoz, a tőkeelérhetőségéhez és az életképes gazdaságméret mértékegységére, az Európai Méretegységre (EUME) vonatkozó szabványokhoz kapcsolódik. Az említett tényezők miatt a gazdaságokban bizonyos üzemméret felett fokozatosan csökkennek a természeti és a gazdasági hátrányok hatásai.

Finanszírozás:

Közpénzekből történő hozzájárulás: 23.587.241 euró

EMVA-hozzájárulás: 18.128.185 euró

Átmeneti rendelkezések:

2010-ben az Európai Unió új KAT lehatárolási metodikájának bevezetésével egyidejűleg Magyarország is felül kívánja vizsgálni a jelenlegi lehatárolási módszerét. Ennek eredményeként jelentős módosítás várható a lehatárolás módszertanában, a lehatárolt területekben, a termeszthető növények körében, valamint a kompenzációs támogatási összegek meghatározásában is.

A KAT kötelezettségek miatt áthúzódó kifizetések az EMVA programozási időszakban az 1320/2006/EK 6. cikke alapján folytatódnak. A 2006. évi kötelezettségvállalásokra vonatkozó kifizetetlen kiadások ezen intézkedés keretein belül kerülnek teljesítésre. A jelenlegi kötelezettségvállalások alapján ennek teljes összege kb. 1,2 millió euró.

Ellenőrzés:

A támogatást ellenőrzését a Kifizető Ügynökség végzi az illetékes szakhatóság bevonásával.

Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:

Az intézkedés és a II. tengely egyéb intézkedései céljaik és hatásaik tekintetében összefüggnek, ezért az egyes intézkedések egymásra épülését, és a korábbi

programozási időszakból származó finanszírozás és meghatározás esetleges további következményeit is figyelembe kell venni.

A KAT intézkedés szoros kapcsolatban áll az agrár-környezetgazdálkodási (továbbiakban: AKG) intézkedés (39. cikk) komplex rendszerével, valamint a megvalósítandó Natura 2000 intézkedés (38. cikk) keretén belül a gyepterületeknek nyújtott támogatással. A KAT kompenzációs támogatás mind az AKG, mind a Natura 2000 kifizetésekkel együtt igénybe vehető, mivel egyrészt a KAT területek kompenzációs támogatása a jövedelempótlást szolgálja, másrészt a felsorolt támogatások céljainak teljesülése érdekében vállalt előírások eltérnek egymástól.

Az intézkedés kapcsolódik a „Szakképzési és tájékoztatási tevékenységek" intézkedéshez, melynek keretén belül történik a potenciális kedvezményezettek szakmai felkészítése.

A kultúrtáj karbantartása, a parlagterületek növekedésének megakadályozása és a tevékenységhez nyújtott támogatás hozzájárul a vidéki élet minőségének javulásához, ezáltal növeli a III. tengely intézkedéseinek hatását.

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok tükrében:

Az indikátor típusa	**Indikátor**	**Cél**
Output	A támogatásban részesülő kedvezményezettek száma	3 800 db
	a 19. cikk szerinti kedvezményezettek száma	2 500 db
	a 20. cikk szerinti kedvezményezettek száma	1 300 db
	A hátrány típusa:	
	- Vizes területek, pl. folyók árterei	Nem alkalmazható
	- Dombság és felföld	Nem alkalmazható
	- Rossz éghajlati viszonyokkal rendelkező terület (erős szél, aszály, hideg, …)	2 500 db
	- Part menti területek, kis szigetek	Nem alkalmazható
	- Egyéb	1 300 db
	A programban résztvevő mezőgazdasági terület nagysága	170 00 ha
	a 19. cikk szerinti terület nagysága (ha)	102 000 ha
	a 20. cikk szerinti terület nagysága (ha)	68 000 ha

	Terület típusa: - Natura 2000 területek - 2000/60/EK irányelv alá tartozó területen (VKI) - Egyéb A hátrány típusa: - Vizes területek, pl. folyók árterei - Dombság és felföld - Rossz éghajlati viszonyokkal rendelkező terület (erős szél, aszály, hideg, …) - Part menti területek, kis szigetek - Egyéb	 71 000 ha Nem alkalmazható 99 000 ha Nem alkalmazható Nem alkalmazható 102 000 ha Nem alkalmazható 68 000 ha
	A program által érintett állatállomány nagysága	65 000 ÁE
Eredmény	Kompenzációs kifizetések alá bevont, hasznosított mezőgazdasági terület (effektív területhasználat) hozzájárulása a művelés felhagyásának elkerüléséhez	70 000 ha
	Intézkedés A hozzájárulás típusa - Biodiverzitás növelése - Vízminőség javítása - Klímaváltozás mérséklése - Talajminőség javítása - A marginalizálódás és a föld felhagyásának elkerülése	 Közvetett hatás Pozitív hatás (HMKÁ) Kismértékben Kismértékben Jelentős közvetlen hatás
Hatás	A hasznosított mezőgazdasági területen (effektív földhasználat) belül annak a szántóföldi gazdálkodásba vont területnek a nagysága, ahol a kijuttatott hasznosuló nitrogén (szerves- és műtrágya összesen) mennyisége kevesebb, mint 170 kg/ha/év (oly módon, hogy a nitrátérzékeny területen a szerves trágyával kijuttatott összes nitrogén mennyisége nem haladhatja meg a 170 kg/ha/év értéket)	170 000 ha
	A bevont területeken az állatállomány emelkedése a támogatási időszak alatt	65 000 ÁE

5.3.2.1.2. Natura 2000 kifizetések mezőgazdasági területeken

A támogatás jogalapja:

Az 1698/2005/EK rendelet 36. (a) (iii) és 38. cikke
Az 1974/2006/EK rendelet 26. cikke, 27. cikkének (6) bekezdése, és II. mellékletének 5.3.2.1.3. pontja

Az intézkedés kódja: 213.

A beavatkozás indoklása:

Magyarország egyedülálló táji, természeti adottságai, természeti tőkéje, védett területeinek nagysága európai összehasonlításban is igen magas arányú. A Natura 2000-nek kijelölt és a kijelölésre javasolt területek mintegy 1,9 millió hektárt tesznek ki, mely az ország területének 21%-a. Az európai ökológiai hálózat magyarországi területein 467 különleges természet-megőrzési területet – összesen 1,41 millió ha – jelöltek ki, míg 55 különleges madárvédelmi területet határoztak meg 1,36 millió ha kiterjedésben.

Művelési ág	**Összterület (ha)**	**Támogatásra jogosult terület (ha)**
Szántó	522 605	522 605
Legelő	483 362	483 362
Erdő	774 819	210 070 (magántulajdonú)
Halastó	15 615	15 615
Nádas	48 535	48 535
Összesen	1 844 936	1 280 187

Forrás: KvVM. A táblázat adatai az ingatlan-nyilvántartásból származnak, becslésen alapulnak és tájékoztató jellegűek.

A Natura 2000 hálózat nagy részben a védett természeti területek már meglévő hálózatára épül (a kijelölt területek 37%-a), de eddig még nem védett területek is részét képezik. A Natura 2000 területek térképi szemléltetését a 8. térképmelléklet mutatja be. Az érintett magángazdálkodók alanyi jogon járó éves kompenzációja biztosítja a Natura 2000 hálózat hosszú távú fennmaradását, gazdálkodási perspektívát nyújt az érintetteknek és nem utolsó sorban jelentős szemléletformáló hatása van.

Az intézkedés céljai:

Támogatást kell nyújtani a mezőgazdasági termelők részére a Natura 2000 területeken történő gazdálkodáshoz, hogy az érintett területeken kezelni tudják a vadon élő madarak védelméről szóló, 1979. április 2-i 79/409/EGK tanácsi irányelv és a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről szóló, 1992. május 21-i 92/43/EGK irányelv végrehajtásából következő hátrányokat.

Az intézkedés fő célja a vonatkozó uniós jogszabályokban felsorolt indikátorfajok, kijelölt élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése és fenntartása a környezetkímélő földhasználati módok fenntartásával; a területek kijelölésének alapjául szolgáló természeti állapot és az azt létrehozó, illetve fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása; a faj- és élőhelyvédelem a kijelölt területeken (különös tekintettel a magas biodiverzitású gyepterületekre), valamint az előírásoknak megfelelő földhasználati szabályok betartatása.

Azon biodiverzitás szempontjából kiemelt jelentőségű területekre, illetve művelési ágakra, melyekre ezen intézkedés keretén belül nem megoldható a kompenzációs kifizetés (pl.: vizes élőhelyek – nádasok, extenzív halastavak, mocsarak, sásosok), ott a kötelező előírásokon túlmutató AKG intézkedés önkéntes támogatásai szolgálják a természetvédelmi célok teljesülését.

Az intézkedés tartalma:

A Natura 2000 területeken a kompenzációs kifizetés a földhasználati előírásokról szóló nemzeti rendeletben foglalt előírások betartásának ellentételezése céljából, hasznosítási irányonként eltérően, a többletköltségek és a kieső jövedelem alapján meghatározott kompenzációs támogatás, melyet évenként, a jogosultsági kritériumoknak megfelelő mezőgazdasági termelők igényelhetik.

A védelmet kizárólag azon indikátorfajok és élőhelytípusok szempontjából kell biztosítani, amelyek alapján a területet kijelölték. A Natura 2000 területek kedvező természeti állapotának megőrzése céljából szükséges olyan minimális földhasználati előírásokat alkalmazni, melyek a Natura 2000 területen gazdálkodók számára kötelezőek, a 38. cikk alapján ezért kompenzációs támogatás adható. E földhasználati szabályokat nemzeti jogszabály állapítja meg.

A különböző földhasználati ágakban megvalósított földhasználati módok eltérő mértékben járulnak hozzá a Natura 2000 területek faj- és élővilágának fenntartásához, a biodiverzitás megőrzéséhez, ezért a kompenzációs támogatás kifizetésekor a gyepterületek megőrzése az elsődleges. (Az erdő területek megőrzése szintén kiemelt fontosságú, mely a 46. cikk alatt kerül támogatásra). A gyepterületek kompenzációs támogatása 2007-ben kerül bevezetésre.

A Natura 2000 területnek kijelölt szántóföldi területek fenntartását a 275/2004. (X.8.) Korm. rendeletben foglalt kötelező és általános érvényű földgazdálkodási szabályok biztosítják. A hálózat egyes kiemelt jelentőségű szántó területei esetében a támogatás az AKG intézkedés Magas Természeti Érték természetvédelmi célprogramjain keresztül valósul meg.

Háromszintű rendszer bevezetését tervezzük, mely a megfelelő eredményt hozza mind a göteborgi célkitűzéseknek megfelelő mezőgazdasági diverzitás megőrzése, mind a Natura 2000 hálózat társadalmi elfogadása tekintetében.

1. szint: Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet tartalmazza az irányelveknek megfelelő alapkövetelményeket, melyek betartása kötelező mindenkire, aki kijelölt Natura 2000 területen gazdálkodik. Ezen követelmények betartásáért kompenzációs kifizetés nem adható.

2. szint: Azon kötelező kötelezettségvállalásokra, melyek a többlet költségeket, illetve kieső jövedelmet eredményező földhasználati előírásokhoz kapcsolódnak az ÚMVP 38. cikke által kompenzációs kifizetés adható.

3. szint: Agrár-környezetgazdálkodási kifizetéseken keresztül zonális vagy horizontális célprogramok vállalása, melyek hozzájárulnak a Natura 2000 területek fejlesztéséhez.

Magyarország a Natura 2000 gyep- és szántó területek megőrzése érdekében a következőket határozza meg:

Natura 2000 gyepterületek esetében:

A Natura 2000 gyepterületekre támogatást igénylő gazdálkodók garantáltan megkapják a kompenzációt abban az esetben, ha megfelelnek a jogosultsági feltételeknek. A kérelmek elbírálása során nem kerül bevezetésre pontozási rendszer, illetve a kérelmeket nem fogják elutasítani forráshiányra történő hivatkozással.

Az indikátortáblázatban szereplő Natura 2000 terület mennyisége csak becsült érték. Az AKG és a Natura 2000 jogcím forrásmegosztása az igények szerint lesz alakítható.

Az AKG célprogramokra is támogatást igénylő Natura 2000 területen gazdálkodók abban az esetben is megkapják a Natura 2000 intézkedés után járó támogatást, ha az AKG-kompenzációt nem nyerik el (feltéve, hogy megfelelnek a Natura 2000 előírásoknak).

Natura 2000 szántóterületek esetében:

Az agrár-környezetgazdálkodási program a környezeti és természeti értékek magas szintű védelmét jelenti, ennélfogva a Natura 2000 területek preferenciát élveznek az

AKG célprogramokon belül annak érdekében, hogy ezeknek a területeknek a védelme meg is valósuljon.

A gazdálkodási tervek az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 57. cikkével összhangban kerülnek kidolgozásra. Kötelező előírások meghatározása esetén a felmerülő költségek a vidékfejlesztési tervbe módosításként beépítendő Natura 2000 kifizetésekből kerülnek kompenzálásra a gazdálkodási tervek kidolgozása után.

A Natura 2000 területek blokkszinten kerülnek meghatározásra.

A módszertan, valamint a többletköltségeket indokló számításokhoz és az egyenlőtlenségekből adódó, várható jövedelmek számításához referenciapontként szolgáló agronómiai követelmények meghatározása a 79/409/EGK és a 92/43/EGK irányelvek teljesítése kapcsán érintett területen:

A kompenzáció mértéke a nemzeti jogszabályban rögzített földhasználati előírások betartásából adódó többletköltségek és kieső jövedelmek alapján kerül megállapításra. A támogatási összeg meghatározásának módszertana az AKG intézkedéséhez hasonló. A Natura 2000 gyepterületeken a támogatás mértékének meghatározása három földhasználati előírás költségvonzatainak figyelembevételével történt. A kompenzáció mértékét meghatározó költségkalkuláció módszertanát a 7. melléklet tartalmazza.

Kedvezményezettek köre és jogosultsági feltételek:

Minden regisztrált mezőgazdasági termelő (mezőgazdasági tevékenységgel foglalkozó természetes vagy jogi személy), aki

- a 79/409/EK vagy a 92/43/EK irányelvek alapján kijelölt és a MePAR-ban feltüntetett Natura 2000 területen gazdálkodik;
- a támogatottnak földhasználónak kell lennie;
- nem részesülhetnek támogatásban az 50% feletti állami tulajdoni hányaddal rendelkező gazdaságok;
- a minimális támogatható terület mérete: 0,3 hektár gyepterület
- a parcella minimális mérete 0,3 ha;
- Amennyiben a terület támogatásban részesül az EMOGA Garancia részleg – NVT AKG intézkedésen (*agrár-környezetvédelmi képzés a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv keretében*) belül (150/2004.(X.12.) FVM rend.), akkor jelen támogatásra nem jogosult.

Általános program előírások:

- Betartja az 1782/2003/EK rendelet IV. mellékletében foglalt „jó mezőgazdasági és környezeti állapot” fenntartására vonatkozó előírásokat.

- Emellett 2009-től a gazdaság teljes területén betartja az 1782/2003/EK rendelet III. mellékletében rögzített kölcsönös megfeleltetési szabályokat is.
- A kedvezményezettnek kötelező Natura 2000 képzésen részt vennie.
- A kedvezményezettek által betartandó földhasználati előírások az alábbi területekre vonatkoznak:
- a gyepterületeket legalább évi egyszeri legeltetéssel és/vagy kaszálással kell hasznosítani;
- csak a következő állatfajok legeltethetőek: szarvasmarha, juh, kecske, szamár, ló és bivaly;
- a gyepterület túllegeltetése tilos;
- a tápanyag-gazdálkodási tevékenységek során tilos a gyepterület felszínének tartós károsítása.
- A gyepterületek tápanyagellátása kizárólag a legeltetett állatok trágyájával történhet, és tilos a gyepterületeket egyéb módon trágyázni.
- a támogatott terület legalább 5%, legfeljebb 10%-át – beleértve a természetvédelmi érdekből hatósági határozattal elrendelt eseti korlátozással érintett földterületeket is – kaszálásonként változó helyen kaszálatlanul kell hagyni;
- a belvíz elvezetése a területről, valamint a gyepterület öntözése tilos;
- napnyugtától napkeltéig tilos a gépi kaszálás;
- október 31. és április 30. közötti legeltetéshez, valamint a nád irtásához a hatáskörrel rendelkező hatóság engedélye szükséges;
- a vadetető, szóró és dagonya létesítéséhez a hatáskörrel rendelkező hatóság engedélye szükséges;
- a kaszálást a kaszálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől, az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni. A kaszálás során kötelező a vadriasztó lánc használata, amely segíti a vadállatok menekülését;
- az inváziós és termőhelyidegen növényfajok megtelepedését és terjedését mechanikus védekezéssel vagy speciális kezeléssel (pl. célzott vegyszerkijuttatással) lehet megakadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell, egyéb vegyszerhasználat tilos;
- a kaszálás tervezett időpontját a tevékenység kezdetét megelőzően 5 munkanappal írásban be kell jelenteni a területileg illetékes nemzeti park igazgatóság felé;
- gyepterületen a szálas takarmány tárolása tilos;
- idős, méretes fák megőrzése kötelező.

Az általános programelőírásokat az FVM és a KvVM együtt határozza meg, és rögzíti nemzeti jogszabályban.

Támogatás nyújtása:

Normatív, vissza nem térítendő, terület alapú kompenzációs támogatás.

A támogatás mértéke:

A kifizetés mértéke évenként 38 €/ha HMT-re vonatkozóan[*].

Finanszírozás:

Közpénzekből történő teljes hozzájárulás: 49.939.878 euró
EMVA-hozzájárulás: 38.381.740 euró

A kettős finanszírozás elkerülése:

Jelen intézkedés kedvezményezettjei nem jogosultak a 79/409/EK és a 92/43/EK tanácsi irányelv végrehajtása tekintetében a „közösségi jogszabályokon alapuló előírások betartására szolgáló intézkedés" (31. cikk) szerinti támogatásra.

Egyidejűleg a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv AKG intézkedésén belül (a 150/2004.(X.12.) FVM rendelet alapján) támogatott területekre ezen támogatási jogcím alapján nem vehető igénybe támogatás.

A túlkompenzáció elkerülése érdekében a Natura 2000 gyephasznosítású területeken gazdálkodók számára az AKG célprogramokon belül csökkentett összeg kerül kifizetésre a nem Natura 2000 gyepeken gazdálkodókhoz képest, mert a Natura gyepterületeken magasabb az AKG-re vonatkozó alapkövetelmények. Tekintettel arra, hogy a Natura 2000 előírások teljesítéséért a 38. cikk alapján igénybe vehetik a Natura 2000 kompenzációt, az AKG horizontális gyepgazdálkodási célprogramok (B.1, B.2) esetén és a szántók gyepterületekké alakítása célprogram második évétől hektáronként 31 euróval, az AKG zonális gyepgazdálkodási célprogramok esetében és a természetvédelmi célú gyeptelepítés célprogram második évétől pedig hektáronként 38 euróval kell csökkenteni az ilyen gazdálkodóknak nyújtott kifizetéseket.

Előírások betartása – a kifizetések csökkentése, visszatartása:

[*]jelen intézkedés keretében csak a gyepterületekre jár kifizetés

Amennyiben a kedvezményezettek nekik felróható okokból nem tartják be az 1782/2003/EK rendelet 4. és 5. cikkében és IV. mellékletében előírt kötelező követelményeket, akkor csökkenteni vagy törölni kell a kifizetések teljes összegét.

Amennyiben a támogatott részben vagy egészben nem teljesíti a Natura 2000 irányelveknek megfelelő támogatási előírásokat, úgy a csökkentésekre és kizárásokra vonatkozó részletes szabályok meghatározásakor a követelmény be nem tartásának súlyosságát, mértékét, ismétlődését és tartósságát kell figyelembe venni.

Az 1698/2005/EK rendelet 51. cikkének (3) bekezdése alapján a kedvezményezettekre 2009-ig csak az 1782/2003/EK rendelet 143b cikkében meghatározott rendelkezések vonatkoznak. Ezek a kötelező előírások a vonatkozó rendelet 5. cikkelyében, illetve IV. mellékletében (jó mezőgazdasági és környezeti állapot) felsoroltak.

Ellenőrzés:

A támogatási feltételeknek való megfelelést a Kifizető Ügynökség végzi az illetékes szakhatóság, (természetvédelmi szervezetek pl.: Nemzeti Park Igazgatóságok) bevonásával.

Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:

A Natura 2000 területek hazai támogatási rendszerének tervezése során többszintű rendszer került kidolgozásra, így az intézkedés összekapcsolódik az AKG kifizetések (1698/2005/EK rendelet 39. cikk) támogatásaival. Ezen keresztül további Natura 2000 és VKI (Víz Keretirányelv) programelemek vállalhatók a természeti értékek megőrzésén túlmutató élőhely-fejlesztési tevékenységek elősegítésére. Számos intézkedés esetében a támogatási kérelmek elbírálásakor pontozási szempontként kerül értékelésre, hogy a gazdálkodó Natura 2000 területen gazdálkodik-e.

Az intézkedés kapcsolódik a Natura 2000 (erdő) kifizetésekhez (46. cikk), valamint az erdő-környezetvédelmi célprogram (47. cikk) önkéntes támogatási intézkedéseihez. Az intézkedés célja a magas természeti értékű helyekre vonatkozó fenntartási/fejlesztési tervek kidolgozásán, környezettudatosságot célzó cselekvéseken, a természeti örökség fenntartásán, helyreállításán és korszerűsítésén, valamint a magas természeti értékű területek (MTÉT) fejlesztésével kapcsolatos beruházásokon keresztül a vidéki örökség megőrzése és korszerűsítése (57. cikk). Ez utóbbin keresztül valósulhat meg a Natura 2000 területek fenntartási/fejlesztési terveinek elkészítése. Közvetlenül kapcsolódik továbbá a közjóléti érték növelésén keresztül a nem termelő beruházásoknak nyújtott támogatás (41. cikk) intézkedéséhez, ahol területhasználattal összefüggő támogatások és eszközbeszerzések igénybevételére is jogosultak a Natura 2000 területen gazdálkodók.

Az intézkedés kapcsolódik a „Szakképzési és tájékoztatási tevékenységek” intézkedéshez, melynek keretén belül történik a potenciális kedvezményezetteknek az

SPS bevezetéséhez kapcsolódó kölcsönös megfeleltetés betartására vonatkozó szakmai felkészítése, valamint a Natura 2000 területen gazdálkodók kompenzációs kifizetésekhez kapcsolódó képzésének biztosítása is.

Az intézkedés a környezettudatos tájhasználat támogatásával jótékony hatást gyakorol a turisztikai tevékenységek ösztönzésére (55. cikk) és a vidéki örökség megőrzésére.

Átmeneti rendelkezések:
Jelen intézkedés esetében nincs szükség átmeneti rendelkezésekre.

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok alapján:

Az indikátor típusa	**Indikátor**	**Cél**
Output	Támogatott gazdaságok száma Natura 2000 területen - Natura 2000 területek - A 2000/60/EK irányelv (VKI) alá tartozó területek	10 000 db 10 000 db Nem alkalmazható
	Támogatott hasznosított mezőgazdasági terület (HMT) a Natura 2000 területen - Natura 2000 területek - A 2000/60/EK irányelv (VKI) alá tartozó területek	250 000 ha 250 000 ha Nem alkalmazható
Eredmény	Effektív mezőgazdasági használat a Natura 2000 keretében (effektív földhasználat) Intézkedés A hozzájárulás típusa - A biodiverzitás növelése - A vízminőség javítása - A klímaváltozás mérséklése - A talajminőség javítása - A marginalizálódás és a föld felhagyásának elkerülése	250 000 ha Kiemelkedő közvetett pozitív hatás Kismértékben Kismértékben Közvetett hatás
Hatás	A biodiverzitás csökkenésének visszafordítása (mezőgazdasági területen fészkelő vadon élő madarak állományindexe: 2000=100%)	112%
	Magas természeti értékű területek megőrzése	250 000 ha
	Bruttó tápanyagmérleg (nitrogén többlet) változása	-1,25 kT

5.3.2.1.3.A. Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések

A támogatás jogalapja:

Az 1698/2005/EK rendelet 36. (a) (iv) és 39. cikke
Az 1974/2006/EK rendelet 27. cikke és II. mellékletének 5.3.2.1.4. pontja

Az intézkedés kódja: 214.A.

Az intézkedés indoklása:

Az ország jelentős részén szükség van a földhasználat átalakítására és országos, új földhasználati irányok keresésére valamint a térségi prioritások meghatározására (pl.: árvízzel és belvízzel veszélyeztetett területek terület használatának átalakítása, természetközeli gazdálkodási rendszerek visszaállítása). A termőföldre továbbra is veszélyt jelentenek a talaj minőségét, termőképességét rontó folyamatok (erózió, savanyodás, szikesedés, tömörödés, a negatív tápanyagmérleg), a környezetkímélő, legelőre alapozott állattartás indokolatlanul alacsony aránya, a környezettudatos tápanyag-gazdálkodás hiánya, melyek a fenntarthatóság érvényesítését gátolják.

Az AKG kifizetések hozzájárulnak a vidéki területek fejlődéséhez és környezeti szolgáltatásokat nyújtanak a társadalom egészének. Ösztönzik a gazdálkodókat a mezőgazdasági földterületeken a környezet, a táj és a természeti erőforrások fenntartható hasznosításával összeegyeztethető mezőgazdasági termelési módszerek alkalmazására és a genetikai erőforrások megőrzésére.

Az intézkedés hozzájárul a biológiai sokféleség csökkenésének 2010-ig történő visszafordításával kapcsolatban Göteborgban tett kötelezettségvállalás teljesítéséhez és az úgynevezett Víz Keretirányelv (VKI) célkitűzéseinek megvalósításához.

Az AKG intézkedések kialakításánál kiemelt figyelmet szenteltünk a Magyarországon jellemző agrár-környezetvédelmi problémák csökkentésére, visszaszorítására, illetve olyan környezetbarát gazdálkodási gyakorlat elterjesztésére, amely megelőzi bizonyos környezeti problémák kialakulását. Ennek megfelelően az alábbi AKG prioritásoknak megfelelő előírások kerültek megfogalmazásra és a különböző célprogramokba való integrálásra:

Talajvédelem: a különböző talajdegradációs folyamatok (talajerózió, elsavanyodás, talajtömörödés) hatásainak csökkentése különböző agrotechnikai módszerek alkalmazása révén. A környezetbarát tápanyag-gazdálkodás gyakorlatának elterjesztésével a talaj negatív tápanyagmérlegének egyensúlyba hozása is kiemelt célként fogalmazódik meg.

Felszíni és felszín alatti vizek védelme: a földhasználat-váltás elősegítésén és a környezetbarát tápanyag-gazdálkodás és növényvédelem gyakorlatán keresztül a vízbázisok védelme, a vízminőség javítása, a szennyezések lehetőségének redukálása.

Természetvédelem: a mezőgazdasági földhasználat minden ágában (szántóművelés, gyepgazdálkodás, ültetvények) sokszínű, a természetközeli élőhelyek kialakításával és megőrzésével, a természetvédelmi szempontból értékes állat- és növényfajok számára megfelelő táplálkozó-, szaporodási- és pihenőhelyek biztosításával az aktív természetvédelem rendszerének kiterjesztése a cél. A biológiai sokféleség megőrzésének és növelésének fent említett eszközei elsődlegesen a Natura 2000 területek megőrzését és fejlesztését szolgálják.

Génmegőrzési célok: a különböző gazdálkodási rendszerekben a magas genetikai értéket képviselő és sokszor kihalással/genetikai erózióval fenyegetett mezőgazdasági szempontból értékes növény- és állatfajok/fajták kiemelt támogatást élveznek.

Levegőszennyezés csökkentése: az extenzív, külterjes művelést és alacsony külső inputokat igénylő gazdálkodási módszereken és növénycsoportokon keresztül a célprogramok hozzájárulnak a mezőgazdaság által kibocsátott káros anyagok mennyiségének csökkentéséhez.

Az intézkedés céljai:

Az intézkedés fő céljai a vidéki területek fenntartható fejlődésének támogatása, a környezet állapotának megőrzése és javítása, a mezőgazdasági eredetű környezeti terhelés csökkentése, környezetvédelmi szolgáltatások biztosítása, a természeti erőforrások fenntartható használatán alapuló mezőgazdasági gyakorlat erősítése. Kiemelten kívánja továbbá támogatni a biodiverzitás megőrzését a természetes életkörülményeik között (a gazdaságban), a természet, a víz, és a talaj védelmét a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakításával, a környezettudatos gazdálkodás és fenntartható tájhasználat kialakításával.

Fontosnak látjuk kiemelni, hogy a Nemzeti Vidékfejlesztési Tervben foglalt AKG programnál is magasabb szintű, kiemelten a minőség irányába továbbfejlesztett programcsomag kidolgozását tűzte ki célul a tagállam.

Az intézkedés tartalma:

Az intézkedés keretében önkéntes alapon legalább öt évig, egyes célprogramok esetében akár tíz évig is, AKG kötelezettségeket vállaló mezőgazdasági termelők és egyéb földhasználók (pl.: természetvédelmi hasznosítást végző közhasznú társaságok, nemzeti park igazgatóságok, non-profit szervezetek és civil szervezetek) támogathatók.

A gazdaság teljes területén betartott, kölcsönös megfeleltetésből származó kötelezettségek betartása mellett a vállalt kötelezettségeknek meg kell haladniuk az 1782/2003/EK rendelet 4. és 5. cikkében, és a III.-IV. mellékletében előírt, valamint a trágya- és növényvédőszer-használatra vonatkozó minimumkövetelményeket és a nemzeti jogszabályok által létrehozott és a programban meghatározott egyéb kötelező előírásokon túlmutató kötelezettségvállalásokat.

Az intézkedésben meghatározott előírások teljesítéséért járó kifizetéseket évente terület alapján (hektáronként) kell nyújtani a mezőgazdasági termelők részére az előírások teljesítésével összefüggő többlet költség és elmaradt bevétel ellentételezése céljából.

Az AKG intézkedés célprogramjainak bevezetése a következő tervezett ütemterv alapján történik: 2008-ban a következő célprogramok kerülnek bevezetésre (a MePAR kijelöléshez szükséges lépések megtétele után): szántóföldi erózióvédelmi célprogramok (szél- és vízerózió), környezet- és természetvédelmi célú földhasználat váltási célprogramok (gyep), vizes helyek fenntartása és vizes élőhelyek létrehozása célprogramok (vizes élőhelyek). A többi célprogram 2009-ben kerül megnyitásra miután a jelenleg futó NVT célprogramok befejeződtek.

Kölcsönös megfeleltetés, minimum követelmények:

Az 1782/2003/EK rendelet 4. cikkében és III. mellékletében rögzített irányelvek átvétele, valamint a rendelet 5. cikkében és IV. mellékletében foglalt, „jó mezőgazdasági és környezeti állapot” fenntartására vonatkozó előírások nemzeti jogszabályokban kerülnek megjelenítésre. A tápanyag-gazdálkodásra és használatra, valamint a növényvédőszer használatra vonatkozó minimum követelményeket az alábbi nemzeti jogszabályok tartalmazzák. A minimumkövetelményeket a támogatásban részesített gazdálkodónak a gazdasága teljes területén be kell tartania.

Nemzeti jogszabály	Előírás
Növényvédőszer használat	
2000. évi XXXV. törvény a növényvédelemről, 26-27.§ és 37.§ 5/2001. (I.16.) FVM rendelet, 16.§ 36/2006. (V.18.) FVM rendelet, 16.§	A mezőgazdasági tevékenység során kizárólag hatóságilag engedélyezett növényvédő szert és termésnövelő anyagot lehet felhasználni a technológiai és a felhasználásra való jogosultsági előírások maradéktalan betartása mellett.
89/2004. (V.15.) FVM rendelet, 34-36.§	Növényvédő szert emberi és állati tartózkodásra, valamint élelmiszer és takarmány tárolására szolgáló helyiségtől elkülönített és biztonságosan zárható raktárban, vagy szekrényben, tűz- és robbanásveszélyt kizáró, egészséget és környezetet nem veszélyeztető módon szabad tárolni
2000. évi XXXV. törvény a növényvédelemről, 44.§ (1)-(3)	- Vizek és vízfolyások környezetében, az engedély szerint vízben vagy vízfolyásban nem alkalmazható növényvédő szert csak a külön jogszabályban előírt, a parttól mért biztonsági távolságok megtartásával szabad kijuttatni. - Tilos növényvédő szert tárolni egy kilométeres távolságon belül - a Balatontól, a Velencei-tótól, - a Tisza-tótól, - a fürdőzésre kijelölt vizek partvonalának teljes hosszában - és a vízművek, víznyerő helyek védőterületén belül. - Vízművek, víznyerőhelyek belső védőterületén növényvédő szerrel való minden tevékenység tilos
103/2003. (XI.11.) FVM rendelet, 3-4.§	Gondoskodni kell a növényvédelemi tevékenység során kiürült csomagoló burkolatok, göngyölegek szakszerű összegyűjtéséről, kezeléséről, megsemmisítéséről. (pl.: növényvédő szer csomagolóeszköz más célra még tisztított állapotban sem használható)
5/2001. (I.16.) FVM rendelet, 21-22.§	Növényvédelmi tevékenység során csak megfelelő műszaki állapotú növényvédelmi gépek és növényvédő szer kijuttatására szolgáló berendezések használhatók.
2000. évi XXXV. törvény a növényvédelemről, 31.§ (3)- (3) 5/2001. (I.16.) FVM rendelet, 12-14.§	A különböző forgalmi kategóriájú növényvédő szerek (I, II. és III.) felhasználására és ehhez kapcsolódó szolgáltatások folytatásához vonatkozó képesítési előírások betartása.
5/2001. (I.16.) FVM rendelet, 12-15.§	I. és II. veszélyességi kategóriájú növényvédő szert csak arra engedéllyel rendelkező, megfelelő szakvégzettségű személy használhat. Az engedéllyel rendelkező személynek megfelelő időközönként szakmai továbbképzésen kell részt vennie.
5/2001. (I. 16.) FVM rendelet, 5.§	A növényvédő szereket a növényvédő szer engedélyokiratában, illetve címkéjén található előírások betartásával lehet felhasználni, mely utasítások közt a vegyszerezés és betakarítás közötti időszakra vonatkozó szabályok is

	szerepelnek
Tápanyag-gazdálkodás	
Nitrát érzékeny területekre vonatkozóan	
	Mezőgazdasági területre éves szinten szerves trágyával kijuttatott nitrogén mennyisége nem haladhatja meg a 170 kg/ha értéket.
	Nem juttatható ki trágya fagyott, vízzel telített, összefüggő hótakaróval borított talajra.
	Tilos a trágya kijuttatása tilalmi időszakban.
	Trágya nem juttatható ki felszíni víztől, forrástól, emberi fogyasztásra, illetve állatok itatására szolgáló kúttól a meghatározott védőtávolságon belül.
Minden területre vonatkozóan	
1994. évi LV. törvény a termőföldről, 62. § (2)-(4)	Savanyú, szikes és homoktalajok javítása a talajvédelmi hatóság engedélye alapján végezhető, betartva a vonatkozó jogszabályban foglalt előírásokat
1994. évi LV. törvény a termőföldről, 66. § (2) 50/2001. (IV.3.) Korm. rendelet	Tisztított szennyvíz, szennyvíziszap és hígtrágya kijuttatás a talajvédelmi hatóság engedélye alapján végezhető, betartva a vonatkozó jogszabályban foglalt előírásokat

Az intézkedés részterületei (alintézkedések, tevékenységek):

Az AKG támogatási rendszer célprogramokon keresztül valósul meg, és területalapú támogatásokat foglal magába, melyek horizontális és zonális elemekből épülnek fel. A mezőgazdasági területek különféle természeti adottságait figyelembe véve, valamint ahhoz, hogy jó minőségű környezetgazdálkodási programok kerüljenek megvalósításra, az intézkedés keretében 22 különböző célprogram került meghatározásra (9 szántóföldi növénytermesztéshez, 6 gyepgazdálkodáshoz és gyeptelepítéshez, 3 ültetvények környezetkímélő gazdálkodásához és 4 vizes élőhely fenntartásához kapcsolódó). Az intézkedés a mezőgazdasági földhasznosítási irányok alapján négy alintézkedésre/célprogram csoportra osztható: szántóföldi növénytermesztés, gyepgazdálkodás, ültetvényes gazdálkodás (gyümölcs- és szőlőtermesztés) és vizes élőhelyeken történő gazdálkodás.

- Bizonyos AKG célprogramok az ország teljes támogatható területén felvállalhatók, vagyis a kifizetések horizontális jellegűek.
- Az AKG előírások közül, egyes lehatárolt, – a MePAR-ban is feltüntetett, vagy a meghatározott szervektől igazolhatóan – a feltételeknek megfelelő területeken gazdálkodók számára a horizontális előírásokon túl, speciális előírások felvételére van lehetőség. Ezeken a területeken belül felvehető előírásokat zonális előírásoknak nevezzük. Három eltérő zonális célprogram

csoport kerül meghatározásra: természetvédelmi, talajvédelmi és vízvédelmi célprogramok.

Az AKG célprogramok rendszerét az alábbi ábra szemlélteti:

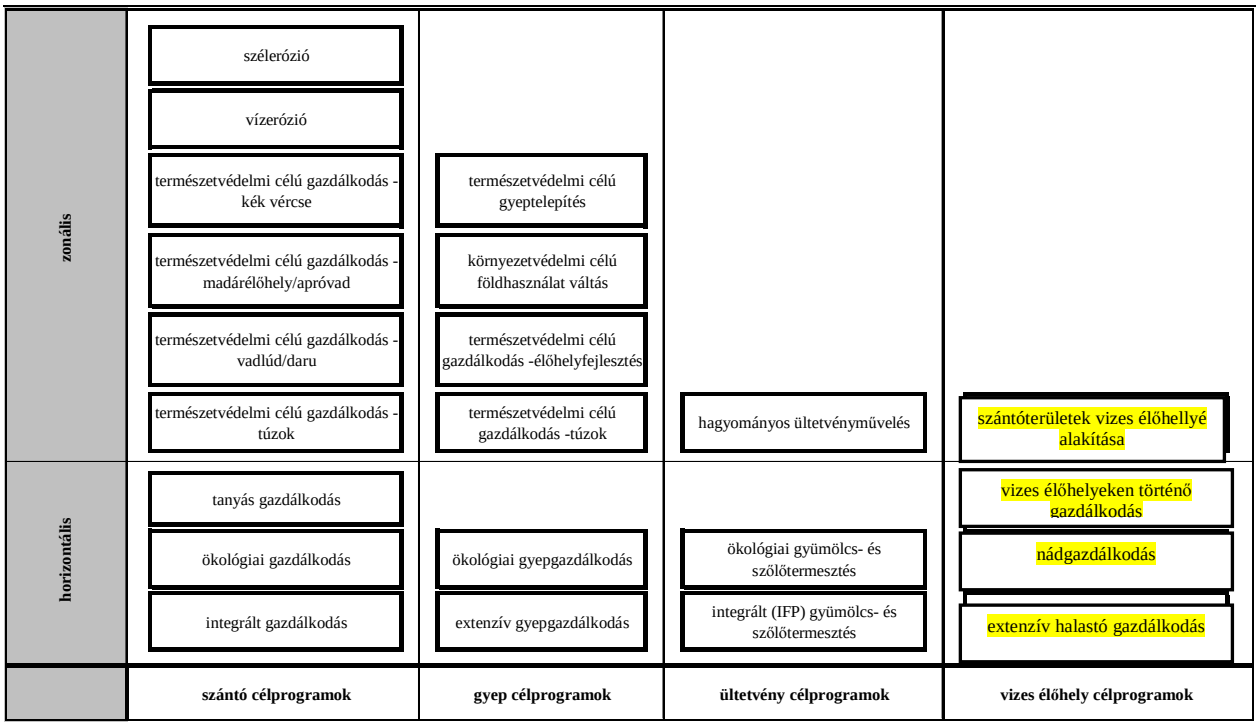

Különös figyelmet fordítottunk arra, hogy a korábbiakhoz képest nagyobb arányban legyenek képviselve a magasabb környezeti teljesítményt eredményező zonális célprogramok, azaz Magyarország által felhasználható AKG forráskeret jelentős része a speciális, területileg lehatárolható problémák megoldását segítse:

	horizontális		**zonális**	
	NVT	**UMVP**	**NVT**	**UMVP**
Terület megoszlása	92%	64%	8%	36%
Forrás megoszlása	88%	61%	12%	39%

A zonális AKG célprogramok lehatárolását a 10. melléklet tartalmazza.

Az AKG intézkedés célja testre szabott megoldások alkalmazása a létező AKG problémák tekintetében különböző célprogramokon keresztül, melyek úgy ötvözik egy rendszerben a kezeléssel kapcsolatos előírásokat, hogy azok mérsékeljék a mezőgazdasági földek kezelésének a negatív hatásait, ugyanakkor fokozzák a környezeti értékeket és a biodiverzitást. A bevezetendő programok különféle kezelési elemei megvalósításának eredményeként az alábbi, kedvezőnek tekinthető környezeti hatások fognak várhatóan jelentkezni (a lista nem teljes körű):

Kezelési előírások	Hatások
Talajvizsgálatokon és tervezésen alapuló tápanyag-gazdálkodás	A talaj fizikai és kémiai jellemzőinek a javítása, a talaj jobb vízháztartása, a tápanyagkészletekben jelentkező hiányok megszüntetése
Környezetbarát növényvédő-szerek alkalmazása	A növényvédő-szerek használatával összefüggő környezeti terhelések csökkentése/megszüntetése, kisebb szennyezési kockázat, kedvező élelmiszerbiztonsági hatások
A vetésszerkezet módosítása	Az intenzív művelést igénylő haszonnövények részarányának a csökkentése, kisebb mértékű külső inputok, a tápanyagokból és növényvédő-szerekből származó környezeti terhelés mérséklése, a talaj biológiai jellemzőinek feljavítása, a mezőgazdasági diverzitás fokozása
Rendszeres talajlazítás alkalmazása	A talajszerkezet javítása, a talajtömörödés mérséklése, a talaj vízháztartásának a javítása
Az intenzív haszonnövény-termelés korlátozása	Az intenzív művelést igénylő haszonnövények részarányának a csökkentése, kisebb mértékű külső inputok, a tápanyagokból és növényvédő-szerekből származó környezeti terhelés mérséklése, a talaj biológiai jellemzőinek feljavítása, a mezőgazdasági diverzitás fokozása, az eróziós kockázatok mérséklése
Kötelező zöldtrágyázás	A talaj biológiai jellemzőinek javítása, a talajszerkezet javítása, a talajtömörödés mérséklése, a talaj vízháztartásának a javítása
Erózióvédelmi intézkedések	A szél/vízerózió (lehordás) jelentette kockázatok mérséklése, a talajszerkezet javítása, a tápanyagokból és növényvédő-szerekből származó környezeti terhelés mérséklése
Bizonyos legeltetési sűrűség alkalmazása	A gyepes élőhelyek optimális állapotának a fenntartása, az alul/túllegeltetés elkerülése
A minimális legeltetési sűrűség 0,4 ÁE/ha-ra növelése	A gyepes élőhelyek optimális állapotának fenntartása, az alul/túllegeltetés elkerülése
A gyepterületek intenzív művelésének korlátozása	A gyepterületek biodiverzitás értékének fokozása
A kaszálás időpontjának kitolása	A kiemelt madárfajok populációinak növekedése
A szántóföldek átalakítása extenzív gyepterületekké	Kiemelt értékű élőhelyek létrehozása és a biodiverzitás fokozása, a tápanyagokból és növényvédő-szerekből származó környezeti terhelés mérséklése
Vizes élőhelyek létrehozása	Kiemelt értékű élőhelyek létrehozása és a biodiverzitás fokozása, a tápanyagokból és növényvédő-szerekből származó környezeti terhelés mérséklése
A madarak halastavak közeléből való elriasztásának korlátozása	Az értékes madárpopulációk dinamikájának javítása / fokozása jobb táplálék-hozzáférhetőség biztosítása útján, a biodiverzitás fokozása

A célprogramok egymással nem kombinálhatóak, vagyis egy adott mezőgazdasági parcellára csak egy jogcímen lehet támogatást igényelni.

Célprogram csoport	**Típus**	**A célprogram megnevezése**	**A támogatás mértéke euró/ha**	
Szántóföldi növénytermesztés	horizontális	A.1. Integrált (IFP) szántóföldi növénytermesztés (beleértve a szántóföldi zöldségtermesztést is)	szántó	112
			zöldség	142
		A.2. Tanyás gazdálkodás célprogram (beleértve a szántóföldi zöldségtermesztést is)	szántó	144
			zöldség	161
		A.3. Ökológiai szántóföldi növénytermesztés (beleértve a szántóföldi zöldségtermesztést is) – átállás alatti (Áa) és átállt (Át) növénytermesztés esetén	Szántó – Áa	182
			Zöldség – Áa	332
			Szántó – Át	126
			Zöldség – Át	176
	zonális	A.4. Szántóföldi természetvédelmi zonális célprogramok		
		A.4.1. túzok élőhelyfejlesztési előírásokkal	A.4.1 szántó lucerna	185 211
		A.4.2. vadlúd- és daruvédelmi előírásokkal	A.4.2. szántó	159
		A.4.3. madár- és apróvad élőhelyfejlesztési előírásokkal	A.4.3. szántó	171
		A.4.4. kék vércse élőhelyfejlesztési előírásokkal	A.4.4. szántó lucerna	177 212
		A.5. Talajvédelmi/erózióvédelmi célú szántóföldi gazdálkodás	A.5.1. szántó	184
		A.5.1. Vízerózió elleni A.5.2. Szélerózió elleni	A.5.2. szántó	215
Gyepgazdálkodás	horizontális	B.1. Extenzív gyepgazdálkodás	legeltetés	100
			kaszálás	56
		B.2. Ökológiai gyepgazdálkodás	legeltetés	107
			kaszálás	63

	zonális	B.3. Természetvédelmi célú zonális gyepgazdálkodási célprogramok	B.3.1 – G	114
			B.3.1 – Mo	116
		B.3. 1. túzok élőhelyfejlesztési előírásokkal	B.3.2 – G	105
		B.3. 2. élőhelyfejlesztési előírásokkal	B.3.2 – Mo	121
		B.4. Szántóterületek gyepgazdálkodássá alakításának célprogramjai		
		B.4.1. Környezetvédelmi célú földhasználat váltás	B.4.1 – 1. év	101
			B.4.1 – 2. év	143
		B.4.2. Természetvédelmi célú földhasználat váltás	B.4.2 – 1. év	101
			B.4.2 – 2. év	170/175
Ültetvényes gazdálkodás	horizontális	C.1. Integrált (IFP) gyümölcs- és szőlőtermesztés	Apple (A)	595
			Stone fruit (Sf)	479
			Berries (B)	309
			Grapes (G)	456
		C.2. Ökológiai gyümölcs- és szőlőtermesztés – átállás alatti és átállt ültetvénytermesztés esetén*	A – U	900
			Sf – U	830
			B – U	728
			G – U	796
			A – C	599
			Sf – C	526
			B – C	334
			G – C	495
		C.3. Hagyományos ültetvény művelés*	Alma	600
			Csonthéjas	355
Vizes élőhelyeken történő gazdálkodás	horizontális	D.1. Nádgazdálkodás	-	61
		D.2. A természetes vizes élőhelyek mocsarak, zsombékok, sásos területek gondozása	-	115
	zonális	D.3. Vizes élőhelyek létrehozása és kezelése	-	156

Megjegyzés:

* Vegyes gyümölcsös esetében a kifizetés mértéke megegyezik a csonthéjas gyümölcsökre vonatkozó támogatással

Általános program előírások:

- a célprogram kötelező előírásainak betartása a teljes támogatási időszak alatt (5 évig, a vízvédelmi célú területpihentetés célprogram esetén 10 évig) a támogatási programba bevont területen
- az 1782/2003/EK rendelet 4. és 5. cikkében, és a III. mellékletében rögzített kölcsönös megfeleltetéssel kapcsolatos iránymutatások, valamint a rendelet IV. mellékletében foglalt, „jó mezőgazdasági és környezeti állapot" fenntartására vonatkozó előírások, betartása a gazdaság teljes területén,
- a tápanyag-gazdálkodásra és a növényvédőszerek alkalmazására vonatkozó minimumkövetelmények betartása a gazdaság teljes területén.
- gazdálkodási napló vezetése az egész gazdaságra vonatkozóan
- 2 alkalommal való részvétel az (FVM szervezésében tartott) agrár-környezetvédelmi továbbképzéseken a célprogram időszak alatt

A célprogramok rövid bemutatása és elvárt környezeti hatásuk

A. Szántóföldi növénytermesztés

Horizontális célprogramok

A.1. Integrált szántóföldi növénytermesztés célprogram
Környezetkímélő növénytermesztési gyakorlat elterjesztése racionális tápanyag-gazdálkodással, integrált növényvédelemmel, vetésforgóval, alapvető talajvédelemmel és helyes talajműveléssel a talajok, valamint a felszíni és felszín alatti vizek védelme érdekében.

A.2. Hagyományos tanyás gazdálkodás
Ez a célprogram a Magyarországon tradicionálisan jellemző, extenzív, mozaikos és kisparcellás gazdálkodási rendszer megőrzését hivatott elősegíteni, mely mára már jelentősen visszaszorult, ugyanis az intenzív gazdálkodási rendszerek sok helyen kiszorították.

A.3. Ökológiai szántóföldi növénytermesztés célprogram
A 2092/1991/EK tanácsi rendeletben meghatározott ökológiai gazdálkodás szabályainak megfelelő gazdálkodási gyakorlat (tápanyag-utánpótlás és növényvédelem) elterjesztése a fizikai és természeti környezet (talajok, vizek, biodiverzitás) állapotának javítása érdekében.

A.4. Természetvédelmi célú szántóföldi gazdálkodás
Csak meghatározott Magas Természeti Értékű Területek mintaterületének szántóin igényelhető **szántóföldi célprogramok**:

A.4.1. Szántóföldi növénytermesztés túzok élőhelyfejlesztési előírásokkal célprogram
Speciális madárvédelmi célú szántóföldi földhasználat, amely a túzok, ugartyúk, szalakóta, parlagi sas, kerecsensólyom, hamvas rétihéja és egyéb, szántóföldi élőhelyhez kötődő védett madárfaj, illetve apróvad fajok élőhelyeinek megfelelő kezelését segíti elő. Az intézkedés keretén belül lucernatermesztésre van mód, aminek fő célja a túzok számára kiemelt fontosságú fészkelő- és táplálkozóhely biztosítása.

A.4.2. Szántóföldi növénytermesztés vadlúd- és daruvédelmi előírásokkal
Speciális madárvédelmi célú szántóföldi földhasználat, amely elsősorban a vonuló lúd- és récefélék, illetve a daru jelentős állományainak őszi-téli táplálékbázisát biztosítja. A speciális vetésszerkezettel és a betakarítás korlátozásával hozzájárul az apróvad fajok védelméhez is.

A.4.3. Szántóföldi növénytermesztés madár élőhelyfejlesztési előírásokkal célprogram
Madárvédelmi célú szántóföldi földhasználat, amelynek célja elsősorban a ragadozó madarak, fogoly, fürj és az apróvadak élőhelyének és életfeltételeinek biztosítása. Előírásai a természeti értékekre káros hatások csökkentését az agrotechnika széleskörű szabályozásával segítik elő. A célprogram emellett természetvédelmi célokra is irányul, ahol az intézkedés főleg a földszerkezet megőrzése szempontjából jelentős.

A.4.4. Szántóföldi növénytermesztés kék vércse élőhelyfejlesztési előírásokkal
Speciális madárvédelmi célú szántóföldi földhasználat, amely kifejezetten a kék vércse kijelölt élőhelyeinek megfelelő kezelését segíti elő. Speciális kaszálási és zöldugar-kezelési előírásai egyéb védett nappali ragadozó madárfajok védelméhez is hozzájárulnak.

A5. Talajvédelmi/erózióvédelmi célú szántóföldi gazdálkodás

A5.1. Vízerózió elleni célprogram
Ezzel a célprogrammal a földhasználatváltást (szántó-gyep konverzió) nem igénylő mérsékelt lejtésű szántóterületeken kívánjuk a vízerózió káros hatásait a lehető legkisebbre redukálni, különböző agrotechnikai módszerek alkalmazásának elősegítésével.
Csak művelésiág-váltást nem igénylő 5-12% között lejtésszögű, erózióval érintett területeken vehető igénybe

A5.2. Szélerózió elleni célprogram
A nagyméretű táblák alkalmazásával és a tavaszi vetésű kapásnövények vetésszerkezeti dominanciájával felerősödtek a szélerózió okozta károk Magyarországon. Ezzel a célprogrammal megpróbáljuk e problémákat lecsökkenteni a rendelkezésre álló agrotechnikai lehetőségek alkalmazásán keresztül.
Csak azon szántó hasznosítási irányú területeken igényelhető, melyek egyúttal széleróziónak kitett homok és lösztalajú területek is.

B. Gyepgazdálkodás

Horizontális célprogramok

B.1. Extenzív gyepgazdálkodás célprogram
Extenzív, állattartásra alapozott gyepgazdálkodási gyakorlat (tápanyag-utánpótlás, növényvédelem) alkalmazását segítő célprogram a magas természeti értéket jelentő füves élőhelyek megőrzése érdekében.

B.2. Ökológiai gyepgazdálkodás célprogram
Az ökológiai gazdálkodás szabályainak megfelelő gyepgazdálkodási gyakorlat (tápanyag-utánpótlás, növényvédelem) alkalmazását segítő célprogram a magas természeti értéket jelentő füves élőhelyek megőrzése érdekében.

Zonális célprogramok

B.3. Természetvédelmi célú gyepgazdálkodás

Csak meghatározott Magas Természeti Értékű Területek mintaterületének gyepterületein igényelhető ***gyepgazdálkodási célprogramok****:*

B.3.1. Gyepgazdálkodás túzok élőhelyfejlesztési előírásokkal célprogram
Speciális madárvédelmi szempontú gyepgazdálkodás, előírásainak kifejezett célja a túzok, ugartyúk, szalakóta, parlagi sas, kerecsensólyom, kék vércse, hamvas rétihéja, valamint a rákosi vipera állományainak védelme, valamint füves élőhelyeik fenntartása és kialakítása.

B.3.2. Gyepgazdálkodás élőhelyfejlesztési előírásokkal célprogram
Természetvédelmi szempontú gyepgazdálkodás, ahol fő cél az adott térség természetes vízháztartásának helyreállítása, pufferzónák kialakítása a sérülékeny természeti területek körül, valamint a védett madarak élőhelyeinek, főként fészkelőhelyeinek megőrzése.

B.4. Szántóhasznosítás gyepgazdálkodássá alakításának célprogramjai

B.4.1. Környezetvédelmi célú földhasználat váltás célprogram
Veszélyeztetett sérülékeny vízbázisok körzetében, erózióval, árvízzel, illetve belvízzel rendszeresen veszélyeztetett területeken, valamint gyenge termőképességű szántókon a szántóművelésről kevésbé intenzív földhasználati módra való áttérés a fizikai környezet állapotának megőrzése és javítása érdekében. A program 10 éves időtartamú.

Csak sérülékeny vízbázisok védőterületén, vagy 12%-nál nagyobb lejtésszögű területeken, vagy a Vásárhelyi Terv által érintett területeken, vagy árterületeken, vagy belvíznek kitett területeken, vagy KAT-területeken vehető igénybe.

Ezeken a gyenge termőhelyi adottságú szántóterületeken a szántó művelés helyett gyepgazdálkodásra való áttérés támogatása a fizikai környezet (talajok, vízbázisok) állapotának megőrzése és javítása érdekében.

B.4.2. Természetvédelmi célú földhasználati célprogram
Természetvédelmi célú gyeptelepítés, aminek célja a természeteshez hasonló növénytársulású, nagy biodiverzitású gyepterületek növelése. A speciális művelési technológia elősegíti a környező természetes és természetközeli gyepterületek karakterfajainak betelepülését. Az összes Magas Természeti Értékű Terület mintaterületének szántóterületein igényelhető gyepgazdálkodási célprogram.

C. Ültetvényes gazdálkodás

C.1. Integrált (IFP) gyümölcs- és szőlőtermesztés célprogram
Horizontális célprogram, melynek célja a nemzetközi szabványoknak megfelelő környezetbarát/integrált (IP) termelési módszerek és eljárások széleskörű elterjesztése (racionális tápanyag-gazdálkodás, integrált növényvédelem, helyes talajművelés). A friss fogyasztás, valamint a konzervipar, borászat számára biztonságos, egészséges gyümölcs és szőlő előállítása.

C.2. Ökológiai gyümölcs- és szőlőtermesztés célprogram
Horizontális célprogram, melynek célja az európai közösség által szabályozott ökológiai eljárásoknak, a 2092/1991/EK tanácsi rendeletében meghatározott tápanyag-utánpótlási és növényvédelemi előírásoknak megfelelő, környezetbarát termelési módszerek és eljárások széleskörű elterjesztése a tápanyag-gazdálkodás, növényvédelem területén. A friss fogyasztás, valamint a konzervipar, borászat számára biztonságos, egészséges gyümölcs és szőlő előállítása.

C.3. Hagyományos ültetvényművelési célprogram
Horizontális célprogram, melynek célja az országban még nyomokban megtalálható kertkultúra megőrzése, a hagyományos gyümölcstermesztési eljárások megőrzése, a tájképileg is jelentős ültetvények (pl. ártéri gyümölcsösök) fenntartása, megőrzése a hozzájuk kapcsolódó fajokkal és fajtákkal.

Szórvány gyümölcsös: olyan homogén, vagy vegyes gyümölcsfákból álló ültetvény, ahol a gyümölcsfák sűrűsége minimum 30 maximum 80 db/ha.

Támogatható gyümölcsfajok: alma, körte, birs, naspolya, szilva, cseresznye, meggy, sárgabarack, őszibarack, dió, mogyoró, mandula homogén vagy vegyes állományban.

D. Vizes élőhelyeken történő gazdálkodás

Az itt felsorolt célprogramok nem a halászati tevékenység támogatására irányulnak, hanem **a vízhez kötődő veszélyeztetett állatfajoknak kedvező életfeltételek kialakítása és megőrzésével** környezet- és természetvédelmi célokat szolgálnak a magas biodiverzitású vizes élőhelyeken.

D.1. Nádgazdálkodás célprogram
A biodiverzitás szempontjából kiemelkedő jelentőségű gazdálkodási mód fenntartása a védett és veszélyeztetett populációjú madár és emlősfajok élőhelyeinek megőrzése érdekében.

D.2. A természetes vizes élőhelyek mocsarak, zsombékok, sásos területek gondozása célprogram
A vízhez kötődő madárfajok hazai állományának meghatározó hányada költ, táplálkozik, vagy pihen vonulása során a vizes élőhelyeken, így azok nem csak a fajszám, hanem az állománynagyság tekintetében is kiemelt jelentőségűek. A célprogram célja a biodiverzitás szempontjából kiemelkedő jelentőségű területhasznosítás fenntartása a védett és veszélyeztetett populációjú madár és emlősfajok élőhelyeinek megőrzése érdekében.

D.3. Vizes élőhelyek létrehozása és kezelése célprogram

Szántóföldi művelésre és hagyományos gyepgazdálkodásra kevésbé alkalmas területek átalakítása biodiverzitás szempontjából jelentős területekké a védett és veszélyeztetett populációjú madár és emlősfajok életfeltételeinek javítása érdekében.

Az egyes célprogramok részletes előírásait a 9. számú melléklet tartalmazza.

Növényi génmegőrzés a gazdaságban:

Az egyes szántóföldi célprogramok földhasználati előírásainak betartása mellett a mellékelt kultúrtörténeti és genetikai szempontból jelentős, veszélyeztetett zöldségfajták és szántóföldi fajták listájában (11. és 12. számú melléklet) szereplő szántóföldi növény, illetve zöldség termesztése esetén kiemelt támogatási összegre jogosult az agrár-környezetgazdálkodási programban résztvevő.

A ritka növényfajták termesztése esetén a támogatási összeg módosul a fajta termőképességéből adódó terméskiesés okozta jövedelem kiesés mértékével. Ez átlagosan 28-35% növényfajtól függően. Az alábbi táblázat egyes növényfajok esetén bemutatja a figyelembe vett terméskiesési értékeket, amelyekkel a vonatkozó célprogram támogatási mértékei korrigálásra kerül.

növény	**terméskiesésből származó támogatási többlet (%)**
búza	42%
kukorica	46%
árpa	28%
napraforgó	53%
paradicsom	36%
paprika	45%
sárgarépa	15%
vöröshagyma	36%
káposzta	45%

A támogatás mértéke nem haladhatja meg az 1698/2005/EK rendelet mellékletében megállapított maximális összegeket, azaz egynyári növények esetében 600 eurót hektáronként.

Natura 2000 gyepterületeken történő agrár-környezetgazdálkodási kifizetésekről:

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó földhasználati előírások és az AKG gyepgazdálkodási célprogramok előírásai részben vagy egészben átfednek egymással. Amennyiben a gazdálkodó ugyanarra a területre mindkét típusú támogatást igénybe kívánja venni, ugyanazon előírások betartásáért kétszeresen kerülne támogatásra. A túlkompenzáció elkerülése miatt a mindkét helyen szereplő, költségvonzattal járó előírások betartását csak az egyik támogatás keretén belül lehet kompenzálni, ezért a Natura 2000 támogatások igénybevétele esetén az ugyanarra a területre vonatkozó

AKG támogatások összege csökkentésre kerül a „közös” előírásokra vonatkozó támogatási részösszeggel.

A horizontális gyepgazdálkodási célprogramok előírásai közt csak egy olyan költségvonzattal járó előírás szerepel, amit a Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó földhasználati előíráscsomag is tartalmaz. A gazdálkodó tehát a Natura 2000 területre járó kompenzáció mellett az ezen előírás betartásáért járó összeg nagyságával (31 euró/ha) csökkentett horizontális AKG támogatást kapja meg.

A zonális gyepgazdálkodási célprogramok előírásai közé a Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó földhasználati előírások mindegyike beépítésre került. A gazdálkodó a Natura 2000 területre járó kompenzáció mellett a zonális AKG célprogram előírásainak betartásáért járó támogatásból a Natura 2000 támogatás teljes összegével (38 euró/ha) csökkentett támogatási összeget kapja meg. A Natura 2000 támogatás és a „csökkentett” zonális AKG támogatás együttes összege így megegyezik a „teljes mértékű” zonális AKG támogatással.

Célprogramok	*Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések euró/ha*			*Natura kifizetés euró/ha*	*AE + Natura kifizetés euró/ha*
		Nem Natura területen	*Natura területen*		
Horizontális célprogramok				38	
Extenzív gyepgazdálkodás	*Legeltetés*	100	69		107
	Kaszálás	56	25		63
Ökológiai gyepgazdálkodás	*Legeltetés*	107	76		114
	Kaszálás	63	32		70
Zonális célprogramok					
Gyepgazdálkodás túzok élőhely-fejlesztési előírásokkal	*Legeltetés*	114	76		114
	Kaszálás	116	78		116
Gyepgazdálkodás élőhely-fejlesztési előírásokkal	*Legeltetés*	105	67		105
	Kaszálás	121	83		121
Szántók gyepterületté alakítása célprogramok – 2. év					

Környezetvédelmi célú földhasználat váltás	*Vegyes*	143	105		143
Természetvédelmi célú földhasználat váltás	*Vegyes*	170/175	132/137		170/175

Kedvezményezettek a nádgazdálkodás esetén:

Kedvezményezett csak olyan gazdálkodó lehet, akinek az összes mezőgazdaságból származó árbevételén belül a nádgazdálkodásból származó árbevétele nem éri el az 50%-ot.

Támogatásszámítás és agronómiai értékelés:

Az AKG kifizetések kiszámítása során az EU Bizottság által meghatározott alapelveket alkalmaztuk, nevezetesen a gazdálkodási előírások által okozott bevételkiesés és esetleges költségnövekedés kompenzálását.

A kalkuláció menete az alábbi lépésekből áll: az egyes AKG előírások meghatározása, az előírások agronómiai hatásának meghatározása, az agronómiai hatások alapján keletkező bevételkiesési/ bevételnövekedési/ költségnövekedési/ költségcsökkenési tényezők számítása, majd végül az előírások összességében a fenti tényezők összesítése és a jövedelem-kiesés meghatározása. Az utolsó lépés a jövedelem-kiesés összegének legközelebbi ezresre történő kerekítésével a javasolt támogatási összeg meghatározása. Az alábbi táblázat áttekintést ad a kiválasztott (és egyúttal leggyakoribb) kezelési előírásokról, azok alapkövetelményeiről, valamint azon különbségről, mely alapján a kifizetés mértékét (kieső jövedelem) kiszámítják.

Kezelési előírások	Alapkövetelmények/kiindulási alap	Alapkövetelményekhez/kiindulási alaphoz képesti különbség
Talajvizsgálatokon és tervezésen alapuló tápanyag-gazdálkodás	A talajvizsgálatok és a tápanyag-gazdálkodás nem kötelező	A talajvizsgálatok és a tápanyag-gazdálkodási terv elkészítésének költsége
Környezetbarát növényvédő-szerek alkalmazása	Csak engedélyezett növényvédő-szerek alkalmazhatóak	A környezetbarát növényvédő-szerek célzott, gyakoribb használatából / magasabb árából eredő többletköltségek
A vetésszerkezet módosítása	A hazai vetésszerkezet átlaga	Jövedelem kiesés az intenzív művelésű haszonnövények (kukorica, napraforgó, búza) alacsonyabb, illetve a pillangósok (lucerna, lóhere, stb.) magasabb aránya nyomán
Rendszeres talajlazítás alkalmazása	Nincs kötelező talajlazítás	Talajlazítás többletköltsége
Kötelező zöldtrágyázás	A zöldtrágyázás nem kötelező	Zöldtrágyázás többletköltsége
Erózióvédelmi intézkedések	Minimális talajtakarás	Talajtakaró növények alkalmazásának többletköltsége

Bizonyos legeltetési sűrűség alkalmazása	A gyepterületek évente egyszer kaszálandóak	A gyepterületek optimális használatából eredő többletköltségek (élőállatokkal kapcsolatos költségek)
A minimális legeltetési sűrűség 0,4 ÁE/ha-ra növelése	A gyepterületek évente egyszer kaszálandóak	A gyepterületek optimális használatából eredő többletköltségek (élőállatokkal kapcsolatos költségek)
A gyepterületek intenzív művelésének korlátozása	Maximálisan 170 kg N/ha/év szerves trágya használható a nitrát-érzékeny területeken	Jövedelem kiesés a gyepterületek alacsonyabb (természetes) hozama miatt
A kaszálás időpontjának kitolása	A gyepterületek évente egyszer kaszálandóak	Többletköltségek és kieső jövedelmek az állatállomány kiegészítő etetése, valamint a széna minőségének romlása miatt
A szántóföldek átalakítása extenzív gyepterületekké	A szántóföldek megfelelő gyomirtás melletti használata	Jövedelem kiesés a szántóföldek által biztosított bruttó fedezet elvesztése miatt
Vizes élőhelyek létrehozása	A szántóföldek megfelelő gyomirtás melletti használata	Vizes élőhelyek létrehozásának költsége, jövedelem kiesés a szántóföldek által biztosított bruttó fedezet elvesztése miatt, SAPS/SPS kifizetések elvesztése
A madarak halastavak közeléből való elriasztásának korlátozása	A védett madarak és fészkeik nem károsíthatóak vagy pusztíthatóak el	Jövedelem elvesztése a madarak fokozott halfogyasztása nyomán (jövedelem kiesés)

A Jó Mezőgazdasági és Környezeti Állapot fenntartására szolgáló előírásokat a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium egy 2007. augusztus 13-án Gőgös Zoltán államtitkár úr által aláírt, Demarty főigazgató úr számára megküldött levélben (hivatkozási szám 7588/1/2007 (30/07/2007)) jelentette be hivatalosan.

A támogatás mértékét meghatározó költségkalkuláció módszertanát a 7. melléklet tartalmazza.

Az 1974/2006/EK rendelet 53. cikkében foglaltaknak megfelelően a támogatási összegek kalkulációját független szakértők végezték. A számítások alapjául az Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet által működtetett tesztüzemi rendszer 2003, 2004 és 2005. évi ökonómiai adatai, valamint a műveleti költségek vonatkozásában a Mezőgazdasági Gépi Bérvállalkozók Szövetsége (MGBSZ) által rendelkezésre bocsátott 2006. évi tényadatok szolgáltak. Bizonyos speciális témakörök esetében a fenti adatok kiegészítésre kerültek azt egyes szakágazati szervezetek által biztosított adatokkal, pl.: Magyar Ökogazdálkodók Szövetsége, Haltermelők Országos Szövetsége, Zöldség-Gyümölcs Terméktanács, Magyar Növényorvosi és Mérnöki Kamara, valamint Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Növény-, Talaj- és Agrár-környezetvédelmi Igazgatósága.

Az 1974/2006/EK rendelet 22. cikke (4) bekezdésének megfelelően a minőségi rendszerekben való részvételből származó állandó költségek nem kerültek figyelembevételre a támogatás kiszámításakor, azaz az ökológiai gazdálkodás célprogramjai esetében az ellenőrzésből illetve minősítésből adódó költségek nem képezik részét a támogatási összegeknek.

A közvetlen kifizetések a támogatási összegek kalkulációjában nem relevánsak, egyrészt mivel az AKG támogatásban részesülő igényelheti a közvetlen kifizetéseket is, másrészt 2009-ig SAPS támogatási rendszert alkalmaz Magyarország, ahol ugyanakkora támogatási összeg jut valamennyi területre.

Agrár-környezetgazdálkodási kötelezettségvállalások:

Az intézkedés keretében önkéntes alapon legalább öt évig nyújtható támogatás azon mezőgazdasági termelők és egyéb földhasználók részére, akik a nemzeti jogszabályokban meghatározott minimális tápanyag-gazdálkodási és növényvédelmi előírásokon, valamint az 1782/2003/EK rendelet 4. és 5. cikkében, és a III.-IV. mellékletében előírtakon túlmutató AKG kötelezettségeket vállalnak.

Az EU Bizottság által eddig alkalmazott alapelveknek és szabályoknak megfelelően, eltérően a többi célprogram 5 éves futamidejétől, a hosszú távú vízvédelmi célú területpihentetés célprogram (B.4.) esetén 10 éves futamidőt állapítottunk meg. Ennek indoka a célprogram által alapvetően érintett kiemelten érzékeny mezőgazdasági területen (vízbázisvédelem, erózióvédelem) a fizikai környezet védelmének hosszú távon történő biztosítása, mely egyaránt alapvető célkitűzése a Víz Keretirányelvnek és az EU tagállamok eddigi gyakorlatának.

Kedvezményezettek és jogosultsági feltételek:

Minden magyarországi ügyfél-regisztrációval rendelkező természetes és jogi személy, aki

- szántó, gyep, nádas, esetén minimum 1 ha, ültetvény, mocsár vagy zsombék hasznosítása esetén minimum 0,3 ha földterületet művel;
- az AKG programba bevonni kívánt földterületet a támogatás teljes időszaka alatt birtokolja, vagy bérli; és
- megfelel a célprogramok jogosultsági kritériumainak.

Zonális előírás felvételére csak a fizikai blokk szinten lehatárolt, – MePAR-ban feltüntetett területen, vagy a meghatározott szervektől igazolhatóan – a feltételeknek megfelelő gazdálkodó jogosult.

Az egyéb földhasználók (pl.: nemzeti park igazgatóságok és azok gazdálkodó szervezetei) megőrző gazdálkodási tevékenysége csak olyan területekre koncentrál,

ahol a speciális adottságok miatt nagyon érzékeny a kedvező természetvédelmi állapot hosszú távon megőrzése. Ezen területek megfelelő kezelésének fontossága miatt ajánlott, hogy (a gazdálkodók mellett) az ilyen egyéb földhasználók is lehetséges kedvezményezettjei legyenek a következő AKG célprogramoknak:

- ökológiai szántóföldi növénytermesztés célprogram; ökológiai gyepgazdálkodás célprogram;
- természetvédelmi célú szántóföldi gazdálkodás; természetvédelmi célú gyepgazdálkodás
- természetvédelmi célú földhasználat váltás célprogram,
- vizes élőhelyek kezelése célprogram

A támogatottak kiválasztásának szempontjai:

Az egyes célprogramok értékelésének szempontjai elsődlegesen a programba bevonni kívánt terület környezeti érzékenysége (pl.: Natura 2000 területek, nitrátérzékeny területek, sérülékeny vízbázisú területek, kedvezőtlen adottságú területek, stb.), valamint kiemelten a tájgazdálkodás-váltásban érintett térségekben betöltött szerepe (pl.: Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztésében érintett területek). További fontos követelmény az állattartás és a növénytermesztés összhangjának biztosítása (pl.: meghatározott állategységgel való rendelkezés) is. Meghatározó mindezek mellett a kérelmező környezetkímélő gazdálkodásban való jártassága (pl.: a gazdálkodó a korábbi években már vállalt és szankciók nélkül teljesített agrár-környezetgazdálkodási kötelezettségvállalásokat, illetve korábban részt vett agrár-környezetgazdálkodási képzésen). Egyéb horizontális szempontok (esélyegyenlőség, elmaradott kistérségek, mezőgazdasági foglalkoztatottak aránya) is szerepet játszhatnak az értékelés során.

A támogatás formája:

Normatív, területalapú, vissza nem térítendő támogatás.

A támogatás mértéke és felső határa:

A célprogramonként eltérő támogatási összegek a vállalt célprogramok előírásainak függvényében, az alábbiak figyelembevételével kerülnek megállapításra:

- szántóföldi növénytermesztés, illetve ültetvényes gazdálkodás esetén a termeszteni kívánt növény faj/fajta típusa (ültetvények esetében almatermésűek, csonthéjasok, bogyósok és szőlő; szántóföldi

növénytermesztés esetében: zöldség és egyéb szántóföldi növény, illetve egyes természetvédelmi célú szántóföldi növénytermesztési célprogramok esetén 5 évig termesztett lucerna esetén eltérő támogatási összeg kerül megállapításra).

- Gyepgazdálkodás esetén elsősorban a gyepterületek hasznosításának módja (legelő, kaszáló vagy vegyes hasznosítású terület).

A kifizetés évente történik, ez a vállalt kötelezettségekből származó többletköltséget és elmaradó jövedelmet fedezi.

A támogatás mértéke semmiképpen nem haladhatja meg az 1698/2005/EK rendelet mellékletében megállapított maximális összegeket, azaz egynyári növények esetében 600 eurót, speciális évelő növények esetében a 900 eurót, egyéb földhasználat esetén a 450 eurót hektáronként.

Az egyes célprogramokhoz kapcsolódó támogatási összegeket lásd fent.

A Natura 2000 gyephasznosítású területeken gazdálkodók számára az AKG programokon belül csökkentett összeg kerül kifizetésre, a túlkompenzáció elkerülése érdekében. Tekintettel arra, hogy a Natura 2000 előírások teljesítéséért a 38. cikk alapján igénybe vehetik a Natura kompenzációt, az AKG horizontális gyepgazdálkodási célprogramok (B.1, B.2) esetén valamint a szántók gyepterületté alakítása célprogramok (B.4.1, B.4.2) 2. évétől 31 euróval, az AKG természetvédelmi célú zonális gyepgazdálkodási célprogram esetén, valamint a természetvédelmi célú gyeptelepítés célprogram (B.4.3.) 2. évétől pedig 38 euróval kell csökkenteni a kifizetéseket hektáronként.

Finanszírozás

Közpénzekből történő teljes hozzájárulás: 1.137.067.581 euró

EMVA-hozzájárulás: 873.903.468 euró

A fenti számadatok az 5.3.2.1.4. A, B és C intézkedések AKG kifizetéseire vonatkoznak. A 5.3.2.1.4. B és C intézkedések alatti számadatokat a fenti értékek tartalmazzák.

Tervezett terület és forrásmegosztás az egyes célprogram csoportok között:

	Szántóföldi növénytermesztési célprogramok	**Gyepgazdálkodási célprogramok**	**Ültetvénykezelési célprogramok**	**Vizes élőhely kezelési célprogramok**
Terület (%)	**51**	**41**	**5**	**3**
Forrás (%)	**50**	**29**	**19**	**2**

Magyarország célja és érdeke, hogy az AKG intézkedésen belül nagyobb teret nyerjenek a magasabb természetvédelmi hozadékú, minőségi célprogramok.

A tagállam az adott körülményekhez képest ezt többféle eszközzel tudja garantálni.

- Egy nagyszabású információs kampány során szakmai szerveztek bevonásával és az I. tengely keretében kialakított szaktanácsadó rendszer és tájékoztatási pontok alkalmazásával lehet ösztönözni a gazdálkodókat a magasabb szintű célprogramokba való belépésre.
- A magasabb természeti értékű célprogramok térnyerését segíti elő az alkalmazni kívánt pontozási (rangsorolási) rendszer is, amelynek során elsődleges szempont a programba bevonandó terület környezeti érzékenysége (pl.: Natura 2000 területek, nitrátérzékeny területek, sérülékeny vízbázisú területek, KAT-ok), valamint a választott célprogram magasabb minősége (pl. természetvédelmi zonális célprogramok az integrált szántóföldi növénytermesztés célprogramhoz viszonyítva) is.
- Az AKG intézkedésre jutó keretösszegen belül a tagállam az „alacsonyabb" szintű célprogramokra (integrált szántóföldi növénytermesztés célprogram, illetve extenzív gyepgazdálkodás célprogram) nem kíván a keretösszeg **35%-**nál többet költeni.
- A tagállam garantálja, hogy amennyiben az intézkedésen belül a kifizetésekre szánt források belső átcsoportosítására lesz szükség, az csak az alacsonyabb szintű célprogramoktól a magasabb szintű célprogramok felé történhet, kivéve ha a célprogramot háromszor is megnyitották és az igénylések összege nem fedte le a rendelkezésre álló forrásokat. Ennek megvalósíthatósága érdekében naprakész monitoringot kívánunk bevezetni a támogatások igénybevételére vonatkozóan.

Kultúrtörténeti és genetikai szempontból jelentős, veszélyeztetett zöldségfajták és szántóföldi fajták listája a 11. és 12. számú mellékletben találhatóak, melyek a Génbank Tanács döntése alapján eseti jelleggel kiegészülhetnek.

Ügyleti költség:

Jelen intézkedés támogatási összegeinek kalkulációjában az ügyleti költségek nem kerültek alkalmazásra.

Célprogramok közti váltás:

Nincs lehetőség célprogramok közti váltásra a támogatási időszak (kötelezettségvállalás időtartama) alatt.

Kiigazítás – módosítás:

A támogatási időszak alatt indoklással lehetőség van a kötelezettség alá vont területek csökkentésére, de csak abban az esetben, ha a csökkentendő terület nem érintett helyszíni ellenőrzéssel, illetve szabálytalansággal, ebben az esetben a csökkentett területre korábban kifizetett támogatást vissza kell fizetni.

A támogatási időszak alatt az 1974/2006/EK rendelet 44. cikkének megfelelően lehetőség van a kötelezettség alá vont területek részleges vagy teljes átadására más, a jogosultsági feltételeknek megfelelő kérelmező részére, ebben az esetben a területre korábban felvett támogatást nem kell visszafizetni. Kötelezettség átadás csak teljes célprogram esetében lehetséges, a célprogramok részterületeire nem.

A jelenlegi NVT AKG kötelezettségvállalások automatikus átvitele az új programokba az alábbi okok miatt nem lehetséges: 1. az új célprogramokban vállalt kötelezettségek eltérnek a jelenleg futókétól 2. a rendelkezésre álló forrásokat lehetőség szerint minél inkább speciális környezeti problémák megoldására kívánjuk fordítani, így a korábbi célprogramokból nem lehetséges az automatikus „átvétel”. A korábbi programokban résztvevők többletpontszámot kapnak, ha újra pályáznak a célprogramokra.

Előírások betartása – a kifizetések csökkentése, visszatartása:

Amennyiben a kedvezményezettek nekik közvetlenül felróható okokból nem tartják be az 1782/2003/EK tanácsi rendelet 4. és 5. cikkében, valamint a III. és IV. mellékletében előírt kötelező követelményeket, akkor csökkenteni vagy törölni kell a kifizetések teljes összegét a be nem tartásának súlyosságát, mértékét, ismétlődését és tartósságát is figyelembe véve.

Ugyanígy kell eljárni abban az esetben, ha a támogatott részben vagy egészben nem teljesíti a minimum tápanyag-gazdálkodási és növényvédőszer használati előírásokat.

2009-ig a kedvezményezettek járó kifizetés csak akkor csökkenthető vagy vonható vissza, ha nem tartják be az 1782/2003/EK IV. mellékletében foglalt a „jó mezőgazdasági és környezeti állapot” előírásait.

Amennyiben a támogatott részben vagy egészében nem teljesíti a programban foglalt előírásokat, úgy a csökkentésekre és kizárásokra vonatkozó részletes szabályok meghatározásakor a követelmény be nem tartásának súlyosságát, mértékét, ismétlődését és tartósságát is figyelembe kell venni.

Ellenőrzés:

A támogatás ellenőrzését a Kifizető Ügynökség végzi az illetékes szakhatóság bevonásával.

Átmeneti rendelkezések (amelyek tartalmazzák a becsült költségeket):

A 2004. évi AKG célprogramok keretében 5 évre vállalt kötelezettségvállalások kiadásai az EMVA programozási időszakban az 1320/2006/EK 5. cikke alapján folytatódnak. (2007-2009 között az NVT AKG determinációja kerül finanszírozásra, 97-108 milliárd Ft forrással tervezve). Jelenlegi kötelezettségvállalások alapján ennek teljes összege legfeljebb 368 millió euró.

Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:

Kapcsolódás a Program más intézkedéseihez

Az intézkedés közvetlen kapcsolatban áll a „Natura 2000” intézkedéssel (38. cikk), e területek alkotják az intézkedés egyik területi kategóriáját.

A „nem termelő beruházások” intézkedés (41. cikk) elősegíti az agrár-környezetgazdálkodás bevezetését és előírásainak teljesítését a szükséges nem termelő beruházások elvégzésével (például sövénytelepítés, füves mezsgye, növényvédelmi előrejelző rendszer).

Az intézkedés szorosan kapcsolódik a „szakképzési és tájékoztatási tevékenységek” intézkedéshez (21. cikk), melynek keretében a kedvezményezettek szakmai felkészítése, bemutató üzemek kialakítása alapvető feltétel.

Kiemelt szerepe van az élelmiszer-minőségi rendszerekben részt vevő mezőgazdasági termelők támogatásának (32. cikk), melyen keresztül valósul meg többek között a 2092/91/EGK rendeletben foglaltaknak megfelelő biotermékek támogatása, az ökológiai gazdálkodás ellenőrzésének, valamint a termékek tanúsításának támogatása.

Az intézkedés pozitív hatással van a „turisztikai tevékenységek ösztönzése” intézkedés (55. cikk) megvalósulására azáltal, hogy gyarapítja a térség turisztikai vonzerejét. A környezettudatos tájhasználat ösztönzésével és a természet gazdagságának megóvásával fokozza a „vidéki örökség megőrzése és korszerűsítése” intézkedésnek a vidéki élet minőségére gyakorolt hatását.

Az intézkedésben résztvevők, valamint a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv AKG intézkedésében a 150/2004. (X.12.) FVM rendelet alapján támogatottak az I. tengelyben szereplő, elsődlegesen a 26. cikk beruházásaira benyújtott kérelmek elbírálása során elsőbbséget élveznek.

Kapcsolódás más Operatív Programokhoz:

Az „AKG" intézkedések megvalósítása alapfeltétele az egyes térségi kiemelt programok (például a Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése) végrehajtásához elengedhetetlenül szükséges tájhasználat-váltásnak.

A Környezet és Energia Operatív Program (KEOP) keretében megvalósuló Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése (VTT) az árvízvédelemhez és a tájgazdálkodáshoz kapcsolódó fizikai beavatkozásokat, infrastruktúra és beruházás jellegű tevékenységeket finanszírozza. Az ÚMVP-n belül a tájgazdálkodás megvalósításához szükséges földhasználat váltás, gazdálkodási tevékenység váltás a különböző agrár-környezetgazdálkodási célprogramok segítségével fog megtörténni, biztosítva ezzel olyan gazdálkodási lehetőségekre való áttérést, melyek összhangban vannak az érintett térségek megváltozott jellemzőivel, és összeegyeztethetők a víz jelenlétével, sőt kifejezetten igénylik a víz jelenlétét. Az alábbi horizontális célprogramoknál élveznek prioritást a VTT területek: hagyományos tanyás gazdálkodás, ökológiai szántóföldi gazdálkodás, extenzív vagy ökológiai gyepgazdálkodás, tájgazdálkodási célú gyeptelepítés és hasznosítás célprogram, hagyományos ültetvénygazdálkodás, ökológiai gyümölcs- és szőlőtermesztés, vizes élőhelyek kialakítása célprogram.

Az AKG kifizetésben részesülők ugyanazon tevékenységért nem részesedhetnek támogatásban a Kutatási Keretprogramban a technológiafejlesztés és bemutató tevékenységek intézkedésének keretében.

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok alapján:

Az indikátor típusa	Indikátor	Cél
Output	**Támogatásban részesülő gazdálkodók és földhasználók száma**	25 000
	- Ebből Natura 2000 területen	10 000
	- Támogatásban részesülők megoszlása	
	- Gazdálkodók	24 500
	- Egyéb földhasználók	500
	AKG támogatással érintett összes terület	2,8 millió ha
	- Ebből Natura 2000 területen	1,1 millió ha
	- A kötelezettség vállalás „kora” szerinti megoszlás	
	- Jelenlegi kötelezettségvállalással érintett terület	1,4 millió ha
	- Új kötelezettségvállalással érintett terület	1,4 millió ha
	AKG támogatásban részesülő fizikai terület	2,1 millió ha
	- Ebből Natura 2000 területen	1 millió ha
	Szerződések összes száma	25.000
	- Ebből Natura 2000 területen	10 000
Eredmény	Sikeres AKG beavatkozással érintett terület	1,4 millió ha
	Intézkedés	
	A hozzájárulás típusa	
	- A biodiverzitás növelése	Közvetlen pozitív hatás
	- A vízminőség javítása	Közvetlen pozitív hatás
	- A klímaváltozás mérséklése	Közvetett pozitív hatás
	- A talajminőség javítása	Közvetlen pozitív hatás
	- A marginalizálódás és a föld felhagyásának elkerülése	Közvetett pozitív hatás
Effect	A biodiverzitás-csökkenés visszafordítása (mezőgazdasági területen fészkelő vadon élő madarak állományindexe; index: 2000=100%)	116%
	Magas természeti értékű területek megőrzése	1,4 millió ha
	Bruttó tápanyagmérleg (nitrogén többlet) változása	- 21 kT

5.3.2.1.3. B Őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának tenyésztésben történő megőrzése

A támogatás jogalapja:

Az 1698/2005/EK rendelet 36. (a) (iv) és 39. cikke
Az 1974/2006/EK rendelet 27. cikke és II. mellékletének 5.3.2.1.4. pontja

Az intézkedés kódja: 214.B.

Az intézkedés indoklása:

A mezőgazdasági genetikai erőforrások megőrzése – a göteborgi nyilatkozatban foglaltakkal összhangban – kiemelten támogatott tevékenység. A támogatásnak fontos szerepe van az őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának a gazdaságokban tenyésztés révén történő megőrzésében.

Az intézkedés céljai:

Az intézkedés fő célja az őshonos és a veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának a fajta eredeti tartási és takarmányozási körülményeihez hasonló *in situ* feltételek közötti megőrzése, illetve tenyésztésben történő megőrzése a genetikai állomány megőrzéséről és az adott állatfajták fennmaradását biztosító tenyésztési programokról szóló kötelező jogszabályok keretein belül.

Az intézkedés tartalma:

Kiemelt génmegőrzési támogatásra jogosultak a 4/2007. (I.18.) FVM-KvVM együttes rendeletben szereplő őshonos és veszélyeztetett állatfajták mezőgazdasági célra hasznosított állománya, amelyek esetében a mezőgazdasági haszonállatfajok

küszöbértéke nem haladja meg az 1974/2006/EK rendelet IV. mellékletében foglaltakat.

Az intézkedés keretében önkéntes agrár-környezetgazdálkodási kötelezettségeket vállaló mezőgazdasági termelők és egyéb állattenyésztők támogathatók. A támogatásban résztvevő „farm" tartóhelynek legalább 5 évig vállalnia kell a génmegőrzési programban meghatározott tartási körülmények biztosítását, valamint a tenyésztő szervezet által előírt tenyésztési program végrehajtását, biztosítania kell a feltételeket a saját és ivadék teljesítmény-vizsgálat elvégzésére, továbbá a vállalt állatlétszám biztosítását 5 éven keresztül.

Támogatott tevékenység:

- A külön rendeletben felsorolt állatfajták hitelesen törzskönyvi ellenőrzés alatt álló tenyészeteiben nyilvántartott fajtatiszta törzskönyvezett nőivarú állományának tartása a tenyésztési programban előírtaknak megfelelően;
  - törzskönyvi nyilvántartások előírás szerinti vezetése,
  - a tenyésztési programban előírt párosítási tervek betartása;
  - vonalfenntartás biztosítására tenyészállat beállításra vonatkozó követelmények teljesítése;
- Az ENAR (Egységes Nyilvántartási és Azonosítási Rendszer) előírás szerinti jelölés és nyilvántartás teljesítése.
- A génmegőrzés önálló feladat, követelményei nincsenek kapcsolatban az agrár-környezetgazdálkodási kifizetéseknél megkövetelt területhasznosítási, gyepgazdálkodási feladatokkal, ezért a génmegőrzési támogatás függetlenül attól jár, hogy hol legel az állat. Mindezek alapján a KAT, Natura 2000 és AKG területalapú támogatásban részesülő gazdálkodók jogosultak jelen támogatás igénybevételére is, amennyiben megfelelnek a jogosultsági feltételeknek, és a tenyésztési programban foglaltakat végrehajtják.

Támogatási rendszer

A védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának megőrzését végző tenyésztők olyan támogatásban kell részesüljenek, amely figyelembe veszi az ún. tenyésztési piramis különböző szintjein elhelyezkedő szereplők eltérő mértékű és színvonalú munkáját és különböző mértékű kiadásait. Ennek figyelembevételével kétszintű támogatási rendszerre van szükség.

1. szint

Génmegőrző vagy nukleusz vagy elit állomány támogatása: azon tenyésztők állománya, akik fajtaegyesület tenyésztési programját szigorúan betartva, fajtatiszta, termelésellenőrzött és törzskönyvezett állománnyal rendelkeznek, szigorúan betartva a tenyésztési programot (vonal fenntartás, szelekció, származás ellenőrzés, teljesítményvizsgálatok, küllemi bírálat stb.).

2. szint

Fajtafenntartásban résztvevő állomány támogatása: azon tenyésztők állománya tartozik ide, akik adott fajta tisztavérben történő tartásával foglalkoznak. A fajta tenyésztési programjának rájuk vonatkozó szabályait maradéktalanul betartják. Fontos szerepük van a fajta fenntartásában és az árutermelők tenyészállattal történő ellátásban, így végső soron a termék-előállításban is.

Támogatásszámítás és agronómiai értékelés:

A kifizetések kiszámítása során az EU Bizottság által meghatározott alapelveket alkalmaztuk, nevezetesen az őshonos, illetve veszélyeztetett állatok tartásából okozott bevételkiesés és a szigorú és részletes adatgyűjtésen, rögzítésen, feldolgozáson alapuló tenyészési program betartásából adódó költségnövekedés kompenzálását.

A felmerülő költségek egy része fajspecifikus, másik része általános jellegű. Ez utóbbiak közül jelentős mértékű a hosszabb ideig történő felneveléshez kapcsolódó többlet takarmányozás költsége. Ide tartozik még az az árbevétel kiesés, amely az adott faj azonos hasznosítási típusú, intenzív termelésbe vont egyedeinek teljesítménye, és a génmegőrzésbe vont fajta egyedeinek teljesítményének különbségéből, valamint az intenzív és az őshonos fajták értékesítési árának különbözetéből fakad. A tenyésztési program betartása (küllemi, teljesítmény és termelési adatok gyűjtése, rögzítése, feldolgozása, értékelése, tenyészérték megállapítás, szelekció, vonalfenntartás céljából, valamint a többlet apaállat tartásából és az egyes csoportok elkülönített tartásából) jelentős többletmunkát és így többlet költséget jelent, amelyet a támogatás mértékének megállapítása során figyelembe kell venni.

A kifizetés mértékét meghatározó költségkalkuláció részletes módszertanát a 7. melléklet tartalmazza.

A kedvezményezettek köre:

- Minden magyarországi természetes vagy jogi személy (mezőgazdasági termelő és egyéb földhasználó), valamint aki
- védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták tenyésztőszervezetének igazolásával rendelkező hitelesen törzskönyvezett

nőivarú egyedeket tart génmegőrző – nukleuszként vagy elit állományként vagy fajtafenntartó állományként – illetve az azok tartásból eredő költségeket viseli.

- az adott fajra meghatározott minimum jogosult törzskönyvezett nőivarú állatlétszámnak megfelelő, vagy azt meghaladó egyedszámmal rendelkezik. (lsd. lent)
- A kettős finanszírozás elkerülése érdekében nem támogathatóak azon őshonos, illetve veszélyeztetett állatok,
- melyek a támogatás igénybevételének időpontjában az NVT (Nemzeti Vidékfejlesztési Terv) AKG programban (a 150/2004. (X.12.) FVM rendelet alapján) támogatottak
- melyek a 39. cikk (5) bekezdése alapján támogatásban részesülnek. (pl.: *in vivo* génmegőrzés törzskönyvezett tenyészetben, de nem az eredeti (*in situ*) tartási körülmények között.)

A támogatottak kiválasztásának szempontjai:

A génmegőrző / nukleusz / elit állomány támogatása – melyet a tenyésztő szervezet jelöl ki a tenyésztési program alapján – prioritást élvez a fajtafenntartó állománnyal szemben. A kis létszámú vonalakat fenntartók, a ritka és/vagy értékes öröklődő tulajdonsággal rendelkező egyedeket tenyésztők előnyben részesíthetők. Túligénylés esetén a támogatottak kiválasztásánál az értékelési szempontok között szerepel a gazdaság területeinek környezetkímélő gazdálkodással való hasznosítása.

Veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták listája:

A védett őshonos mezőgazdasági állatfajták és a veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták listáját a 4/2007. (I.18.) FVM-KvVM együttes rendelet 1. és 2. melléklete tartalmazza.

A támogatható mezőgazdasági haszonállatfajok állománya nem éri el az 1974/2006/EK rendelet IV. mellékletében megállapított küszöbértékeket. A 13. melléklet fajokat és számos védett őshonos és veszélyeztetett gazdasági állatot sorol fel. A törzskönyvezett nőivarú egyedeket nyilvántartják egy rendszerben, amit az MgSZH kezel a tenyésztő szervezetek adatai alapján.

A támogatás formája:

Normatív, állatlétszám alapú, vissza nem térítendő támogatás

A támogatás mértéke és felső határa:

Kétszintű támogatási rendszer.

- Eltérő támogatási összeg jár a kiemelt tenyésztési programban résztvevő, génmegőrző-nukleusz állományok, illetve a fajtafenntartó őshonos és veszélyeztetett állományok megőrzéséért.
- Maximum 200 euró/ÁE mértékig (melytől szakmailag alátámasztott indoklással el lehet térni)

A támogatás mértékét törzskönyvezett nőivarú egyedenként az alábbi táblázat tartalmazza:

Állatfaj/fajta	**Minimális állatlétszám (db)**	**Támogatási összeg, euró / egyed**	
		Génmegőrző nukleusz állomány	**Fajtafenntartó állomány**
szarvasmarha	1	200*	115*
bivaly	1	200	115
ló	1	200	115
szamár	1	180	100
sertés	20	150	78
juh	10	45	24
kecske	10	45	24
tyúk	20	20	8
gyöngytyúk	20	20	8
kacsa	20	27	10
pulyka	20	35	14
lúd	20	40	16

Megjegyzés:
* A magyar szürkemarha esetében a támogatás összege 284 euró egyedenként a génmegőrző nukleusz állomány esetében és 160 euró egyedenként, ha fajtafenntartó állományról van szó.

Ezen állatlétszámonként meghatározott támogatási összegek állategységre vonatkoztatva az 1689/2005/EK rendelet mellékletében meghatározott értéket a magyar szürkemarha, sertés, juh, kecske esetében a génmegőrző – nukleusz állomány vonatkozásában valamint a baromfi-félék esetében haladják meg. A támogatás mértékének meghatározására vonatkozó részletes magyarázatot a 7. melléklet tartalmazza.

Finanszírozás:

Közpénzekből történő teljes hozzájárulás: 28.322.782 euró
EU hozzájárulás: 21.767.728 euró

Ügyleti költség:

Jelen intézkedés támogatási összegeinek kalkulációjában az ügyleti költségek nem kerültek alkalmazásra.

Előírások betartása – a kifizetések csökkentése, visszatartása:

Amennyiben a kedvezményezettek közvetlenül nekik felróható okokból nem tartják be az 1782/2003/EK rendelet 4. és 5. cikkében, valamint a III. és IV. mellékletében előírt kötelező követelményeket, akkor csökkenteni vagy törölni kell a kifizetések teljes összegét.

Amennyiben a támogatott részben vagy egészében nem teljesíti a programban foglalt előírásokat, úgy a csökkentésekre és kizárásokra vonatkozó részletes szabályok meghatározásakor a követelmény be nem tartásának súlyosságát, mértékét, ismétlődését és tartósságát is figyelembe kell venni.

Ellenőrzés:

A támogatás ellenőrzését a Kifizető Ügynökség végzi az illetékes szakhatóság bevonásával.

Átmeneti rendelkezések (amelyek tartalmazzák a becsült költségeket):

A 2004. évi AKG célprogramok keretében 5 évre vonatkozó kötelezettségvállalások – köztük az őshonos és magas genetikai értéket képviselő

állatok tartásának támogatása célprogramok – kiadásai az EMVA programozási időszakban az 1320/2006/EK 5. cikke alapján folytatódnak.

Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:

Kapcsolódás a Program más intézkedéseihez

Az ezen intézkedés keretében támogatott génmegőrzés önálló feladat, követelményei nincsenek kapcsolatban az agrár-környezetgazdálkodási kifizetéseknél megkövetelt területhasznosítási, legelőgazdálkodási feladatokkal, ezért a KAT, Natura 2000 és AKG területalapú támogatásban részesülő gazdálkodók jogosultak jelen támogatás igénybevételére is.

A mezőgazdasági genetikai erőforrások, köztük a védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták *ex situ* megőrzése a 39. cikk (5) bekezdése alapján a „genetikai erőforrások megőrzése” intézkedés (214.C) keretein belül kerül támogatásra.

A ritka növényfajok „on farm” támogatását szintén az AKG támogatásokon keresztül kívánjuk megvalósítani, azáltal, hogy az egyes célprogramok földhasználati előírásainak betartása mellett a 2. és 3. számú mellékeltek növénylistájában szereplő fajok/fajták termesztése esetén kiemelt támogatási összegre jogosult a mezőgazdasági termelő.

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok alapján:

Az indikátor típusa	Indikátor	Cél
Output	**Támogatásban részesülő gazdálkodók és földhasználók száma**	850
	- Ebből Natura 2000 területen	Nem alkalmazható
	- Támogatásban részesülők megoszlása	
	- Gazdálkodók	750
	- Egyéb földhasználók	100
	AKG támogatással érintett összes terület	Nem alkalmazható
	- Ebből Natura 2000 területen	Nem alkalmazható
	- A kötelezettség vállalás „kora” szerinti megoszlás	
	- Jelenlegi kötelezettségvállalással érintett terület	Nem alkalmazható
	- Új kötelezettségvállalással érintett terület	Nem alkalmazható
	AKG támogatásban részesülő fizikai terület	Nem alkalmazható
	- Ebből Natura 2000 területen	Nem alkalmazható
	Szerződések összes száma	850
	- Ebből Natura 2000 területen	Nem alkalmazható
	Genetikai erőforrásokkal kapcsolatos tevékenységek száma	
	- Tevékenységek típusa szerinti megoszlás	
	- Célzott tevékenységek	
	- Növényi genetikai erőforrások	Nem alkalmazható
	- Állati genetikai erőforrások	14 000
	- Együttes tevékenységek (információ átadás ösztönzése)	Nem alkalmazható
Eredmény	**Sikeresen megőrzött génállomány**	+20%
	- A hozzájárulás típusa	
	- A biodiverzitás növelése	Közvetlen pozitív hatás
	- A vízminőség javítása	Nem alkalmazható
	- A klímaváltozás mérséklése	Nem alkalmazható
	- A talajminőség javítása	Nem alkalmazható
	- A marginalizálódás és a föld felhagyásának elkerülése	Közvetett pozitív hatás
Hatás	**Az AKG gyepes célprogramokban résztvevő állományon belül nő a helyi fajták aránya.**	5%

5.3.2.1.3.C. Genetikai erőforrások megőrzése

A támogatás jogalapja:

Az 1698/2005/EK rendelet 39. cikkének (5) bekezdése

Az 1974/2006/EK rendelet 28. cikke és II. mellékletének 5.3.2.1.4. pontja

Az intézkedés kódja: 214.C

Az intézkedés indoklása:

A mezőgazdasági genetikai erőforrások megőrzése – a göteborgi nyilatkozatban foglaltakkal összhangban – kiemelten támogatott tevékenység, mivel fontos szerepe van az őshonos és a ritka, illetve veszélyeztetett állatfajták és növényfajták megőrzésében.

Az intézkedés céljai:

Mezőgazdasági genetikai erőforrások *ex situ* és *in situ* megőrzésének, jellemzésének, begyűjtésének és hasznosításának megvalósítása, beleértve a jelenleg *in situ* megőrzött genetikai források és *ex situ* gyűjtemények (génbankok) Internet alapú nyilvántartását, valamint adatbázisokat, továbbá a tájékoztatás, ismeretterjesztés és tanácsadói tevékenységek támogatását is.

Az intézkedés tartalma:

Az intézkedés elsősorban a mezőgazdasági genetikai erőforrások megőrzésére irányul, nem a természetvédelmi szempontból veszélyeztetett állat- illetve növényfajok megőrzése a célja. A génmegőrzési támogatás minden fajta esetében meghatározott

magpopuláció mértékéig terjed, amely biztosítani tudja a fajta genetikai diverzitásának megfelelő színvonalát.

Alintézkedések:

- Őshonos és veszélyeztetett állatfajták megőrzése
- Ritka és veszélyeztetett növényfajták (növényi genetikai erőforrások) és mikroorganizmusok megőrzése

1.) Őshonos és kihalással veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták megőrzése

Kiemelt génmegőrzési támogatásra jogosultak a 4/2007. (I.18.) FVM-KvVM együttes rendeletben szereplő őshonos és veszélyeztetett állatfajták mezőgazdasági célra hasznosított állományai, amelyek esetében a mezőgazdasági haszonállatfajok küszöbértéke nem haladja meg az 1974/2006/EK rendelet IV. mellékletében foglaltakat.

1.a) In vitro génmegőrzés – Sperma, embrió, petesejt mélyhűtéssel történő megőrzése:

Általános előírások:

- A védett őshonos és veszélyeztetett helyzetbe került háziállatfajták megőrzése, ex situ módon, mélyhűtéses eljárással;
- Hazai vagy esetleg külföldi nyilvántartott fajtatiszta állományból szaporító anyag begyűjtése, vásárlása;
- Szaporítóanyag laboratóriumi körülmények közötti tárolása;
- Mélyhűtő kapacitás kialakítása, üzemeltetés biztosítása (eszközök berendezések);
- A begyűjtött, vásárolt szaporító anyagról nyilvántartás vezetése és törzskönyv beszerzése;
- A kifizetés alapját minden fajtára a tenyésztési programban megfogalmazott génmegőrzési terv végrehajtása képezi.

1. b) In vivo génmegőrzés – élő állatok természetes élőhelyen kívüli megőrzése:

Általános előírások:

- A védett őshonos és veszélyeztetett helyzetbe került háziállatfajták megőrzése, *ex situ* környezetben, az eredeti tartási és takarmányozási feltételektől eltérő módon tartott állományokban történő megőrzése;
- Hazai vagy esetleg külföldi nyilvántartott fajtatiszta állományból tenyészállat vagy szaporító anyag begyűjtése vagy vásárlása;
- A begyűjtött élő állatok *ex situ* tartása;
- Megfelelő életkörülmények valamint üzemeltetés biztosítása (eszközök berendezések);
- A támogatásra jogosult állományok tenyésztési program szerint történő hiteles törzskönyvezése, az előírt nyilvántartások vezetése;

- A kifizetés alapját minden fajtára a tenyésztési programban megfogalmazott *ex situ* tartóhelyekre vonatkozó feladatok pontos és teljes körű végrehajtása képezi.

1. c) A védett őshonos és veszélyeztetett háziállatfajták megőrzésében résztvevő szereplők tájékoztatására, ismereteik bővítésére irányuló tevékenységek támogatása

Általános előírások:

- A tenyésztési, megőrzési módszerek és tevékenységek megismertetése a tenyésztőkkel, és ezzel kapcsolatos tanácsadás. A hasznosítási lehetőségek megismertetése, a hasznosítás elősegítése.
- A külön rendeletben felsorolt állatfajták vonalfenntartása, párosítási tervek, készítése és betartásának ellenőrzése. Hasznosítási programok kidolgozása, a tenyésztők támogatása a hasznosításban, tájékoztatás a hasznosítási programokról.
- A törzskönyvi nyilvántartások előírás szerinti vezetése, párosítási tervek betartása, a vonalfenntartás, tenyészállat beállítás követelmények teljesítése a tenyésztési program szerint. A hasznosítási programot folyamatosan fejleszteni kell.

1. d) Tagállamok hatáskörrel rendelkező szervezetei közötti információcsere biztosítása

Általános előírások:

- A tagállamok hatáskörrel rendelkező szervezetei között a közösségi mezőgazdasági genetikai erőforrások megőrzésére, jellemzésére és felhasználására vonatkozó információk cseréjét elősegítő intézkedések
- Kiadványok, szakanyagok, listák megküldése. Honlapok készítése, fenntartása.
- Nemzetközi rendezvények szervezése (tagországok, tagjelölt országok, vagy egyes fajták esetében más nem EU tagországok részvételével) és azokon való részvétel.
- A mezőgazdasági genetikai erőforrások megőrzésével foglalkozó nemzetközi civil szakmai szervezetek munkájában történő részvétel, valamint a tagsági jogviszony kialakításának elősegítése (tagdíjak, egyéb kötelezettségek átvállalása)

2.) Ritka és veszélyeztetett növényfajták (növényi genetikai erőforrások) és mikroorganizmusok megőrzése

Kiemelt génmegőrzési támogatásra jogosultak a 14. mellékletben meghatározott növényfajok/fajták, melyeket a Génbank Tanács indokoltnak tart. A nemesített, államilag minősített fajták fajtafenntartó nemesítésben részesülnek, így nem ritkák, vagy veszélyeztetettek. A termesztett növényfajok tájfajtái, termesztésből kiszorult fajtái, ökotípusai kivétel nélkül veszélyeztetett kategóriába sorolandók, mivel fenntartás és megőrzés nélkül szaporítóanyaguk pusztulásával a tájfajták, ökotípusok

genetikai anyaga is visszavonhatatlanul elpusztul. Az intézkedés keretében az államilag minősített és regisztrált fajták fenntartása nem támogatható.

Ex situ gyűjteményekben és jól körülhatárolt és azonosítható növény- és gombafajok termesztése esetén – szántóföldi növények esetén figyelembe véve a szántóföldi növények vetésforgó követelményeit – 5 évig kell vállalni a faj/fajta fenntartását a génmegőrzési programban meghatározott magmennyiség tárolása mellett. A génmegőrzési támogatásban résztvevő tétel nem jogosult AKG kifizetésre. A génmegőrzési tevékenységről nyilvántartás vezetése kötelező (a Génbank Tanács által kötelezően előírt tartalommal.)

Mikroorganizmusok esetében a növénytermesztés, az állattenyésztés, az élelmiszeripar, az erdőgazdálkodás, a talajvédelem, a vízgazdálkodás stb. területein hasznos és káros tevékenységet végző mikroorganizmusok (vírusok, baktériumok, élesztőgombák, penészgombák, és egyéb gombák, idesorolva a termeszthető nagygombákat is) megőrzése és hosszú idejű fenntartása, genetikai tulajdonságaik változatlan állapotban való megtartása mellett.

Általános előírások:

<u>Növényfajták esetében:</u>

- A 14. mellékletben felsorolt fajok és társulások begyűjtése, jellemzése, hasznosításának elősegítése.
- A gyűjtött tételek felszaporítása és fenntartása.
  A maggal szaporított fajok genetikai erőforrásainak *ex situ* megőrzése, a vegetatív úton szaporított fajok genetikai erőforrásainak ültetvényekben és *in vitro* módszerekkel történő megőrzése.
- A nemzeti genetikai erőforrás gyűjtemények dokumentálása, nemzetközileg egyeztetett módszerekkel történő jellemzése, elektronikus alapú nyilvántartás vezetése, valamint a nyilvántartott adatok továbbítása a 95/2003. (VII.14.) FVM rendeletben meghatározott, az országos adatbázis működtetéséért felelős intézménynek.
- Évente legalább két alkalommal megtartott genetikai erőforrásokkal kapcsolatos ismeretterjesztés, tájékoztatás, szaktanácsadás, tanfolyamszervezés, szakmai jelentések elkészítése.
- Az európai növényi génbank együttműködési programokban (ECP/GR, AEGIS, EURISCO, EPGRIS 2) való részvétel, az integrált európai génbank rendszer keretében a Magyarországon honos és honosult tájfajták, illetve a köztermesztésből kiszorult hagyományos fajták megőrzésének biztosítása.

<u>Mikroorganizmusok esetében:</u> Magyarország jelenlegi és elcsatolt területein (az utóbbi esetben akkor, ha a mikroorganizmusok begyűjtése már a trianoni

békeszerződés előtti Magyarországon megkezdődött és azóta fenntartásuk folyamatos volt) izolált/begyűjtött, kereskedelmi forgalomba nem kerülő mikroorganizmusok megőrzése és hosszú idejű fenntartása korszerű mélyfagyasztással (−196°C-on folyékony nitrogénben, −145°C-on folyékony nitrogén feletti tárolással, −80°C-os mélyfagyasztással és/vagy fagyasztva szárítással (liofilizálás).

A kedvezményezettek köre:

Génmegőrző tevékenységet végző szervezetek, mezőgazdasági termelők.

Az 1. alintézkedés esetében:

1.a)

- A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium által meghatározott vagy e célra kijelölt génbankok
- A kérelmezőnek rendelkeznie kell a fenntartandó állatfajok/fajták szaporítóanyag tárolásához szükséges technikai háttérrel.

1. b)

- tenyésztési program előírásai szerint hiteles törzskönyvi ellenőrzésbe vont *ex situ* tenyészetek. (pl.: kutatóhelyek, a tenyésztőkkel közösen vállalt programok)
- ezen alintézkedés támogatására nem jogosultak azon állategyedek, amelyek a 214 B intézkedés (védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának tenyésztésben történő megőrzése) keretében, vagy a támogatás igénybevételének időpontjában az Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT) AKG programban (a 150/2004. (X.12.) FVM rendelet alapján) támogatottak.

1. c)

- elismert tenyésztő szervezetek, valamint azok ernyőszervezete
- illetve fajtafenntartó tevékenységben jogszabály alapján részt vevő szervezetek

1.d)

- elismert tenyésztő szervezetek valamint azok ernyőszervezete,
- fajtafenntartó tevékenységben jogszabály alapján részt vevő szervezetek, kutatási- oktatási intézmények.

A 2. alintézkedés esetében:

Növényfajták esetében:

- A 95/2003. (VIII. FVM rendelet 8. § (1) bekezdése alapján a Génbank Tanács által javasolt, a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium által kijelölt

nemzeti genetikai erőforrás gyűjtemény részének tekintett gyűjteményt fenntartó intézmény, civil szervezet, vállalkozás, magánszemély, aki/amely
- Nemzeti Génbank nyilvántartási számmal rendelkezik, továbbá a FAO Egyezményben (ITPGRFA) foglaltak betartását vállalja, és
- Növényfajok/fajták esetében legalább 50 darab, a 14. mellékletben felsorolt tétellel rendelkezik.
- Csak a Génbank Tanács igazolásával rendelkező növényfajok/fajták támogathatóak

Mikroorganizmusok esetében:

- A kérelmezőnek rendelkeznie kell a fenntartandó növényfajok/fajták, illetve mikroorganizmusok tartósításához szükséges technikai háttérrel.
- Csak olyan, Magyarország jelenlegi területén izolált/begyűjtött, kereskedelmi forgalomba nem kerülő mikroorganizmusok megőrzése támogatható (finanszírozható), amelyeknek fenntartása az eredeti begyűjtés óta folyamatos.

Kiemelt génmegőrzési támogatásra jogosult fajok/fajták

- Kiemelt génmegőrzési támogatásra jogosultak a 4/2007. (I.18.) FVM-KvVM együttes rendeletben szereplő őshonos és veszélyeztetett állatfajták mezőgazdasági célra hasznosított állományai, amelyek esetében a mezőgazdasági haszonállatfajok küszöbértéke nem haladja meg az 1974/2006/EK rendelet IV. mellékletében foglaltakat.
- Kiemelt génmegőrzési támogatásra csak a 14. mellékletben szereplő, illetve a Génbank Tanács által ajánlott növényfajok/fajták jogosultak.
- Csak olyan, Magyarország jelenlegi területén izolált/begyűjtött, kereskedelmi forgalomba nem kerülő mikroorganizmusok megőrzése támogatható (finanszírozható), amelyeknek fenntartása az eredeti begyűjtés óta folyamatos.

A támogatás formája:

Normatív, az alintézkedéstől és a támogatandó tevékenység típusától függően – területalapú, állatalapú, tételalapú, darabszám alapú – vissza nem térítendő támogatás.

A támogatás értéke és felső határa:

Az 1975/2006/EK bizottsági rendelet 26. cikkének (5) bekezdésében meghatározott rendelkezések értelmében a génmegőrzési tevékenységek esetén a kedvezményezettek részére az elszámolható költségek 90%-a kerül megtérítésre számlák és más pénzügyi bizonylatok ellenében.

Az 1. alintézkedés esetén - Állati génmegőrzés fenntartásához kapcsolódó támogatási összegek, elszámolható költségek:

1a)

A szaporító anyag kijelölés, a begyűjtés és mélyhűtve tárolásra történő előkészítés, mélyhűtve tárolás költségeinek térítése költségjegyzék alapján. Eszköz és anyagbeszerzés térítése számla alapján.

- Támogatás adható továbbá a támogatott tevékenység által érintett fajták *in vitro* megőrzéséhez szükséges többlet munkaerő foglalkoztatási költségére is.

1b)

- A fenntartás élőmunka és dologi ráfordításai költségjegyzék alapján, az eszköz és anyagbeszerzés térítése számla alapján.
- Támogatás szükséges az állatok tartási, takarmányozási költségeihez is, amely a 214 B intézkedésben foglalt összegeknek megfelelően kerül megállapításra.

1c)

- A tenyésztési szaktanácsadást és a megőrzés részfeladatait végző szakember(ek) (pl: tenyésztésvezető) költségének térítése. A rendezvények, végrehajtott feladatok, kiadványok informatikai szolgáltatások bizonylattal igazolt költségei.

1d)

- Az információcserében részt vevő szakemberek részvételi díj költségeinek és nemzetközi szervezetek részére fizetendő tagdíjainak térítése
- Kiadványok szakanyagok, honlapok készítésének bizonylattal igazolt költségei.

A 2. alintézkedés esetén - Növényi génmegőrzés fenntartásához kapcsolódó támogatási összegek, elszámolható költségek:

<u>Növényfajták esetében:</u>

- A megőrzés tételenként a növényfaj/fajta szaporítási módszerének függvényében kerül megállapításra 2 euró/tétel támogatási összegtől 38 euró/tétel összegig
- A tételek gyűjtése, értékelő vizsgálata, jellemzése, dokumentálása során felmerülő élőmunka és dologi kiadások igazolt költségei,
- Az Európai Génbank Információs Rendszerhez (EURISCO) történő adatszolgáltatás és információcsere költségei, és feladatot ellátó szakemberek részvételi díjának és egyéb felmerülő, számlával igazolt költségeinek,

nemzetközi szervezetek (ECP/GR, AEGIS) részére fizetendő tagdíjainak térítése
- A tanfolyamok, továbbképzések, kiadványok, honlapok készítésének bizonylattal igazolt költségei.

Mikroorganizmusok esetében:

Mélyfagyasztás (folyékony nitrogénben):	40 euró/tétel
Mélyfagyasztás (−80°C-on):	24 euró/tétel
Fagyasztva szárítás	32 euró/tétel

Az intézkedés keretében:
Tétel: a megőrzési egység (klón, törzs, vonal, fajta, változat, populáció) a megőrzendő genetikai anyag típusától függően.

Finanszírozás:

Közpénzekből történő teljes hozzájárulás: 21.242.086 euró
EMVA-hozzájárulás: 16.325.796 euró

Ügyleti költség:

Az intézkedés keretén belül a támogatások számításánál ügyleti költség nem került elszámolásra.

Ellenőrzés:

A támogatás ellenőrzését a Kifizető Ügynökség végzi az illetékes szakhatóság bevonásával.

A kettős finanszírozás elkerülése:

Nem nyújtható támogatás az 1698/2005/EK rendelet 39. cikkének (5) bekezdése alapján az Európai Közösség kutatási, technológiafejlesztési és demonstrációs tevékenységekre vonatkozó keretprogramja alapján támogatható tevékenységekre.

Kapcsolódás a Program más intézkedéseihez

Ezen intézkedés keretében az AKG kötelezettségvállalásokkal kapcsolatos tevékenységek az 1698/2005/EK rendelet 39. cikkének (5) bekezdése alapján nem támogathatók, azaz az őshonos állatok farmokon történő megőrzésének támogatása csak a „védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának tenyésztésben történő megőrzése” (214 B) jogcímen keresztül valósulhat meg.

A ritka növényfajok „on farm” támogatását szintén az AKG támogatásokon keresztül kívánjuk megvalósítani, azáltal, hogy az egyes célprogramok földhasználati előírásainak betartása mellett a 2. és 3. számú mellékeltek növénylistájában szereplő fajok/fajták termesztése esetén kiemelt támogatási összegre jogosult a mezőgazdasági termelő.

Az erdészeti fajták génmegőrzése erdő-környezetvédelemi prioritási célprogram (47. cikk) formájában kerül támogatásra.

Kapcsolódás más Operatív Programokhoz:

Nem nyújtható támogatás az 1698/2005/EK rendelet 39. cikkének (5) bekezdése alapján az Európai Közösség kutatási, technológiafejlesztési és demonstrációs tevékenységekre vonatkozó keretprogramja alapján támogatható tevékenységekre.

A 214.C intézkedés számszerűsített céljai a közös uniós indikátorok alapján:

Az indikátor típusa	Indikátor	Cél
Output	**Támogatásban részesülő gazdálkodók és földhasználók száma**	100
	- Ebből Natura 2000 területen	Nem alkalmazható
	- Támogatásban részesülők megoszlása	
	- Gazdálkodók	25
	- Egyéb földhasználók	75
	AKG támogatással érintett összes terület	Nem alkalmazható
	- Ebből Natura 2000 területen	Nem alkalmazható
	- A kötelezettség vállalás „kora” szerinti megoszlás	
	- Jelenlegi kötelezettségvállalással érintett terület	Nem alkalmazható
	- Új kötelezettségvállalással érintett terület	Nem alkalmazható
	AKG támogatásban részesülő fizikai terület	Nem alkalmazható
	- Ebből Natura 2000 területen	Nem alkalmazható
	Szerződések összes száma	100
	- Ebből Natura 2000 területen	Nem alkalmazható
	Genetikai erőforrásokkal kapcsolatos tevékenységek száma	
	- Tevékenységek típusa szerinti megoszlás	
	- Célzott tevékenységek	
	- Növényi genetikai erőforrások	30
	- Állati genetikai erőforrások	40
	- Együttes tevékenységek (információ átadás ösztönzése)	30
	Támogatott *ex situ/in situ* megőrzések száma	100 000 tétel/egyed
	Támogatott információcserék és tájékoztatások száma	1000
Eredmény	**A támogatott fajták törzskönyvezett létszáma nő – minőségi állat előállítás**	+4%
	- A hozzájárulás típusa	
	- A biodiverzitás növelése	Közvetlen pozitív hatás
	- A vízminőség javítása	Nem alkalmazható
	- A klímaváltozás mérséklése	Nem alkalmazható
	- A talajminőség javítása	Nem alkalmazható
	- A marginalizálódás és a föld felhagyásának	Közvetett pozitív

	elkerülése	hatás
	Nemzetközi kapcsolatok száma	8
	Az „on farm” megőrzésre átadott minták/tételek száma	500 minta/tétel
Hatás	**A növényi genetikai erőforrások használata a környezetkímélő gazdálkodásban**	20-30 tétel/év
	A támogatott fajták törzskönyvezett létszáma nő	+20%
	Előállított végtermék minőség javítása	+10%

5.3.2.1.4. Nem termelő beruházásoknak nyújtott támogatás

A támogatás jogalapja:

Az 1698/2005/EK rendelet 36. (a) (vi) és 41. cikke
Az 1974/2006/EK rendelet 29. cikke és II. mellékletének 5.3.2.1.6. pontja

Az intézkedés kódja: 216

A beavatkozás indoklása:

A tájhasználat átalakulásával az intenzív gazdálkodás széleskörű elterjedésével a tábla szintű tájalkotó elemek (tanyák, fasorok, ligetek, kutak, utak, mezsgyék) sok helyen eltűntek. A fajok megőrzése érdekében szükséges az élőhelyek fajgazdagságának növelése, valamint a tájelemek változatosságának visszaállítása. A hagyományos élőhelyek helyreállítása során nem képződik olyan haszon, ami a gazdaság értékét, termelékenységét érinti, sőt a tájképet is meghatározó elemek fenntartása további elfoglaltságot, költséget jelent a gazdálkodónak. A nem termelő beruházások jelentős mértékben elősegítik a termőhelyi viszonyoknak megfelelő, környezetkímélő tájhasznosítást azáltal, hogy lehetővé teszik azoknak a beruházás típusoknak a támogatását, amelyek nélkülözhetetlenek egyes agrár-környezetgazdálkodási előírások bevezetéséhez, illetve az előírások teljesítéséhez, valamint emelik a Natura 2000 és egyéb, a programban meghatározott magas természeti értékű területek közjóléti értékét.

Az intézkedés céljai:

Az intézkedés fő célja a vidéki táj megőrzése, az egyedi tájértékek fennmaradásának elősegítése, a növény- és állatvilág fajgazdagságának emelése, a környezeti állapot javítása, az önként vállalt agrár-környezetgazdálkodási előírások betartásának lehetővé tétele, valamint az előírások teljesítésének segítése és a Natura 2000 és egyéb magas természeti értékű területek közjóléti értékének növelése.

Az intézkedés tartalma:

Az intézkedés keretében az agrár-környezetgazdálkodási kifizetések alapján vállalt kötelezettségek teljesítéshez kapcsolódó, illetve azt elősegítő beruházások, illetve a gazdaságok területén megvalósított Natura 2000 program vagy egyéb, magas természeti értékű területek közjóléti értékét növelő beruházások támogathatók.

Az intézkedés részterületei (alintézkedések, tevékenységek):

A nem termelő beruházások olyan beruházásokat jelentenek, melyek a gazdaságok értékét, jövedelemtermelő képességét jelentősen nem befolyásolják, de annak természeti, illetve közjóléti értékét növelik.

Tevékenységtípusok szerinti felosztás

Eszközbeszerzések:

Olyan nem termelő beruházásnak minősülő eszközök beszerzésének támogatása, melyek elősegítik az agrár-környezetgazdálkodási intézkedés teljesítését, vagy növelik a Natura 2000 terület és egyéb magas természeti értékű terület közjóléti értékét.

Az intézkedés keretein belül az alábbi eszközök beszerzésére vehető igénybe támogatás:

a) gyep hasznosítás során alkalmazható fa alapanyagú kerítés,

b) természetes alapanyagú, engedélyezett (fa, nád) madárvédelmi berendezések.

Területhasználattal kapcsolatos beruházások:

A mezőgazdasági parcellák szegélyén létesített, növény és állatfajok életfeltételeit biztosító cserjesorok, mezővédő fasorok, füves mezsgyék, rovarteleltető bakhátak létesítése hozzájárul a biodiverzitás növekedéséhez, a zöld folyosó rendszer parcella szintű elemeinek megteremtéséhez, a szélerózió és vízerózió csökkentéséhez, értékes nyílt élőhelyek rehabilitációjához továbbá az élő szervezetek életfeltételeinek biztosításához.

Az intézkedés keretein belül az alábbi nem termelő beruházásokra vehető igénybe támogatás:

a) sövény telepítése mezőgazdasági táblák szegélyein;

Általános előírások:

- a legkisebb támogatható terület 1 ha;
- a kérelmezőnek rendelkeznie kell az illetékes erdészeti hatóság által jóváhagyott telepítési tervvel
- a sövény mérete el kell hogy érje a 250 méter hosszúságot, szélessége pedig legalább 1,5 méter, legfeljebb 3 méter lehet;
- a sövény területi kiterjedése nem haladhatja meg az érintett parcella 5%-át;
- az alkalmazott sortáv legfeljebb 1,2 m, a tőtáv pedig legfeljebb 0,7 m a sövénytelepítésnél;
- legalább 3 növényfajból álljon a telepített sövény és egyik faj sem haladhatja meg az ültetvény 70%-át.

b) mezővédő fásítás;

Általános előírások:

- a legkisebb támogatható terület 3 ha;
- a kérelmezőnek rendelkeznie kell az illetékes erdészeti hatóság által jóváhagyott telepítési tervvel
- a fásítást 250 m hosszú és 15 m széles területen kell megvalósítani, a szélességet úgy kell meghatározni, hogy 0,7 m távolságra legyen a bokorsáv szélétől (a fák várható alakja miatt);
- a támogatással érintett egybefüggő fásítás kiterjedése nem érheti el a 0,5 ha-t;
- a fásításhoz őshonos fa- és sövényfajokat kell használni módosított alakú koronával;

c) füves mezsgyék létesítése;

Általános előírások:

- a legkisebb támogatható terület 1 ha;
- a füves mezsgye területe nem haladhatja meg a földterület 10%-át,
- a parcella határoknál 4 m széles füves mezsgyét kell vetni,
- a füves mezsgye hosszának meg kell egyeznie a sövény vagy a mezővédő fásítás hosszával,
- a füves mezsgyét tilos legeltetni, illetve égetni,
- műtrágya és növényvédőszerek alkalmazása tilos.

d) rovarteleltető bakhát létesítése;

Általános előírások:

- a legkisebb támogatható terület 1 ha;
- a bakhát mérete el kell, hogy érje a 250 m hosszúságot, a 2 m szélességet és a 25-40 cm magasságot;
- a bakhát területe nem haladhatja meg az érintett parcella 5%-át;
- a bakhátat kétirányú összeszántással kell kialakítani;
- a bakháton gyeptelepítést kell végezni.

e) ültetvény sorköz gyepesítése;

Általános előírások:

- a legkisebb támogatható terület 0,5 ha;
- gyeptelepítés az alábbiakban meghatározott aláírások alapján

f) gyeptelepítés

fa) környezetvédelmi célú földhasználatváltás gyeptelepítéssel

Általános előírások:

- támogatásra jogosult területek (MePAR alapján): érzékeny ivóvízbázisok védőterületei, 12%-nál nagyobb lejtésű szántó, árvíz sújtotta vagy belvizes területek, a Vásárhelyi Terv célterületei, kedvezőtlen adottságú szántók.
- a legkisebb támogatható parcellaméret 0.3 ha,
- a legkisebb támogatható terület 1 ha;
- gyeptelepítéshez legalább három fajból álló fű- vagy pillangós növény magkeverékét kell használni

- műtrágya és szerves trágya alkalmazása vetéskor engedélyezett, de a maximálisan a területre kivihető nitrogén hatóanyag tartalom nem haladhatja meg a 170 kg/ha-t.

fb) természetvédelmi célú gyeptelepítés

Általános előírások:

- támogatásra jogosult területek: (a MePAR-ban meghatározott) kijelölt MTÉT területen lévő szántó
- a legkisebb támogatható parcellaméret 0.3 ha,
- a legkisebb támogatható terület 1 ha;
- gyeptelepítéshez legalább öt fajból álló fű- vagy pillangós növény magkeverékét kell használni,
- a gyeptelepítéshez műtrágya és szerves trágya alkalmazása hektáronként 90 kg nitrogén mennyiségig engedélyezett.

A tevékenységek egyéb támogatások szerinti felosztása:

- *Az 1698/2005 Rendelet 36. cikke a) bekezdésének (iv) pontjában szereplő követelményeivel, valamint más, agrár-környezetgazdálkodási célokkal való kapcsolat bemutatása:*

Az önként vállalt **agrár-környezetgazdálkodási előírásokhoz** (214.A és B intézkedések), valamint a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv agrár-környezetgazdálkodási kifizetéseihez (a 150/2004. (X.12.) FVM rendelet alapján) kapcsolódó nem termelő beruházások elősegítik az agrár-környezetgazdálkodási intézkedések teljesítését, valamint hozzájárulnak a biodiverzitás növekedéséhez, a zöld folyosó rendszer parcella szintű elemeinek megteremtéséhez, a szélerózió és vízerózió csökkentéséhez, értékes nyílt élőhelyek rehabilitációjához továbbá az élő szervezetek életfeltételeinek biztosításához.

- *A közösségi értékek bemutatása Natura 2000 területen, vagy más magas természeti értékű területen, azok fokozása érdekében:*

A gazdaságok területén megvalósított nem termelő beruházások növelik a **Natura 2000 területek vagy egyéb magas természeti értékű terület** közjóléti értékét, hozzájárulnak a biológiai sokféleség növeléséhez, a zöld folyosó rendszer parcella szintű elemeinek megteremtéséhez, a szélerózió és vízerózió csökkentéséhez, értékes nyílt élőhelyek rehabilitációjához továbbá az élő szervezetek életfeltételeinek biztosításához. A gazdaság gyep, szántó, művelési ágú területén a tájképi örökséghez tartozó kis léptékű építmények, látványelemek, tájképi elemek helyreállítása emeli a terület tájképi értékét.

A kedvezményezettek köre:

Gazdálkodók:

- Ha részt vesznek az „agrár-környezetgazdálkodási” intézkedésben (39. cikk),
- Vagy „a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv keretében történő agrár-környezetgazdálkodási kifizetések” intézkedésben (a 150/2004. (X.12.) FVM rendelet alapján),
- Vagy a „Natura 2000 kifizetések mezőgazdasági területen” (38. cikk) intézkedésben,
- Vagy ha magas természeti értékű területen gazdálkodnak,
- Vagy ha speciálisan az egyes alintézkedések végrehajtásához kijelölt területen, pl. 12%-nál nagyobb lejtésszögű területeken, sérülékeny ivóvízbázisok védőterületein gazdálkodnak, és amennyiben vállalják, hogy az agrár-környezetgazdálkodási intézkedés (214.A) keretében támogatást igényelnek a környezetvédelmi célú földhasználat váltás (B.4.1) vagy a természetvédelmi célú földhasználat váltás (B.4.2.) célprogramra.

Az önkormányzati és állami szervezetek nem támogathatóak, mivel a támogatásuk a KEOP-on keresztül valósul meg.

Azok a területek nem jogosultak támogatás igénybevételére füves mezsgye telepítése céljából ezen intézkedés keretein belül, melyek már részesültek támogatásban a Nemzeti Vidékfejlesztési Terven belül (a 150/2004. (X.12.) FVM rendelet alapján) füves mezsgye telepítésére.

Amennyiben a beruházások nem kapcsolódnak az agrár-környezetgazdálkodási célprogramokhoz, a pályázónak igazolnia kell, hogy milyen környezeti előnyökkel jár a beruházás. Így a mezőgazdasági területek Natura 2000 kifizetéseiben részesülő gazdáknak, akik magas természeti értékű területeken gazdálkodnak, igazolást kell kérniük a területileg illetékes nemzeti park igazgatóságtól arra vonatkozóan, hogy a beruházás nem kapcsolódik az agrár-környezetgazdálkodási célprogramokhoz.

Az intézkedés szempontjából:

Magas Természeti Értékű Területek (MTÉT) azokat az európai területeket jelentik, ahol a mezőgazdasági hasznosítás a fő (általában a domináns) földhasználati forma, és ahol ez a mezőgazdasági hasznosítás támogatja a nagy faj- és élőhelydiverzitást, az

európai természetmegőrzési szempontok alapján fontosnak ítélt fajok jelenlétét, vagy mindkettőt.

Az MTÉT területi meghatározása a jelenlegi Natura 2000, valamint Érzékeny Természeti Területek területi felülvizsgálatával kerül véglegesítésre. (15. melléklet)

A támogatás formája:

Vissza nem térítendő, maximált áras támogatás.

A támogatás maximális mértéke minden esetben a megfelelő szakértői vélemények alapján, a helyi körülményeket és az aktuális földhasználati módokat is figyelembe véve került meghatározásra.

A támogatás aránya:

100%

A támogatás mértéke és felső határa:

A támogatás felső határa:

<u>Eszközbeszerzés esetén:</u>

gyep hasznosítás során alkalmazható fa alapanyagú kerítés	315 euró/100 m
természetes alapanyagú madárvédelmi berendezések	60 euró/berendezés

<u>Földgazdálkodással kapcsolatos tevékenységek esetében:</u>

sövény telepítése mezőgazdasági táblák szegélyén;	300 euró/100 fm
mezővédő fásítás;	800 euró/100 fm
füves mezsgye létesítése;	30 euró/100 fm
rovarteleltető bakhát létesítése;	30 euró/100 fm
ültetvény sorköz gyepesítése;	310 euró/ha
gyeptelepítés;	310 euró/ha

A projektek száma kedvezményezettenként:

Évente legfeljebb egy igénylés nyújtható be.

Finanszírozás:

Közpénzekből történő teljes hozzájárulás: 11 224 271 euró
EMVA-hozzájárulás: 8 626 514 euró

Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:

Kapcsolódás a Program más intézkedéseihez

Az intézkedés jogosult területét és kedvezményezettjeit tekintve is közvetlenül kapcsolódik a „Natura 2000 kifizetések” intézkedéshez (38 cikk.). Szükség esetén a nem termelő beruházások teremtik meg a Natura 2000 és egyéb magas természeti értékkel rendelkező területek megfelelő állapotát, illetve kiegészítő beruházásokkal növelik azok közjóléti értékét. Hasonló a kapcsolódás az „Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések” intézkedéshez (39. cikk).

Az intézkedésben támogatható beruházásokra az intézkedés kedvezményezettjei (területi lehatárolások és kötelezettségvállalások alapján) a „Mezőgazdasági üzemek korszerűsítése” (26. cikk) és a „A mezőgazdaság és erdészet fejlesztésével és korszerűsítésével összefüggő infrastruktúra javítása és fejlesztése” (30. cikk) keretein belül nem pályázhatnak ugyanarra a jogcímre, eszközbeszerzésre.

Az intézkedés pozitív hatással van a „turisztikai tevékenységek ösztönzése” intézkedés (55. cikk) megvalósulására azáltal, hogy a környezettudatos tájhasználat elősegítésével, a területek közjóléti értékének növelésével annak alapjául szolgál (természeti érték, mint térségi turisztikai vonzerő), valamint fokozza a „vidéki örökség megőrzése és korszerűsítése” intézkedés (57. cikk) vidéki élet minőségére gyakorolt hatását.

Kapcsolódás más Operatív Programokhoz:

Az intézkedés a Környezetvédelmi és Energetikai Operatív Programtól (KEOP) elsősorban a támogatott tevékenységek és a kedvezményezettek körében határolódik el. A KEOP-ban támogatásra tervezett tevékenységek rendkívül hasonlatosak, elsősorban a Natura 2000 területek élőhelyfejlesztési, élőhely-rehabilitációs céljait szolgálják, továbbá elősegítik a természetbarát mezőgazdasági művelés megvalósításához szükséges eszközbeszerzések megvalósulását. Jelen intézkedés kedvezményezettjei azok a gazdaságok és gazdálkodók, melyekben az önkormányzati és állami tulajdon nem jelenik meg.

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok alapján:

Az indikátor típusa	Indikátor	Cél, 2007–2013
Output	A támogatást kapó farmgazdaságok és egyéb földgazdálkodók gazdaságainak száma	10 000 db
	A beruházás típusa:	
	Amihez a beruházások kapcsolódnak:	
	o A 36. cikk a) bekezdésének (iv) pontja szerinti intézkedésnek megfelelően vállalt kötelezettségek megvalósítása	4 000 db
	o Egyéb agrár-környezetgazdálkodási célok (biodiverzitás, vízgazdálkodás, nitrát, stb.) megvalósításához kapcsolódnak.	3 000 db
	Beruházások, melyek növelik az alábbi mezőgazdasági területek közjóléti értékét:	2500 db 500 db
	o Natura 2000 területen fekvő terület;	
	o a programban meghatározott egyéb magas természeti értékű területen fekvő terület	

	A beruházások teljes összege A beruházás típusa Amihez a beruházások kapcsolódnak: o A 36. cikk a) bekezdésének (iv) pontja szerinti intézkedésnek megfelelően vállalt kötelezettségek megvalósítása o Egyéb agrár-környezetgazdálkodási célok (biodiverzitás, vízgazdálkodás, nitrát, stb.) megvalósításához kapcsolódnak. Beruházások, melyek növelik az alábbi mezőgazdasági területek közjóléti értékét: o Natura 2000 terület fekvő terület; o a programban meghatározott egyéb magas természeti értékű területen fekvő terület	13 millió euró 5,2 millió euró 3,9 millió euró 3,2 millió euró 0,7 millió euró
Eredmény	Sikeresen gazdálkodás alá vont terület Intézkedés A hozzájárulás típusa - A biodiverzitás növelése - A vízminőség javítása - A klímaváltozás mérséklése - A talajminőség javítása - A marginalizálódás és a föld felhagyásának elkerülése	380 000 ha Közvetlen pozitív hatás Közvetett pozitív hatás Közvetett pozitív hatás Kismértékben Közvetett pozitív hatás
Hatás	A biodiverzitás-csökkenés visszafordítása (mezőgazdasági területen fészkelő vadon élő madarak állományának tekintetében)	0,3%
	Magas természeti értékű területek növekedése	5200 ha
	Bruttó tápanyagmérleg (nitrogéntöbblet) változása	-0,76 kT

5.3.2.2. Az erdősített területek fenntartható használatára irányuló intézkedések

5.3.2.2.1. A mezőgazdasági földterület első erdősítése

A támogatás jogalapja

Az 1698/2005/EK rendelet 43. cikke

Az intézkedés kódja: (221)

Az intézkedés indoklása:

Az ország területének jelenleg közel 20%-a erdészeti hasznosítású. Az ország erdősültsége javul, de nemzetközi összehasonlításban még mindig alacsonynak mondható az EU-27 átlagához képest, mely 34,2%. Hosszú távon, 35-50 év alatt az ország erdősültségét az 1990-es évek végén végzett kutatás alapján elkészített országos erdőtelepítési koncepció szerint optimálisnak tartott 27%-ra lehet növelni, ezzel mintegy 700 ezer hektár, főleg mezőgazdasági terület erdősítésével Az erdősítések többcélú fenntartható használatának, az erdők szociális és közjóléti funkciójának erősítése az intézkedés keretében tovább folytatódhat. A nem mezőgazdasági földterületek első erdősítése intézkedés keretében 2007-2013 között 2 ezer ha erdő telepítése indokolt. Az erdőtelepítés jelentőségét és szükségességét a gazdasági előnyök mellett, a talajra, vizekre, a levegőre, és a biodiverzitásra, összefoglalóan: a környezeti állapotra gyakorolt kedvező hatások is igazolják.

Az erdővel borított terület növelésének a hegyvidéken a víz, a síkságon pedig a szél által okozott erózió ellenében van pozitív hatása. A legnagyobb mértékű erdősítést az Alföldön hajtják végre, ahol az erdőterületek aránya nem éri el az országos átlagot. Ebben a régióban kevés a csapadék, az éghajlat pedig szélsőséges, de az új erdőállományok környezeti hatása enyhítheti a mezoklimatikus viszonyokat. Az erdők területének növekedése felváltja a monokultúrás, intenzív mezőgazdasági területeket, és a biodiverzitás szempontjából fontos élőhelyek alakulnak ki.

A „mezőgazdasági terület erdősítése” címet viselő intézkedésnek hozzá kell járulnia a Közösség és a tagországok által vállalt nemzetközi kötelezettségek

teljesítéséhez. Ez országos vagy alacsonyabb szintű erdészeti programokon vagy azokkal egyenértékű intézkedéseken alapul, amelyek figyelembe veszik az európai erdők védelmére rendezett miniszteri konferencián megállapított kötelezettségeket. Eleget tesz a Kyotói Egyezményben az éghajlat védelmének és a szén-dioxid szintje csökkentésének érdekében vállalt nemzetközi kötelezettségeknek.

Az intézkedés céljai:

Az intézkedés fő céljai közé tartozik az ország erdővel borított területének növelése, az erdők környezetvédelmi, társadalmi, közjóléti és gazdasági szerepének növelése és az erdészeti szektor fejlesztésével a vidéki foglalkoztatottság arányának növelése, hogy a területek alternatív hasznosításával lehetővé tegyék a mezőgazdaság újrastrukturálását. A termelésből kivont mezőgazdasági területek esetében a fenntartási költségekhez hozzájáruló éves támogatás az erdősített hektárok után, legfeljebb ötéves időtartamra terjed ki.

Környezetfejlesztési cél a biodiverzitás gazdagítása természetközeli erdők telepítésével, a vidéki táj természeti alkotórészeinek megóvása, és a táj vonzerejének elősegítése.

A teljes erdősített terület hozzájárul a víz és szél által okozott erózió elleni védelemhez, és a klímaváltozás mérsékléséért vívott küzdelemhez. Az erdőtelepítési terv jóváhagyási eljárása biztosítja azt, hogy nem valósulhat meg olyan erdősítés, amely a környezetre negatív hatást gyakorolna.

Az intézkedés tartalma:

Az intézkedés keretében támogatás adható a mezőgazdasági művelésből kivonni szándékozott területek első erdősítéséhez. Ezen belül támogatás adható a létesítési költségekre, az ápolás költségeire legfeljebb ötéves időtartamra, az erdősítés miatti jövedelem kiesés fedezésére pedig éves hektáronkénti támogatása adható, legfeljebb 15 éves időtartamra.

A kedvezményezettek köre:

Az erdőtelepítés első kiviteléhez és ápolásához nyújtott támogatást a jogosult mezőgazdasági terület jogszerű használója veheti igénybe.

Az erdőtelepítési jövedelempótló támogatást azok igényelhetik, akik az erdősítés előtt a földet művelték.

A terület csak az erdőtelepítés első kivitelének támogatására jogosult, ha a terület használója 50% feletti állami tulajdonban lévő gazdasági társaság, illetve költségvetési intézmény.

Emelt szintű jövedelempótló támogatásra jogosult gazdálkodók:

Gazdálkodó/mezőgazdasági termelő: az a mezőgazdasági tevékenységet végző magánszemély, vagy magánszemélyek társulása, aki a támogatási kérelem benyújtásának évében igazoltan munkaidejének legalább 25%-át mezőgazdasági tevékenységre fordítja és jövedelmének legalább 25%-a igazoltan mezőgazdasági tevékenységből származik.

Támogatásra jogosult területek

Jogosult mezőgazdasági terület: az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap Garancia Részlegéből, valamint az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott egységes terület alapú támogatás igénybevételekor a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer besorolása alapján támogathatónak minősül. A Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer rendszeres aktualizálása biztosítja, hogy olyan földterületek kerüljenek erdősítésre, amelyek az erdősítést megelőzően mezőgazdasági művelés alatt állnak.

Az intézkedés szempontjából:

Erdő: Magyarországon szigorúbb feltétel van a lombkorona-borítás, és kevésbé szigorú a terület méretére vonatkozóan, mint az 1974/2006/EK rendelet 30. cikkében, a következő okok miatt: az 1996. évi LIV. sz. törvény 5. §, és a végrehajtására kiadott 29/1997. (IV.30.) FM rendelet 3. § (1) bekezdésének b) pontja szerinti erdőmeghatározás alapján: Magyarországon erdőnek tekintjük az ezerötszáz négyzetméternél (beleértve a nyiladékokat és a tűzpásztákat is) nagyobb kiterjedésű, a talajt legalább 50%-ban (erózió illetve természetvédelem esetén 30%-ban) borító lombkorona-fedettséggel bíró, fákkal borított területet, abban az esetben is, ha valamilyen eleme ideiglenesen hiányzik. A kevésbé szigorú feltétel a terület méretére vonatkozóan Magyarország rendkívül széttöredezett termőhelyi viszonyaival magyarázható. Az összes magyar erdő elérheti az 1974/2006/EK rendelet 30. cikkében meghatározott öt méteres magasságot.

Rövid vágásfordulójú fajok: olyan fajok, amelyeknek a rotációs ideje, vagyis az egy adott parcellán két vágás között eltelt idő kevesebb, mint 15 év.

A célterület kijelölése

Az erdősítési területek kiválasztásának előfeltétele és kritériuma annak biztosítása, hogy a tervezett intézkedések megfelelnek a helyi körülményeknek és a környezetvédelemre, illetve a biodiverzitásra vonatkozó, a végrehajtási rendelet 34. cikke és az 1698/2005/EK rendelet 50. cikkének (6) bekezdése szerinti követelményeknek.

A helyi körülményeknek és környezetvédelmi követelményeknek való megfelelést a következők biztosítják:

Az erdőtelepítés Magyarország teljes területén hozzájárul a klímaváltozás negatív hatásai elleni védekezéshez.

Nem jelölhetők ki e célokra olyan védett természeti területek és nem támogatható Natura 2000 területek erdősítése, ahol a jelenlegi tájszerkezet és művelési ág megtartandó, és az a biológiai sokféleség megőrzése szempontjából előnyös.

Natura 2000 területek erdősítése csak akkor támogatható, ha a terület jóváhagyott és érvényes Natura 2000 fenntartási/fejlesztési tervvel rendelkezik, és a terv megengedi az erdősítést.

Nem védett gyepterületek erdősítése csak a területileg illetékes nemzeti park igazgatóság egyetértésével lehetséges.

- A kedvezményezettnek rendelkeznie kell az erdészeti hatóság által kiadott és a kedvezményezett nevére szóló erdőtelepítési engedéllyel (az erdőtelepítési kivitelezési terv jóváhagyó határozatával); A telepítési tervet az erdőről az erdők és az erdők védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény alapján csak okleveles erdőmérnök készíthet a helyi viszonyok és ökológiai tulajdonságok figyelembe vételével. Az illetékes hatóságok (természetvédelemi, honvédelmi és vízvédelmi szakhatóságok) is részt vesznek a jóváhagyási eljárásban.
- A tervezett erdőtelepítésnek az adott erdészeti ökológiai régióban támogathatónak minősített célállomány-típussal kell történnie.

Az erdőtelepítési kivitelezési tervnek tartalmaznia kell:

- az erdőgazdálkodó nevét, címét,
- az erdőtelepítéssel érintett terület ingatlan-nyilvántartási adatait és az ingatlan-nyilvántartási térkép kivonatos másolatát,
- a körzeti erdőterv térképkivonatát, amelyen fel kell tüntetni a telepítendő területet és a talajmintavételek helyét,
- az erdőtelepítéssel érintett terület tulajdonosainak beleegyező nyilatkozatát,
- a terület termőhelyi adatait,
- az erdő javasolt rendeltetését,

- a telepíteni tervezett fő- és elegyfa fajokat, illetve fajtákat, azok elegyarányát, az elegyítés módját, az ültetési hálózatot (magvetés esetén a sortávolságot és a felhasználni kívánt szaporítóanyag mennyiséget), a talaj-előkészítés, valamint az ültetés vagy magvetés módját,
- a telepítés kezdésének és várható befejezésének tervezett időpontját.

Az erdőtelepítési kivitelezési tervhez csatolni kell a termőhelyi adatok meghatározása alapjául szolgáló termőhelyvizsgálati jegyzőkönyvet, melynek mintáját az Erdőrendezési Szabályzat tartalmazza.

A kérelmek pontrendszeren alapuló jóváhagyási eljárása, amelyben előnyt élvez:

- A védelmi célú erdősítések, melyek hozzájárulnak az erózió elleni védekezéshez. (becsült érték: 7.000 hektár)
- A vízgyűjtőterületeken tervezett erdőtelepítések. (A 240/2000. (XII.23.) Korm. rendelet szerint) (becsült érték: 3.500 hektár)
- A kívánatosnál alacsonyabb erdősültségű területeken tervezett erdősítések. (a Nagyalföld és az alacsony erdőborítottságú területek) (becsült érték: 38.000 hektár)
- A nagy népességgel bíró területeken tervezett erdősítések, ahol az erdők levegőtisztításban, egészségvédelemben betöltött szerepe fokozottabban érvényesül. (becsült érték: 6.500 hektár)
- A nagyobb biodiverzitással rendelkező, őshonos, elegyes erdők. (becsült érték: 54000 hektár)
- Az adott erdészeti táj természetszerű faállománytípusával tervezett erdőtelepítések. (becsült érték: 20.000 hektár)
- Az Országos Területrendezési Tervről szóló törvény alapján erdőgazdálkodási, és vegyes területhasználati térségben tervezett erdősítések. (becsült érték: 50.000 hektár)

A célterület megoszlása művelési ágak szerint:

Művelési ág	Várt terület (ha)
Legelő	3000
Gyümölcsös	900
Szántó	61700
Szőlőültetvény	400
Összterület	66000

A tervezett intézkedések és a nemzeti/részben nemzeti erdészeti programok, vagy más, azzal egyenértékű intézkedések és a Közösségi Erdészeti Stratégia közötti kapcsolat

A „nemzeti erdőtelepítési program" intézkedés figyelembe veszi a az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXIV. törvény és a Kormány által az 1110/2004. (X.27.) határozattal jóváhagyott Nemzeti Erdőprogram vonatkozó rendelkezéseit. Mindkét dokumentum prioritásként kezeli az erdők telepítését. Az Erdőprogram végrehajtása során a Közösségi Erdészeti Stratégiát vettük figyelembe.

Kapcsolódás az Erdővédelmi Tervvel a magas, illetve közepes erdőtűz-veszélyeztetettségi kategóriákba sorolt területeken, és alapvető elemek, melyek biztosítják az intézkedések megfelelését a védelmi tervnek

A 12/1997. BM rendelet alapján minden erdőterület besorolásra kerül valamelyik tűzveszélyességi kategóriába, és ennek megfelelően tűzvédelmi terveket kell készíteni rájuk.

A Natura 2000 területek erdősítésére vonatkozó követelmények

Natura 2000 területek erdősítése csak akkor támogatható, ha a terület jóváhagyott és érvényes Natura 2000 fenntartási/fejlesztési tervvel rendelkezik, és a terv megengedi az erdősítést.

A Natura 2000 területen az Akác, Nemes nyár és Fenyő támogatási csoportba tartozó célállományok telepítése jelen intézkedés keretén belül nem támogatott, még érvényes kezelési terv birtokában sem.

A támogatás csökkentése vagy visszafizetése

A felvett támogatás jogosulatlanul igénybe vett támogatásnak minősül, és az adott erdőrészlet támogatási jogosultsága megszűnik, ha:

- az erdőtelepítés a kedvezményezett hibájából hiúsul meg;
- a kedvezményezett a támogatást nem a jóváhagyott célra fordítja;
- a kedvezményezett a megvalósítást követően a támogatás eredeti célját megváltoztatja;
- az adott erdőrészlet vonatkozásában a kedvezményezett az erdőtervtől bejelentés nélkül, vagy a bejelentéstől eltérő tartalommal, az erdészeti hatóság által támasztott kifogás ellenére hajt végre változtatást;
- a kedvezményezett a támogatási időszakban az erősítési területét, vagy annak egy részét engedély nélkül más célra igénybe veszi.

Az ápolási támogatás feltételeinek be nem tartása esetén az adott erdőrészletre az ápolási támogatás nem fizethető ki.

Amennyiben a tervben foglalt elegyfajokat a meghatározott időpontig nem telepíti el, az erdőrészletre vonatkozó támogatási jogosultsága megszűnik, és az addig felvett ápolási támogatás a jegybanki alapkamat kétszeresével növelten visszafizetendő.

Ha a támogatási időszak bármely szakaszában a támogatási feltételek teljesülésének elmaradása a kedvezményezett súlyos gondatlanságának vagy szándékos magatartásának következménye, úgy a kedvezményezett:

- köteles e rendelet alapján, az adott kérelme vonatkozásában már felvett támogatást a jogosulatlanul igénybe vett támogatásra vonatkozó szabályok szerint visszafizetni, és
- a megállapítás évét követő két évig támogatásban nem részesülhet.

A támogatás formája:

Vissza nem térítendő, területalapú támogatás

A támogatás mértéke:

Az első kivitel támogatásának intenzitása a támogatható költségek maximum 80%-a lehet a hegyvidéki területeken fekvő és a hegyvidéken kívüli hátrányos helyzetű. Egyéb területeken a támogatható költségek maximum 70%-a.

A támogatás intenzitása 50-70% között van, és függ a tervezett célállománytól, a terület lejtésétől.

A támogatás értéke és felső határa:

Hivatkozva az 1974/2006/EGK tanácsi rendelet 48. és 53. cikkére, a kifizetett összegek mértéke állandó, és kiszámításuk hektáronkénti alapon történik, ezért a kifizetési eljáráshoz számla nem szükséges.

Az első kivitel és az ápolás költségeinek támogatása függ a tervezett célállománytól, és attól, hogy az adott terület géppel járható-e illetve sem.

A jogosultsági csoport neve	**Tölgy és bükk**	**Egyéb kemény lombú**	**Egyéb puha lombú**	**Akác**	**Nemes nyár**	**Fenyő**
Támogatási időszak a jövedelem kiesési csoportokban	Év					
	15	15	10	5	5	5
Létrehozás	euró/hektár					
10 fok alatt*	1 520	1 040	940	810	880	670
10 fok felett**	1 830	1 240	1 130	970	0	810

Ápolási költségek	euró/hektár/év					
10 fok alatt*	236	241	174	156	186	192
10 fok felett**	284	290	209	187	0	230

**: A lejtők 10 fokosak vagy 10 foknál lankásabbak.*

***: A lejtők 10 foknál meredekebbek.*

A kiegészítő hozzájárulás típusa*	**A hozzájárulás összege**
Padka kialakítás	12,63 euró/100 m
Bakhát kialakítás	412,15 euró/ha
Kerítés kialakítás	3,15 euró/m
Villanypásztor kialakítás	1,37 euró/m

**Ezek a költségek az első kivitel kiegészítő költségei abban az esetben, ha a kedvezményezett ezeket az elemeket az erdősítés során alkalmazni kívánja .*

Az erdősítésből származó jövedelem kiesés fedezésére irányuló éves támogatás maximuma mezőgazdasági termelők és társulásaik esetén 700 Euró hektáronként, bármely egyéb természetes személy vagy magánjogi jogalany esetén 150 Euró hektáronként.

A jövedelempótló támogatások az erdősítéssel érintett terület művelési ágától is függően kerülnek meghatározásra, és az előzetes becslések szerint legalább 50 euró nagyságrendű hektáronkénti támogatási összegűek.

euró/hektár/év		
	gyepterületek	egyéb mezőgazdasági terület
Gazdálkodó	92	242
Egyéb, nem gazdálkodó	57	150

A támogatásból kizártak köre:

Nem vehető igénybe támogatás:

Közösségi korlátozás:

a) Nem vehető igénybe támogatás karácsonyfa- és díszítőgally-telep létesítésére;

b) A támogatást nem veheti igénybe az, aki az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló

1698/2005/EK tanácsi rendelet 23. cikke szerinti gazdaságátadási (korai nyugdíjba vonulási) támogatásában részesül.

Tagállami korlátozás:

a) egy vágásfordulóra létesített faültetvényre;

b) a 15 évnél rövidebb vágáskorral tervezett faállományok telepítésére;

c) a tervezett erdőtelepítés helye szerinti erdészeti ökológiai régióban nem támogathatónak minősített célállomány-típusra.

d) arra a területre, melyen köztesművelést végeznek, nem vehető igénybe jövedelempótló támogatás

A következő fafajok nem telepíthetők: zöld juhar (*Acer negundo*), bálványfa (*Ailanthus altissima*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*), kései meggy (*Padus serotina*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*).

Az ültetés és a fenntartás, valamint a kieső jövedelem pótlási költségeinek kiszámításánál alkalmazott módszer leírása. Amennyiben ez az utóbbi esetben számottevő, a módszereknek figyelembe kell venniük az 1782/2003/EK rendelet keretében nyújtott támogatásokat is.

Részletesen lásd a 7. mellékletben.

Rendelkezések a számítási módszer Bizottság által történő ellenőrizhetőségének érdekében:

A támogatási összegeket az erdészeti hatóság számította ki.

Általános költségek:

Az általános költségeket a normatív támogatás tartalmazza. Ezek a „A kifizetett összegek kiszámításának módszere” című mellékletben, az első telepítés és fenntartás alkalmával felmerülő tevékenységek között találhatók.

Ellenőrizhetőség:

Adminisztratív és helyszíni ellenőrzések a kifizetések előtt.

Finanszírozás

Közpénzekből történő hozzájárulás: 257 019 568 euró

EMVA-hozzájárulás: 197 534 690 euró

Átmeneti megállapodások / intézkedések

A 2004 és 2006 közötti telepítésekre vonatkozó kötelezettségek miatti késedelmes kifizetések az EMVA-program végrehajtásának időszakában továbbra is folytatódnak, az 1320/2006/EK rendelet 7. cikke alapján. (a 2006. évi telepítésektől függően 100-120 millió euró kifizetése válik szükségessé). A jelenlegi kötelezettségek alapján ez a teljes összeg legfeljebb 115,4 millió euró.

Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:

Kapcsolódás a Program más intézkedéseihez:

Az intézkedés szorosan kapcsolódik a II. tengely intézkedéseihez: a nem mezőgazdasági területek első erdősítéséhez, a mezőgazdasági területek első erdősítéséhez, a mezőgazdasági területeken történő első agrár-erdészeti rendszerek első kialakításához, az erdő-környezetvédelmi intézkedésekhez és a Natura 2000 intézkedéshez. Az intézkedés szorosan kapcsolódik az I. tengely egyik intézkedéséhez: „a mezőgazdasági és az erdészeti termékek értékének növelése”.

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok alapján:

Az indikátor típusa	Indikátor	Cél
	Az erdősítési támogatás kedvezményezettjeinek száma	6600 db
	A földtulajdon típusa	
	- magánbirtokú mezőgazdasági földterület (természetes személyek vagy magánjogi társaság)	5800 db
	- önkormányzat által birtokolt mezőgazdasági földterület	800 db
	A kötelezettségvállalás „életkora”	4300 db
	- Meglévő kötelezettségek (2080/2992; 1257/1999; 1698/2005 rendeletek)	2300 db
	- Új kötelezettségvállalások	
	Környezetvédelmi indoklás	Közvetlen, pozitív
	o Az erózió vagy elsivatagosodás megakadályozása	Közvetlen, pozitív
	o A biodiverzitás növelése	Közvetett, pozitív
	o Vízbázisvédelem	Közvetlen, pozitív
	o Árvízmegelőzés	Közvetlen, pozitív
	o Az éghajlatváltozás mérséklése	
	o Egyéb	
Output	Beültetett erdőterület (ha)	66 000 ha
	A földtulajdon típusa	
	- magánbirtokú mezőgazdasági földterület (természetes személyek vagy magánjogi társaság)	63 000 ha
	- helyi hatóság által birtokolt mezőgazdasági földterület	3 000 ha
	Környezetvédelmi indoklás	Közvetlen, pozitív
	o Az erózió vagy elsivatagosodás megakadályozása	Közvetlen, pozitív
	o A biodiverzitás növelése	Közvetett, pozitív
	o Vízbázisvédelem	Közvetlen, pozitív
	o Árvízmegelőzés	Közvetlen, pozitív
	o Az éghajlatváltozás mérséklése	
	o Egyéb	
	A fa típusa	500 ha
	- Tűlevelűek	65 500 ha
	- Lombos fafajok	0
	- Rövid távú kitermelésre szánt gyorsan növő fafajok	
	A kötelezettségvállalás „életkora”	0
	- Meglévő kötelezettségvállalások	66 000
	- Új kötelezettségvállalások	

Eredmény	Sikeresen erdősített terület Intézkedés A hozzájárulás típusa - A biodiverzitás növelése - A vízminőség javítása - A klímaváltozás mérséklése - A talajminőség javítása - A marginalizálódás és a föld felhagyásának elkerülése	66 000 ha Közvetlen, pozitív Közvetett, pozitív Közvetlen, pozitív Közvetett, pozitív Közvetett, pozitív
Hatás	A biodiverzitás csökkenésének visszafordítása (mezőgazdasági területen fészkelő, vadon élő madarak állományindexe; 2000 = 100%)	- 0,1%
	Bruttó tápanyagmérleg (nitrogéntöbblet) változása	-6,25 kT
	Megújulóenergia-termelés növekedése (ásványolaj-egyenérték)	421 kT

5.3.2.2.2. Agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági földterületeken

A támogatás jogalapja:

Az 1698/2005/EK rendelet 44. cikke

Az intézkedés kódja: (222)

Az intézkedés indoklása:

Az agrár-erdészeti rendszerek olyan extenzív földhasználati rendszerek, amelyekben ugyanazon a földterületen fákat nevelnek és mezőgazdasági tevékenységet is folytatnak, kialakítva a mezőgazdasági és erdőterületek mozaikjait. Az agrár-erdészeti rendszerek, mint kiváló minőségű fa és egyéb erdészeti termékek előállítását célzó, extenzív mezőgazdasági és erdőgazdasági rendszerek kombinációi, nagy ökológiai, tájképi- és társadalmi értéket jelentenek. Az agrár-erdészeti rendszerek tekintetében a fás legelők hasznosítása rendelkezik Magyarországon történelmi hagyományokkal. Az intézkedés rendkívüli lehetőséget jelent az új földhasználati rendszerek bevezetésére. Gazdálkodási szempontból az agrárerdészeti rendszerek bevezetése bizonyos speciális régiókban (ártéri területek, szél és vízerózióval veszélyeztetett területek) várhatóan komoly pozitív környezeti hatásokkal jár majd.

Az intézkedés – multifunkcionális jellegéből adódóan – bővíti a lakosság jövedelemszerzési lehetőségeit, és biztosíthatja a gazdálkodás folytatását a korábban intenzív hasznosítású, kedvezőtlen adottságú területek és Natura 2000 területek esetében. Az intézkedésnek kiemelt szerepe van a fenntartható ártéri tájgazdálkodási módok újbóli bevezetésében. Az agrár-erdészeti rendszerek létrehozása és fenntartása által érintett területek környezeti állapota a mozaikosság erősödése következtében javul, növekszik a biodiverzitás, és az állandó növényborítás biztosításával jelentősen csökken az erózió.

Az intézkedés elősegíti a vidéki területeken található természeti erőforrások védelmét és javítja állapotukat. Hozzájárul a környezetvédelmi célkitűzések megvalósításához, a talaj védelméhez és a biológiai sokféleség eltűnésének megelőzéséhez.

Az intézkedés jó lehetőséget teremt az integrált, ökológiai gazdálkodás megvalósítására, valamint elősegíti a régióra jellemző fajták hasznosítását (földrajzi jelölések/árujelzők).

Az agrár-erdészeti rendszerek kiválóan alkalmasak a vidék vonzóbbá tételére, a meglévő munkahelyek megőrzésére és újak létrehozására, valamint a vidéki emberek életminőségének javítására.

Az intézkedés céljai:

Globális célok:

- A vidéki területek jövedelemszerzési lehetőségeinek javítása.
- Hozzájárulás a környezetvédelmi célokhoz.
- Hozzájárulás a vidéki táj védelméhez.
- Hozzájárulás a biodiverzitás védelméhez.

Specifikus célok:

- Biodiverzitás növelése, mozaikos tájszerkezet kialakítása.
- A hagyományos tájgazdálkodási formák fenntartása, újak kifejlesztése.
- Új típusú agrár-erdészeti rendszerek bevezetése.
- A vidéki jövedelemszerzési lehetőségek diverzifikálása.
- A mezőgazdasági területek alternatív hasznosításának bevezetése.
- Szél- és vízerózió elleni védelem.

Működési célok:

- Mezőgazdasági területek felhagyásának elkerülése agrár-erdészeti rendszerek létrehozásával.
- Folyamatos talajborítottság biztosítása agrár-erdészeti rendszerek létrehozásával.

Az intézkedés tartalma:

Az agrár-erdészeti rendszerek olyan extenzív földhasználati rendszerek, amelyekben ugyanazon a földterületen fákat nevelnek és mezőgazdasági tevékenységet is folytatnak, kialakítva a mezőgazdasági és erdőterületek mozaikjait.

Az intézkedés keretében a pályázók mezőgazdasági és erdészeti rendszereket egyesítő agrár-erdészeti rendszerek létrehozása céljából részesülnek támogatásban. A támogatás a létesítési költségeket fedezi.

Az agrár-erdészeti rendszerek létrehozása során tághálózatú vagy fasor jellegű fásítások és állattartás biztosítja az adott földterület többcélú hasznosítását. A helyi szükségleteknek és feltételeknek megfelelő fajták kiválasztása, és – a mezőgazdasági földhasználat folytatásának biztosítása érdekében – fák és gyógynövények telepítése fás legelők, legelővédő cserje- és fasorok és facsoportok kialakítása céljából, extenzív legeltetés, tág hálózatú faültetvények ipari fa előállításhoz, erdei gyümölcs-, gyógynövény- és méztermelés.

Az erdészeti hasznosítás során a termőhelyi feltételeknek megfelelő tájfajtákkal biztosítottak a fás legelők, a legelővédő cserje- és fasorok és facsoportok, az ipari fa előállítását célzó tág hálózatú faültetvények, valamint ezzel egyidejűleg erdei gyümölcs termelést is folytatnak.

A mezőgazdasági hasznosítás során, a faállomány adta előnyöket kihasználva, extenzív legeltetéssel **lehet a termelést kiegészíteni**.

A támogatást élvező agrár-erdészeti rendszerek:

- Agrár-erdészeti rendszer legeltetési célokra

Kedvezményezettek:

- Az IIER-ben regisztrált gazdálkodók
- Az ügyfél kell legyen a terület használója, tulajdonosa vagy bérlője.

Általános feltételek

- Minimum 1 ha HMT (hasznosított mezőgazdasági terület), a parcella mérete nagyobb, mint 0,3 ha.

A fa méretű elemek kialakítási előírásai

Cél:

- A táj értékének növelése őshonos fák telepítésével.
- A biodiverzitás növelése eltérő fafajok telepítésével.
- A gazdálkodók inspirálása alternatív gazdálkodási rendszerek létrehozására.
- Élelem biztosítása a védett madárfajok számára.
- A legelőerdők újbóli kialakításának támogatása.
- A legelőgazdálkodási módszerek javítása.

Előírások:

- Fatermetű elemként az erdőtörvényben erdei fafajként meghatározott fajok telepíthetők valamint 50%-elegyarányt meg nem haladó mértékben telepíthetők a következő fafajok és fafajták: háziberkenye (*Sorbus domestica*), búzával érő körte, húsvéti rozmaring alma, nemtudom szilva (Penyigei szilva), vörös szilva, besztercei szilva, mirabolán szilva, bódi szilva, rózsabarack, cigánymeggy.
- a következő fafajokat nem lehet telepíteni: zöld juhar (*Acer negundo*), bálványfa (*Ailanthus altissima*), **amerikai kőris** (*Fraxinus pennsylvanica*), **kései meggy** (*Padus serotina*), **gyalogakác** (*Amorpha fruticosa*).
- a telepítést erdészeti termőhelyfeltárásra alapozott komplex telepítési terv alapján kell elvégezni
- az erdei fajok telepítéshez csak származási igazolással rendelkező szaporító anyagot lehet használni
- A fás elemek, cserjék telepítését a támogatás kezdetétől számított egy éven belül el kell végezni
- A területen hektáronként minimum 100 db fatermetű elemet kell telepíteni ill. fenntartani, melynek mérete a gyökfőtől a csúcsrügyig legalább 100 cm,
- A támogatott terület egyenletes borításával kell a fákat telepíteni: sortáv min. 10 m, tőtáv min. 4 m, de a fák legfeljebb 20%-a kisebb tőtávú csoportban is elhelyezhető.
- A kialakított agrár-erdészeti rendszereket legalább öt évig fenn kell tartani.

Beruházási költségek

- a csemeték költségei;
- a komplex felmérés és tervezés költsége;
- a talaj-előkészítés és a telepítés költsége;
- a vetés költségei;
- fűmagvak költsége;
- a csemeték egyedi védelmének költsége.

Telepítési előírások

- gyepes élőhely kialakítása gyeptelepítéssel, melyet támogatás kezdetétől számított egy éven belül el kell végezni
- legalább 4 fajból álló fűmagkeverék vetése legalább egy pillangós alkotóval,
- gyomok, betelepülő cserje-, fafajok irtása csak mechanikai úton végezhető,
- az első évben két kaszálás engedélyezett, a legeltetés nem engedélyezett,
- a második évtől a kialakított gyepet legeltetéssel vagy kaszálással lehet hasznosítani
- legeltetés esetén a program ideje alatt csak az alábbi állatfajok legeltethetők a területen legfeljebb 1 állategység/ha sűrűségben: szarvasmarha, juh, bivaly, ló, szamár,
- a területre telepített faállomány egyedi védelméről gondoskodni kell
- legeltetés esetén ősszel egy tisztító kaszálás végzendő.

A Natura 2000 területek agrár-erdészeti rendszereinek létrehozására vonatkozó követelmények

A Natura 2000 területeken az agrár-erdészeti rendszerek létrehozása csak akkor támogatható, ha a területnek van jóváhagyott és érvényes Natura 2000 fenntartási/fejlesztési terve, és a terv megengedi az erdősítést.

A támogatás formája:

Normatív, területalapú, vissza nem térítendő támogatás.

A támogatás értéke és felső határa:

Az első kivitel támogatásának intenzitása maximum 80% a hegyvidéki területeken fekvő, a hegyvidéken kívüli hátrányos helyzetű (37. cikk) és a Natura 2000 (38. cikk) területeken a támogatható költségekből. Egyéb területeken a támogatható költségek maximum 70%-a.

A támogatás számításának módszere:

Részletesen lásd a 7. mellékletben.

Az ültetési költségekre vonatkozó támogatás mértékét az alábbi táblázat mutatja.

Agrár-erdészeti költségek	Támogatás (euró/ha)
Agrár-erdészeti rendszer legeltetési célokra	839

A támogatásból való kizárás okai

Mindenki, aki nem teljesíti a program követelményeit.

Nem támogatható karácsonyfa- és díszítőgally-telep létesítése, valamint 15 évnél rövidebb vágáskorral tervezett faállományok telepítése.

A következő fafajok nem telepíthetők: zöld juhar (*Acer negundo*), bálványfa (*Ailanthus altissima*), **amerikai kőris** (*Fraxinus pennsylvanica*), **kései meggy** (*Padus serotina*), **gyalogakác** (*Amorpha fruticosa*).

Finanszírozás:

Közpénzekből történő hozzájárulás: 813,353 euró

EMVA-hozzájárulás: 625,110 euró

Átmeneti rendelkezések (amelyek tartalmazzák a becsült költségeket):

Nincs.

Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:

Az intézkedés szorosan kapcsolódik a hegyvidéki területeken gazdálkodóknak nyújtott kifizetésekhez (37. cikk) és az agrár-környezetgazdálkodási programhoz (39. cikk) azáltal, hogy a vegyszerhasználatra a tápanyag-utánpótlásra valamint a vetésváltásra vonatkozó előírások a két intézkedésben megegyezők. A mezőgazdasági és a nem mezőgazdasági területek első erdősítése (43. és 45. cikk), a Natura 2000 intézkedés (46. cikk) és az erdő-környezetvédelmi intézkedés (47. cikk) megvalósítása szintén közvetlen területi illetve szakmai kapcsolatban van az agrár-erdészeti rendszerekkel. Gazdasági hatásait tekintve kapcsolódik továbbá az erdők gazdasági értékének javítása (27. cikk), és a mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése (28. cikk) intézkedésekhez.

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok alapján:

Az indikátor típusa	**Indikátor**	**Cél**
Output	A kedvezményezettek száma: A föld mezőgazdasági célú használata o Szántóföldi termesztés o Legelő o Egyéb	300 db Nem alkalmazható 300 Nem alkalmazható
	Az új agrár-erdészeti rendszer kiterjedése (ha) A föld mezőgazdasági célú használata o Szántóföldi termesztés o Legelő o Egyéb A fa típusa - Tölgy és bükk - Egyéb kemény lombú - Egyéb puha lombú - Akácfa - Nemes nyár - Fenyő	300 ha Nem alkalmazható 3000 ha Nem alkalmazható 1000 ha 1000 ha 1000 ha 0 0 0
Eredmény	Sikeres földhasználat alatt álló területek Intézkedés A hozzájárulás típusa - A biodiverzitás növelése - A vízminőség javítása - A klímaváltozás mérséklése - A talajminőség javítása - A marginalizálódás és a föld felhagyásának elkerülése	3000 ha Közvetlen, pozitív Közvetett, pozitív Közvetlen, pozitív Közvetett, pozitív Közvetett, pozitív
Hatás	A biodiverzitás csökkenésének visszafordítása (mezőgazdasági területen fészkelő vadon élő madarak száma, 2000 = 100%) 100%)	0%
	Bruttó tápanyagmérleg (nitrogéntöbblet) változása	-30 kT
	Megújulóenergia-termelés növekedése (ásványolaj-egyenérték)	10 kT

5.3.2.2.3. Nem mezőgazdasági földterület első erdősítése

A támogatás jogalapja:

Az 1698/2005/EK rendelet 45. cikke

Az intézkedés kódja: (223)

Az intézkedés indoklása:

Az ország területének jelenleg közel 20%-a erdészeti hasznosítású. Az ország erdősültsége javul, de nemzetközi összehasonlításban még mindig alacsonynak mondható az EU-27 átlagához képest, mely 34,2%. Hosszú távon, 35-50 év alatt az ország erdősültségét az 1990-es évek végén végzett kutatás alapján elkészített országos erdőtelepítési koncepció szerint optimálisnak tartott 27%-ra lehet növelni, mintegy 700 ezer hektár, főleg mezőgazdasági terület erdősítésével Az erdők multifunkcionális és fenntartható használata és társadalmi és közjóléti szerepük megerősítése jelen intézkedés keretében folytatható. Az előirányzott erdőtelepítés jelentőségét és szükségességét a gazdasági előnyök mellett, a talajra, vizekre, a levegőre és a biodiverzitásra gyakorolt kedvező hatások is indokolják.

Az előirányzott erdőtelepítés jelentőségét a gazdasági előnyök mellett, a talajra, vizekre, a levegőre, és a biodiverzitásra gyakorolt kedvező hatások is indokolják.

Az erdőterület növekedése pozitív hatással van a hegyvidéki területen a vízerózió, síkvidéken a szélerózió megfékezésére. Az erdőtelepítések zöme az országos átlag alatti erdősültséggel rendelkező alföldi területeken valósul meg, ahol a kevés csapadék, és a szélsőséges időjárás jellemző, ezért fokozottabban érvényesül az erdők éghajlatjavító hatása. Az erdők területének növekedése felváltja az intenzív mezőgazdasági területeket, és a biodiverzitás szempontjából fontos élőhelyek alakulnak ki.

A nem mezőgazdasági földterületek első erdősítése keretében 2007 és 2013 között 2000 hektárnyi erdőt javasolt telepíteni. Az előirányzott erdőtelepítés jelentőségét a gazdasági előnyök mellett, a talajra, vizekre, a levegőre és a biodiverzitásra gyakorolt kedvező hatások is indokolják.

A környezetfejlesztés célja a biodiverzitás gazdagítása a természeteshez közeli erdők létrehozásával, a vidéki táj természetes elemeinek megőrzése, illetve tetszetős tájkép kialakítása.

Az erdőterület növekedése pozitív hatással van a hegyvidéki területen a vízerózió, síkvidéken a szélerózió megfékezésére. Az erdőtelepítések zöme az országos átlag alatti erdősültséggel rendelkező alföldi területeken valósul meg, ahol a kevés csapadék, és a szélsőséges időjárás jellemző, ezért fokozottabban érvényesül az erdők éghajlatjavító hatása.

Az intézkedés céljai:

Az intézkedés fő célja az ország erdővel fedettségének növelése, az erdők környezetvédelmi, szociális, közjóléti és gazdasági szerepének fokozása, és a foglalkoztatottság javítása a vidéki területeken az erdészeti ágazat fejlesztésével, a mezőgazdasági átszervezés lehetővé tétele azzal, hogy elősegíti a területek alternatív felhasználását. Az erdészet céljai közé tartozik a nagy biodiverzitású természetes erdők kialakítása az őshonos fafajok arányának jelentős növelésével, különösen a védett területeken.

Környezetfejlesztési cél a biodiverzitás gazdagítása természetközeli erdők telepítésével, a vidéki táj természeti alkotórészeinek megóvása, és a táj vonzerejének elősegítése.

Az intézkedés tartalma:

Az intézkedés keretében a mezőgazdasági földterületek első erdősítése intézkedés (43. cikk) alapján támogatásra nem jogosult földterületek erdősítésére nyújtott támogatás a létesítési költségeket fedezi. A termelésből kivont mezőgazdasági területek esetében a fenntartási költségekhez hozzájáruló éves támogatás az erdősített hektárok után, legfeljebb ötéves időtartamra terjed ki

Az intézkedés keretében az ország erdőterületének mennyiségi növelése, minőségi javítása és közérdekű védelmi funkciójának fejlesztése érdekében normatív egységáras terület alapú támogatás vehető igénybe.

Az erdősítésre olyan környezeti okok miatt alkalmas területek jelölhetők ki, mint például az erózió elleni védelem, vagy az éghajlatváltozás hatásainak enyhítéséhez hozzájáruló erdészeti erőforrások bővítése, mely magában foglalja a biodiverzitás növelését, a vizek állapotának védelmét, árvízvédelmet és a klímaváltozás csökkentését. Nem lehet erdősítést végezni a védett természeti területeken vagy a Natura 2000 területeken, és nem lehet támogatást nyújtani ilyen célokra azokon a területeken, ahol a jelenlegi tájszerkezetet és művelési szektort meg kell tartani, és az a biológiai diverzitás szempontjából pozitív hatású.

A kedvezményezettek köre:

- Az erdőtelepítési első kivitelhez nyújtott támogatást a jogosult terület jogszerű használója veheti igénybe.
- Az erdőtelepítés ápolásához nyújtott támogatást a támogatásra bejelentett terület jogszerű használója akkor veheti igénybe, amennyiben az erdősíteni kívánt terület parlagterület.
- Az állami és magán tulajdonban lévő terület csak az erdőtelepítés első kivitelének támogatására jogosult, ha a terület használója 50% feletti állami tulajdonban lévő gazdasági társaság, illetve költségvetési intézmény.

Jogosult területek

Jogosult nem mezőgazdasági terület: az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap Garancia Részlegéből, valamint az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott egységes terület alapú támogatás igénybevételével a MePAR besorolása alapján nem támogathatónak minősül.

Ápolási támogatásra jogosult parlag terület: olyan jogosult nem mezőgazdasági terület, melyet **a támogatási kérelem benyújtását követően a Földmérési és Távérzékelési Intézet távérzékeléses vizsgálattal** parlag területként határoz meg.

Az intézkedés szempontjából:

Erdő: Magyarországon szigorúbb feltétel van a lombkorona-borítás, és kevésbé szigorú a terület méretére vonatkozóan, mint az 1974/2006/EK rendelet 30. cikkében, a következő okok miatt: az 1996. évi LIV. sz. törvény 5. §, és a végrehajtására kiadott 29/1997. (IV.30.) FM rendelet 3. § (1) bekezdése szerinti erdőmeghatározás alapján: Magyarországon erdőnek tekintjük az ezerötszáz négyzetméternél (beleértve a nyiladékokat és a tűzpásztákat is) nagyobb kiterjedésű, a talajt legalább 50%-ban (erózió illetve természetvédelem esetén 30%-ban) borító lombkorona-fedettséggel bíró, fákkal borított területet, abban az esetben is, ha valamilyen eleme ideiglenesen hiányzik.

A kevésbé szigorú feltétel a terület méretére vonatkozóan Magyarország rendkívül széttöredezett termőhelyi viszonyaival magyarázható. Az összes magyar erdő elérheti az 1974/2006 Bizottsági Rendelet 30. cikkében meghatározott öt méteres magasságot. *Rövid vágásfordulójú fajok*: olyan fajok, amelyeknek a rotációs ideje, vagyis az egy adott parcellán két vágás között eltelt idő kevesebb, mint 15 év.

Az erdősítési területek kiválasztásának előfeltétele és kritériuma annak biztosítása, hogy a tervezett intézkedések megfelelnek a helyi körülményeknek és a környezetvédelemre, illetve a biodiverzitásra vonatkozó, a végrehajtási rendelet 34. cikke és az 1698/2005/EK rendelet 50. cikkének (6) bekezdése szerinti követelményeknek.

A helyi körülményeknek és környezetvédelmi követelményeknek való megfelelést a következők biztosítják:

Nem lehet erdősítést végezni a védett természeti területeken vagy a Natura 2000 területeken, és nem lehet támogatást nyújtani ilyen célokra azokon a területeken, ahol a jelenlegi tájszerkezetet és művelési szektort meg kell tartani, és az a biológiai diverzitás szempontjából pozitív hatású.

Natura 2000 területek erdősítése kizárólag érvényes Natura 2000 fenntartási/fejlesztési tervvel rendelkező területen támogatható, amennyiben a terv lehetővé teszi az adott területen az erdőtelepítést.

Nem védett gyepterületek erdősítése csak a területileg illetékes nemzeti park igazgatóság egyetértésével lehetséges.

- A kedvezményezettnek rendelkeznie kell az erdészeti hatóság által kiadott és a kedvezményezett nevére szóló erdőtelepítési engedéllyel (az erdőtelepítési kivitelezési terv jóváhagyó határozatával); A telepítési tervet az erdőről az erdők és az erdők védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény alapján csak okleveles erdőmérnök készíthet a helyi viszonyok és ökológiai tulajdonságok figyelembe vételével. Az illetékes hatóságok (természetvédelemi, honvédelmi és vízvédelmi szakhatóságok) is részt vesznek a jóváhagyási eljárásban;
- A tervezett erdőtelepítésnek az adott erdészeti ökológiai régióban támogathatónak minősített célállomány-típussal kell történnie.

Az erdőtelepítési kivitelezési tervnek tartalmaznia kell:

- az erdőgazdálkodó nevét, címét,
- az erdőtelepítéssel érintett terület ingatlan-nyilvántartási adatait és az ingatlan-nyilvántartási térkép kivonatos másolatát,
- a körzeti erdőterv térképkivonatát, amelyen fel kell tüntetni a telepítendő területet és a talajmintavételek helyét,
- az erdőtelepítéssel érintett terület tulajdonosainak beleegyező nyilatkozatát,
- a terület termőhelyi adatait,
- az erdő javasolt rendeltetését,
- a telepíteni tervezett fő- és elegyfa fajokat, illetve fajtákat, azok elegyarányát, az elegyítés módját, az ültetési hálózatot (magvetés esetén a sortávolságot és a felhasználni kívánt szaporítóanyag mennyiséget), a talaj-előkészítés, valamint az ültetés vagy magvetés módját,
- a telepítés kezdésének és várható befejezésének tervezett időpontját.

Az erdőtelepítési kivitelezési tervhez csatolni kell a termőhelyi adatok meghatározása alapjául szolgáló termőhelyvizsgálati jegyzőkönyvet, melynek mintáját az Erdőrendezési Szabályzat tartalmazza.

A kérelmek pontrendszeren alapuló jóváhagyási eljárása, amelyben előnyt élvez:

- A védelmi célú erdősítések, melyek hozzájárulnak az erózió elleni védekezéshez.
- A vízgyűjtőterületeken tervezett erdőtelepítések. (A 240/2000. (XII.23.) Korm. rendelet szerint)
- A kívánatosnál alacsonyabb erdősültségű területeken tervezett erdősítések.
- A nagy népességgel bíró területeken tervezett erdősítések, ahol az erdők levegőtisztításban, egészségvédelemben betöltött szerepe fokozottabban érvényesül.
- A nagyobb biodiverzitással rendelkező, őshonos, elegyes erdők.
- Az adott erdészeti táj természetszerű faállománytípusával tervezett erdőtelepítések.
- Az Országos Területrendezési Tervről szóló törvény alapján erdőgazdálkodási, és vegyes területhasználati térségben tervezett erdősítések.

A telepítési és fenntartási költségek meghatározásának módszerei

Részletesen lásd a 7. mellékletben.

A tervezett intézkedések és a nemzeti/részben nemzeti erdészeti programok, vagy más, azzal egyenértékű intézkedések és a Közösségi Erdészeti Stratégia közötti kapcsolat

Nemzeti erdőtelepítési program, illetve a 2003. évi XXIV. törvény az Országos Területrendezési Tervről.

A Kormány által az 1110/2004. (X.27.) határozattal jóváhagyott Nemzeti Erdőprogram prioritásként kezeli az erdősítést. Az Erdőprogram végrehajtásakor a Közösségi Erdészeti Stratégiát vesszük figyelembe.

Kapcsolódás az Erdővédelmi Tervvel a magas, illetve közepes erdőtűz-veszélyeztetettségi kategóriákba sorolt területeken, és alapvető elemek, melyek biztosítják az intézkedések megfelelését a védelmi tervnek:

A 12/1997. BM rendelet alapján minden erdőterület besorolásra kerül valamelyik tűzveszélyességi kategóriába, és ennek megfelelően tűzvédelmi terveket kell készíteni rájuk.

A Natura 2000 területek erdősítésére vonatkozó követelmények

Natura 2000 területek erdősítése csak akkor támogatható, ha a terület jóváhagyott és érvényes Natura 2000 fenntartási/fejlesztési tervvel rendelkezik, és a terv megengedi az erdősítést.

A Natura 2000 területen az Akác, Nemes nyár és Fenyő támogatási csoportba tartozó célállományok telepítése jelen intézkedés keretén belül nem támogatott, még érvényes kezelési terv birtokában sem.

A támogatás formája:

Normatív, területalapú, vissza nem térítendő támogatás.

A támogatás összege

Hivatkozva az 1974/2006/EGK tanácsi rendelet 48. és 53. cikkére, a kifizetett összegek mértéke állandó, és kiszámításuk hektáronkénti alapon történik, ezért a kifizetési eljáráshoz számla nem szükséges.

Az első kivitel, valamint az ápolási támogatás függ a tervezett célállománytól, és attól, hogy az adott terület géppel járható-e illetve sem.

A jogosultsági csoport neve	Tölgy és bükk	Egyéb kemény lombú	Egyéb puha lombú	Akác	Nemes nyár	Fenyő
Létrehozás	euró/hektár					
10 fok alatt*	1 520	1 040	940	810	880	670
10 fok felett**	1 830	1 240	1 130	970	0	810
Ápolási költségek	euró/hektár/év					
10 fok alatt*	236	241	174	156	186	192
10 fok felett**	284	290	209	187	0	230

**: A lejtők 10 fokosak vagy 10 foknál lankásabbak.*

***: A lejtők 10 foknál meredekebbek.*

A támogatás mértéke

A telepítési költségek 50-70%-a.

Általános költségek:

Az általános költségeket a normatív támogatás tartalmazza. Ezek az „A kifizetett összegek kiszámításának módszere” című mellékletben, az első telepítés és fenntartás alkalmával felmerülő tevékenységek között találhatók.

A támogatásból való kizárás okai

A támogatásból kizártak köre:

Nem vehető igénybe támogatás:

Közösségi korlátozás:

a) Nem vehető igénybe támogatás karácsonyfa- és díszítőgally-telep létesítésére;

b) A támogatást nem veheti igénybe az, aki az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló 1698/2005/EK tanácsi rendelet 23. cikke szerinti gazdaságátadási (korai nyugdíjba vonulási) támogatásában részesül.

Tagállami korlátozás:

a) egy vágásfordulóra létesített faültetvényre;

b) a 15 évnél rövidebb vágáskorral tervezett faállományok telepítésére;

c) a tervezett erdőtelepítés helye szerinti erdészeti ökológiai régióban nem támogathatónak minősített célállomány-típusra.

A következő fafajok nem telepíthetők: zöld juhar (*Acer negundo*), bálványfa (*Ailanthus altissima*), **amerikai kőris** (*Fraxinus pennsylvanica*), **kései meggy** (*Padus serotina*), **gyalogakác** (*Amorpha fruticosa*).

Finanszírozás:

Közpénzekből történő hozzájárulás: 1.952.047 euró

EMVA-hozzájárulás: 1.500.263 euró

310

Átmeneti megállapodások / intézkedések

Nincs.

Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:

Kapcsolódás a Program más intézkedéseihez:

Az intézkedés szorosan kapcsolódik a II. tengely összes erdősítéssel kapcsolatos intézkedéséhez. A mezőgazdasági területek első erdősítése intézkedéshez, az agrár-erdészeti rendszerek első kialakítása mezőgazdasági területeken intézkedéshez, az erdő-környezetvédelmi intézkedésekhez és a Natura 2000 intézkedéshez. Az intézkedés szorosan kapcsolódik az I. tengely egyik intézkedéséhez: „a mezőgazdasági és az erdészeti termékek értékének növelése”.

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok alapján:

Az indikátor típusa	Indikátor	Cél
Output	Az erdősítési támogatásban részesülő kedvezményezettek száma	200 db
	A tulajdonos típusa	100 db
	- magán	100 db
	- állami hatóság	
	Környezetvédelmi indoklás	Közvetlen, pozitív
	o Az erózió vagy elsivatagosodás megakadályozása	Közvetlen, pozitív Közvetett, pozitív
	o A biodiverzitás növelése	Közvetlen, pozitív
	o Vízbázisvédelem	
	o Árvízmegelőzés	
	o Az éghajlatváltozás mérséklése	0
	A kötelezettségvállalás „életkora”	
	- Érvényes vállalások (1257/1999/EK és 1698/2005/EK rendelet)	200
	- Új kötelezettségvállalások	

	Erdősített földterületek mérete (ha) A tulajdonviszony típusa - magán - állami hatóság Állománytípus - Tűlevelűek - Lombos fafajok - Rövid távú kitermelésre szánt gyorsan növő fafajok Környezetvédelmi indoklás o Az erózió vagy elsivatagosodás megakadályozása o A biodiverzitás növelése o Vízbázisvédelem o Árvízmegelőzés o Az éghajlatváltozás mérséklése A kötelezettségvállalás „életkora” - Érvényes vállalások (1257/1999/EK és 1698/2005/EK rendelet) - Új kötelezettségvállalások	2000 ha 1000 ha 1000 ha 100 ha 1900 ha 0 Közvetlen, pozitív Közvetlen, pozitív Közvetett, pozitív Közvetlen, pozitív Közvetlen, pozitív 0 2000
Eredmény	Sikeres földhasználat alatt álló területek Intézkedés A hozzájárulás típusa - A biodiverzitás növelése - A vízminőség javítása - A klímaváltozás mérséklése - A talajminőség javítása - A marginalizálódás és a föld felhagyásának elkerülése	2000 ha Közvetlen, pozitív Közvetett, pozitív Közvetlen, pozitív Közvetett, pozitív Közvetlen, pozitív
Hatás	A biodiverzitás csökkenésének visszafordítása (mezőgazdasági területen fészkelő, vadon élő madarak állományindexe; 2000 = 100%)	0%
	Bruttó tápanyagmérleg (nitrogéntöbblet) változása	0 kT
	Megújulóenergia-termelés növekedése (ásványolaj-egyenérték)	13 kT

5.3.2.2.4. Erdő-környezetvédelmi kifizetések

A támogatás jogalapja:

Az 1698/2005/EK rendelet 47. cikke

Az intézkedés kódja: (225)

A beavatkozás indoklása:

A magánerdők az ország területének majd 9%-át teszik ki, így kiterjedésüknél, termőhelyi adottságaiknál fogva az ország környezeti állapotára meghatározó hatással vannak, az ott folytatott gazdálkodás minősége hosszú távra meghatározza a vidék természeti potenciálját, a helyi lakosság életminőségét.

A hazai erdők 41%-a, összesen 787 ezer hektár van magántulajdonban, amelyek jövedelmezőség szempontjából nem a legjobb jellemzőkkel rendelkeznek. Ennek eredményeként 555 ezer hektáron – amely majdnem 71%-a e magántulajdonú erdőknek –, 2,2 hektár átlagos tulajdonméret mellett megkezdődött ugyan az erdőgazdálkodás, azonban itt is jellemzően csak állapotfenntartó jelleggel és a rövidtávú haszonvételekhez kapcsolódóan. A visszamaradó 232 ezer hektáron olyan kedvezőtlenek a tulajdonviszonyok (nagymértékű elaprózódás, osztatlan közös tulajdon), a gazdálkodás feltételei, hogy ott gyakorlatilag semmiféle gazdálkodás nem folyik, aminek következtében állapotuk – ökológiai és gazdasági szempontból egyaránt – folyamatosan romlik.

A magán-erdőtulajdonosi réteg jellemző tőkeszegénysége miatt az általuk folytatott erdőgazdálkodási tevékenységet sokszor a rövid távú haszonszerzés jellemzi. Emellett kevés közöttük a jól képzett szakember, ezért a költségigényes, nagy szakmai felkészültséget igénylő erdőgazdálkodási, főleg erdőművelési feladatokat nem tudják, illetve nem akarják elvégezni.

A kedvezőtlen adottságok ellenére ezekben az erdőkben az erdőgazdálkodást úgy kell fejleszteni, hogy mindenhol megkeressük azt a hasznosítási módot, ahol a szakmai követelmények és a tulajdonos gazdasági elvárásai leginkább találkoznak.

Tekintettel arra, hogy ezek az erdők rendkívül nagy változatossággal jellemezhetőek, az erdő-környezetvédelmi programban 8 célprogramot terveztünk a jelenleginél nagyobb területi lefedettség elérése érdekében.

Az erdőterületek többcélú szolgáltatásai iránt egyre fokozódik a társadalom igénye, így az erdőkben a tulajdonos érdeke mellett egyre inkább a társadalom egyéb

szereplőinek érdekeit is figyelembe kell venni. Ennek megfelelően a védelmi- és közjóléti céloknak fokozottabban kell érvényesülniük.

Az intézkedés hozzájárul a biológiai sokféleség csökkenésének 2010-ig történő visszafordításával kapcsolatban Göteborgban tett kötelezettségvállalás teljesítéséhez, az úgynevezett Víz Keretirányelv célkitűzéseinek és a Kyotói Jegyzőkönyvben meghatározott, az éghajlatváltozás enyhítésével kapcsolatos célok megvalósításához.

A Magyarországon használt erdő definíció eltér az 1974/2006/EK rendelet 30. szakaszában meghatározottól, mivel az 1996. évi LIV. tv. 5. § és a végrehajtására kiadott 29/1997. (IV.30.) FM rendelet 3. § (1) bekezdés b) pontja szerint Magyarországon azt az ezerötszáz négyzetméternél nagyobb területet (beleértve a nyiladékokat és tűzpásztákat) tekintjük erdőnek, ahol a faállomány záródása az 50%-ot eléri (talaj és élőhelyvédelmi célú erdőnél a 30%-ot), akkor is, ha a faállomány, vagy az életközösség valamelyik eleme bizonyos okból átmenetileg hiányzik.

Az intézkedés céljai:

Az erdő-környezetvédelmi kifizetések programszerű céljai az alábbiak.

1. Agresszíven terjedő, idegenhonos fa- és cserjefajok visszaszorítása

- Az ***agresszíven terjedő idegenhonos*** fa- és cserjefajok eltávolításával az őshonos fafajok jelenlegi elterjedési területének megőrzése, illetve bővítése, amely kiemelten fontos a hullámtereken. Az erdőtalaj biológiai potenciáljának védelme.
- Az érintett és a környező erdőállományok természetességének növelése, állomány-szerkezetének, fafaj összetételének javítása.

2. Szálaló erdőgazdálkodás

- Folyamatos erdőborítás biztosítása és fenntartása;
- Az erdőklíma megőrzése;
- Az erdőtalaj védelme, a talajfejlődés biztosítása.
- A természetes állapothoz legközelebb álló szerkezetű és faji sokféleségű erdőtársulás kialakítása, fenntartása.

3. Erdőállományok szerkezetátalakítása és kézimunka igényes ápolása

- Idegenhonos, vagy egyszintű, vagy elegyetlen (egyfa fajú), vagy meghatározóan sarj eredetű erdőállományok helyett természetszerű, elegyes, őshonos fafajú, az adott termőhelynek megfelelő erdőtársulásokat kell létrehozni.
- A biológiai sokféleség növelése az elegyesség, faji és állományszerkezeti változatosság kialakításával.
- Az optimális erdőtalaj fejlődési folyamatok biztosítása.

4. Őshonos erdőállományok tarvágásos felújításának visszaszorítása

- Az alföldi ***kocsányos tölgy*** (*Quercus robur*) főfafajú erdőállományok, mint kiemelkedő természeti értékek, alternatív felújítási lehetőségének támogatása
- A megváltozott termőhelyi adottságokhoz (csökkenő talajvíz) való alkalmazkodás elősegítése.
- A tarvágások során kerülni kell e termőhelyeken a sokkszerű hatásokat (talaj felmelegedése, gyomosodás, vízháztartás romlása).

5. Speciális erdei élőhelyek és a természetes erdőfelújítás lehetőségének biztosítása

5. A. Mikroélőhelyek kialakítása, fenntartása

- Speciális erdei élőhelyek kialakítása az odvas fák, vastag holtfa visszahagyásával, valamint az álló, vagy fekvő fához kötött lakó-, búvó-, táplálkozó, és fészkelő helyek kialakításával.
- A faji változatosság biztosításával az erdei életközösségben lévő kapcsolatrendszerek helyreállítása.

5. B. A véghasználat során facsoportok visszahagyása

- Az erdőtalaj védelme
- Speciális erdei élőhelyek átmentése az erdőállomány letermelést követően
- Biológiai sokféleség növelése (horizontális és vertikális differenciáltság)

5. C. Erdőfelújítás sikerességét biztosító cserjeszabályozás

Az erdő természetes felújításának biztosítása

6. Véghasználat elhalasztása talaj- és élőhelyvédelem céljából

- Az erdő és a szomszédos mezőgazdasági területek talajának szél- és vízerózió elleni védelme.
- A mikro- és mezoklimatikus viszonyok javítása.
- Speciális erdei és vizes élőhelyek megóvása.

7. Közjóléti rendeltetésű erdők fenntartása

- Az erdők közjóléti szolgáltatásait biztosító erdőszerkezet megőrzése, a szolgáltatások fenntartása.

8. Erdei tisztások kialakítása és fenntartása

- Az erdei tisztásokhoz, mint kivételes erdei élőhelyekhez kötődő fajok életfeltételeinek biztosítása
- Mozaikos erdőszerkezet fenntartása
- Tájképi értékek megőrzése

9. Természetkímélő anyagmozgatási módszerek alkalmazása,

- Az erdőtalaj, a megmaradt állomány és a növényzet védelme.
- Az optimális erdőtalaj fejlődési folyamat biztosítása.

Az intézkedés tartalma:

A fenntarthatóság gazdasági és ökológiai értelemben vett teljesülését az erdők esetében csak akkor érjük el, ha az erdőgazdálkodás versenyképességének javításával együtt az erdők környezeti állapotának fenntartására, javítására is megfelelő intézkedések születnek.

Erdő-környezetvédelmi kifizetésekben erdőterület-hektáronként azok a kedvezményezettek részesülnek, akik önkéntes alapon a jogszabályokban, valamint a szakmai irányelvek figyelembe vételével kialakított erdőtervekben foglalt előírásokon túlmutató erdő-környezetvédelmi kötelezettségeket vállalnak.

A kifizetések csak a vonatkozó kötelező követelményeken túlmutató kötelezettségvállalásokra terjednek ki, melyeket általános szabályként öttől tíz évig terjedő időtartamra kell vállalni. A kifizetések a kötelezettségvállalásokból eredő többletköltségeket és kieső jövedelmet fedezik.

A magán- és közösségi tulajdonú erdőterületek rendkívül sokféle adottságait figyelembe véve, valamint annak érdekében, hogy biztosítsuk magántulajdonban lévő erdők számára a célprogramok elérhetőségét, 8 különböző célprogram került

meghatározásra az intézkedés keretében. Ezek megvalósítása összhangban van az erdőbirtokosok érdekeivel és a környezet állapotának javításával.

Az intézkedés részterületei:

Általános programelőírások	**Az erdőgazdálkodás alapkövetelményei a körzeti erdőterv előírásai szerint**
Vegyszer használata csak a siskanádtippan és az agresszíven terjedő idegenhonos fa- és cserjefajok visszaszorítására, valamint cserebogár és gyapjaslepke fertőzés esetén lehetséges (korlátozott technológiával, vegyszerekkel, hatóanyagokkal). A vegyszer alkalmazásáról az ellenőrző hatóságot a tervezett védekezés megkezdése előtt 15 nappal értesíteni kell (a továbbiakban: korlátozott vegyszerhasználat).	Csak a védett területek esetében van általános korlátozás, ahol a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges a bioregulátorok, növényvédő szerek és egyéb irtószerek, valamint a talaj termékenységét befolyásoló vegyi anyagok felhasználásához.
Erdőfelújítás, állománykiegészítés során a 110/2003. FVM rendelet szerinti, az adott erdőterületet is magába foglaló körzetekből származó szaporítóanyagot kell alkalmazni	Mesterséges erdőfelújítás esetén csak a körzeti erdőtervben előírt fafajú, és a külön jogszabályban meghatározott minőségű szaporítóanyagot szabad felhasználni.
Az állománykiegészítést és a pótlást az adott termőhelynek megfelelő természetes erdőtársulásra jellemző fafaj-összetétel kialakítása érdekében kell elvégezni.	A körzeti erdőtervek az állománykiegészítéssel és pótlással kapcsolatban külön előírást nem tartalmaznak.
A program ideje alatt a területen található nem szerves hulladék – az illegálisan lerakott építési és kommunális hulladék kivételével – eltávolítása kötelező, melyet 5 munkanappal annak megkezdése előtt az ellenőrző hatóságnak be kell jelenteni. Az illegálisan lerakott építési és kommunális hulladékról a környezetvédelmi hatóságnál bejelentést kell tenni.	Csak általános tiltás van, amely szerint tilos erdőterületen bármilyen szemetet és hulladékot elhelyezni.
A programba vont területet terepen jól láthatóan, állandósított jelekkel kell lehatárolni.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
A programokba tartozó előírások elvégzését munkanaplóban naprakészen dokumentálni kell, amelyet a kifizetési kérelemhez csatolni kell.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.

A kézi ápolás definíciója: Olyan erdészeti tevékenység, amelyet a természetes újulat, vagy a mesterségesen ültetett csemeték megmaradása, fejlődése érdekében kézi szerszámmal, vagy nem önjáró, gépi hajtású eszközzel, végeznek.

Az egyes célprogramok a környezetvédelem és a fenntartható erdőgazdálkodás szempontjait tekintve fontossági sorrendben az alábbiak:

1. Agresszíven terjedő, idegenhonos fa- és cserjefajok visszaszorítása

Erdeinkben egyre jelentősebb területet foglalnak el az agresszíven terjedő idegenhonos fa- és cserjefajok, amelyek közül leginkább az akác (*Robinia pseudoacacia*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*), zöld juhar (*Acer negundo*), ezüstfa (*Eleagnus angustifolia*), bálványfa (*Ailanthus altissima*), kései meggy (*Padus serotina*), nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*), és a gyalogakác (*Amorpha fruticosa*) csökkentik, egyes helyeken kifejezetten veszélyeztetik őshonos fafajaink élettereit. Visszaszorításukat csak több évi folyamatos kézimunkával lehet megoldani. Ártereken csak azokon a helyeken tudjuk tartósan korlátozni terjedésüket, ahol az erdőállományok záródását magas szinten tartjuk. A célprogram jellemzően fiatalos és középkorú erdőállományokban végezhető. Az intézkedés lehatárolása meglehetősen szigorú a mezőgazdasági területek erdősítése és a nem mezőgazdasági területek erdősítése intézkedésektől. Bizonyos esetekben a fent említett intézkedések keretei között az erdősítés fehér akáccal is megvalósítható. Az ilyen erdők viszont nem vehetnek részt a programban.

Lehetséges hatásterület: 120.000 ha

Natura 2000 terület: 60.000 ha

MTÉT: 90.000 ha

Jogosultsági kritériumok:

Az erdészeti hatósági által saját nyilvántartásai alapján kiadott igazolás arról, hogy az adott erdőrészlet jogosult a programban való részvételre (megfelelő záródás, az agresszíven terjedő fafajok csak az alsóbb koronaszintben vannak számottevően jelen, az erdőrészlet nem érintkezik olyan erdőterülettel, ahol a főfafaj agresszívan terjedő idegenhonos fafaj, illetve olyan termőfölddel, ahol ilyen fafajjal tervezett erdőtelepítés, vagy fás szárú energiaültetvény létesítésére hatályos engedély van kiadva).

A program előírásai:

A célprogram előírásai	**Az erdőgazdálkodás alapkövetelményei a körzeti erdőterv előírásai szerint**
A program ideje alatt az agresszíven terjedő idegenhonos fa- és cserjefaj(ok) minden 1 évesnél idősebb, életképes egyedének eltávolítása (mechanikus és korlátozott vegyszerhasználattal).	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
A kivágás során a támogatási rendeletben megadott mértékű záródást fenn kell tartani.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.

A támogatás időtartama: 7 év

2. Szálaló erdőgazdálkodás

A korábban tarvágásos, vagy fokozatos felújító vágásos üzemmódban kezelt erdőkben a szálalás feltételeit meg kell teremteni, illetve azt követően a szálalást a termőhelyi adottságokhoz igazodó szakmai elvárások alapján fenn kell tartani. A szálalás során valósul meg a legjobb módon az ökológiai és gazdasági értelemben is fenntartható erdőgazdálkodás.

Lehetséges hatásterület: 55.000 ha

Natura 2000 terület: 35.000 ha

MTÉT: 55.000 ha

Jogosultsági kritériumok:

- Az erdőterület az Országos Erdőállomány Adattárban átalakító, vagy szálaló üzemmódban szerepel.
- Az erdészeti hatóság által jóváhagyott speciális kezelési terv áll rendelkezésre.

A célprogram előírásai:

A szálalásra vonatkozó speciális kezelési terv betartása, különösen szálaló erdőgazdálkodás esetén:

A célprogram előírásai	**Az erdőgazdálkodás alapkövetelményei a körzeti erdőterv előírásai szerint**
A program első és utolsó évében a természetbeni állapotról a körzeti erdőtervben foglaltaknál részletesebb, a támogatási rendelet szerinti leírást kell készíteni.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
A speciális kezelési tervben foglaltak szerint a kitermelésre szánt egyedeket a Pro Silva Hungaria Egyesület által vezetett névjegyzékben szereplő szakértővel kell kijelöltetni.	A szakszerű erdőnevelés és felújítás megvalósításának biztosítása érdekében az erdészeti hatóság jogosult meggyőződni arról, hogy a kivágásra tervezett fák kijelölése megfelelő módon megtörtént-e. A jelölés szakszerű végrehajtása hiányában a fakitermelést az erdészeti hatóság nem engedélyezheti. A jelenlegi előírás tehát speciális többlet az általános kijelölési

	kötelezettséghez képest, mivel szakember alkalmazását írja elő.
A szálalás során kialakított lék mérete nem haladhatja meg a 700 m^2-t.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
Az erdőrészletben a program ideje alatt legfeljebb 4 alkalommal lehet fahasználatot végezni.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
A kérdéses erdőrészletben az utolsó fakitermelés területét kivéve üres terület nem lehet.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
A fahasználatok előtt olyan M=1:10 000 méretarányú térképet kell benyújtani, amelyen a tervezett fahasználatok területét azok nagyságától függően pontszerűen, vagy térképi alakzattal kell feltüntetni.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
A fakitermelések során el kell érni, hogy legalább 5 m^3/ha álló, vagy fekvő holtfa legyen a területen.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
Az újulat szabad fejlődését kézi ápolással folyamatosan biztosítani kell.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található. Az ápolás nem mint kötelező, hanem mint támogatandó tevékenység szerepel a jogszabályokban.
A program végére biztosítani kell a megfelelő természetes erdőtársulásokat és az ilyen erdőkre jellemző elegyességet az újulati szintben.	Az erdő felújítását az erdészeti hatóság határozatban befejezetté nyilvánítja, ha a körzeti erdőtervben meghatározott fafajok egyedei megfelelő számban, arányban és minőségben jelen vannak.
Az agresszíven terjedő fafajok csemetéit kézi ápolással vagy korlátozott vegyszerhasználattal el kell távolítani.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
A programba vont területen a kérelmezőnek a rendelkezésre álló eszközökkel (egyedi csemetevédelem, vadriasztás, vadkárelhárító vadászat) a vad károsítása elleni védelmet úgy kell biztosítani, hogy az ne haladja meg a támogatási rendeletben foglalt mértéket.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található. A következő előírás csak a vadászatra jogosult részére kötelező, nem az erdőgazdálkodót terheli: Az erdőterületen, illetve az erdőterülettel közvetlenül határos vadászterületen az erdei életközösség tagjainak fennmaradását, az erdő talajának épségét, az erdősítés állapotát, az erdő faállományának termőhelye szerint várható mennyiségi és minőségi fejlődését veszélyeztető, valamint az erdő természetes felújítását akadályozó létszámú és fajösszetételű vadállomány nem tartható fenn.

A támogatás időtartama: 10 év

3. Erdőállományok szerkezetátalakítása és kézimunka igényes ápolása

Az adott termőhelynek nem megfelelő erdőtársulásokat (sarj eredet, hiányos állomány-szerkezet, idegenhonos fafajok) a természeteshez közel álló erdőtársulássá kell átalakítani. A termőhelynek megfelelő őshonos erdőállományok további fejlődését csak jelentős kézimunka igényű, szakszerű ápolással lehet biztosítani.

A célprogram teljesülését a nem termelő beruházások közül a szerkezetátalakítási, valamint a természetkímélő anyagmozgatási módszerek célprogramok segítik elő.

Lehetséges hatásterület: 35.000 ha

Natura 2000 terület: 20.000 ha

MTÉT: ---

Jogosultsági kritériumok:

A kérelmező az adott erdőrészletben a nem termelő beruházások ***(49. cikk) Szerkezetátalakítás*** alintézkedéseinek valamelyikét végrehajtotta.

A célprogram előírásai:

A célprogram előírásai	**Az erdőgazdálkodás alapkövetelményei a körzeti erdőterv előírásai szerint**
A szerkezetátalakítással járó utolsó fakitermeléseket úgy kell elvégezni, hogy a felújítási célállománynak megfelelő természetes újulat kevesebb, mint 20%-a sérülhet meg a fahasználat során.	Az előírás nem a körzeti erdőtervben, hanem csak utólagos ellenőrzésként van a jogszabályban: 1996. évi LIV. tv. az erdőkről és erdő védelméről (továbbiakban: törvény) 61. § (4) Az erdészeti hatóság a fa kitermelését korlátozhatja vagy megtilthatja, amennyiben az erdőgazdálkodó az erdőfelújítás pénzügyi, valamint szakmai kötelezettségének és feltételeinek e törvényben, illetve külön jogszabályban megszabott módon, illetve határidőre nem tett eleget. A törvény végrehajtási rendeletének 83.§-a szerint: „A fakitermelést a törvény alapján akkor lehet korlátozni vagy megtiltani, ha az erdőgazdálkodó a szakszerű és tartamos erdőgazdálkodást jelentősen veszélyeztető engedély nélküli, engedélytől eltérő vagy szakszerűtlen fakitermelést végzett”;

A sérült újulat tőre vágását, vagy szükség esetén pótlását el kell végezni.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
A támogatási rendeletben megadott feltételek szerint folyamatosan biztosítani kell az erdőfelújítás csemetéinek szabad fejlődését kézi ápolással és vagy korlátozott vegyszerhasználattal.	Az erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található. Az ápolás nem mint kötelező, hanem mint támogatandó tevékenység szerepel a jogszabályokban.
A fakitermelés és anyagmozgatás során 20 cm-nél mélyebb közelítési ill. vonszolási nyom egyáltalán, valamint egyéb talajsérülés a terület 10%-ánál nagyobb részén nem keletkezhet,	Csak általános tiltás van: Az erdőgazdálkodó köteles az erdőfelújítás, az erdőnevelés, a fakitermelés, a faanyag mozgatása, valamint a feltáró úthálózat kiépítése során az erdő talajának erózió és tömörödés elleni védelméről gondoskodni.
A program végére az idegenhonos fafajokat ápolással és korlátozott vegyszerhasználattal vissza kell szorítani.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.

A támogatás időtartama: 10 év

4. Őshonos erdőállományok tarvágásos mesterséges felújításának visszaszorítása

Ahol a termőhelyi tényezők változása (talajvíz csökkenése, belvíz, szikesedés, klímaváltozás stb.), vagy az üzemszerű erdőgazdálkodási gyakorlat miatt az erdőterületeken tarvágást követően mesterséges úton kívánták az erdő felújítását megvalósítani, el kell érni, hogy az adott élőhely jóval kisebb bolygatásával járó és a helyi szaporító anyagokat felhasználó erdőfelújítási módszerekre térjenek át.

E területek közül is kitűnnek az őshonos alföldi erdők egyedülálló természeti értékeikkel, melyek biológiai jelentősége jóval nagyobb, mint az onnan kitermelhető faanyag gazdasági értéke.

Lehetséges hatásterület: 10.000 ha

Natura 2000 terület: 8.000 ha

MTÉT: 10.000 ha

Jogosultsági kritériumok:

- a főfafajok összetétele az adott termőhelynek megfelelő természetes erdőtársulásra jellemző,
- a tarvágásos véghasználati lehetőség fennáll,
- az állomány egészségi állapota lehetővé teszi az erdőállomány további fenntartását.

A célprogram előírásai:

A célprogram előírásai	**Az erdőgazdálkodás alapkövetelményei a körzeti erdőterv előírásai szerint**
Véghasználati fakitermelést csak a program első évében, és az erdőrészlet területének legalább 25%-án legfeljebb 50%-án lehet végezni.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
Az összefüggő véghasználati terület nagysága legfeljebb 0,5 ha lehet.	Az erdészeti hatóság akkor engedélyezheti a tarvágást, ha az egybefüggő felújítatlan vágásterület síkvidéki és dombvidéki erdőterületeken nem haladja meg a tíz hektárt, hegyvidéki erdőterületen pedig az öt hektárt, vagy ha a hullámtéri erdőterületen a töltés és a folyó között nem jön létre egybefüggő felújítatlan vágásterület, de hegyvidéki erdőterületen – kivételesen indokolt esetben – öt hektárnál nagyobb területen történő tarvágás is lehetséges.
A program 2. évétől kezdődően fakitermelés csak egészségügyi termelésként végezhető.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
A területen a program ideje alatt hektáronként 5 m^3 álló vagy fekvő holtfa jelenlétét biztosítani kell.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
A fahasználattal érintett területen lékenként legalább 2 db életképes, lábon álló magszóró fát kell meghagyni az adott termőhelynek megfelelő természetes erdőtársulásra jellemző főfafajokból.	Csak tarvágás esetében, de általánosságban nem kötelező előírás, hogy a faállomány legfeljebb tíz százalékának mértékéig fákat (hagyásfák) kell visszahagyni.
Fakitermelés csak szeptember 1. és április 30. között végezhető.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
Csemeteültetés vagy magvetés esetén géppel csak pásztás talajelőkészítés végezhető	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
A program végére biztosítani kell a megfelelő természetes erdőtársulásokat és az ilyen erdőkre jellemző elegyességet.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található. A törvény 41.§ (5) szerint: Az erdő felújítását az erdészeti hatóság – a természetvédelmi területet érintő részek vonatkozásában természetvédelmi szakhatóság előzetes hozzájárulásával –

	határozatban befejezetté nyilvánítja, ha a körzeti erdőtervben meghatározott fafajok egyedei megfelelő számban, arányban és minőségben jelen vannak és a faállomány további pótlást nem igényel.
A program végére az idegenhonos fafajokat kézi ápolással teljes mértékben vissza kell szorítani.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.

A támogatás időtartama: 7 év

5. Speciális erdei élőhelyek és a természetes erdőfelújítás lehetőségének biztosítása

A faállományok nagy része napjainkban többnyire egykorú, egy vagy legfeljebb kétszintű, csaknem teljesen záródott. Hiányoznak belőlük olyan fontos állományszerkezeti elemek, mint az idős fák, szabálytalan törzs- és koronaformájú egyedek, lábon álló és fekvő holt fák, főleg a vastag holtfák és facsonkok, valamint a kidőlt fák gyökértányérjai. A mikroélőhelyek kialakítása, fenntartása (odvas fák kímélése, fészkelő helyek, holtfa visszahagyása), a vágásos erdőgazdálkodás során facsoportok önkéntes meghagyása, a természetes erdőfelújítások érdekében végzett cserjeszabályozás a természetes erdőállapot kialakítása érdekében nagy szerepet játszanak. Ezek mind olyan ökológiai célokat szolgálnak, mint a faji diverzitás fokozása, a természetes folyamatokra alapozott erdővédelem, illetve a tájvédelem.

5. A. Mikroélőhelyek létrehozása és fenntartása

Jogosultsági kritériumok:

- 60 évnél idősebb erdők, ahol fakitermelés – kivéve véghasználat – lehetősége áll fenn.

Lehetséges hatásterület: 40.000-50.000 ha

Natura 2000 terület: 40.000 ha

MTÉT: 50.000 ha

A célprogram előírásai:

A célprogram előírásai	Az erdőgazdálkodás alapkövetelményei a körzeti erdőterv előírásai szerint
Biztosítani kell összesen legalább 10 m^3/ha mennyiségben álló, vagy fekvő elhalt vastag faanyag jelenlétét a program időszaka alatt.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
Az álló fákat a terepen jól láthatóan meg kell jelölni és azokról teljes fatömegfelvételt kell készíteni, melyet jegyzőkönyvben kell rögzíteni	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.

A támogatás időtartama: 7 év

5. B. A véghasználat során facsoportok visszahagyása

Jogosultsági kritériumok:

- Olyan erdők, ahol fennáll a véghasználat lehetősége.

Lehetséges hatásterület: 20.000 ha

Natura 2000 terület: 10.000 ha

MTÉT: 20.000 ha

A célprogram előírásai:

A célprogram előírásai	Az erdőgazdálkodás alapkövetelményei a körzeti erdőterv előírásai szerint
Az első évben véghasználat elvégzése kötelező.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.

A véghasználat során a termőhelynek megfelelő őshonos fafajokból álló csoportokat kell kijelölni és meghagyni a támogatásra jogosult terület minimum 5%-án.	Csak tarvágás esetén, de általánosságban nem kötelező előírás, hogy a faállomány legfeljebb tíz százalékának mértékéig fákat (hagyásfák) kell visszahagyni.
Egy facsoport területe legalább 300 m^2, legfeljebb 2500 m^2 lehet.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
A facsoport záródása legalább 60%-os legyen.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
A facsoportokat a terepen jól láthatóan meg kell jelölni és azokról teljes fatömegfelvételt kell készíteni, melyet jegyzőkönyvben kell rögzíteni.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
A kijelölt facsoport területén fakitermelés és közelítés nem történhet, a facsoport a szomszédos területeken végrehajtott fakitermelések során nem károsodhat.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.

A támogatás időtartama: 7 év

5. C. Erdőfelújítás sikerességét biztosító cserjeszabályozás

Jogosultsági kritériumok:

- A természetes erdőfelújítást a cserjeborítás legalább 50%-os mértéke akadályozza.
- Az erdőrészlet záródása legalább 80%-os.
- A termőhelyi adottságnak megfelelő erdőtársulás meghatározó főfajainak elegyaránya meghaladja az 50%-ot.

Lehetséges hatásterület: 10.000 ha

Natura 2000 terület: 8.000 ha

MTÉT: 10.000 ha

A célprogram előírásai:

A célprogram előírásai	**Az erdőgazdálkodás alapkövetelményei a körzeti erdőterv előírásai szerint**
A program első évében a cserjék	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó

fajösszetételéről leírást kell készíteni.	rendelkezés nem található.
A program ideje alatt a cserjeborítást 20% alá kell csökkenteni.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
Az adott termőhelynek megfelelő természetes erdőtársulásra jellemző és a területen meglévő cserjefajokat a maximum 20%-os borítottságon belül egyenletes elterjedésben kell visszahagyni.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
A védett cserjefajok kitermelése tilos.	Tilos a védett növényfajok egyedeinek veszélyeztetése, illetve élőhelyeik veszélyeztetése vagy károsítása.
A program ideje alatt az idős állomány és az újulat együttes záródása nem csökkenhet 80% alá.	Az erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.

A támogatás időtartama: 5 év

6. Véghasználat elhalasztása talaj- és élőhelyvédelem céljából

A szél- és vízerózió miatt veszélyeztetett területek és a vizes élőhelyek védelmét, valamint az alföldi kocsányos tölgy főfafajú természetes erdőtakaró további megőrzését és fenntartását az egészséges, ám az eddigi erdőgazdálkodási gyakorlat szerint véghasználatra tervezett erdők további fenntartásával hatékonyan lehet biztosítani. A véghasználati lehetőség elhalasztása az erdőgazdálkodó részéről önként vállalt kötelezettségként értelmezhető. A program hét éves ideje alatt kiemelt figyelmet kell fordítani a természetes újulat megtelepedésének elősegítésére. A távlati cél az, hogy ezeken a területen az erdőgazdálkodók olyan erdőgazdálkodási módszerekre térjenek át (szálalásos erdőgazdálkodás, készletgondozás) amelyek a folyamatos erdőborítást biztosítják.

Lehetséges hatásterület: 5.000 ha

Natura 2000 terület: 4.000 ha

MTÉT: 4.000 ha

Jogosultsági kritériumok:

- Az erdő véghasználati korú,
- megfelelő záródása és egészségi állapota miatt a fahasználat elhalasztható,

- fontos védelmi szerepe van (erózió elleni védelem, vizes élőhely védelme, alföldi erdőssztyepp erdőtársulás védelme).

A célprogram előírásai:

A célprogram előírásai	Az erdőgazdálkodás alapkövetelményei a körzeti erdőterv előírásai szerint
Az erdőkben csak egészségügyi termelést lehet végezni.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
A meredek területeken a kitermelt fát rétegvonalban kell fektetni.	Csak általános tiltás van: Az erdőgazdálkodó köteles az erdőfelújítás, az erdőnevelés, a fakitermelés, a faanyag mozgatása, valamint a feltáró úthálózat kiépítése során az erdő talajának erózió és tömörödés elleni védelméről gondoskodni.
A területen a természetes újulat megtelepedését a támogatási rendeletben meghatározott módszerrel biztosítani kell (magfogó pászta, részleges talajelőkészítés, padkázás stb.).	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.

A támogatás időtartama: 7 év

7. Közjóléti rendeltetésű erdők fenntartása

Az uralkodóan közjóléti rendeltetésű erdőkben a fokozott emberi igénybevétel mellett egyidejűleg kell gondoskodni a jó környezeti állapot fenntartásáról, és a közjóléti szolgáltatások magas színvonalú biztosításáról. A távlati cél ezekben az erdőkben is a folyamatos erdőborítás biztosítása. A célprogram célja a nagyszámú látogató negatív környezeti hatásainak csökkentése és a fenntartható erdőgazdálkodás elősegítése a közjóléti erdőkben.

Jogosultsági kritériumok:

- az erdőterület parkerdőként működik.
- véghasználati előírás nincs.
- a terület megközelítése, gépkocsival való parkolás biztosított.

Lehetséges hatásterület: 1.200 ha

Natura 2000 terület: 1.000 ha

MTÉT: 1.000 ha

A célprogram előírásai:

A célprogram előírásai	Az erdőgazdálkodás alapkövetelményei a körzeti erdőterv előírásai szerint
A parkerdei berendezések 30 méteres környezetében havonta gondoskodni kell a balesetveszélyes fák ill. ágak eltávolításáról, valamint az eltávolított egyedek pótlásról méretes ültetési anyaggal.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
A turista utakat akadályoktól (pl.: kidőlt fa, keréknyomvályú) mentes állapotban kell fenntartani és minimum 1 m szélességben gondoskodni kell a cserjék visszaszorításáról.	Az erdőterületen – annak rendeltetésétől függetlenül – üdülés és sportolás céljából gyalogosan bárki saját felelősségére ott tartózkodhat.
A szemétgyűjtőket heti rendszeres szemétszállítással kell használatra alkalmas állapotban tartani.	Csak általános tiltás van, amely szerint tilos erdőterületen bármilyen szemetet és hulladékot elhelyezni.
Kéthetente gondoskodni kell a területen a szemétgyűjtőn kívüli szemét összegyűjtéséről és elszállításáról.	Csak általános tiltás van, amely szerint tilos erdőterületen bármilyen szemetet és hulladékot elhelyezni.
A programba vont terület korlátozás nélküli, térítésmentes látogathatóságát folyamatosan biztosítani kell.	Amennyiben az erdőterületet üdülés sportolás céljából látogatják, az erdőgazdálkodó ezért díjat nem kérhet, azonban jogosult ténylegesen felmerült költségének és kárának megtérítésére.

A támogatás időtartama: 7 év

8. Erdei tisztások kialakítása és fenntartása

Az erdei tisztások nagy része emberi tevékenység, kisebb része termőhelyi okok miatt alakult ki. Nagyon sokszor történeti jelentőségük is van, illetve minden esetben egyedülálló élőhelyek, ezért további fenntartásuk, sőt az arra alkalmas területek (vadföldek, erdei rakodók) átalakításával további tisztások kialakítása is fontos cél. Fenntartásuk érdekében a legfontosabb feladat a beerdősülés, cserjésedés megakadályozása, illetve a tájidegen lágyszárúak visszaszorítása.

Jogosultsági kritériumok:

Olyan, az erdőgazdálkodás céljait közvetlenül szolgáló földterület, amelyet erdő vesz körül.

Lehetséges hatásterület: 100-150 ha

Natura 2000 terület: 100 ha

MTÉT: ----

A célprogram előírásai:

A célprogram előírásai	Az erdőgazdálkodás alapkövetelményei a körzeti erdőterv előírásai szerint
Hektáronként legfeljebb 20 db egyes fa, vagy cserje hagyható az adott termőhelyen őshonos fajokból.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
A többlet fák és cserjék eltávolítását a program első évében november 1. és március 30. között el kell végezni.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
A program első évében kétszeri szárzúzást kell végrehajtani, amelyet természetvédelmi terület esetén az illetékes természetvédelmi kezelővel egyeztetett időpontban kell elvégezni.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
A második évtől kezdődően évente legalább egyszer egy őszi tisztító kaszálást, sarjleverést kell elvégezni.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
A szénát a kaszálást követően harminc napon belül el kell távolítani a területről.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
A program második évétől kezdődően a kaszáláson kívül egyéb beavatkozás nem végezhető, közlekedés esetén nem keletkezhet 20 cm-nél mélyebb kereknyom.	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.
A területen vadetető, sózó és erdei rakodó létesítése tilos. Vágás	A körzeti erdőtervben erre vonatkozó rendelkezés nem található.

A támogatás időtartama: 7 év

9. Természetkímélő anyagmozgatási módszerek alkalmazása

Az erdőgazdálkodási tevékenységek során a talaj, a fennmaradó állomány és a cserjék hatékony védelme érdekében ismét hagyományos, természetkímélő anyagmozgatási módszerek alkalmazandók.

Jogosultsági kritériumok:

A kedvezményezett rendelkezzen az erdészeti hatóság engedélyével a gyérítések, egészségügyi fakitermelések és végső kivágások tekintetében.

A célprogram előírásai:

- A kivágás és vontatás során a területen kizárólag kötélpályás, csúszdás, lóvontatásos, fatörzsszállító kerekes eszközök alkalmazhatók.

- A tevékenység az erdőfelügyeleti hatóság felé legalább 15 nappal a tevékenység megkezdése előtt bejelentendő.
- A tevékenység során a favontatás nyomai legfeljebb az adott terület 20%-át érinthetik, és nem lehetnek mélyebbek 10 cm-nél. A fatörzsek legfeljebb 5%-a sérülhet.

A program pozitív hatást gyakorol a talajvédelem környezetvédelmi céljára, továbbá segít az erózió elleni védelemben.

Kedvezményezettek köre és jogosultsági feltételek:

Kedvezményezettek:

A támogatást csak magánszemélyek, önkormányzatok, valamint ezek társulásai tulajdonában lévő erdőkre és erdőterületekre lehet igénybe venni.

A támogatásból nem részesülhetnek azok az erdők és fásítások:

- amelyek a Magyar Állam tulajdonában vannak, vagy
- amelyeknek 50% feletti állami tulajdonban levő gazdasági társaság, illetve költségvetési intézménynek minősülő szerv a használója.

Jogosultsági kritériumok:

A kérelmező az erdészeti hatóság által nyilvántartásba vett erdőgazdálkodó (1996. évi LIV. tv. 13.§ (5) bekezdés).

A kérelmező az erdészeti hatóság által jóváhagyott üzemtervvel rendelkezik.

Az erdőterületet az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartják (ahol értelmezhető, ott az erdőgazdálkodás céljait közvetlenül szolgáló földterület külön nevesítésre kerül).

A legkisebb támogatható terület 1,0 ha. Az eltérések az egyes célprogramoknál a támogatási rendeletben nevesítésre kerülnek.

Támogatás egész erdőrészletre, egyéb részletre vagy azok természetben lehatárolt, közvetlenül erdészeti tevékenységek céljára szolgáló részére adható, amely M=1:10000 méretarányú térképen ábrázolva van.

Az intézkedés szempontjából:

Fásítás: az 1996. évi LIV. tv. 6. § (1) bekezdés szerinti terület,

Az 1996. évi LIV. törvény 5. §-a, és a végrehajtására kiadott 29/1997. (IV.30.) FM rendelet 3.§ (1) bekezdése szerinti terület.

Magas természeti értékű erdőterület: Olyan erdőterületek, ahol a termőhelyi adottságnak megfelelő erdőtársulás meghatározó főfajainak elegyaránya meghaladja az 50%-ot.

A követelmények indoklása a várható környezeti hatás alapján a környezeti szükségletekkel és prioritásokkal összhangban.

- ***Az agresszíven terjedő idegenhonos fa- és cserjefajok visszaszorítása*** és az erdőtársulások szerkezetátalakítása kiemelten szolgálja a biológiai sokféleség megőrzését, valamint az őshonos erdőtársulások védelmét.
- A vízmosások, meredek területek esetében a véghasználatok elhalasztása, valamint a **szálaló erdőgazdálkodás** a talajvédelem szempontjából kiemelkedő fontosságú.
- Az erdei vizes élőhelyek megőrzésének legfontosabb célja a vízminőség védelme és a védett fajok élőhelyeinek megőrzése.
- Az erdőssztyepp klímában lévő kiemelkedő természetvédelmi értékű tölgyesek fenntartását több célprogram is támogatja.
- A szálaló erdőgazdálkodás során kialakuló erdőterületek a fenntartható erdőgazdálkodás mintaterületei lesznek.
- A közjóléti erdők fenntartásán keresztül a környezeti nevelés, a társadalom erdőkkel szemben rekreációs elvárásai teljesülnek.
- A tisztások és a speciális erdőszerkezeti elemek fenntartása az erdővédelem és a környezettudatos gazdálkodás kialakítása érdekében kiemelkedő jelentőségű.

A szálaló erdők területei lesznek a fenntartható erdőgazdálkodás standardjai.

A módszertan, valamint a vonatkozó előírásokon túlmutató kötelezettségek betartásából fakadó felmerült költségek és kieső jövedelem számításakor hivatkozási pontként alkalmazott feltételezések és paraméterek leírása:

Részletesen lásd a 7. és 16. mellékletben.

A támogatás formája:

Vissza nem térítendő, terület alapú normatív támogatás.

A támogatás csak az erdőgazdálkodó által önként vállalt olyan kötelezettségek teljesítése esetében fizethető, amelyek a hatályos jogszabályokban foglalt kötelezettségeken túlmutatnak.

A támogatás időtartama:

A kötelezettségek betartását általában 5-7 évre kell vállalni, azonban egyes célprogramoknál ez ennél hosszabb is lehet. Ilyen kötelezettségvállalások az erdő szerkezetátalakítása és a szálaló erdőgazdálkodás támogatása. Az erdőszerkezet-átalakítási (2. célprogram) időszak során a régi, kedvezőtlen természeti állapotú erdő helyett őshonos erdőállomány felújítása történik meg, amelynek befejezésére, azaz további fejlődésének biztosítására a 29/1997. (IV. FM rendelet 57.§ (4) bekezdés szerint 10 év áll az erdőgazdálkodó rendelkezésére, így ezt indokolt alapul venni a támogatás idejére is. A szálaló erdőgazdálkodás bevezetésére szintén indokolt a 10 éves támogatás, mivel közismert szakmai tény, hogy a szálaló erdőszerkezet kialakítása általában évtizedeket vesz igénybe.

A támogatás összege:

100%

A támogatás értéke és felső határa:

Erdő-környezetvédelmi kifizetések:

- minimális kifizetés 40 euró per hektár,
- maximális kifizetés 200 euró per hektár.

	Erdő-környezetvédelmi célprogramok	**A támogatás szintje**
		euró/ha
1	Agresszíven terjedő, idegenhonos fa- és cserjefajok visszaszorítása	196
2	Szálaló erdőgazdálkodás	164
3	Erdőállományok szerkezetátalakítása és kézimunka igényes ápolása (első év)	196
3	Erdőállományok szerkezetátalakítása és kézimunka igényes ápolása (második évtől)	76
4	Őshonos erdőállományok tarvágásos mesterséges felújításának visszaszorítása	160
5a	Mikroélőhelyek kialakítása, fenntartása	88
5b	A véghasználat során facsoportok visszahagyása	92
5c	Erdőfelújítás sikerességét biztosító cserjeszabályozás (első év)	196
5c	Erdőfelújítás sikerességét biztosító cserjeszabályozás (második évtől)	76
6	Véghasználat elhalasztása talaj- és élőhelyvédelem céljából	200
7	Közjóléti rendeltetésű erdők fenntartása	200
8	Tisztások létrehozása és fenntartása (első év)	196

8	Tisztások létrehozása és fenntartása (második évtől)	36
9	Természetkímélő anyagmozgatási módszerek alkalmazása	12,45/m^3

Az erdő-környezetvédelmi program célprogramjainak egyes elemei és a Natura 2000 területeken kötelezően betartandó előírások részben átfedésben lesznek. A Natura 2000 támogatások beindításáig ezeket az előírásokat a Natura 2000 területeken is csak önkéntes vállalásként, az erdő-környezetvédelmi program részeként kell betartani. A Natura 2000 támogatás beindítását követően ezeknek az előírásoknak a betartása kötelező lesz, és az erdő-környezetvédelmi célprogramokból csak az ezen felüli önkéntes többletvállalásokra adható támogatás.

Elszámolható költségek:

Az erdő-környezetvédelmi kifizetések számításakor az 1698/2006/EK rendeletben meghatározott alapelvek kerültek mérlegelésre, nevezetesen a gazdasági szabályozások nyomán a költségek növekedésének és az elmaradt jövedelemnek a kompenzálása. A kifizetésekre évente egyszer kerül sor, és céljuk a vállalt kötelezettségekből eredő többletköltségek fedezése.

A javasolt intézkedések összefüggése a nemzeti/alsóbb szintű erdőgazdálkodási programokkal vagy azokkal egyenértékű eszközökkel, valamint a Közösségi Erdészeti Stratégiával:

A Kormány 1110/2004. (X. 27.) számú határozatával elfogadta a Nemzeti Erdőprogramot a 2006-2015 közötti időszakra, amelynek 2-5. célprogramjai a „Magán-erdőgazdálkodás fejlesztése”, „Vidék- és területfejlesztés, erdőtelepítés, erdőszerkezet-átalakítás”, „Természetvédelem az erdőkben”, „Modern erdővédelem” címeket viselik. Az intézkedés ezen célprogramok mindegyikéhez kapcsolódik.

Az intézkedés kapcsolódik az EU Erdészeti Stratégiájában a fenntartható erdőgazdálkodással, az erdők biológiai sokféleségének megőrzésével, az éghajlatváltozással kapcsolatban kitűzött célokhoz.

Az EU Erdészeti Cselekvési Terve 18 db kulcstevékenységet jelöl meg uniós prioritásként. Ezek közül 5 kulcstevékenységet az EKV programok kifejezetten szolgálnak.

E kulcstevékenységek a következők:

6. kulcstevékenység: Az éghajlatváltozás mérséklésével kapcsolatos uniós kötelezettségek betartásának elősegítése és éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás támogatása

7. kulcstevékenység: Hozzájárulás a biológiai sokféleséggel kapcsolatos 2010-re és az azt követő időszakra vonatkozó közösségi célkitűzések megvalósításához

9. kulcstevékenység: Az európai erdők védelmének erősítése

11. kulcstevékenység: Az erdők védőfunkcióinak megtartása és erősítése

12. kulcstevékenység: A városi és a városkörnyéki erdőkben rejlő lehetőségek kiaknázása

Az erdő-környezetvédelmi célprogramok és az Erdészeti Cselekvési Terv egymásnak való megfeleltetését az alábbi táblázat tartalmazza.

Erdő-környezetvédelmi célprogram	**A kulcstevékenységek száma**
Agresszíven terjedő, idegenhonos fa- és cserjefajok visszaszorítása	7., 11.
Szálaló erdőgazdálkodás	6., 7., 9., 11.
Erdőállományok szerkezetátalakítása és kézimunka igényes ápolása (első év)	6., 7.
Őshonos erdőállományok tarvágásos mesterséges felújításának visszaszorítása	6., 7., 9.
Mikroélőhelyek kialakítása, fenntartása	7., 9.
A véghasználat során facsoportok visszahagyása	6., 7., 9
Erdőfelújítás sikerességét biztosító cserjeszabályozás	6., 7
Véghasználat elhalasztása talaj- és élőhelyvédelem céljából	6., 11.
Közjóléti rendeltetésű erdők fenntartása	12.
Erdei tisztások kialakítása és fenntartása	7.

Kapcsolat az Erdővédelmi Tervvel az erdőtűz által veszélyeztetett magas vagy közepes besorolású területek esetében, valamint azon alapelemek, amelyek biztosítják a tervezett intézkedések összhangját a védelmi tervvel:

Az érintett erdőterületeken fekvő erdők esetében a tűzveszélyesség szerinti besorolások megtörténtek, a körzeti erdőtervekben ez feltüntetésre kerül, illetve az erdőgazdálkodási előírások ezek ismeretében kerülnek megfogalmazásra.

Finanszírozás:

Közpénzekből történő hozzájárulás: 89.306.167 euró

EMVA-hozzájárulás: 68.637.054 euró

Kapcsolódás más programokhoz

Kapcsolódás a Program más intézkedéseihez

Egyes célprogramok esetében a nem termelő jellegű beruházások strukturális reformjaira vonatkozó alintézkedésekben a finanszírozási források az intézkedések szerves részét képezik. Az intézkedés szorosan kapcsolódik a „Mezőgazdasági és nem mezőgazdasági földterületek első erdősítése", valamint a „Natura 2000 kifizetések" intézkedésekhez. Továbbá kapcsolódik „Az erdők gazdasági értékének növelése" és „A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése", illetve hatását tekintve az „Agrár-környezetvédelmi kifizetések" intézkedéshez is.

A beavatkozás indoklása:

Kapcsolódás a Program más intézkedéseihez

Az erdő-környezetvédelmi program egyes alintézkedései kifejezetten a „Nem termelő beruházások" (49. cikk) keretében megvalósított tevékenységekre épülnek (erdőszerkezet átalakítása), vagy kiegészítik az erdő-környezetvédelmi célprogramokat (csoportos gyérítés, erdőszegély telepítés, természetkímélő anyagmozgatás).

Az egyes erdő-környezetvédelmi célprogramoknak nem volt előzménye a nemzeti támogatási rendszerben, illetve korábban ilyen komplex rendszerben még nem voltak a fejlesztési célú intézkedések megfogalmazva, ezért a program sikeres működése nagyban függ az erdőgazdálkodók megfelelő szintű tájékoztatásától és továbbképzésétől, a szaktanácsadói rendszer hatékony működésétől.

Az intézkedés tehát kapcsolódik a „Szakképzési és tájékoztatási tevékenységek" (21. cikk), **a „Tanácsadási szolgáltatások igénybevétele" (24. cikk), valamint a Tanácsadási szolgáltatások létrehozása" (25. cikk)** intézkedéshez.

A magán-erdőgazdálkodás fontos problémája az eszköz- és tőkeszegénység, amelyek az erdő-környezetvédelmi programok megvalósításához szükséges magas szintű szakmai munka feltételei is. E feltételek javítását szolgálják az „Erdők gazdasági értékének javítása" (27. cikk) és az „Erdészeti infrastruktúra fejlesztése" (30. cikk) intézkedések.

Az erdőgazdálkodásból önállóan egyelőre még kevesen élnek, jellemzően ezt a mezőgazdasági tevékenységgel együtt folytatják. Az erdő-környezetvédelmi

programba való belépést várhatóan sok olyan gazdálkodó választja, akik már az agrár-környezetvédelmi programban is részt vettek, így a két intézkedés egymást kiegészíti és egymás hatását erősíti.

A „Mezőgazdasági és a nem mezőgazdasági területek első erdősítése” intézkedések során létrehozott új erdők a jövőben az erdő-környezetvédelmi programok bázisterületei lehetnek.

Az intézkedés szorosan illeszkedik a Natura 2000 erdőterületek fenntartását biztosító intézkedéshez, azonban lehetséges hatásterülete jóval meghaladja azét.

Az erdő-környezetvédelmi programok hatására kialakuló, fenntartható módon kezelt, a biológiai sokféleség megőrzését biztosító erdők a falusi turizmus fellendítését biztosító biológiai alapként működnek, így kedvező hatással lesznek a „Turisztikai tevékenységek ösztönzése” intézkedésre (55. cikk).

Kapcsolódás más Operatív Programokhoz:

Az intézkedés kapcsolódik a Környezeti és Energetikai Operatív Program „Természeti értékek és természeti erőforrások megőrzése” intézkedéséhez.

Az intézkedés megvalósítása továbbá összefüggésben áll a hangsúlyos regionális programokkal (például a Vásárhelyi Terv továbbfejlesztése), valamint a vízgyűjtőterületi-kezelési programokkal, mivel az erdei életközösségek feltételeinek javítása ezek szerves részét képezi.

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok tükrében:

Az indikátor típusa	**Indikátor**	**Cél**
Output	A támogatott erdőgazdaságok száma	45 000 db
	A kötelezettségvállalás típusa - A biodiverzitás növelése - A nagy értékű ökoszisztémák megőrzése - Az erdők védelmi értékének növelése, a következők tekintetében: - Talajerózió - A vízforrások karbantartása/ Vízminőség - Természeti károk - Egyéb A kötelezettségvállalás „életkora” - Meglévő kötelezettségvállalások - Új kötelezettségvállalások	 Közvetlen, pozitív Közvetlen, pozitív Közvetlen, pozitív Közvetlen, pozitív Közvetlen, pozitív 0 45 000 db
	Támogatott erdőterület A kötelezettségvállalás típusa: - A biodiverzitás növelése	170 000 ha Közvetlen, pozitív

	- A nagy értékű ökoszisztémák megőrzése - Az erdők védelmi értékének növelése, a következők tekintetében: - Talajerózió - A vízforrások karbantartása/ Vízminőség - Természeti károk - Egyéb A kötelezettségvállalás „életkora” - Meglévő kötelezettségvállalás - Új kötelezettségvállalások	Közvetlen, pozitív Közvetlen, pozitív Közvetlen, pozitív Közvetlen, pozitív 0 170 000 ha
	Támogatott tényleges terület	170 000 ha
	Szerződések száma Az kötelezettségvállalás típusa: - A biodiverzitás növelése - A nagy értékű ökoszisztémák megőrzése - Az erdők védelmi értékének növelése, a következők tekintetében: - Talajerózió - A vízforrások karbantartása/ Vízminőség - Természeti károk - Egyéb A kötelezettségvállalás „életkora” - Meglévő kötelezettségvállalások - Új kötelezettségvállalások	45 000 db Közvetlen, pozitív Közvetlen, pozitív Közvetlen, pozitív Közvetlen, pozitív Közvetlen, pozitív 0 45 000 db
Eredmény	Sikeres földhasználat alatt álló területek Intézkedés A hozzájárulás típusa - A biodiverzitás növelése - A vízminőség javítása - A klímaváltozás mérséklése - A talajminőség javítása - A marginalizálódás és a föld felhagyásának elkerülése	170 000 ha Közvetlen, pozitív Közvetlen, pozitív Közvetlen, pozitív Közvetlen, pozitív Közvetlen, pozitív
Hatás	Magas természeti értékű területek növekedése	60 000
	Bruttó tápanyagegyensúly változása	0 kT
	Megújulóenergia-termelés növekedése (ásványolaj-egyenérték)	850 kT

A kérelmek elbírálása során a Natura 2000 területek és a magas természeti értékű területek előnyt élveznek. Az erdő-környezetvédelmi program a Natura 2000 területek kedvező természetvédelmi állapotának fenntartását és fejlesztését közvetlenül elősegítő célprogramokat tartalmaz. A 2., a 3. és az 5.B célprogramok megvalósításának eredményeként a magas természeti értékű erdőterületek növekedése várható.

5.3.2.2.5. Az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző intézkedések bevezetése

Az intézkedésekre jogalapja:

Az 1698/2005/EK rendelet 48. cikke

Az intézkedés kódja: (226.)

A beavatkozás indoklása:

Az elmúlt 5 évben átlagosan évi 2000 hektár földterületen pusztítottak erdőtüzek, több mint 5000 hektárt érintettek egyéb abiotikus károk (aszály, víz, fagy, hó, szél), míg a rovarok évente mintegy 200 hektár erdő pusztulását okozták. Az erdőkárok enyhítésére eddig összehangolt intézkedések nem voltak, mindössze eseti jelleggel történtek kifizetések állami forrásokból, a megelőzésre pedig csak a legnagyobb erdőgazdálkodók gondoltak.

A természeti katasztrófákat megelőző intézkedések megvalósítását nehezíti a magán erdőgazdálkodás, melynek szerkezete igen heterogén, továbbá a tevékenységet hátráltatja a tőkehiány és az érdekeltség alacsony foka. A kárenyhítő intézkedés segítségével a felmerülő természeti károk elkerülhetők, mérsékelhetők. Az erdőtűzadatokat az erdészeti hatóság által működtetett monitoring rendszerben fogják rögzíteni.

Hazánkban az elmúlt évtizedekben egyre gyakoribb volt az aszály, amely a tűzveszély növekedésével is együtt járt. A jövőben tehát hazánkban is érdemes nagyobb figyelmet fordítani a tűzmegelőzésre, így az intézkedés alkalmazásával növelhető az erdőgazdálkodás biztonsága, a megelőzés eredményeként kialakíthatók az oltáshoz szükséges védekezési vonalak, csökkenthető a tűz által károsított terület nagysága. A védekezéshez szükséges elegyesség növelése kedvezően hat a biodiverzitásra is.

Más abiotikus károsítók ellen hatékony megelőző erdészeti intézkedést nem, vagy csak közvetetten lehet tenni (pl. megfelelő erdőállomány-szerkezet, elegyesség kialakítása, természetközeli erdőgazdálkodási módszerek), ezek esetében a kárenyhítésen van a hangsúly.

Az intézkedés céljai

Az intézkedés célja az olyan tényezők hatásainak enyhítése vagy megszüntetése, melyek a társadalmi jóléti, szabadidős és környezetvédelmi szükségletek kielégítését fenyegetik, továbbá az abiotikus és biotikus károk megelőzése és megakadályozása, így a biodiverzitás megőrzéséhez és fokozásához történő hozzájárulás. Egy másik célkitűzés az erdőgazdálkodással kapcsolatos kockázatok csökkentése, az olyan károk megelőzése és megakadályozása, melyek az erdők ökológiai és jóléti funkcióit veszélyeztetik. A társadalom részére az erdők multifunkcionális szerepének betöltése biztosítandó. Egy másik fontos célkitűzés a termelési kockázatok mérséklése tőkehiányban szenvedő magán erdőgazdálkodók esetében, ami egyúttal garancia az erdők ökológiai és közjóléti szerepének, szolgáltatásainak biztosítására, és ugyanilyen fontos az erdőkben keletkező károk megakadályozása és megelőzése is.

Az erdővédelem szempontjából kiemelkedő jelentősége van az európai monitoring rendszereknek, amelyeknek a működtetésébe az erdőgazdálkodókat is mind szélesebb területeken kell bevonni. Az önkéntes erdőgazdálkodói közreműködés erősíti azt a fajta környezettudatosságot, amely a fenntartható erdőgazdálkodás alapja.

Az intézkedés tartalma:

Támogatás nyújtható a tüzek és más természeti katasztrófák által károsított erdőkben történő erdészeti potenciál helyreállításához, valamint megelőző intézkedések bevezetéséhez. Az erdőtüzek elleni intézkedéseknek ki kell terjedniük a tagállamok által nemzeti erdővédelmi terveiknek megfelelően fokozottan vagy közepesen tűzveszélyesnek minősített területekre. Az erdőtüzekkel kapcsolatos adatok az erdészeti igazgatás által működtetett monitoring rendszerben kerülnek rögzítésre.

Az intézkedés az alábbiakra terjed ki:

- Az erdővédelmi infrastruktúra kialakítása és erdővédelmi célú erdőgazdálkodási intézkedések;
- Erdőtűz monitoring rendszer és az erdőtűzzel kapcsolatos kommunikációs eszközök kialakítása és fejlesztése

A környezetvédelmi hatóságoknak integrált módon részt kell venniük az intézkedés megvalósításában, különösen az engedélyezési eljárásban.

A támogatás az alábbiakra adható:

Megelőző intézkedések

A.1. Tűzmegelőzés

- tűzpászta kialakítására és fenntartására a közepes és erősen tűzveszélyes erdőterületeken,
- nem értékesíthető, vékony tisztítási anyag (tisztításból kikerülő faanyag) ellenőrzött megsemmisítésére (aprítékolás);
- legalább 100 hektár egybefüggő erdőterületen víznyerőhely kialakítására,
- erdőtűzzel kapcsolatos figyelmeztető és információs táblák kihelyezése, információs pontok létesítése, célcsoport-specifikus tájékoztató anyagok készítése.
- A.2. egyéb, természeti katasztrófa utáni megelőző intézkedések.

Kedvezményezettek:

Kárenyhítés esetén az összes olyan erdőgazdálkodó, akit az erdőfelügyeleti hatóság nyilvántartásba vett [1996. évi LIV. törvény 13. § (5) bekezdés], és jóváhagyott tervvel rendelkezik.

Az erdőtűz-megelőző intézkedések esetén olyan, közepes és magas tűzgyakoriságú területeken (megyékben) működő erdőgazdálkodók, akik jóváhagyott tervekkel rendelkeznek.

Jogosult területek:

Erdőtűz megelőző intézkedések esetén az alacsony és közepes tűzgyakoriságú erdők.

Kárenyhítésre jogosult területek:

Természeti katasztrófával sújtott, az Országos Erdőállomány Adattárban szereplő területek.

A támogatás formája:

Vissza nem térítendő támogatás: normatív, terület alapján, az egyes védekezési módoktól függően.

Monitoring-rendszerben való részvétel esetén az erre vonatkozó szerződésben rögzítettek alapján.

A támogatás szintje:

A pályázó céljától függően a támogatás összege 40 és 873 euró/ha között mozog.

A támogatás számításának módszere:

Részletesen lásd a 7. mellékletben.

A projektenkénti támogatás minimális összege:

400 euró

Elszámolható költségek:

- Pénzügyi támogatás természeti katasztrófák és a tűz károsítása után, kárfelszámolásra, helyreállításra, és újraerdősítésre
- Tűzpászták kialakítása esetében a jogosult költségek a létesítés mellett az érintett terület fenntartási költségeit is magukban foglalják.
- A szokványos gazdálkodás hatókörén túl pénzügyi támogatás nyújtható megelőző intézkedések közvetlen költségeihez.
- A károk megelőzése esetén pénzügyi támogatás nyújtható a szokványos gazdálkodáson túlmenő tevékenységek közvetlen költségeihez.
- Az erdészeti monitoring rendszer működtetéséhez szükséges erdővédelmi jelzőlap-rendszer és az erdészeti rovarcsapdák működtetésének költségeire adható támogatás.

A javasolt intézkedések összefüggése a nemzeti/alsóbb szintű erdőgazdálkodási programokkal vagy azokkal egyenértékű eszközökkel, valamint a Közösségi Erdészeti Stratégiával:

A Kormány 1110/2004. (X. 27.) számú határozatával elfogadta a Nemzeti Erdőprogramot a 2006-2015 közötti időszakra, amelynek 2. és 5. célprogramjai a „Magán-erdőgazdálkodás fejlesztése”, valamint a „Modern erdővédelem” címeket viselik. Az intézkedés ezen célprogramokhoz kapcsolódik elsődlegesen.

Az intézkedés kapcsolódik az EU Erdészeti Stratégiájában a fenntartható erdőgazdálkodással, az erdők biológiai sokféleségének megőrzésével, az éghajlatváltozással kapcsolatban kitűzött célokhoz, valamint az EU Erdészeti Cselekvési Terv 9. kulcstevékenységéhez, amelynek címe: az európai erdők védelmének erősítése

Kapcsolat az Erdővédelmi Tervvel a magas, illetve közepes erdőtűz-veszélyeztetettségi kategóriákba sorolt területeken, valamint elemek, melyek biztosítják a javasolt intézkedések megfelelését a védelmi tervvel.

Az érintett erdőterületeken fekvő erdők esetében a tűzveszélyesség szerinti besorolások megtörténtek, a körzeti erdőtervekben ez feltüntetésre kerül, illetve az erdőgazdálkodási előírások ezek ismeretében kerülnek megfogalmazásra.

Általános költségek:

A vonatkozó nemzeti szabályozás szerint.

Finanszírozás:

Közpénzekből történő hozzájárulás: 10 736 260 euró

EMVA-hozzájárulás: 8 251 449 euró

Az intézkedés kapcsolódásai:

Kapcsolódás a Program más intézkedéseihez

A kármegelőzési intézkedésnek nem volt előzménye a nemzeti támogatási rendszerben, illetve korábban ilyen komplex rendszerben még nem voltak a kármegelőzésre és kárfelszámolásra vonatkozó intézkedések összefoglalva, ezért a program sikeres működése nagyban függ az erdőgazdálkodók megfelelő szintű tájékoztatásától és továbbképzésétől, a szaktanácsadói rendszer hatékony működésétől. Az intézkedés kapcsolódik a „Szakképzési és tájékoztatási tevékenységek” (21. cikk), a „Tanácsadási szolgáltatások igénybevétele” (24. cikk), valamint a Tanácsadási szolgáltatások létrehozása” (25. cikk) intézkedéshez.

A magán-erdőgazdálkodás fontos problémája az eszköz- és tőkeszegénység, amelyek az erdővédelmi programok megvalósításához szükséges magas szintű szakmai munkát akadályozzák. E feltételek javítását szolgálják az „Erdők gazdasági értékének javítása” (27. cikk) és az „Erdészeti infrastruktúra fejlesztése” (30. cikk) intézkedések.

A „Mezőgazdasági és a nem mezőgazdasági területek első erdősítése” (43. és 45. cikk) intézkedések során létrehozott új erdők védelméről már a telepítéssel együtt,

vagy azt követően mielőbb ajánlott gondoskodni, így a két intézkedés összehangolása szükséges.

Az erdő-környezetvédelmi program (47. cikk) megvalósítása közvetetten hozzájárul az erdők védelméhez (elegyesség, többszintes, záródott erdőállományok), illetve jelen intézkedés az erdő-környezetvédelmi program sikeres végrehajtását segítik elő.

Az erdővédelmi intézkedések hatására fennmaradó erdők a falusi turizmus fellendítését biztosító helyszínek, így kedvező hatással lesznek a „Turisztikai tevékenységek ösztönzése" intézkedésre (55. cikk). Az intézkedés támogatja az „Erdő-környezetvédelmi kifizetések" intézkedés végrehajtását.

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok tükrében:

Az indikátor típusa	**Indikátor**	**Célkitűzés**
Output	Megelőző/helyreállító intézkedések száma	28 700 db
	Az intézkedés típusa:	
	- Megelőzés	15 800 db
	o Tűzkár kockázatával szemben	9 480 db
	o Természeti katasztrófákkal szemben (árvíz, széllökések, betegség, fagy- és hókár stb.)	6 320 db
	- Helyreállítás	12 900 db
	o Tűzkárok után	6 450 db
	o Természeti katasztrófák után	6 450 db
	A beavatkozás típusa	
	- Infrastruktúra	5 740 db
	- Újratelepítés	8 600 db
	- Erdészeti helyreállítási beruházások	1 460 db
	- Megelőző intézkedések	12 900 db
	Támogatott károsított erdőterület	39 200 ha
	A kedvezményezett	
	- Magán	27 500 ha
	- Állami	11 700 ha
	Az intézkedés típusa:	
	- Megelőzés	21 500 ha
	o Tűzkár kockázatával szemben	10 750 ha
	o Természeti katasztrófákkal szemben (árvíz, vihar, betegség)	10 750 ha 17 700 ha
	- Helyreállítás	8 850 ha
	o Tűzkárok után	8 850 ha
	o Természeti katasztrófák után	
	A beavatkozás típusa	7 800 ha
	- Infrastruktúra	11 700 ha
	- Újratelepítés	2 100 ha
	- Erdészeti helyreállítási beruházások	17 600 ha
	- Megelőző intézkedések	

	A beruházások teljes összege	109 millió euró
	A kedvezményezett	
	- Magán	87,2 m €
	- Állami	21,8 m €
	Az intézkedés típusa:	
	- Megelőzés	43,6 m €
	o Tűzkár kockázatával szemben	28,34 m €
	o Természeti katasztrófákkal szemben (árvíz, vihar, betegség)	15,26 m €
	- Helyreállítás	65,4 m €
	o Tűzkárok után	42,51 m €
	o Természeti katasztrófák után	22,89 m €
	A beavatkozás típusa	
	- Infrastruktúra	43,6 m €
	- Újratelepítés	43,6 m €
	- Erdészeti helyreállítási beruházások	5,45 m €
	- Megelőző intézkedések	16,35 m €
Eredmény	Sikeres földhasználat alatt álló területek	91 000 ha
	Intézkedés	
	A hozzájárulás típusa	
	- A biodiverzitás növelése	Közvetlen, pozitív
	- A vízminőség javítása	Marginális
	- A klímaváltozás mérséklése	Közvetlen, pozitív
	- A talajminőség javítása	Marginális
	- A marginalizálódás és a föld felhagyásának elkerülése	Közvetlen, pozitív
Hatás	Magas természeti értékű területek növekedése	60 000 ha
	Bruttó tápanyagmérleg (nitrogéntöbblet) változása	0 kT
	Megújulóenergia-termelés növekedése (ásványolaj-egyenérték)	0 kT

5.3.2.2.6. Erdőterületeket érintő, nem termelő jellegű beruházások

A támogatás jogalapja:

Az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 49. cikke

Az intézkedés kódja: (227.)

A beavatkozás indoklása:

A magán-erdőgazdálkodást elaprózott birtokszerkezet, tőkeszegénység, nagyon változó, olykor rendkívül kedvezőtlen természetbeni állapotú erdők, és ezek együttes eredményeként a szerveződés szintje nagyon alacsony. A magánerdők környezeti állapota az idegenhonos fafajok lassú térhódítása, valamint a fent említett problémák miatt általában alacsony szinten elvégzett erdőművelési munkák miatt lassan, de folyamatosan romlik.

E kedvezőtlen folyamat megállításához nagyban hozzájárul a leromlott szerkezetű, illetve idegenhonos fafajokból álló erdőtársulások termőhelynek megfelelő, őshonos fafajokból álló erdőtársulásokká történő átalakítása. Ez olyan hosszútávon megtérülő beruházást jelent az erdőbe, amelyre alapozva a magán-erdőgazdálkodás tartós fejlődési pályára állhat. Ennek fontosságát felismerve már korábban bevezetésre került ez az intézkedés, így nemzeti forrásból éves szinten átlagosan mintegy 2000 ha területen történt erdőszerkezet-átalakítás.

Magyarországon a potenciális termőhelyi lehetőségek kihasználását az idegenhonos fafajok térnyerése és a sarj eredetű illetve az elegyetlen, megfelelő térbeli szerkezet nélküli erdők kialakulása veszélyezteti. Az Országos Erdőállomány Adattár szerint ma hazánkban az erdőszerkezet-átalakítás lehetséges hatásterülete a magánerdőben több százezer hektár.

Kiemelkedően fontos cél elkülöníteni azokat a területeket, ahol az idegenhonos fafajok közül az agresszíven terjedő fajok térnyerése jelent veszélyt.

A társadalmi jólét és ezen belül az ökoturizmus növekedése megteremti az igényt az erdők közjóléti szolgáltatásainak növelésére. A települések közelében fekvő erdők jelentős része alkalmas a közjóléti fejlesztésekre. A színvonalas erdei közjóléti létesítmények és az erdei iskolák működtetése lehetővé teszi azt a fajta nevelést, amely

meghatározza az erdő és a társadalom viszonyát. Az intézkedés elsősorban a fiatalabb generációk körében hozzájárul az erdei környezet jobb megismeréséhez, így a társadalmi felelősségérzet erősödéséhez a természeti erőforrások megőrzése érdekében.

Az intézkedés céljai:

Az intézkedés célja a megfelelő szintű elegyesség, több szintes állományszerkezet kialakítása az erdőkben, az erdők természetességének javítása, biológiai sokféleségének megőrzése és növelése, valamint egészségi állapotának javítása. Nagyon fontos ugyanakkor, hogy a rendelkezésünkre álló termőhelyi adottságokat kihasználva az erdőből, annak károsítása nélkül, az ember számára legtöbb hasznot tudjuk megtermelni.

Az erdők közjóléti szolgáltatásait biztosító beruházások az erdő és a társadalom kapcsolatának erősödését szolgálják. A jövőben, amikor az ember egyre távolabb kerül a természettől, ezeknek a kapcsolódási pontoknak kiemelkedő jelentősége lesz.

Az intézkedés tartalma:

Az intézkedés keretében azok a beruházások részesülnek támogatásban, amelyek erdő-környezetvédelmi vagy más környezeti célkitűzés alapján vállalt kötelezettségek teljesítésével kapcsolatosak, vagy emelik az érintett terület erdejének vagy fás területének közjóléti értékét. A nem termelő beruházások olyan beruházások, amelyek az erdők gazdasági értékét, jövedelemtermelő képességét jelentősen nem befolyásolják.

1. Az erdő szerkezetátalakítása,
    - Hiányos állományszerkezetű erdőállományok átalakítása, természetszerű elegyes erdőkké.
    - A sarj eredetű, őshonos erdőállományok átalakítása, természetszerű elegyes, meghatározóan mag eredetű erdőkre.
    - Az idegenhonos fafajokból álló erdőállományok átalakítása, természetszerű elegyes erdőkre.
    - A biológiai sokféleség növelése az elegyesség, faji és állományszerkezeti változatosság kialakításával.
    - Az optimális erdőtalaj fejlődési folyamat biztosítása.

- A természetes erdődinamikai folyamatok beindítása.

2. Erdőszegélyek kialakítása

- Fa- és/vagy cserjefajokból álló erdőszegélyek létrehozása a védelmi hatás fokozása érdekében.
- A biológiai sokféleség növelése a faji és szerkezeti változatosság növelésével, új élőhelyek biztosításával.
- Az optimális erdőtalaj fejlődési folyamat biztosítása.

A környezetvédelmi hatóságoknak integrált módon részt kell venniük az intézkedés megvalósításában, különösen az engedélyezési eljárásban.

Támogatott tevékenységek:

Nem termelő beruházások:

I. Az erdészeti potenciál növelése

1.a) Szerkezetátalakítás erdőállomány alatti erdősítéssel,

1.b) Szerkezetátalakítás tarvágást követően,

1.c) Szerkezetátalakítás állománykiegészítéssel.

2. Erdőszegélyek kialakítása.

3. Természetkímélő anyagmozgatási módszerek alkalmazása.

II. Közjóléti és idegenforgalmi létesítmények kialakítása

Az intézkedés célprogramjai:

I. Az erdészeti potenciál növelése

Általános jogosultsági kritériumok:

- Az erdőterület az Országos Erdőállomány Adattárban nyilván van tartva.
- A legkisebb támogatható terület 1,0 ha.
- A tervezett beruházást a kérelmező éves erdőgazdálkodási tervében az erdészeti hatóság jóváhagyta.

Általános előírások:

- Erdőfelújítás, állománykiegészítés során csak a 110/2003. FVM rendelet szerinti, az adott erdőterületet is magába foglaló körzetekből származó szaporítóanyagot lehet alkalmazni.
- Erdőfelújítás első kivitele, állománykiegészítés során az erdősítést csak az adott termőhelynek megfelelő természetes erdőtársulásra jellemző fafaj-összetétellel lehet elvégezni.
- A programba vont területet terepen jól láthatóan, állandósított jelekkel kell lehatárolni.

1. a) Szerkezetátalakítás erdőállomány alatti erdősítéssel

A célprogram lényege, hogy az erdőfelújítás részben a természetes újulatra épül, részben a meglévő erdőállomány alatti csemeteültetéssel történik és az idős állomány néhány évig még a csemeték felett megmaradva védelmet nyújt.

A célprogram előírásai:

- A létesítést úgy kell végrehajtani, hogy az első kivitelt követő év tavaszán az életképes, legalább egy tenyészeti időszakot megélt csemeték az adott termőhelynek megfelelő célállomány szerinti elegyarányban és darabszámban legyenek jelen az erdőrészletben.

Ez a célprogram szervesen kapcsolódik az EKV Erdőállományok szerkezetátalakítása és kézimunka igényes ápolása célprogramhoz. Az EKV adott célprogramjába való belépés alapfeltétele, hogy előtte a területen a nem termelő beruházások valamely szerkezetátalakítási célprogramját hajtsák végre.

1. b) Szerkezetátalakítás tarvágást követően

Az átalakítás az idős állomány sajátságai miatt csak a tarvágást követően végzett mesterséges erdőfelújítással valósítható meg.

Speciális jogosultsági kritériumok:

A tarvágást a kérelem benyújtását megelőző egy éven belül hajtották végre.

A célprogram előírásai:

- Az első kivitel megkezdése előtt a vágásterületről a gallyakat el kell távolítani.
- A felújítási területen gallyat égetni, teljes talaj-előkészítést végezni tilos.

- Tuskózni csak az akác (*Robinia pseudoacacia*) és bálványfa (*Ailanthus altissima*) esetében szabad.
- A létesítést úgy kell végrehajtani, hogy az első kivitelt követő év tavaszán az életképes, legalább egy tenyészeti időszakot megélt csemeték az adott termőhelynek megfelelő célállomány szerinti elegyarányban és darabszámban legyenek jelen az erdőrészletben.

Ez a célprogram szervesen kapcsolódik az EKV Erdőállományok szerkezetátalakítása és kézimunka igényes ápolása célprogramhoz. Az EKV adott célprogramjába való belépés alapfeltétele, hogy előtte a területen a nem termelő beruházások valamely szerkezetátalakítási célprogramját hajtsák végre.

c) Szerkezetátalakítás állománykiegészítéssel

Jelenleg jellemzően elegyetlen, egyszintű, a termőhelynek megfelelő erdőtársulás főfafajából álló állományok esetében a szerkezetátalakítást a meglévő állomány alatti makkvetéssel, csemeteültetéssel, lehet elvégezni.

Az állománykiegészítés során olyan, az adott erdőtársulásra jellemző fafajokat ültetünk az erdőrészletbe, amelyek a biológiai sokféleséget fokozzák, mivel az elegyesség nő, az állomány többszintes szerkezetű lesz. A beruházás lehetővé teszi az erdő természetes felújítását. A telepített elegyfajok az erdő véghasználati idejére még jelentéktelen mennyiségű fatömeget produkálnak, mivel az erdőben elfoglalt alászorult helyzetükből kifolyólag fiatalkori növekedésük is lassú, így ökológiai értékük messze meghaladja az általuk nyújtott gazdasági hasznot. A hazai erdőgazdálkodási gyakorlat szerint az így telepített fafajok többségét a véghasználatok során nem termelik ki, azok a következő erdőállomány uralkodó koronaszintjében kapnak helyet.

Speciális jogosultsági kritériumok:

- Az Országos Erdőállomány Adattár szerint:

a) Az erdőrészletben a faállomány záródása 60-90% közötti.

b) Erdős-sztyepp klíma esetében záródás-korlátozás nincs.

c) Az adott termőhelynek megfelelő természetes erdőállomány főfafaja(i) jelen vannak, azonban az elegyfa fajok hiányzanak a területről.

d) Az állomány kora meghaladja a 20 évet, de a véghasználatig még legalább 30 év van hátra.

A célprogram előírásai:

- Az első kivitelt úgy kell elvégezni, hogy a következő év tavaszán legalább 700 darab élő csemete legyen hektáronként az alátelepítési terv szerinti elegyarányban.

Ez a célprogram szervesen kapcsolódik az EKV Erdőállományok szerkezetátalakítása és kézimunka igényes ápolása célprogramhoz. Az EKV adott célprogramjába való belépés alapfeltétele, hogy előtte a területen a nem termelő beruházások valamely szerkezetátalakítási célprogramját hajtsák végre.

2. Erdőszegélyek kialakítása

Tisztások, erdő és más művelésű, vagy termelést nem szolgáló területek találkozásánál, utak mentén olyan fa- és cserjefajokból álló erdőszegélyt kell kialakítani, amely szerkezete folytán védi az erdőklímát, élőhelyet biztosít természet- és erdővédelmi szempontból fontos állatfajoknak, növeli a biodiverzitást, a tájképet jelentősen javítja.

Speciális jogosultsági kritériumok:

A támogatásra tervezett terület erdőszélen, vagy erdőtömbön belül 10 méternél szélesebb út mentén helyezkedik el.

A célprogram előírásai:

- Az erdőszegélynek legalább 5, legfeljebb 20 méter szélesnek kell lennie, illetve legalább 3 sor cserjét kell tartalmaznia.
- A kivitelezés csak az erdészeti hatóság által engedélyezett esetben járhat fakitermeléssel.
- A pályázó a program befejezését követően az erdőszegélyt legalább 5 évig fenntartja.

A célprogram tehát a biodiverzitás növelésén, a lépcsős szerkezetű erdők közjóléti értékén és az erdőszegélyek fokozott élőhelyvédelmi szerepén keresztül kapcsolódik a környezeti célok fokozott megvalósításához.

II. Közjóléti és idegenforgalmi létesítmények kialakítása

A támogatás a következő objektumok létesítésére adható:

Parkerdő: nagy kirándulóforgalmú, jól megközelíthető, közjóléti berendezésekkel, sétautakkal jól feltárt erdőterület a hozzá tartozó tisztásokkal, utakkal, egyéb részletekkel.

Kiránduló erdő: elsősorban túrázók által látogatott erdők, a közjóléti létesítmények mérsékelt számban állnak rendelkezésre, kijelölt turistautak vannak.

Piknikező hely: közjóléti objektum több létesítménnyel, hosszabb rekreációra alkalmas.

Pihenőhely: rövid, legfeljebb néhány órás pihenésre, étkezésre, valamilyen látványosság bemutatására szolgáló, közjóléti berendezésekkel mérsékelten ellátott létesítmény

Közjóléti berendezés: Az egyes közjóléti létesítményekben elhelyezkedő – zömében fából készült –, pihenés, közlekedés, sport, játék, célját szolgáló eszközök.

Jogosultsági kritériumok:

a) a kérelmező az erdészeti hatóság által nyilvántartásba vett erdőgazdálkodó;

b) a kérelmező a terület jogosult használója;

c) a kérelmezőnek nincs a célprogram keretében támogatott befejezetlen projektje;

d) a kérelmező a terület vonatkozásában rendelkezik az erdészeti hatóság által jóváhagyott Erdészeti közjóléti fejlesztési tervvel;

e) a tervezett beruházásokra vonatkozóan a kérelmező rendelkezik jogerős és végrehajtható építési engedéllyel és ahhoz tartozó műszaki tervdokumentációval (ha kötelező).

f) a nem építési engedély köteles beruházások vonatkozásában a kérelmező rendelkezik az építésügyi hatóság igazolásával arra vonatkozóan, hogy a berendezések nem engedélykötelesek.

A célprogram előírásai:

A kedvezményezett köteles

- a megvalósítás során megfelelni a támogatásra vonatkozó jogszabályi előírásoknak,
- a megvalósítás során megfelelni a jóváhagyott „erdők közjóléti fejlesztésére vonatkozó terve” előírásainak,
- a köz számára a pályázat időpontjától számított öt éven keresztül ingyenes használatot biztosítani.

A támogatás formája:

Vissza nem térítendő, normatív támogatás.

Kedvezményezettek:

Erdőgazdálkodók, önkormányzatok, kistérségi társulások, civil szervezetek.

Támogatás nyújtása:

Vissza nem térítendő támogatás.

Támogatási intenzitása:

100%

A támogatás számításának módszere:
Részletesen lásd a 7. mellékletben.

A támogatás szintje:

I. Az erdészeti potenciál javítása		
Célprogramok	euró	
Szerkezetátalakítás erdőállomány alatti erdősítéssel	1 400	ha
Szerkezetátalakítás tarvágást követően (tuskózással)	1 670	ha
Szerkezetátalakítás tarvágást követően (gyökérinjektálással)	2 090	ha
Szerkezetátalakítás állománykiegészítéssel	496	ha
Erdőszegélyek kialakítása	2	m
Természetkímélő anyagmozgatási módszerek alkalmazása	13	m^3

II. Közjóléti és idegenforgalmi létesítmények kialakítása	
Létesítmény	**Maximális támogatás (euró)**
Parkerdő, A) típus	44400

Parkerdő, B) típus	22200
Kiránduló erdő	22200
Piknikező hely, A) típus	19600
Piknikező hely, B) típus	11100
Pihenőhely	3000
Piknikező létesítmény	9600
Kilátó környezete	2700
Forrás környezete	2000

Az „Erdei közjóléti létesítmények létrehozása és felújítása” alintézkedés esetében a kifizetések alapja a számlázás.

Összefüggés az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 36. cikkének (b)-(v) bekezdéseivel – erdő-környezetvédelmi kifizetések – vagy egyéb környezetvédelmi célkitűzésekkel:

Erdő-környezetvédelmi beruházások (szerkezetátalakítás)

Az erdőszerkezet-átalakítások a 2. és 3. számú Erdő-környezetvédelmi célprogramok (47. cikk) alapját képezik, miközben maguk a beruházások – előzetes tevékenységként vagy kiegészítő intézkedésként – gyakorlatilag az összes célprogrammal összefüggnek.

A közjóléti létesítmények létrehozásának programja szorosan kötődik az Erdő-környezetvédelmi Kifizetések intézkedés „Erdők megőrzése közjóléti célokból” programhoz, amely a közjóléti funkciókat ellátó erdő fenntartását támogatja.

Közjóléti beruházások

- Természetközeli erdőkben az erdők összetett szerepe magasabb szinten nyilvánul meg:
- Az erdők védelmi funkciója folyamatosan biztosított,
- Az erdőgazdálkodók számára a gazdálkodási tevékenységek biztonsága, a jövedelemtermelés feltételei javulnak,
- Az erdők közjóléti szolgáltatásai az egész társadalom számára közvetlenül érzékelhető módon valósulnak meg.

A tervezett intézkedések összefüggése a nemzeti/alsóbb szintű erdőgazdálkodási programokkal, vagy más azokkal egyenértékű eszközökkel, valamint a Közösségi Erdészeti Stratégiával:

A Kormány 1110/2004. (X.27.) számú határozatával elfogadta a Nemzeti Erdőprogramot a 2006-2015 közötti időszakra, amelynek 3-5. célprogramjai a „Vidék-

és területfejlesztés, erdőtelepítés, erdőszerkezet-átalakítás", „Természetvédelem az erdőkben", „Modern erdővédelem" címeket viselik. Az intézkedés ezen célprogramok mindegyikéhez kapcsolódik.

Az intézkedés kapcsolódik az EU Erdészeti Stratégiájában a fenntartható erdőgazdálkodással, az erdők biológiai sokféleségének megőrzésével, az éghajlatváltozással kapcsolatban kitűzött célokhoz.

Kapcsolat az Erdővédelmi Tervvel a magas, illetve közepes erdőtűz-veszélyeztetettségi kategóriákba sorolt területeken, valamint alapvető elemek, melyek biztosítják a tervezett intézkedések összhangját a védelmi tervvel:

Az érintett erdőterületeken fekvő erdők esetében a tűzveszélyesség szerinti besorolások megtörténtek, a körzeti erdőtervekben ez feltüntetésre kerül, illetve az erdőgazdálkodási előírások ezek ismeretében kerülnek megfogalmazásra.

Finanszírozás:

Közpénzekből történő teljes hozzájárulás:	45 059 760 euró
EMVA-hozzájárulás:	34 631 082 euró

Az intézkedés komplementaritása és lehatárolása:

Kapcsolódás a Program más intézkedéseihez:

Az intézkedésnek voltak előzményei a nemzeti támogatási rendszerben, azonban korábban ilyen komplex rendszerben még nem voltak a beruházások megfogalmazva, ezért a program sikeres működése nagyban függ az erdőgazdálkodók megfelelő szintű tájékoztatásától és továbbképzésétől, a szaktanácsadói rendszer hatékony működésétől. Az intézkedés tehát kapcsolódik a „Szakképzési és tájékoztatási tevékenységek" (21. cikk), a **„Tanácsadási szolgáltatások igénybevétele" (24. cikk), valamint a „Tanácsadási szolgáltatások létrehozása" (25. cikk)** intézkedéshez.

A magán-erdőgazdálkodás fontos problémája az eszköz- és tőkeszegénység, amelyek az erdő-környezetvédelmi programok megvalósításához szükséges magas szintű szakmai munka feltételei is. E feltételek javítását szolgálják az „Erdők gazdasági értékének javítása" (27. cikk) és az „Erdészeti infrastruktúra fejlesztése" (30. cikk) intézkedések.

Az intézkedés szorosan illeszkedik a Natura 2000 erdőterületek fenntartását biztosító intézkedéshez (46. cikk), azonban lehetséges hatásterülete jóval meghaladja azét.

Az erdő-környezetvédelmi program egyes célprogramjainak az elindításához ezek a beruházások nélkülözhetetlenek.

A beruházások és az erdő-környezetvédelmi programok hatására kialakuló, fenntartható módon kezelt, a biológiai sokféleség megőrzését biztosító természetközeli állapotú erdők a falusi turizmus fellendítését biztosító biológiai alapként működnek, így kedvező hatással lesznek a „Turisztikai tevékenységek ösztönzése” intézkedésre (55. cikk).

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok tükrében:

Az indikátor típusa	**Támogatott, félig önellátó gazdaságok száma**	**Cél 2013-ra**
Output	A támogatott erdőgazdálkodók száma;	10 000 db
	A beruházás típusa: Amihez a beruházások kapcsolódnak: o A 36. cikk b) pontjának iv. alpontjában előírt intézkedés alapján vállalt kötelezettség teljesítése o Egyéb környezetvédelmi célkitűzések Az erdő és fás terület értékét a nagyközönség kényelme szempontjából fokozó beruházások az érintett területen	5 000 db 2 500 db 2 500 db
	A beruházások teljes összege A beruházás típusa: Amihez a beruházások kapcsolódnak: o A 36. cikk b) pontjának iv. alpontjában előírt intézkedés alapján vállalt kötelezettség teljesítése o Egyéb környezetvédelmi célkitűzések Az erdő és fás terület értékét a nagyközönség kényelme szempontjából fokozó beruházások az érintett területen	45,9 millió euró 34,4 m € 5,0 m € 6,5 m €
Eredmény	Az erdőgazdálkodásba ténylegesen bevont terület Intézkedés A hozzájárulás típusa - A biodiverzitás növelése - A vízminőség javítása - A klímaváltozás mérséklése - A talajminőség javítása - A marginalizálódás és a föld felhagyásának elkerülése	33 000 ha Közvetlen, pozitív Közvetlen, pozitív Közvetlen, pozitív Közvetlen, pozitív Közvetlen, pozitív
Hatás	Magas természeti értékű területek növekedése	33 000 ha
	Bruttó tápanyagmérleg (nitrogéntöbblet) változása	0 kT
	Megújulóenergia-termelés növekedése (ásványolaj-egyenérték)	230 kT

5.3.3. III. tengely: A vidéki élet minősége és a vidéki gazdaság diverzifikálása

5.3.3.1. A vidéki gazdaság diverzifikálására irányuló intézkedések

5.3.3.1.1. Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás

Az intézkedés jogalapja:

Az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 52. cikke a) pontjának i. albekezdése, valamint 53. cikke

Az 1974/2006/EK tanácsi rendelet 35. cikke és II. mellékletének 5.3.3.1.1. pontja

Az intézkedés kódja: 311

A beavatkozás indoklása:

Az ÚMVP helyzetelemzése szerint az agrárágazaton kívüli munkalehetőségek száma alacsony, sőt, a vidéki területeken a munkahelyek száma a mezőgazdaságon belül is csökken. A problémát a nagyarányú munkanélküliség és az alacsony bérek is súlyosbítják.

Ugyanakkor e problémák az olcsó munkaerő által előidézett gazdasági fejlődés lehetőségét teremtik meg. A mezőgazdasági üzemek mellett kialakuló alternatív tevékenységek (kiegészítő jövedelemforrások) hagyománnyal bírnak, ellensúlyozva a mezőgazdasági termelésből származó bevételek ingadozásait, valamint hasznosítva a szezonális jelleggel rendelkezésre álló munkaerőt. A vidéki területeken ma is megtalálható értékes, élő kézműves hagyományok a régió munkalehetőségeinek, valamint egyedi arculatának megőrzésében egyaránt fontos szerepet játszanak.

A területi elszigeteltség és a társadalmi-gazdasági leszakadás egymást erősítő folyamatainak mérséklése és visszafordítása érdekében társadalmi, környezeti és gazdasági szempontból hátrányos helyzetük miatt indokolt fokozott figyelmet fordítani a legelmaradottabb kistérségekre. Szükséges a depressziós térségek versenyképességének erősítése, a helyi gazdaság élénkítése, továbbá a helyi közösségek felkészítése az európai uniós és egyéb elérhető források megszerzésére, melyeknek célja a fenntartható társadalmi, környezeti és gazdasági fejlődés támogatása.

Az intézkedés kapcsolódik a nemek közötti társadalmi egyenlőtlenség megszüntetéséhez, valamint a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok munkaerőpiaci integrációjának támogatásához.

Az intézkedés céljai:

Az intézkedés elsődleges célja a mezőgazdaságból élő vidéki lakosság keresőképességének javítása, valamint az olyan agrárágazaton kívüli munkahelyek megteremtése és megtartása, amelyek hozzájárulhatnak a vidéki területekről való elvándorlás visszaszorításához és a vidéki életkörülmények javításához. Célja, hogy ösztönözze a mezőgazdaságból származó jövedelemmel rendelkező háztartások egyéb jövedelemtermelő, termelő és szolgáltató tevékenységeit, továbbá támogassa a helyben előállított termékek piacra vitelét.

Kedvezményezettek:

Gazdálkodók – regisztrált természetes és jogi személyek –, valamint a gazdálkodó háztartásokban élők.

Természetes személyek esetében gazdaságon belüli fejlesztések támogathatóak.

Jogi személyek esetében azon jogi személyek gazdaságon belüli fejlesztései támogathatók, amelyek mezőgazdasági tevékenységből származó jövedelme meghaladja az összes bevételük 50%-át.

Az intézkedés tartalma:

Támogatás az alábbi tevékenységekre adható:

- technológiai fejlesztés,
- a beruházáshoz kapcsolódó szabadalom, engedély vagy gyártási technológia megvásárlása,
- a beruházáshoz kapcsolódó marketingtevékenység,
- nem élelmiszeripari minőségbiztosítási rendszerek bevezetése,

Szabadalom és engedély megvásárlása, valamint nem élelmiszeripari minőségbiztosítási rendszer bevezetése kizárólag beruházás keretében támogatható.

Az intézkedés keretében termőföld vagy ingatlan vásárlása nem támogatható.

A diverzifikáció érintett területei:

- agroturizmus;
- kézműves tevékenység és műszaki szolgáltatások;
- szociális szolgáltatások;
- szabadidős tevékenységek;
- a mellékletben nem szereplő („non-Annex”) termékek feldolgozása;

- erdészeti faiskola létrehozása;
- megújuló energiaforrások használatához kapcsolódó tevékenységek.

Az intézkedés területi hatályát illetően elsőbbséget élveznek a hátrányos helyzetű vidéki területek és kistérségek.

A hátrányos helyzetű kistérségek felsorolása a **leghátrányosabb helyzetű kistérségek komplex fejlesztését célzó programban** található.

A támogatás típusa:

Vissza nem térítendő támogatás.

A támogatás mértéke:

Az elfogadott költségekhez képest a közpénz aránya: maximálisan 45%. A mindenkori külön jogszabály alapján hátrányos helyzetű településeken vagy a társadalmi-gazdasági szempontból fokozottan elmaradott térségekben elhelyezkedő településeken megvalósuló projekt esetén maximálisan 50%.

Induló beruházás esetében be kell tartani az 1628/2006/EK rendelet 4. cikke (1) pontjának rendelkezéseit. Ilyen esetben a 2006/487/EK bizottsági határozat (HL L 256. szám, 2006.10.24.) értelmében a maximálisan adható regionális támogatás Magyarországon az alábbiak szerint alakul:

1. Az EK-Szerződés 87. cikke (3) bekezdésének a) pontja értelmében támogatásra jogosult régiók

	2007.01.01.–2010.12.31	2011.01.01.–2013.12.31.
HU23 Dél-Dunántúl	50%	50%
HU31 Észak-Magyarország	50%	50%
HU32 Észak-Alföld	50%	50%
HU33 Dél-Alföld	50%	50%
HU21 Közép-Dunántúl	40%	40%
HU22 Nyugat-Dunántúl	30%	30%

2. Az EK-Szerződés 87. cikke (3) bekezdésének c) pontja szerint gazdasági fejlesztési régióként támogatásra jogosult régiók

	2007.01.01.–2010.12.31.	2011.01.01.–2013.12.31.
HU10 Közép-Magyarország		

HU101 Budapest	25%	10%
HU102 PEST	30%	30%

A fenti táblázatban szereplő felső határok a kisvállalkozások induló beruházásaihoz nyújtott támogatás esetén 20 százalékponttal, középvállalatok számára nyújtott támogatás esetén 10 százalékponttal megemelhetők.

Ha az 1698/2005/EK és az 1628/2006/EK rendelet eltérő támogatási arányt határoz meg, akkor a beruházásra nézve az alacsonyabb határérték kötelező érvényű.

Az induló beruházástól eltérő tevékenység esetében támogatás a *de minimis* támogatásokról szóló 1998/2006/EK bizottsági rendeletnek megfelelően nyújtható.

Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:

Kapcsolódás a Program más intézkedéseihez:

Az intézkedés a vidéki térségek munkahelyteremtése közös átfogó cél elérése érdekében kapcsolódik a „Mikrovállalkozások létrehozásának és fejlesztésének támogatása”, illetve a „Turisztikai tevékenységek ösztönzése” intézkedésekhez.

A „Mikrovállalkozások létrehozásának és fejlesztésének támogatása” intézkedéstől való elhatárolás alapja a támogatott tevékenység helye (gazdaságban vagy gazdaságon kívül), továbbá a mezőgazdasági eredetű árbevétel aránya.

A „Turisztikai tevékenységek ösztönzése” intézkedéstől való elhatárolás alapja a támogatott tevékenység megvalósításának helye, továbbá a kedvezményezett mezőgazdasági eredetű árbevételének aránya. A gazdaságon belüli („on-farm”), turizmushoz kapcsolódó fejlesztések kizárólag ezen intézkedés keretein belül támogathatóak. A turizmushoz kapcsolódó fejlesztések gazdaságon kívüli („off-farm”) megvalósítása a „Turisztikai tevékenységek ösztönzése” intézkedésből támogatható.

Az intézkedés kapcsolódik a „Képzés és tájékoztatás” intézkedéshez, melynek keretében támogathatók a mezőgazdaság diverzifikálásához kötődő speciális képzések.

A „Mezőgazdasági üzemek korszerűsítése” intézkedéstől való elhatárolás az feldolgozott termékek kategóriája alapján történik. Az EK-Szerződés I. mellékletében felsorolt termékek a „Mezőgazdasági üzemek korszerűsítése” intézkedés alapján, míg a mellékletben nem szereplő termékek a jelen intézkedés alapján támogathatók. A gazdaság megújulóenergia-hasznosítását célzó beruházások esetében a gazdaság számára jövedelmet nem termelő beruházások a „Mezőgazdasági üzemek korszerűsítése” intézkedés alapján, míg a jövedelemtermelő beruházások a jelen intézkedések alapján támogathatók.

Kapcsolódás más Operatív Programokhoz:

Az intézkedés a Regionális Operatív Programokhoz, valamint a Gazdaságfejlesztési Operatív Programhoz kapcsolódik. A ROP-ok, illetve a GOP azonban nem támogatja a jelen intézkedés alapján támogatásra jogosult gazdálkodók gazdaságon belüli („on-farm") diverzifikációját.

Az intézkedés kapcsolódik a leghátrányosabb helyzetű kistérségek komplex fejlesztését célzó programhoz annak érdekében, hogy a megcélzott kistérségek az átfogó program keretében minél szélesebb körű előnyökhöz juthassanak.

Az intézkedés emellett a Balaton Zászlóshajó Programhoz is kapcsolódik.

A vállalkozások egyéb finanszírozási igényeikhez a GOP keretében nyújtott mikrohitelt használhatják fel.

Kapcsolódás az EU Közös Agrárpolitikájához (KAP)

A kabai cukorrendtartási/diverzifikálási programmal kapcsolatban a következő alapelvek kerülnek alkalmazásra:

1. A régióban gazdálkodók – az érintett települések részletes jegyzéke alapján – jogosultak az ÚMVP keretében nyújtott támogatásra a „Kabai Diverzifikációs Program" benyújtását megelőzően, valamint a diverzifikációs program intézkedései által érintett források maradéktalan felhasználását követően.
2. Az adminisztratív eszközökkel és eljárásokkal biztosítható a kettős finanszírozás elkerülése (pályázatok keresztellenőrzése, külön pályázatkövetés). Mind az ÚMVP, mind a „Kabai diverzifikációs program" az IIER rendszerben kerül megvalósításra, amellyel elkerülhető a kettős finanszírozás. A helyszíni ellenőrzések is a kettős finanszírozás elkerülését hivatottak biztosítani. A fenti tények alapján az IH garantálhatja a kettős finanszírozás elkerülését.

Finanszírozás:

Összes kiadás:	46.851.858 euró
Közpénzekből történő hozzájárulás:	28.111.114 euró
EMVA-hozzájárulás:	20.175.441 euró

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok tükrében:

Az indikátor	Indikátor	Cél
361		

típusa		
Output	A kedvezményezettek száma (db)	1200
	Nem (férfi/nő)	1 095/105
	Korosztály	
	- 25 év alatt	126
	- 25 éves vagy idősebb	1 074
	A vidéki, nem mezőgazdasági tevékenység típusa	
	- Turizmus	232
	- Kézműves tevékenység	63
	- Kiskereskedelmi tevékenység	168
	- Megújulóenergia-termelés	42
	- Egyéb	695
	A beruházás teljes összege (euró)	46 851 860
	Nem (férfi/nő)	43 572 229/3 279 631
	Korosztály	
	- 25 év alatt	4 685 186
	- 25 éves vagy idősebb	42 166 674
	A vidéki, nem mezőgazdasági tevékenység típusa	
	- Turizmus	7 027 779
	- Kézműves tevékenység	1 405 556
	- Kiskereskedelmi tevékenység	3 373 334
	- Megújulóenergia-termelés	2 811 112
	- Egyéb	13 493 336
Eredmény	Létrehozott munkahelyek száma összesen (db)	340
	Létrehozott új munkahelyek száma az alábbiak szerint:	
	üzemi és üzemen kívüli munkahelyek:	
	- a támogatott tevékenység által létrehozott üzemi munkahely	100
	o agroturizmus	
	o kézművesség	
	o kiskereskedelem	
	o megújulóenergia-termelés	
	o egyéb	240
	- támogatott tevékenység által létrehozott üzemen kívüli munkahely	
	o turizmus	
	o kézművesség	
	o kiskereskedelem	
	o megújulóenergia-termelés	300/40
	o egyéb	
	Nem (férfi/nő)	150
	Korosztály	290
	- 25 év alatt	60
	- 25 éves vagy idősebb	0
	Leader	0
	- I. tengely	60
	- II. tengely	
	- III. tengely	

	A nem mezőgazdasági bruttó hozzáadott érték növekedése a támogatott vállalkozásokban (EUR) intézkedésenként az üzem típusa szerint: - mezőgazdasági üzem - egyéb vállalkozások	8,8 millió
Hatás	A főfoglalkozásnak megfelelő, újonnan létrehozott munkahelyek nettó száma	272
	Vásárlóerő-paritáson (PPS) számolt nettó hozzáadott érték	14,1 millió

5.3.3.1.2. Mikrovállalkozások létrehozásának és fejlesztésének támogatása

Az intézkedés jogalapja:

Az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 52. cikke a) pontjának ii. albekezdése, valamint 54. cikke

Az 1974/2006/EK tanácsi rendelet II. mellékletének 5.3.3.1.1. pontja

Az intézkedés kódja: 312

A beavatkozás indoklása:

Az ÚMVP helyzetelemzése Magyarország vidéki területeire vonatkozóan megállapítja, hogy azokban az ezer lakosra jutó vállalkozások száma jelentősen elmarad az országos átlagtól. Magyarország vidéki területein a vállalkozások többsége kis- és mikrovállalkozás. Ebből adódóan az ÚMVP kiemelt célja a mikrovállalkozások támogatása, mely a jelen intézkedésben is érvényre jut. A fejlesztési igények felmérése alapján a mikro-vállalkozások fejlesztése többféleképpen is ösztönözhető.

Az inaktivitás csökkentése, illetve a helyi jövedelemtermelő lehetőségek bővítése érdekében szükséges a foglalkoztatási bázis kiszélesítése. A mikrovállalkozások általános támogatását a vidéki területekre jellemző kisebb méretgazdaságosságból adódó hatékonysági hátrányok indokolják.

A vállalkozói szellem és az olcsó munkaerő olyan értékek, amelyekre a vidékfejlesztési kezdeményezések építhetnek. Fontos azonban biztosítani azt, hogy a támogatás a projektek előkészítési fázisában is hozzáférhető legyen.

A jövedelemtermelő és foglalkoztatói szerep fokozatos háttérbe szorulásával párhuzamosan a mezőgazdaságon kívüli jövedelemtermelő és vállalkozási lehetőségek nemcsak a gazdálkodók, hanem a munkaképes vidéki lakosság számára is szükségessé váltak. A vidéki területeket sújtó, szociális és gazdasági hátrányokat eredményező inaktivitás és munkanélküliség csökkenthető a vidék belső erőforrásain alapuló, fenntartható gazdasági fejlődés révén.

A területi elszigeteltség és a társadalmi-gazdasági leszakadás egymást erősítő folyamatainak mérséklése és visszafordítása érdekében társadalmi, környezeti és gazdasági szempontból hátrányos helyzetük miatt indokolt fokozott figyelmet fordítani a halmozottan hátrányos helyzetű térségekre. Szükséges a depressziós térségek versenyképességének erősítése, a helyi gazdaság élénkítése, továbbá a helyi közösségek felkészítése az európai uniós és egyéb elérhető források megszerzésére, melyeknek célja a fenntartható társadalmi, környezeti és gazdasági fejlődés támogatása.

Az intézkedés céljai:

Az intézkedés kifejezetten a vidéki területekre jellemző mikro-vállalkozások létrehozását és fejlesztését kívánja ösztönözni. A vidéki területek vállalkozásainak fejlesztésén keresztül az intézkedés hozzájárul az ÚMVP kiemelt vidékfejlesztési céljának, a vidéki Magyarországon történő munkahelyteremtés megvalósításához. Az intézkedés emellett hozzájárul a vidéki területekről munkavállalási céllal történő elvándorlás mérséklésére vonatkozó stratégiai cél megvalósításához is.

Az intézkedés tartalma:

Az intézkedés által érintett földrajzi területek közé az ötezernél kevesebb lakosú, illetve a 100 fő/km^2-nél kisebb népsűrűségű települések tartoznak. A budapesti agglomeráció települései az intézkedés keretében nem jogosultak támogatásra. A jogosult települések listája a 17. mellékletben olvasható, elhelyezkedésüket pedig a 18. mellékletben található térkép jelöli.

A kedvezményezett vállalkozások típusai:

- Magyarországi székhelyű bejegyzett vállalkozások, szövetkezetek, valamint egyéni vállalkozások;
- Gazdasági szereplőként nem bejegyzett természetes személyek, akik vállalják, hogy a sikeres pályázati eljárást követően a projekt első kifizetésének időpontjáig regisztráltatják magukat.

Azok a gazdasági szereplők, akik magyarországi székhelyük vagy Magyarországon bejegyzett fióktelephelyük révén a devizajogszabályok alkalmazásában belföldinek minősülnek és megfelelnek a 2003/361/EK bizottsági ajánlás mikrovállalkozásokra vonatkozó feltételeinek, valamint az azzal harmonizáló hazai jogszabálynak (jelenleg a 2004. évi XXXIV. tv.).

A tevékenységtípusok ismertetése:

- Beruházási támogatás;
- A vállalkozásindítás támogatása (a kezdeti személyi költségekre kiterjedően).

Az intézkedés keretében támogatható bármely olyan nem mezőgazdasági jellegű, **gazdaságon kívül** („off-farm”) végzett tevékenység, mely nem tartozik a nem támogatható tevékenységek körébe.

Nem támogathatók az alábbi tevékenységek:

- Az EK-Szerződés 1. mellékletében felsorolt termékek előállítása és elsődleges feldolgozása,
- Idegenforgalmi fejlesztések,
- Nagykereskedelmi tevékenység,
- Bányászat,
- Járműkereskedelem és üzemanyag-kiskereskedelem,
- Pénzügyi és ingatlanforgalmazási szolgáltatások,
- Közigazgatási és oktatási tevékenységek.

Előnyben részesítendők az új munkahelyek teremtését biztosító fejlesztések.

Az előbb felsorolt támogatásra jogosult tevékenységekhez kapcsolódóan többek között

- technológiai fejlesztés,
- szabadalom, engedély vagy gyártási technológia megvásárlása,
- marketingtevékenység,
- minőségbiztosítási rendszer bevezetése

támogatható.

Szabadalom és engedély megvásárlása, valamint nem élelmiszeripari minőségbiztosítási rendszer bevezetése kizárólag beruházás keretében támogatható.

Az intézkedés keretében termőföld vagy ingatlan vásárlása nem támogatható.

A támogatás típusa:

Vissza nem térítendő támogatás.

A támogatás mértéke:

Közforrások aránya az összes elismerhető költségen belül: maximálisan 40%. A mindenkori külön jogszabály alapján halmozottan hátrányos helyzetű településeken vagy a társadalmi-gazdasági szempontból fokozottan elmaradott térségekben elhelyezkedő településeken megvalósuló projekt esetén maximálisan 50%. A halmozottan hátrányos helyzetű települések közé azok a települések tartoznak, amelyeknél a Központi Statisztikai Hivatal gazdasági, infrastrukturális, szociális és piaci szempontokat figyelembe vevő összesített indexe a legalacsonyabb.

Induló beruházás esetében be kell tartani az 1628/2006/EK rendelet 4. cikke (1) pontjának rendelkezéseit. Ilyen esetben a 2006/487/EK bizottsági határozat (HL L 256. szám, 2006.10.24.) értelmében a maximálisan adható regionális támogatás Magyarországon az alábbiak szerint alakul:

1. Az EK-Szerződés 87. cikke (3) bekezdésének a) pontja értelmében támogatásra jogosult régiók

	2007.01.01.–2010.12.31.	2011.01.01.–2013.12.31.
HU23 Dél-Dunántúl	50%	50%
HU31 Észak-Magyarország	50%	50%
HU32 Észak-Alföld	50%	50%
HU33 Dél-Alföld	50%	50%
HU21 Közép-Dunántúl	40%	40%
HU22 Nyugat-Dunántúl	30%	30%

2. Az EK-Szerződés 87. cikke (3) bekezdésének c) pontja szerint gazdasági fejlesztési régióként támogatásra jogosult régiók

	2007.01.01.–2010.12.31.	2011.01.01.–2013.12.31.
HU10 Közép-Magyarország		
HU101 Budapest	25%	10%
HU102 PEST	30%	30%

A fenti táblázatban szereplő felső határok a kisvállalkozások induló beruházásaihoz nyújtott támogatás esetén 20 százalékponttal, középvállalatok számára nyújtott támogatás esetén 10 százalékponttal megemelhetők.

Ha az 1698/2005/EK és az 1628/2006/EK rendelet eltérő támogatási arányt határoz meg, akkor a beruházásra nézve az alacsonyabb határérték kötelező érvényű.

Az induló beruházástól eltérő tevékenység esetében támogatás a *de minimis* támogatásokról szóló 1998/2006/EK rendeletnek megfelelően nyújtható.

Finanszírozás:

Teljes költség: 696.216.330 euró

Közpénzekből történő hozzájárulás: 313.297.349 euró

EMVA-hozzájárulás: 224.854.557 euró

Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:

Az intézkedés szorosan kapcsolódik az „5.3.3.1.1. Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás” és az „5.3.3.1.3. Turisztikai tevékenységek ösztönzése” intézkedésekhez, mivel mindhárom intézkedés közös célja a vidéki gazdaság élénkítése, továbbá munkahelyek teremtése és a meglévők megőrzése.

A „Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás” intézkedéstől való elhatárolás alapja a támogatott tevékenység helye (gazdaságon belüli, illetve gazdaságon kívüli), továbbá a mezőgazdasági tevékenységből származó árbevétel aránya.

A „Turisztikai tevékenységek ösztönzése” intézkedéstől való elhatárolás alapja a támogatható tevékenységek köre.

Kapcsolódás más Operatív Programokhoz:

Az intézkedés a Regionális Operatív Programokhoz, valamint a Gazdaságfejlesztési Operatív Programhoz (GOP) kapcsolódik.

A GOP-tól való elhatárolás alapja a beavatkozás földrajzi hatálya: a GOP nem támogatja a jelen intézkedés területi hatálya alá eső mikrovállalkozásokat.

A jelen intézkedés kedvezményezettjei igénybe vehetik a ROP-ok által támogatott általános tanácsadási szolgáltatásokat.

A vállalkozások egyéb finanszírozási igényeik kielégítéséhez felhasználhatják a GOP keretében nyújtott mikrohitelt.

Az intézkedés kapcsolódik a leghátrányosabb helyzetű kistérségek komplex fejlesztését célzó programhoz annak érdekében, hogy a megcélzott kistérségek az átfogó program keretében minél szélesebb körű előnyökhöz juthassanak.

Az intézkedés emellett a Balaton Zászlóshajó Programhoz is kapcsolódik.

Kapcsolódás az EU Közös Agrárpolitikájához (KAP)

A kabai cukorrendtartási/diverzifikálási programmal kapcsolatban a következő alapelvek kerülnek alkalmazásra:

1. A régió mikrovállalkozásai – az érintett települések részletes jegyzéke alapján – jogosultak az ÚMVP keretében nyújtott támogatásra a „Kabai Diverzifikációs Program” benyújtását megelőzően, valamint a diverzifikációs program intézkedései által érintett források maradéktalan felhasználását követően.

2. Az adminisztratív eszközökkel és eljárásokkal biztosítható a kettős finanszírozás elkerülése (pályázatok keresztellenőrzése, külön pályázatkövetés). Mind az ÚMVP, mind a „Kabai diverzifikációs program" az IIER rendszerben kerül megvalósításra, amellyel elkerülhető a kettős finanszírozás. A helyszíni ellenőrzések is a kettős finanszírozás elkerülését hivatottak biztosítani. A fenti tények alapján az IH garantálhatja a kettős finanszírozás elkerülését.

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok tükrében:

Az indikátor típusa	**Indikátor**	**Cél**
Output	A támogatott mikrovállalkozások száma (db) Státusz - Jogi személy - Természetes személy Korosztály - 25 év alatt - 25 éves vagy idősebb A mikrovállalkozás típusa - Újonnan létrehozott mikrovállalkozások - Meglévő mikrovállalkozások	7 800 7 810 0 1 236 6564 3090 4 710
	A támogatott fejlesztések teljes összege (EUR)	696 216 329
Eredmény	Létrehozott munkahelyek száma összesen (db) Létrehozott új munkahelyek száma az alábbiak szerint: - üzemi és üzemen kívüli munkahelyek: - a támogatott tevékenység által létrehozott üzemi munkahely o agroturizmus o kézművesség o kiskereskedelem o megújulóenergia-termelés o egyéb - támogatott tevékenység által létrehozott üzemen kívüli munkahely o turizmus o kézművesség o kiskereskedelem o megújulóenergia-termelés o egyéb Nem (férfi/nő) Korosztály - 25 év alatt - 25 éves vagy idősebb Leader - I. tengely - II. tengely - III. tengely	3 800 0 0 0 0 0 0 3 800 0 50 100 3 650 3 040/760 800 3 000 110 0 0 110
	A nem mezőgazdasági bruttó hozzáadott érték növekedése a támogatott vállalkozásokban (EUR) intézkedésenként az üzem típusa szerint:	131,4 millió

	- mezőgazdasági üzem - egyéb vállalkozások	0 131,4
Hatás	Létrehozott munkahelyek teljes munkaidős egyenértéke (FTE)	3 030
	Vásárlóerő-paritáson (PPS) számolt nettó hozzáadott érték	210,3 millió

5.3.3.1.3. A turisztikai tevékenységek ösztönzése

Az intézkedés jogalapja:

Az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 52. cikke a) pontjának iii. albekezdése, valamint 55. cikke

Az 1974/2006/EK tanácsi rendelet II. mellékletének 5.3.3.1.3. pontja

Az intézkedés kódja: 313

A beavatkozás indoklása:

A vidéki területek országos átlaghoz mérten kedvezőtlenebb foglalkoztatottsági helyzete (magasabb munkanélkülisége) javítható a helyben található tájképi-természeti, illetve kulturális örökség vonzerejének kihasználásán keresztül. A falusi szálláshelyek többségére a viszonylag alacsony szolgáltatási színvonal, illetve szerény kapacitáskihasználtság jellemző, ugyanakkor a falusi turizmus népszerűsége és így a szálláshelyeken regisztrált vendégéjszakák száma a statisztikai adatok szerint folyamatosan növekszik. Az idegenforgalomhoz kötődő szolgáltatások színvonala a vidéki területeken alacsony, a célcsoportok igényeihez nem minden esetben igazodik. A helyi táj, valamint a természeti és kulturális értékek bemutatása nem megfelelő. Hiányzik a látványosságok összehangolt bemutatása és az ezekre vonatkozó egységes regionális kínálat. Az idegenforgalom számottevő multiplikátorhatást fejt ki, növeli a fogyasztók számát az adott régióban, következésképp elősegítheti a helyi gazdaságok és kistermelők által előállított termékek közvetlen forgalmazását, és élénkíti a helyi piacok forgalmát. A turisták fokozódó környezet- és egészségtudatosságának köszönhetően a természeti környezet és ezáltal a vidéki táj felértékelődik a szabadidő szempontjából. Ez főként a városi környezetből érkező vendégek esetében figyelhető meg, akik egyre nagyobb arányban töltik vidéken a szabadidejüket aktív pihenéssel. Így új típusú igény van kialakulóban a helyi termékek, kulturális értékek és életmód megismerésére.

Az idegenforgalomhoz kapcsolódó szolgáltatások szerepet kapnak a vidéki területek gazdasági átalakulásában. A turisztikai bevétel erősíti a helyi gazdaságot, így hozzájárul az életminőség javításához és a regionális gazdasági hátrányok enyhítéséhez.

Az intézkedés céljai:

A települések vendéglátó-kapacitásának növelése a helyi idegenforgalommal kapcsolatos szolgáltatások bővítése, illetve minőségük javítása révén.

Az agrártermelés és a helyi értékesítés összekapcsolása a falvak idegenforgalmi kínálatával, a vidéki értékek megőrzése és kiaknázása, a természeti értékek bemutatása, valamint az aktív időtöltés lehetőségeinek megteremtése.

Magas színvonalú szolgáltatást nyújtó szálláshelyek létrehozása, a meglévő szálláshelyek és szolgáltatásaik felújítása, korszerűsítése és továbbfejlesztése, továbbá piacra lépésük támogatása.

A jelen intézkedés keretében a színvonalas vendéglátás kialakítása mellett fontos szempont az is, hogy a kapcsolódó szolgáltatások is megfeleljenek a magas színvonalat megkövetelő hazai és külföldi vendégek igényeinek. Cél az idegenforgalmi potenciállal bíró, jelenleg nem vagy nem hatékonyan kihasznált vidéki ingatlanok (pl. présházak, majorsági épületek) innovatív, környezetbarát és fenntarthatóan elvégzett korszerűsítése és átalakítása.

Az intézkedés további céljai közé tartozik a foglalkoztatottság javítása a vidéki területeken, a munkahelyek megőrzése és létrehozása, a régió idegenforgalomhoz kapcsolódó vállalkozásainak támogatása, a szolgáltatók összehangolása, és az informatikai fejlesztések és minőségbiztosítási szabványok bevezetésének ösztönzése.

Az intézkedés területi hatálya:

Az intézkedés által érintett földrajzi területek közé az ötezernél kevesebb lakosú, illetve a 100 fő/km^2-nél kisebb népsűrűségű települések tartoznak. A budapesti agglomeráció települései az intézkedés keretében nem jogosultak támogatásra. A jogosult települések listája a 17. mellékletben olvasható, elhelyezkedésüket pedig a 18. mellékletben található térkép jelöli.

Kedvezményezettek:

- Természetes személyek,
- Bejegyzett mikro-, kis- és középvállalkozások, melyek Magyarországon székhellyel, telephellyel vagy fiókirodával rendelkeznek,
- Helyi önkormányzatok,
- Helyi önkormányzatok társulásai,
- Non-profit szervezetek, valamint
- A fentiek társulásai.

A „Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás” intézkedés kedvezményezettjei a jelen intézkedés keretében kizárólag akkor jogosultak támogatásra, ha a beruházást gazdaságon kívül valósítják meg.

Az intézkedés tartalma:

Az intézkedés célja a fenntartható falusi és agroturizmus infrastruktúrájának és szolgáltatásainak, továbbá a turizmus vidéki formái közül a természeti környezet elemeire épülő aktív turizmusnak a fejlesztése.

Az intézkedés alintézkedései

A vidéki területeken olyan munkahelyek létrehozása, illetve megtartása érdekében, amelyek a turizmus vidéki formái közül a fenntartható falusi és agroturizmus, valamint az ökoturizmus infrastruktúráját és marketingszolgáltatásait fejlesztik az alábbi területeken:

- A falusi turizmushoz kötődő nem kereskedelmi célú minőségi magánszálláshelyek és az azokhoz kapcsolódó szolgáltatások kialakítása, bővítése, a működő szálláshelyek korszerűsítése és kapcsolódó szolgáltatásaik fejlesztése;
- Az ifjúsági turizmushoz kötődő színvonalas vidéki szálláshelyek (gyermek- és ifjúsági táborok, állandó táborhelyek, turistaszállók) létrehozása, melyek a magyar jog értelmezésében nem üzleti célú szálláshelyek. A működő egységek bővítése és korszerűsítése, valamint a kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése szintén támogatható;
- Szálláshelyhez nem kapcsolódó, magas színvonalú, komplex agro- és ökoturisztikai szolgáltatások indítása és fejlesztése, melyek a természeti erőforrások, a mezőgazdaság, erdészet, halászat és a vízi sportok jellemzőire, illetve a közösség kulturális és gasztronómiai örökségére mint látványosságra épülnek
    - szezonális és agroturisztikai szolgáltatások
    - lovas szolgáltatások
    - a természeti és erdei turizmus szolgáltatásai
    - horgászturizmus
    - borturizmushoz kapcsolódó fejlesztések.

A támogatható tevékenységek köre és költségei

- szálláshelyhez vagy tervezett szolgáltatáshoz kapcsolódó épület építése, épületgépészeti munkái, felújítása és korszerűsítése
- szabadtéri, illetve zárt térben végzett szabadidős tevékenység ingatlan-fejlesztéséhez kapcsolódó szolgáltatáshoz szükséges eszköz és felszerelés beszerzése
- nem élelmiszeripari minőségirányítási rendszerek és minőségbiztosítási szabványok bevezetése
- általános kiadások: mérnöki, szakértői és tanácsadói díjak a fejlesztés jogosult összköltségének 12%-áig (működési költségek nem támogathatók)
- a beruházáshoz kapcsolódó egyéb költségek.

A támogatás típusa:

Vissza nem térítendő támogatás.

A támogatás mértéke:

Az elfogadott költségekhez képest a közpénz aránya:

Ha a pályázó

a) természetes személy, mikro-, kis vagy középvállalkozás:

A legelmaradottabb kistérségekben megvalósított beruházások esetében az elfogadott összköltség 50%-a

Egyéb esetekben az elfogadott összköltség 45%-a

b) helyi önkormányzatok, önkormányzati társulások, egyházak és non-profit szervezetek esetében: az elfogadott összköltség 100%-a

Induló beruházás esetében be kell tartani az 1628/2006/EK rendelet 4. cikke (1) pontjának rendelkezéseit. Ilyen esetben a 2006/487/EK bizottsági határozat (HL L 256. szám, 2006.10.24.) értelmében a maximálisan adható regionális támogatás Magyarországon az alábbiak szerint alakul:

1. Az EK-Szerződés 87. cikke (3) bekezdésének a) pontja értelmében támogatásra jogosult régiók

	2007.01.01.–2010.12.31.	2011.01.01.–2013.12.31.
HU23 Dél-Dunántúl	50%	50%
HU31 Észak-Magyarország	50%	50%
HU32 Észak-Alföld	50%	50%
HU33 Dél-Alföld	50%	50%
HU21 Közép-Dunántúl	40%	40%
HU22 Nyugat-Dunántúl	30%	30%

2. Az EK-Szerződés 87. cikke (3) bekezdésének c) pontja szerint gazdasági fejlesztési régióként támogatásra jogosult régiók

	2007.01.01.–2010.12.31.	2011.01.01.–2013.12.31.
HU10 Közép-Magyarország		
HU101 Budapest	25%	10%
HU102 PEST	30%	30%

A fenti táblázatban szereplő felső határok a kisvállalkozások induló beruházásaihoz nyújtott támogatás esetén 20 százalékponttal, középvállalatok számára nyújtott támogatás esetén 10 százalékponttal megemelhetők.

Ha az 1698/2005/EK és az 1628/2006/EK rendelet eltérő támogatási arányt határoz meg, akkor a beruházásra nézve az alacsonyabb határérték kötelező érvényű.

Az induló beruházástól eltérő tevékenység esetében támogatás a *de minimis* támogatásokról szóló 1998/2006/EK rendeletnek megfelelően nyújtható.

Finanszírozás:

Teljes költség: 76.494.007 euró

Közpénzekből történő hozzájárulás: 61.195.206 euró

EMVA-hozzájárulás: 43.920.004 euró

Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:

Kapcsolódás a Program más intézkedéseihez:

Az intézkedés szorosan kapcsolódik a „Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás”, a „Mikrovállalkozások létrehozásának és fejlesztésének támogatása”, valamint a „Képzés és tájékoztatás” intézkedésekkel.

A „Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás” intézkedéstől való elhatárolás alapja a támogatott tevékenység helye, továbbá a kedvezményezett mezőgazdasági árbevételének aránya. Az idegenforgalommal kapcsolatos gazdaságon belüli tevékenység kizárólag a „Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás” intézkedés keretében támogatható.

Az idegenforgalommal kapcsolatos, gazdaságon kívüli tevékenység ezen intézkedés keretében támogatható.

Az idegenforgalom egyik alapvető szempontja, hogy a falusi környezetet, a falu arculatát és közösségi tereit vonzóvá, a szolgáltatásokat pedig a látogatók számára minél jobban hozzáférhetőé tegye. Másfelől a térség turisztikai vonzerejét nagyban befolyásolja a kulturális és épített örökség bemutatásának mértéke és színvonala. Az említett fejlesztéseket segítik a falu felújítási, örökségvédelmi és fejlesztési intézkedései, megalapozva ezzel a „Turisztikai tevékenységek ösztönzése” intézkedés hatékonyságát.

Kapcsolódás más Operatív Programokhoz:

Az intézkedés a Regionális Operatív Programok, valamint a Balaton Zászlóshajó Program turisztikai intézkedéseihez kapcsolódik, illetve azokkal harmonizál. A regionális operatív programok azonban nem támogatják az előbb felsorolt tevékenységek (magánszálláshelyek, ifjúsági szálláshelyek, szezonális agroturizmus, lovas szolgáltatások, halászat, természeti és erdei turizmus fejlesztése) közül azokat, amelyek a jelen intézkedés területi hatálya alá tartoznak.

A **turisztikai** fejlesztési tervekkel kapcsolatban, a ROP-ok az agroturizmus kivételével támogatják a kereskedelmi szálláshelynek minősülő szálláshelyek és az azokhoz kapcsolódó idegenforgalmi szolgáltatások fejlesztését. A jelen intézkedés keretein belül kizárólag nem üzleti célú szálláshely támogatható.

A ROP-ok támogatják az úticél-menedzsmenthez, a látványosságokhoz és az azokhoz kapcsolódó infrastruktúrához, valamint a borvidékekhez és a gasztronómiához kapcsolódó fejlesztéseket.

A **borturizmus** tekintetében a régió operatív programja támogatja az ÚMVP „A turisztikai tevékenység ösztönzése” (53. cikk) és „A nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás” (53. cikk) intézkedés kedvezményezettjeit, amennyiben a kért támogatás meghaladja a 100 000 eurót. Az 100 000 eurós limit alá eső borturisztikai fejlesztéseket az ÚMVP támogatja.

Az ifjúsági turizmushoz kötődő idegenforgalmi fejlesztések tekintetében (gyermek- és ifjúsági táborok, állandó táborhelyek, turistaszállók) a ROP-októl való lehatárolás alapja, hogy az ÚMVP keretében e területeken kizárólag nem üzleti célú szálláshelyek támogathatók.

Kapcsolódás az EU Közös Agrárpolitikájához (KAP)

A kabai cukorrendtartási/diverzifikálási programmal kapcsolatban a következő alapelvek kerülnek alkalmazásra:

1. A régióból érkező pályázatok a hosszú listán szereplő települések alapján a „Kabai diverzifikációs program” benyújtása előtt, illetve a diverzifikációs program intézkedéseihez tartozó erőforrások teljes körű elkötelezettségét követően jogosultak az ÚMVP keretében nyújtandó támogatásra.
2. Az adminisztratív eszközökkel és eljárásokkal biztosítható a kettős finanszírozás elkerülése (pályázatok keresztellenőrzése, külön pályázatkövetés). Mind az ÚMVP, mind a „Kabai diverzifikációs program” az IIER rendszerben kerül megvalósításra, amellyel elkerülhető a kettős finanszírozás. A helyszíni ellenőrzések is a kettős finanszírozás elkerülését hivatottak biztosítani. A fenti tények alapján az IH garantálhatja a kettős finanszírozás elkerülését.

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok tükrében:

Az indikátor típusa	Indikátor	Cél
Output	A támogatott új idegenforgalmi tevékenységek száma (db) A tevékenység típusa: ▪ Kisléptékű infrastruktúra (információs központok, turisztikai célpontok irányjelző táblái, …) ▪ Szabadidős infrastruktúra (természeti területek megközelítése, kis kapacitású szálláshelyek, …) ▪ Vidéki turisztikai szolgáltatások fejlesztése/marketingje	3 197 0 2 398 799
	A beruházás teljes összege (euró) A tevékenység típusa: ▪ Kisléptékű infrastruktúra (információs központok, turisztikai célpontok irányjelző táblái, …) ▪ Szabadidős infrastruktúra (természeti területek megközelítése, kis kapacitású szálláshelyek, …) ▪ Vidéki turisztikai szolgáltatások fejlesztése/marketingje	297,4 millió 0 237,9 millió 59,5 millió
Eredmény	A nem mezőgazdasági bruttó hozzáadott érték növekedése a támogatott vállalkozásokban (EUR) intézkedésenként az üzem típusa szerint: o mezőgazdasági üzem o egyéb vállalkozások	14,4 millió 0 14,4 millió
	Generált látogatások száma Vendégéjszakák száma (szállodák, …) Nappali látogatók száma (turisztikai létesítmények, szabadidős tevékenységek, …)	800 000

	Létrehozott munkahelyek száma összesen (db) Létrehozott új munkahelyek száma az alábbiak szerint: üzemi és üzemen kívüli munkahelyek: - a támogatott tevékenység által létrehozott üzemi munkahely o agroturizmus o kézművesség o kiskereskedelem o megújulóenergia-termelés o egyéb - támogatott tevékenység által létrehozott üzemen kívüli munkahely o turizmus o kézművesség o kiskereskedelem o megújulóenergia-termelés o egyéb Nem (férfi/nő) Korosztály - 25 év alatt - 25 éves vagy idősebb Leader o I. tengely o II. tengely o III. tengely	480 0 0 0 0 0 480 480 0 0 0 0 300/180 80 400 200 0 0 200
Hatás	A főfoglalkozásnak megfelelő, újonnan létrehozott munkahelyek nettó száma	1 758
	Nettó hozzáadott érték PPS-ben kifejezve	23 millió

5.3.3.2. A vidéki területek életminőségének javítására irányuló intézkedések

5.3.3.2.1. A vidéki gazdaság és a lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások

Az intézkedés jogalapja:

Az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 52. cikke b) pontjának i. albekezdése, valamint 56. cikke

Az 1974/2006/EK tanácsi rendelet II. mellékletének 5.3.3.2.1. pontja

Az intézkedés kódja: 321

A beavatkozás indoklása:

Az egyes szolgáltatásokhoz való hozzáférés a vidéki lakosság, különösen a falvakban élők számára nem vagy nem megfelelő minőségben biztosított, mivel a falvak nagy részében nem áll rendelkezésre a közösségi feladatokat ellátó korszerű épület, a meglévő épületek állapota pedig romos, leromlott. Az alacsony jövedelmezőségnek és a magas fenntartási költségeknek köszönhetően a falvakban nyújtott szolgáltatások sok esetben megszűntek, a továbbra is elérhetők pedig silány körülmények között és felszereléssel működnek.

Ugyanakkor a közoktatás és az országos könyvtárhálózat elemei a települések többségében megtalálhatók, melyek állapota főként a falvakban jellemzően rossz, szolgáltatásaik pedig szórványosak. Ebből adódóan szükséges és indokolt a meglévő épületek felújítása és a településen elérhető kulturális szolgáltatások egy létesítménybe helyezése, továbbá funkcióik közösségi szolgáltatásokkal való bővítése.

A lakosság megtartása érdekében a helyben elérhető alapszolgáltatások körét bővíteni, minőségét és hozzáférhetőségét javítani kell. Ezek közül különösen fontos az intézményi infrastruktúra fejlesztése a kulturális és szabadidős szolgáltatások biztosítása, a komplex informatikai és kommunikációs infrastruktúra elérhetősége, az egyes kereskedelmi szolgáltatások havi rendszerességű ügyfélforgalmának biztosítása, a szolgáltatók hozzáférési pontjainak megteremtése, a gyermekek és idősek megfelelő napközbeni ellátása, illetve az életmód- és diszkriminációellenes programok befogadása érdekében. A falvak körében az alapszolgáltatások sok esetben csak működési költségeik megosztásával nyújthatók, így a szolgáltatók fenntartható működését kizárólag a komplex kihasználású közösségi terek létrehozása biztosíthatja.

A szolgáltatások formájában az egymás közelében fekvő települések esetében is gyakran figyelhető meg hasonlóság. A szolgáltatások kistérségi szinten közösen tervezett és megszervezett formájában és fenntartásában jelentős hatékonysági tartalék rejlik. Ebből adódóan az előbb felsorolt szolgáltatások **többfunkciós szolgáltató központokon** keresztül nyújthatók hatékonyan és eredményesen.

Azokat a falvakat, amelyekben a szolgáltatások nem elérhetők, célszerű **tanyabusz szolgáltatáson** keresztül segíteni, mivel ezek elérhetővé teszik a közszolgáltatásokat, segítik az alapvető szociális szolgáltatások fejlesztését, bővítik a települési funkciókat, fejlesztik a közösséget, javítják az életminőséget és erősítik az ifjúság kötődését a vidékhez.

A szolgáltatások terén a tanyavilágban igen súlyos hiányosságok tapasztalhatók.

A területi elszigeteltség és a társadalmi-gazdasági leszakadás egymást erősítő folyamatainak mérséklése és visszafordítása érdekében társadalmi, környezeti és gazdasági szempontból hátrányos helyzetük miatt célszerű fokozott figyelmet fordítani a legelmaradottabb területek fejlesztésére. Szükséges a vidéki területek versenyképességének erősítése, a helyi gazdaság élénkítése, továbbá a helyi közösségek felkészítése az európai uniós és egyéb elérhető források megszerzésére, melyeknek célja a fenntartható társadalmi, környezeti és gazdasági fejlődés támogatása.

A helyi identitás és a fokozott környezettudatosság kialakítása, valamint a társadalmi esélyegyenlőség ösztönzése érdekében a Programnak a közönség minden tagja számára szabad hozzáférést kell biztosítania a közös értéket képviselő természeti és kulturális helyszínekhez, nyilvános eseményekhez és alapszolgáltatásokhoz.

Az intézkedés céljai:

Az intézkedés célja az alapszolgáltatások elérhetőségének javítása a vidéki területek településein, a szolgáltatások körének bővítése, minőségük javítása, ennélfogva pedig a vidéki területek népességmegtartó erejének növelése, az életminőség javítása, továbbá a fenntarthatóság biztosítása.

Az intézkedés célja először is a többfunkciós szolgáltató központok létrehozása, a létrehozandó új funkciókból adódóan többnyire kihasználatlan épületek felújítása és műszaki korszerűsítése révén. E többfunkciós szolgáltató központok a helyi igényeken alapuló szolgáltatások nyújtásában nélkülözhetetlenek.

Másodszor, a tanyabusz szolgáltatás támogatásának célja a szolgáltatásokkal nem rendelkező hátrányos helyzetű települések (kistelepülések, külterületek vagy egyéb belterületek, lakott tanyák) hátrányainak mérséklése, az életminőség és a közszolgáltatások elérhetőségének javítása, az alapvető szociális szolgáltatások fejlesztésének segítése, a települési funkciók bővítése, a közösség fejlesztése, valamint az ifjúság vidékhez való kötődésének erősítése. Ebből adódóan szükséges a helyi igényeken alapuló, elsősorban lakossági, egyéni és közvetlen segítséget nyújtó szolgáltatások létrehozása, az információszolgáltatás akadálymentesítése, a szervezettípusok innovatív fejlesztése, valamint a személyi és tárgyi feltételek megteremtése.

Az intézkedés területi hatálya:

Az intézkedés azon vidéki területekre összpontosít, amelyeken a települések lélekszáma nem haladja meg az 5000 főt vagy a népsűrűség legfeljebb 100 fő/km^2,

továbbá azon települések külterületeire, ahol a lakosság több mint 2%-a külterületen él. A budapesti agglomeráció települései, továbbá a kistérségek városai és központjai az intézkedés keretében nem támogathatók. A jogosult települések listája a 19. és a 21. sz. mellékletben olvasható, elhelyezkedésüket pedig a 20. mellékletben található térkép jelöli.

Kedvezményezettek:

A többfunkciós szolgáltató központok és a tanyabusz szolgáltatás létrehozása esetében kedvezményezettek a helyi önkormányzatok, önkormányzati társulások, non-profit szervezetek, valamint egyházak.

Az intézkedés tartalma:

A támogatott szolgáltatások típusai:

1. Többfunkciós szolgáltató központok létrehozása,

- Többfunkciós szolgáltató központ létrehozása hiányzó, szükséges szolgáltatások nyújtására. A többfunkciós szolgáltató központ fizikailag különálló épület, vagy összefüggő épületek együttese, mely elsősorban valamely település lakosai számára nyújtott közösségi és üzleti szolgáltatások céljára alkalmas, amely folyamatosan legalább egy, a közösségi programok szervezéséért felelős helyi lakost foglalkoztat.
- A meglévő művelődési házak intézményeinek belső felújítása, az épületegyüttesek funkcióinak megfelelő összekapcsolása, valamint az épületegyüttesek átalakítása többfunkciós szolgáltató központtá.
- A többfunkciós szolgáltató központok esetében támogatás nyújtható az infrastruktúra kialakítására, melybe beletartozik az épület belső felújítása, átalakítása, továbbá a szolgáltatások nyújtásához szükséges alapvető infrastruktúra létesítése (eszköz, felszerelés, az internetkapcsolathoz szüksége infrastruktúra beszerzése).
- A többfunkciós szolgáltató központok részeként támogatható a gyermekek napközi ellátását biztosító létesítmények kialakítása.
- A jelen alintézkedés keretében támogatható az állatmenhelyek létesítése.

A többfunkciós szolgáltató központ az alábbi szolgáltatásokat nyújthatja:

- Adminisztratív és kereskedelmi szolgáltatások
- Kulturális, kommunikációs és szabadidős szolgáltatások
- Kiegészítő egészségügyi szolgáltatások

- Szociális szolgáltatások.

A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 8. § (3) és (4) bekezdésében felsorolt, az önkormányzatok által kötelező jelleggel ellátott feladatokhoz kapcsolódó fejlesztések a jelen intézkedés keretében nem támogathatók.

Speciális támogatásban kell részesíteni azokat a projekteket, amelyeknél a szolgáltatás létrehozásában és fenntartásában együttműködési megállapodás keretében egyéb helyi szereplők (civil szervezetek, vállalkozások) is részt vesznek. Elsőbbséget élvezhetnek azok a projektek, amelyekben a létesítmények energiaellátását helyi nyersanyagokra épülő, megújuló energiaforrásokat hasznosító erőművek biztosítják.

2. A tanyabusz szolgáltatás létrehozása esetében támogatható új gépjármű beszerzése. Támogatás adható továbbá a szolgáltatás nyújtásához szükséges felszerelés beszerzésére, valamint jelzőrendszerek (pl. gondozók részére jelzőrendszer) beszerzésére is.

A fedezett költségek típusai:

1. Többfunkciós szolgáltató központ létesítése esetén:

- belső felújítás, épületkorszerűsítés építési költségei,
- gépek, berendezések üzemképes állapotba hozatalának beszerzési költségei,
- területrendezés, parkosítás költségei,
- általános kiadások: mérnöki, szakértői és tanácsadói díjak legfeljebb a fejlesztés jogosult összköltségének 12%-áig,
- a projekthez kapcsolódó oktatás, humánerőforrás-fejlesztés költségei legfeljebb a fejlesztés elfogadott összköltségének 20%-áig.

Működési költségek nem támogathatók. A fejlesztésnek a terület kialakításának kezdetétől számított 2 éven belül el kell készülnie.

2. Tanyabusz szolgáltatás létesítése esetén:

- a létrejövő szolgáltatásnak megfelelő új gépjármű beszerzése

- a szolgáltatás megfelelő körülményeinek közötti nyújtásához elengedhetetlenül szükséges kiegészítő eszközök
- a szolgáltatás nyújtásához kapcsolódó felszerelés beszerzése, jelzőrendszer beszerzése.

Működési költségek nem támogathatók.

A kedvezményezettek (helyi önkormányzatok, önkormányzati társulások, non-profit szervezetek) támogatható költségei az alábbiak:

- a gazdálkodók részére, a programról, illetve termékértékesítés céljából történő információszolgáltatáshoz szükséges informatikai eszközök (hardver és szoftver) beszerzése,
- kis értékű tárgyi eszközök (irodaszerek) beszerzése
- egyéb szolgáltatások: folyamatirányítás, műszaki szakvélemény, hiteltanácsadás, jogi és marketing tanácsadás
- képzések, szakmai tapasztalatcsere, ismeretnyújtó és marketingprogramok költségei

Működési költségek nem támogathatók.

A támogatás típusa:

Vissza nem térítendő támogatás.

A támogatás mértéke:

A támogatás mértéke: 100%.

Többfunkciós szolgáltató központ létesítése esetében a támogatás felső határa 200.000 euró, mely településenként 2007 és 2013 között egy alkalommal adható.

Tanyabusz szolgáltatás esetében az adható támogatás felső határa projektenként 40.000 euró.

Finanszírozás:

Teljes költség:	122.405.759 euró
Közpénzekből történő hozzájárulás:	110.165.183 euró
EMVA-hozzájárulás:	79.065.921 euró

Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:

Kapcsolódás a Program más intézkedéseihez:

Az intézkedés közvetlenül kapcsolódik a „Mikrovállalkozások létrehozásának és fejlesztésének támogatása” intézkedéshez, mivel a támogatott vállalkozás üzleti tevékenységét többfunkciós szolgáltató központban is kifejtheti. Az intézkedés emellett kapcsolódik a „Turisztikai tevékenységek ösztönzése” intézkedéshez, mivel a turisztikai információs pont többfunkciós szolgáltató központban is működhet. Többfunkciós szolgáltató központ védelem alatt álló épületben nem alakítható ki, a védett épületek belső felújítása a „Vidéki örökség megőrzése” intézkedés alapján támogatható.

Kapcsolódás más Operatív Programokhoz:

A Regionális Operatív Programok intézkedéseket tartalmaznak a közösségi terek létrehozásával, valamint a kötelező humán célú önkormányzati feladatok ellátásához szükséges infrastrukturális fejlesztésekkel és a kapcsolódó eszközbeszerzéssel kapcsolatban. A ROP-októl való lehatárolás alapja az intézkedés területi hatálya.

Az intézkedés emellett a Balaton Zászlóshajó Programhoz is kapcsolódik.

A ROP-ok az önkormányzatok által kötelezően nyújtandó közszolgáltatások, így az oktatás, az egészségügy, a szociális infrastruktúra és a vonalas infrastruktúra (utak, vízelvezetés stb.) fejlesztéséhez biztosítanak támogatást. A nem kötelező közszolgáltatások tekintetében a ROP-ok az egy- vagy többfunkciós közösségi és szolgáltató központokat csak városi környezetben támogatja, amit a népsűrűség (> 100 lakos/km^2) és/vagy a lakosságszám (> 5000/település) alapján határoznak meg. Ennek megfelelően a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 8. § (3) és (4) bekezdésében felsorolt, az önkormányzatok által kötelező jelleggel ellátott feladatokhoz kapcsolódó fejlesztések a jelen intézkedés alapján nem támogathatók, finanszírozásuk a ROP-ok keretéből történik. Az intézkedés területi hatálya alá tartozó, nem kötelező tevékenységek az ÚMVP keretéből támogathatók.

Az Államreform Operatív Program keretében támogatásra jogosult tevékenységekre a jelen intézkedés alapján támogatás nem kérhető.

A TIOP 4. prioritása: A kulturális infrastruktúra fejlesztése a közösségfejlesztés szolgálatában, melynek során a partneri együttműködés, illetve a hálózatépítés elősegítése érdekében támogatást kapnak a városokban elsősorban az oktatás, képzés, tömegkommunikáció és közösségi tevékenység céljaira létrehozott többfunkciós közösségi központok, a könyvtárszolgáltatások bővítése, a közösségi oktatást és kultúrát segítő fejlesztési pólusok, valamint a kulturális infrastruktúra integrált fejlesztése. A lehatárolás alapja az intézkedés területi hatálya.

Az EKOP 2. prioritása: A közigazgatási szolgáltatásokhoz történő hozzáférést támogató fejlesztések; a jelen intézkedés keretében a többfunkciós szolgáltató központok adhatnak helyet a közigazgatási szolgáltatásoknak.

A TÁMOP 3. prioritása: „A minőségi oktatás és hozzáférés biztosítása mindenkinek” és 5. prioritása: „A társadalmi befogadás, részvétel erősítése”, melyek célul tűzik ki a helyi közösségek és civil szervezetek létrejöttének támogatását és kapacitásuk erősítését, a kulturális tőke, az antidiszkriminációs törekvések és egyes életmódprogramok támogatását. A TIOP 3. prioritása a munkaerő-piaci részvételt és a társadalmi befogadást támogató infrastruktúra fejlesztését támogatja. A TÁMOP és az ÚMVP közötti lehatárolás megfelelő eljárásokon és koordinációs mechanizmusokon keresztül történik, melyeknek célja az átfedések elkerülése és a két program helyes megvalósításának biztosítása.

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok tükrében:

Az indikátor típusa	Indikátor	Cél
Output	A támogatott tevékenységek száma (db) A tevékenységek típusa: ▪ ICT kezdeményezés (pl. infrastruktúra) ▪ Mobilitás ▪ Kulturális és szociális infrastruktúra ▪ Környezeti infrastruktúra (csatornázás, szennyvízkezelés, …)/Energia ▪ Képzések ▪ Gyermekgondozás ▪ Egyéb ▪	3 836
	A beruházás teljes összege (euró) A tevékenységek típusa: ▪ ICT kezdeményezés (pl. infrastruktúra) ▪ Mobilitás ▪ Kulturális és szociális infrastruktúra ▪ Környezeti infrastruktúra (csatornázás, szennyvízkezelés, …)/Energia ▪ Képzések ▪ Gyermekgondozás ▪ Egyéb ▪	180,5 millió
Eredmény	A fejlettebb szolgáltatásokat hasznosító vidéki területeken élők száma (ezer fő)	3 500
	Internet-ellátottság növekedése a vidéki térségekben (ezer fő)	60
Hatás	A főfoglalkozásnak megfelelő, újonnan létrehozott munkahelyek nettó száma	2 110
	Nettó hozzáadott érték PPS-ben kifejezve	
Speciális indikátorok	Többfunkciós szolgáltató központok száma (db)	1 800
	A támogatott tanyabusz szolgáltatások száma	200

5.3.3.2.2. Falumegújítás és -fejlesztés

Az intézkedésekre jogalapja:

Az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 52. cikke (b) pontjának (ii) bekezdése

Az 1974/2006 EK rendelet II. mellékletének 5.3.3.2.2. pontja

Az intézkedés kódja: (322.)

A beavatkozás indoklása:

A vidéki lakókörnyezet, a települések általános fizikai megjelenése és a közösségi terek, közterületek állapota hanyatló képet mutat. A vidéki térségek vonzerejének növelése érdekében a települések arculatát javítani kell. A vidéki térségekben a helyi termékek értékesítésére és hasonló gazdasági tevékenységekre alkalmas infrastruktúra viszonylag szegényes, illetve a helyi piacok felújításra szorulnak. A falvak megújítása, illetve az ezzel járó változások előidézése a vidéki területeken a helyi piacok létrehozását vagy felújítását teszi szükségessé annak érdekében, hogy a vidékről vonzóbb kép alakulhasson ki. A vidéki területek életszínvonalának javításában a játszóterek kialakítása is szerepet játszhat.

Az intézkedés céljai:

Az intézkedés célja, hogy a vidéki települések vonzerejének fokozásával javítsa életszínvonalukat az elvándorlás, valamint a kedvezőtlen gazdasági és társadalmi tendenciák, illetve a vidék elnéptelenedésének visszafordítása érdekében. Épület-felújítások esetében az intézkedés a külső felújításra összpontosít.

Az intézkedés tartalma:

Az intézkedés területi hatálya az 5000 főnél kevesebb lakosságú, illetve a kevesebb, mint 100 fő/km^2 népsűrűségű településekre terjed ki. A támogatásra nem jogosult települések a külterületei – amennyiben a külterület lakossága meghaladja a település összlakosságának 2%-át – jogosultak a támogatásra. A budapesti agglomeráció települései nem jogosultak a támogatásra az intézkedés szerint. A jogosult települések listája a 19. és a 21. sz. mellékletben olvasható, elhelyezkedésüket pedig a 20. mellékletben található térkép jelöli.

Az intézkedés területi hatályát illetően a ROP-ok cselekvési tervei által érintett települések – a városok és a kistérségi központok – a jelen intézkedés keretében nem támogathatók, lakosságszámuktól és népsűrűségüktől függetlenül.

A helyi védelem alatt álló épített vidéki örökség a jelen intézkedés keretében nem támogatható.

Kedvezményezettek:

Helyi önkormányzatok és társulásaik, civil szervezetek és egyéb egyesületek.

Támogatott tevékenységtípusok

- A falu környezetét és megjelenését javító kisléptékű infrastrukturális fejlesztések: Parkok, pihenőterületek, sétányok és egyéb közterületek (az elkülönülten kivitelezett utak és járdák, illetve csatornázás kivételével)
- A védelem alatt nem álló, közösségi és gazdasági célokat szolgáló, illetve a település megjelenésében jelentős szereppel bíró épületek külső felújítása.
- Új piacterek megnyitása és a meglévők fejlesztése a helyi mezőgazdasági termékek jobb eladhatósága érdekében, valamint e piacterek megfeleltetése az érvényes jogszabályoknak.
- Játszótér kialakítása gyermekek számára.

Támogatott költségtípusok

- Infrastrukturális fejlesztések költségei
- Eszközök és felszerelés beszerzésének és telepítésének költségei
- Külső felújításhoz kapcsolódó költségek
- Általános költségek (a tanácsadói költségek is).

Az intézkedés keretében termőföld vagy ingatlan vásárlása nem támogatható.

A támogatás típusa:

Vissza nem térítendő támogatás.

A támogatás mértéke:

A támogatás mértéke 100%.

Az ezen intézkedés alapján nyújtott minden támogatás összhangban lesz a *de minimis* támogatásokról szóló 1998/2006/EK rendelettel.

Az egy vállalkozásnak nyújtott teljes *de minimis* támogatás összege három egymást követő üzleti évben nem haladhatja meg a 200 000 eurót. Ezek a felső határok a *de minimis* támogatás formájától, illetve a kitűzött céltól függetlenül érvényesek, továbbá tekintet nélkül arra, hogy a tagállam által folyósított támogatás részben vagy egészben közösségi eredetű forrásokból került-e finanszírozásra.

Az EU egyéb pénzügyi eszközeitől való lehatárolás szempontjai:

Kapcsolódás a Program más intézkedéseihez

Az intézkedés kapcsolódik a „Vidéki örökség megőrzése és fenntartható fejlesztése” intézkedéshez, mivel közösek abban, hogy a vidéki települések épített értékeinek megújítását célozzák. A két intézkedés közötti határvonalat azon az alapon lehet meghúzni, hogy a projekt tárgya védelem alatt áll-e. Jelen intézkedés csak a helyi védelem alatt álló kulturális értékeket támogatja, a „Falumegújítás és -fejlesztés” intézkedés esetében viszont a védelem alatt állás nem alkalmassági kritérium.

Az intézkedés emellett kapcsolódik a „Turisztikai tevékenységek ösztönzése” intézkedéshez, mivel a településről kialakított kedvezőbb kép révén növeli annak turisztikai vonzerejét.

Az intézkedés szinergiahatást fejt ki az „A vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások” intézkedéssel, mivel a jelen intézkedés keretében a helyi szolgáltató központként használt épületek külső felújítása támogatható.

Kapcsolódás más Operatív Programokhoz

A Regionális Operatív Programok a kötelező önkormányzati feladatok közé tartozó infrastrukturális fejlesztéseket támogatják.

Az intézkedés területi hatályát illetően a ROP-ok cselekvési tervei által érintett települések – a városok és a kistérségi központok – a jelen intézkedés keretében nem támogathatók. A támogatásra jogosult települések listája a 19. és 21. számú mellékletben olvasható. A lista a ROP keretében támogatható települést nem tartalmaz.

Az intézkedés kapcsolódik a leghátrányosabb helyzetű kistérségek komplex fejlesztését célzó programhoz. Az intézkedés hozzájárul az esélyegyenlőség megteremtéséhez.

Az intézkedés emellett a Balaton Zászlóshajó Programhoz is kapcsolódik.

Finanszírozás:

Összes kiadás:	86.458.236 euró
Közpénzekből történő hozzájárulás:	73.489.500 euró
EMVA-hozzájárulás:	52.743.661 euró

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok tükrében:

Az indikátor típusa	Indikátor	Cél, 2007–2013
Output	Támogatott falvak száma, ahol a tevékenységet végezték	600
	A tevékenységek felosztása az élénkítés jellege szerint:	
	- fizikai	360
	- társadalmi	60
	- gazdasági	180
	A beruházások teljes összege (euró)	140 millió
	A tevékenységek felosztása az élénkítés jellege szerint:	
	- fizikai	83,5 millió
	- társadalmi	14,5 millió
	- gazdasági	42 millió
Eredmény	A fejlettebb szolgáltatásokat hasznosító vidéki területeken élők száma	1 415 700
Hatás	Nettó hozzáadott érték PPS-ben kifejezve	-
	A főfoglalkozásnak megfelelő, újonnan létrehozott munkahelyek nettó száma	150
	Nemek szerinti megoszlás (férfi/nő)	50/100
	Életkor szerinti megoszlás (25 év alatt, illetve 25 és afelett)	40/110

5.3.3.2.3. A vidéki örökség megőrzése és fenntartható fejlesztése

Ennek az intézkedésnek a keretében két alintézkedés található:

A) A kulturális örökség megőrzése

B) Natura 2000 fenntartási/fejlesztési tervek készítése

5.3.3.2.3.A A kulturális örökség megőrzése

Az intézkedés jogalapja:

Az 1698/2005/EK tanácsi rendelete 52. cikkének b) pontja és 57. cikkének iii) pontja

Az 1974/2006/EK rendelet mellékletének 5.3.3.2.3. pontja

Az intézkedés kódja: 323

A beavatkozás indoklása:

A magyar vidéki területek bővelkednek kulturális, épített és természeti értékekben. A vidéki területek vonzóerejének növelése érdekében szükséges a vidék fejlesztése, valamint a kapcsolódó kulturális és természeti örökség megfelelő bemutatása. A vidéki települések nem rendelkeznek elegendő saját bevétellel építészeti örökségük, kulturális és természeti értékeik, illetve vagyontárgyaik megóvásához és fejlesztéséhez. Az épített örökségen kívül a települések természeti értékei, illetve a kapcsolódó zöld területek szintén meglehetősen elhanyagoltak, és jelentőségük egyre csökken a helyi közösségek szemében. A vidéki területek vonzóerejének növelése érdekében biztosítani kell a fenntartható fejlődést és a vidéki élethez kapcsolódó kulturális és természeti örökség megfelelő bemutatását.

Az intézkedés céljai:

Az intézkedés célja a vidéki települések képének és környezetének javítása, az épített, a természeti és a kulturális örökség és a kapcsolódó zöld területek megóvása és megújítása, a helyi öntudat fejlesztése, valamint az említett települések vonzóerejének növelése.

Az intézkedés területi hatálya:

Az intézkedés területi hatálya az 5000 főnél kevesebb lakosságú, illetve a kevesebb, mint 100 fő/km^2 népsűrűségű településekre terjed ki. A támogatásra nem jogosult települések a külterületei – amennyiben a külterület lakossága meghaladja a település összlakosságának 2%-át – jogosultak a támogatásra. A budapesti agglomeráció települései nem jogosultak a támogatásra az intézkedés szerint. A jogosult települések listája a 19. és a 21. sz. mellékletben olvasható, elhelyezkedésüket pedig a 20. mellékletben található térkép jelöli.

Ami az intézkedés területi hatályát illeti, a ROP-akciókkal (Regionális Operatív Program-akciók) érintett települések – a nagyvárosok és a kistérségi központok – tekintet nélkül a lakosságszámra, illetve a népsűrűségre, nem jogosultak a jelen intézkedés keretében támogatásra.

Az intézkedés tartalma:

Az intézkedés célja helyi szinten az épített, a természeti és a kulturális örökség védelme és megújítása a vidéki településeken. E tekintetben az építmények és a helyi örökség védelmének összehangolt, kölcsönös kapcsolatban lévő fejlesztése áll az intézkedés középpontjában.

Kedvezményezettek:

A Magyarországon bejegyzett non-profit jogi személyek, a települési önkormányzatok és társulásaik, valamint az egyházak.

A támogatott intézkedések típusa:

Kulturális örökség:

A kulturális örökség felújításával, fenntartásával és fejlesztésével kapcsolatos tanulmányok, tervek készítése.

A helyi védelem alatt álló épületek külső-belső helyreállítása és felújítása; az épületek és a kulturális értékek bemutatása; az előbbiekhez szorosan kapcsolódó zöld területek fejlesztése és helyreállítása; sétányok és gyalogutak építése; a helyi népművészet, a néprajzi és kulturális értékek bemutatása.

A településszerkezeten belüli, védelem alatt álló egységek, épületek és a kapcsolódó környezeti elemek (a legalább három elemből álló egységek) rehabilitációja; az azokhoz szorosan kapcsolódó zöld területek fejlesztése és helyreállítása.

A természeti örökség megőrzése és fejlesztése:

A természeti és történelmi táj, illetve az azt alkotó tájelemek javítását és fejlesztését célzó támogatások és fejlesztések.

A környezeti tudatosság fejlesztését célzó intézkedések végrehajtása (vizek és természetvédelmi területek környékének javítása, valamint a szelektív hulladékgyűjtés és hulladékgazdálkodás fejlesztése, stb.).

A fedezett költségek típusai:

Az eszközök és a berendezések megvásárlásával és üzembe helyezésével kapcsolatban felmerülő költségek.

Az épületek külső és belső felújításának költségei.

Általános költségek (a tanácsadók költségei is).

A föld- vagy ingatlanvásárlás az intézkedés keretében nem támogatható.

A támogatás típusa:

Vissza nem térítendő támogatás.

A támogatás mértéke:

A támogatás mértéke: 100%.

Az ezen intézkedés alapján nyújtott minden támogatás összhangban lesz a *de minimis* támogatásokról szóló 1998/2006/EK rendelettel.

Az egy vállalkozásnak nyújtott teljes *de minimis* támogatás összege három egymást követő üzleti évben nem haladhatja meg a 200.000 eurót. Ezek a felső határok a *de minimis* támogatás formájától, illetve a kitűzött céltól függetlenül érvényesek, továbbá tekintet nélkül arra, hogy a tagállam által folyósított támogatás részben vagy egészben közösségi eredetű forrásokból került-e finanszírozásra.

Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:

Kapcsolódás a Program más intézkedéseihez:

Az intézkedés kapcsolódik az 5.3.3.2.2. „Falumegújítás és -fejlesztés” intézkedéshez, mivel mindkét intézkedés a vidéki települések (épített) értékeinek a megújítását és védelmét szolgálja. A két intézkedés közötti határvonalat azon az alapon lehet meghúzni, hogy a projekt tárgya védelem alatt áll-e. Jelen intézkedés csak a helyi védelem alatt álló kulturális értékeket támogatja, a „Falumegújítás és -

fejlesztés” intézkedés esetében viszont a védelem alatt állás nem alkalmassági kritérium.

Az intézkedés kapcsolódik az 5.3.3.1.3. „Turisztikai tevékenységek ösztönzése” intézkedéshez, mivel a település képének javításán keresztül és a mezőgazdasághoz kapcsolódó kulturális és természeti örökség védelmével növeli a települések turisztikai vonzóerejét.

Kapcsolódás más Operatív Programokhoz:

Az infrastrukturális fejlesztéseket – amelyek az önkormányzatok kötelező feladatai közé tartoznak – területi Operatív Programok támogatják.

Ami az intézkedés területi hatályát illeti, a ROP-akciókkal (Regionális Operatív Program-akciók) érintett települések – a nagyvárosok és a kistérségi központok – tekintet nélkül a lakosságszámra, illetve a népsűrűségre, nem jogosultak a jelen intézkedés keretében támogatásra.

Az intézkedés kapcsolódik a leghátrányosabb helyzetű kistérségek komplex fejlesztését célzó programhoz. Az intézkedés hozzájárul az esélyegyenlőség megteremtéséhez.

Az intézkedés emellett a Balaton Zászlóshajó Programhoz is kapcsolódik.

Finanszírozás:[4]

Teljes költség:	48.420.429 euró
Public expenditure:	33.294.300 euró
EAFRD contribution:	24.130.837 euró

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok tükrében:

Az indikátor típusa	Indikátor	Cél

[4] Az 5.3.3.2.3.A és az 5.3.3.2.3.B intézkedések pénzügyi kereteinek összege megegyeznek a 7. fejezetben található pénzügyi táblázatban kereteivel.

Output	A vidéki örökséggel kapcsolatos támogatott intézkedések száma ▪ Természeti örökség *(lásd: a rendelet 57. cikkének (a) pontját)* ▪ Kulturális örökség *(lásd: a rendelet 57. cikkének (b) pontját)*	470 70 400
	A beruházás teljes összege (euró) ▪ Természeti örökség *(lásd: a rendelet 57. cikkének (a) pontját)* ▪ Kulturális örökség *(lásd: a rendelet 57. cikkének (b) pontját)*	11,29 millió 1,7 millió 9,59 millió
Eredmény	A fejlettebb szolgáltatásokat hasznosító vidéki területeken élők száma	628 800
Hatás	Nettó hozzáadott érték PPS-ben kifejezve	-
	A főfoglalkozásnak megfelelő, újonnan létrehozott munkahelyek nettó száma	-

Kiegészítő programspecifikus indikátorok és számszerűsített célok:

Az indikátor típusa	**Indikátor**	**Cél**
Output	A támogatott műemléki és természeti helyszínek száma	470
Eredmény	A veszélyeztetett műemlékek aránya	33%
Hatás	A támogatás által megcélzott vidéki lakosok elégedettségének növekedése	-

5.3.3.2.3.B. Natura 2000 fenntartási/fejlesztési tervek készítése

Az intézkedés jogalapja:

Az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 57. cikke

Az 1974/2006/EK rendelet mellékletének 5.3.3.2.3. pontja

Az intézkedés kódja: 323.2

A beavatkozás indoklása:

Az Élőhelyvédelmi irányelv 6. cikk (1) bekezdése alapján a tagállamoknak intézkedéseket kell foganatosítaniuk a különleges természet-megőrzési területek védelme érdekében, szükség szerint olyan fenntartási/fejlesztési tervek kidolgozásával és végrehajtásával, amelyek kifejezetten a szóban forgó területekre vonatkoznak. Továbbá meghatározzák a megfelelő jogszabályi, hatósági, vagy szerződéses intézkedéseket, amelyek megfelelnek az adott területen megtalálható, az Élőhelyvédelmi irányelv I. mellékletében szereplő természetes élőhelytípusok, illetve a II. mellékletben szereplő fajok ökológiai szükségleteinek.

A védett természeti területekre már elkészült, valamint készülő kezelési tervek összesen 40 különleges madárvédelmi és 123 különleges természet-megőrzési területet érintenek. A Natura 2000 fenntartási/fejlesztési tervek mind céljukban, mind tartalmi elemeiket tekintve különböznek az országos jelentőségű védett természeti területekre készülő kezelési tervektől. Ezért a következőkben a közösségi jelentőségű természeti értékek hosszú távú megőrzéséhez és fenntartásához szükséges természetvédelmi célkitűzéseket, kezelési előírásokat meghatározó terveket a továbbiakban Natura fejlesztési/fenntartási terveknek nevezzük, hogy elkülönítsük az országos jelentőségű természeti területekre a 30/2001. (XII.28.) KöM rendelet szerint kötelezően elkészítendő természetvédelmi kezelési tervek néven miniszteri rendeletben is megjelenő tervtípustól.

Az intézkedés céljai:

A vidéki térségek természeti értékeinek megőrzéséhez, fejlesztéséhez, fenntartható hasznosításához való hozzájárulás.

Az intézkedés tartalma:

A fejlesztési/fenntartási tervekben foglaltak a gazdálkodók részére kötelező érvényű földhasználati előírásokat nem tartalmaznak, de figyelembe veszik a nemzeti jogszabályban meghatározott kötelező földhasználati szabályokat és az adott Natura 2000 terület alapvető, a kijelölési szempontokból fakadó céljait. A Natura-területekre vonatkozóan 200 Natura fenntartási/fejlesztési terv kerül kidolgozásra, ide nem értve az erdőket, mivel a Natura 2000-hez kapcsolódó erdőgazdálkodási terveket a körzeti

erdőtervek tartalmazzák majd. A Natura 2000 erdőgazdálkodási terveket nemzeti forrásokból fogják finanszírozni.

Natura 2000 területek és egyéb jelentős természeti értékkel rendelkező területek fejlesztési/fenntartási tervének kidolgozása:

A Natura 2000 területek fejlesztési/fenntartási terveinek elkészítése elsődlegesen azokon a területeken szükséges, amelyek nem védett területek, így nemzeti jogszabály alapján nem készülnek rá kezelési tervek. A fejlesztési/fenntartási tervekben foglaltak a gazdálkodók részére kötelező érvényű földhasználati előírásokat nem tartalmaznak, de figyelembe veszik a jogszabályokban meghatározott kötelező földhasználati szabályokat. A terv javaslatot tesz arra vonatkozóan, hogy pl. mely AKG intézkedések segítik elő a legjobban az adott Natura 2000 területek kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzését.

Az országos jelentőségű védett területek esetében, amelyek a vonatkozó nemzeti szabályozásnak megfelelően már rendelkeznek természetvédelmi kezelési tervvel, nem kell új tervet készíteni, hanem a már meglévőket kell akként módosítani, hogy megfeleljenek a Natura 2000 fenntartási/fejlesztési tervek követelményeinek.

A fenntartási/fejlesztési tervek területi szinten – a közösségi értékek figyelembe vételével – igazodnak a már meglévő AKG előírásokhoz, illetve esetenként javaslatot tesznek a Natura 2000 területen vállalható alapelőírásokon túlmutató tevékenységek, illetve esetleges erdőtelepítések végzésére. Ily módon a fenntartási/fejlesztési tervek a gazdálkodók számára olyan iránymutatást adnak, amely a megfelelően beadott támogatási kérelmek révén – és egy jól működő tanácsadó szolgálattal kiegészülve – segíti őket a támogatási források hatékonyabb kihasználásában.

Kedvezményezettek:

A Natura fenntartási/fejlesztési tervek elkészítésére országos nyilvános pályázat útján választják ki a támogatottakat. Kedvezményezettek lehetnek az adott területre vonatkozóan megfelelő erőforrásokkal és ismeretekkel rendelkező intézményi társulások, civil szervezetek és egyetemek.

Az intézkedés körébe tartozó eljárástípusok leírása:

- A Natura fenntartási/fejlesztési terveket a konzorciumok készítik el az érintett minisztériumok által közösen elfogadott módszerek alapján, amelyet a vonatkozó jogszabályokban hoznak nyilvánosságra
- A védett területekre már elkészült kezelési tervek Natura előírásoknak megfelelő módosítása is támogatható.
- A tervnek tartalmaznia kell különösen a következőket:
- az adott élőhely/fajcsoport helyzetének bemutatását és értékelését (főbb jellemzők leírása, állomány, veszélyeztetettség, trendek stb.);

- a megőrzés/fejlesztés számszerűsíthető jellemzőit, céljai;
- az alkalmazható fenntartási/fejlesztési tevékenységek leírása, várható hatásai a célcsoportra és egyéb természeti értékekre;
- a fejlesztést célzó beavatkozásokat és azok gazdasági (költség-haszon) elemzése, a javasolt tevékenységek gazdasági-szociális hatásainak értékelésére;
- a terv kiemelt figyelemmel vizsgálja az ÚMVP és más támogatási intézkedések célcsoportokra gyakorolt hatását és javasolt alkalmazhatóságát;
- Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer szerint készített monitoring és indikátor terv a fenntartás/fejlesztés céljaival összhangban.

A terv készítésébe, valamint a hatások elemzésébe a kedvezményezett kötelezően bevonja az érdekelt partnereket, érintett közösségeket.

A kész terveket kormányzati és civil szakértők, független kutatók alkotta értékelő bizottság értékeli.

A támogatottak kiválasztásának szempontjai:

A támogatási kérelmek rangsorolása túljelentkezés esetén a következő fő szempontok alapján történik: a kérelmező szakmai kompetenciája, a védett természeti terület aránya a Natura 2000 területen belül, a területen előforduló kiemelt jelentőségű fajok/élőhelyek száma és komplexitása, a veszélyeztetettség foka, a Natura 2000 terület nagysága, illetve a területen gazdálkodók száma.

A támogatás formája:

Vissza nem térítendő támogatás.

A támogatás mértéke:

Az összes elismerhető költségen belül: 100%.

A támogatás mértékét többek közt meghatározza **a Natura fenntartási/fejlesztési terv által érintett terület** művelési ága(i), a terület nagysága és a területen található gazdálkodók száma, valamint a kiemelt jelentőségű fajok és élőhelyek száma, illetve komplexitása.

Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:

Kapcsolódás a Program más intézkedéseihez:

Az intézkedés szoros kapcsolatban van mind a Natura 2000 alapszintű kompenzációs támogatásával, mind az önkéntes AKG támogatásokkal, valamint mindkét intézkedéshez kapcsolódó nem termelő beruházások támogatásával.

Az intézkedés kapcsolódik a LIFE+ programhoz, amely az erdőgazdálkodási terveket támogatja.

Finanszírozás:[5]

Teljes költség: 2.000.000 euró

Közpénzekből történő hozzájárulás: 2.000.000 euró

EMVA-hozzájárulás: 1.200.000 euró

Kiegészítő programspecifikus indikátorok:

Az indikátor típusa	Indikátor	Cél
Output	Natura fenntartási tervek száma A tervek által lefedett területek nagysága	200 terv 190 000 ha
Eredmény	Agrár-környezetgazdálkodásba bevont terület nagysága a Natura fenntartási tervekben foglaltak alapján	90 000 ha
Hatás	A biodiverzitás hanyatlásának visszafordítása A biodiverzitás hanyatlási tendenciájának változása az indikátorfajok előfordulási indexe alapján (Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Program)	+ 5%

[5] Az 5.3.3.2.3.A és az 5.3.3.2.3.B intézkedések pénzügyi kereteinek összege megegyeznek a 7. fejezetben található pénzügyi táblázatban kereteivel.

5.3.3.3. Képzés és tájékoztatás

Az intézkedés jogalapja:

Az 1698/2005/EK tanácsi rendeletének 52. cikkének c) pontja és 58. cikke

Az 1974/2006/EK bizottsági rendelet mellékletének 5.3.3.3 pontja

Az intézkedés kódja: 331

A beavatkozás indoklása:

A vidék népességmegtartó ereje, a vidéki megélhetési lehetőségek és életminőség javítása érdekében a nem mezőgazdasági jövedelemforrást biztosító tevékenységek folytatását tervező potenciális pályázók és a vidéki szolgáltatások nyújtását és a vidéki környezet minőségét befolyásoló szereplők számára alapvető fontosságú a tájékoztatás, illetve a felmerülő igények és lehetőségek alapján képzések biztosítása.

Az intézkedés céljai:

Az intézkedés célja a vidéki térségekben élők ismereteinek, információinak és készségeinek fejlesztése a vidéki gazdaság diverzifikációjához, a nem mezőgazdasági vállalkozások fejlesztéséhez, a jövedelmi és foglalkoztatási helyzet javításához, a vidéki élet és élettér minőségének javításához.

Az intézkedés tartalma:

Az intézkedés keretei között a III. tengely egyes intézkedéseinek kiválasztott és potenciális kedvezményezettjei – kizárólag olyan gazdasági szereplők, akiknek a célja vállalkozásuk fejlesztése – iskolarendszeren kívüli szakmai képzések, tanfolyamokon, tájékoztató jellegű programokon vehetnek részt, amelyek gyakorlati bemutatókat is tartalmaznak, továbbá a vidéki vállalkozók, az önkormányzatok, nonprofit szervezetek és természetes személyek számára nyújtott ügyfélszolgálati tájékoztatási tevékenységek is támogathatók. A fentiek mind hozzájárulhatnak az érintett vállalkozások jövedelmezőségének fejlesztéséhez, új vállalkozások elindításához, a vidéki kulturális és természeti örökség megóvásához és fenntartható hasznosításához, a szükséges és hiányzó szolgáltatások létrehozásához, valamint azok hatékony működtetéséhez.

A fenti képzések célcsoportját a „Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás” és a „Mikrovállalkozások létrehozása és fejlesztése” intézkedések kedvezményezettjei képezik. A „Turisztikai tevékenységek ösztönzése” intézkedés kedvezményezettjeinek gazdasági szereplői szintén kedvezményezettjei lehetnek a jelen intézkedésnek.

Az intézkedés által érintett földrajzi térség magában foglalja azon településeket, amelyek a képzéshez kapcsolódó III. tengely által érintettek.

A képzés és tájékoztatás által lefedett területek:

Az intézkedés keretében támogatásra jogosult képzések, tanfolyamok, és tájékoztató rendezvények témái megfelelnek a III. tengely intézkedései sikeres lebonyolításához szükséges képzések teljes körének.

A tevékenységek leírása:

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program III. tengelye keretében a következő képzési tevékenységek támogathatók:

- a vidéki és az agroturizmushoz kapcsolódó képzések,
- a kulturális és a természeti örökség megóvásával és fenntartható hasznosításával kapcsolatos képzések,
- az alapszolgáltatások vonatkozásában innovatív, helyi megoldások elindításához és működtetéséhez kapcsolódó képzések a gazdasági szereplők számára,
- okleveles képzések a hagyományos kézműipari tevékenységekhez és a vidéki vendéglátáshoz kapcsolódóan,
- Tájékoztató-bemutató programok a III. tengely egyes intézkedéseivel kapcsolatban, amelyek útján támogatás nyújtható egynapos tájékoztató programok megtervezésére és megvalósítására (innovatív vidékfejlesztési kezdeményezések, nyitott porták, nyitott lovardák, kamra túrák stb.), amelynek keretében a potenciális pályázóknak szóló gyakorlati bemutató és konzultáció útján bemutatásra kerülnek a III. tengely körében végrehajtott vállalkozásfejlesztéssel, diverzifikációval, vidéki turizmussal, falumegújítással és az örökségvédelemmel, valamint az alapszolgáltatásokat érintő helyi megoldásokkal (innovatív helyi kezdeményezésekkel) kapcsolatos projektek.
- Helyi gazdasági hálózatok kifejlesztésére irányuló képzések a helyi vállalkozásokkal történő együttműködésre alapozva (helyi termékek forgalomba hozatala).
- Vidékfejlesztési kezdeményezések bevezetése (vidékfejlesztési bemutató gazdaság/udvar).
- A helyi önkormányzatokkal a szolgáltatásnyújtás és a közös kezdeményezések terén szorosan együttműködő gazdasági szereplők számára szervezett képzések.
- A gazdasági szereplők számára a III. tengely egyes intézkedéseihez kötődő általános projekt-menedzsmenttel kapcsolatban szervezett képzések.

Az előirányzott intézkedések által támogatható gazdasági szereplők típusai:

Az intézkedés kedvezményezettjei a III. tengely egyes intézkedéseinek gazdasági szereplői közül kiválasztott és potenciális támogatottak.

A képzést megszervező szervezeteket az Irányító Hatóság választja ki országos nyílt pályázat útján.

Támogatás nyújtható a kedvezményezetteknek a célból, hogy fedezzék a kiválasztott oktatási szervezetek által kínált képzések díjának egy részét.

A támogatás formája:

Vissza nem térítendő támogatás.

A támogatás mértéke:

Az támogatható költségek 100%-a.

Finanszírozás:

Teljes költség:	28.625.297 euró
Közpénzekből történő hozzájárulás:	25.762.767 euró
EMVA-hozzájárulás:	18.490.024 euró

Az intézkedés komplementaritása és lehatárolása:

Kapcsolódás a Program más intézkedéseihez:

Az intézkedés célja, hogy a vidéki szereplők igényeinek előzetes felmérése nyomán ismereteket, szakismereteket és új ötleteket közvetítsen a III. tengely azon intézkedéseinek potenciális pályázói felé, amelyekhez a jelen intézkedés alapján képzés kapcsolódhat.

Kapcsolódás más Operatív Programokhoz:

Az egyének képzésének vonatkozásában a Társadalmi Megújulás Operatív Program nem támogatja azokat a képzési programokat, amelyek az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program körében támogatott mezőgazdasági tevékenységekhez kapcsolódnak.

A vidékfejlesztést célzó képzési tevékenységek vonatkozásában alapvető elhatárolási elv, hogy az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program III. tengelye szerint támogatásra jogosult tevékenységekhez szorosan kötődő képzési programok kizárólag az ÚMVP keretében támogathatók. Idetartozik a vidéki turizmus is, amely kizárólag az ÚMVP keretében kaphat támogatást.

A halmozottan hátrányos helyzetű térségek fejlesztését, a településeken belüli szegregáció megszüntetését, illetve a régió és a települések lakosságának társadalmi és munkaerőpiaci integrációját a helyi közösségre ösztönzően ható és közösségi tervezésen alapuló integrált programokkal kell elősegíteni. E fejlesztések előmozdítása végett, a halmozottan hátrányos helyzetű térségek, illetve azon települések szegregált részeinek támogatása érdekében, ahol a roma népesség nagy része él, valamint e területek fejlődésében tényleges haladás elérése és a helyi lakosság társadalmi és munkaerőpiaci integrációja érdekében célzott programokat kell bevezetni.

Az intézkedés kapcsolódik a leghátrányosabb helyzetű kistérségek komplex fejlesztését célzó programhoz.

Az intézkedés hozzájárul az esélyegyenlőség megteremtéséhez.

Az intézkedés emellett a Balaton Zászlóshajó Programhoz is kapcsolódik.

Főbb tevékenységek:

A leghátrányosabb helyzetű, elsőbbséget élvező kistérségek integrált fejlődésének támogatása.

A településeken belüli szegregáció megszüntetése, a helyi lakosság társadalmi beilleszkedési folyamatának gyorsítása (a homogén lakóövezetek rehabilitációjának támogatása).

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok tükrében:

Az indikátor típusa	Indikátor	Célok
Output	A résztvevő gazdasági szereplők és a támogatott tevékenységek száma	156 000
	A gazdasági szereplő típusa:	
	- mikrovállalkozás	100 000
	- egyéni gazdálkodó	10 000
	- egyéb önfoglalkoztató személy (nem gazdálkodó)	5 000 30 000
	- nonprofit szervezetek	5 000
	- állami szervezetek	6 000
	- egyéb	110 000/46 000
	Nem (férfi/nő)	
	Korosztály	90 000
	- 25 év alatt	66 000
	- 25 éves vagy idősebb	
	Tevékenységi kör	10 000
	- ügyviteli, igazgatási (könyvelési) és értékesítési szakismeretek	
	- ICT (infokommunikációs technológiai) képzés	15 000 6 000
	- tájfenntartás és fejlesztés, és környezetfenntartás és fejlesztés	
	- egyéb	125 000
	A résztvevők nemek szerinti megoszlása:	
	Résztvevő férfiak	110 000
	Résztvevő nők	46 000
	Képzésben töltött napok száma	5 200
Eredmény	A képzést sikeresen elvégző résztvevők száma	130.000
	Nem (férfi/nő)	78.000/52.000
	Korosztály	
	- 25 év alatt	78.000
	- 25 éves vagy idősebb	52.000
Hatás		-

5.3.3.4. Készségek elsajátítása, ösztönzés és végrehajtás

Az intézkedés jogalapja:

Az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 59. cikke

Az 1974/2006/EK bizottsági rendelet mellékletének 5.3.3.4 pontja

Az intézkedés kódja: 341

A beavatkozás indoklása:

Magyarországon az AVOP LEADER intézkedése nagyon sikeresnek bizonyult, tekintettel a HACS-ok (Helyi Akciócsoportok) és a résztvevő vidéki szereplők számára. A helyi közösségek, amelyek részt vettek a programban, nagyon hasznosnak találták azt a helyi társuláson alapuló helyi stratégia kidolgozásában. Az előző program eredményeit tekintve egyértelmű igény merült fel a vidéki területeken egy, a LEADER-hez hasonló stratégia kidolgozására és társulások létrehozására.

Az intézkedés támogatja a kistérségi szintű vidékfejlesztési koncepciók kidolgozását a kezdetektől a helyi fejlesztési terven át annak megvalósításáig, így erősítve az együttműködést és a tengelyek egyes intézkedései közötti, regionális szintű koherenciát. Az információszolgáltatás, a szakismeretek fejlesztése és az ösztönzési technikák elsajátítása nélkülözhetetlenek a konkrét igényekre és lehetőségekre épülő fejlesztési stratégiák kidolgozása és a hatékony végrehajtás folyamán.

Az intézkedés a helyi vidékfejlesztési stratégiák megalkotásához és végrehajtásához szükséges módon elősegíti a helyi emberi erőforrások fejlesztését készségfejlesztés és ösztönző tevékenységekhez nyújtott segítség útján.

A helyi vidékfejlesztési stratégiák kialakításához és megvalósításához szükséges a helyi erőforrások bevonása a stratégia megszövegezésébe és megvalósításába, szükség van továbbá a fejlesztési koncepcióra vonatkozó helyi információs szolgáltatásokra, ezenkívül a régió érdekeltjeinek aktivizálása és tudatosságának növelése is elengedhetetlen.

Az intézkedés céljai:

Az intézkedés célja az integrált vidékfejlesztési stratégiák kidolgozása a Helyi Vidékfejlesztési Irodák (HVI) koordinálása és támogatása mellett, a helyi önkormányzati érdekeltek, illetve az üzleti és a civil szféra bevonásával.

További cél a programok megfelelő megalkotásához és végrehajtásához szükséges helyi erőforrások, együttműködési törekvések és tevékenységek előtérbe helyezése, valamint a potenciális LEADER akciócsoportok felkészítése.

Kedvezményezettek:

A tagállami szintű nyilvános pályázati felhívás útján kiválasztott Helyi Vidékfejlesztési Irodák. A Helyi Vidékfejlesztési Irodák olyan szervezetek, amelyeknek lehetőségük van a vidéki szereplők ösztönzésére. A Helyi Vidékfejlesztési Irodák szerepe kulcsfontosságú a potenciális LEADER akciócsoportok létrehozásában. A Helyi Vidékfejlesztési Irodákon keresztül történik a köz- és a magánszféra között létrejött társulások (PPP-k; „Public-Private Partnerships") (HACS-ok vagy Helyi Vidékfejlesztési Közösségek) működési költségeinek finanszírozása.

Az intézkedés tartalma:

Az intézkedés alapvetően a Helyi Vidékfejlesztési Irodák hatásköre alapján meghatározott statisztikai kistérségeken alapul, bár a potenciális LEADER akciócsoportok és helyi vidékfejlesztési közösségek nem feltétlenül egyeznek meg a kistérségi struktúrával.

A PPP-k alapításának földrajzi területe magában foglalja a IV. tengely alapján jogosult településeket, a 10.000 fő lakosságszámnál kevesebb vagy 120 fő/km^2-nél kisebb népsűrűséggel rendelkező településeket, a budapesti agglomerációhoz tartozó települések kivételével. A jogosult települések listája a 23. mellékletben olvasható, elhelyezkedésüket pedig a 24. mellékletben található térkép jelöli.

A helyi vidékfejlesztési tervek végrehajtásának földrajzi területe megegyezik a III. tengely különböző intézkedéseinek földrajzi területével, amelyeket beépítettek a helyi vidékfejlesztési tervbe.

A potenciális LEADER akciócsoportok tiszteletben tartják a következő feltételeket:

- a régióknál alacsonyabb szinten térségi alapú helyi fejlesztési stratégiákat kell alkotniuk;
- köz- és magánszereplőket egyaránt képviselniük kell;
- a közösség működési költségei nem haladhatják meg az egyes PPP-k helyi fejlesztési stratégiájára fordított állami támogatás 15%-át.

Az intézkedés keretében Helyi Vidékfejlesztési Irodák jönnek létre a kistérségekben a vidéki szereplők ösztönzésére. Az intézkedéstől azt várják, hogy a helyi igényeknek, szükségleteknek megfelelően biztosítani fogja a fejlesztési források ésszerű hasznosítását. Az intézkedés alapján támogatásban részesülő HVI segíti a PPP-k, a potenciális LEADER akciócsoportok és az úgynevezett Helyi Vidékfejlesztési Közösségek (HVK-k) létrehozását.

A HVI-k tanácsadó szerepet töltenek be a III. tengely projektjeinek kiválasztásában, amelyek horizontálisan kerülnek megvalósításra a HVI-k illetékességi területén. A potenciális LEADER akciócsoportok felkészítése a releváns LEADER-elveken alapul.

Az intézkedés segíti a helyi fejlesztési tervek elkészítését és megvalósítását. A HVI a tevékenységét az Irányító Hatóság és a FVM Vidékfejlesztési, Képzési és Szaktanácsadási Intézete (VKSZI) által kiadott iránymutatásokat követve végzi, alapvető feladatait pedig a vonatkozó jogszabályoknak megfelelően látja el. A HVI feladatai közé tartozik a helyi vidékfejlesztési közösségek potenciális résztvevőinek (civil szervezetek, vállalkozások, helyi önkormányzatok) szervezése, koordinációja, illetve a projektek összegyűjtése.

A III. tengelyhez tartozó források kiadásának részletes rendje és annak intézményes szerkezete a 22. sz. mellékletben található.

A támogatás az alábbiakra terjed ki:

- az érintett terület elemzése,
- a területre vonatkozó adatszolgáltatás és a helyi fejlesztési stratégia,
- a helyi fejlesztési stratégiák elkészítésében és végrehajtásában részt vevő személyzet képzése,
- promóció és vezetőképzés,
- a LEADER-en kívüli PPP-k fejlesztési stratégiáinak megvalósítása,
- a helyi önkormányzati tisztségviselők képzése a települések által összehangolt tevékenységek sikeres megvalósítása érdekében az alábbi területeken:
    - szociális gazdaságtan
    - háziasszony-képzés (kimondottan a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok számára)
    - a hátrányos és kisebbségi csoportok hagyományai és szokásai (néprajz)
    - közösségépítési ismeretek
    - hátrányos helyzetű fiatalok felkarolása

Az intézkedés nagy hangsúlyt fektet a potenciális LEADER akciócsoportok felkészítésére, amelyek később fontos szerepet játszanak majd a Nemzeti Vidékhálózat létrehozásában.

A Helyi Vidékfejlesztési Irodák feladatai a helyi közösségek szervezésére, a kommunikációra és tájékoztatásra, az ösztönzésre, az erőforrás építésre, a pályázatok kidolgozásához nyújtott előkészítési támogatásra, valamint a pályázatok minőségbiztosítására terjednek ki.

A Helyi Vidékfejlesztési Irodák feladatai a következők:

- A Helyi Vidékfejlesztési Irodák oly módon ösztönzik a Helyi Akciócsoportok, illetve a helyi vidékfejlesztési közösségek megalakulását, hogy a potenciális LEADER akciócsoportok tagjainak tájékoztatást nyújtanak, és iránymutatással szolgálnak saját kistérségeikben.
- A Helyi Vidékfejlesztési Irodák kommunikációs tevékenységeket folytatnak a statisztikai kistérségek valamennyi vidéki szereplőjével.
- A Helyi Vidékfejlesztési Irodák a kistérségek valamennyi vidéki szereplőjének alapszintű tájékoztatást nyújtanak az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program III. és IV. tengelyével kapcsolatban.
- A Helyi Vidékfejlesztési Irodák végzik a potenciális LEADER csoportok tagjainak regisztrálását.
- A Helyi Vidékfejlesztési Irodák technikai támogatást nyújtanak a potenciális LEADER csoportok számára azok potenciális LEADER stratégiáinak kidolgozásához.
- A Helyi Vidékfejlesztési Irodák integrált és mindenre kiterjedő tájékoztatást nyújtanak a Helyi Vidékfejlesztési Közösség, valamint az e közösség által lefedett terület valamennyi vidéki szereplője számára.
- A III. és a IV. tengely intézkedéseire irányuló támogatási kérelmeket a Helyi Vidékfejlesztési Irodákhoz kell benyújtani.
- A Helyi Vidékfejlesztési Iroda a kérelmek beérkezését követően továbbítja azokat. Az iroda a LEADER-településekről érkező támogatási kérelmeket a HACS-hoz, míg a nem LEADER-településekről érkező pályázatokat az értékelésben tanácsadó szerepet játszó Helyi Vidékfejlesztési Közösséghez, majd az MVH-hoz továbbítja.
- A Helyi Vidékfejlesztési Irodák helyi szinten adat- és információgyűjtést végeznek, majd rendszeres visszajelzéseket küldenek az Irányító Hatóság felé.
- A Helyi Vidékfejlesztési Irodák jelentős szerepet játszanak a 2008-ban felállítandó Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat létrehozásában.
- Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program és a helyi vidékfejlesztési terv zökkenőmentes végrehajtásának érdekében a Helyi Vidékfejlesztési Irodák számos kommunikációs feladatot is ellátnak. A feladataik közé tartoznak egyebek mellett a következők: az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program helyi hírlevelének elkészítése, e-hírek összeállítása, helyi, nemzeti és nemzetközi kapcsolatok adatbázisának létrehozása, kiadványok készítése.

Az intézkedésen belüli akciók (akciók, tevékenységek):

Helyi szinten:

- Segítségnyújtás a fejlesztési tervek elkészítéséhez a potenciális LEADER Helyi Akciócsoportok számára.
- A helyi vidékfejlesztési terv elkészítésében és végrehajtásában részt vevő személyzet képzése.
- A helyi fejlesztési terv megalapozottságát (tényfeltárás és helyzetelemzés) igazoló tanulmányok (stratégia, program) kidolgozása.
- A helyi közösségeket célzó tájékoztatási és ösztönzési tevékenységek, interaktív kapcsolatok kiépítése a potenciális vidéki szereplőkkel (a helyi fejlesztési terv előkészítésével, felülvizsgálatával és megvalósításával összefüggésben).

  Ez a tevékenység a társadalom hátrányosabb helyzetű csoportjainak aktivitását, együttműködési készségét hivatott növelni, sajátos érdekeik érvényre juttatása mellett.
- A potenciális Helyi Akciócsoportok irányítására vonatkozó képzések támogatása, a csoporton belüli tapasztalatcsere elősegítése.
- Az ÚMVP III. tengelyén belül megvalósítandó vállalati és üzletfejlesztési kezdeményezések koordinációja, különös tekintettel a helyi projektek, kezdeményezések létrehozására.
- A potenciális LEADER akciócsoportok segítése.
- A kistérségi vidéki szereplők közötti kohézió előmozdítása potenciális LEADER akciócsoportok szervezésével.
- Információáramlás és kapcsolatépítés a helyi közösségekkel (a potenciális Helyi Akciócsoportokkal, a Helyi Akciócsoportokkal és a Helyi Vidékfejlesztési Közösségekkel).
- Együttműködés a hátrányos helyzetű kistérségekben és a településeken beindítandó programokban részt vevő intézményekkel, különös tekintettel az Új Magyarország Fejlesztési Terven belüli operatív programok keretében előreláthatóan végrehajtásra kerülő fejlesztéseket illetően.
- Kapacitásépítés és képzés a horizontális intézkedések vezetői és oktatói számára.

Országos szinten:

- A helyi vidékfejlesztési stratégiák elkészítésében és végrehajtásában résztvevők képzése és tájékoztatása;
- Promóció, vezetői képzés, átképzés;

- A vidéki területek általános fejlesztésének elősegítése: a regionális, vidéki és gazdasági fejlesztési hálózatokkal való együttműködés.

A társulások (PPP-k) leírása:

A társulások – az úgynevezett Helyi Vidékfejlesztési Közösségek (HVK-k) – a LEADER-en kívüli területek köz- és magánszféráján alapulnak. A HVK-k tagjai a vidékfejlesztésben érintett vállalatok, civil szervezetek és önkormányzatok. A közszféra szerepe a döntéshozatalban nem haladhatja meg a 40%-ot. Csak azok a szereplők vehetnek részt a társulásban, akik a társulás által érintett területen található települések valamelyikén folytatnak tevékenységet, vagy itt található a székhelyük.

A HVK-k döntéshozó szervének tanácsadó szerepe van a projektkiválasztás során.

A társulások (PPP-k) becsült száma:

Kb. 140 potenciális LEADER akciócsoport. Ezek közül 70-ből Helyi Akciócsoport lesz, a másik 70 pedig továbbra is PPP marad az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 59. cikke értelmében.

A potenciális LEADER csoportok által érintett népesség nagysága:

Kb. 5 millió fő. Kb. 50%-ukból Helyi Akciócsoport, a másik 50%-ból pedig Helyi Vidékfejlesztési Közösség lesz.

A PPP-k által foganatosított, a III. tengelyhez tartozó intézkedések meghatározása:

A HVK jóváhagyja a Helyi Vidékfejlesztési Tervet, amely a III. tengely intézkedéseinek végrehajtásával kapcsolatos információt és stratégiát tartalmazza. A HVK-k az alábbi intézkedéseket valósítják meg:

- turisztikai tevékenységek ösztönzése,
- vállalkozások létrehozása és fejlesztése,
- falumegújítás,
- a vidéki örökség megőrzése,
- a vidéki lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások.

Néhány intézkedés és alintézkedés azonban külön, a HVT-n kívül kerül megvalósításra.

Ezek a következő intézkedések:

- Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás
- Többfunkciós szolgáltató központok létrehozása
- Tanyabusz szolgáltatás
- Natura 2000 fenntartási/fejlesztési tervek.

A támogatás formája:

Vissza nem térítendő támogatás.

A támogatás mértéke:

Az elfogadott költségekhez képest a közpénzek aránya: 100 %. A helyi vidékfejlesztési közösségek működésére fordított költségek összege nem haladhatja meg a helyi fejlesztési stratégiákra fordított közpénzek 15%-át.

A támogatás mértéke 100%-os a HVI-k és a HVK-k azon kiadásait illetően, amelyek a HVT kidolgozása, végrehajtása és kommunikációja során merülnek fel.

A helyi fejlesztési stratégiák végrehajtása vonatkozásában a támogatási arányok az egyes intézkedések támogatási arányainak felelnek meg.

A támogatás összege a „*de minimis*” szabálynak felel meg.

Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:

Kapcsolódás a Program más intézkedéseihez:

Az intézkedés kapcsolatot teremt az egyes tengelyek és a tervezett intézkedések között, segíti a vidékfejlesztésre potenciálisan rendelkezésre álló erőforrások ésszerű felhasználását, és támogatja a Helyi Akciócsoportokon alapuló politikára való felkészülést.

Kapcsolódás más Operatív Programokhoz:

Az intézkedés keretében kidolgozott vidékfejlesztési tervek megfelelnek a jelenlegi vidékfejlesztési terveknek, és kapcsolódási pontokat teremtenek az operatív tervek alapján létrejött projektek között.

A leghátrányosabb helyzetű kistérségek komplex fejlesztését célzó program alá eső településekre tekintettel a Társadalmi Megújulás Operatív Program támogatja a kistérségi fejlesztési terveket minden olyan esetben, amikor azok a LEADER-program keretében nem jogosultak támogatásra (ÚMVP).

Finanszírozás:

Teljes költség:	43.375.382 euró
Közpénzekből történő hozzájárulás:	43.375.382 euró
EMVA-hozzájárulás:	31.130.657 euró

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok tükrében:

Az indikátor típusa	**Indikátor**	**Cél**
Output	Készségek elsajátítása, ösztönzés száma	4500
	Az intézkedés típusa	
	- Az érintett területek elemzése	509
	- A területre és a helyi fejlesztési stratégiára vonatkozó adatszolgáltatás	2013
	- A helyi fejlesztési stratégiák elkészítésében és végrehajtásában részt vevő személyzet képzése	253
	- Promóciós események	1 006
	- Egyéb	719
	Résztvevők száma	100 000
	Az intézkedés típusa	
	- Az érintett területek elemzése	15 599
	- A területre és a helyi fejlesztési stratégiára vonatkozó adatszolgáltatás	9 527
	- A helyi fejlesztési stratégiák elkészítésében és végrehajtásában részt vevő személyzet képzése	23 398
	- Promóciós események	7 799
	- Az 52. cikk (a), (b) és (c) bekezdésében felsorolt egy vagy több intézkedést magába foglaló helyi fejlesztési stratégia végrehajtása olyan PPP-k által, amelyek nem tartoznak a 62. cikk (1) bekezdésének (b) pontjában meghatározottak közé (azaz a IV. tengely szerinti Helyi Akciócsoportok a Leader-megközelítés vonatkozásában)	12 479
	- Egyéb	31 197
	Nem (férfi/nő)	60 770/39 230
	Korosztály	
	- 25 év alatt	35 027
	- 25 éves vagy idősebb	64 973
	Támogatott PPK-k száma	140
Eredmény	A képzést sikeresen elvégző résztvevők száma	90 000
	Nem (férfi/nő)	55 000/35 000
	Korosztály	
	- 25 év alatt	27 000
	- 25 éves vagy idősebb	63 000

5.3.4. A LEADER-megközelítés megvalósítása

5.3.4.1. A helyi fejlesztési stratégiák megvalósítása

Az intézkedés jogalapja:

Az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 63. cikkének a), b) és c) pontja, valamint 64. cikke.

Az intézkedés kódja: 411, 412, 413

Az intézkedés célja:

Az intézkedés célját képezi a belső erőforrások fenntartható és innovatív felhasználásának elősegítése, a vidéki szereplők közötti együttműködés megalapozása az integrált megközelítést tartalmazó fenntartható helyi fejlesztési stratégiák előkészítése és megvalósítása érdekében, továbbá a helyi innovatív megoldások és az átfogó társulások működtetése, a vidéki régiók életszínvonalának emelése, a munkahelyek megőrzése és újak létrehozása, valamint az élethosszig tartó tanulás elősegítése, az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 61. cikkének a)-g) pontjában meghatározott követelmények teljesítése útján. Az intézkedés rendelkezik továbbá a mezőgazdaság, az erdőgazdálkodás, az élelmiszeripar, illetve a vidéki gazdaság teljesítőképességének, a kulturális és természeti értékek fenntartható hasznosításának erősítését, valamint a humán szolgáltatások és a helyi közösségek fejlesztését célzó, fenntartható és versenyképes új helyi eljárások előmozdításáról.

Az intézkedés hatálya:

A LEADER program területi hatálya a 120 fő/km^2-nél alacsonyabb népsűrűségű vagy 10 000 főnél kevesebb lakosú településekre terjed ki. A budapesti agglomeráció települései nem tartoznak a LEADER program területi hatálya alá. A jogosult települések listája a 23. mellékletben olvasható, elhelyezkedésüket pedig a 24. mellékletben található térkép jelöli.

A LEADER Programban a fejlesztés valamennyi beruházási és nem beruházási pályázattípust magában foglal.

A HACS-ok LEADER-stratégiájának keretébe integrálható, illetve azon belül végrehajtható pályázatok alkalmazási területe két fő csoportba sorolható:

- Egyfelől az alkalmazási terület vonatkozhat a Vidékfejlesztési Program I–III. tengelyei keretében alkalmazható és végrehajtható fejlesztési programokra.
- Másfelől a LEADER-stratégia keretében kiemelt szerepet kapnak azok a helyi szereplők társulásán alapuló, LEADER-hez hasonló pályázatok, amelyek a fenntartható társulások létrehozásához is hozzájárulnak.

A LEADER-program célkitűzéseinek megvalósítása érdekében különösen hangsúlyos lesz a vidéki szereplők közötti együttműködés.

A LEADER tengely által érintett tengelyek:

Mindhárom tematikus tengely céljai támogathatóak a LEADER tengely keretében.

A Helyi Akciócsoportok kiválasztásának folyamata és menetrendje, beleértve az objektív kiválasztási szempontokat:

Első lépésként az Irányító Hatóság felhívást tesz közzé HACS-ok létrehozására. Ezt követően megkezdődik a nyilvántartásba vételi szakasz. A jogi személyek helyi közösségalapítási szándékát a HVI-k veszik nyilvántartásba. Ugyanazon a földrajzi területen több potenciális helyi közösség is alakulhat.

A regisztrációs eljárás végén a LEADER-program területi összefüggésre, illetve a civil, az üzleti és az önkormányzati szféra megfelelő arányaira vonatkozó elveit teljesítő helyi közösségek nyilvántartásba vételre kerülnek.

Tekintettel a nyilvántartásba vett helyi közösségek közti esetleges átfedésekre, az Irányító Hatóság a közösség struktúrája, a résztvevők tapasztalatai és a stratégiai irányválasztás alapján kiválaszt (az ún. előzetes kiválasztási szakasz során) a nyilvántartásba vett közösségek közül 140-150 olyat, amelyek esetében nincs átfedés. Ezeket az előzetesen kiválasztott közösségeket potenciális LEADER Akciócsoportoknak nevezzük. A potenciális LEADER Akciócsoportok kiválasztásával egyben a helyi tervezés területi hatálya is meghatározásra kerül. A kiválasztott potenciális LEADER Akciócsoportok non-profit jogi személyiséget alapítanak.

A HVI segítségével a kiválasztott potenciális LEADER csoportok potenciális LEADER-stratégiát dolgoznak ki az általuk lefedett területre vonatkozóan. A tervezési szakaszban a HVI tanácsadó és erőforrásépítő segítséget nyújt a potenciális LEADER csoportoknak. A tervezési szakasz elején az Irányító Hatóság Helyi Akciócsoportonként tájékoztatja a potenciális LEADER Akciócsoportokat a pénzügyi keretekről. A pénzügyi keretet a Helyi Akciócsoportokhoz tartozó települések, illetve a lakosok és a hátrányos helyzetű települések száma, alapján kell kiszámítani.

Miután a potenciális LEADER csoportok (kb. 4 hónap alatt) kidolgozták a potenciális LEADER-stratégiáikat, az Irányító Hatóság a stratégia minősége alapján a potenciális LEADER csoportotok közül országos szinten kiválaszt legfeljebb 70 HACS-ot.

A megvalósítás részletes módszertana és a szervezeti felépítés bővebb leírása a 22. mellékletben található.

A Helyi Akciócsoportok kiválasztásának szempontjai:

- Az akciócsoportok *összetételének* meg kell felelnie az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 62. cikkének (b) pontjában lefektetett követelményeknek.
- A Helyi Akciócsoportoknak jogi személyiséggel kell rendelkezniük.
- A Helyi Akciócsoportokat *földrajzilag összefüggő területeken*, szomszédos települések együttműködéseként kell létesíteni, és ez alól a szabály alól csak azok a beékelődött települések képezhetnek kivételt, amelyek azért szakítják meg a földrajzi összefüggést, mert nem tartoznak a vidéki települések körébe, így nem jogosultak a részvételre.
- A Helyi Akciócsoportok között nem fordulhat elő átfedés. Egy település csak egy Helyi Akciócsoporthoz tartozhat.
- A magyar vidéki területek sajátosságainak megfelelően az érintett területek és a résztvevő vidéki települések számának növelése érdekében az akciócsoporthoz tartozó települések lakossága nem lehet 5000 főnél kevesebb, illetve nem haladhatja meg a 100.000 főt.
- A Helyi Akciócsoportoknak rendelkezniük kell egy *jóváhagyott LEADER-stratégiá*val, valamint a stratégia végrehajtásához szükséges (száma, képzettsége és tapasztalata alapján) hatékony *humán, műszaki, valamint vezetői erőforrásokkal.*

A jogosult helyi akciócsoportok kiválasztásának szempontjai:

- Az *akcióterület* kiválasztásának indokoltsága, a helyi vidékfejlesztési tervben feltárt *fejlesztési igények/lehetőségek* és az akcióterület társadalmi-gazdasági sajátosságai közötti összefüggés.
- *A feltárt igények/lehetőségek és a stratégiai célok, intézkedések kohéziója*, a LEADER-stratégiában leírt beavatkozás (tervezett intézkedések) módszerének alkalmassága és rugalmassága.
- A *részvételen alapuló tervezés* és a partnerekkel való együttműködés.
- Tapasztalatok a közösségi irányítással létrehozott fejlesztések terén.

- A stratégia kidolgozása során keletkezett hozzáadott érték és innováció.
- A LEADER Stratégia *megvalósíthatósága*, a kapcsolódó intézkedések *fenntarthatósága*, valamint azok *megfelelése* a nemzeti, illetve az uniós regionális és vidékfejlesztési politikának.
- A LEADER Stratégia *hatása a munkalehetőségek megőrzésére és az új munkahelyek teremtésére*, különösen a vidéken élő nők, fiatalok, halmozottan hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, valamint a roma származásúak munkaerőpiaci helyzetének és munkába állási lehetőségének javítása érdekében.
- A LEADER-stratégia hozzájárulása a modern ismereteknek, know-how-nak és a modern technológiák használatának az akciócsoporthoz tartozó lakosság körében történő bemutatásához és terjesztéséhez, az *élethosszig tartó tanulás* támogatása, az életminőség javítása, valamint a *munkahelyek megőrzése és létrehozása*.
- A HACS-ok lehetőségeinek leírása a LEADER-stratégiában megfogalmazott együttműködési koncepcióik és tevékenységük szempontjából.

A HACS-okat az Irányító Hatóság választja ki.

A tervezett helyi akciócsoportok száma:

A 2007-2013 közötti időszakra vonatkozóan az akciócsoportok várható száma 70.

Az üzleti és civil partnerek tervezett minimális részvételi aránya a Helyi Akciócsoportok döntéshozó testületeiben:

Az 1268/1999/EK tanácsi rendelet 62. cikkének d) pontja értelmében az üzleti és a civil partnerek tervezett minimális részvételi aránya a helyi akciócsoportok döntéshozó testületeiben legalább 60%.

A helyi fejlesztési stratégiák által lefedett vidéki területek tervezett százalékos aránya:

Az AVOP LEADER+ intézkedéssel kapcsolatos tapasztalatok alapján – amely esetében a kiválasztott HACS-ok az ország területének 31%-át, illetve a vidéki területek 36%-át, és az ország összlakosságának 16%-át, a vidéki lakosságnak pedig a 35%-át fedik le – a LEADER-program stratégiai célja, hogy 2009-től kezdve a vidéki területeknek legalább a felét fedjék le a Helyi Akciócsoportok, így az érintett területekhez tartozó vidéki népesség száma eléri a 2.350.000 főt. Ez összességében azt jelenti, hogy az ország összterületéhez viszonyítva az akciócsoportokhoz tartozó településekkel érintett területek aránya eléri a 44%-ot.

A Helyi Akciócsoportok tevékenységeinek kiválasztására szolgáló eljárás:

A Helyi Akciócsoportok elképzelésének megfelelően a LEADER-Stratégiával harmonikusan és alapvető összhangban végrehajtandó tevékenységek előreláthatólag alkalmasak arra, hogy megfelelően hozzájáruljanak az I., II. és különösen a III. tengely céljainak megvalósításához. Másrészt viszont azok a tevékenységek, amelyek közvetlenül nem jogosultak támogatásra a három tematikus tengely egyike alapján sem, szintén támogathatók, amennyiben hozzájárulnak ahhoz, hogy a Program valamelyik tengelyének céljai megvalósuljanak, illetve ha összhangban vannak a vonatkozó stratégiával.

A projektek lényeges tartalmának a LEADER-stratégiával való megfelelését a Helyi Akciócsoportok döntéshozó testülete ellenőrzi és egyidejűleg minőségi szempontok szerint is értékeli a projekteket. A pályázatok formai jogosultságának ellenőrzését Kifizető Ügynökség végzi.

A helyi projektek és a stratégia összhangjának, illetve a projektek kiválasztásának kritériumai:

A helyi pályázati rendszeren belül a projektkiválasztás részletes szempontjait a Helyi Akciócsoportok dolgozzák ki LEADER-stratégiájuk részeként, az Irányító Hatóság iránymutatásait szem előtt tartva. A HACS-ok esetében a projektjavaslatokat a HACS döntéshozó testületéhez kell benyújtani. A kiválasztott projektjavaslatokat részletesen ki kell dolgozni, és a megfelelőség ellenőrzése végett az MVH-hoz be kell nyújtani.

A Helyi Akciócsoportokra vonatkozó pénzügyi hatáskörök leírása:

A Helyi Akciócsoport felel a projektek kiválasztásáért, a megfelelőség ellenőrzését és a kapcsolódó kifizetéseket pedig a Kifizető Ügynökség hajtja végre.

A pénzügyi felelősség teljes egészében a Kifizető Ügynökséget terheli.

A támogatás formája:

Vissza nem térítendő támogatás.

Finanszírozás:

Közpénzekből történő teljes hozzájárulás: 272 355 669 euró

EMVA-hozzájárulás: 209 321 387 euró

A pénzügyi keret a LEADER mindhárom intézkedése (a helyi stratégiák kidolgozása, az együttműködés és a működtetési költségek) számára rendelkezésre álló forrásokat tartalmazza.

A támogatás típusa:

A támogatás mértéke megegyezik a többi intézkedés azonos jellegű tevékenységeire vonatkozó támogatás mértékével.

Az egy projektre kifizetett támogatás maximális mértéke nem haladhatja meg a HACS részére az összes projektre kiutalt hozzájárulás 20%-át, illetve az 50 millió Ft-ot.

A támogatások felhasználásának részletes szabályait az eljárásrend tartalmazza.

A Strukturális Alapoktól történő elhatárolás szempontjai:

Az intézkedés keretében megvalósítandó fejlesztések és a Strukturális Alapokból finanszírozható fejlesztések elhatárolása két szinten is biztosított:

A tagállami programozás szintjén: egyrészt az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program szintjén, másrészt az Új Magyarország Fejlesztési Tervnek a Strukturális Alapokon (ERFA, KA és ESZA-támogatások) nyugvó operatív programjai – ezen belül a regionális operatív programok – szintjén tagállami garanciák biztosítják a támogatásra való jogosultság természetének, területeinek és/vagy szintjeinek az elhatárolását.

A LEADER-intézkedés végrehajtásának szintjén: a tagállami szintű elhatárolási szabályok alkalmazása az akciócsoportok kiválasztási szempontjai között, az akciócsoportok által benyújtott pályázatok ellenőrzési mechanizmusain belül.

A projektek kettős finanszírozását egy koordinációs mechanizmus biztosítja, a kereszt-ellenőrzés módszerével.

A LEADER-módszer segítségével az ÚMVT a hangsúlyt a közösségek számára a vidékfejlesztési célokra helyi szinten elérhető kezdeményezési lehetőségekre és a közösségi szintű készségfejlesztésre fekteti. A Társadalmi Megújulás Operatív Program (TÁMOP) 5. sz. prioritása az egyéni lehetőségek és képességek általános

fejlesztésére, illetve a szükséges speciális módszertani rendszerek szakértők részére történő átadására koncentrál.

Finanszírozás:

Közpénzekből történő hozzájárulás: 204.266.751 euró

EMVA-hozzájárulás: 156.991.040 euró

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok tükrében:

Az indikátor típusa	Indikátor	Cél
Output	A támogatott HACS-ok száma; 1. új HACS 2. már létező HACS A HACS-ok által elfogadott projektek száma 1. I. tengely 2. II. tengely 3. III. tengely A HACS-ok által lefedett összterület (km^2): 1. új HACS 2. már létező HACS Az akciócsoportokhoz tartozó települések összlakossága (fő) az ország összlakosságának százalékos arányában kifejezve, a HACS-ok által finanszírozott projektek száma; 3. új HACS 4. már létező HACS A támogatott kedvezményezettek száma; 1. I. tengely 2. II. tengely 3. III. tengely Férfi/nő Korosztály - 25 év alatt - 25 éves vagy idősebb Magánszektor Állami szektor HACS	70 csoport 55 15 4 500 1 000 300 3 200 A vidéki területeknek minimum 50%-a, és az ország összterületének 44%-a 33 000 8 100 A vidéki területek lakosságának 50-55%-a, az ország össznépességének 20-25%-a 2 millió 0,5 millió 4 000 projekttulajdonos 70 HACS-ban 800 200 3 000 1 500/2 500 500 3 500 2 800 800 400
Eredmény	A támogatott tevékenységek által létrehozott új munkahelyek bruttó száma (munkahelyek) A képzést sikeresen elvégző résztvevők	400 3 500

	száma (fő)	
Hatás	Nettó hozzáadott érték PPS-ben kifejezve A támogatott tevékenységek által létrehozott új munkahelyek nettó száma FTE-ben	- 320

5.3.4.2. Térségek közötti és nemzetközi együttműködések

Az intézkedés jogalapja:

Az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 63. cikkének b) pontja

Az intézkedés kódja: 421

Az intézkedés céljai:

Az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 61. cikkének a)-g) pontjában meghatározott szempontok érvényesítésével a régiók közötti hazai és nemzetközi együttműködés elősegítése és megvalósítása, a tapasztalatok, a know-how, legjobb gyakorlatok megosztásának, közös akciók, projektek kidolgozásának, közös szerveződések kialakításának ösztönzése, ezáltal az innováció, a helyi kapacitás és a helyi fejlesztési folyamatok erősítése. Az intézkedés hozzájárul a LEADER-stratégiákban meghatározott célkitűzések teljesítéséhez.

Az intézkedés tartalma:

Az együttműködést három szinten kell megvalósítani:

- Országon belüli együttműködési projektek;
- Uniós együttműködési projektek;
- Együttműködési projektek harmadik országokkal (azok LEADER-szerű csoportjaival).

Az intézkedés földrajzi hatóköre:

- a kiválasztott Helyi Akciócsoportok területe,
- a helyi együttműködések területe az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 59. cikkének e) pontjában meghatározottak szerint, amelyekkel kapcsolatban a jogosult települések listája a Program 23. mellékletében található,
- egyéb vidéki együttműködési törekvések, amelyek megfelelnek az alábbi követelményeknek:
    - a) egy Helyi Akciócsoport jelenléte, amely aktív a vidékfejlesztésben, és elegendő erőforrással rendelkezik a saját területére vonatkozó helyi fejlesztési stratégia kidolgozásához és végrehajtásához;
    - b) az akciócsoport összetétele a három szektort képviselő helyi szereplők partnerségén alapul;
    - c) a csoport törekszik a tevékenységek hálózat-szerű működésre.

Az intézkedés által támogatható tevékenységek:

Az intézkedés keretében a támogatásra jogosult tevékenységek a következők: a hazai és/vagy nemzetközi projektekre való felkészülés (partnerek megkeresése, kapcsolatépítés, közös szerveződések kiépítése, a közös akciók és projektek technikai előkészítése és kidolgozása), valamint a kiválasztott projekt(ek) megvalósítása.

Az intézkedés célja a különböző régiók közötti hazai és a nemzetközi együttműködési törekvések támogatása. Az intézkedés keretében kizárólag a következő tevékenységek támogathatók:

- tapasztalatcsere, know-how megosztása, közösen előkészített és végrehajtott tevékenységek, közös akciók, amelyeknek konkrét, jól körülhatárolt eredményeit mindkét (illetve valamennyi) résztvevő régió élvezi,
- közösen működtetett szervezetek,
- az együttműködési projektek előkészítő tevékenységei (a partnerség létrejöttét megelőző személyi és dologi költségek),
- közös szerveződések kialakítása,
- a partnerek közötti animáció és koordináció támogatható (a partnerség működtetését biztosító személyi és dologi költségek).

Az együttműködésben résztvevő partnerek közül legalább egynek mindenkori kiválasztott Helyi Akciócsoportnak kell lennie.

Amennyiben az együttműködésben nem kiválasztott Helyi Akciócsoport vesz részt, a közösen végrehajtott tevékenységeknek és a közösen működtetett szervezeteknek csak azon költségei lesznek jogosultak az intézkedés keretében a támogatásra, amelyek az adott Helyi Akciócsoportnál merültek fel. Ilyen esetekben a projekt előkészítésével kapcsolatban felmerült költségek, illetve az animációs és koordinációs tevékenységek teljes mértékben támogathatók az intézkedés forrásaiból.

Abban az esetben, ha az együttműködést nem EU-tagállamon belüli társulással kezdeményezik, csak a Helyi Akciócsoport tevékenységével összefüggésben felmerült költségek támogathatók az intézkedés pénzügyi alapjából (a vonatkozó együttműködési megállapodás alapján).

Az együttműködési tervek esetében nem elegendő az egyszerű információ- és tapasztalatcsere célként való kitűzése, hanem mindig tartalmazniuk kell a közös tevékenységeknek lehetőleg egy közös szervezet keretében történő végrehajtását is.

A Helyi Akciócsoportoknak az együttműködés lehetséges területeit és az együttműködési akciókat fel kell tüntetniük a LEADER-stratégiában.

A területközi és a nemzetközi együttműködési projektek kiválasztásának objektív szempontjai, eljárás- és menetrendje:

Minden akciócsoportnak rendelkezésére áll egy meghatározott limit az együttműködési projektek előkészítésére (partnerek keresésére, partnerségek kiépítésére, a technikai felkészülésre és a közös projektek kidolgozására). Az

akciócsoport köteles jelezni az ezzel kapcsolatos követelését az Irányító Hatóság felé, azaz az együttműködési projektek elkészítésére vonatkozó pályázatokat – amelyekben az akciócsoport leírja és szakszerűen igazolja az utazás célját – az Irányító Hatóságnak jóvá kell hagynia. Ezt követően az Irányító Hatóság megküldi a határozatot a Kifizető Ügynökségnek.

Mind a területközi, mind a nemzetközi projektek támogathatók. Az ilyen projektek elkészítésére vonatkozó pályázatokat jóvá kell hagyatni az Irányító Hatósággal, a projektek konkrét támogatásához pedig a Kifizető Ügynökségnek is hozzá kell járulnia az Irányító Hatóság által kiadott iránymutatásoknak megfelelően.

Az együttműködési projektek benyújtásának határideje: 2013. december 31.

Az együttműködési projektek jogosultsági kritériumai:

- területi jogosultság,
- szervezeti jogosultság,
- a fejlesztéseket két vagy több régiónak együttesen kell végrehajtania, az eredményt pedig mindkét (illetve valamennyi) régió célcsoportjának hasznot kell hoznia,
- a közösen ellátott tevékenységek változatlanul az I., a II. és a III. tengely céljainak megvalósítását tűzzék ki.

Az együttműködési projektek kiválasztásának szempontjai:

Az együttműködési projektek kiválasztása a következő tényezőkön alapul:

- Az együttműködési projekt integrálhatósága a HACS fejlesztési tervébe.
- Az együttműködési projektekben részt vevő helyi közösségek és személyek száma.
- Az együttműködés várt eredménye.
- Az együttműködés fenntarthatósága.

Finanszírozás:

Közpénzekből történő hozzájárulás:	27.235.569 euró
EMVA-hozzájárulás:	20.932.140 euró

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok tükrében:

Az indikátor típusa	Indikátor	Cél
Output	A támogatott együttműködési projektek száma; 1. térségek közötti 2. nemzetközi 3. I. tengely 4. II. tengely 5. III. tengely Az együttműködésben résztvevő HACS-ok száma; 1. térségek közötti 2. nemzetközi 3. I. tengely 4. II. tengely 5. III. tengely	200 40 160 50 20 130 48 10 38 15 5 28
Eredmény	A létrehozott munkahelyek bruttó száma;	50
Hatás	A támogatott tevékenységek által létrehozott új munkahelyek nettó száma FTE-ben	40

5.3.4.3. A helyi akciócsoport működtetése, készségek elsajátítása, a térség élénkítése

Az intézkedés jogalapja:

Az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 63. cikkének c) pontja

Az intézkedés kódja: 431

Az intézkedés céljai:

Az intézkedés célja a megfelelő pénzügyi és szakmai háttér biztosítása a Helyi Akciócsoportok számára a helyi vidékfejlesztési stratégiák hatékony végrehajtása érdekében.

Az intézkedés indokolása:

A LEADER-módszer alkalmazásának alapját a területi együttműködés számára hatékony szervezeti struktúra létesítésének és működtetésének a célja képezi. A fejlesztésekben résztvevő Helyi Akciócsoportok és partnereik számára elengedhetetlenek a régióra vonatkozó átfogó ismeretek, a naprakész és pontos információszolgáltatás, a megfelelő szaktudás megszerzése, valamint a szervezet működési feltételeinek fennállása.

Az intézkedés hatálya, a támogatásra jogosult tevékenységek:

- Az akciócsoport működtetésével kapcsolatos igazgatási feladatok és tevékenységek az akciócsoport és az Irányító Hatóság között érvényben lévő szerződésnek megfelelően.
- A program megvalósításának pénzügyi igazgatása (a pályázati lehetőségekkel kapcsolatos információszolgáltatás, a pályázatok kezelése, kiértékelése, kiválasztása).
- Részvétel a belföldi és az európai hálózatok találkozóin.
- A Helyi Akciócsoportok ügyrendjében meghatározott ösztönző és hálózati feladatok teljesítése. Többek között az alábbi elemeket tartalmazza:
    - A Helyi Akciócsoport területére és a LEADER-stratégiára vonatkozó információszolgáltatás
    - Az emberi erőforrások fejlesztése a helyi együttműködés és a társulás elősegítése érdekében; konfliktuskezelés

- A LEADER-stratégia megvalósítását célzó projektek létrehozása, ezek kidolgozásának támogatása, a több szektorra kiterjedő együttműködések bátorítása és támogatása,
- A Helyi Akciócsoportok tevékenységének támogatása,
- A LEADER-stratégia megvalósításában résztvevő partnerek képzése,
- A Helyi Akciócsoportok vezetőségének képzése,
- Tanulmányok készítése az érintett területekről,
- A Helyi Akciócsoport képviselete különböző tanácskozásokon és eseményeken.

A HACS költségvetésének az általános költségekre alkalmazandó korlátja:

A Helyi Akciócsoportok költségvetésének legfeljebb 20%-át lehet az intézkedés keretein belül támogatásra jogosult tevékenységekre elkölteni.

A költségarányról szóló indikatív becslés az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 59. cikke (1) bekezdésének (d) pontja alapján, ami a LEADER tengely alapján történő készségfejlesztés és ösztönzés céljára kerül felhasználásra.

Finanszírozás:

Közpénzekből történő hozzájárulás: 40.853.349 euró

EMVA-hozzájárulás: 31.398.207 euró

Számszerűsített célok a közös uniós indikátorok tükrében:

Az indikátor típusa	Indikátor	Cél
Output	A képzési és az ösztönző tevékenységek száma;	210
	1. Az érintett terület elemzése	18
	2. A területtel kapcsolatos adatszolgáltatásra vonatkozó intézkedések	21
	3. A személyi állomány képzése	21
	4. Promóciós események	105
	5. Egyéb	46
Eredmény	A készségfejlesztő képzést sikeresen elvégző résztvevők száma (fő)	1 500

Kapcsolódási pontok:

Kapcsolódás a Program más intézkedéseihez:

Módszertani megközelítésként a LEADER mindhárom tengelyhez kapcsolódik, ám jellegét tekintve leginkább a III. tengely sajátos céljainak megvalósítását szolgálja. Az I. tengely egyes intézkedései közül a LEADER a mezőgazdasági birtokok korszerűsítésével áll szoros kapcsolatban, mivel potenciálisan magában foglalja a mezőgazdaságon belüli diverzifikációba történő kisberuházások, illetve a jó minőségű helyben termelt élelmiszer kisipari termelésének és kiskereskedelmi árusításának fejlesztését a mezőgazdasági és erdészeti termékek hozzáadott értéklétrehozásának körében.

Kapcsolódás más Operatív Programokhoz:

A LEADER-tengely szorosan kapcsolódik az integrált regionális tervezést tartalmazó operatív programokhoz.

6. Finanszírozási terv

6.1. Az EMVA-ból való éves hozzájárulás (euróban)

Év	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	ÖSSZESEN
Összes EMVA	570 811 818	537 525 661	498 635 432	509 252 494	547 603 625	563 304 619	578 709 743	3 805 843 392
Nem konvergencia régiók	49 318 141	46 442 217	43 082 101	43 999 415	47 312 953	48 669 519	50 000 523	328 824 869
Konvergencia régiók	521 493 677	491 083 444	455 553 331	465 253 079	500 290 672	514 635 100	528 709 220	3 477 018 523

6.2. Pénzügyi terv tengelyenként (euróban teljes időszakra)

Finanszírozási terv tengelyenként nem konvergencia régiókban

	Közpénzből történő hozzájárulás		
	Állami kiadás	Az EMVA hozzájárulás mértéke (%)	Az EMVA-hozzájárulás összege
Tengely			
I. tengely	305 704 370	50,00%	152 852 185
II. tengely	204 581 382	55,00%	112 519 760
III. tengely	89 227 998	50,00%	44 613 999
IV. tengely	34 252 591	55,00%	18 838 925
Technikai Segítségnyújtás	-	0,00%	-
Összesen	633 766 341		328 824 869

Pénzügyi terv tengelyenként a konvergencia régiókban

	Közpénzből történő hozzájárulás		
	Állami kiadás	Az EMVA hozzájárulás mértéke (%)	Az EMVA-hozzájárulás összege
Tengely			
I. tengely	2 060 673 904	75,00%	1 545 505 428
II. tengely	1 422 124 744	80,00%	1 137 699 795
III. tengely	601 462 804	75,00%	451 097 103
IV. tengely	238 103 078	80,00%	190 482 462
Technikai Segítségnyújtás	202 978 313	75,00%	152 233 735
Összesen	4 525 342 843		3 477 018 523

A finanszírozási terv összefoglalása

	Közpénzből történő hozzájárulás		
	Teljes közpénzből történő hozzájárulás	Az EMVA-hozzájárulás átlagos mértéke	Az EMVA-hozzájárulás összege
Tengely			
I. tengely	2 366 378 274	71,77%	1 698 357 613
II. tengely	1 626 706 126	76,86%	1 250 219 555
III. tengely	690 690 802	71,77%	495 711 102
IV. tengely	272 355 669	76,86%	209 321 387
Technikai Segítségnyújtás	202 978 313	75,00%	152 233 735
Összesen	5 159 109 184		3 805 843 392

7. Indikatív bontás vidékfejlesztési intézkedésenként (euróban a teljes időszakra)

Intézkedés/ Tengely	Intézkedés	Állami kiadás	Magánkiadás	Összes kiadás
111. intézkedés	Szakképzés, kommunikációs tevékenység, innováció	127 015 326	6 685 017	133 700 343
112. intézkedés	Fiatal gazdálkodók induló támogatása	32 892 658	0	32 892 658
113. intézkedés	Gazdaságátadási (korai nyugdíjba vonulási) támogatás	25 556 885	0	25 556 885
114. intézkedés	Tanácsadó szolgáltatás igénybevétele	59 573 570	14 893 393	74 466 963
115. intézkedés	Üzemvezetési, helyettesítési és gazdálkodási szaktanácsadási szolgáltatások, valamint erdészeti szaktanácsadási szolgáltatások létrehozása	0	0	0
121. intézkedés	A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése	1 559 443 283	1 905 986 234	3 465 429 517
122. intézkedés	Az erdők gazdasági értékének javítása	12 305 168	15 039 649	27 344 817
123. intézkedés	A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése	243 382 034	451 995 202	695 377 236
124. intézkedés	Új termékek, eljárások és technológiák fejlesztésére irányuló együttműködés a mezőgazdasági és élelmiszer-ágazatban, valamint az erdészeti ágazatban	0	0	0
125. intézkedés	A mezőgazdaság és az erdészet fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez kapcsolódó infrastruktúra javítása és fejlesztése	215 103 785	115 825 115	330 928 900
126. intézkedés	Természeti katasztrófák megelőzése / katasztrófák utáni helyreállítás	0	0	0
131. intézkedés	A közösségi jogszabályokon alapuló előírások betartása	0	0	0
132. intézkedés	A mezőgazdasági termelők élelmiszer-minőségi rendszerekben való részvételének támogatása	0	0	0
133. intézkedés	Termelői csoportok támogatása az élelmiszer-minőségi rendszerek keretébe tartozó termékekre vonatkozó tájékoztatási és promóciós tevékenységek terén	0	0	0
141. intézkedés	A szerkezetátalakítás alatt álló félig önellátó gazdaságok támogatása	18 221 113	0	18 221 113
142. intézkedés	Termelői csoportok létrehozásának támogatása	72 884 452	0	72 884 452
	I. tengely összesen	**2 366 378 274**	**2 510 424 610**	**4 876 802 884**

211. intézkedés	KAT hegyvidéki területek	0	0	0
212. intézkedés	A hegyvidéki területeken kívüli hátrányos helyzetű területek mezőgazdasági termelőinek nyújtott kifizetések	23 587 241	0	23 587 241
213. intézkedés	Natura 2000 kifizetések és a 2000/60/EK Irányelvhez kapcsolódó kifizetések	49 939 878	0	49 939 878
214. intézkedés	Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések	1 137 067 581	0	1 137 067 581
215. intézkedés	Állatjóléti kifizetések	0	0	0
216. intézkedés	Nem termelő beruházásoknak nyújtott támogatás	11 224 271	0	11 224 271
221. intézkedés	Mezőgazdasági földterület első erdősítése	257 019 568	110 151 243	367 170 811
222. intézkedés	Agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági földterületeken	813 353	348 580	1 161 933
223. intézkedés	Nem mezőgazdasági földterület első erdősítése	1 952 047	836 592	2 788 639
224. intézkedés	Natura 2000 kifizetések	0	0	0
225. intézkedés	Erdő-környezetvédelmi kifizetések	89 306 167	0	89 306 167
226. intézkedés	Az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző intézkedések bevezetése	10 736 260	0	10 736 260
227. intézkedés	Nem termelő beruházásoknak nyújtott támogatás	45 059 760	0	45 059 760
	II. tengely összesen	**1 626 706 126**	**111 336 415**	**1 738 042 541**
311. intézkedés	Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás	28 111 114	18 740 744	46 851 858
312. intézkedés	Mikrovállalkozások létrehozásának és működtetésének támogatása	313 297 349	382 918 981	696 216 330
313. intézkedés	Turisztikai tevékenységek ösztönzése	61 195 206	15 298 801	76 494 007
321. intézkedés	A gazdaság és a vidéki lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások	110 165 183	12 240 576	122 405 759
322. intézkedés	A falvak megújítása és fejlesztése	73 489 501	12 968 736	86 458 237
323. intézkedés	A vidék örökségének védelme és fenntartható fejlesztése	35 294 300	15 126 129	50 420 429
331. intézkedés	Képzés és tájékoztatás	25 762 767	2 862 530	28 625 297
341. intézkedés	Készségek elsajátítása, ösztönzés és a helyi fejlesztési stratégiák kidolgozása és végrehajtása	43 375 382	0	43 375 382
	III. tengely összesen	**690 690 802**	**460 156 497**	**1 150 847 299**
41	Helyi fejlesztési stratégiák:	204 266 751	144 161 080	348 427 831
- 411	Versenyképesség	51 066 688	54 225 452	105 292 140
- 412	Környezet/földgazdálkodás	20 426 675	1 420 036	21 846 711
- 413	Életminőség/diverzifikáció	132 773 388	88 515 592	221 288 980

421	Együttműködés:	27 235 569	0	27 235 569
431	Működési költségek, készségek elsajátítása, ösztönzés:	40 853 349	0	40 853 349
	IV. tengely összesen	**272 355 669**	**144 161 080**	**416 516 749**
	I., II., III. és IV. tengely összesen	4 956 130 871	3 226 078 602	8 182 209 473
511	Technikai Segítségnyújtás	202 978 313	0	202 978 313
- amelyből a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat számára nyújtott összeg		66 982 843	0	66 982 843
(a) működési költségek		16 745 711	0	16 745 711
(b) akcióterv		50 237 132	0	50 237 132
	Mindösszesen	**5 159 109 184**	**3 226 078 602**	**8 385 187 786**

8. Tengelyenkénti kiegészítő nemzeti finanszírozás

A program keretében kiegészítő nemzeti finanszírozásra nem kerül sor.

9. A versenyszabályok szerinti értékeléshez szükséges elemek és az EK-Szerződés 87., 88. és 89. cikke szerint engedélyezett, a programok végrehajtásához alkalmazandó támogatási rendszerek felsorolása

Az intézkedés kódja	A támogatási jogcím megnevezése	A jogcím jogszerűségének feltüntetése	A támogatási jogcím időtartama
121	A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése	A Szerződés 87. és 88. pontjának a nemzeti regionális beruházási támogatásra történő alkalmazásáról szóló, 2006. október 24-i 1628/2006/EK bizottsági rendelet Nyilvántartási száma: XR131/2007[6]	2007-2013
123	A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése	A Szerződés 87. és 88. pontjának a nemzeti regionális beruházási támogatásra történő alkalmazásáról szóló, 2006. október 24-i 1628/2006/EK bizottsági rendelet Nyilvántartási száma: XR131/2007[7]	2007-2013
311	Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás (induló beruházásokhoz)	A Szerződés 87. és 88. pontjának a nemzeti regionális beruházási támogatásra történő alkalmazásáról szóló, 2006. október 24-i 1628/2006/EK bizottsági rendelet Nyilvántartási száma: XR131/2007[8]	2007-2013
311	Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás (nem induló beruházásokhoz)	Az intézkedés keretében nyújtott összes támogatás összhangban lesz a Szerződés 87. és 88. cikkének a de minimis támogatásokra való alkalmazásáról szóló, 2006. december 15-i 1998/2006/EK bizottsági rendelettel	2007-2013
312	Vállalkozás létrehozási és fejlesztési támogatás (induló beruházásokhoz)	A Szerződés 87. és 88. pontjának a nemzeti regionális beruházási támogatásra történő alkalmazásáról szóló, 2006. október 24-i 1628/2006/EK bizottsági rendelet Nyilvántartási száma: XR131/2007[9]	2007-2013

[6] Nemzeti regionális beruházási segítségnyújtási konstrukciók esetén a BER értesítési követelményének értelmében módosítás hivatalos benyújtásának dátuma 2007. szeptember 13. (levél hivatkozási száma: 8256/1/2007.)

[7] Nemzeti regionális beruházási segítségnyújtási konstrukciók esetén a BER értesítési követelményének értelmében módosítás hivatalos benyújtásának dátuma 2007. szeptember 13. (levél hivatkozási száma: 8256/1/2007.)

[8] Nemzeti regionális beruházási segítségnyújtási konstrukciók esetén a BER értesítési követelményének értelmében módosítás hivatalos benyújtásának dátuma 2007. szeptember 13. (levél hivatkozási száma: 8256/1/2007.)

312	Vállalkozás létrehozási és fejlesztési támogatás (nem induló beruházásokhoz)	Az intézkedés keretében nyújtott összes támogatás összhangban lesz a Szerződés 87. és 88. cikkének a de minimis támogatásokra való alkalmazásáról szóló, 2006. december 15-i 1998/2006/EK bizottsági rendelettel	2007-2013
313	Turisztikai tevékenységek ösztönzése (induló beruházásokhoz)	A Szerződés 87. és 88. pontjának a nemzeti regionális beruházási támogatásra történő alkalmazásáról szóló, 2006. október 24-i 1628/2006/EK bizottsági rendelet Nyilvántartási száma: XR131/2007[10]	2007-2013
313	Turisztikai tevékenységek ösztönzése (nem induló beruházásokhoz)	Az intézkedés keretében nyújtott összes támogatás összhangban lesz a Szerződés 87. és 88. cikkének a de minimis támogatásokra való alkalmazásáról szóló, 2006. december 15-i 1998/2006/EK bizottsági rendelettel	2007-2013
323	A vidék örökségének védelme és fenntartható fejlesztése	Az intézkedés keretében nyújtott összes támogatás összhangban lesz a Szerződés 87. és 88. cikkének a de minimis támogatásokra való alkalmazásáról szóló, 2006. december 15-i 1998/2006/EK bizottsági rendelettel	2007-2013

Külön bejelentést kell tenni a fent felsorolt jogcímek alapján nyújtott valamennyi olyan támogatásra való pályázat esetén, amely vonatkozásában az állami támogatásokról szóló szabályozás vagy az állami támogatás jóváhagyásáról szóló határozatban foglalt kötelezettségek értelmében bejelentést kell tenni az Uniós Szerződés 88. cikke (3) bekezdésének megfelelően.

[9] Nemzeti regionális beruházási segítségnyújtási konstrukciók esetén a BER értesítési követelményének értelmében módosítás hivatalos benyújtásának dátuma 2007. szeptember 13. (levél hivatkozási száma: 8256/1/2007.)

[10] Nemzeti regionális beruházási segítségnyújtási konstrukciók esetén a BER értesítési követelményének értelmében módosítás hivatalos benyújtásának dátuma 2007. szeptember 13. (levél hivatkozási száma: 8256/1/2007.)

10. Információk a más Közös Agrárpolitikai eszközök, a kohéziós politika, valamint az Európai Halászati Alap által finanszírozott intézkedésekkel való komplementaritásról

Az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap (EMVA) felhasználását célzó Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv (ÚMVST), valamint az erre épülő program (ÚMVP) kialakításánál az integrált közelítés követelménye és módszere érvényesül. Ez egyrészt az ÚMVP EU-stratégiákhoz, -akcióprogramokhoz, a különböző uniós alapokból finanszírozott nemzeti operatív programokhoz való kapcsolódását, másrészt pedig a program belső konzisztenciájának megteremtését jelenti. A különböző programok, tervek és tervezési szintek közötti szinergia megteremtésének követelménye, az ellentmondások kiszűrése a tervkészítés valamennyi fázisában érvényesül.

10.1. Kapcsolat és komplementaritás a közösségi politikákkal és prioritásokkal

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program messzemenően figyelembe veszi az új Közösségi Agrárpolitika piacszabályozási és vidékfejlesztési célkitűzéseit, a fejlesztések arányainak, célrendszerének módosulását. A Közös Agrárpolitika 2003-ban induló reformja a termeléstől független támogatási rendszer érvényesítését, valamint a direkt támogatások helyett a vidék népességmegtartó képességének növelését, a vidékfejlesztés (II. pillér) erősítését tűzte ki célul. Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program továbbra is kiemelt jelentőségűnek tekinti a mezőgazdasági termelés, az élelmiszergazdaság (főként minőségi) feltételeinek korszerűsítését, a műszaki-technológiai hátrányok mérséklését. Ezzel párhuzamosan, fokozottan és komplexen érvényesülnek a vidék fejlesztését, a fenntartható fejlődést, a vidéki népesség megőrzését, az életminőség javítását szolgáló intézkedések.

Kapcsolat a Közös Agrárpolitikával

A magyar mezőgazdaság egyik legnagyobb strukturális gondja a növénytermesztés és az állattenyésztés közötti diszharmónia (a növényi termékek többlete, az állattenyésztés erőteljes csökkenése). A KAP-reform tervezett változása – a változatosság, a tájjelleg erősítése révén – kedvező hatással lehet a növénytermesztés szerkezetére, de a strukturális feszültségeken – egyéb források és fejlesztési célok nélkül – érdemben nem fog enyhíteni. A termelés adottságai alapján a GOFR-növények (gabona, olaj, fehérje, rost) termelése vélhetően meghatározó marad, az állattenyésztés pedig még inkább veszít súlyából, még kisebb keresletet támaszt a takarmánynövények iránt.

A Vidékfejlesztési Program összhangban van az EMGA-ból finanszírozott intézkedésekkel.

Az 1974/2006/EK bizottsági rendelet I. mellékletében felsorolt ágazatok közül az alábbiak esetében nem áll fenn a kettős támogatás veszélye:

Komló: Magyarország 2007-ben nem tervezi termeléshez kötött nemzeti kiegészítő támogatás nyújtását (egyetlen komlótermelő van, 40 ha területen).

Közvetlen kifizetések: Magyarország az SAPS-ot alkalmazza.

Olívaolaj és egyedi intézkedések: nem releváns.

A következő területeken szükséges a kettős támogatás lehetőségének kiküszöbölése:

Lehatárolási alapelveket kell lefektetni a következő ágazatokra vonatkozóan:

- Gyümölcs és zöldség
- Bor
- Méhészet
- Dohány
- Cukor-rendtartás

„A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése” és „A mezőgazdasági termékek értéknövelése” intézkedésekben megfogalmazottak szerint az alábbi alapelvek alkalmazandók a lehatárolásra:

A **gyümölcs és zöldségrendtartás** esetében a saját Működési Programjaik keretében gépparkhoz és termelőeszközökhöz szükséges beruházásokhoz segítséget nyújtó termelői szervezetek nem kaphatnak támogatást az ÚMVP keretében gép és berendezés vásárlásához.

A termelői szervezetek nem adhatnak be pályázatokat ilyen beruházásokra az ÚMVP keretében, amely a termelői szervezet Működési Programjának részét képezi.

Bármely egyéb esetben a gyümölcs- és zöldségágazatban a Vidékfejlesztési Program és a termelői szervezetek operatív programjai között, projekt szinten adminisztratív eszközökkel (pályázatok keresztellenőrzése, külön pályázati vonal, az IIER rendszer használata és helyszíni ellenőrzések) történő lehatárolás biztosítja a kettős finanszírozás elkerülését.

Az ültetvények és a gyümölcsösök újratelepítése kizárólag a Vidékfejlesztési Program keretében támogathatóak.

A **borászati rendtartások** esetében nem adható támogatás a Vidékfejlesztési Program keretén belül azon beruházásoknak, amelyek a rendtartásból finanszírozhatók (például a szőlőművelés szerkezetátalakítása ki van zárva az ÚMVP-ből). Az ágazaton belül egyéb beruházások támogathatók az ÚMVP-ben.

A méhészet támogatása új eszközök és a vándoroltatás eszközeinek beszerzéséhez, amelyek a Magyar Nemzeti Méhészeti Program „Méhkasok mozgásának racionalizálása, az időszakos méhlegelők használata: méhkaptárok és méhészeti eszközök azonosítása, eszközök és felszerelések beszerzése" keretében támogathatók, nem finanszírozható az ÚMVP-ből. A Magyar Nemzeti Méhészeti Programban nem szereplő beruházásokat az intézkedés 2. alintézkedésének („Állattenyésztési beruházások") keretében finanszírozhatók.

Dohány esetében a rendtartás által támogatott beruházások nem támogathatók az ÚMVP keretében. Dohánytermesztés területén csak életképes növénytermesztési potenciállal rendelkező gazdák kaphatnak támogatást az ÚMVP keretében. A gazdának az üzleti tervben nyilatkoznia kell, és adatokkal alá kell támasztania azt, hogy a termelés fenntartható, illetőleg a gazdának nyilatkoznia kell arról, hogy a gazdaságban milyen termelés átalakításra kerül sor. A gazdaságok átalakítására is adható beruházási támogatás.

A kabai **cukorrendtartási**/diverzifikálási programmal kapcsolatban a következő alapelvek kerülnek alkalmazásra:

1. A régióból érkező pályázatok a hosszú listán szereplő települések alapján a „Kabai diverzifikációs program" benyújtása előtt, illetve a diverzifikációs program intézkedéseihez tartozó erőforrások teljes körű elkötelezettségét követően jogosultak az ÚMVP keretében nyújtandó támogatásra.
2. Az adminisztratív eszközökkel és eljárásokkal biztosítható a kettős finanszírozás elkerülése (pályázatok keresztellenőrzése, külön pályázatkövetés). Mind az ÚMVP, mind a „Kabai diverzifikációs program" az IIER rendszerben kerül megvalósításra, amellyel elkerülhető a kettős finanszírozás. A helyszíni ellenőrzések is a kettős finanszírozás elkerülését hivatottak biztosítani. A fenti tények alapján az IH garantálhatja a kettős finanszírozás elkerülését.

Termeléshez kötött nemzeti kiegészítő (top-up) támogatások: Magyarország megvizsgálta az 1974/2006/EK bizottsági rendelet I. mellékletében foglalt hivatkozásokat a szarvasmarhafélék, valamint a juh és a kecske támogatására vonatkozóan (az 1782/2003/EK tanácsi rendelet 114., 119. és 132. cikke). A 2007 évre tervezett nemzeti kiegészítő támogatások a 132. és a 114. cikkben foglalt intézkedésekre a termeléstől elválasztottan, történelmi bázis alapján kerülnek elosztásra. A 119. cikkben foglalt támogatási formára Magyarország nem tervezi nemzeti kiegészítő támogatás nyújtását. A fentiek alapján nem szükséges a megkülönböztetés.

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program fejlesztési forrásainak ésszerű felhasználása több lehetőséget kínál a strukturális feszültségek mérséklésére. A növénytermesztés termékfeleslegének energetikai célú felhasználása, az energianövények termelésbe való bevonása elősegíti a termelési szerkezet átalakulását, a korszerű technológiák alkalmazását, valamint a vidéki munkahelyteremtést. A növénytermesztés szerkezetének átalakítását a gabonaintervenciós rendszer kedvezőtlen változása is indokolja. A program struktúra-átalakító szerepet szán a kertészeti ágazatok fejlesztésének, valamint kiemelt jelentőségűnek tekinti az állattenyésztés EU-előírásoknak megfelelő fejlesztését, a minőségi termelés feltételeinek megteremtését, valamint a termelési potenciál kihasználását. A környezetvédelem, a környezetgazdálkodás, a tájfenntartás ösztönzése ugyancsak alapvető fontosságú terület.

Kapcsolódás a Halászati Operatív Programhoz

A Halászati Operatív Program (HOP) – melynek társfinanszírozója az Európai Halászati Alap (EHA) – átfogó célja a halászati ágazat szereplői versenyképességének javítása, ami fenntartható módon együtt jár a minőségfejlesztéssel, valamint a környezet- és természetvédelemmel. Ebben a viszonylatban koherencia a két program között nem állapítható meg, az ÚMVP nemzeti prioritása egyértelműen a mezőgazdasági alaptevékenységre, míg a HOP a halászati termékpályára fókuszál. Nincs olyan jellegű kapcsolódás a mezőgazdasági termelés és a halászat között, amely megteremtené a koherenciáját a két program között.

A HOP intézkedései a következők:

- a meglévő haltenyésztő és tárolókapacitások modernizációja és újak létesítése,
- halászati felszerelések beszerzése és felújítása,
- halfeldolgozó kapacitások építése és modernizációja,
- kutatás és minőségellenőrzés,
- promóciós kampányok és akciók,
- kísérleti kutatási projektek.

Az ÚMVP és a HOP között kapcsolódás a HOP részéről az ÚMVP II., illetve III. tengelyének vonatkozásában jelentkezik, mivel a célrendszere kiterjed egyrészt a

környezetvédelmi kérdésekre a környezetvédelmi normák maradéktalan betartása terén, másrészt a vidéki jövedelemszerzési lehetőségek erősítésével hozzájárul a vidéki jövedelmek stabilizálásához, illetve a hagyományos halászati módok fenntartásával a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelméhez. A HOP fejlesztései, a beruházások által létesített munkahelyek erősítik a vidék lakosságmegtartó képességét, mivel a halászati üzemek nagy része olyan vidéki területeken található, ahol kevés a munkalehetőség, és alacsonyak a jövedelmek. A HOP által finanszírozott beruházások a tájképi környezet fenntartásához, fejlesztéséhez is hatékonyan járulnak hozzá.

A mezőgazdasági termelés és a halászat közötti kapcsolat a művelhető területek gondos trágyázásában merül ki, elkerülendő a tápanyagok halastavakba jutását. A 2000. évi XXXV. számú törvény 44.§-a szigorúan szabályozza a növényvédőszerek felszíni vizek közelében való használatát és tárolását. A vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló 49/2001. (IV.3.) Korm. rendelet 1. mellékletének 5. pontja szerint trágyák szélsőséges viszonyok esetében sem kerülhetnek a felszíni vizekbe.

Tekintettel az akvakultúrával kapcsolatos környezetvédelmi kötelezettségekre, külön figyelmet kell fordítani a tevékenységek komplementaritására annak érdekében, hogy elkerülhetők legyenek az esetleges hézagok a támogatás során.

A két program hasonló intézkedései erősítik egymás hatását: a HOP intézkedései ezáltal hozzájárulnak a vidékfejlesztés célkitűzéseihez.

A Natura 2000 irányelvek betartásából eredő többletkötelezettségek tekintetében az 1698/2005/EK számú rendelet 38. cikke csak a hasznosított mezőgazdasági területen (HMT) ad lehetőséget a vonatkozó előírásokon túlmutató kötelezettségek betartásából fakadó felmerült költségek és kiesett jövedelem kompenzációjára. Ezért a halastavak és vizes területek Natura 2000 kompenzációjára az ÚMVP keretéből nincsen mód.

Kapcsolódás az uniós politikákhoz

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program megvalósításában további lehetőséget, egyes esetekben pedig a támogatások igénybevételének feltételét jelenti a különféle uniós stratégiákhoz való kapcsolódás. A versenyképes mezőgazdasági termelés megvalósítása, a szerkezetátalakítás, az élelmiszerbiztonság megteremtése konzisztensen illeszkedik az Európai Biogazdálkozási és Élelmezési Cselekvési Programjához (COM(2004)0415), a megújuló energiaforrások felhasználását ösztönző kötelezettségvállaláshoz (COM(2004)0366). A racionális földhasznosítást, a mezőgazdasági és erdészeti rendszerek kialakítását szolgáló fejlesztések forrásai a Natura 2000 és a Víz Keretirányelv programjaiban való részvétellel növelhetők. Az éghajlatváltozás hatásainak tudatos kompenzálásához további lehetőséget nyújt az EU erdészeti stratégiai és cselekvési terve (COM(2005)0084), amely igen fontos a fenntarthatósággal és a munkahelyteremtéssel kapcsolatos intézkedések megvalósításában. Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program valamennyi prioritása közvetett vagy közvetlen kapcsolatban van az EU környezetvédelmi cselekvési programjával (1600/2002/EK rendelet). A valamennyi tengelyt érintő

technikai segítségnyújtás eszközei már a programkészítés során jelentős segítséget nyújthatnak az érintettek felkészítésében, naprakész tájékoztatásában.

A hazai és európai koncepcionális dokumentumokkal, valamint a Közösségi Stratégiai Iránymutatással összhangban az ÚMVP kiemelkedő figyelmet fordít a horizontális politikák érvényesítésére és a programszintű megvalósításra (fenntarthatóság, esélyegyenlőség, társadalmi/gazdasági/környezeti biztonság, területiség). Ezeket a politikákat a stratégia tervezésekor, a programkészítés, a megvalósítás, az értékelés és az ellenőrzés folyamatában egyaránt figyelembe kell venni.

Kapcsolódás a hazai Operatív Programokhoz

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program szervesen illeszkedik a nemzetgazdaság más területeit érintő tervezési folyamatokhoz, koncepciókhoz. A kormány az 1076/2004 (VII.22.) Korm. rendelet elfogadásával döntött az Új Magyarország Terv (2007–2013) kidolgozásának tartalmi és szervezeti kereteiről. A határozat értelmében készültek el a hosszú távú (2005-2020) fejlesztéspolitikai dokumentumok – Országos Fejlesztéspolitikai Koncepció (OFK), illetve az Országos Területfejlesztési Koncepció (OTK) – amelyek megalapozzák az EU strukturális alapjainak, és Kohéziós Alapjának felhasználási területeit és céljait. Az Európai Unió Kohéziós Alapjából és strukturális alapjaiból a 2007–2013 közötti időszakra előirányzott források eredményes és hatékony felhasználását megalapozó stratégiai keretet az Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT) tartalmazza, amely megfelel az Európai Unió által előírt Nemzeti Stratégiai Referencia Keretnek (NSRK). Az ÚMFT és az NSRK által körvonalazott fejlesztési stratégia konkrét megvalósítását operatív programok tartalmazzák a megfelelő részletekkel. A kiemelt fejlesztési területekhez hét, a fejlesztési régiókhoz ugyancsak hét operatív program kapcsolódik. Ezekkel a Kohéziós Alapot és strukturális alapokat felhasználó operatív programokkal párhuzamosan készült el az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv. Ennek végrehajtása az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) alapján történik. Az ÚMVP finanszírozását döntően az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap (EMVA) teremti meg. Az EMVA olyan projekteket finanszíroz, amelyek hozzájárulnak a vidéki térségeknek az EU stratégiai prioritásai szerinti integrált fejlesztéséhez, melyek értelmében munkalehetőségeket kell teremteni, és biztosítani kell a vidék fejlődését, miközben a lisszaboni stratégia és a göteborgi konszenzus irányelveit és javaslatait is figyelembe kell venni. A mezőgazdasági szektor, a környezetvédelem és a vidéki térségek fejlesztésének versenyképességére vonatkozó három általános célkitűzéshez kacsolódó specifikus célok az ÚMVP I–IV. tengelyének megfelelően kerülnek megvalósításra.

Az I. és II. tengely a mezőgazdaság, az erdészet és a vidéki Magyarország környezetvédelmének fejlesztésére helyezi a hangsúlyt. A III. és IV. tengely célja a vidéki gazdaság diverzifikálása, az életminőség javítása és a LEADER program megvalósítása. Az ÚMVP-ben kiemelt hangsúlyt kap a vidéki önkormányzatok fejlesztése, a fejlesztési tervek kidolgozása; ezek helyi szintű megvalósítása hozzájárul

az intézkedések fenntarthatóságához és a szubszidiaritás elvének gyakorlatba való átültetéséhez.

Az országos koncepciók és a vidékfejlesztési tengelyek célkitűzései egyrészt kapcsolódnak egymáshoz, másrészt pedig egymás folytatását, kiegészítését jelentik. Ebből eredően a megvalósítás alapvető követelménye a fejlesztések koherenciájának megteremtése, illetve – a kettős finanszírozás elkerülése érdekében – a területek egyértelmű elkülönítése, lehatárolása.

Léteznek olyan fontos lehatárolási elvek, melyeket általánosságban – egyenként vagy egymással kombinálva – alkalmazni kell az ÚMVP intézkedései esetében. Az egyéb Működési Programok specifikus intézkedéseinek lehatárolása részletesen az alábbiakban, valamint az adott intézkedés leírásakor kerülnek ismertetésre. Az ÚMVP és az egyéb Működési Programok általánosságban az alábbiakkal jellemezhetők:

- Földrajzi feltételek: az 5000 fős lakosságszám alatti, vagy a 100 fő/km^2-nél kisebb népsűrűséggel rendelkező települések, kivéve a Budapest agglomerációjához tartozó településeket. A III. tengelyhez tartozó, a gazdasági fejlődés elősegítését célzó intézkedések esetében az 5000 lakosnál kevesebb lelket számláló vagy a 100 lakosnál kisebb népsűrűségű települések jogosultak támogatásra. A III. tengelyhez tartozó, az életminőség javítását célzó intézkedések esetében az 5000 lakosnál kevesebb lelket számláló vagy a 100 lakosnál kisebb népsűrűségű települések jogosultak támogatásra. Ez alól kivételek a városok és a kistérségi központok, de jogosultak a nem jogosult települések külterületei. A LEADER intézkedés esetében a 10.000 fős lakosságszám alatti, vagy a 120 fő/km^2-nél kisebb népsűrűséggel rendelkező települések, valamint a nem jogosult települések külterületei jogosultak támogatásra az ÚMVP keretében. Minden esetre vonatkozik, hogy Budapest vonzáskörzetében lévő valamennyi település ki van zárva ezen támogatásokból,
- A kedvezményezett jövedelme: az éves nettó jövedelem 50%-a a mezőgazdaságból származik.
- Beruházás: a beruházás típusának megfelelően, a EK-szerződés (1997-es konszolidált változat) 1. mellékletében felsorolt mezőgazdasági termékekkel kapcsolatosan.

A fenti lehatárolási elvek kombinációja biztosítja a szinergiát, a stratégiák közötti komplementaritást és a kettős támogatás elkerülését.

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program operatív programokhoz való kapcsolódásának, a fejlesztések lehatárolásának fontosabb jellemzői közelebbről a következőkben összegezhetők:

Lehatárolás a Környezet és Energia Operatív Programtól

- Az ÚMVP környezet és vidékfejlesztésre irányuló tengelye (**II. tengely)** több ponton is kötődik a Környezet és Energia Operatív Programhoz (KEOP). Az EMVA-ból finanszírozható tevékenységek jelentős része a természet- és környezetvédelemhez, a földhasználathoz, a megújuló energiatermeléshez, a

biomassza hasznosításához és az infrastruktúra fejlesztéséhez kapcsolódik. Az EMVA felhasználási lehetőségei azonban – a támogatható tevékenységek és kedvezményezettek tekintetében – korlátozottak, ezért alapvető fontosságú az ÚMVP és a KEOP céljainak és intézkedéseinek összehangolása, összekapcsolása. A két program között az erőforrások kiegészítését és az intézkedés hatékonyságát növelő koordinációra van szükség az alábbiakhoz:

- agrár- és erdő-környezetvédelmi intézkedések a Natura 2000 hálózat és a vízgazdálkodás finanszírozása érdekében,
- a védett természeti területek értékeinek megőrzését szolgáló intézkedések a VTT-hez kapcsolódó új típusú ártéri gazdálkodáshoz,
- az állattartó telepek elmaradt környezetvédelmi beruházásai,
- a biomassza elsődleges feldolgozása,
- infrastruktúrafejlesztés.
- Tekintettel a megújuló energiatermelési kapacitások létrehozását célzó beruházásokra, az általános lehatárolási elv figyelembe veszi a fejlesztés helyét és a fejlesztést végrehajtó jogalany típusát. Ha a pályázó (az alábbi meghatározás szerinti) mezőgazdasági vállalkozás, illetve a fejlesztés a gazdaságon belül történik, a beruházást az ÚMVP-nek kell támogatnia, míg ha a fenti feltételek egyike sem teljesül, a beruházásokat a KEOP finanszírozza.
- A KEOP fő lehatárolási elve a támogatás kedvezményezettjeire vonatkozik. Az ÚMVP III. tengelyében azok a vállalkozások vagy egyéni vállalkozók részesülhetnek támogatásban a megújuló energiatermeléssel kapcsolatos intézkedéseikből, akiknek nettó éves jövedelme több mint 50%-ban mezőgazdasági tevékenységekből származik. A KEOP-alapból megújuló energiatermelést célzó nem mezőgazdasági vállalkozások is támogathatók.
- Az energiacélú gabonatermesztés (pl. repce, napraforgó, kukorica) a piaci szükségletekhez igazodó módszer a mezőgazdasági termelők jövedelemtermelő kapacitásának fenntartására. A termeléssel és a megújuló energia (nyersolaj, nyers alkohol) elsődleges feldolgozásával együtt eszközül szolgál a mezőgazdasági termékek hozzáadott értékének növeléséhez, valamint biztosítja az EU fenntarthatósági céljainak való megfelelést.
- Az EMVA által finanszírozott elsődleges feldolgozásra alapozott bioüzemanyag késztermékek központi gyártóüzemeit a KEOP fogja támogatni. Az értékesítési célú és volumenű energiatermelést a KEOP támogatja.
- A megújuló energiával kapcsolatos másik fontos lehatárolási elv, különösen a bioetanol előállítása tekintetében, az adott projekt keretében tervezett üzem típusa és kapacitása. A KEOP támogatja a 30-40 kt/év termelési kapacitású üzemeket, valamint a 80 kt/év fölötti termelési kapacitású nagyüzemeket. Az ÚMVP támogatja a maximum 10 kt/év kapacitású nyersalkohol-előállító üzemeket és termelőüzemeket, valamint a víztelenítő üzemeket 30-40 kt/év kapacitás esetén.

- A két terület közötti szinergia a források hasznosulásának alapvető feltétele. Az állami kezelésű védett területek természeti értékeinek megőrzését, infrastrukturális beruházásait a KEOP finanszírozza.

Lehatárolás a Közlekedés Operatív Program szerint

- A vidéki infrastruktúra építésére és korszerűsítésére irányuló intézkedések megvalósítása a Közlekedés Operatív Program (KÖZOP) forrásaiból történik. Ezek a beruházások a vidéki térségekben is gazdasági fejlődést indíthatnak el, részben a termékértékesítési lehetőségek (piacok) fejlesztésével, részben a munkahelyek „közelebb" hozásával, a vállalkozói környezet minőségének javításával. Az ÚMVP a vidéki logisztikai rendszerek fejletlenségét mint a vidéki gazdaság fejlődését erőteljesen gátló tényezőt azonosítja. A mezőgazdasági (számozatlan) bekötő- és feltáró utak, erdőgazdasági utak, műtárgyak építése és korszerűsítése az EMVA-ból történik.

Lehatárolás a Gazdasági Versenyképesség Operatív Programtól

- A programokban kiemelt fontosságú a mikrovállalkozások tevékenységének fejlesztése, különös tekintettel a vidéki térségekre. A mezőgazdasági tevékenységet folytató, illetve élelmiszer-feldolgozó mikrovállalkozások fejlesztésére az EMVA forrásai szolgálnak. Más nemzetgazdasági ághoz tartozó vállalkozások támogatása a gazdaságfejlesztési és a regionális operatív programokból történik.
- Az ÚMVP keretében számos intézkedés célozza a vidéki és mikrovállalkozásokat. A földrajzi lehatárolás a lakosságszám és a népsűrűség alapján történik, ahol az 5000 fős lakosságszám alatti, vagy 100 fő/km^2-nél kisebb népsűrűséggel rendelkező települések támogathatók az ÚMVP révén, míg a Budapest agglomerációjához tartozó települések kizárásra kerülnek az ÚMVP-ből. A földrajzi lehatárolás kiegészítéseként, tekintettel a beruházás/projekt céljára, a GOP nem támogatja az EK-szerződés (1997-es konszolidált változat) 1. mellékletében felsorolt mezőgazdasági termékekkel előállítását, feldolgozását vagy értékesítését. Azok a vállalkozások, amelyeknek éves nettó bevétele az 50%-ot meghaladóan mezőgazdasági tevékenységből származik, nem jogosultak GOP-támogatásra.
- Az I. tengelyen belüli innovációs intézkedésekkel kapcsolatban a következő lehatárolások alkalmazandók a GOP és az ÚMVP esetén:
    - A kedvezményezettek esetében a GOP nem támogatja az olyan innovációs csoportosulásokhoz kapcsolódó innovációs és ipari parkokat, mely csoportosulások éves nettó bevétele az 50%-ot meghaladóan mezőgazdasági tevékenységekből származik (agrárvállatok). A támogatandó beruházások és tevékenységek tekintetében a GOP nem támogatja az olyan innovációs és ipari parkokat, melyek az EK-szerződés (1997-es konszolidált változat) 1.

mellékletében felsorolt mezőgazdasági termékek előállítására vagy feldolgozására létesült innovációs csoportosulásokhoz kapcsolódnak.

- Az ÚMVP és a GOP közötti lehatárolás egy további fontos irányelve a következő: Amennyiben a tervezett beruházás az I. mellékletben szereplő termékeket használja alapanyagként, és a feldolgozás utáni végtermék szintén megtalálható az EK-szerződés I. mellékletében, illetve ha a pályázó agrárvállalkozás, akkor a beruházás támogatható az ÚMVP-ből.
- Az I. mellékletben szereplő termékek „értékesítésére" az ÚMVP keretében igen, de a GOP keretében nem vehető igénybe támogatás.

Lehatárolás a Társadalmi Megújulás Operatív Programtól

A TÁMOP és az ÚMVP közötti lehatárolás a megfelelő eljárási és koordinációs mechanizmusok kifejlesztésével kerül meghatározásra, amelyekkel elkerülhetők az átfedések, és biztosítható két program megfelelő kivitelezése.

A közép- és felsőoktatás nem jogosult az ÚMVP keretében támogatásra, míg a TÁMOP támogatja ezen tevékenységeket.

A Társadalmi Megújulás Operatív Program (TÁMOP) és a Társadalmi Infrastruktúra (TIOP) forrásai az oktatás, a kultúra, a foglalkoztatás, a szociális szféra, a vidéki életminőség javítása, a helyi közösségek fejlesztése, a turisztikai tevékenységek ösztönzése terén kapcsolódik az EMVA I. és III. tengelyéhez. Az operatív programok forrási bővítik a kedvezményezettek körét, illetve magasabb tudásszintű, igényesebb környezetet, közeget teremtenek a vidéki és ezen belül a mezőgazdasági tevékenységet végző népesség számára.

Az ÚMVP többszörösen lehatárolódik a TÁMOP-tól. A célcsoportokat illetően, a TÁMOP nem támogatja azokat az elsődleges termelőket és agrárvállatokat vagy vállalkozásokat, melyeknek értékesítésből származó éves nettó bevétele több mint 50%-ban mezőgazdasági tevékenységből származik. Az egyéni képzési programok tekintetében, az ÚMVP támogatja a mezőgazdasági tevékenységekhez kapcsolódó képzési programokat.

A vidékfejlesztési tevékenységek tekintetében az egyértelműen az ÚMVP III. tengelye által támogatott tevékenységekhez (pl. falusi turizmushoz) kapcsolódó képzési programokat az ÚMVP támogatja.

A társadalmi fejlődéssel összefüggésben a földrajzi lehatárolás tekintetében az ÚMVP az 5000 fős lakosságszám alatti, vagy 100 fő/km2-nél kisebb népsűrűséggel rendelkező településeket támogatja, kivéve a Budapest agglomerációjához tartozó településeket. Az ÚMVP csak olyan helyi szereplők kapacitásbővítését támogatja, akiknek célja, hogy a LEADER program keretében PPP-ket vagy HACS-okat alakítva a támogatásra jogosult településeken megvalósítsák a helyi stratégiákat.

A halmozottan hátrányos helyzetű kistérségeket célzó komplex programokkal kapcsolatban, a kistérségi fejlesztési tervek elkészítését a TÁMOP minden olyan esetben támogatja, amikor az érintett település nem jogosult a LEADER program

szerinti támogatásra. A TÁMOP akkor támogatja a helyi fejlesztési stratégiák kidolgozását, ha az ÚMVP keretében nem vehető rá igénybe támogatás.

Az ÚMVP és a TIOP között megvalósítandó koherencia érdekében a következő lehatárolási alapelv határozható meg a többfunkciós szolgáltatóközpontokra vonatkozóan: a TIOP a hat konvergencia régió városaiban a nagyberuházásokat támogatja, míg az ÚMVP csak a „Gazdaság és a vidéki lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások" intézkedés keretében nyújt támogatást a jogosult településeknek. Az országos könyvtárhálózatok szolgáltatásai is az ÚMVP keretében támogatott többfunkciós szolgáltató-központokban nyújtott szolgáltatások közé tartozhatnak.

Lehatárolás az Elektronikus Közigazgatás Operatív Programtól és az Államreform Operatív Programtól

- Az Elektronikus Közigazgatás Operatív Program (EKOP) és Államreform Operatív Program (ÁOP) társadalmi, közigazgatási szolgáltatások megújításával kapcsolatos intézkedései közvetlen és közvetett hatást gyakorolnak a mezőgazdasági beruházások, vállalkozások hatékonyabb, gördülékenyebb működésére.

Lehatárolás a Regionális Operatív Programtól

- A III. tengely (A vidéki élet minősége és a vidéki gazdaság) és a IV. tengely (LEADER) intézkedései sok szálon kötődnek a regionális operatív programokhoz (ROP). A vidékfejlesztési célokat szolgáló intézkedések, különös tekintettel a helyi kapacitásfejlesztést és a helyi partnerség megerősítését szolgáló intézkedésekre, a halmozottan hátrányos helyzetű kistérségek fejlesztését szolgáló komplex programhoz illeszkedve kerülnek lebonyolításra. A LEADER program megvalósítása a komplex programmal szoros koordinációban zajlik, melynek során a leghátrányosabb helyzetű kistérségek speciális szempontjai kiemelt figyelmet kapnak.
- A **mikrovállalkozások fejlesztése** tekintetében, a ROP-ok nem támogatják az EK-szerződés (1997-es konszolidált változat) 1. mellékletében felsorolt mezőgazdasági termékek előállítását vagy feldolgozását. Nem jogosultak a ROP-ok mikrovállalkozásokat célzó támogatásaira azok a vállalkozások vagy egyéni vállalkozók, amelyek éves nettó bevétele az 50%-ot meghaladóan mezőgazdasági tevékenységből származik. A fenti két lehatárolás mellett nem jogosultak a ROP-ok általi támogatásra az olyan mikrovállalkozások beruházásai, melyek 100 fő/km^2 alatti népsűrűségű és/vagy 5000 fő alatti lélekszámú településeken találhatók.
- A **turisztikai** fejlesztési tervekkel kapcsolatban, a ROP-ok támogatják a kereskedelmi szálláshelynek minősülő szálláshelyek és az azokhoz kapcsolódó idegenforgalmi szolgáltatások fejlesztését, kivéve ha azok az ÚMVP-ben leírt

agroturizmusnak felelnek meg.[11] A ROP-ok támogatják az úticél-menedzsmenthez, a látványosságokhoz és az azokhoz kapcsolódó infrastruktúrához, valamint a borvidékekhez és a gasztronómiához kapcsolódó fejlesztéseket.

- A **borturizmus** tekintetében a régiók operatív programjai akkor támogatják az ÚMVP „A turisztikai tevékenység ösztönzése" (53. cikk) és „A nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás" (53. cikk) intézkedés kedvezményezettjeit, amennyiben a kért támogatás meghaladja a 100 000 eurót. Az 100 000 eurós limit alá eső borturisztikai fejlesztéseket az ÚMVP a fenti két intézkedés keretein belül támogatja.

- A **közszolgáltatások és a vidéki alapszolgáltatások** esetében a ROP-ok az önkormányzatok által kötelezően nyújtandó közszolgáltatások, ezen belül az oktatás, az egészségügy, a szociális infrastruktúra és a közüzemi infrastruktúra (utak, vízelvezetés stb.) fejlesztéséhez biztosítanak támogatást. A nem kötelező közszolgáltatások tekintetében a ROP-ok az egy- vagy többfunkciós közösségi és szolgáltató-központokat csak városi környezetben támogatják, amit a népsűrűség (> 100 lakos/km^2) és/vagy a lakosságszám (> 5000/település) alapján határoznak meg. Az ÚMVP olyan egy- vagy többfunkciós közösségi és szolgáltató-központokat támogat, melyek nem kötelező önkormányzati szolgáltatásokat, vidéki alapszolgáltatásokat, vagy tanyás és aprófalvas egészségügyi hálózatokat biztosítanak, és olyan településeken vagy területeken találhatók, ahol az állandó lakosok száma nem haladja meg az 5000 főt és/vagy a népsűrűség nem haladja meg a 100 fő/km^2-t, kivéve a Budapest agglomerációjához tartozó településeket. A ROP-ok megfelelő területeiken belül – függetlenül az adott térségre vonatkozó földrajzi lehatárolásoktól – támogatják a nem mezőgazdasági mikrovállalkozások számára fenntartott **képzési** programokat, szaktanácsadást és a vállalkozással kapcsolatos tanácsadói szolgáltatásokat.

- A **településfejlesztést** célzó intézkedések esetében a ROP-ok az 5000 fő állandó lakosságszámnál nagyobb és/vagy a 100 fő/km^2-nél magasabb népsűrűségű településeket támogatják. A falufejlesztés esetében az ÚMVP-nek a ROP földrajzi lehatárolásai következtében támogatásra nem jogosult településekre kell fókuszálnia. A támogatások igénybevételénél a támogatásra kijelölt települések listáját, illetve a fejlesztés méretét, komplexitását tekintik a lehatárolás kritériumának. A falvak infrastrukturális fejlesztése kívül esik a támogatható projekteken. A vidék alapvető szolgáltatásainak fejlesztési forrásai eredetük szerint a települések méretétől függően vehetők igénybe. A kistérségek központjait a regionális programokból, a kis lélekszámú falvak szolgáltatásainak fejlesztését a Vidékfejlesztési Programból támogatják. A szinergikus fejlesztések előnyt élveznek.

[11] Az ÚMVP az agroturizmust a személyi jövedelemadózásról szóló 1995. évi CXVII. törvény 59. cikke alapján határozza meg. A népsűrűség (< 100 lakos/km^2) és a lakosságszám (< 5000) alapján kijelölt települések körében az agroturizmushoz kapcsolódó idegenforgalmi szolgáltatások körébe tartozik a halászat, a vadászat, az erdő- és lovas turizmus.

Koordinációs tevékenység

A kormány fejlesztéspolitikával kapcsolatos döntés-előkészítő, javaslattevő, koordináló szerve **a Fejlesztéspolitikai Irányító Testület (FIT).** A FIT többek között összehangolja az EU-s és hazai forrásból megvalósítani tervezett fejlesztéseket, összehangolja az Új Magyarország Fejlesztési Terv, a Nemzeti Akcióprogram, a Fenntartható Fejlődés és az Új Magyarország Vidékfejlesztési Terv stratégiai tervezésével kapcsolatos feladatokat, valamint véleményezi az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programot.

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv tervezésének, programozásának, értékelésének és végrehajtásának összehangolásáért, valamint az operatív programok tervezésének, programozásának és megvalósításának koordinációjáért a **Nemzeti Fejlesztési Ügynökség** (NFÜ) felel. Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program irányító hatósága és az NFÜ felel az 1083/2006/EK tanácsi rendelet 27. cikke (4) bekezdésének g) pontjában és az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 5. cikkének (4) bekezdésében foglaltaknak megfelelően az operatív programok közötti, valamint az operatív programok, az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap (EMVA) és az Európai Halászati Alap (EHA) közötti támogatások koordinációjáért.

Az irányító hatóság és az NFÜ nemzeti jogszabályban meghatározott mechanizmusoknak megfelelően biztosítja mind a fent említett források tervezésének, mind pedig azok felhasználásának összhangját, melynek során maximális mértékig figyelembe veszi az állami támogatásokra vonatkozó szabályozást.

A koordináció egyaránt vonatkozik a stratégiai célok, beavatkozási területek és a pályázati kiírások tekintetében a kölcsönös tájékoztatásra és információcserére, a monitoring bizottságokban és munkacsoportokban való kölcsönös részvételre, valamint a végrehajtás eszközeiben az összhang és átjárhatóság megteremtésére.

A koordináció fórumai és mechanizmusai:

- A koordináció legfőbb eszköze a **kormány**, valamint a kormány tanácsadó testületeként létrejött **Nemzeti Fejlesztési Tanács**, melynek tagjai a miniszterelnök, a regionális fejlesztési tanácsok képviselői, a Gazdasági és Szociális Tanács delegáltjai, a miniszterelnök által felkért szakértők, valamint meghívottként a FIT tagjai.
- A koordináció további fórumát jelentik a **monitoring bizottságok**, amelyben szavazati státuszban helyet kapnak a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség képviselői.
- Az Új Magyarország Fejlesztési Terv operatív programjainak vidékfejlesztési támogatási eszközökkel való **tartalmi koordinációját** az operatív programok tervezési-végrehajtási részleteit tartalmazó akciótervek biztosítják. Az akcióterveket – a kormány keretjellegű döntése alapján – az NFÜ véglegesíti.

A koordináció mechanizmusai tehát egyaránt vonatkoznak a stratégiai célok, beavatkozási területek, pályázati kiírások stb. tekintetében történő **kölcsönös**

tájékoztatásra és **információcserére**, a **monitoring bizottságokban, munkacsoportokban való kölcsönös részvételre**, **a végrehajtás eszközeiben történő összhang és átjárhatóság megteremtésére**, így például a monitoring információs rendszerek közötti átjárhatóság biztosítására.

10.2. Lehatárolási kritériumok azon intézkedésekre vonatkozóan, melyek más közösségi támogatási eszközből, különösen a strukturális alapokból és a Halászati Alapból támogatásban részesülhetnek

Ezzel kapcsolatban részletes tájékoztatás a 10.1. fejezetben (általános lehatárolási elvek) található valamint az 5.3. fejezetben, az intézkedések leírásánál. A jobb megértéshez az alábbi összesítő táblázat átfogó képet nyújt a vidékfejlesztési program és a strukturális alapok közötti lehatárolásról.

10. 3. Lehatárolási kritériumok az EHA szerinti „Csoportok” által megvalósított helyi fejlesztési stratégiákkal összefüggésben a IV. tengely hatálya alá tartozó helyi fejlesztési stratégiákhoz, és a Strukturális Alapok Együttműködési Célkitűzésével összefüggésben történő együttműködéshez

A Halászati Operatív Program keretében nincsenek helyi fejlesztési stratégiák.

A más közösségi pénzügyi eszközökkel meglévő kapcsolódás támogatott, a kettős finanszírozás elkerülését az Irányító Hatóság projektszinten biztosítja. A LEADER program – a térségek közötti együttműködés – és a Strukturális Alapok Együttműködési Célkitűzése közötti lehatárolás technikai szinten biztosított.

10.4. Információk a más közösségi pénzügyi eszközökkel meglévő kapcsolatról

Az előzőekben bemutatott kapcsolódásokon túlmenően nincsen kapcsolódási pont.

11. A hatáskörrel rendelkező hatóságok és szervek kijelölése

Az ÚMVP végrehajtása három szinten megy végbe.

- Igazoló Szerv (az 1290/2005/EK rendelet 7. cikke értelmében),
- Irányító Hatóság (az 1698/2005/EK rendelet 75. cikke értelmében),
- akkreditált Kifizető Ügynökség (az 1290/2005/EK rendelet 6. cikke értelmében).

11.1. Az Igazoló Szerv

Az Igazoló Szervet a 885/2006/EK rendelet 5. cikkével összhangban a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Miniszter illetékes hatósági jogkörében eljárva nevezte ki egy közbeszerzési eljárás lefolytatását követően. Az Igazoló Szerv – amely a KPMG Hungária Kft. – egy magyar korlátolt felelősségű társaság, amely a svájci KPMG International (Svájc) leányvállalataiból álló KPMG-hálózat önálló tagvállalata. Az Igazoló Szerv teljes mértékben független a Kifizető Ügynökségtől és az Illetékes Hatóságtól. Könyvvizsgáló cégként rendelkezik a 885/2006/EK rendelet 5. cikke által megkövetelt technikai szakértelemmel. Az Igazoló Szervvel kötött szerződés biztosítja, hogy a Kifizető Ügynökséggel kapcsolatos vizsgálatát – az informatikai rendszervizsgálatot is beleértve – és az éves jelentés, valamint a tanúsítvány kiállítását a nemzetközileg elfogadott könyvvizsgálati szabványoknak megfelelően, a Bizottság által megállapított iránymutatásokat figyelembe véve végezze el.

Cím:	KPMG Hungária Könyvvizsgáló, Adó- és Gazdasági Tanácsadó Kft.
	H-1139 Budapest, Váci út 99.
Tel.:	+36-1-887-7100
Fax:	+36-1-887-7101
E-mail:	info@kpmg.hu

11.2. Az Irányító Hatóság

A magyar kormány az ÚMVP irányító hatósági feladatait a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Miniszter hatáskörébe utalta. A miniszter a feladatnak a magyar törvények értelmében történő konkrét végrehajtását a minisztériumon belül a közösségi ügyekért felelős szakállamtitkárra bízta. Az szakállamtitkárt, aki az Irányító Hatóság feje, az Agrár-vidékfejlesztési Főosztály (AVF) segíti az irányító hatóságként

végzendő feladatok teljesítésében. Az AVF látja el egyébként a SAPARD, az AVOP és az EHA kapcsán elvégzendő irányító hatósági feladatokat, valamint az NVT programirányító egység feladatait is.

Az AVF-egység neve	Feladatai
Agrár-versenyképesség Fejlesztési és Szerkezetváltási Osztály (I. tengelyhez tartozó egység)	az I. tengely ÚMVST-ben és ÚMVP-ben meghatározott céljainak nyomon követése és koordinálása
	az éves, közép- és hosszú távú tervdokumentáció előkészítése és harmonizációja, továbbá az agrárszektor fejlesztését célzó programok módosítására tett javaslatok előkészítése és koordinálása
	közreműködés a Közös Agrárpolitika dokumentumainak, a jogi dokumentumok és az I. tengely fejlesztési tervének elkészítésében
	ismeretterjesztés a nem élelmiszeripari mezőgazdasági termeléssel kapcsolatban, a mezőgazdasági termelés és piac szerkezetváltásának részeként – különösen az energiacélú biomassza-termelésre összpontosítva
	közreműködés a mezőgazdasági termékek energetikai felhasználásával kapcsolatos program előkészítésében és megvalósításában
	az energiagazdálkodással kapcsolatos feladatok elvégzése, külön hangsúllyal a megújuló energián
	tanácsadási feladatok koordinálása, így például jogi dokumentumok és pályázatai feljegyzések előkészítése és gondozása, szakértői testületek működtetése a minisztériumon belül, a támogatások alapfelhasználásának nyomon követése
	a nemzeti és közösségi kooperáció fokozása a szaktanácsadások és a portfoliók prezentációs feladatai során
Agrár-környezetgazdálkodási Ügyek Osztálya (II. tengelyhez tartozó egység)	a II. tengely ÚMVST-ben és ÚMVP-ben meghatározott céljainak nyomon követése és koordinálása
	közreműködés a Közös Agrárpolitika dokumentumainak, a jogi dokumentumok és a II. tengely fejlesztési tervének elkészítésében
	agrár-környezetvédelmi szempontok terjesztése a környezetbarát gazdálkodással és földhasználattal összhangban
	az agrár-környezetgazdálkodással kapcsolatos döntések előkészítése
	az agrár-környezetgazdálkodással kapcsolatos nemzetközi megállapodások és szabályozások következtében felmerülő feladatok
	a biogazdálkodás szabályozásával, fejlesztésével és ellenőrzésével kapcsolatban felmerülő feladatok
	az agrár-környezetvédelmi minőségügyi rendszerek (ISO, EMAS, EUREPGAP) bevezetésének előkészítése
	a Natura 2000 és a nitrátérzékeny területek kijelölése, ellenőrzése és koordinálása
Vidékfejlesztési Ügyek Osztálya (III–IV. tengelyhez tartozó	a III–IV. tengely ÚMVST-ben és ÚMVP-ben meghatározott céljainak nyomon követése és koordinálása
	közreműködés a Közös Agrárpolitika dokumentumainak, a jogi dokumentumok és a III–IV. tengely fejlesztési tervének elkészítésében

egység)	falusi és agroturisztikai ügyek
	a vidéki térségekben létrehozandó közösségek koordinálása
Horizontális Ügyek Osztálya	koordináció az ÚMVST és az ÚMVP között a koherencia, a konzisztencia és a más operatív programokkal való kapcsolat biztosítására
	esélyegyenlőséggel kapcsolatos feladatok
	a minisztériumok közötti vidékfejlesztési kérdések koordinálása a regionális és keretprogramok tekintetében
	az FVM-hálózatok ellenőrzése

Pénzügyi és Monitoring Osztály	pénzügyi és statisztikai adatok gyűjtése, monitoring indikátorok meghatározása
	az ÚMVP monitoring adatainak elküldése a Bizottság részére
	a Monitoring Bizottság munkájának megszervezése, szükség esetén albizottságok működtetése, titkári feladatok ellátása, a monitoring rendszer működtetése, a monitoring indikátorok kidolgozásának koordinálása
	éves programjelentések készítése, majd a Monitoring Bizottság általi jóváhagyást követően az EU Bizottság elé terjesztésük
Akkreditációs és Audit Osztály	az Illetékes Hatóság munkájának előkészítése, az MVH ellenőrzése
	az akkreditációs kritériumoknak való megfelelés folyamatos nyomon követése és ellenőrzése
	az Igazoló Szerv jelentéseinek, eljárásrendjének, ellenőrzési programjának és egyéb dokumentumok véleményezése, az Igazoló Szerv jelentéseinek elemzése
	levelezés a Bizottsággal az akkreditációval kapcsolatban
	a ÚMVP bizottsági auditálásával kapcsolatos feladatok koordinálása
Kommunikációs és Koordinációs Ügyek Osztálya	az ÚMVP kivitelezéséhez szükséges jogi szabályozás kidolgozásának koordinálása
	a végrehajtási kézikönyvek jóváhagyásához szükséges koordináció és előkészítés
	az ÚMVP-vel kapcsolatos információk kezelése és frissítése
	az ÚMVP Technikai Segítségnyújtás intézkedésének lebonyolítása a közbeszerzési eljárásokat is ideértve

A fent említett szervezeti egységeken felül az FVM Vidékfejlesztési, Képzési és Szaktanácsadási Intézete szintén részét képzi az Irányító Hatóságnak. Az intézet ellátja azon technikai és szakértői feladatokat, amelyek elvégzésére az AVF-nek nincs kapacitása, az ÚMVP-vel kapcsolatos információkat nyújt, valamint az Allokációs és Minőségi Projektkiválasztó Felügyelő Bizottság működési szerveként funkcionál.

Az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 75. cikke szerint az ÚMVP Irányító Hatósága felel a program hatékony, sikeres és rendszeres ellenőrzéséért és irányításáért, és felhatalmazással rendelkezik arra, hogy elvégezze mindazokat a feladatokat, amelyeket a fent említett rendelet az Irányító Hatóság számára előír. Ezen belül az Irányító Hatóság:

- Gondoskodik arról, hogy az egyes projekteket az ÚMVP-ben meghatározott feltételeknek és a közösségi, valamint nemzeti jogszabályoknak megfelelően válasszák ki. E feladatkörében – bár delegálja a projektek kiválasztását és a támogatási kérelmekről szóló döntést a Kifizető Ügynökségnek – jóváhagyja és ellenőrzi a kifizető ügynökség eljárásrendjeit, utasíthatja a Kifizető Ügynökséget, valamint lehetősége van felügyeleti eljárás keretében a kifizető ügynökséget új eljárásra utasítani, amennyiben eljárása nem a vonatkozó jogszabályoknak vagy az ÚMVP rendelkezéseinek megfelelően történt. A Miniszter emellett jogosult meghatározni egyes ÚMVP-intézkedések jogosultsági feltételeit és részletes végrehajtási szabályait meghatározó jogi szabályozást.
- Biztosítja a végrehajtással kapcsolatos statisztikai információk rögzítésére és tárolására alkalmas informatikai rendszer meglétét, mely lehetővé teszi adatok monitorozását és elemzését. Ennek érdekében a Kifizető Ügynökség egységes informatikai rendszeréből származó statisztikai és monitoring adatok megfelelő lekérdezésére alkalmas informatikai szoftver kerül kifejlesztésre, mely az ÚMVP intézkedéseinek elindításakor alkalmas lesz a fenti feladat elvégzésére.
- Gondoskodik arról, hogy a kedvezményezettek és más, a tevékenységek végrehajtásában érintett testületek tájékoztatást kapjanak a kapott támogatásból eredő kötelezettségeikről, tisztában legyenek az Irányító Hatóságnak nyújtandó adatszolgáltatással, valamint a teljesítmények és az eredmények rögzítésével kapcsolatos kötelezettségeikkel. Ennek érdekében végrehajtja a programban található kommunikációs tervet.
- Gondoskodik arról, hogy a program értékeléseit az 1698/2005/EK rendeletben megállapított határidőkön belül végezzék el. Ennek érdekében az AVF irányító hatósági feladatairól részletes ügyrendben rendelkezik.
- Vezeti a Monitoring Bizottságot, és megküldi számára azokat a dokumentumokat, amelyek szükségesek az ÚMVP megvalósításának ellenőrzéséhez, különös tekintettel annak konkrét célkitűzéseire. Gondoskodik arról, hogy az agrár-vidékfejlesztésben érdekelt összes társadalmi szereplő érdekeit figyelembe vegyék a program végrehajtási folyamataiban.
- Gondoskodik arról, hogy az 1698/2005/EK rendelet 76. cikkében említett, a nyilvánossággal kapcsolatos kötelezettségeket betartsák. Ennek érdekében végrehajtja a programban található kommunikációs tervet. E célból az Irányító Hatóság információs kampányt indított az ÚMVP intézkedéseinek népszerűsítésére, a támogatási feltételek megismertetésére. Az egyes intézkedések igénylési feltételeit részletező, közérthető tájékoztatók kerülnek kiadásra, a gazdálkodókat pedig felkészült szakértőkből álló tanácsadói hálózat segíti a kérelmek benyújtásában.

- Éves előrehaladási jelentést készít, majd a Monitoring Bizottság jóváhagyását követően, azt a bizottságnak benyújtja.
- Gondoskodik arról, hogy a Kifizető Ügynökség minden szükséges információt megkapjon, különösen azokról az eljárásokról és esetleges ellenőrzésekről, amelyekre a finanszírozásra kiválasztott tevékenységek kapcsán kerül sor, még mielőtt a kifizetéseket engedélyeznék.
- Gondoskodik az ÚMVP forrásainak a tengelyek és intézkedések közötti hatékony elosztásáról, a program felülvizsgálatáról és a szükséges programmódosítások kezdeményezéséről, valamint azok végrehajtásáról.
- A program végrehajtása során biztosítja a diszkriminációmentesség és az egyenlő elbánás elvének érvényesülését.
- A program egy speciális területére koncentrálva, pontosan meghatározott feladattal és céllal projektirodákat hozhat létre a tevékenységek zökkenőmentes végrehajtásának biztosítása érdekében. Projektirodákat kell felállítani különösen akkor, ha a horizontális területekre koncentráló összetett műveletek kidolgozása érdekében szükség van a több tengely és intézkedés közötti koordinációra (pl. roma projektiroda, fenntartható projektkezelés projektiroda, megújuló energia projektiroda). Az Irányító Hatóság hivatalos projektirodái által generált és kidolgozott projektek a projektkiválasztás során elsőbbséget élvezhetnek.
- Rendelkezik egy, az IH integrált részeként működő technikai támogató egységgel/intézménnyel (FVM-VKSZI), amely az IH funkcióinak megvalósításához nyújt technikai segítséget. Az Irányító Hatóság feladatainak egy része e testülethez delegálható, de továbbra is az IH teljes felelőssége, hogy az 1698/2005/EK rendelet 75. cikke szerinti feladatok kezelése és végrehajtása hatékonyan és korrekt módon történjen.
- Folyamatosan nyomon követi és tanulmányok segítségével elemzi a program előrehaladását, valamint a program céljainak elérését, intézkedéseinek megvalósulását.
- Felügyeli az ÚMVP végrehajtásáért felelős intézményrendszert, biztosítja, hogy működése a program céljainak elérését szolgálja.
- Különös figyelmet fordít a horizontális politikák megvalósulására.
- A kormányban és a nemzetközi kapcsolatokban is képviseli a program által lefedett szakpolitikai területek érvényesülését.

Az 1698/2005/EK rendeletben meghatározott feladatai ellátása érdekében a 2007. évi XVII. törvény alapján az Irányító Hatóság:

- a közösségi jogi aktusok, valamint az Európai Unió vonatkozó programjai alapján dönt a Technikai Segítségnyújtás céljaira rendelkezésre álló közösségi források felhasználásáról;

- meghatározza a Monitoring Bizottság összetételét, illetve gondoskodik annak működtetéséről;
- kötelező érvényű közleményeket ad ki:
    - a pályázati eljárás alapján igényelhető támogatásokról,
    - a pályázati eljárásokat támogató kérelmek benyújtására rendelkezésre álló időszakról,
    - a pályázatok elbírálásakor alkalmazandó szakmapolitikai prioritásról,
    - a rendelkezésre álló források túligényléséről,
    - a támogatás elnyeréséhez szükséges pontszámokról,
    - a támogatási kérelmek elbírálásakor alkalmazandó műszaki, technikai leírásokról (pl. katalógusok, normagyűjtemények),
    - külön jogszabályban meghatározott esetekről.
- irányítja a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózatot;
- az 1698/2005/EK rendelet 75. cikke (1) bekezdésének c) pontja végrehajtása érdekében az EMVA intézkedései esetén jóváhagyja a Kifizető Ügynökség által alkalmazott igazgatási és ellenőrzési rendszereket, valamint a megkötött megbízási szerződéseket.

A többi érintett minisztériummal és partnerrel, illetve a Kifizető Ügynökséggel együttműködésben az Irányító Hatóság elkészíti a végrehajtással kapcsolatos jogszabályokat. Az Irányító Hatóság felügyeli és ellenőrzi az ÚMVP megvalósulását, a program monitoring bizottsága határozatainak, a vonatkozó törvényeknek, a programban meghatározott feltételeknek és a célcsoportok igényeinek megfelelően.

Az Irányító Hatóság megteszi a szükséges lépéseket ahhoz, hogy az ÚMVP-ben meghatározott teljesítményeket, eredményeket és hatásindikátorokat elérjék. Az Irányító Hatóság állandó és hatékony partneri együttműködést valósít meg a vonatkozó szervezetekkel annak érdekében, hogy a partnerek speciális tudása rendelkezésre álljon.

Cím: Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (FVM)
Közösségi ügyekért felelős szakállamtitkár
H-1860 Budapest, Pf. 1.

Tel.: +36-1-301-4000

Fax: +36-1-301-4000

E-mail: avf@fvm.hu

11.3. A Kifizető Ügynökség

Az 1290/2005/EK rendelettel összhangban, az EMVA tekintetében a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) látja el akkreditált szervként a kifizető ügynökségi feladatokat.

Az MVH akkreditációjának megadásáról, a 885/2006/EK rendelet 1. cikke (2)-(3) bekezdéseinek megfelelően, illetékes hatósági jogkörében eljárva a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter dönt. Az akkreditációt megelőző ellenőrzést egy független könyvvizsgáló cég (KPMG) folytatta le. A miniszter illetékes hatóságként eljárva:

- jogosult a Kifizető Ügynökség akkreditációjának megadására és szükség esetén annak visszavonására,
- az Igazoló Szerv és a minisztérium Agrár-vidékfejlesztési Főosztálya segítségével folyamatosan ellenőrzi, hogy a Kifizető Ügynökség teljesíti-e az akkreditációs kritériumokat,
- jogosult utasításokat adni a Kifizető Ügynökségnek, ha úgy találja, hogy az nem tartja be az akkreditációs feltételeket.

Az MVH az egyetlen Kifizető Ügynökség Magyarországon, az EMVA mellett ellátja az EMGA kifizető ügynökségi feladatait is.

Az MVH a fenti feladatokon túl az EMOGA Garanciarészlegének akkreditált kifizető ügynökségeként is működik. A kifizető ügynökségi feladatok mellett a közösség mezőgazdasági és vidékfejlesztési pénzeszközeivel kapcsolatban az MVH a következő szerepeket látja el:

- SAPARD Ügynökség,
- AVOP/EMOGA Orientációs Részleg és HOPE – közreműködő szervezet,
- EHA – közreműködő szervezet.

A közösség által finanszírozott támogatásokon kívül az MVH hajtja végre a nemzeti forrásokból finanszírozott támogatások kifizetését is.

Az MVH központi költségvetési szerv, szervezete jelenleg egy központi hivatalból és 19 megyei kirendeltségből áll, melyből 7 regionális illetékességű kirendeltségként működik az EMOGA Orientációs Részlegének vidékfejlesztési támogatásai tekintetében. Az MVH összes alkalmazottjának száma kb. 1600 fő. A Központi Hivatalban hozzávetőlegesen 500 személy dolgozik, míg a megyei irodák a megye méretétől függően 20-100 főt alkalmaznak. A Központi Hivatal 8 igazgatóságból és 8 osztályból tevődik össze. Az MVH belső szervezeti tagolása biztosítja, hogy a kifizetések engedélyezése, végrehajtása és könyvelése megfelelően elkülönüljön egymástól. 0Az MVH-n belül közvetlenül az elnök alá rendelt, független belső ellenőrzési részleg működik. AZ ÚMVP-intézkedések engedélyeztetési folyamata a Vidékfejlesztési Támogatások Igazgatóságának és a Közvetlen Kifizetések Igazgatóságának EMVA részlegén, a megyei hivatalokon, valamint a delegált szervezeteken keresztül történik. Az MVH minden felhasználandó dokumentum

leírását tartalmazó részletes írásos eljárásrendekkel rendelkezik az egyes intézkedések vonatkozásában a kérelmek befogadását, nyilvántartását és feldolgozását illetően, és minden ellenőrzési feladatot ellátó köztisztviselő rendelkezik az elvégzendő feladatokat tartalmazó részletes ellenőrzőlistával. Egy megvalósítási lépés kijelölése (pl. kérelmek fogadása, adminisztráció, helyi ellenőrzés, engedélyeztetés stb.) egy szervezeti egység számára a kérelmek becsült számától, valamint attól függ, hogy az eddigi tapasztalatok alapján az adott intézkedés milyen jellegű és mennyire összetett.

Két igazgatóság foglalkozik az ÚMVP-kérelmek engedélyezésével. A Közvetlen Kifizetések Igazgatóságának hatásköre lefedi a terület- vagy állatszám alapú intézkedéseket. A Vidékfejlesztési Támogatások Igazgatóságának hatásköre az ÚMVP-intézkedések engedélyezésére terjed ki a terület- vagy állatszám alapú intézkedések kivételével. Ez utóbbi igazgatóság felel a LEADER szakmai irányításáért. A kérelmek elbírálására az igazgató jogosult. Az egyes igazgatóságokon belül mindenhol külön EMVA Egység végzi a következőket:

- az eljárási szabályzatok frissítése és előkészítése,
- az adott intézkedés megvalósulásának megszervezése,
- a formanyomtatványok és kitöltési útmutatók megszerkesztése,
- adminisztratív ellenőrzés és tartalmi értékelés (ahol szükséges),
- az intézkedésekről szóló jelentések megírása (ahol szükséges),
- informatikai fejlesztés,
- az adatbázis fejlesztése és karbantartása.

A MVH Központi Hivatalának Megyei Hivatalok Igazgatósága felügyeli a megyei hivatalokat és az ügyfélszolgálatokat. A Pénzügyi Igazgatóság felel a kifizetésekért, az elszámolásokért, a jelentésekért, a biztosítékokért, valamint vezeti az adósnyilvántartást, és végzi a tartozásrendezést. A Jogi Osztály felel a jogszabályok MVH-n belüli egységes alkalmazásáért és értelmezéséért. Az Informatikai Igazgatóság felel az informatikai rendszer megfelelő működéséért, az informatikai fejlesztési projektekért, valamint az adatvédelemért. A Fejlesztési Osztály feladata az eljárások és belső eljárási szabályok kidolgozása, valamint az igazgatási tapasztalatok elemzése. A Szervezeti és Koordinációs Osztályon belüli adminisztrációs egység feladata az archiválás és a dokumentáció elvégzése.

Minden megyei hivatalban két egység foglalkozik az ÚMVP-vel. A kérelmek adminisztrációs egysége végzi:

- az adminisztratív ellenőrzést,
- az eljárás lefolytatását,
- a kérelmek fogadását,
- a támogatási kérelmek értékelését,

- a visszavonásokat és a módosításokat,
- az egyéb adminisztratív feladatokat.

A helyi ellenőrzési egység végzi:

- a helyi ellenőrzéseket,
- a 26. cikk (4) pontja szerinti területbejárásokat,
- az utólagos ellenőrzéseket.

A helyszíni ellenőrzést végző köztisztviselők feladatait – beleértve az ellenőri jelentés követelményeinek meghatározását – az ellenőrzési kézikönyv tartalmazza, és minden ellenőrnek rendelkezésre áll egy ellenőrzőlista az elvégzendő ellenőri feladataihoz. Az MVH belső eljárásai biztosítják a négy szem elvének maradéktalan megvalósulását, és az érzékeny pozícióban dolgozó köztisztviselők rotációját.

Az MVH egyes engedélyezési és technikai jellegű feladatait más szervezetekre delegálja. A 2007. évi XVII. törvény 17. § (3) pontja értelmében minden delegált feladatának ellátásáról írásba foglalt megállapodásban kell rendelkezni. A megállapodásnak tartalmaznia kell nevezetesen:

- az átruházott feladatok körének meghatározását,
- az átruházott feladatok ellátásának pénzügyi feltételeit,
- az átruházott feladatot ellátó szervezet feladatait és kötelezettségeit,
- az átruházott feladat elvégzése során alkalmazott eljárást és módszereket,
- a teljesítési igazolás kiállításának feltételeit,
- rendelkezést az átruházott feladatot ellátó szerv által elvégzett ellenőrzések eredményeiről szóló jelentések gyakoriságáról,
- rendelkezést a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatási szerv részére átadandó adatok köréről, az adatszolgáltatás tartalmáról és rendszerességéről,
- az átruházott feladatot ellátó szervnek a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatási szervvel szembeni felelősségvállalási szabályait,
- a feladat elvégzése érdekében a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatást nyújtó szerv által átadott vagy átadásra kerülő adatok körét és azok védelmét,
- az átruházott feladatot ellátó szerv kifejezett nyilatkozatát, hogy ténylegesen ellátja a feladatait, valamint az alkalmazott módszer leírását.

A fent említett törvény értelmében a Kifizető Ügynökség által delegálható feladatok köre és azok a konkrét szervezetek, amelyeknek e feladatok delegálhatók, a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter rendeletében kerülnek meghatározásra. Az említett rendelet a 48/2007. (VI.20.) FVM rendelet.

A delegált feladatokat az alábbiak végzik:

- a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal (MSZH; a közelmúltban megalakított központi költségvetési szervezet, amelyet számos független kormányzati ügynökség – pl. az Állami Erdészeti Szolgálat, az Állat- és Növény-

egészségügyi Szolgálat – összevonásával hoztak létre, és amely a Kifizető Ügynökség feladatainak kivételével Magyarországon a mezőgazdaság közigazgatási és irányítási feladatait végzi), és

- a Földmérési és Távérzékelési Intézet (FTI; a központi költségvetési szervezet, amely Magyarországon a földmérési, térképészeti és távérzékeléses ellenőrzési feladatokért felel).

Az MSZH az ÚMVP-n belül a következő delegált feladatokat látja el:

- támogatási és kifizetési kérelmek adminisztrációja, az erdőtelepítések helyszíni és adminisztratív ellenőrzése (az MSZH elődje, az Állami Erdészeti Szolgálat – külön egységként az MSZH-n belül – már 2004 óta végzi ezt a feladatot az EMOGA mezőgazdasági területek első erdősítése intézkedése keretében);
- támogatási és kifizetési kérelmek adminisztrációja, az energiatermelési célú, rövid vágásfordulójú fás ültetvények adminisztratív és helyszíni ellenőrzése.

Az FTI az ÚMVP-n belül a következő delegált feladatokat látja el:

- a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer adminisztrációja, valamint távérzékeléses feladatok elvégzése területalapú intézkedések esetén (az FTI ezeket a feladatokat a SAPS és a területalapú EMOGA-intézkedésekkel, pl. az agrár-környezetvédelmi támogatásokkal kapcsolatban 2004 óta végzi).

A 2007. évi XVII. törvény 18. §-a értelmében az MVH más szervezetek működésébe is bevonható szakértői minőségben, illetve igénybe veheti más szervezetek technikai segítségét (a továbbiakban: szakértő szervezetek) mint szakértői segítséget. A feladatköröket, melyekbe a szakértői szervezetek bevonhatók, valamint a bevonható szervezeteket a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium rendelete határozza meg (jelenleg a 57/2005. (VI.27.) FVM rendelet, mely hamarosan frissítésre kerül). Bár e feladatok nem tartoznak a delegált feladatok közé, a fentiekhez hasonló megállapodások szerint kell ezeket specifikálni. A szakértői feladatokat az FVM Mezőgazdasági Gépesítési Intézete és az MSZH végzi el. Feladatuk, hogy technikai segítséget nyújtsanak a vonatkozó intézkedések (pl. a mezőgazdasági üzemek korszerűsítése vagy a standardoknak való megfelelés) adminisztratív ellenőrzéseihez (pl. szakértői vélemény, műszaki leírások) és helyszíni ellenőrzéseihez.

Az MVH ellenőrzési jogköre kiterjed a delegált és szakértői feladatot ellátó szervek munkavégzésének ellenőrzésére, mely utóbbi az MVH által elkészített és az Irányító Hatóság által jóváhagyott írásos eljárásrend alapján történik, valamint továbbra is az MVH felel az e szervezetek által végzett munkáért.

Az MVH mind az EMVA, mind az EMGA intézkedéseit egységes informatikai rendszerben hajtja végre. Ez lehetővé teszi a 796/2004/EK rendeletben részletezett Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer (IIER) tekintetében megkövetelt feladatok ellátását mindkét alap releváns intézkedései tekintetében. A rendszer keresztellenőrzést végez többek között az állatok azonosítására szolgáló Egységes Nyilvántartási és Azonosítási Rendszerrel (ENAR) és a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszerrel (MePAR).

Az egységes informatikai rendszer alkalmazása a két alap kezelésénél azonban természetesen nem jelenti azt, hogy a rendszer ne lenne elég rugalmas a különféle intézkedések követelményeinek való megfeleléshez. A magyar megoldás, mely az 1782/2003/EK tanácsi rendelet 26. cikkének rendelkezésein alapul, egyrészről kötelezővé teszi egyes támogatási rendszerek esetében (beleértve az EMVA és az EMGA intézkedéseit) az ugyanezen rendelet IV. fejezetének II. címe alatt meghatározott Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer több elemének alkalmazását, másrészről lehetőséget ad más közösségi vagy nemzeti támogatási rendszerek alkalmazása esetén arra, hogy a rendszer egy vagy több elemét a saját adminisztrációs és ellenőrzési rendszerükbe beépítsék. Az informatikai rendszerek egységessége azt jelenti, hogy a szoftveres megoldás általános környezete azonos, ami lehetővé teszi nemcsak az általános funkciók standardizálását (dokumentumok kezelése, hozzáférési jogok, munkamenet szabályozása stb.), de a rendszer számos más funkciójának alkalmazását is (beleértve a keresztellenőrzéseket a referencia adatbázisok révén), amennyiben az adott intézkedés ezt megkívánja. Mindamellett ezzel a megoldással lehetőség nyílik az egységes gazda/ügyfélregisztrációs rendszer, általános főkönyv stb. használatára.

Ezt a megközelítést alkalmazták a rendszer eredeti felállításánál is, amikor is a magyar IIER hatáskörét sikeresen kiterjesztették a nyilvános beavatkozást, belső piaci intézkedéseket stb. szabályozó uniós jogszabályok által előírt intézkedéseken túlra.

A Kifizető Ügynökség biztosítja, hogy:

- még a kifizetés engedélyezése előtt ellenőrzik a kérelmek jogosultságát és a támogatás elosztásához kapcsolódó eljárást, valamint a közösségi szabályoknak való megfelelést;
- a kifizetésekről pontos és teljes körű nyilvántartást vezetnek;
- elvégzik a közösségi jogszabályok által előírt ellenőrzéseket;
- bemutatják a szükséges dokumentumokat a megadott határidőkön belül, a közösségi szabályok által megkövetelt formában;
- biztosítani kell a dokumentumok – ezen belül a közösségi szabályok értelmében vett elektronikus dokumentumok – hozzáférhetőségét, és oly módon történő kezelését, ami hosszabb idő után is garantálja teljes körűségüket, érvényességüket és olvashatóságukat.

A Kifizető Ügynökség

- felel a kérelmek engedélyezéséért és ellenőrzéséért, teljesíti az adminisztratív és a helyszíni ellenőrzéseket;
- elvégzi a kifizetéseket;
- egy információs rendszer formájában nyilvántartja a Kifizető Ügynökség elkülönített EMGA és EMVA kiadási számláin az összes kifizetést, elkészíti a kifizetésekről az időszakos összefoglalókat, ezen belül a bizottságnak küldött havi, negyedéves és éves kimutatásokat;

- kezeli az előlegeket és biztosítékokat, vezeti az adósnyilvántartást, és beszedi az esedékessé vált tartozásokat,
- vezeti az ügyfélnyilvántartást,
- működteti az Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszert (IIER),
- elkészíti az éves kifizető ügynökségi jelentést, és kiállítja a megbízhatósági nyilatkozatot.

Cím: Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal
H-1095 Budapest, Soroksári út 22–24.

Tel.: +36-1-219-4593

Fax: +36-1-219-4594

E-mail: emva@mvh.gov.hu

12. A monitoring- és értékelési rendszerek ismertetése, valamint a Monitoring Bizottság tervezett összetétele

Az ÚMVP monitoringjáért és értékeléséért felelős Irányító Hatóság feladataira a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (FVM) szervezetén belül szakmai főosztály került kijelölésre. Ezen szervezeti egység biztosítja az ÚMVP hatékony és eredményes megvalósítását a célok és az elért eredmények rendszeres összehasonlításának eszközével.

Az ÚMVP monitoring és értékelési tevékenységét a Közös Monitoring és Értékelési Keretszabályozás (Common Monitoring and Evaluation Framework, CMEF) rendelkezései alapján került kialakításra. Az ÚMVP-ben használt indikátorok a lehető legnagyobb mértékben támaszkodnak a CMEF specifikációira, kiegészítve az ÚMVP-re jellemző további specifikus indikátorokkal.

A monitoringgal kapcsolatos kötelezettség teljesítése érdekében az Irányító Hatóság a következő feladatokat biztosítja:

- a szükséges monitoringkapacitás kiépítése és képzése,
- az informatikai rendszer (IIER) működtetésével és fejlesztésével kapcsolatos feladatok átgondolása, mérlegelése,
- segítség a Kifizető Ügynökség monitoring feladatokban és tevékenységekben közreműködő személyzete képzésének szervezéséhez és biztosításához,
- az információáramlás biztosítása az Európai Bizottsággal,
- információgyűjtés, továbbítás és átalakítás a monitoring rendszerben közreműködők (Monitoring Bizottság, a Kifizető Ügynökség, kedvezményezettek stb.) számára.

Az 1698/2005/EK rendelet 6. cikk (1) bekezdésének megfelelően az Irányító Hatóság biztosítja a regionális, helyi és más hatóságok, gazdasági és társadalmi partnerek, a civil társadalmat képviselő szervezetek, a nem kormányzati szervezetek, a környezetvédelmi szervezetek, továbbá a férfiak és nők közötti esélyegyenlőségének elősegítéséért felelős testületek széles körű bevonását és részvételét az ÚMVP Monitoring Bizottságában.

Az Irányító Hatóság biztosítja, hogy az Európai Bizottság saját kezdeményezésére tanácskozási joggal részt vehessen a Monitoring Bizottság munkájában.

Az egyéb nemzeti vagy regionális fejlesztési tervek, illetve operatív programok monitoring bizottságainak gyűlésein az ÚMVP-t és annak Monitoring Bizottságát az Irányító Hatóság képviseli.

12.1. A monitoring és értékelési rendszer ismertetése

12.1.1. Monitoring

Az ÚMVP jóváhagyásáról szóló döntéstől számítva legkésőbb három hónapon belül létre kell hozni egy monitoring bizottságot, hogy nyomon kövesse az ÚMVP megvalósítását és meggyőződjön annak eredményességéről.

Az Irányító Hatóság köteles megszervezni és évente legalább két alkalommal összehívni a Monitoring Bizottságot.

A monitoring bizottság feladatai a következők.

- Az ÚMVP jóváhagyására vonatkozó döntést követő négy hónapon belül konzultációt folytat a finanszírozásra kerülő projektek kiválasztási szempontjairól. A kiválasztási szempontokat a program szükségleteinek megfelelően felülvizsgálja.
- Az Irányító Hatóság által benyújtott dokumentumok alapján, eljárási szabályzatában meghatározott időközönként felülvizsgálja az ÚMVP konkrét céljainak elérése irányában történt előrehaladást.
- Megvizsgálja a végrehajtás eredményeit, különösen az egyes tengelyek esetében kitűzött célok elérését és a folyamatos értékeléseket.
- Megfontolja és jóváhagyja az éves időközi jelentést és a zárójelentést, mielőtt azokat az Irányító Hatóság megküldené az Európai Bizottság részére.
- Javaslatot tesz az Irányító Hatóság számára az ÚMVP minden olyan kiigazítására vagy felülvizsgálatára vonatkozóan, amelynek célja az 1698/2005/EK rendelet 4. cikkében meghatározott EMVA-célkitűzések elérése vagy az ÚMVP irányításának javítása, beleértve a pénzgazdálkodást is.
- Megfontolja és jóváhagyja az 1698/2005/EK rendelet 69. cikkének (4) bekezdése alapján az EMVA-ból származó hozzájárulásról szóló európai bizottsági határozat tartalmának módosítására vonatkozó javaslatokat.

Az Irányító Hatóság az ÚMVP-hez kapcsolódó monitoring tevékenységet pénzügyi, teljesítmény- és eredményindikátorok alapján végzi.

Az indikátorok meghatározása, számszerűsítése, gyűjtése, mérése, összesítése és feldolgozása a CMEF alapján, a statisztikai információkat számítógépes formában nyilvántartó és tároló, erre alkalmas rendszerben valósul meg.

Az indikátorokat, valamint az előállításukhoz szükséges egyéb adatokat az Irányító Hatóság a 11.3. fejezetben foglaltak szerint a Kifizető Ügynökség területi irodái és egyéb szervezetek segítségével gyűjti be a kedvezményezettektől, illetve felügyeli azok gyűjtését. Az adatgyűjtésre rendelkezésre álló időtartam az Eljárási Szabályzatban foglaltak szerint alakul.

A kedvezményezettek adatszolgáltatási kötelezettségét (adatok köre, adatszolgáltatás elmulasztásának szankciói) az Irányító Hatóság jogszabályi szinten, illetve pályázati felhívással szabályozza.

Az indikátorokat, valamint az előállításukhoz szükséges egyéb adatokat az Irányító Hatóság a következő módon szerzi be a kedvezményezettektől:

- a Kifizető Ügynökség területi irodái kötelesek tájékoztatni a kedvezményezetteket a monitoring kötelezettségekről, kötelesek továbbá tárolni és megőrizni a kedvezményezettek által rendszeresen vagy alkalmanként szolgáltatott adatokat,
- a Kifizető Ügynökség központi irodája köteles összegyűjteni, csoportosítani, feldolgozni, minőségileg ellenőrizni, elemezni és bizonyítható módon átadni a területi irodák által megőrzött és rendelkezésre bocsátott adatokat.

A horizontális jellegű agrár- és vidékfejlesztési ágazatspecifikus indikátorok és statisztikai adatok gyűjtését a Központi Statisztikai Hivatal, illetve az alábbi, az FVM által felügyelt intézmények végzik:

- Agrárgazdasági Kutatóintézet,
- Központi Mezőgazdasági Hivatal,
- Vidékfejlesztési, Képzési és Szaktanácsadási Intézet.

Informatikai rendszer

A monitoringadatok bevitelére, tárolására, szolgáltatására és összegyűjtésére szolgáló informatikai rendszer az Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszeren (IIER) alapul.

A rendszer egy különálló monitoring modullal rendelkezik, amely a monitoring adatokat kezeli.

Az Irányító Hatóság számára külön interfészt kell működtetni a hozzáférés, valamint a rendszerben tárolt monitoring adatok gyűjtésének és felhalmozásának elősegítése érdekében.

Adatgyűjtés

Az MVH egyik fő feladata a monitoring adatok gyűjtése, illetve az IIER-be történő bevitele. Az MVH területi irodái közvetlenül a pályázóktól, a pályázatokból gyűjtik a monitoring adatokat, illetve ha szükséges, akkor alkalmilag is.

Az együttműködési megállapodásokban meghatározottak szerint az MVH és az Irányító Hatóság számára egyéb szervezetek is összegyűjthetik és szolgáltathatják a szükséges adatokat.

A mezőgazdasági és vidékfejlesztési szektorra mint egészre vonatkozó adatokat Magyarországon a Mezőgazdasági Kutatóintézet gyűjti.

Az új rendszer, az IIER megfelel a CMEF-ben foglalt alapvető output-, eredmény- és hatásindikátorok közös listájának.

A monitoring- és értékelési tevékenységre való felkészülés folyamata a következő főbb lépésekből áll.

A résztvevők által végzendő tevékenységek meghatározása (előkészítés, megerősítés stb.)	A monitoring pontok világos meghatározása és elhelyezése
A dokumentumok leírása	A dokumentumok sablonja (legalább a címsorok)
Az indikátorok felsorolása és osztályozása adatforrás, illetve előfordulás szerint	Az indikátorok metaadatai
Vázlatos időbeosztás (ki, mit, mikor; havonta, évente, véletlenszerűen)	Határidők (egy hét, három nap, egy év) és kiváltó események

Stratégiai monitoring

Az általános monitoring tevékenységen felül, az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Tervhez (ÚMVST) kapcsolódóan Magyarországnak stratégiai monitoring tevékenységet kell végeznie annak érdekében, hogy tájékozódjon, illetve tájékoztassa az érdekelteket a kitűzött célok megvalósulásának aktuális állásáról, valamint arról, hogy a megvalósítás mennyiben segítette a közösségi stratégiai iránymutatások teljesítését. Ilyen stratégiai monitoring jelentést először 2010-ben, majd azt követően kétévente kell készíteni (2010, 2012, 2014). A jelentés a fentieken túlmenően összefoglalja a folyamatos értékelés eredményeit.

A jelentésnek az alábbi két fejezetből kell állnia:

- az ÚMVP által elért eredmények az ÚMVST-ben szereplő mutatókkal összehasonlítva,
- a folyamatos értékelés eredményei.

Az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 13. cikkének (3) bekezdésével összhangban 2010-ben, 2012-ben és 2014-ben az éves előrehaladási jelentést össze lehet kapcsolni a stratégiai monitoring jelentéssel.

Éves előrehaladási jelentés

Az Irányító Hatóság először 2008. június 30-ig, majd ezután minden évben június 30-ig éves előrehaladási jelentést küld az Európai Bizottságnak az ÚMVP megelőző évi végrehajtásáról. 2016-ban a jelentést az ÚMVP megvalósításáról szóló zárójelentés formájában kell megküldeni a Bizottságnak.

Összhangban az 1698/2005/EK rendelet 83. cikkével az éves előrehaladási jelentés benyújtása után az Európai Bizottság az Irányító Hatósággal közösen – kétoldalú konzultáció keretében – megvizsgálja az előző év főbb eredményeit. Az Európai Bizottság e megbeszéléseket követően észrevételeket tehet a Tagállam, illetve az Irányító Hatóság felé, amely észrevételekről az Irányító Hatóság tájékoztatja a Monitoring Bizottságot. Az észrevételekre válaszul megtett intézkedésekről Magyarország tájékoztatja az Európai Bizottságot.

A monitoring rendszer legfontosabb szereplői

Szervezet	**Kötelezettségek/feladatok**
Monitoring Bizottság	• Konzultál a finanszírozandó projektek kiválasztási kritériumairól; felülvizsgálja a kritériumokat; • az Irányító Hatóság által benyújtott dokumentumok alapján időszakonként áttekinti az ÚMVP-ben kitűzött konkrét célok megvalósítása érdekében elért haladást; • megvizsgálja a végrehajtás eredményeit, különösen az egyes tengelyek esetében kitűzött célok elérését és a folyamatos értékeléseket; • megfontolja és jóváhagyja az éves időközi jelentést és a zárójelentést, mielőtt az Irányító Hatóság megküldené azokat az Európai Bizottság részére; • javaslatot tesz az Irányító Hatóság számára az ÚMVP minden olyan kiigazítására vagy felülvizsgálatára vonatkozóan, amelynek célja az 1698/2005/EK rendelet 4. cikkében meghatározott EMVA-célkitűzések elérése vagy az ÚMVP irányításának javítása, beleértve a pénzgazdálkodást is; • megfontolja és jóváhagyja az 1698/2005/EK rendelet 69. cikkének (4) bekezdése alapján az EMVA-ból származó hozzájárulásról szóló európai bizottsági határozat tartalmának módosítására vonatkozó javaslatokat.
Irányító Hatóság: EU-ügyekért felelős államtitkár, az Agrár-vidékfejlesztési	A tervezésért és programozásért felelős. • Meghatározza a monitoring indikátorokat. • Meghatározza a monitoring és a végrehajtás

Főosztály támogatásával	rendszerét. Dönt arról, hogy a kedvezményezetteknek mikor milyen adatokat kell benyújtaniuk. Felel az éves monitoring jelentésekért. Általános adatokat kér a program hátteréről és makroszintű hatásáról a Központi Statisztikai Hivataltól és a Mezőgazdasági Kutatóintézettől, illetve más kutatóintézetektől/egyetemektől. Felel a kapacitásépítésért, illetve a monitoring feladatok és tevékenységek ellátásában részt vevő dolgozók tréningjeinek megszervezéséért. Biztosítja az információáramlást a Bizottsággal, és tájékoztatja a monitoring rendszer legfontosabb szereplőit. Elnökli és vezeti a Monitoring Bizottságot, illetve gondoskodik annak Titkárságáról: • összehívja a Monitoring Bizottság üléseit, • elkészíti az ülések napirendjét, illetve jegyzőkönyvét, • összefoglalja a jelentéseket a Monitoring Bizottság részére, • adatokat kér az MVH-tól. Szükség szerint egyeztet az FVM egyéb részlegeivel. Felel az éves monitoring jelentésekért és a stratégiai monitoringért. Megfigyelőként részt vesz a Nemzeti Stratégiai Referencia Keret (NSRK) Monitoring Bizottságában.

MVH • Helyi irodák	Tájékoztatja a kedvezményezetteket a monitoring szükségletekről. Fogadja a támogatási kérelmeket. Felel a kedvezményezettek adatainak – ideértve a monitoring adatokat is – tárolásáért és őrzéséért. Információt nyújt a kedvezményezetteknek. A kedvezményezettek a helyi irodákhoz fordulhatnak a kérdéseikkel. Rendszeres adatgyűjtés a kedvezményezettektől (évente, valamint a támogatási kérelem alapján). Helyi szinten számítani lehet a Helyi Vidékfejlesztési Irodák segítségére.
MVH központ: Vidékfejlesztési Igazgatóság	Kezeli az IIER-rendszert. Az Irányító Hatósággal együtt felel az informatikai rendszer fejlesztéséért. Gyűjti, csoportosítja és feldolgozza a helyi irodák által összegyűjtött adatokat. Jelentéseket készít az Irányító Hatóság, az Európai Bizottság és a Monitoring Bizottság részére. Regionális, ágazati vagy egyéb tematikus elemzéseket készít a program haladásáról. Ellenőrzi a bejelentett adatok minőségét, valamint elemzi az adatokban található ellentmondásokat.
A támogatás kedvezményezettje	1. A pályázati szakaszban, illetve a későbbiekben kérés szerint adatokat szolgáltat a monitoringhoz. 2. Éves jelentést készít a projektekről. 3. Zárójelentést készít a projektekről.

12.1.2. Értékelés

Az értékelés célja, hogy javítsa az ÚMVP végrehajtásának minőségét, hatékonyságát és eredményességét. Az értékelést független értékelők végzik. Az Irányító Hatóság biztosítja az értékelések elvégzéséhez szükséges emberi és pénzügyi erőforrásokat, megszervezi a szükséges adatok előállítását és gyűjtését, valamint felhasználja a monitoring rendszer által nyújtott különböző kiegészítő információkat. Az értékelés formái: előzetes (ex ante), félidős (mid-term) és utólagos (ex post) értékelés. A félidős és utólagos értékelés egy folyamatos értékelési rendszer részét képezik.

Előzetes (ex ante) értékelés

Az előzetes értékelés része az ÚMVP kidolgozásának; célja a költségvetési források elosztásának optimalizálása és a programozás minőségének javítása.

Megállapítja és értékeli:

- a közép- és hosszú távú szükségleteket,
- az elérendő célokat,
- a várt eredményeket,
- a számszerűsített célokat, különösen a kiindulási helyzethez viszonyított hatás tekintetében,
- a közösségi prioritások figyelembevételének mértékét,
- a korábbi programalkotásból levont tanulságokat, illetve
- a végrehajtásra, a monitoringra, az értékelésre és a pénzgazdálkodásra vonatkozó eljárások minőségét.

Félidős (mid-term) és utólagos (ex post) értékelés

Magyarország az ÚMVP-hez egy folyamatos értékelési rendszert hoz létre. A folyamatos értékelés az ÚMVP-nek a célokhoz viszonyított előrehaladását eredmény- és (relevancia esetén) hatásindikátorok révén vizsgálja.

Az Irányító Hatóság 2008-tól minden évben jelentést tesz a Monitoring Bizottságnak a folyamatos értékelési tevékenységekről. Ezen tevékenységek összegzését csatolni kell az éves előrehaladási jelentéshez.

2010-ben a folyamatos értékelés külön félidős jelentés, 2015-ben pedig külön utólagos értékelés formájában készül el. A félidős és az utólagos értékelések megvizsgálják a források felhasználásának mértékét, az EMVA hazai programalkotásának eredményességét és hatékonyságát, valamint társadalmi-

gazdasági hatását. Tartalmazzák az ÚMVP céljait és levonják a közösségi vidékfejlesztési politikára vonatkozó tanulságokat.

Az Európai Bizottság összegzi a Tagállamok – köztük Magyarország – utólagos értékeléseit, és legkésőbb 2016. december 31-ig összefoglaló jelentést készít az Irányító Hatóság közreműködésével, amely összegyűjti az értékeléshez szükséges adatokat.

12.1.3. Monitoring- és értékelő jelentések rendszere

Az Irányító Hatóság az ÚMVP-vel kapcsolatban a fentiek alapján a következő értékelő és monitoring tevékenységet végzi:

- elkészítteti az előzetes értékelést;
- felállítja a folyamatos értékelési rendszert, ennek keretében elkészül a félidős- és az utólagos értékelés is, ezek eredményéről évente tájékoztatja a Monitoring Bizottságot; a félidős és az utólagos értékelés esetében az Európai Bizottságot is tájékoztatni kell;
- évente előrehaladási jelentést készít az Európai Bizottság részére, amelyet a Monitoring Bizottság előzetesen jóváhagy;
- évente konzultációt folytat az Európai Bizottsággal az elért eredményekről;
- 2010-től kétévente összefoglaló jelentést készít az Európai Bizottságnak az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv (ÚMVST) és célkitűzései megvalósítása terén elért előrehaladásról (stratégiai monitoring).

A jelentéseknek egymásra is hivatkozniuk kell, ezenkívül tartalmazniuk kell a megfogalmazott tanulságokat, eredményeket és kudarcokat. A monitoring és értékelési tevékenység így egységes egészet alkot és az ÚMVP lebonyolításának teljes folyamatát végigkíséri.

12.2. Az ÚMVP Monitoring Bizottság tervezett összetétele

Elnök – az Irányító Hatóság vezetője (szakállamtitkár)

Elnökhelyettes – az FVM Agrár-vidékfejlesztési Főosztályának vezetője (csak az elnök helyettesítése esetén van szavazati joga)

Szavazati joggal rendelkező tagok:

FVM-főosztályok:

- Élelmiszerlánc-biztonsági, Állat- és Növényegészségügyi Főosztály,
- Természeti Erőforrások Főosztály,
- Szakigazgatási Főosztály,
- Humánpolitikai Főosztály,
- Agrárszabályozási Főosztály.

Kifizető Ügynökség:

- Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal

Minisztériumok és más országos hatáskörű szervek:

- Szociális és Munkaügyi Minisztérium,
- Miniszterelnöki Hivatal,
- Gazdasági és Közlekedési Minisztérium,
- Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium,
- Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium,
- Oktatási és Kulturális Minisztérium,
- Nemzeti Fejlesztési Ügynökség,
- Nemzeti Földalapkezelő Szervezet,
- Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főigazgatóság,
- Kulturális Örökségvédelmi Hivatal,
- Agrárgazdasági Kutatóintézet (AKI).

Az alábbi Regionális Fejlesztési Tanácsok küldöttei:

- Dél-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács,
- Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács,
- Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács,
- Észak-Magyarországi Regionális Fejlesztési Tanács,
- Közép-Dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács,
- Közép-Magyarországi Regionális Fejlesztési Tanács,
- Nyugat-Dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács.

Az I-IV. tengelyekben érintett érdekképviseletek:

- Magyar Agrárkamara,
- Magyar Parasztszövetség,
- Magyarországi Gazdakörök és Gazdaszövetkezetek Országos Szövetsége (MAGOSZ),
- Fiatal Gazdák Magyarországi Szövetsége (AGRYA),
- Mezőgazdasági Dolgozók Országos Szövetsége (MEDOSZ),
- Agrár Dékánok és Főigazgatók Kollégiuma (ADFK),
- Agrár Munkaadói Szövetség,
- Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége (MOSZ),
- Élelmezésipari Dolgozók Szakszervezeteinek Szövetsége (ÉDOSZ),
- Élelmiszer-feldolgozók Országos Szövetsége (ÉFOSZ),
- Magyar Kereskedelmi és Iparkamara,
- Nemzeti Agrárenergetikai Szövetség,
- Hangya Szövetség
- Magyar Állattartók Szövetsége,
- Magyar Vállalkozásfejlesztési Alap.

II. tengely

- Állatvédelmi Tanácsadó Testület,
- Nemzeti Park Igazgatóságok,
- WWF Magyarország,
- Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség (FAGOSZ),
- Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége (MEGOSZ),

- Magyar Természetvédők Szövetsége,
- Vízgazdálkodási Társulatok Országos Szövetsége (VTOSZ),
- Haltermelők Országos Szövetsége és Terméktanácsa (HALTERMOSZ).

III-IV. tengely:

- Falusi Turizmus Országos Szövetsége,
- Önkormányzati Szövetségek közös képviselője,
- Magyar Önkormányzati Szövetségek Társulása,
- Önkormányzatok érdekképviseletét ellátó szövetségek (Magyar Önkormányzati Szövetségek Társulása; Községek, Kistelepülések és Kistérségek Országos Önkormányzati Szövetsége) közös küldöttje,
- Falvak és Kisvárosok Magyarországi Műhelye Egyesület (ECOVAST),
- LEADER Közhasznú Egyesület,
- Magyar Tanya- és Falugondnoki Szövetség,
- Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja,
- Kistérségi Fejlesztési Egyesületek Szövetsége,
- Közös küldött (Magyar Kézműves Kamara, Népművészeti Egyesületek Szövetsége),
- Autonómia Alapítvány,
- Vidék Parlamentje.

Horizontális ügyek és esélyegyenlőség:

- Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlősége Tanács,
- Országos Érdekegyeztető Tanács Munkaadói Oldala,
- Országos Érdekegyeztető Tanács Munkavállalói Oldala,
- Országos Fogyatékosügyi Tanács,
- Romaügyi Tanács.

Tanácskozási joggal rendelkező tagok:

- EU Koordinációs és Nemzetközi Főosztály,
- Jogi Főosztály,
- FVM Vidékfejlesztési Képzési és Szaktanácsadási Intézet,
- Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal (2 küldött),
- VÁTI Vidékfejlesztési Osztály,

- Központi Statisztikai Hivatal,
- Pénzügyminisztérium,
- Az Európai Bizottság képviselői,
- Az FVM Igazgatási és Ellenőrzési Főosztálya,
- A LEADER Helyi Akciócsoportok közös küldöttje.

A bizottsági tagok jogállásának megváltozása esetén a hivatalos jogutód szervezet nyeri el a jogelőd helyét a Monitoring Bizottságban.

13. A program nyilvánosságát biztosító rendelkezések

Az 1698/2005/EK rendelet 76. cikke alapján az Irányító Hatóság tájékoztatást nyújt az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Tervről (ÚMVST), az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programról (ÚMVP), ezen belül a közösségi hozzájárulásról, és nyilvánosságra hozza azokat. Ez az információ a nyilvánosságot célozza meg. Felhívja a figyelmet a Közösség szerepére és biztosítja az EMVA-ból származó segítségnyújtás igénybe vételére való mozgósítást és a segítségnyújtás átláthatóságát.

A program nyilvánosságáért az Irányító Hatóság felelős az alábbiak szerint:

- tájékoztatja a potenciális kedvezményezetteket (különösen a vidéki népességet), a szakmai szervezeteket, a gazdasági és szociális partnereket, az egyenlő bánásmód előmozdításában közreműködő testületeket és az érintett, nem kormányzati szervezeteket, beleértve a környezetvédelmi szervezeteket is, a program által kínált lehetőségekről és a programfinanszírozáshoz való hozzáférés szabályairól;
- tájékoztatja a kedvezményezetteket a közösségi támogatásról;
- tájékoztatja a nyilvánosságot a Közösségnek a programokban és azok eredményeiben betöltött szerepéről.

Az információt és nyilvánosságot biztosító pénzügyi forrásokat a program Technikai Segítségnyújtás fejezetéből kell biztosítani.

A kommunikációs tevékenységek, akciók egy külön dokumentumban (ún. kommunikációs stratégia) kerülnek részletes kidolgozásra, amelyet egy független szakmai szervezet közreműködésével kerül kidolgozásra.

13.1. Információ nyújtása a potenciális kedvezményezetteknek, szakmai szervezeteknek, gazdasági és szociális partnereknek, az egyenlő bánásmód előmozdításában közreműködő testületeknek és az érintett, nem kormányzati szervezeteknek a program által kínált lehetőségekről és a támogatásokhoz való hozzájutás szabályairól

- Az Irányító Hatóság világos, egyértelmű, és részletes információt nyújt a vidéki lakosság körében a lehetséges kedvezményezettek számára;
- Az Irányító Hatóság biztosítja, hogy a lehetséges kedvezményezettek informálásában közvetítőként működő testületeket bevonják a tevékenységbe;
- Az Irányító Hatóság tájékoztatást nyújt a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat szerepéről, illetve a hálózat lehetőségeit is felhasználja az információk terjesztésére;
- A közigazgatási hatósági eljárásról szóló törvénynek az ügyfelek elektronikus tájékoztatására vonatkozó követelményeivel összhangban, az Irányító Hatóság a Kormányzati Portál segítségével tájékoztatja a potenciális kedvezményezetteket és a Programban résztvevőket.
- A 2004-2006-os időszak tapasztalatai alapján kiemelt, részletes tájékoztatást kell nyújtani az ÚMVP intézkedéseiről, és az információt közvetlenül el kell juttatni a lehetséges pályázókhoz (ennek egyik eszköze lehet az MVH adatbázisában szereplő potenciális gazdálkodók, piaci szereplők és 209 ezer regisztrált mezőgazdasági termelő megkeresése a címükre eljuttatott kiadványokkal). Iránymutatást kell nyújtani részükre annak kapcsán, hogy miként tudnak sikeresen pályázni.

Eszközök:

- kiadvány készítése az ÚMVP vidékfejlesztési támogatás tengelyeinek és intézkedéseinek részletes bemutatása céljából (célkitűzések, kedvezményezettek köre, a támogatások igénybevételének módja, az igénylésre jogosultak köre, az elnyerhető támogatás összege, pénzügyi kondíciók, pályázatok tartalmi és formai követelményei, a pályázatok elbírálása) elősegítve a pályázók pontos és teljes körű tájékoztatását;
- ÚMVP hírlevél készítése, amely tartalmazza a vidékfejlesztési támogatásokkal kapcsolatos friss híreket, információkat, várható eseményeket;

- mintapályázat elkészítése a pályázati dokumentumok megfelelő kitöltésének bemutatása céljából, és az érdeklődők rendelkezésre bocsátása a Kifizető Ügynökség által;
- workshopok, szakmai előadások szervezése elsősorban az MVH, a Program végrehajtásában érintett munkatársai számára a gördülékeny, hatékony és egységes lebonyolítás érdekében. Ezt követően a Kifizető Ügynökséggel együttműködve, műhelyek és szakmai előadások szervezése országszerte a lehetséges pályázók részére annak érdekében, hogy megfelelő minőségű pályázatot írjanak és nyújtsanak be. A résztvevők részére mintapályázati dokumentumok rendelkezésre bocsátása;
- roadshowk, kiállítások szervezése és rendezvényeken való részvétel;
- az IH saját honlapjának (www.program.fvm.hu) üzemeltetése, valamint az FVM és az MVH honlapján az ÚMVP-mal kapcsolatos ismertetők folyamatos elérésének biztosítása;
- rendezvényeken, kiállításokon, roadshowkon való részvétel (pl. 2007. február 15. és március 9. között 19 helyszínen (megye) megrendezésre kerül az ÚMVP-t bemutató rendezvénysorozat, amelynek keretében a lehetséges pályázók átfogó képet kapnak valamennyi tervezett intézkedésről előadás és kiadvány formájában);
- egyéb direkt marketing eszközök alkalmazása;
- speciális, a vidéki lakosságot megcélzó marketingcsatornák kialakítása;
- tájékoztatás (a médián keresztül) arról, hogy a kedvezményezettek neve közzétételre kerül.

13.2 A kedvezményezettek tájékoztatása a Közösségi hozzájárulásról

Az Irányító Hatóság biztosítja, hogy a támogatás elnyeréséről értesítő dokumentum tájékoztassa a kedvezményezettet, hogy a tevékenységet egy olyan program finanszírozza, amelynek forrása részben a közösségi (EMVA), részben a magyar költségvetés.

Elő kell segíteni, hogy a már támogatást nyert pályázók sikeresen valósítsák meg nyertes pályázatukat. Tájékoztatni kell őket a végrehajtást elősegítő, támogató rendezvényekről, kiadványokról. A direkt marketing, mint eszköz eredményesen használható, amikor a regisztrált pályázókat közvetlenül lehet értesíteni postán keresztül a program aktualitásairól, megrendezésre kerülő rendezvényekről és egyéb releváns eseményekről.

A legfontosabb eszközök:

- kiadvány készítése a nyertes projektek végrehajtása, megvalósítása során elvégzendő feladatok ismertetése céljából, amely közvetlenül a kedvezményezett részére postázható,
- workshopok szervezése a programvégrehajtás során összegyűlt tapasztalatok összegzése, a következtetések levonása, előremutató javaslatok készítése és a nagynyilvánossággal való megismertetése céljából,
- honlap (az FVM és MVH honlapján az ÚMVP-mal kapcsolatos ismertetők folyamatos elérésének biztosítása).

13.3 A közvélemény tájékoztatása a Közösség a programokban betöltött szerepéről és a programok eredményéről

Az Irányító Hatóság mindent megtesz annak érdekében, hogy a legszélesebb körben és valamennyi tömegtájékoztatási eszközön keresztül tájékoztassa a lakosságot az ÚMVP-ban foglalt intézkedésekről.

Az Irányító Hatóság tájékoztatja a közvéleményt az ÚMVP EU Bizottság által történt elfogadásáról, a módosításokról, a program megvalósítása folyamán elért fő eredményekről, illetve a program zárásáról.

Az Irányító Hatóság közzéteszi az ÚMVP-ból részesülő kedvezményezettek listáját, a megvalósuló projektek címét, illetve a projektekre fordított közpénz összegét.

A tájékoztatást megvalósító intézkedések végrehajtásáért az Irányító Hatóság felelős. Az IH a tevékenység során felhasználja a tömegtájékoztatás összes lehetséges regionális szintű formáját. Használnia kell a kommunikációs kampányok, a nyomtatott és az elektronikus média adta lehetőségeket.

A kommunikációban a Program kedvezményezettjei is jelentős szerepet játszanak. A kedvezményezetteknek el kell készíteniük és meg kell valósítaniuk egy kommunikációs tervet, amelyet a helyi közösség hivatalának jóvá kell hagynia.

Az IH széleskörű tájékoztatás nyújt az ÚMVP által biztosított támogatási lehetőségekről, az elért eredményekről a teljes körű nyilvánosság megteremtése érdekében.

A legfontosabb eszközök:

- Az ÚMVP-t röviden bemutató brosúrák, szórólapok készítése (pl. elkészítettünk egy kiadványt, amelynek címe: „Támogatási lehetőségek az ÚMVP keretében 2007 -2013”). Az ÚMVP megyei roadshowkon és egyéb rendezvényeken kerül bemutatásra.

- Kiadványok készítése az EMVA által társfinanszírozott tevékenységekről, a pályázás módjáról, a pályázatok értékelésének menetéről, elveiről, a projektek megvalósításának és ellenőrzésének lépéseiről az átláthatóság biztosítása érdekében;
- Az írott és elektronikus sajtóban (napi, heti, havi, szakmai, megyei, regionális lapok, honlapok) történő hirdetések megjelentetése, valamint cikkek, tanulmányok készítése és közlése a program teljes időszaka alatt.
- Hirdetések megjelentetése a médiában, személyes- és telefonos ügyfélszolgálat kialakítása.
- TV szpotok, hirdetések mezőgazdasági témájú műsorokban és egyéb közérdekű műsorokban annak érdekében, hogy felhívjuk a célcsoport figyelmét a pályázható intézkedésekre, és ösztönözzük a pályázókat pályázatok (kérelmek) benyújtására;
- kérdőíves felmérés, közvélemény-kutatás végzése az ÚMVP (EMVA) ismertsége és megítélése témakörben annak érdekében, hogy az Irányító Hatóság képet kapjon a célcsoportok tájékozódásának forrásairól, igényeiről, elvárásairól és az esetlegesen felmerült problémákról;
- Marketing-kommunikációs eszközök készíttetése ÚMVP (EMVA) arculat, szlogen és lógó alkalmazásával, amelyeket az MVH kirendeltségein keresztül a támogatásokkal kapcsolatba kerülők, illetve az információs helyszíneken rendezvények alkalmával az érdeklődők kapnak meg.
- Az IH saját honlapjának üzemeltetése, valamint az FVM és az MVH honlapján az ÚMVP-mal kapcsolatos ismertetők folyamatos elérésének biztosítása.
- Rendezvényeken, kiállításokon, roadshowkon való részvétel.
- Egyéb direkt marketing eszközök alkalmazása.
- Speciális, a vidéki lakosságot megcélzó marketingcsatornák kialakítása.

13.4 A kommunikáció főbb szakaszai

A vidékfejlesztési program megismertetése

Célja az egész lakosság és a specifikus célcsoportok figyelmének ráirányítása az új pályázati lehetőségekre. A programmal kapcsolatos kulcskérdésekről teljes és átfogó tájékoztatást kell nyújtani. A pályázók számára hozzáférhetővé kell tenni a fejlesztéssel, a támogatási jogosultsággal, a támogatások összegével, a pályázatok befogadhatóságával, a pályázók általi további teljesítendő feltételekkel, a pályázatok beadásának időpontjával kapcsolatos és egyéb információkat.

A program jóváhagyását megelőzően kibocsátott, előzetes pályázati felhívással kapcsolatos kommunikációs tevékenységek

Az ÚMVP hivatalos beadását követően, 2007 februárjában, az IH felhívást adott ki az I. és II. tengelyhez kapcsolódó pályázatok beadásával kapcsolatban. Az intézkedések megnyitásával kapcsolatos kommunikáció különféle formákban jelent meg. A potenciális kedvezményezetteket mindvégig tájékoztatták arról, hogy az intézkedéseket már a Program jóváhagyása előtt megnyitják, és ez a vonatkozó miniszteri rendeletekben is megjelent.

Teljes körű kommunikáció

A pályázatok elkészítésével kapcsolatban fontos a célorientált és hatékony tájékoztatás, a pályázatok kezelésének lépéseit, feltételeit pedig mint kiemelt témát kell a potenciális kedvezményezettek felé kommunikálni. Külön figyelmet kell szentelni a támogatások odaítélési feltételeinek is.

A program megvalósítási fázisában rendszeres tájékoztatást kell nyújtani a programról, annak aktuális státuszáról és egyedi intézkedéseiről.

A program megvalósulásával és a megkötött szerződésekkel kapcsolatos híreket országosan és helyi szinten is terjeszteni kell a média, nyomtatott anyagok, az internet, fórumok, illetve a személyes és telefonos ügyfélszolgálatok révén. Ez is hozzájárul az átláthatósághoz és felhívja a potenciális pályázók figyelmét a lehetőségekre.

Programzárás

Kiemelt jelentősége van a program értékelésének, mert a következő, 2014-2020. évre szóló program készítése során ezeket a megszerzett tapasztalatokat érvényesíteni kell. A tapasztalatok összegzésére, értékelő tanulmányok készítésére ezt megelőzően, már a következő időszak tervezésének megkezdésekor szükség van.

A pályázatok benyújtását és a kapcsolódó üzenetek átadását célzó tevékenységek periódusok szerint:

Periódus	Cél	Eszközök
A vidékfejlesztési program megismertetése	Az érdeklődés fokozása, általános tájékoztatás	A médián keresztül történő kommunikáció
A program jóváhagyását megelőzően kibocsátott, előzetes pályázati felhívással kapcsolatos kommunikációs tevékenységek	Az érdeklődés fokozása és célorientált tájékoztatás a potenciális kedvezményezettek részére	Közvetlen kommunikáció A médián keresztül történő kommunikáció
Teljes körű kommunikáció	Célorientált tájékoztatás a potenciális kedvezményezettek és a mezőgazdaságin szervezetek részére (aktualitások, a pályázatok benyújtásának eredményei)	Közvetlen kommunikáció A médián keresztül történő kommunikáció
Programzárás	A célok realizálásának hatásáról, vizsgálatáról és megismertetéséről készült tanulmányok	A médián keresztül történő kommunikáció

13.5. Az információs és tájékoztató tevékenység műszaki jellemzői

Minden információs és tájékoztató tevékenységnek tartalmaznia kell a következő elemeket:

- az EU zászlaját, a Közösség szerepének magyarázatát, valamint az alábbiakat: „Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap: Európa támogatja a vidéki területeket”
- a LEADER intézkedéscsoport által támogatott tevékenységek esetében a LEADER lógót is használni kell.

Az EMVA által társfinanszírozott tevékenységekről és intézkedésekről szóló kiadványoknak (füzetek, brosúrák, hírlevelek) és poszтereknek a címlapon kell egyértelműen bemutatnia a közösségi hozzájárulás megvalósulását, valamint az EU szimbólumát, illetve a nemzeti vagy regionális szimbólumot is. A kiadványoknak tartalmaznia kell az abban foglalt információért, valamint az IH megnevezését és elérhetőségét.

Elektronikus úton közzétett információ esetén (honlapok, adatbázisok a lehetséges kedvezményezettek részére), illetve audio-vizuális anyagok esetén a megfelelő változtatásokkal szintén ezeket kell alkalmazni. A kommunikációs terv készítése során megfelelő figyelmet kell fordítani az új technikákra, amelyek lehetővé teszik az információ hatékony terjesztését és a lakossággal való véleménycserét.

Az IH által támogatott, EMVA-ra vonatkozó honlapoknak:

- legalább a nyitólapon szerepeltetniük kell az EMVA hozzájárulásának mértékét;
- tartalmazniuk kell egy linket az EU EMVA vonatkozású web-oldalára.

A széleskörű információ nyújtása érdekében az IH azonos figyelmet fordít mind a gazdálkodói szervezetek, mind a sikerrel pályázó közösségek kimerítő tájékoztatására.

13.6. A kommunikáció végrehajtásáért felelős közigazgatási szervek és testületek

A kommunikációs tevékenységek a program végrehajtásának teljes menetét végigkísérik, és a tulajdonképpeni tartalmuk, célcsoportjuk és az alkalmazott módszerek alapján az alábbi két szintre bonthatóak:

- program- és

- intézkedésszintű kommunikáció.

A program szintjén mindenkire kiterjedően, a teljes lakossággal kommunikál az IH. A program szintű kommunikáció általános tájékoztatást nyújt az ÚMVP-ről. A program szintjén történő kommunikáció legfontosabb feladatai a média képviselőivel és egyéb műszaki szakemberekkel történő találkozások megszervezése, brosúrák szerkesztése és az internet adta lehetőségek kihasználása. Ezen kívül az MVH és a mezőgazdasági intézetek helyi (regionális, megyei) szintű kommunikációs tevékenységet is végezhetnek az IH-val való egyeztetés alapján, de ez csak és kizárólag az IH által előzetesen jóváhagyott tartalommal és kommunikációs utakon történhet, a helyi sajátosságok figyelembe vételével. Ez a kommunikáció már eleve túl kell, hogy mutasson az általános, ún. program-szintű tartalmon, a helyi potenciális pályázók figyelmének felkeltését, valamint minden érdeklődő számára az ÚMVP intézkedéseivel kapcsolatos pontos, részletes tájékoztatást kell, hogy célozza.

Az ÚMVP Irányító Hatósága (a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium)

Az 1698/2005/EK rendelet 75. cikke alapján az Irányító Hatóság (IH) felelős a program hatékony, eredményes és jogszerű, az előírásoknak megfelelő irányításáért és végrehajtásáért.

Felelős továbbá a lehetséges kedvezményezettek, a gazdák és a vidéken élő emberek tájékoztatásáért a rendelkezésre álló információkról és az igénybe vehető szolgáltatásokról, valamint a közvéleménynek az Európai Közösség támogatási tevékenységével kapcsolatos tájékoztatásáért.

Kifizető ügynökség (KÜ, Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal)

A KÜ felelős az ÚMVP pályázatok benyújtására vonatkozó rendelkezéseinek pontos, részletes ismertetéséért.

13.7. A tájékoztató és nyilvánossági intézkedések hatásának értékeléséhez alkalmazandó kritériumok, az átláthatóság, a vidékfejlesztési programok ismertsége és a Közösség szerepe szempontjából

Az ÚMVP Kommunikációs Terv intézkedéseinek eredményességét meghatározott indikátorok segítségével rendszeresen értékelni kell. Az értékelések eredményeit, visszacsatolásait a későbbi kommunikációs tevékenység során fel kell használni. A megfelelő kommunikációs csatornák kiválasztását tanulmányok, felmérések elkészítése teheti könnyebbé.

Éves beszámolót kell készíteni az Európai Bizottság felé a tárgyévben megtett intézkedésekről és azok eredményességéről, amely a Monitoring Bizottság által jóváhagyott éves előrehaladási jelentés részét képezi.

Az értékelés során használt indikátorok

- Média lefedettség, a regionális és országos lapokban, televízióban és rádióban az ÚMVP-hez kapcsolódó (országos, regionális) műsorok és hirdetések száma.
- Kiadványok, brosúrák és szórólapok (füzetek) megjelenésének és terjesztésének számszerűsített adatai, a terjesztés alá vont területek és események száma.
- A különböző eseményeken és prezentációkon megjelentek száma, a kereskedelmi bemutatókon és vásárokon megjelentek száma.
- Az IH által szervezett szemináriumok, képzések és workshopok száma.
- Az ügyfélszolgálatra beérkezett hívások száma, valamint az ügyfélszolgálatot személyesen felkeresők száma.
- A honlap látogatottsága számszerűsítve, a kitöltött és kiadott szórólapok száma.
- A kitöltött (használható) kérdőívek száma, a kiosztott és kitöltött kérdőívek aránya.

Monitoring és értékelési indikátorok

A beavatkozás mértéke	Indikátor	Jelenlegi helyzet	Cél
Output (monitoring)	Általános információkat tartalmazó, elkészített, illetve közzétett kiadványok száma (brosúrák, füzetek) (db)	0	7 000 000
	A képzésekben résztvevő személyek száma (fő)	0	120 000
	Általános hirdetések, tájékoztató események száma (db) ▪ televízióban (hirdetések, bejátszások, riportok) ▪ a sajtóban (pl. sajtóközlemények, cikkek) ▪ egyéb (vásárok, szakmai kiállítások, fórumok, prezentációk)	0	1 000
	Szervezett konferenciák, szemináriumok, műhelyek száma (db)	0	200
	Kitöltött kérdőívek száma (a kampány eredményességi felmérése) (db)	0	3 000
	Helyszíni tanulmányutak száma (db)	0	30
Hatás (becslés)	AZ ÚMVP-ről általános ismeretekkel rendelkező emberek számának növekedése (%)	0	90
	Az ÚMVP ismertségének növekedése	0	20
	Az ÚMVP keretében pályázó sikeres pályázók száma (db)	0	15

14. A gazdasági és szociális partnerek kijelölése és a partnerekkel folytatott konzultációk eredménye

Széleskörű társadalmi egyeztetést követően lezárásra került az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv, amely a 2007-2013 közötti időszakban Magyarország rendelkezésére álló uniós források felhasználási területeit határozza meg.

A társadalmi partnerség folyamata azonban nem zárult le a Stratégiai Terv véleményeztetésével és a beérkezett észrevételek beépítésével. A minisztérium az egyeztetések során közösen formált stratégiát tovább bontotta és az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programot is társadalmi egyeztetésre bocsátotta.

A Program társadalmi egyeztetése a Stratégiai Terv partnersége során követett alapelvek, jogszabályok és módszertan figyelembevételével történt.

14.1. A társadalmi egyeztetésben résztvevő szervezetek

14.1.1. Alapelvek

Nyitott jelleg: A társadalmi partnerség teljes folyamata alatt az újonnan jelentkező civil szervezeteknek lehetőséget biztosítottunk a menet közbeni bekapcsolódásra. Ezzel a lehetőséggel több társadalmi és ágazati szereplő élt, tovább növelve ezzel azok számát, akik érdemben szóltak a Programban foglaltakhoz.

A nyitottság szellemében az agrárium- és a vidék fejlesztésében szakmailag közvetlenül érdekelt agrárszervezetek és kamarák mellett véleménynyilvánításra kértük a Nők és Férfiak Esélyegyenlősége Tanácsát és különböző roma civil szervezeteket.

A hozzáférés biztosítása: Fontosnak tartottuk, hogy a Program minden szakmai érdeklődő részére elérhető legyen. Interneten keresztül a www.program.fvm.hu és a www.fvm.hu/EMVA honlapokon a Program-dokumentumot letölthetővé, kérésre pedig papír alapon vagy CD-n hozzáférhetővé tettük.

A valóban interaktív vélemény-nyilvánítás lehetőségének megteremtése: A minisztérium a társadalmi konzultáció keretében arra is figyelmet fordított, hogy ne csak az egyoldalú vélemény-nyilvánításra, hanem a közvetlen kétoldalú kommunikációra is legyen lehetőség. A tematikus vitakörök, internetes fogadóórák alkalmával társadalmi partnereink azonnali visszajelzést kaptak kérdéseikkel, észrevételeikkel kapcsolatban.

A különféle módon történő vélemény-nyilvánítás lehetőségének megteremtése, fórumok: Annak biztosítása érdekében, hogy valamennyi érintett fél és érdeklődő ki tudja fejezni a véleményét, a minisztérium különböző csatornákon keresztül kereste meg partnereit. Interneten elérhető fórumokat, hozzászólási lehetőségeket ajánlottunk

fel. Közvetlen véleménynyilvánításra a tematikus vitakörökben és makrofórumok keretében biztosítottunk alkalmat.

Széleskörű tájékoztatás: A társadalmi egyeztetés menetéről, a véleménynyilvánítás lehetőségeiről és a Program aktuális változatáról társadalmi partnereink az interneten és elektronikus levélben kaptak rendszeres tájékoztatást.

A hozzászólásokra rendelkezése álló idő: A civil partnerek és a társadalmi vita résztvevői számára elegendő idő lett biztosítva a Vidékfejlesztési Program eredeti változatával kapcsolatos véleményük kifejezésére. Általánosságban megállapítható, hogy átlagosan három hét állt a civil partnerek rendelkezésére arra, hogy ismertessék álláspontjukat az FVM-el.

Visszajelzés: A beérkezett vélemények feldolgozásáról és Programba építéséről, valamint a Program aktuális változatáról az interneten keresztül adott folyamatos tájékoztatást a minisztérium.

14.1.2. A társadalmi egyeztetés folyamata

A társadalmi partnerség folyamata három, jól elkülöníthető szakaszra osztható. Az agrárszakma különböző szervezeteit és civil partnereinket a Program előkészítési, tervezési és véglegesítési fázisába is bevontuk.

Annak érdekében, hogy a társadalmi partnereket a lehető legkorábbi időponttól kezdve bevonjuk a Program előzetes intézkedéseibe, valamint, hogy egy, a mezőgazdasági szakemberek által már ellenőrzött dokumentumot nyújthassunk be a kormánynak, meghívásos alapon már a Program előzetes megvitatásának hivatalos kezdetét megelőzően elindítottuk a szakemberekkel történő konzultációt. Ez a munka 2006 októberében indult el, három hétig tartott, és a Program munkaanyagát vette alapul. A konzultációk tizennégy témában zajlottak, munkacsoportokba szervezve. A dokumentum egy több napon át tartó véleményező időszakot követően került beadásra.

A 2006. november 8-i kormánydöntést követően a társadalmi vita hivatalos szakaszába léptünk. Ennek keretében a Program tervdokumentumát széles társadalmi nyilvánosság elé tártuk és az egyeztetési folyamatba valamennyi érdeklődő részére bekapcsolódási lehetőséget biztosítottunk.

Nemcsak civil, szakmai szervezetekkel, hanem a magyar társminisztériumokkal is rendszeres konzultációt folytattunk, főleg a lehatárolások és a minisztériumoknál párhuzamosan futó egyéb programokkal kapcsolatban.

A társadalmi vita ezen szakaszának lezárása után a szakértői szintű egyeztetések újabb fordulójára került sor Brüsszelben a Mezőgazdasági Főigazgatóság munkatársaival, melynek eredményéről társadalmi partnereinket makrofórumok keretében tájékoztattuk, illetve interneten keresztül tettük elérhetővé a Program legfrissebb változatait. 2007 januárjában, a Program véglegesítési szakaszában több fordulóban írásos véleménynyilvánításra kértük civil partnereinket. A társadalmi partnerségi folyamat lezárására a 2007. február 5-én megtartott makrofórum keretében került sor.

A véleménynyilvánítás csatornái

Tematikus megbeszélések: A Program 12 témája köré csoportosítva véleménynyilvánításra kértük fel az adott ágazat civil és érdekképviseleti szerveit, tanácsadó-testületeket, kamarákat, agrárvállalkozásokat, valamint az oktatási és tudományos élet szereplőit. A tematikus vitakörök megrendezésére a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumban került sor.

Makrofórumok: A Program többfordulós konzultációk során egyeztetésre került a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Érdekegyeztető Tanács (FÖVÉT) és a „Felzárkózó Vidék (Agrár-szerkezetváltás)" tematikus munkacsoport tagjaival is.

Termékpálya bizottságok: Hivatalos megkeresés alapján a termékpálya bizottságok megtették javaslataikat a Programmal kapcsolatban.

Az esélyegyenlőséggel kapcsolatos konzultáció: A Programot napirendjére tűzte és megtárgyalta az Országos Fogyatékosügyi Tanács, a Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlősége Tanács és a Cigányügyi Tárcaközi Bizottság. Emellett a minisztérium sikeres egyeztetésre hívta az ország legfontosabb roma civil és egyéb szervezeteit.

Internet: Elindítottuk a www.program.fvm.hu honlapot, melyen a látogatók 4 különböző csatornán keresztül „mondhatták el" véleményüket és tehettek javaslatot (szövegszerű javaslat, tematikus fórumok, miniszteri biztosi fogadóóra, szakértői fogadóóra).

A társadalmi partnerség terén érvényben lévő hazai jogszabályok iránymutatása mellett az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program széles körben került megvitatásra. A társadalmi partnerségbe vont szervezetek körének meghatározásakor a jogszabályok szerinti Agrárgazdasági Tanács, a FÖVÉT, a Termékpálya Bizottságok, az AVOP és az NVT Monitoring Bizottságok tagsága jelentett kiindulási alapot. A testületeket alkotó tagszervezetek között jelentős átfedés van, ebből adódóan egy szervezetet több fórumon és a Program több témája kapcsán is megszólítottunk.

A már megrendezésre került konzultációk az alábbi összefoglaló táblázat szerint zajlottak:

Internet:	
2006. 11. 13.	www.program.fvm.hu honlap elindítása
2006. 11. 23.	A Megbízott fogadó órái
2006. 11. 24.	Szakmai fogadó órák I. tengely

2006. 11. 24.	Szakmai fogadó órák II. tengely
2006. 11. 28.	A Megbízott fogadó órái
2006. 11. 29.	Szakmai fogadó órák III. tengely
2006. 12. 01.	Szakmai fogadó órák IV. tengely
Tematizált Vitanapok	
2006. 11. 17.	Vízgazdálkodás
2006. 11. 20.	Termelői csoportok
2006. 11. 20.	Félig önellátó gazdaságok
2006. 11. 21.	Állattenyésztés és állatjólét
2006. 11. 23.	Növénytermesztés és kertészet
2006. 11. 24.	Humán infrastruktúra fejlesztés, a korösszetétel alakulása I.
2006. 11. 27.	Élelmiszergazdaság és feldolgozóipar
2006. 11. 27.	Humán infrastruktúra fejlesztés, a korösszetétel alakulása II.
2006. 11. 28.	Megújuló energiaforrások
2006. 11. 28.	Vidéki vállalkozások fejlesztése
2006. 11. 28.	Településfejlesztés
2006. 11. 29.	Erdőgazdálkodás II.
2006. 11. 29.	Erdőgazdálkodás I.
Makrofórumok	
2006. 11. 29.	Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Érdekegyeztető Tanács (FÖVÉT)
2006. 11. 30.	Felzárkózó Vidék (Agrár-szerkezetváltás) munkacsoport
2007. 01. 08.	Szerződéses megbeszélés Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Érdekegyeztető Tanács (FÖVÉT)
2007. 02. 05.	Záró ülés (Előzetes Stratégiai Környezeti Vizsgálat, a Stratégiai Terv és Program társadalmi megvitatása)
Esélyegyenlőségi megbeszélések	
2006. 11. 24.	Országos Fogyatékosügyi Tanács
2006. 11. 27.	Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlősége Tanács
2006. 11. 28.	Cigányügyi Tárcaközi Bizottság
2006. 11. 30.	Roma fórum
A környezetvédelmi szervezetekkel folyatott megbeszélések	
2006. 12. 04.	Stratégiai Környezeti Vizsgálati fórum

A tematikus vitakörök meghívottai

Élelmiszergazdaság és feldolgozóipar

- Magyar Zöldség-Gyümölcs Szakmaközi Szervezet és Terméktanács
- Élelmiszer-feldolgozók Országos Szövetsége (ÉFOSZ)
- Tej Terméktanács
- Vágóállat- és Hús Terméktanács
- Baromfi Terméktanács
- Magyar Agrárkamara
- Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI)

Erdőgazdálkodás

- Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Erdészeti Integrátorok Szövetsége
- Országos Erdészeti Egyesület
- Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség (FAGOSZ)
- Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége (MEGOSZ)
- Pro Silva Hungaria Egyesület
- Állami Erdészeti Szolgálat
- Védegylet
- Palocsa Egyesület
- Domberdő Egyesület
- Bokartis Kht.
- Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
- Kerekerdő Alapítvány
- Nyugat-Magyarországi Egyetem
- WWF Magyarország,
- Magyar Agrárkamara
- Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI)

Vízgazdálkodás

- Mezőgazdasági, Erdészeti és Vízügyi Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége (MEDOSZ)
- Vízgazdálkodási Társulatok Országos Szövetsége (VTOSZ)
- Magyar Öntözési Egyesület
- Magyar Tudományos Akadémia, Agrártudományok Osztálya, Mezőgazdasági Vízgazdálkodási Bizottság
- Magyar Agrárkamara
- Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI)

Településfejlesztés

- Kisvárosi Önkormányzatok Országos Érdekszövetsége
- Magyar Település- és Területfejlesztők Szövetsége
- Magyar Építész Kamara (Műemlékvédelmi Tagozat, Terület- és Településrendezési Tagozat)
- Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége
- Város- és Faluvédők Szövetsége
- Magyar Urbanisztikai Társaság Falutagozata
- Vidékfejlesztési Szaktanácsadók Országos Szövetsége
- Falufejlesztési Társaság
- Falvak és Kisvárosok Európai Tanácsa (ECOVAST)
- Vidék Parlamentje
- Területfejlesztési Tudományos Egyesület
- Magyarországi Tájházak Szövetsége
- Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI)
- VÁTI Kht.
- Községek, Kistelepülések és Kistérségek Országos Önkormányzati Szövetsége
- Területi Főépítési Irodák
- Kistérségi Fejlesztő Egyesületek Szövetsége
- Teleház Kht.
- Magyar Önkormányzati Szövetségek Társulása
- Magyarországi LEADER Közhasznú Egyesület

Megújuló energiaforrások

- Magyar Agrárkamara
- Magyar Gazdakörök és Gazdaszövetkezetek Országos Szövetsége (MAGOSZ)
- Agrárkutató Intézmények Országos Szövetsége
- Agrár Dékánok és Főigazgatók Kollégiuma (ADFK),
- EuróPellet Hungary Kft.
- BIOLÁNG Kft.
- Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet
- Tedej Rt.
- Hangya Futura
- Készenlét Zrt.
- Bóly Zrt.
- Arany Kapu Zrt.
- Biodízel Kht.
- Bio-Genesis Kft.
- Nyugat-Magyarországi Egyetem
- Szent István Egyetem
- Pécsi Tudományegyetem, Dél-Dunántúli Kooperációs Kutatási Központ
- FVM Mezőgazdasági Gépkísérleti Intézet
- Gödöllői Agrárközpont Kht.
- Biomassza Erőművek Egyesülése
- Innovációs Klaszter, Gyöngyös
- Győri Szeszgyár Kft.

Környezetbarát gazdálkodási módszerek

- Magyar Növényvédő Mérnöki és Növényorvosi Kamara
- AGRYA
- Növény és Talajvédelmi Központi Szolgálat
- Magyar Agrár-környezetgazda Egyesület
- Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
- WWF Magyarország,
- Biokultúra Egyesület

- Magyar Állattenyésztők Szövetsége
- CEEWEB
- Újfehértói Kutató Intézet
- Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet

Humán infrastruktúra fejlesztés

- Magyar Agrárkamara
- Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI)
- FVM Képzési és Szaktanácsadási Intézet
- Közép-Dunántúli Szaktanácsadási Központ
- Mezőgazdasági és Erdőgazdálkodási Szakképző Iskola
- Csapó Dániel Középiskola, Mezőgazdasági Szakképző Iskola
- Székács Elemér Szakközépiskola
- Veszprém Megyei Agrárkamara

Vidéki vállalkozásfejlesztés

- Magyar Népművészeti és Kézműves Egyesület
- Magyar Agrárkamara
- Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI)
- Magyarországi Borutak Szövetsége
- Országos Magyar Vadászkamara
- Ipartestületek Országos Szövetsége
- Magyar Turizmus Rt.
- Magyarországi LEADER Közhasznú Egyesület
- Magyar Fejlesztési Bank
- Falusi és Agroturizmus Országos Szövetsége
- Hagyományok Háza
- Magyar Lovas Turisztikai Közhasznú Szövetség

Állattenyésztés és állatjólét

- Magyar Állattenyésztők Szövetsége
- Juh Terméktanács

- Magyar Sertéstartók Szövetsége
- Magyar Szarvasmarhatenyésztők Szövetsége
- Nyúl Terméktanács
- Országos Magyar Vadászkamara
- Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége (MOSZ)
- Magyar Agrárkamara
- Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI)
- Állattenyésztési és Takarmányozási Kutatóintézet
- AGRYA
- Agrár Európa Tanácsadó Kft.
- Magyar Parasztszövetség

Növénytermesztés és kertészet

- Magyar Zöldség-Gyümölcs Szakmaközi Szervezet és Terméktanács
- AGRYA
- Gabona Szövetség
- Magyar Agrárkamara
- Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI)
- Hegyközségek Nemzeti Tanácsa

Termelői csoportok

- Hangya Szövetség
- Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége (MOSZ)
- Magyar Agrárkamara
- Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI)

Félig önellátó gazdaságok

- Hangya Szövetség
- AGRYA
- Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége (MOSZ)
- Magyar Agrárkamara
- Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI)
- Hegyközségek Nemzeti Tanácsa

A makro-fórumok meghívottai

A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Érdekegyeztető Tanács (FÖVÉT) tagjai

- Agrárkutató Intézmények Országos Szövetsége
- Agrár Munkaadói Szövetség (AMSZ)
- Agrároktatási és Kutatási Dolgozók Szervezete (AOKDSZ)
- AGRYA Országos Szövetség
- Állami Földet Bérlők Országos Szövetsége
- Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrzési Dolgozók Szakszervezete (ÁÉDSZ)
- Erdészeti és Faipari Dolgozók Szakszervezete
- Élelmezésipari Dolgozók Szakszervezeteinek Szövetsége (ÉDOSZ)
- Élelmiszer-feldolgozók Országos Szövetsége (ÉFOSZ)
- Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség (FAGOSZ)
- Haltermelők Országos Szövetsége
- Kertészek és Kertbarátok Országos Szövetsége
- Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége (MEGOSZ)
- Magyar Földbirtokosok Országos Szövetsége
- Magyar Gazdakörök és Gazdaszövetkezetek Országos Szövetsége (MAGOSZ)
- Magyar Köztisztviselők és Közalkalmazottak Szakszervezete
- Magyar Parasztszövetség
- Magyar Termelői Értékesítő és Szolgáltató Szervezetek/Szövetkezetek HANGYA Együttműködése
- Mezőgazdasági, Erdészeti és Vízügyi Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége (MEDOSZ)
- Mezőgazdasági Gazdasági Társaságok Szövetsége
- Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége (MOSZ)
- Tudományos és Innovációs Dolgozók Szakszervezete (TUDOSZ)
- Vízgazdálkodási Társulatok Országos Szövetsége

A Felzárkózó Vidék (Agrár-szerkezetváltás) munkacsoport tagjai

- Miniszterelnöki Hivatal,
- Közigazgatás Modernizációja NFH
- Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium

- Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium
- Oktatási és Kulturális Minisztérium,
- Pénzügyminisztérium
- Szociális és Munkaügyi Minisztérium
- Területpolitikai Kormányzati Hivatal
- Egészségügyi Minisztérium
- Gazdasági és Közlekedési Minisztérium
- Külügyminisztérium
- Balaton Fejlesztési Tanács
- Országos Területfejlesztési Civil Egyeztető Fórum
- Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI)
- VÁTI Országos Vidékfejlesztési Iroda
- Magyar Agrárkamara
- Magyar Kereskedelmi és Iparkamara
- Élelmiszer-feldolgozók Országos Szövetsége (ÉFOSZ)
- Vidék Parlamentje, és Falusi Turizmus Országos Szövetsége
- Környezet- és Természetvédő Társadalmi Szervezetek Országos Találkozójának küldötte
- Magyar Természetvédők Szövetsége
- Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
- Agrárgazdasági Tanács képviselője
- Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal
- Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Érdekegyeztető Tanács (FÖVÉT) tagjai
- Magyar Öntözési Egyesület
- AGRYA Országos Szövetség
- Mezőgazdasági Garancia Alap
- Regionális Fejlesztési Ügynökségek:
    - Közép-Magyarország
    - Közép-Dunántúl
    - Nyugat-Dunántúl
    - Dél-Dunántúl
    - Észak-Magyarország
    - Dél-Alföld
    - Észak-Alföld

Termékpálya Bizottságok

- Cukor és Izoglükóz Termékpálya Bizottság
- Dohány Termékpálya Bizottság
- Szőlő és Bor Termékpálya Bizottság
- Tej és Tejtermék Termékpálya Bizottság
- Zöldség-Gyümölcs és Dísznövény Termékpálya Bizottság

A Roma Civil Egyeztetés meghívottai

- Wesley János Lelkészképző Főiskola
- Létminimum Alatt Élők Társasága és Vállalkozók Érdekegyeztető Roma Országos Szervezete
- Ex Trade Holding Kft.
- Studio Metropolitana
- Sopron Bau Holding Kft.
- Péceli Cigány Kisebbségi Önkormányzat
- ESZA Kht.
- Hajnalfény Közalapítvány
- „Fogadjuk el egymást” Egyesület
- Nemzeti Cigány Önkormányzat
- Roma Parlament
- Magyar Zeneművészek és Táncművészek Érdekképviselete
- Sárszentmihályi Kastély
- Budapesti Amatőr Boksz Egyesület
- ALNAIR Kereskedelmi és Pénzügyi Tanácsadó Bt.
- Mohácsi Cigány Kisebbségi Önkormányzat
- C.T.M.T.
- Bátaszéki Roma Kertbarátok Köre
- Bátaszéki Cigány Kisebbségi Önkormányzat
- Romédia Alapítvány
- Junior Achivement
- Fullgas 2000 Kft.
- Kalyi Jag RME
- Fővárosi Közhasznú Foglalkoztatási Szolgálat Kht.

- Országos Kulturális és Közművelődési Egyesület
- Szabad Tér Színház Kht.
- Győr- Moson-Sopron Megyei Cigányok Érdekvédelmi Szervezete
- MCÉSZ Pázmándfalui Tagszervezete
- Pázmándfalui Cigány Kisebbségi Önkormányzat
- Garabonci Romák Egyesülete
- Vidéki Romákért Egyesület
- Roma Kisebbségi Egyesület
- Adj Esélyt Független Roma Civil Szervezet
- Á Nostra Cálye – Mi utunk Regionális Független Roma Egyesület
- Zala Megyei Cigányok Érdekvédelmi és Kulturális Egyesülete
- Dunántúli Roma Diplomások Egyesülete Mindenkiért
- Romák Egyesülete a Fiatalokért
- Roma Kisebbségi Közösségi Ház Alapítvány
- Cigány Önkormányzatok Egyesülete
- Roma Közösségfejlesztők Egyesülete
- Nógrád-megyei Cigány Képviselők Egyesülete
- Együtt Halmajugáért Roma-Magyar Egyesület
- Erdőkövesdi Független Roma Egyesület
- Nagylóc Cigány Kisebbségi Önkormányzat
- Gyöngyös Cigány Kisebbségi Önkormányzat
- Roma Emberi Jogok Mozgalom
- Dél-Somogyi Cigány Képviselők Szervezete
- RomAssist Közhasznú Egyesület
- Baxtale Rom Egyesület
- Kelet- Magyarországi Közéleti Roma Nők Egyesülete
- Roma Tehetséggondozó Közhasznú Alapítvány
- Alapítvány a Diplomás Roma Fiatalságért
- Szabadszállás Városi Hátrányos Helyzetűeket Segítő Egyesület
- Szarvasi Fiatalok Akciócsoportja
- Hálózat az Integrációért Alapítvány
- Független Roma Civil Szervezet a Vidéki Romákért
- Dunántúli Roma Vezetők Szövetsége

- Roma Kisebbségi Egyesület
- Zala Megyei Romákért Szervezet
- Kállai Mária Egyesület
- Balassagyarmati Roma Kistérségi Egyesület

Ahogy az a 3. Fejezetben is szerepel, az SKV folyamat részét képezte a nyilvános egyeztetés.

Az érintettek bevonása az SKV kidolgozásába és véleményezésébe alapos volt. Mivel az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv és Program az országos hatású és jelentőségű tervnek számít, az érintett nyilvánosság fogalmába tartoznak általában a környezet- és természetvédő szakmai, érdekképviseleti és társadalmi szervezetek, a környezeti, agrár- és vidékfejlesztési ügyekkel foglalkozó más szervezetek és intézmények és a széles nyilvánosság is. Az SKV munka dokumentumai az Magyar Természetvédők Szövetsége honlapján (www.mtvsz.hu/skv) voltak elérhetőek. Az SKV készítésének megindulásáról az FVM sajtóközleményt adott ki, az MTvSz pedig közvetlen megkeresésekkel és levelezőlistákon keresztül értesítette erről a potenciális érintetteket.

A szakmai szervezetek bevonására egy 20 fős szakértői panelt (SKV Fórumot) hoztunk létre, amely kétszer találkozott a vizsgálati folyamat során (november 2-án és december 15-én). A Fórum tagjai a természetvédelmi hatóságok, az FVM tervezői, az egyetemek és a tudomány képviselői, az érdekelt társadalmi szervezetek képviselői voltak. A Stratégiai Környezeti Vizsgálati dokumentum a partnerség konferencián került egyeztetésre, ahova kb. 100 szervezet és intézet kapott meghívást.

A Magyar Tudományos Akadémia illetékes tudományos bizottságai 2007. január 18-i együttes ülésükön – 63 fő jelenlétében - megvitatták a környezeti értékelés mezőgazdasági vízgazdálkodást érintő munkarészeit. Az MTA vonatkozó véleményét a SKV végső változatában is figyelembe vették.

Emellett egy önálló melléklet (25. melléklet) szól a Stratégiai Környezeti Vizsgálat társadalmi konzultációjáról.

A Vidékfejlesztési Program első benyújtását követően folytatódott a nyilvános egyeztetés.

2007 februárja óta a következő egyeztetésekre került sor.

- Egyeztetés az üzleti tervek tartalmáról, ami a beruházási típusú intézkedésekhez szükséges.

- Egyeztetés az AGRYA-val (Fiatal Gazdák) a „A fiatal mezőgazdasági termelők támogatása” intézkedésre megállapított jogosultsági kritériumokról.
- Egyeztetés a környezetvédelmi szervezetekkel az agrár-környezetvédelmi intézkedések tartalma és a HMKÁ kapcsán.
- Egyeztetés az erdészet terén a civil partnerekkel.
- Egyeztetés a Vízgazdálkodási Társulatok Országos Szövetsége (VTOSZ) képviselőjével.
- A Programot a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv Monitoring Bizottsága és az AVOP is megvitatta.
- Egyeztetés történt a Zöldség-Gyümölcs Termékpálya Bizottsággal a KAP és a Vidékfejlesztési Program közötti lehatárolásról.
- Egyeztetés a LEADER Egyesülettel és a HACS-okkal „A III. és a IV. tengelyre vonatkozó végrehajtási mechanizmus” tárgyában.
- Egyeztetés az idegenforgalmi szervezetek képviselőivel.
- Külön makrofórum került megrendezésre a Program kidolgozásának aktuális állásáról és a Bizottság megjegyzéseire való tekintettel foganatosított intézkedésekről.

A konzultáció eredményei

A társadalmi partnerek, valamint a széles nyilvánosság számos észrevételt tett a Programmal kapcsolatban. A javaslatok beépítése során a Minisztérium törekvése az volt, hogy a Programon belül, ésszerű kompromisszumok meghozatala mellett valamennyi javaslattevő véleménye figyelembevételre kerüljön, és érdekeik megfelelő módon érvényre is jussanak.

Az alábbiakban ismertetjük azokat a legfontosabb javaslatokat és véleményeket, amelyek a Programban, illetve az egyes intézkedéseken belül az eredeti tervekhez képest érdemi változást eredményeztek.

A társadalmi partnerek nagy többsége a Programot áttekinthető, jól strukturált dokumentumnak ítélte meg.

A véleménynyilvánító szervezetek jelentős része egyetértett abban, hogy a gazdaságok többsége tőkehiány miatt pusztán önerőből nem tudja a versenyképes termelés műszaki technológiai hátterét megteremteni. Számos javaslat érkezett a technológiai fejlesztésre szánt források újraelosztásával és a támogatási intenzitások növelésével kapcsolatban. Ezzel párhuzamosan, elsősorban a zöld szervezetek a II. tengely intézkedéseire fordítandó források növelését szorgalmazták.

Civil partnereink javaslatot tettek többek közt a növénytermesztés és a kertészeti ágazat fejlesztési támogatás intenzitásának növelésére, mely a fiatal gazdák, illetve kedvezőtlen adottságú területeken és Natura területeken gazdálkodók esetében elfogadásra került. A támogatható fejlesztések közé bekerült a palántanevelés létesítményeinek támogatása is.

Az erdészettel foglalkozó civil szervezetek ajánlatára, az erdészeti infrastruktúra fejlesztésének keretében az erdei iskolák és erdészeti információs központok is támogathatókká válnak a Programban.

Az egyeztetések hatására a termelői csoportok tekintetében a támogatás alapját képező árbevétel számításánál nem a csoport, hanem a termelők árbevétele kerül figyelembevételre.

A félig önellátó gazdálkodások esetében elfogadásra került, hogy 5 éven belül szükséges a 4 EUME üzemméretet elérni.

A társadalmi partnerek döntő többsége a Programot megfelelő minőségűnek, az Európai Unió által meghatározott jogi keretekkel összhangban lévőnek ítélte meg. Ezzel ellentétes véleményt fogalmazott meg a társadalmi vita során a Magyar Gazdakörök és Gazdaszövetkezetek Országos Szövetsége.

A civil partnerek hozzászólásaink részletes jegyzőkönyve megtalálható a minisztérium hivatalos weblapján (www.fvm.hu).

Általános javaslatok

- A civil szervezetek javasolják a Program tengelyei közötti forrásmegosztás újragondolását. A civil partnerek többsége ahhoz a tengelyhez kapcsolódóan ajánlja a források növelését, amelyhez maga is szorosan kapcsolódik. Ennek következtében a valamennyi tengely esetében szükséges forrásnövelési törekvések kiegyenlítették egymást, egyúttal a források elosztásának egyensúlyát is megteremtve.
- A résztvevő civil szervezetek többsége fontosnak tartotta az Új Magyarország Fejlesztési Tervet, és egyúttal szorgalmazta mielőbbi megvalósítását.
- Valamennyi tengelyhez kapcsolódóan nőtt az információáramlás és a gazdálkodási ismeretek szolgáltatása iránti társadalmi igény.

Javaslatok a tengelyek szerint

I. tengely

- A modernizációval kapcsolatban a mezőgazdálkodással foglalkozó résztvevők az állattenyésztéshez kapcsolódó technikai fejlesztések fontosságában egyeztek meg. Az ilyen jellegű intézkedések elősegítik az unós jog szerinti szabványok érvényesítését.
- Átfogó szükség van a nem szántással megművelt földek esetében használt gépek támogatására a zöldség- és gyümölcstermesztés terén.

- A vízgazdálkodással kapcsolatban összetett, regionális fejlesztési tervek elfogadásának égető szükségessége jelentkezett.

II. tengely

- A Kedvezőtlen Adottságú Területek esetében új vízgyűjtő medence létesítése szükséges.
- A 213-as intézkedéshez kapcsolódó Natura 2000 kifizetéseket ésszerű lenne korán eszközölni, különösen a magas biodiverzivitású területeken.
- Az agrár-környezetvédelemhez kapcsolódóan a társadalmi partnerek a Magas Természeti Értékű Területek kiterjesztését javasolják.
- Fokozott társadalmi igény jelentkezik többféle új zonális célprogram (pl. vízi élővilág) kidolgozására.
- Az állattenyésztéshez – különösen az őshonos és ökológiai tenyésztéshez - kapcsolódó programok hiánya, továbbá a genetikai erőforrások megőrzése érdekében hozott különleges intézkedések.
- A beruházásbarát erózióvédelmi intézkedések hiánya, valamint a tájképet módosító elemekhez kapcsolódó intézkedések hiánya.
- Az agrár-környezetvédelmi célprogramhoz kapcsolódóan több alkalommal is fontos lenne átgondolni az alkalmazás lehetőségeit a 2007-2013 közötti időszakban.
- A kölcsönös megfeleltetés szabályainak korai előkészítése szükséges.

III-IV. tengely:

- A munkahelyteremtést ösztönző beruházások iránti széleskörű igény.
- A tervezéshez kapcsolódóan az integrált megközelítés és összetett programok realizálása az összeegyeztethetetlen fejlesztési tervek helyett.
- A helyi közösségek közötti kohézió erősítése, egyúttal a Program működtetésének megfelelően szélesebb körű jogosítványok megadása.
- A természetes és épített környezet megóvásának nagyobb preferenciája.

Módosítások a Programban a társadalmi partnerek javaslatait követően:

A civil partnerek javasolták, hogy a Programban növelni kell a szaktanácsadás terjedelmét. Ez beépítésre került a Program tervezési fázisában.

A civil partnerek azt javasolták, hogy az egyes térségek vízgyűjtőinek problémáit komplex szemléletben kell kezelni. Ez a kérés be lett építve, azoknak a területeknek a jegyzékével együtt, amelyeknek konkrét beruházásokra van szükségük a vízügy és az öntözés terén.

A civil partnerek javasolták, hogy jöjjön létre egy Nemzeti Vidéki Hálózat, a jelenlegi LEADER hálózat bázisán. Ez a javaslat beépítésre került az MNVH struktúrájának kialakítása során.

A civil partnerek javasolták, hogy növelni kell a helyi közösségek szerepét a döntéshozatali folyamatban. Ez a javaslat beépítésre került a III. és a IV. tengelyre vonatkozó végrehajtási mechanizmus kidolgozása során.

A civil partnerek módosításokat javasoltak a nyilvános egyeztetésre kiküldött HMKÁ-ban. A javaslatok beépítésre kerültek, a HMKÁ ennek megfelelően módosult.

A civil partnerek javasolták, hogy növelni kell az állattenyésztési beruházások céljára meghatározott összeget. Ez a kérelem a gazdálkodók beruházásaival kapcsolatos intézkedésnél beépítésre került.

15. Egyenlőség férfiak és nők között, a megkülönböztetés tilalma

15.1. A férfiak és nők közötti egyenlőség elősegítése, valamint a program megvalósításának horizontális szempontjai a különböző fázisokban

A Stratégia által meghatározott horizontális szempontok – fenntarthatóság, esélyegyenlőség, kohézió (területi, társadalmi) – a Program és intézkedéseinek tervezése, végrehajtása, monitoringja és értékelése folyamán is érvényesülnek.

A nemek közötti társadalmi egyenlőség megvalósulása, a fogyatékos emberek számára akadálymentes hozzáférés biztosítása, a romák társadalmi integrációjának elősegítése, illetve a megkülönböztetés tilalma egyformán hangsúlyos a Program keretében támogatott valamennyi projekt, illetve a lebonyolításban résztvevő intézmények tevékenységének vonatkozásában.

További horizontális szempontok még a környezeti, társadalmi és gazdasági fenntarthatóság, valamint a térségek kohéziója is. Ezeknek a szempontoknak az érvényesítése elengedhetetlen.

A horizontális politikák érvényesítésekor alapvető feltétel a helyi fenntarthatóság és a tájszemlélet elveinek figyelembevétele.

A lebonyolítás szintjén az ilyen irányú kötelezettségek közreműködő szervezetekkel kötött megbízási (együttműködési) közhasznúsági szerződésekbe való foglalása révén biztosítható.

A térségi és társadalmi fenntarthatóságot biztosítja a helyi közösségek kapacitásainak, partnerségi együttműködéseik erősítése, illetve a szubszidiaritás jegyében közreműködésük a decentralizált komplex értékelési folyamatba.

Meghatározásra kerül azon – kötelező és önként vállalt – intézkedések köre, amelyek kifejezetten biztosítják a reálisan érvényesíthető horizontális szempontok megvalósíthatóságát az ehhez illeszkedő projekttervezéseken keresztül.

A pályázó, a projektmenedzsment és a projektek komplex értékelése biztosítja a releváns horizontális szempontok érvényesülését, azok értékelését és monitoringját. Ebben az értékelési folyamatban jelennek meg a Program által kitűzött közvetett célok is, többek között a szemléletformálás elősegítése, az info-kommunikációs technológiák elterjesztése, a foglalkoztatás bővítése, a felelős üzleti és társadalmi gondolkodás erősítése, a partnerségi együttműködések ösztönzése.

Az intézkedések kialakításának, végrehajtásának, monitorozásának és értékelésének folyamán a következő fő szempontok merülhetnek fel: a kötelező információgyűjtés során az adatok nemek szerinti bontása; a roma kisebbséghez tartozó illetve a fogyatékkal élő személyeket minden projekt esetében a pályázó (projektgazda), a létrehozott és megőrzött munkahelyek, valamint egyéb közvetett

szempontok szerint kell megjelölni. Az ilyen jellegű, hátrányos helyzetű társadalmi csoportoknak a programba való bevonását az elbírálás során többletpontokkal ösztönzik. A térségi kohézió szempontja nemcsak többletpontokat jelent az intézkedéseknél, de egyben magasabb fokú támogatottságot is. A III. és IV. tengelyt illetően a helyi tervezési útmutatók ösztönzik a nők helyzetének javítására, a roma közösségek erősítésére, illetve a fogyatékkal élők életminőségének növelésére irányuló intézkedések bevezetését, az ehhez kapcsolódó helyi igények alapján.

A III. tengelyhez kapcsolódó (a LEADER csoport által és LEADER típusú tervezés szerint készített) helyi vidékfejlesztési terveket egy módszertani útmutató alapján kell kidolgozni. Ennek a módszertannak az alapjait a program végrehajtásához készülő útmutatók alkotják majd, pl. az üzleti és fenntarthatósági tervek a társadalmi felelősségre vonatkozó követelményei, illetve ez utóbbi követelmények integrálása, hogy kiemelt figyelmet fordíthassunk a helyi adottságokhoz való igazodás igényére és a „tiszta ipar” követelményeinek érvényesítésére.

Az aprófalvas, tanyás térségekben a helyi fejlesztések tervezése, végrehajtása és értékelése folyamán ösztönözni kívánjuk az ökoturizmus fejlesztését, az ökogazdálkodást, valamint a helyi örökségvédelemre és helyi sajátosságokra alapuló fejlesztéseket.

A rendszerváltás óta a vidéki romák helyzete sokkal nagyobb mértékben romlott, mint a társadalom többségét alkotó csoportoké. Ezért a program megvalósításának elősegítésére létrejött egy Roma Programiroda, mely a VKSZI-vel együttműködve, projektgeneráláson keresztül mintaprojekteket valósít meg. A Programiroda koordináló tevékenységének és módszertani javaslatainak alapján ösztönzi a hátrányos helyzetű kistérségek felzárkóztatását, illetve a fenntarthatósági szempontok érvényesülését.

A Roma Programiroda ezenkívül részt vesz a romákra irányuló helyi közösségi projekteknek nyújtott támogatások tervezésében, valamint ösztönzi a roma és nem roma lakosság együttműködését, illetve a közös projektek megvalósítását.

A kedvezőtlen adottságú területeken az integrált térségfejlesztési programok révén átfogó megoldásokat kell találni a lakosság életkörülményeinek javítására. Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Központ a fejlesztési politika minden szereplőjével együttműködik, mind központi, mind helyi szinten. Továbbá kiegészítő forrásokat biztosít az Új Magyarország Fejlesztési Terv keretében a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség koordinálása alatt elindított programhoz, amelynek jelszava a „senkit nem hagyunk az út szélén”. A program a mintegy 35 leghátrányosabb helyzetű kistérség felzárkóztatásának közös megvalósítását célozza meg.

Az SKV stratégiai környezeti értékelés alapján a specifikus feltételek közül a társadalmi felelősségvállalás játszik jelentős szerepet az üzleti tervekkel vagy fenntarthatósági tervekkel kísért intézkedések esetében. Emellett a társadalmi felelősségvállalás nagyban meghatározza a környezeti fenntarthatóságot és a társadalmi elterjedtséget, amelyeknek a projektekbe való integrálása különösen fontos elvárás.

Emellett a társadalmi felelősségvállalás nagyban meghatározza a környezeti fenntarthatóságot és a társadalmi elterjedtséget, amelyeknek a projektekbe való integrálása különösen fontos elvárás. A helyi vidékfejlesztési tervek, valamint a LEADER intézkedési tervek alapját az olyan, helyi szintű, részletes helyzetelemzések adják, amelyek alaposan feltárják a helyi emberi erőforrások térképét, például bemutatják a térségi romák, illetve a nők helyzetét az általános gazdasági és társadalmi mutatók tükrében. Ez azért szükséges, mert ezen társadalmi csoportok igényeinek a feltérképezése kötelező feladatnak számít, figyelembe véve a kereslet alapú tervezést, a megfelelő helyi megoldások megtalálását és a vonatkozó projektek kidolgozását.

Az Irányító Hatóság 2007-ben egy állandó jellegű értékelési folyamatot indít el, amely a program teljes életciklusát végigkíséri. Ez a folyamat olyan speciális, téma alapú értékeléseket is felölel, amelyek azt vizsgálják, hogy milyen eredmények tulajdoníthatók a programnak a horizontális célok teljesítése terén. Azt is vizsgálja továbbá, hogy mennyire voltak hatékonyak a nemek közötti esélyegyenlőség megteremtésére, a romák társadalmi integrációjára, a hátrányos helyzetűek támogatására, valamint a fenntartható fejlődés elvének érvényesítésére irányuló törekvések.

Az értékelési folyamatokat olyan folyamatos monitorozás egészíti ki, amelyek a III. illetve IV. tengellyel egyetemben a Helyi Vidékfejlesztési Irodák munkájára épülnek. Ezáltal a minőségi indikátorok és a helyi tapasztalatok a kistérségek szintjén is nyomon követhetővé válnak.

15.2. A megkülönböztetés megakadályozása a program végrehajtásának különböző szakaszaiban

A Program megvalósításának egésze során a megkülönböztetés kiküszöbölése a nemzeti jogszabályokkal összhangban történik. Az egyenlő bánásmódról és az egyenlő esélyek előmozdításáról szóló 2004. évi CXXV. törvény tartalmazza mindazon követelményeket, melyeket a Program végrehajtása során teljesíteni kell az anti-diszkrimináció biztosítása érdekében.

16. Technikai Segítségnyújtási műveletek

A Technikai Segítségnyújtás az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program hatékony lebonyolítását kívánja elősegíteni. Az intézkedések és tevékenységek megvalósítása, lebonyolítása során felmerülő, különböző természetű forrásigények kielégítését szolgálja, amelyek kielégítése nélkül az intézkedések megvalósítása veszélybe kerülne.

Az intézkedés célja segítséget nyújtani a Program irányításához, megvalósításához, monitorozásához illetve ellenőrzéséhez. Az intézkedés az alábbi fő célkitűzések megvalósításához járul hozzá:

- Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat létrehozása, fenntartása, működtetése;
- a vidékfejlesztési program tevékenységei előkészítésének, végrehajtásának, értékelésének, nyomon követésének és ellenőrzésének támogatása (beleértve az auditot és a helyszíni ellenőrzéseket, a környezetvédelmi kritériumok alkalmazásának, a területi egyenlőtlenségek kiküszöbölésének, valamint a férfiak és nők közötti esélyegyenlőség kialakításának elősegítését);
- az ÚMVP Monitoring Bizottságának felállítása és működtetése;
- tanulmányok készítése és megvalósítási intézkedések az ÚMVP támogatására;
- az ÚMVP hivatalos, független, félidős illetve utólagos értékelése;
- a programot végigkísérő, folyamatos értékelési tevékenység;
- ellenőrző tevékenységek;
- információnyújtás, a nyilvánosság folyamatos tájékoztatása a pályázható intézkedésekről, a támogatások igénybevételének szakmai és pénzügyi feltételeiről, a vidékfejlesztési program eredményeiről, valamint a közösségi hozzájárulásról.

16.1. A Technikai Segítségnyújtásból finanszírozott programtámogatás előkészítési, vezetési, monitoring, értékelési, tájékoztatási és ellenőrzési tevékenységeinek ismertetése

A Technikai Segítségnyújtás intézkedés három tevékenységet foglal magába:

- **1. tevékenység**: A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) létrehozása és működtetése, amely a vidékfejlesztéssel foglalkozó szervezetek és közigazgatási szervek információs és együttműködési tevékenységeit koordinálja.
- **2. tevékenység:** Az ÚMVP előkészítésével, végrehajtásával, értékelésével, auditálásával, ellenőrzésével és nyomon követésével kapcsolatos feladatok, figyelmet fordítva a horizontális témákra: a Program megfelelő végrehajtásához szükséges számítógépes rendszerek beszerzése és működtetése.

- **3. tevékenység:** A program által kínált lehetőségekről és annak eredményeiről való tájékoztatás, a széleskörű nyilvánosság megteremtése, a kommunikációs akcióterv végrehajtása érdekében tett intézkedésekkel kapcsolatosan felmerülő költségek finanszírozása: tanulmányok készítése, képzési programok, workshopok, publikációk.

A költségek indikatív elosztása az egyes tervezett tevékenységek között:

Tevékenység	Támogatás a Technikai Segítségnyújtási alapból (%)	Összeg (€)
1. tevékenység	33,00%	66 982 843
2. tevékenység	57,00%	115 697 639
3. tevékenység	10,00%	20 297 831

Az alapból adható támogatás illetve hozzájárulás arányának felső határa.

Közérdekű kiadásokra: az összes támogatható költség 100%-a.

Az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap (EMVA) hozzájárulása: az összes támogatható költség 75%-a.

Az ÚMVP költségvetéséből fedezett intézkedések értéke: 4%

Az EK Szerződés 87. cikke értelmében az ebben az intézkedésben megítélt támogatások nem minősülnek állami támogatásnak.

A támogatás formája:

Vissza nem térítendő támogatás.

Kedvezményezettek:

A magyar jogszabályok (a mezőgazdasági, agrár-vidékfejlesztési, valamint halászati támogatásokhoz és egyéb intézkedésekhez kapcsolódó eljárás egyes kérdéseiről szóló 2007. évi XVII. törvény és a kapcsolódó FVM rendelet) az alábbi szervezeteket nevezték meg/jelölték ki kedvezményezettként az ÚMVP Technikai Segítségnyújtási intézkedéseihez:

- Az ÚMVP Irányító Hatósága
- A Kifizető Ügynökség (Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal)
- A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (annak tagjai illetve intézményi struktúrája)

A magyar jogszabályozás közbeszerzésről szóló törvénye (2003. évi CXXIX. törvény) szerint és az EU közbeszerzési irányelvei alapján a fent felsorolt szervezetek esetében az Irányító Hatóság mentesül a közbeszerzési eljárás követelményei alól,

tekintve, hogy ezek a szervezetek törvényi rendelkezés útján lettek kijelölve az ÚMVP programhoz kapcsolódó konkrét feladatok végrehajtására.

Mindazonáltal az uniós és a nemzeti közbeszerzési szabályozásokat az Irányító Hatóság az ÚMVP megvalósítása során teljes mértékben alkalmazza.

Jogosultsági kritériumok:

Az Irányító Hatóság illetékessége a jogosultsági kritériumok megállapítása, illetve a támogatható költségek listájának meghatározása a TS pályáztatás eljárási szabályzatához a projektek nyílt és átlátható kiválasztási eljárásait követően.

Az Irányító Hatóság illetékessége továbbá az egyes TS projektek kedvezményezettjének kiválasztása, illetve meghatározása, a TS céljaival összhangban.

Az 1320/2006/EK rendelet alapján az AVOP és az NVP utólagos értékelése 2009-ben ebből az intézkedésből kerül finanszírozásra.

Kiválasztási feltételek:

A Technikai Segítségnyújtás intézkedés keretébe tartozó projekteket pályáztatási eljárás útján kell kiválasztani. A megvalósítandó projektek:

- kimagasló színvonalú módszertannal rendelkeznek, és a lehető legnagyobb mértékben járulnak hozzá a program céljainak megvalósításához;
- érvényesítik a projekt céljaival kapcsolatos közösségi politikákat (különös tekintettel az állami támogatás, a közbeszerzés, a környezetvédelem és az esélyegyenlőség kérdéseire);
- biztosítják a költséghatékony és a gazdaságilag legelőnyösebb módon történő megvalósítást;
- biztosítják a hatékony megvalósításban résztvevő összes szereplő bevonását;
- innovatív megoldásokat alkalmaz;
- fel tud mutatni valamilyen kimenetet, eredményeket, valamint rendszeres (megvalósítási) jelentéseket, amelyek mindegyike mérhető és ellenőrizhető.

Az Irányító Hatóság kötelezettséget vállal arra, hogy a TS keretében létrejött szerződések nyílt és átlátható eljárások alapján kerülnek kialakításra, még a beszerzési eljárásra kötelező küszöb alatt is.

Horizontális ügyek:

- **Fenntarthatóság:** Az intézkedés keretében nyújtott tájékoztatás és elvégzett előkészítés kiemelt hangsúlyt fektet az uniós és magyar fenntarthatósági kérdésekre és a környezetvédelmi követelményekkel kapcsolatos tudatosság növelésére, illetve végrehajtásuk ellenőrzésére.
- **Esélyegyenlőség:** Teljes körű törekvés az esélyegyenlőségre, illetve ennek biztosítása. A beérkező kérelmeket egyenlő feltételek alapján bírálják el. A kérelmekben a fogyatékkal élő személy megváltozott munkaképességű személyt jelent.
- **Az információs társadalom bővülése:** Az elektronikus mezőgazdasági szolgáltatások és kommunikációs csatornák, illetve ezek széleskörű képzéssel integrált működtetése a mezőgazdasági piacok egyre növekvő részének nyújt segítséget.

A támogatás jogalapja:

Az intézkedés támogatásának alapjául az 1698/2005/EK rendelet 66. cikke szolgál.

Az 1920/2005/EK rendelet 5. cikkében hivatkozott Technikai Segítségnyújtás részeként szükség van egy közösségi szintű vidékfejlesztési hálózat felállítása.

Az 1698/2005/EK tanácsi rendeletben előírt vidékfejlesztési támogatásra történő átmenet szabályainak megállapításáról szóló, 2006. szeptember 5-i 1320/2006/EK rendelet („A jelenlegi programozási időszak utólagos értékeléseire vonatkozó, a 817/2004/EK rendelet 64. cikkében említett kiadások támogathatóak a vidékfejlesztési program technikai segítségnyújtási keretében”).

Tervezett eredmények:

Az intézkedés végrehajtásának eredményeként létrejön a Nemzeti Vidéki Hálózat, amely mindegyik tengelyt támogatja, illetve hatékonyan együttműködik egyrészt az egyéb közösségi vagy vegyes forrásokból megvalósítandó fejlesztési politikák érvényesítésében, másrészt a különböző eszközök szinergikus hatásainak előmozdításában és erősítésében. Célzott és koordinált információáramlás széles körű biztosítása, a fejlesztési politikák irányítása, valamint a mezőgazdasági szereplők mellett a térségben és a kérdésben érintett további szereplők együttműködésének és tájékoztatásának előmozdítása.

Az ÚMVP hatékony irányítását (előkészítését, megvalósítását, ellenőrzését, monitoringját és értékelését egyaránt) a Technikai Segítségnyújtás intézkedés érvényesítése biztosítja.

A TS által finanszírozott tájékoztató tevékenységek megvalósításával nemcsak a Program megvalósítása válik átláthatóvá, hanem a meghirdetett pályázati programok is minden potenciális kedvezményezett számára elérhetővé válnak.

Monitoring és értékelési indikátorok

	Indikátor	Jelenlegi helyzet	Cél
Output	A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózattal kapcsolatos indikátorok ▪ Új alkalmazottak száma (kiegészítő munkaerő) (fő) ▪ Infrastrukturális (informatikai) eszközök száma (db); A helyi intézkedési csoportok, gazdálkodók stb. számára létrehozott képzési programok száma (db) ▪ Általános információelosztás (fórumok száma)		
	Általános információkat tartalmazó, elkészített, illetve közzétett kiadványok száma (brosúrák, füzetek) (db)	0	1 000 000
	A képzésekben résztvevő személyek száma (fő)	0	2 000
	Általános hirdetések, tájékoztató események száma (db) ▪ televízióban (hirdetések, bejátszások, riportok) ▪ a sajtóban (pl. sajtóközlemények, cikkek) ▪ egyéb (vásárok, szakmai kiállítások, fórumok, prezentációk)	0	1 000
	Szervezett konferenciák, szemináriumok, műhelyek száma (db)	0	200
	Kitöltött kérdőívek száma (a kampány eredményességi felmérése) (db)	0	3 000
	Tanulmányok száma (db)	0	
	Szakértői szerződések száma (db)	0	
	Helyszíni tanulmányutak száma (db)	0	30
Hatás	AZ ÚMVP-ről általános ismeretekkel rendelkező emberek számának növekedése (%)	0	90
	Az ÚMVP ismertségének növekedése	0	20
	Az ÚMVP keretében pályázó sikeres pályázók száma (db)	0	15

16.2. A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) létrehozása

Az 1698/2005/EK rendelet 68. cikke tartalmazza a Nemzeti Vidéki Hálózat létrehozására vonatkozó rendelkezéseket. E rendelkezések értelmében a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) nyitott fórum lesz a vidékfejlesztésben érintett összes szereplő számára, egy információs és együttműködési hálózat kialakításával. Az MNVH a már meglévő magán- és köztulajdonban lévő hálózatok, mezőgazdasági és vidékfejlesztési szaktanácsadói hálózatok és a vidékfejlesztéssel vagy ahhoz kapcsolódó kérdésekkel foglalkozó független civil szereplők és szervezetek ernyőhálózata. A hálózat kialakítása során erős hangsúlyt kap a LEADER Helyi Akciócsoportok hálózata, illetve a Helyi Vidékfejlesztési Irodák hálózata.

A nemzeti vidéki hálózatban részét képező szervezetek és közigazgatási egységek jegyzéke:

A hálózatban való részvétel nyitva áll minden szervezet, magán- és köztulajdonban lévő testület és magánszemély előtt, amely/aki egyetért a hálózat alapító okiratában lefektetett célkitűzésekkel.

Az MNVH-ban való részvétel a következő meglévő hálózatokra alapul:

- A Monitoring Bizottság tagjai felkérést kapnak az Irányító Hatóságtól, hogy legyenek tagjai az MNVH-nak.
- A Program I. tengelyéhez kapcsolódó szaktanácsadók és szaktanácsadási intézetek hálózata felkérést kap az IH részéről, hogy legyen az MNVH tagja.
- A LEADER kiválasztott Helyi Akciócsoportjai az MNVH tagjai lesznek.
- A Helyi Vidékfejlesztési Hivatalok részt vesznek a Nemzeti Vidéki Hálózat létrehozásában, és annak tagjaivá válnak.
- A közintézmények és hatóságok kistérségi, megyei, regionális és központi szinten felkérést kapnak az IH-tól, hogy váljanak a Hálózat tagjaivá.
- A helyi önkormányzatokkal az IH veszi fel a kapcsolatot annak érdekében, hogy váljanak a Hálózat tagjaivá.

A tagsággal kapcsolatos konkrét feladatokat és kötelezettségeket az MNVH alapító okirata határozza meg.

Az MNVH létrehozásának folyamata és menetrendje

Az MNVH szerkezetét az alábbi elemek alkotják majd:

- Az MNVH központi szervező funkcióját az Irányító Hatóság látja el. Az MNVH alapító okiratának kidolgozásáért az Irányító Hatóság felelős. A Helyi Vidékfejlesztési Irodák a Hálózat kialakításában játszanak szerepet.
- A kialakítás első fázisa a bejegyzési eljárás – amelyet aktív kommunikáció kísér – az MNVH tagsághoz. A bejegyzési eljárás 2008 első felében indul.
- Felállításra kerül egy Tanács, mintegy 300 résztvevővel, akik a Hálózat tagságát képviselik.
- A Tanács élén az Elnökség áll.

- A Tanács vezetője egyben az MNVH elnöke. Az Elnök munkáját az MNVH Főtitkára segíti. Az MNVH összes választott szervének megválasztására 2007 második felében kerül sor.
- A Hálózat tagjaiból tematikus munkacsoportok állnak össze.
- Az MNVH különböző szereplőinek szerepét – feladatait és kötelezettségeit – az MNVH alapító okirata határozza meg.
- Az MNVH cselekvési tervét a 2008-as évre az Irányító Hatóság dolgozza ki 2007-ben. A következő évek cselekvési terveit az IH dolgozza ki a Hálózat tagjainak elvárásaira és javaslataira alapozva.
- Az IH számára a Hálózat kialakításában segítséget nyújthatnak azok a független szervezetek, amelyeket közbeszerzés útján választanak ki 2007 és 2008 folyamán.
- A közbeszerzés útján 2007-től kezdődően kiválasztott független testületek a Hálózat tagjai számára különféle szolgáltatásokat végeznek.

Az IH általános kötelezettsége, hogy a tagállamok szintjén elősegítse a tapasztalatok cseréjét, illetve támogassa a vidékfejlesztési politika megvalósítását és értékelését, valamint biztosítsa és koordinálja az információáramlást a helyi, nemzeti és európai szintek között.

Az MNVH által végzendő specifikus feladatok részletesen egy 2007 folyamán kidolgozandó cselekvési tervben kerülnek kifejtésre.

A cselekvési terv a következő információkat tartalmazza:

- Az MNVH célkitűzései az adott időszakra.
- Az MNVH tagjainak és szerveinek feladatai a megjelölt időszakra.
- Azok a szolgáltatások, amelyekre az MNVH tagjainak és szerveinek szükségük lesz egy bizonyos időszakban.
- A tervezett térségi és nemzetközi együttműködésre vonatkozó információk.
- A hálózat többi tagja által is alkalmazható jó példák, leginkább bevált gyakorlatok és tapasztalatok kicserélésének és megosztásának módjai.
- A vidékfejlesztés helyes gyakorlatának elemzése és az erről való tájékoztatás.
- A kapcsolódó gyakorlati tevékenységek meghatározása és tapasztalatátadás, többek között a hálózat működtetésével kapcsolatban, továbbá a bevált módszerek és innovatív megoldások kicserélésének megszervezésével.
- Képzési programok előkészítése a vidékfejlesztéssel és/vagy vidéki szereplőkkel kapcsolatos témák széles körét illetően.
- A térségek közötti illetve a nemzetközi együttműködés kiemelkedő példáinak ismertetése.

- A jól átadható helyes gyakorlatok meghatározása és elemzése, valamint az ezekkel kapcsolatos tájékoztatás.

A cselekvési terv tartalma az MNVH tagságának elvárásain és javaslatain alapul.

A leginkább bevált gyakorlatok a következő területeket fedik le:

- a négy tengely és az intézkedések, illetve az EU vidékfejlesztési stratégiája és a nemzeti stratégiák témái (innováció, megújuló energia, vidéki munkahelyteremtés), a vidéki nők és fiatalok helyzete;
- a programmegvalósítás kérdései, így például a projekt-kiválasztási követelmények, a monitoring, az értékelés, a helyi stratégiák kialakítása, valamint megvalósulásuk előmozdítása, nyomon követése;
- az információknak a térség érintettjei közötti folyamatos és strukturált áramoltatása révén az adott térségben a Strukturális és Kohéziós Alapok, valamint egyéb hazai és nemzetközi források bevonásával nyújtott fejlesztési lehetőségek helyi-kistérségi szinergikus hatásainak előmozdítása;
- tapasztalatok és know-how cseréjének szervezése, ideértve a módszertani, menedzsment, valamint igazgatási eljárások cseréjét, és a legjobb gyakorlatok elterjesztését a lehető legszélesebb körben;
- képzési programok és kapacitásbővítés a Helyi Akciócsoportok számára;
- Technikai Segítségnyújtás a térségközi és nemzetek közötti együttműködéshez (pl. webhelyek, konferenciák a partnerkereséshez, képzés és tanácsadás a Helyi Akciócsoportoknak);
- az ÚMVP-vel kapcsolatos általános tájékoztatás;
- projektgenerálás, az érintettek megkeresése, orientálása bármely, az ÚMVP-ben, valamint az ÚMFP-ben foglalt témakörben;
- a fejlesztés megtervezésével kapcsolatos általános tanácsadás;
- többszereplős fejlesztések, együttműködési hálózatok kialakításának elősegítése;
- folyamatok és animáció elősegítése az integrált térségi tervezésben (59. cikk);
- kapcsolattartás a térségi tervezésben érintett szervezetekkel;
- igényfelmérés a III. tengely intézkedéseivel kapcsolatban.

A technikai segítségnyújtási részből fedezett hálózati alapok a következő célokhoz kerülnek hozzárendelésre:

- a Hálózat működtetéséhez szükséges struktúrák;
- cselekvési terv kidolgozása és megvalósítása.

Az a) tevékenységhez rendelt összeg felső korlátja a Vidéki Hálózathoz tervezett összeg 25%-a.

A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózattal kapcsolatos kiadások	Közkiadás összesen	EMVA hozzájárulás
a) A hálózat működtetésének költsége (1.2.1.1.a-b feladatok)	16 745 711	12 559 283
b) A cselekvési terv végrehajtásának költségei (1.2.1.1.1 - c feladat)	50 237 132	37 677 849
Összesen:	66 982 843	50 237 132

Az Irányító Hatóság biztosítja, hogy az összeg a) pontban meghatározott része nem fog idővel indokolatlanul növekedni.

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013